

ΚΩΣΤΑΣ ΕΥ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

**ΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ  
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ**

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2002



II-5  
375

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ



026000178787

949.53

01K



ΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ  
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ



Αρ. ειλ. 47/2003

Κ. ΕΥ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ  
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ  
Ημερομηνία

ΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ  
ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ  
ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ  
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΩΤΕΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ  
ΔΩΡΕΑ Ν. Α. Ιωαννίνων

ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2002



στην Ἀμαλία



*Φίλε αναγνώστη, φίλη αναγνώστρια,*

Ἀναμφισβήτητα τὰ οἰκωνύμια τοῦ τόπου μας εἶναι ἀδιάψευστοι μάρτυρες τῆς πολυπολιτισμικῆς του ἱστορικῆς διαδρομῆς, ἀναπόσπαστα στοιχεία τῆς τοπικῆς μας ἱστορίας.

Τόσο στό μακρινό, ὅσο καί στό πρόσφατο παρελθόν, ἔγιναν πολλές προσπάθειες, ἀπό λόγιους καί ἱστοριογράφους, νά καταγράψουν τήν προέλευση καί τήν ἐτυμολογία τοπωνυμίων τοῦ νομοῦ μας.

Ἡ γλωσσολογική καί ὀνοματολογική ἔρευνα ἑνός τόπου εἶναι ἐγχείρημα σύνθετο καί δύσκολο. Πολύ περισσότερο, μάλιστα, ὅταν ἀφορᾷ στό νομό Ἰωαννίνων. πού ἐντός τῶν ὁρίων του ἀναπτύσσεται ἰκανός ἀριθμός οἰκισμῶν, ὁ μεγαλύτερος ἀπό κάθε ἄλλο νομό τῆς χώρας, ἐνῶ διαχρονικά, στή γεωγραφική του περιοχή, ἦταν ἔντονη ἡ παρουσία σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ξένων φύλων ἢ λαῶν. Κι ἀκόμη, ὅταν οἱ εἰδήσεις καί οἱ μαρτυρίες, ἱστορικῆς ἢ ἀρχαιολογικῆς, γιά τὸ παρελθόν του, παραμένουν φτωχῆς καί ἀνεπαρκεῖς.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἄξιου συμπατριώτη μας καί πανεπιστημιακοῦ δασκάλου Κ. Εὐ. Οἰκονόμου γιά τή γλωσσολογική ἐξέταση τῶν οἰκωνυμίων τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μας ἔρχεται νά καλύψει ἕνα μεγάλο κενό. Ἡ ἔκδοση, πού κρατᾷ στά χέρια σου, εἶναι μιὰ ὀλοκληρωμένη προσπάθεια, ἡ ὁποία μέ τρόπο μεθοδικό, συστηματικό καί πρωτίστως ἐπιστημονικό, δίνει πειστικῆς καί νηφάλιες ἀπαντήσεις γιά τήν προέλευση καί τήν ἐτυμολογία τῶν παλιῶν ὀνομάτων τῶν χωριῶν καί τῶν οἰκισμῶν τοῦ νομοῦ μας, χωρὶς νά διεκδικεῖ τὸ ἀλάθητο.

Ἡ νομαρχιακὴ αὐτοδιοίκηση, μέ ἰδιαίτερη ἰκανοποίηση, ἀνέλαβε τήν πρωτοβουλία ἢ ἐξαίρετη αὐτὴ ἐργασία νά ὀδηγηθεῖ στό τυπογραφεῖο, νά γίνει βιβλίο. Ὅχι μόνο γιὰ τὸ θὰ ἀποτελέσει ἕνα πολύτιμο βοήθημα γιά τὸν κάθε φιλόστορα καί φιλομαθὴ πολίτη, ἀλλὰ γιὰ τὸ, ὅπως εὐελπιστοῦμε, θὰ ἀποτελέσει ἕναυσμα συζητήσεων, ἀλλὰ καί ἐρέθισμα γιά ἀνάλογες προσπάθειες, πού ἔχουν πολλὰ νά συνεισφέρουν στήν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας.

Πολλῆς καί ὀλόψυχης εὐχαριστίας ἀξίζει ὁ Κ. Εὐ. Οἰκονόμου, ὁ ὁποῖος ἐμπιστεύθηκε τῇ νομαρχιακῇ αὐτοδιοίκηση Ἰωαννίνων γιά τὴν ἔκδοση τοῦ πονήματός του, πού φέρνει τὴ σφραγίδα τῆς ἀγάπης του γιά τὴ γενέθλια γῆ, ἀλλὰ καί τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐπάρκειας.

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΡ. ΖΑΡΜΠΑΛΑΣ**

**Νομάρχης Ἰωαννίνων**



## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος .....	xi
Συντομογραφίες	
α. Γλωσσῶν, γραμματικῶν ὄρων κλπ. ....	xiii
β. Βιβλιογραφίας .....	xv
Φωνητική ἀξία τῶν συμβόλων .....	xxiii
<b>1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ</b>	
1.1. Γενικά .....	1
1.2. Γεωγραφική ἐπισκόπηση τοῦ Ν. Ἰωαννίνων .....	9
1.3. Ἱστορική ἐπισκόπηση τῆς Ἠπείρου .....	12
<b>2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ</b> .....	31
<b>3. ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ</b> .....	305
<b>4. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ</b> .....	323
<b>5. ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ</b> .....	338
<b>6. ΕΙΔΟΛΟΓΙΚΗ-ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ</b> .....	343
<b>7. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ</b> .....	348
<b>8. ΧΑΡΤΕΣ</b> .....	359
<b>9. ΠΙΝΑΚΕΣ</b>	
9.1. Ἑλληνικῶν προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωπωνυμίων κλπ. ....	409
9.2. Ξένων προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωπωνυμίων κλπ. ....	441



## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οί ἀνακατατάξεις πού ἐπέφερε ὁ Β΄ παγκόσμιος πόλεμος εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα οἱ κάτοικοι τῆς ἄγονης Ἑπειρωτικῆς, καὶ γενικότερα τῆς ἐλληνικῆς, ὑπαίθρου νὰ ἐγκαταλείψουν σὲ μεγάλο ποσοστὸ τὶς πατρογονικὲς ἐστίες καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὰ οἰκονομικὰ κέντρα τῆς ἡμεδαπῆς καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς. Ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ μετανάστευση, συνεπικουρούμενη καὶ ἀπὸ τὴν ὀργανωμένη καὶ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευση, τὴν ἀνεξάριετη στρατιωτικὴ θητεία, τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης κλπ., εἶχε ὀλέθριες συνέπειες καὶ γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς γλώσσας. Ἡ συγκέντρωση μεγάλου ἀριθμοῦ ἀτόμων στὶς πόλεις εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀμβλυνση τῶν ἰδιωματικῶν-διαλεκτικῶν διαφορῶν πού προέκυψε ἀπὸ τὴ γενικότερη ἀφομοίωση τῶν ἀτόμων στὸ ἀπρόσωπο χωνευτήρι τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων.

Συνέπεια αὐτῆς τῆς μετακίνησης εἶναι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ ἐγκατάλειψη τῆς γεωργικῆς, τῆς κτηνοτροφικῆς, τῆς δασικῆς κλπ. χρήσης καὶ ἐκμετάλλευσης τοῦ τόπου μὲ ἀποτέλεσμα τὸ σταδιακὸ ἀφανισμό καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῶν τοπωνυμίων μὲ τὰ ὁποῖα παλαιότερα οἱ κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς μεταξὺ τους συνεννόησης, ὀνόμαζαν τὶς διάφορες τοποθεσίες τῆς. Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες οἱ λίγοι ἐναπομένοντες κάτοικοι τοῦ τόπου, ὁ ὁποῖος δὲν γεωργεῖται, δὲν βοσκεῖται, δὲν ὑλοτομεῖται κλπ., παύουν νὰ χρησιμοποιοῦν καὶ τὰ τοπωνύμια τῆς περιοχῆς τους, τὰ ὁποῖα περιέρχονται στὴ λήθη καὶ ἐξαφανίζονται.

Πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ ἀφανισμοῦ, ἰδιαίτερα τῶν ὀνομάτων τῶν χωριῶν καὶ τῶν οἰκισμῶν, συντέλεσε τὰ μέγιστα ἡ προσπάθεια τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας γιὰ τὴ μετονομασία τῶν σχετικῶν τοπωνυμίων πού ἦταν ἢ φαίνονταν ὅτι ἦταν ξενόγλωσσες ὀνοματοθεσίες.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες, οἱ νεότεροι Ἕλληνες, πού γεννήθηκαν καὶ ἀνδρώθηκαν στὰ ἀστικά κέντρα, ὄχι μόνον δὲν θυμοῦνται, ἀλλὰ καὶ δὲν γνωρίζουν τὶς ἀρχικὲς ὀνομασίες τοῦ τόπου καταγωγῆς τους. Ἡ ἐφαρμογὴ ἐξάλλου τοῦ προγράμματος γιὰ τὴ συνένωση κοινοτήτων καὶ τὴ δημιουργία δήμων («πρόγραμμα Καποδίστριας») θὰ ὀδηγήσει ἀσφαλῶς σὲ ἀφάνεια τὰ σχετικὰ τοπωνύμια.

Ὁ καθένας λοιπὸν μπορεῖ νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι ἡ ἀπώλεια τῶν γλωσσικῶν αὐτῶν στοιχείων δὲν εἶναι μόνον ἐπιστημονικὴ ἀπώλεια, ἀλλὰ, ἰδιαίτερα, ἐθνικὴ, δεδομένου ὅτι ἡ γλώσσα καὶ προπάντων τὰ τοπωνύμια εἶναι μάρτυρες τῆς ἱστορικῆς διαδρομῆς καὶ τῶν ἱστορικῶν περι-





πετειῶν τῆς περιοχῆς, καθὼς δηλώνουν τὴν παρουσία ξένων λαῶν ἢ φύλων μέσα στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.

Ἐπιπλέον γιὰ περιοχές ὅπως ἡ Ἥπειρος, γιὰ τὴν ὁποία, ἐκτὸς μικρῶν διαλειμμάτων, οἱ φιλολογικῆς, ἱστορικῆς καὶ ἀρχαιολογικῆς μαρτυρίες δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς, ἀπομένει μόνο ἡ μελέτη τοῦ τοπωνυμικοῦ ὕλικου ἀπ' ὅπου μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἐνδείξεις γιὰ τὸ παρελθὸν αὐτοῦ τοῦ τόπου. Τὰ περισσότερα τοπωνύμια, μολονότι σήμερα δὲν σημαίνουν κάτι ἢ δὲν ἔχουν ἓνα σαφές σημασιολογικὸ περιεχόμενο, τουλάχιστον κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς δημιουργίας τους γίνονταν κατανοητὰ καὶ ἀντιληπτὰ ὡς φορεῖς σημασίας. Τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ κάτοικοι μιᾶς περιοχῆς γεννιοῦνται, ζοῦν καὶ πεθαίνουν μὲ τὸ ὄνομα τῆς γενέθλιας γῆς στὸ στόμα τους, χωρὶς ὅμως νὰ τοὺς ἔχει ἀπασχολήσει ποτὲ ἡ σημασιολογικὴ φόρτιση τοῦ ὀνόματος τοῦ χωριοῦ τους, δὲν σημαίνει πῶς αὐτὸ δὲν ἦταν κάποτε φορέας σημασίας. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἐξάλλου τὰ τοπωνύμια χαρακτηρίστηκαν ὀρθὰ ὡς «ἐπιγραφαὶ γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους».

Ἡ ἐτυμολόγηση ὁμως τῶν τοπωνυμίων καὶ ἡ ἀπόδοσή τους σὲ φορεῖς συγκεκριμένων γλωσσῶν δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλη ὑπόθεση. Ὁ δρόμος τοῦ ἐρευνητῆ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση του ὀλισθηρὸς καὶ γεμάτος παγίδες, ἰδιαίτερα στὴν περιοχὴ μας ὅπου, ἐκτὸς τοῦ γηγενοῦς ἑλληνόφωνου πληθυσμοῦ, ὑπῆρξαν, σὲ διαφορετικῆς χρονικῆς στιγμῆς, ἐπιδρομῆς καὶ ἐγκαταστάσεις, ἄλλοτε βίαιες καὶ ἄλλοτε εἰρηνικῆς, διαφορῶν ξενόγλωσσων λαῶν καὶ φύλων. Στοιχεῖα τῶν γλωσσικῶν τύπων αὐτῶν τῶν λαῶν καὶ φύλων συντέλεσαν στὴν ὀνοματοθεσίᾳ τοῦ χώρου ἢ ἐπέδρασαν σ' αὐτήν. Σ' αὐτῆς τις ἐγγενεῖς δυσκολίες ἄς προσθέσει κανεῖς καὶ τις δυσκολίες ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει ὁ νηφάλιος ἐρευνητῆς στὴν προσπάθειά του νὰ βρεῖ τὴν πραγματικὴ προέλευση ἑνὸς τοπωνυμίου, προσπάθεια ἢ ὁποία μπορεῖ νὰ βρεθεῖ ἀντιμέτωπη μὲ τὸ κοινὸ αἶσθημα ἢ μὲ τὸν ἀκραιφνῆ πατριωτισμὸ ὀρισμένων ομάδων.

Μὲ τὴν ἐργασία ποὺ ἀκολουθεῖ γίνεται προσπάθεια νὰ ἐπιτευχθεῖ κατὰ τὸ δυνατὸν ἡ ἐπανόρθωση τῶν πραγμάτων σὲ ὀρθότερη βάση καὶ νὰ καλυφθεῖ τὸ σχετικὸ κενό. Προσδοκία μου εἶναι νὰ ἀποτελέσει αὐτὴ ἡ προσπάθεια ὄχι μόνο μιὰ συμβολὴ στὴ γλωσσολογικὴ-ὀνοματολογικὴ ἐρευνα τῆς περιοχῆς ἀλλὰ καὶ βάση γιὰ βελτιώσεις καὶ διαφορετικῆς ἐτυμολογικῆς λύσεις.

Κλείνοντας θὰ ἤθελα νὰ εὐχαριστήσω θερμὰ τὴ Νομαρχία Ἰωαννίνων ποὺ μὲ προθυμία ἀνέλαβε τὰ ἐξοδα τῆς ἐκδοσης αὐτῆς τῆς ἐργασίας.



## ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

### I. ΓΛΩΣΣΩΝ, ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ κλπ.

A	=	ἀνατολικά/-ό(ς), -ή
ἀγιών.	=	ἀγιώνυμο
αἰτ.	=	αἰτιατική
άλβ.	=	άλβανικό(ς) -ή / ἄλβανική γλώσσα
ἀνδρων.	=	ἀνδρωνυμικό(ς), -ή
ἀνθρωπων.	=	ἀνθρωπωνύμιο/-ικό(ς), -ική
ἀρβ.	=	ἀρβανίτικο(ς), -η / ἀρβανίτικη γλώσσα
ἀρομ.	=	ἀρομουνικό(ς), -ή / ἀρομουνική γλώσσα
ἀρσ.	=	ἀρσενικό(ς)
ἀρχ.	=	ἀρχαῖο(ς), -α / ἀρχαία ἑλληνική γλώσσα
B	=	βόρεια / -ο(ς), -α
βαφτ.	=	βαφτιστικό
βλ.	=	βλέπε
βουλγ.	=	βουλγαρικό(ς), -ή / βουλγαρική γλώσσα
γεν.	=	γενική
Δ	=	δυτικά / -ό(ς), -ή
ἐκκλ. σλαβ.	=	ἐκκλησιαστικό(ς), -ή σλαβικό(ς), -ή
ἐλλ.	=	ἐλληνικό(ς), -ή / ἑλληνική γλώσσα
ἐνν.	=	ἐννοεῖται
ἐπίθ.	=	ἐπίθετο
ἐπιθετ.	=	ἐπιθετικό(ς),
ἐπών.	=	ἐπώνυμο
θηλ.	=	θηλυκό
ζωών.	=	ζωώνυμο
ἰταλ.	=	ἰταλικό(ς), -ή / ἰταλική γλώσσα
καρπ.	=	καρπώνυμο
κατάλ.	=	κατάληξη
κροατ.	=	κροατικό(ς), -ή / κροατική γλώσσα
κυριών.	=	κυριώνυμο
λ.	=	λέξη / λήμμα
λατ.	=	λατινικό(ς), -ή / λατινική γλώσσα
λευκορ.	=	λευκορωσικό(ς), -ή / λευκορωσική γλώσσα
μεγεθ.	=	μεγεθυντικό(ς), -ή
μεσν.	=	μεσαιωνικό(ς), -ή / μεσαιωνική ἑλληνική γλώσσα



μεγν.	=	μεταγενέστερο(ς), -η / μεταγενέστερη ελληνική γλώσσα
μετον.	=	μετονομασία
μητρων.	=	μητρωνυμικό(ς), -ή
N	=	νότια / -ιο(ς), -ια
NE	=	νεοελληνικό(ς), -ή / νεοελληνική γλώσσα
όν.	=	ονομαστική
ό.π.	=	όπου παραπάνω
οὐδ.	=	οὐδέτερο
οὐκρ.	=	οὐκρανικό(ς), -ή / οὐκρανική γλώσσα
οὐσ.	=	οὐσιαστικό
πβ.	=	παράβαλε
παρων.	=	παρωνύμιο
πατρων.	=	πατρωνυμικό(ς), -ή
περιεκτ.	=	περιεκτικό(ς), -ή
περιφρ.	=	περιφραστικό(ς)
πληθ.	=	πληθυντικός
προσηγ.	=	προσηγορικό(ς), -ή
πολ.	=	πολωνικό(ς), -ή / πολωνική γλώσσα
πρόθ.	=	πρόθεση
προσωπ.	=	προσωπωνύμιο
ρ.	=	ρήμα
ρουμ.	=	ρουμανικό(ς), -ή / ρουμανική γλώσσα
ρωσ.	=	ρωσικό(ς), -ή / ρωσική γλώσσα
σ.	=	σελίδα
σερβοκρ.	=	σερβοκροατικό(ς), -ή / σερβοκροατική γλώσσα
σλαβ.	=	σλαβικό(ς), -ή / σλαβική γλώσσα
σλοβ.	=	σλοβενικό(ς), -ή / σλοβενική γλώσσα
σλοβακ.	=	σλοβακικό(ς), -ή / σλοβακική γλώσσα
σορβ.	=	σορβικό(ς), -ή / σορβική γλώσσα
τ.	=	τόμος
τεῦχ.	=	τεῦχος
τοπν.	=	τοπωνύμιο/-ια
τουρκ.	=	τουρκικό(ς), -ή / τουρκική γλώσσα
τσεχ.	=	τσεχικό(ς), -ή / τσεχική γλώσσα
ύδρων.	=	ύδρωνύμιο
ύποκορ.	=	ύποκοριστικό(ς), -ή
φυτών.	=	φυτώνυμο



## II. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

- Ἄμάντου, Γλωσσ. μελ.: Κ. Ἄμάντου, *Γλωσσικά μελετήματα*, Ἀθήναι 1964.
- Andriotis, *Archaismen*: Ν. Andriotis, *Lexikon der Archaismen in neugriechischen Dialekten*, Wien 1974.
- Ἄνδριώτη, *Συμβολή*: Ν. Ἄνδριώτη, «Συμβολή στή μελέτη τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων», *Ἑλληνικά* 28 (1975) 394-400.
- Ἀντιχάρισμα: Ἀντιχάρισμα στόν καθηγητή Νικόλαο Ἄνδριώτη, Θεσσαλονίκη 1976.
- Ἄνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ.: Ν. Ἄνδριώτη, *Ἐτυμολογικό λεξικό τῆς κοινῆς Νεοελληνικῆς*, Θεσσαλονίκη 1983<sup>1</sup>.
- Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 1, 2: Π. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου τῶν τε ὁμόρων ἐλληνικῶν καί ἰλλυρικῶν χωρῶν*, τ. 1-2, ἐν Ἀθήναις 1956-1957.
- Berneker: Ε. Berneker, *Slavisches etymologisches Wörterbuch, erster Band A-L*, Heidelberg 1924<sup>2</sup>.
- Buchholz: Ο. Buchholz-W. Fielder-G. Uhlisch, *Wörterbuch albanisch-deutsch*, Leipzig 1981<sup>2</sup>.
- Βουλγαροελλ. λεξ.: Βουλγαροελληνικόν λεξικόν, ἐκδ. τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῆς Βουλγαρίας, Σόφια 1960 (ἐπιμ. Vl. Georgiev καί Μ. Filipova-Bajrona).
- Βρανούση, Χρον. Ἡπείρου: Λ. Βρανούση, *Χρονικά τῆς μεσαιωνικῆς καί τουρκοκρατούμενης Ἡπείρου. Α' ἐκδόσεις καί χειρόγραφα*, Ἰωάννινα 1962.
- Βρανούση, Χρον. Ἰωαν.: Λ. Βρανούση, *Τὸ Χρονικόν τῶν Ἰωαννίνων κατ' ἀνέκδοτον δημῶδη ἐπιτομήν [Ἐπετηρίς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου 12 (1962)]*, Ἀθήναι 1965.
- BZ: *Byzantinische Zeitschrift*.
- BzN: *Beiträge zur Namenforschung*.
- Camaj, *Wortbildung*: Μ. Camaj, *Albanische Wortbildung*, Wiesbaden 1966.
- Camaj, *Lehrbuch*: Μ. Camaj, *Lehrbuch der albanischen Sprache*, Wiesbaden 1969.
- Χατζηγάκη, Ἀσπροπόταμο: Ἀ. Χατζηγάκη, *Τ' Ἀσπροποτάμου Πίνδου τοπωνυμικά*, Τρίκαλα 1950.



- Χατζιδάκη, Γλωσσ. μελ.: Γ. Χατζιδάκη, *Γλωσσολογικαὶ μελέται*, Ἀθήναι 1901.
- Χατζιδάκη, *MNE* 1, 2: Γ. Χατζιδάκη, *Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά*, 1-2, Ἀθήναι 1905-1907.
- Χατζιδάκη, Γλωσσ. ἔρ.: Γ. Χατζιδάκη, *Γλωσσολογικαὶ ἔρευναι*, Ἀθήναι 1934.
- Χελδραΐχ-Μηλιαράκης: Θ. Χελδραΐχ-Σ. Μηλιαράκης, *Τὰ δημῶδη ὀνόματα τῶν φυτῶν*, Ἀθήναι 1925.
- Χριστοφορίδης: Κ. Χριστοφορίδου, *Λεξικὸν ἑλληνο-αλβανικόν*, Κρατικὸν Παν/μιον Τιράνων, Ἰνστιτοῦτον Ἱστορίας καὶ Φιλολογίας, 1961.
- Χρυσοῦ, *Συμβολή*: Εὐ. Χρυσοῦ, «Συμβολή στὴν ἱστορία τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν πρωτοβυζαντινὴ ἐποχὴ», *HX* 23 (1981) 9-113.
- Çabej 2, 3: Ε. Çabej, *Studime etimologjike në fushë të shqipërisë*, 1-3 (A-D), (Akademia e shkencave e pr të shqipërisë), Tiranë 1976-1987.
- Δημητράκου, Λεξ.: Δ. Δημητράκου, *Μέγα λεξικὸν ὅλης τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης*, Ἀθήναι 1933-1950.
- Duridanov: I. Duridanov, *Die Hydronymie des Vardarsystems als Geschichtsquelle*, Köln-Wien 1975.
- ΕΕΒΣ : Ἐπετηρίς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.
- Ἡλιοπούλου, Ἡλεία: Κ. Ἡλιοπούλου, «Τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἡλείας», Ἀθηνᾶ 52 (1948) 145-216.
- ΗΧ: Ἡπειρωτικὰ Χρονικά.
- ΗΕ: Ἡπειρωτικὴ Ἑστία.
- Γεννάδιος: Π. Γενναδίου, *Λεξικὸν φυτολογικόν*, 1-2, Ἀθήναι 1959.
- Γεωργακά, *Συμβολή*: Δ. Γεωργακά, «Συμβολή εἰς τὴν τοπωνυμικὴν ἔρευναν», Ἀθηνᾶ 48 (1938) 15-76.
- Georgakas, *Beiträge* 1/2: D. Georgakas, «Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen», *BZ* 41 (1941) 351-381 καὶ 42 (1943) 384-419.
- Γεωργακά, Ἡπειρος: Δ. Γεωργακά, «Σλαβικὴ ἐπίδραση στὸ τοπωνυμικὸ τῆς Ἡπείρου», *Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς μνήμην Χρ. Σούλη*, Ἀθήναι 1956, 149-161.
- Georgacas, *BzN* 14, 16: D. Georgacas, «Greek Place Names», *BzN* 14 (1963) 284-289 καὶ *BzN* 16 (1965) 70-95.



- Georgacas, *Place and other Names*: «Place and other Names in Greece of various Balkan Origins», *ZfB* 2 (1964) 38-76, 3 (1965) 77-100, 4 (1966) 26-56 και 5 (1967) 167-185.
- Georgacas-McDonald: D. Georgacas-W. McDonald, *Place Names of Southwest Peloponnesus*. Athens 1967.
- Γκίνης: N. Γκίνη, *Λεξικό άλβανο-ελληνικό*, Τίρανα 1971.
- Fjalor*: *Fjalor i shqipërisë sotme*. Akademia e shkencave e rps të shqipërisë (έκδ.). Tiranë 1984.
- Heuser-Şevket: Heuser-Şevket, *Türkisch-deutsches Wörterbuch*, Wiesbaden 1967<sup>6</sup>.
- IF*: *Indogermanische Forschungen*.
- LANE*: *Ίστορικόν Λεξικόν τῆς νέας Ἑλληνικῆς τῆς τε κοινῶς ὀμιλουμένης καὶ τῶν ἰδιωμάτων*, έκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Α-δαχτυλωτός).
- Inalcık-Arvanid: H. Inalcık. *Hicrî 835 Tarihli Sûret-i defter-i Sancak-i Arvanid* (Türk. Tarih kurumu Yayınlarından XIV/1), Ankara 1954.
- Iordan, *Topon. romîn.*: I. Iordan, *Toponimia romînească*, ed. Academiei Republicii Populare Romîne, 1963.
- Jochalas, *Einwanderung*: T. Jochalas, «Über die Einwanderung der Albaner in Griechenland», *Dissertationes Albanicae* (in Honorem Josephi Valentini et Ernesti Koliqi), München 1971, 89-106.
- Καββάδας: Δ. Καββάδα, *Εἰκονογραφημένον βοτανικόν-φυτολογικόν λεξικόν*, τ. 1-9, Ἀθῆναι 1956.
- Κατσάνης: N. Κατσάνη, *Ἑλληνικὲς ἐπιδράσεις στὰ Κουτσοβλάχικα*, Θεσσαλονίκη 1977.
- Kissling: H.J. Kissling, *Osmanisch-türkische Grammatik*, Wiesbaden 1960.
- Koder: J. Koder, «Προβλήματα τῆς σλαβικῆς ἐποίκισης στὴν Ἥπειρο», *HX* 24 (1982) 9-33.
- Κριαρᾶ, Λεξ.: Ἐμμ. Κριαρᾶ, *Λεξικό τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς δημῶδους γραμματείας*, τ. 1-14 (1968-1997).
- ΛΑ: *Λεξικογραφικόν Ἀρχεῖον*.
- Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*: Ἰ. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, ἐν Ἀθήναις 1870 (συνεκδίδονται μὲ τὰ Ἡπειρωτ. Ἀγαθοεργήματα στὴν



- ἐκδ. τῆς Ἑταιρείας Ἑπειρωτ. Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).
- Λαμπρίδου,  
Ἀγαθοεργήματα 1, 2: Ἰ. Λαμπρίδου, *Περὶ τῶν ἐν Ἠπείρῳ ἀγαθοεργημάτων*, μέρος 1., μέρος 2., ἐν Ἀθήναις 1880.
- Λαμπρίδου,  
Καραμουρατία: Ἰ. Λαμπρίδου, «Περὶ Καραμουρατίας καὶ Καραμουρατατῶν», Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον 22 (1888) (συνεκδίδεται μὲ τὰ Ἑπειρωτικὰ Ἀγαθοεργήματα στὴν ἐκδ. τῆς Ἑταιρείας Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).
- Λαμπρίδου, Κουρ.-Τσαρκ.  
Μαλ. 1, 2 Ἰ. Λαμπρίδου, *Ἑπειρωτικὰ μελετήματα*. τεῦχ. Γ': *Κουρεντιακὰ καὶ Τσαρκοβιστιακὰ*, ἐν Ἀθήναις 1888· τεῦχ. Δ': *Μαλακασιακὰ 1*, ἐν Ἀθήναις 1888· τεῦχ. Ε': *Μαλακασιακὰ 2*, ἐν Ἀθήναις 1888· τεῦχος Ζ': *Πογωνιακὰ*, ἐν Ἀθήναις 1889· τεῦχος Η': *Ζαγοριακὰ 1*, ἐν Ἀθήναις 1889· τεῦχ. Θ': *Ζαγοριακὰ 2*, ἐν Ἀθήναις 1889 (ἐκδ. Ἑταιρείας Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).
- Λάμπρου, Ἀττική: Σ. Λάμπρου, «Ἡ ὄνοματολογία τῆς Ἀττικῆς καὶ ἡ εἰς τὴν χώραν ἐποίκησις τῶν Ἀλβανῶν». ἀνάτ. ἀπὸ τὸν 1. τ. τῆς Ἐπετ. Παρνασσοῦ (1896).
- Lambros: S.P. Lambros, *Catalogue of the Manuscripts on Mount Athos*, τ. 1-2, Amsterdam 1966.
- Λαμφίδης: Ἰ. Λαμφίδης, *Γραμματικὴ τῆς βουλγαρικῆς γλώσσης*, Θεσσαλονίκη 1978 (ἐκδ. ΙΜΧΑ).
- ΛΔ: *Λεξικογραφικὸν Δελτίον*.
- Λαζάνη, Κατσανοχ. 1: Ἀ. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 28 (1979): α) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Πλαίσια, 433-443. β) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Καλέντζι(ον), 667-675. γ) Τοπωνύμια Κορύτιανης, 864-869. δ) Τοπωνύμια Φορτωσίου, 1058-1064.
- Λαζάνη, Κατσανοχ. 2: Α. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 29 (1980): α) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Πάτερου, 81-85. β) Κωστήτσι, 255-263. γ) Τοπωνύμια Νίστορας, 466-469. δ) Τοπωνύμια Πηγαδιῶν (πρώην Βαλτσιώρας), 657-661, ε) Τοπωνύμια Ἀετοράχης, 844-849 καὶ 1028-1031.
- Λαζάνη, Κατσανοχ. 3: Α. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 30 (1979): α) Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Ἑλληνικό (πρώην Λοζέτς), 29-33.



- Malingoudis, *Studien*: Ph. Malingoudis, *Studien zu den slavischen Ortsnamen Griechenlands*, Wiesbaden 1981.
- Μαρκόπουλος: Σ. Μαρκοπούλου, «Λαογραφικά Λάκκας Σουλίου: Τοπωνύμια Ἀχλαδέας (πρώην Τόσκεσι)», *HE* 30 (1981) 243-253, 439-453, 614-624 καὶ 835-843.
- MME: Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία.
- Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*: Κ. Μηνᾶ, Ἡ μορφολογία τῆς μεγεθύνσεως στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, Ἰωάννινα 1978.
- Meyer, *EW alb. Spr.*: G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, Strassburg 1891.
- Meyer, *N.S.*: G. Meyer, *Neugriechische Studien*, 1-4, Wien 1894-1895.
- Meyer-Lübke: W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg 1968<sup>4</sup>.
- Miklosich, *Stammbildungslehre*: F. Miklosich, *Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen*. 2. Band: *Stammbildungslehre*, Heidelberg 1926 (Nachdruck der Erstausgabe von 1875).
- Miklosich, *Bildung*: F. Miklosich, *Die Bildung der slavischen Personen- und Ortsnamen*, Heidelberg 1927.
- Miklosich: F. Miklosich, *Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen*, Amsterdam 1970 (ἑπανέκδ. τῆς ἔκδ. τοῦ 1886).
- Moritz 1,2: H. Moritz, *Die Zunamen bei den byzantinischen Historikern und Chronisten*, τ. 1-2, Landshut 1897-1898.
- Μπέττη, *Γραμμένο*: Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ Γραμμένου Ἰωαννίνων», *HE* 8 (1959) 686-692.
- Μπέττη, *Βελτσίστα*: Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ τῆς Βελτσίστης Ἰωαννίνων» *HE* 9 (1960) 34-45.
- Μπέττη, *Κούρεντα*: Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ τῆς ποτὲ ἐπαρχίας Κουρέντων», *HE* 10 (1961): α) Τὰ χωριὰ Ἀραχοβίτσα καὶ Κοκκινόχωμα, 144-150, β) τὰ χωριὰ Δραγωμὴ καὶ Σουλόπουλο, 419-428 καὶ *HE* 11 (1962): α) Ζέλοβα καὶ Ζωντήλα, 426-439.
- Μπέττη, Ὀνοματολογία : Σ. Μπέττη, Ὀνοματολογία τῶν χωριῶν Νομοῦ





- Ἰωαννίνων, Γιάννινα 1996 (ἔκδ. Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοίκησης Ἰωαννίνων/ΤΕΔΚ Ἰωαννίνων).
- Μπόγκα, Τουρκ. λέξεις: Ε. Μπόγκα, *Τουρκικὲς λέξεις σὲ παλιότερα ἑλληνικὰ κείμενα*, Ἀθήναι 1958.
- Μπόγκας 1, 2: Εὐ. Μπόγκα, *Τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἠπείρου*, τ. 1-2, Ἰωάννινα 1964-1966.
- Μπούτουρας: Α. Μπούτουρα, *Τὰ νεοελληνικὰ κύρια ὀνόματα ἱστορικῶς καὶ γλωσσικῶς ἐρμηνευόμενα*, ἐν Ἀθήναις 1912.
- Νικολαΐδου, Λεξ.: Κ. Νικολαΐδου, *Ἑτυμολογικὸν λεξικὸν τῆς κουτσοβλαχικῆς γλώσσης*, ἐν Ἀθήναις 1909.
- Οἰκονόμου, Ζαγόρι: Κ. Οἰκονόμου, *Τοπωνυμικὸ τῆς περιοχῆς Ζαγορίου*, Ἰωάννινα 1991.
- Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδραση: Κ. Οἰκονόμου, *Ἡ ἀλβανικὴ γλωσσικὴ ἐπίδραση στὰ Ἠπειρωτικὰ ἰδιώματα*, Ἰωάννινα 1997.
- ΟΤΕ Ἀθ.: Ὅργανισμὸς Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος: κατάλογος συνδρομητῶν Ἀθηνῶν-Πειραιῶς καὶ προαστίων: Α-Ζ (1983), Η-Λ (1980), Μ-Π (1981) καὶ Ρ-Ω (1983).
- Parahagi: Τ. Parahagi, *Dictionarul dialectului aromân, general și etimologic*. București 1974<sup>2</sup>.
- Παπαχαρίση, Πωγώνι: Ἀ. Παπαχαρίση, «Δευτέρα εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου συμβολή», *HE 1* (1952) 815-818 καὶ *HE 2* (1953) 36-40, 170-171, 269-271, 379-381.
- Φιλήντα, Γλωσσογν. 1, 2, 3: Μ. Φιλήντα, *Γλωσσογνωσία καὶ γλωσσογραφία ἑλληνική*, τ. 1-3, Ἀθήνα 1924-27.
- Φουρίκη, Ἀττικὴ 41/42 : Π. Φουρίκη, «Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τῆς Ἀττικῆς», *Ἀθηνᾶ* 41 (1929) 77-178 καὶ *Ἀθηνᾶ* 42 (1930) 111-136.
- Ruşcariu, E. W.: S. Ruşcariu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache*, Heidelberg 1975<sup>2</sup>.
- Ρεμπέλης: Χ. Ρεμπέλη, *Κονιτσιώτικα*, Ἀθήναι 1953.
- Sadnik-Aitzetmüller: L. Sadnik-R. Aitzetmüller, *Handwörterbuch zu den altkirchenslavischen Texten*, Heidelberg 1955.
- Σαρρῆ, Ἀττικὴ: Ἰ. Σαρρῆ, «Τὰ τοπωνύμια τῆς Ἀττικῆς», *Ἀθηνᾶ* 40 (1928) 117-160.



- Schlimpert, *Slaw. PN*: G. Schlimpert, *Slawische Personennamen in mittelalterlichen Quellen zur deutschen Geschichte*, Berlin 1978.
- Seliščev: A. M. Seliščev, *Slavjanskoe naselenie v Albanii*, Nachdruck, Köln-Wien 1978.
- Soustal: P. Soustal, (under Mitwirkung von J. Koder), *Nikopolis und Kephallenia* Wien 1981 (Tabula Imperii Byzantini, hrsg. v.H. Hunger, Bd. 3 = Denkschr. d. phil. Kl. d. Österr. Ak. d. Wiessenschaften).
- ΣΣΕΔΚ: *Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων*. τ. 19: Νομός Ἰωαννίνων, Ἀθῆναι 1962 (ἔκδ. Κεντρικῆς Ἐνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος).
- Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα HX 9, 12, 13*: Κ. Στεργιοπούλου, «Τοπωνυμικὸν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης», *HX 9* (1934) 204-244, *HX 12* (1937) 205-251 καὶ *HX 13* (1938) 151-190.
- Steuerwald: K. Steuerwald, *Türkisch-deutsches Wörterbuch*, Wiesbaden 1972.
- Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*: Χ. Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή στὴν ἑλληνικὴ Ὄνοματολογία*, Θεσσαλονίκη 1992.
- Šmilauer: V. Šmilauer, *Handbuch der slawischen Toponomastik*, Praha 1970.
- Θωμοπούλου, *Κέως*: Ἰ. Θωμοπούλου, *Μελέτη τοπωνυμικῆ τῆς νήσου Κέως*, Ἀθῆναι 1963 [= Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν 3 (1963), 167-345].
- Tiktin: H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, τ. 1 (A-C), 2 (D-ozor), 3 (P-Zvorean), Wiesbaden 1985-1988.
- Τριανταφυλλίδης: Μ. Τριανταφυλλίδης, *Τὰ οἰκογενειακά μας ὀνόματα*, Θεσσαλονίκη 1982.
- Τσέτσης: Ν. Τσέτσης, *Ἀλβανο-ελληνικὸν λεξικόν*, Ἀθῆναι 1959.
- Udolph: J. Udolph, *Studien zu slavischen Gewässernamen und Gewässerbezeichnungen*, Heidelberg 1979.
- Vasmer: M. Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, Nachdruck, Leipzig 1970.
- Vasmer, *Schriften*: M. Vasmer, *Schriften zur slavischen Altertums-*



- kunde und Namenkunde*, hrsg. von H. Bräuer, Bd. 1-2, Berlin-Wiesbaden 1971.
- Vasmer, *REW* 1, 2, 3: M. Vasmer, *Russisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1 (1953), 2 (1955), 3 (1958), Heidelberg.
- Walde: A. Walde, *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*, Bd. 1-2, Heidelberg 1965<sup>4</sup>.
- Weigand: G. Weigand, «Die Wiedergabe der slavischen Laute in den Ortsnamen des Peloponnes», *Balkan Archiv* 4 (1928) 1-52.
- Zaimov, *Gewässernamen*: J. Zaimov, «Bulgarische Gewässernamen», *Zeitschrift für Slawistik* 6 (1961) 43-250.
- Zaimov, *Anciens noms*: J. Zaimov, «Anciens noms Bulgares dans la partie sud de la Péninsule Balkanique», *Actes du premier Congrès International des études balkaniques et sud-est Europeennes*, VI Linguistique, Sofia 1968, 389-414.
- Zaimov, *Ethn. Probleme*: J. Zaimov, «Ethnogenetische Probleme bei den bulgarischen Ortsnamen», *ZfB* 7 (1969) 179-189.
- Zaimov: J. Zaimov, «Beitrag zur Erforschung der bulgarischen geographischen Namen in Griechenland», *ZfB* 11 (1975), Heft 1, 105-115.
- ZfB: *Zeitschrift für Balkanologie*.
- ZONF: *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*.



## ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

- a : άνοιχτός, κεντρικός φθόγγος.  
ǣ : μισόκλειστος, κεντρικός φθόγγος μεταξύ του e και του o.  
Πβ. τήν προφορά του άλβ. ě και του σλαβ. ѣ.  
î : κλειστός, κεντρικός, μή στρογγυλός φθόγγος, μεταξύ i και u.  
Πβ. τήν προφορά του τουρκ. i.  
e : μισόκλειστος, μπροστινός, μή στρογγυλός φθόγγος.  
i : κλειστός, μπροστινός, μή στρογγυλός φθόγγος.  
o : μισόκλειστος, πισινός, στρογγυλός φθόγγος.  
u : κλειστός, πισινός, στρογγυλός φθόγγος.  
j : ήμιφωνικός, τριβόμενος, ούρανικός, ήχηρός φθόγγος<sup>1</sup>.  
p : διχειλικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.  
f : χειλοδοντικός, τριβόμενος, άηχος φθόγγος.  
b : διχειλικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.  
v : χειλοδοντικός, τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.  
t : γλωσσοδοντικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.  
β : μεσοδοντικός, τριβόμενος, άηχος φθόγγος.  
d : γλωσσοδοντικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.  
đ : μεσοδοντικός, τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.  
k : ύπερωικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.  
h : ύπερωικός, τριβόμενος, άηχος φθόγγος.  
g : ύπερωικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.  
γ : ύπερωικός, τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.  
k' : ούρανικός, κλειστός, άηχος φθόγγος.  
h' : ούρανικός τριβόμενος, άηχος φθόγγος.  
g' : ούρανικός, κλειστός, ήχηρός φθόγγος.  
y : ούρανικός τριβόμενος, ήχηρός φθόγγος.

1. Χρησιμοποιώ τó φωνητικό σύμβολο j για τή φωνητική άπόδοση του μή συλλαβικού i, ένώ τó y για τήν άπόδοση του ούρανικού γ.



- s : φατνιακός, τριβόμενος, ἄηχος φθόγγος.  
z : φατνιακός, τριβόμενος, ἡχηρὸς φθόγγος.  
š : οὐρανικοφατνιακός, τριβόμενος, ἄηχος φθόγγος.  
ž : οὐρανικοφατνιακός, τριβόμενος, ἡχηρὸς φθόγγος.  
ts : φατνιακός, προστριβής, ἄηχος φθόγγος.  
dz : φατνιακός, προστριβής, ἡχηρὸς φθόγγος.  
m : διχειλικός, ἔρρινος φθόγγος.  
n : γλωσσοδοντικός, ἔρρινος φθόγγος.  
n' : οὐρανικός, ἔρρινος φθόγγος.  
ŋ : ὑπερωικός, ἔρρινος φθόγγος.  
l : γλωσσοδοντικός, πλευρικός, ἡχηρὸς φθόγγος.  
l' : οὐρανικός, πλευρικός, ἡχηρὸς φθόγγος.  
r : φατνιακός, παλμώδης φθόγγος.

Χρησιμοποιῶ ἐπίσης τὸ σύμβολο  $\sim$  γιὰ τὴ δήλωση τῶν διφθόγων, καὶ μιὰ παύλα (-) στὰ συμφωνικὰ συμπλέγματα t-s, d-z, k-s κλπ. ποὺ προκύπτουν μετὰ τὴν ἀποβολὴ ἄτονων i καὶ u γιὰ τὰ τοπν. τῶν περιοχῶν ποὺ χρησιμοποιεῖται γλωσσικὸς τύπος βορείου φωνηεντισμοῦ γιὰ νὰ δηλωθεῖ ἡ διακεκριμένη προφορὰ τῶν συμφωνικῶν αὐτῶν στοιχείων.



# 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

## 1.1. ΓΕΝΙΚΑ

Στήν ἐργασία πού ἀκολουθεῖ ἀσχολοῦμαι μέ τή γλωσσική ἐξέταση τῶν ἀρχικῶν οἰκωνυμίων<sup>1</sup>, δηλ. τῶν παλαιῶν ὀνομάτων τῶν κοινοτήτων καί οἰκισμῶν τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων πρὶν ὑποστοῦν, ὅσα ἀπὸ αὐτὰ ὑπέστησαν, τή στρέβλωση τῆς μετονομασίας. Τὰ οἰκωνύμια αὐτὰ ἀναφέρονται σέ κοινότητες καί οἰκισμούς οἱ ὅποιοι ἐξακολουθοῦν μέχρι τὶς μέρες μας νὰ κατοικοῦνται. Μέ τὸν ὄρο οἰκισμοὶ ἀναφέρομαι σέ κατοικούμενες περιοχές, οἱ ὅποιες ἐπίσημα δὲν ἀποτελοῦν κοινότητες, ἀλλὰ διοικητικὰ ἀνήκουν ὡς οἰκισμοὶ σέ μιὰ ἀναγνωρισμένη κοινότητα μέ βάση τὰ «*Στοιχεῖα συστάσεως καὶ ἐξελίξεως τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων*» (ἔκδ. τῆς Κεντρικῆς Ἐνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων τῆς Ἑλλάδος), τ. 19, Ἀθῆναι 1962. Ἐξετάζονται ἐπίσης σέ ξεχωριστὰ λήμματα τὰ ὀνόματα τῶν βλαχόφωνων χωριῶν τὰ ὅποια, πολλές φορές, παράλληλα πρὸς τὸν ἀρχικὸ τύπο, ἔχουν καὶ β' τύπο πού χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους κατοίκους τους.

Στήν ἐργασία δὲν ἐξετάζονται:

α) Τὰ οἰκωνύμια τὰ ὅποια εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας, ἐπειδὴ οἱ μετονομασμένοι τύποι τους δὲν εἶναι γνήσια δημιουργήματα, ἀλλὰ λόγιοι ἐξελληνισμοὶ ἢ ἀντικαταστάσεις κρατικῆς-γραφειακῆς προέλευσης καὶ ἐπιβολῆς, ἄρα γλωσσικὰ στοιχεῖα χωρὶς ἰδιαίτερη ἀξία.

β) Τὰ ὀνόματα συνοικισμῶν-μαχαλάδων οἱ ὅποιοι συναποτελοῦν μιὰ κοινότητα σέ ἓνα ἐνιαῖο δομημένο σύνολο<sup>2</sup>.

1. Ὁ ὄρος χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Συμεωνίδη (*Εἰσαγωγή*, 17 καὶ 22).

2. Στὴν ἀρχική (δακτυλόγραφη) ἔκδοση τῆς ἐργασίας (1997) δὲν εἶχαν συμπεριληφθεῖ στὸ β' κεφάλαιο (Ἐτυμολόγηση τῶν οἰκωνυμίων) τὰ σχετικά τοπν. ἀπὸ τὴν περιοχή Ζαγορίου, τῶν ὁποίων ἡ ἐξέταση εἶχε γίνει στὸ πλαίσιο τῆς ἐργασίας μου: *Τοπωνυμικὸ τῆς περιοχῆς Ζαγορίου*, Ἰωάννινα 1991.

Ἐκρῖνα ὡστόσο σκόπιμο στὴν παρούσα ἐργασία, γιὰ λόγους πρακτικούς (νὰ μὴν ἀνατρέχει ὁ ἐνδιαφερόμενος σέ ἄλλη ἐργασία) καὶ γιὰ λόγους συνέπειας πρὸς τὸν τίτλο, νὰ συμπεριλάβω καὶ τὶς ἐτυμολογήσεις τῶν οἰκωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, πολλές φορές μέ νέες ἐτυμολογικὲς ἐκδοχὲς καὶ τοπωνυμικὰ στοιχεῖα.



Τὸ α' κεφάλαιο τῆς ἐργασίας (1. Εἰσαγωγή) ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία ὑποκεφάλαια. Στὸ α' ὑποκεφάλαιο (1.1. Γενικά) παρατίθενται γενικὲς πληροφορίες γιὰ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐργασίας, γιὰ τὸ ἱστορικὸ καὶ τὴ διάρθρωσή της, τὴν μέχρι σήμερα ἔρευνα κλπ. Στὸ β' καὶ γ' ὑποκεφάλαιο (1.2. Γεωγραφικὴ ἐπισκόπηση τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων καὶ 1.3. Ἱστορικὴ ἐπισκόπηση τῆς Ἠπείρου) δίνονται πληροφορίες γιὰ τὴ γεωγραφικὴ κατάσταση τοῦ Νομοῦ καὶ τὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τῆς εὐρύτερης περιοχῆς.

Τὸ β' κεφάλαιο (2. Ἑτυμολόγηση τῶν οἰκωνυμίων) περιλαμβάνει τὴ γλωσσικὴ ἐξέταση τῶν οἰκωνυμίων.

Τὰ οἰκωνύμια ποὺ ἐξετάζονται σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο κατατάσσονται ἀλφαβητικὰ μὲ ἓναν τύπο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τῆς κοινῆς ΝΕ. Ὁ τύπος αὐτός, στὸν ὁποῖο λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ἑτυμολόγηση τοῦ οἰκωνυμίου, δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὶς φωνητικὲς ἰδιαιτερότητες τῶν διάφορων περιοχῶν τοῦ Νομοῦ'. Ἡ κατάταξη αὐτὴ προτιμήθηκε γιὰ λόγους πρα-

1. Ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων δὲν παρουσιάζει γλωσσικὴ ὁμοιομορφία. Κοντὰ στὸ γλωσσικὸν τύπο μὲ βόρειο φωνηεντισμὸ, ποὺ καλύπτει τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς περιοχῆς, ὑπάρχουν καὶ ζῶνες ἡμιβόρειου καὶ νότιου φωνηεντισμοῦ. Ἐνδείξεις γιὰ τὴ γλωσσικὴ αὐτὴ κατάσταση δίνει ἡ φωνητικὴ τῶν τοπωνυμίων (βλ. καὶ χάρτη 9). Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παραπάνω ἑλληνόφωνες περιοχὲς, ὑπάρχουν καὶ «ξενόφωνες» γλωσσικὲς νησίδες (βλ. χάρτη 10). Πρόκειται γιὰ:

I. Περιοχὲς κοινοτήτων μὲ βλαχόφωνους κατοίκους:

α) Στὰ χωριὰ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀώου: Μπριάζα (ἐπίσ. Δίστρατο), Πάδες, Παλιοσέλι, Ἀρμάτοβο (ἐπίσ. Ἄρματα).

β) Στὰ χωριὰ τῆς ἀριστερῆς ὄχθης τοῦ Ἀώου (περιοχὴ Ζαγορίου): Βοβούσα, Λάιστα, Ντομπρίνοβο (ἐπίσ. Ἡλιοχώρι), Λεσινίτσα (ἐπίσ. Βρυσσοχώρι).

γ) Στὰ χωριὰ τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ Ζαγορίου: Γρεβενίτι, Τσερνέσι (ἐπίσ. Ἐλατοχώρι), Φλαμπουράρι.

δ) Στὴν ἐπαρχία Μετσόβου: στὸ Μέτσοβο καὶ τὰ χωριὰ: Ἀνήλιο, Μηλιά, Βουτονόσι.

ε) Στὰ χωριὰ: Ματσούκι, Καλαρίτες, Σιράκο, Προσβάλα (ἐπίσ. Βαθύπεδο), Παλιοχώρι Σιράκου.

στ) Στὴν ἐπαρχία Κονίτσης στὰ χωριὰ: Φούγκα καὶ Ντέντσικο (ἐπίσ. Ἀετομηλίτσα).

ζ) Στὴν ἐπαρχία Πογωνίου στὰ χωριὰ: Μετζιτιές (ἐπίσ. Κεφαλόβρυσσο) καὶ ἐν μέρει στὰ Τσαραπλανά (ἐπίσ. Βασιλικό).

II. Περιοχὲς κοινοτήτων μὲ ἀρβανιτόφωνους κατοίκους στὰ χωριὰ Πλικάτι καὶ Μουσιοτίτσα (Ἄνω καὶ Κάτω).

III. Περιοχὲς κοινοτήτων μὲ τουρκόφωνους κατοίκους στὰ χωριὰ Μπάφρα καὶ Νέα Καισάρεια τὰ ὁποῖα δημιουργήθηκαν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ πρόσφυγες μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ.



κτικούς έτσι ώστε να γίνεται εύκολα δυνατή ή αναζήτηση και ή ανεύρεση κάθε οίκωνυμίου. Απορρίφθηκε οποιαδήποτε άλλη κατάταξη με βάση π.χ. την εθνικότητα των ονοματοθετών ή με βάση τις αρχικές λέξεις από τις οποίες ετυμολογούνται τα οίκωνύμια. Και τούτο γιατί ή πρώτη περίπτωση θα είχε τὸ μειονέκτημα τῆς ἀναζήτησης τῶν σχετικῶν λημμάτων σὲ περισσότερες τῆς μιᾶς ἀλφαβητικῆς σειρῆς (ἐλληνόθετων, σλαβόθετων κλπ. οίκωνυμίων). Ὁ δεύτερος τρόπος κατάταξης δὲν θὰ ἦταν δυνατὸς ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι: α) οἱ ἀρχικῆς λέξεις, στίς ὁποῖες ἀνάγονται τὰ οίκωνύμια, ἀνήκουν σὲ περισσότερες τῆς μιᾶς γλώσσες (πβ. τῆ δυσκολία κατάταξης σὲ μιὰ σειρά ἐλληνικῶν, σλαβικῶν, ἀλβανικῶν κλπ. λημμάτων) καὶ β) παρουσιάζονται πολλές φορές ὡς ἐξίσου πιθανὲς περισσότερες τῆς μιᾶς ετυμολογήσεις.

Μετὰ τὴν ἀλφαβητικὴ καταγραφή τοῦ οίκωνυμίου ἀκολουθεῖ σὲ γωνιώδεις ἀγκύλες ή φωνητικὴ ἀπόδοσή του στὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς καθημερινῆς ὀμιλίας. Ἡ φωνητικὴ καταγραφή εἶναι ἀποτέλεσμα ἐπιτόπιων ἐπισκέψεων σὲ ὅλες τὶς κοινότητες καὶ οἰκισμοὺς τοῦ Νομοῦ. Τὸ ἔργο αὐτὸ πραγματοποιήθηκε στὸ πλαίσιο ἐρευνητικοῦ μου προγράμματος στὸ Παν/μιο Ἰωαννίνων πού σκοπὸ εἶχε τὴν καταγραφή ὄχι μόνον τῶν οίκωνυμίων ἀλλὰ γενικὰ ὄλων τῶν τοπωνυμίων πού ἐπιζοῦν στὸ στόμα τῶν κατοίκων τῆς ἐρημωμένης κατὰ τὸ μᾶλλον ή ἦττον Ἑπειρωτικῆς ὑπαίθρου.

Στίς «ξενόφωνες» αὐτὲς γλωσσικῆς νησίδες τὰ περισσότερα ἡλικιωμένα ἄτομα εἶναι δίγλωσσα, ἀφοῦ παράλληλα πρὸς τὴν ξένη γλώσσα χρησιμοποιοῦν καὶ τὴν ἐλληνική, ἐνῶ τὰ νεότερα (ἡλικίας κάτω τῶν 40 ἐτῶν) μπορεῖ νὰ κατανοοῦν τὴν ξένη γλώσσα, τὴν ὁποία ἐν τούτοις δὲν χρησιμοποιοῦν.

Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι σὲ πολλές κοινότητες οἱ κάτοικοι εἶναι γνῶστες συνθηματικῶν γλωσσαρίων, ἰδιαίτερα τῶν κουδαρίτικων, δηλ. τοῦ συνθηματικοῦ γλωσσαρίου τῶν κτιστῶν. Γιά τὰ κουδαρίτικα θὰ μπορούσε κανεὶς καὶ σήμερα νὰ βρεῖ ἀξιόπιστους πληροφορητῆς καὶ νὰ διαπιστώσει ὄχι μόνον τὶς ὁμοιότητες στὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα τῶν γλωσσαρίων, ἀλλὰ καὶ ἀξιόλογες διαφορές.

Κουδαραίους μπορεῖ κανεὶς νὰ συναντήσει στὴν ἐπαρχία Κονίτσης στὰ χωριά: Πισσόγιανη, Βούρμπιανη, Λούψικο (ἐπίσ. Λυκόραχη), Κάντσικο (ἐπίσ. Δροσποπή), Ζέρμα (ἐπίσ. Πλαγιά), Στράτσιανη (ἐπίσ. Πύργος) κλπ. καὶ σὲ χωριά τῆς περιοχῆς Μαλακασίου: Μιχαλίτσι, Γκούρα (ἐπίσ. Βαπτιστής), Χουλιαράδες, Ραφταναίους, Σκλοῦπο (ἐπίσ. Ἀμπελοχώρι) κλπ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κουδαρίτικα ἓνα ἀκόμη συνθηματικὸ γλωσσάριο εἶναι τὰ σόπικα ή σοπικιώτικα, τὸ συνθηματικὸ γλωσσάριο τῶν βαγενάδων τῆς Σοπικῆς, γιά τὰ ὁποῖα πληροφορητῆς μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς στὸ χωριὸ Κοσοβίτσα (ἐπίσ. Ἁγία Μαρίνα).





Μετά τὸ φωνητικὸ τύπο τῶν οἰκωνυμίων ἀκολουθεῖ σὲ παρενθέσεις ἕνας ἐνδεικτικὸς ἀριθμὸς μὲ βάση τὸν ὁποῖο ἀναζητεῖται ἡ θέση τοῦ οἰκωνυμίου στὰ σχετικὰ εὐρετήρια (σ. 360 κέξ.) καὶ στὸ χάρτη τῆς περιοχῆς (βλ. χάρτη 1).

Στὴ συνέχεια δίνεται ὁ γεωγραφικὸς προσδιορισμὸς τῶν οἰκωνυμίων καὶ οἱ διάφοροι τύποι του, ὅπως συναντιοῦνται στὶς πηγές.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἐτυμολόγησις τῶν οἰκωνυμίων καὶ ἡ παράθεσις ἐτυμολογικὰ συγγενῶν ὀνοματικῶν τύπων (προσωπωνυμίων/τοπωνυμίων) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο καὶ ἀπὸ περιοχὲς ἐκτὸς Ἑλλάδος.

Στὸ γ' κεφάλαιο (3. Φωνητικὴ τῶν οἰκωνυμίων) ἐξετάζονται οἱ τροπὲς τῶν φθόγγων, ὅπως αὐτὲς πραγματοποιοῦνται κατὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων καθὼς καὶ οἱ ἀποδόσεις τῶν ξένων φθόγγων (σλαβικῶν, ἀλβανικῶν κλπ.), ὅπως αὐτὲς διαπιστώνονται στὰ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπωνύμια τοῦ Νομοῦ.

Στὸ δ' κεφάλαιο (4. Σχηματισμὸς τῶν οἰκωνυμίων) δίνονται οἱ γραμματικὲς κατηγορίες τῶν λέξεων (ἑλληνικῶν καὶ ξένων) ποὺ χρησιμοποιοῦνται ὡς βάση στὸ σχηματισμὸ τῶν τοπωνυμίων: α) χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων καὶ β) μὲ τὴ βοήθεια καταλήξεων (ἑλληνικῶν καὶ ξένων).

Στὸ ε' κεφάλαιο (5. Ἐθνολογικὴ κατανομὴ τῶν οἰκωνυμίων) διερευνᾶται μὲ βάση συγκεκριμένους μεθοδολογικὰς ἀρχὲς ἡ ἐθνολογικὴ ταυτότητα τῶν ὀνοματοθετῶν, τῶν δημιουργῶν τῶν οἰκωνυμίων.

Στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο (6. Εἰδολογικὴ-σημασιολογικὴ κατάταξις τῶν οἰκωνυμίων) ταξινομοῦνται τὰ τοπν. μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ γίνῃ φανερὸ ποιὲς σημασιολογικὲς ἐνότητες ἢ κατηγορίες λέξεων προτιμοῦνται γιὰ τὴ δημιουργία τους.

Τὸ τελευταῖο κεφάλαιο (7. Ἀνασκόπησις) περιλαμβάνει γενικότερες παρατηρήσεις, συμπεράσματα καὶ διαπιστώσεις ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ μελέτη τοῦ τοπωνυμικοῦ ὕλικου.

Ἀκολουθοῦν γεωγραφικοὶ καὶ γλωσσικοὶ χάρτες καὶ πίνακες λέξεων: α) ἑλληνικῶν καὶ β) ξένων.

Οἱ πρῶτες μνεῖες γιὰ τὰ οἰκωνύμια τῶν κοινοτήτων καὶ τῶν οἰκισμῶν τοῦ Νομοῦ, ποὺ ἀντανακλοῦν τὴ σημερινὴ κατάστασή τους, ἀνάγονται στὶς ἀρχὲς τοῦ 14. αἰ. Ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ 1319 ἔχουμε τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου Β' μὲ τὸ ὁποῖο ἀπονέμονται διάφορα προνόμια στὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀπὸ τὸ 1321 τὸ χρυσόβουλλο τοῦ



ἴδιου αὐτοκράτορα, τὸ ὁποῖο συμπληρώνει τὸ προηγούμενο<sup>1</sup>.

Ἀκολουθεῖ τὸ ἰδρυτικὸ ἔγγραφο τῶν ἐτῶν 1326-1328<sup>2</sup> καθὼς καὶ τὸ χρυσοβούλλο τοῦ 1361, στὸ ὁποῖο ἐπικυρώνεται ἡ κατοχὴ μερικῶν χωριῶν ἀπὸ τὸν Συμεὼν Οὖρεση Παλαιολόγο πρὸς τὸν Ἰωάννη Τζάφα Οὐρσίνο<sup>3</sup>.

Σημειώνουμε ἐπίσης τὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων»<sup>4</sup> ποῦ παλαιότερα ἀπεδίδετο στοὺς μοναχοὺς Κομνηνὸ καὶ Πρόκλο καὶ τὸ ὁποῖο χρονολογεῖται στὸ β' μισὸ τοῦ 14. αἰ.<sup>5</sup> καθὼς καὶ τὸ «δεφτέρι» τοῦ Arvanid<sup>6</sup> ἀπὸ τὸ 1431 μὲ τις παλαιότερες ὀνομασίες χωριῶν τῶν σημερινῶν ἐπαρχιῶν Πογωνίου καὶ Κονίτσης.

Σὲ νεότερες ἐποχὲς ἀρκετοὶ λόγιοι ἔχουν ἀναφερθεῖ σὲ χωριὰ τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων. Στὰ ἔργα τους ὑπάρχουν καὶ ἐτυμολογικὲς παρεκβολές γιὰ τὰ σχετικὰ οἰκωνύμια. Ἀναφέρω ἰδιαίτερα τὸν Π. Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία 1, 2*) καὶ Ἰω. Λαμπρίδη (*Ἡπειρωτικὰ Μελετήματα / Ἀγαθοεργήματα*).

Οἱ ἀναφορὲς στὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ πληθαίνουν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ αἰῶνα μας εἴτε στὸ πλαίσιο ἱστορικο-λαογραφικῶν μονογραφιῶν εἴτε σὲ ἄρθρα δημοσιευμένα στὰ τοπικὰ περιοδικά. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις οἱ τοπωνυμικὲς ἀναφορὲς συνοδεύονται συνήθως ἀπὸ τις σχετικὲς ἐρμηνεῖες/ἐτυμολογίες οἱ ὁποῖες εἶναι συνδεδεμένες ἢ μὲ τις παραδόσεις γιὰ τὴ δημιουργία τῶν χωριῶν ἢ, τις περισσότερες φορές, ἐπαναλαμβάνουν τις ὁποῖες ἐτυμολογικὲς παρεκβολές τοῦ Ἀραβαντινοῦ καὶ τοῦ Λαμπρίδη.

1. Βλ. Ἀ. Μουστοξύδου, «Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά», φυλλάδια 1-12 (1843-1853), Ἀθῆναι 1965, 464-468 καὶ 489 α' -η' · Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 294-307 καὶ 307-311 · F. Miklosich-J. Müller, *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana*, τ. 5, Wien 1887, 77-84 καὶ 84-87.

2. Δ. Ζακηθινοῦ, «Ἀνέκδοτον βυζαντινὸν κτιτορικὸν ἐκ Βορείου Ἡπείρου», *ΕΕΒΣ* 14 (1928) 277-294.

3. Βλ. Ἀ. Μουστοξύδου, *δ.π.*, σ. 506-509 καὶ Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 311-315.

4. Λ. Βρανούση, «Τὸ Χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων κατ' ἀνέκδοτον δημῶδη ἐπιτομήν», [*Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου* 12 (1962) 57-115], Ἀθῆναι 1965.

5. Γιὰ τις παραπάνω πηγές βλ. Λ. Βρανούση, *Χρονικά τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τουρκοκρατούμενης Ἡπείρου. Α' ἐκδόσεις καὶ χειρόγραφα*, Ἰωάννινα 1962.

6. H. Inalcik, *Hicri 835 Tarihli Sûret-i defter-i Sancak-i Arvanid* (Türk. Tarih Kurumu Yayınlarından XIV/1) Ankara 1954.



Οί παραπάνω εργασίες (μονογραφίες και άρθρα)' έχουν τὸ μειονέκτημα ὅτι ἐμφανίζουν συχνὰ τοπωνυμικούς τύπους παραποιημένους

1. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω κατὰ χρονολογικὴ σειρά:

α) Γενικότερες ἐργασίες:

— Γ. Ἀναγνωστοπούλου, «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν» *HX* 1 (1926) 86-101.

— Κ. Στεργιοπούλου, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρευναν τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν», *HX* 8 (1933) 99-140.

— τοῦ ἴδιου. «Τοπωνυμικὸν τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης», *HX* 9 (1934) 204-244, *HX* 12 (1937) 205-251 καὶ *HX* 13 (1938) 151-190.

— Χ. Ρεμπέλη, *Κονιτσιώτικα*. Ἀθῆναι 1953 κλπ.

β) Μονογραφίες:

— Χ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθῆνα 1983.

— Ν. Λιόλιου, *Τὶ εἶδα καὶ τί ἄκουσα στὸ χωριό μου*, Ἀθῆνα 1983 (γιὰ τὸ χωριὸ Ἐλεσα, ἐπίσ. Ἀρτοπούλα).

— Α. Σέβη, *Τὰ Πεστὰ Ἰωαννίνων*, Γιάννινα 1988.

— Α. Εὐθυμίου, *Ἡ Βούρμπιανη τῆς Ἠλείου*, τεύχη 1-4, Ἰωάννινα 1987-90.

— Δ. Κωλέτση, *Τὰ Τσερίτσανα*, Ἰωάννινα 1990.

— Α. Ράπτη, *Τὸ χωριό μου*, Θεσσαλονίκη 1990 (γιὰ τὸ χωριὸ Φραστανά, ἐπίσ. Κάτω Μερόπη).

— Χ. Σκανδάλη, *Τὸ Κρυφοβό καὶ τὸ σχολεῖο του*, Γιάννινα 1990.

— Α. Μπίγγου, *Λαογραφία καὶ Μουσεῖο Πολυγύρου Ἰωαννίνων*, Ἰωάννινα 1990.

— Χ. Χρηστίδη, *Πουρνιὰ Κονίτσης Ἰωαννίνων*, Ἀθῆνα 1991.

— Α. Γκόγκου, *Εἰσαγωγή στὴν ἱστορία τοῦ Παρακάλαμου*, Ἀθῆνα-Γιάννινα 1993 (ἐκδ. Δωδώνη).

— Σ. Μπέττη, *Κληματιὰ (Βελτσιστα)*, Ἰωάννινα 1993.

— Ἀδελφότητα Δροσοπηγιωτῶν Κόνιτσας «ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος» (ἐκδ.), *Κάντισκο-Δροσοπηγή*, Ἀθῆνα 1993.

— Χ. Σκανδάλη, *Τὸ Κουκλέσι Ἰωαννίνων*, Ἀθῆνα 1996 κλπ.

γ) Ἄρθρα σὲ περιοδικὰ

— Χ. Σούλη, «Τοπωνυμικὸν Χουλιαράδων», *HX* 7 (1932) 216-245.

— Α. Παπαχαρίση, «Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου», *HX* 8 (1933) 141-149.

— τοῦ ἴδιου, «Δευτέρα εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου συμβολή», *HE* 1 (1952) 815-818 καὶ *HE* 2 (1953) 36-40, 170-171, 269-271, 379-381.

— Σ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ Γραμμένον Ἰωαννίνων», *HE* 8 (1959) 686-692.

— τοῦ ἴδιου, «Τοπωνυμικὸ Βελτσιστῆς Ἰωαννίνων», *HX* 9 (1960) 34-45.

— τοῦ ἴδιου, «Τοπωνυμικὸ τῆς ποτὲ ἐπαρχίας Κουρέντων», *HE* 10 (1961) 144-150, 419-428 καὶ *HE* 11 (1962) 426-439.

— Α. Λαζάνη, «Τοπωνύμια Κατσανοχωρίων», *HE* 28 (1979) 433-443, 667-675, 864-869, 1058-1064, *HE* 29 (1980) 81-85, 255-263, 466-469, 657-661, 844-849, 1028-1031 καὶ *HE* 30 (1981) 29-33.

— Σ. Μαρκοπούλου, «Λαογραφικὰ Λάκκας Σουλίου: Τοπωνύμια Ἀχλαδέας (πρῶτον Τόσκεισι)», *HE* 30 (1981) 243-253, 439-453, 614-624 καὶ 835-843 κλπ.



είτε επειδή οί συγγραφείς τους στηρίζονται σε λαϊκές έτυμολογίες ή σχετικές παραδόσεις είτε επειδή οί τύποι αυτοί έξωραίζονται πρὸς έναν κοινό ΝΕ φωνητικό τύπο, με αποτέλεσμα ή έτυμολογική προσπάθεια νά οδηγείται σε λανθασμένη κατεύθυνση.

Στό ίδιο πλαίσιο κινείται και ή έργασία του Στ. Μπέττη με τόν πολλά ύποσχόμενο τίτλο: *Όνοματολογία τῶν χωριῶν τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων*, Γιάννινα 1996 (έκδ. Νομαρχιακῆς Αυτόδιοίκησης Ἰωαννίνων/ Τ.Ε.Δ.Κ. Ἰωαννίνων). Ἡ έργασία αυτή, παρὰ τις προσπάθειες του συγγραφέα, ὄχι μόνο δέν διαφωτίζει τὰ ζητήματα πού σχετίζονται με τὰ οίκωνύμια του Νομοῦ Ἰωαννίνων, ἀλλά τὰ συσκοτίζει και τὰ κάνει περισσότερο περίπλοκα<sup>1</sup>.

Τὸ μόνο έργο πού πραγματικά συμβάλλει στην έτυμολόγηση μέρους τῶν τοπωνυμίων του Νομοῦ (ὅπως και ὅλης τῆς Ἑλλάδας) εἶναι τὸ γνωστό έργο του Μ. Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, Leipzig 1970 (έπανέκδ.), ὅπου παρατίθενται (σ. 20-56) 334 σλαβικῆς έτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπωνύμια, πολλά ἐκ τῶν ὁποίων δέν εἶναι οίκωνύμια και τῶν ὁποίων ή έτυμολόγηση δέν εἶναι πάντα ὀρθή. Καί τοῦτο γιατί ὁ συγ-

1. Ἡ ἀπουσία μεθοδολογικῶν ἀρχῶν και ή ἔλλειψη βιβλιογραφίας και σχετικῶν εὔρετηριῶν κάνει τὸ βιβλίο τουλάχιστον δύσχρηστο ἕως ἐπιστημονικά ἀπαράδεκτο. Οί έτυμολογήσεις τῶν σχετικῶν τοπωνυμίων δίνονται κατὰ έναν τρόπο διαισθητικό χωρὶς νά τεκμηριώνονται ἐπιστημονικά σέ ένα βιβλίο τὸ ὁποῖο, παρὰ τις ἀρχικῆς προσδοκίας, καταλήγει νά εἶναι ένα εἶδος μυθιστορήματος. Δυστυχῶς δέν λύνουν τὸ πρόβλημα τῆς έτυμολόγησης οί λαϊκῆς έτυμολογίες πού στηρίζονται στις κατὰ τόπους παραδόσεις και οί κατὰ κόρον ἐπαναλήψεις τῶν έτυμολογικῶν παρεκβολῶν του Ἀραβαντινοῦ και του Λαμπρίδη, τις ἀπόψεις τῶν ὁποίων ὁ συγγραφέας θεωρεῖ πανάκεια γιὰ τὴν έτυμολόγηση τῶν τοπωνυμίων.

Χωρὶς ἀμφιβολία τόσο ὁ Ἀραβαντινὸς ὅσο και ὁ Λαμπρίδης προσέφεραν στην Ἠπειρωτικῆ ἱστορία πάρα πολλά, διασώζοντας χειρόγραφα και πληροφορίες πού χωρὶς αὐτῆς ή ἐπιστημονικῆ έρευνα τῆς Ἠπείρου θα ἦταν πολὺ φτωχότερη. Ὡστόσο τις έτυμολογικῆς προσπάθειές τους κατὰ τὸ β' μισὸ του 19. αἰ., τότε πού ή γλωσσολογία ἦταν ἀνύπαρκτη ὡς ἐπιστῆμη στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο, πρέπει νά τις ἀντιμετωπίζουμε με σοβαρότατες ἐπιφυλάξεις.

Ἡ ἔλλειψη ἐξάλλου εὔρετηριῶν δέν θεραπεύεται φυσικά με τὴν παράθεση μέρους τῶν οίκωνυμίων (περὶ τὰ 80 σέ σύνολο περίπου 340) στὰ περιεχόμενα του βιβλίου, ὅπου (βλ. σ. 211-214) ταλαιπωρεῖται ὁ ἐνδιαφερόμενος ἀναγνώστης, ἀφοῦ και ἐκεῖ τὰ σχετικά λήμματα δέν εἶναι τακτοποιημένα σέ μία στοιχειώδη ἀλφαβητικῆ σειρά.

Τὸ πρόβλημα εἶναι ιδιαίτερα σοβαρὸ καθὼς ένα βιβλίο τέτοιας ποιότητας και τέτοιου περιεχομένου δημοσιεύεται σέ μιὰ περίοδο κατὰ τὴν ὁποία ή κατάσταση στοῦ βαλκανικὸ χῶρο και ιδιαίτερα στις δμορες περιοχῆς τῆς Ἠπείρου κάθε ἄλλο παρὰ ἡρεμῆ και εἰρηνικῆ θά μπορούσε νά χαρακτηριθεῖ.



γραφέας στηρίζεται σε συλλογές που εμφανίζουν, πολλές φορές, παραποιημένη τη μορφή των τοπωνυμίων με αποτέλεσμα να αποδίδει στις σλαβικές γλώσσες ό,τι δεν ανήκει σ' αυτές.

Σημειώνω τέλος την εργασία μου *Τοπωνυμικό της περιοχής Ζαγορίου*, Ίωάννινα 1991, όπου εξετάζονται πάνω από 3500 μικροτοπωνύμια και οίκωνύμια της περιοχής.

Η εργασία που ακολουθεί αποτελεί μια συμβολή στη γλωσσολογική-ονοματολογική έρευνα της περιοχής. Ελπίζω επίσης ότι θα δώσει πληροφορίες και σε άλλες επιστήμες, όπως η ιστορία, η αρχαιολογία, η λαογραφία κλπ., οι οποίες δεν έχουν πει ακόμη τον τελευταίο τους λόγο.



## 1.2. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἄπο γεωμορφολογική ἄποψη ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων ἀποτελεῖ τὸ πλεον ὄρεινὸ τμήμα τῆς Ἠπείρου μὲ ἔντονα ἀνώμαλο ἀνάγλυφο. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀσβεστολιθικά πετρώματα τὰ ὁποῖα διακόπτονται ἀπὸ μικρὲς εὐφορες κοιλάδες, ὅπου βρίσκονται καὶ οἱ πολυπληθέστεροι οἰκισμοί. Στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων συναντᾶ κανεῖς μεγάλο ἀριθμὸ ἀπὸ ὄροσειρὲς ἢ μεμονωμένα βουνά, ὅπως εἶναι: ὁ Γράμμος (ὕψόμετρο 2.520), ὁ Σμόλικας (ὕψóm. 2637), τὸ Περιστέρι (ὕψóm. 2295), τὰ Τζουμέρκα ἢ Ἀθαμανικά (ὕψóm. 2393), ὑψώματα ποὺ ἀποτελοῦν ἀπὸ Β πρὸς Ν τὴν ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου. Ἀναφέρουμε ἐπίσης τὴν Τύμφη (ὕψóm. 2497), ποὺ ἀποτελεῖ τὴ διακλάδωση τῆς Πίνδου πρὸς Δ, τὸ Ντουῦσκο ἢ Νεμέρτζικα (ὕψóm. 2198), τὸν Κασιδιάρη (ὕψóm. 1329), τὰ Ὀρη τοῦ Σουλίου (ὕψóm. 1615), τὸ Ξεροβούνι (ὕψóm. 1614) τὸν Τόμαρο ἢ Ὀλύτσικα (ὕψóm. 1973) καὶ τὸ Μιτσικέλι (ὕψóm. 1810).

Οἱ ὄροσειρὲς τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Κασιδιάρη οἱ ὁποῖες διατρέχουν τὸ Νομὸ ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ, παράλληλα πρὸς τὶς ἀκτὲς τοῦ Ἰονίου πελάγους, καὶ τοῦ Ξηροβουνίου πρὸς Ν ἀποτελοῦσαν σὲ παλαιότερες ἐποχὲς ἐμπόδιο στὴν ἐπικοινωνία τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ Νομοῦ πρὸς τὰ παράλια.

Τὸ κλίμα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων εἶναι ἠπειρωτικὸ μὲ ἄφθονες καὶ παρατεταμένες βροχὲς καὶ πολλὰ χιόνια κατὰ τὸ χειμῶνα στὰ ὄρεινά. Χαρακτηρίζεται ἀπὸ δύο κυρίως ἐποχὲς (χειμῶνα, καλοκαίρι) μὲ μετάβαση ἀπὸ τὴ μία στὴν ἄλλη χωρὶς τὶς ἐνδιάμεσες ἐποχὲς (φθινόπωρο, ἀνοιξη). Τὸ θερμοκρασιακὸ ἀνοιγμα εἶναι μεγάλο μὲ ὑψηλὲς θερμοκρασίες κατὰ τὸ θέρος καὶ πολὺ χαμηλὲς κατὰ τὸ χειμῶνα.

Ἡ μεγάλη βροχόπτωση τῆς περιοχῆς (εἶναι τὸ περισσότερο βροχερὸ τμήμα τῆς χώρας) συντέλεσε στὴ δημιουργία πολλῶν ποταμῶν καθὼς καὶ ὑπόγειων ὕδατοδεξαμενῶν. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων ἔχουν τὶς βασικὲς πηγὲς τους, τὴ μεγαλύτερη τροφοδοσία τους, οἱ ποταμοί: Ἀῶος (μὲ κύριες πηγὲς στὴ θέση Πολιτισιὲς τοῦ Μετσόβου), ὁ ὁποῖος τροφοδοτεῖται καὶ ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ Βοῖδομάτη καὶ τοῦ Σαραντάπορου, ὁ Ἄραχθος (μὲ κύριους παραποτάμους τὸ Ζαγορίτικο, τὴ Βάρδα καὶ τὸ Μετσοβίτικο), ὁ Λοῦρος μὲ τὶς βασικὲς πηγὲς του στὶς ΝΑ ὑψώρειες τῆς Ὀλύτσικας καὶ ὁ Καλαμάς μὲ κύριους παραπόταμους τὸ Γορμὸ πρὸς Β καὶ τὸ Σμολίτσα πρὸς Ν.



Ἀντίθετα πρὸς τοὺς πολυάριθμους ποταμούς, λίμνες ὑπάρχουν λιγότες στὸ Νομό. Σπουδαιότερη εἶναι ἡ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων (ἢ Παμβώτις) καὶ ἡ λίμνη τῆς Ζαραβίνας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου. Σ' αὐτὲς ἄς προστεθοῦν καὶ δύο ὄρεινὲς λίμνες μὲ τὴν ὄνομασία Δρακόλιμνη στοὺς ὄρεινούς ὄγκους τῆς Τύμφης καὶ τοῦ Σμόλικα.

Οἱ μεγάλες βροχοπτώσεις σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία ἀξιόλογων χαραδρῶν ἀπὸ τίς ὁποῖες ὀνομαστὲς εἶναι ἡ χαράδρα τοῦ Βίκου, στὸ βάθος τῆς ὁποίας κυλάει ὁ Βοῖδομάτης, τοῦ Ἄωου μὲ τὸν ὁμώνυμο ποταμὸ καὶ ἡ χαράδρα στὴ θέση Τσίμοβο ποὺ διαρρέεται ἀπὸ τὸν Ἄραχθο. Οἱ χαράδρες αὐτὲς (καὶ ὄχι μόνον) διακρίνονται γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ φυσικὸ κάλλος καὶ τὴν πλουσιότατη πανίδα καὶ χλωρίδα.

Στὸ Β-ΒΑ τμήμα τοῦ Νομοῦ ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση κωνοφόρων δέντρων καὶ ὄξιᾶς. Τὰ χαμηλότερα ὑψώματα τοῦ βόρειου τμήματος καλύπτονται ἰδιαίτερα ἀπὸ βαλανιδιές, γνωστὲς μὲ τὰ τοπικὰ ὀνόματα ντουσκο ἢ δέντρο ὡς τὸ κατεξοχὴν δέντρο τῆς περιοχῆς. Κατεβαίνοντας νοτιότερα, τὰ δάση ἐλαττώνονται καὶ ἐμφανίζονται κατὰ τόπους. Τὰ πάνω ἀπὸ τὰ δάση γυμνὰ τμήματα, ἀποτελοῦν ἄριστους θερινούς βοσκοτόπους, ὅπου ἐκτρέφεται μεγάλος ἀριθμὸς νομαδικῶν προβάτων. Δάση καὶ βοσκότοποι ἀποτελοῦν βασικοὺς παράγοντες γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς περιοχῆς.

Ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων ἔχει ἔκταση 4.990 χμ<sup>2</sup>. καὶ πληθυσμὸ 158.193 κατοίκων (ἀπογραφή τοῦ 1991), ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὰ 2/3 περίπου εἶναι συγκεντρωμένα στὰ ἀστικὰ κέντρα (περὶ τίς 100.000 στὰ Γιάννινα καὶ 10.000 στὰ μεγαλύτερα κέντρα, ὅπως ἡ Κόνιτσα, τὸ Μέτσοβο κλπ.<sup>1</sup>). Ὡς ἀγροτικὸς-κτηνοτροφικὸς πληθυσμὸς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν περὶ τίς 50.000 κατοίκων, δηλ. 10 περίπου ἄτομα σὲ κάθε τετραγωνικὸ χιλιόμετρο.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας ὁ Νομὸς Ἰωαννίνων διακρι-

1. Τὰ πληθυσμιακὰ στοιχεῖα ποὺ δίνονται ἀπὸ τὴν τελευταία ἀπογραφή (1991) εἶναι 57.691 κάτοικοι γιὰ τὰ Γιάννινα, 2.917 γιὰ τὸ Μέτσοβο, 2.859 γιὰ τὴν Κόνιτσα κλπ. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα, δεδομένου ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐγκατεστημένους π.χ. στὰ Γιάννινα γιὰ λόγους συναισθηματικούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης τῶν κοινοτήτων (οἱ κρατικὲς παροχὲς καθορίζονται καὶ ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐγγεγραμμένων στὶς κοινότητες), ἐξακολουθοῦν ὄχι μόνον νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένοι ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπογράφονται στὶς ἰδιαίτερες πατρίδες τους.



νόταν στις ακόλουθες περιοχές-έπαρχίες: Κονίτσης, Πογωνίου, Ζαγορίου, Μαλακασίου (ἐδῶ συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ Κατσανοχώρια), Κουρέντων, Ντουσκάρας καὶ Τσαρκοβίστας (βλ. χάρτη 2)<sup>1</sup>. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ὁ Νομὸς χωρίζεται σὲ 4 ἐπαρχίες: Κονίτσης, Πογωνίου (τὰ ὄρια τους συμπίπτουν σὲ γενικὲς γραμμὲς μὲ τὶς ὁμώνυμες παλαιότερες διαιρέσεις), Μετσόβου (ἀποτελεῖται ἀπὸ τμῆμα τῆς παλαιότερης περιοχῆς Μαλακασίου) καὶ Δωδώνης στὴν ὁποία συμπεριλαμβάνονται οἱ περιοχές Ζαγορίου, Κουρέντων, Ντουσκάρας, Τσαρκοβίστας καὶ τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τοῦ Μαλακασίου (βλ. χάρτη 3).

1. Τὰ ὄρια τῶν περιοχῶν αὐτῶν δὲν ἦταν πάντοτε σταθερά. Γιὰ νὰ δώσω ἀκριβέστερα τὸ γεωγραφικὸ στίγμα τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ, χρησιμοποιοῦ τὴν παλαιότερη διαίρεσή του.





### 1.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀπομονωθεῖ ἓνα ἱστορικὸ διάγραμμα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων γιὰ ἐποχὲς ποὺ οἱ ἱστορικὲς μαρτυρίες καὶ πηγὲς εἶναι πενιχρὲς ἢ καὶ ἀνύπαρκτες, δίνω ἓνα διάγραμμα τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου, πιστεύοντας ὅτι ἡ ἱστορία τῆς εὐρύτερης αὐτῆς περιοχῆς ἀντικατοπτρίζει λίγο-πολύ καὶ τὴ διαδρομὴ τοῦ Νομοῦ μέσα στους αἰῶνες.

Στὸ διάγραμμα αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ ἐκτενὴς λόγος γιὰ τὶς περιόδους ἐκεῖνες ποὺ παίζουν σημαντικό ρόλο στὴν ὀνοματοθεσία γενικότερα τῆς Ἠπείρου καὶ εἰδικότερα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων.

Οἱ περίοδοι αὐτὲς ἀφοροῦν κυρίως τὴν ἐποχὴ τῶν βαρβαρικῶν καὶ σλαβικῶν ἐπιδρομῶν, τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου, τῶν Τόκκων καὶ τῆς ἐμφάνισης τῶν Ἀλβανῶν στὸ προσκῆνιο τῆς Ἠπειρωτικῆς ἱστορίας.

Ἡ προϊστορία καὶ οἱ πρῶτοι ἱστορικοὶ χρόνοι εἶναι πολὺ σκοτεινοὶ γιὰ τὴν Ἠπειρο. Κατὰ τὸν 12. αἰ. νέα ἑλληνικὰ φύλα, ὅπως οἱ Μολοσσοί, ἐγκαθίστανται στὴ θέση τῶν παλαιῶν κατοίκων, τῶν Θεσπρωτῶν, ποὺ ἀναγκάζονται νὰ μετακινηθοῦν νότια καὶ ἀνατολικά, πρὸς τὴν περιοχὴ τῆς Θεσσαλίας<sup>1</sup>.

Τὰ κυριότερα Ἠπειρωτικὰ ἔθνη κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους εἶναι οἱ Χάονες (στὰ ΒΔ τῆς χώρας μεταξὺ Ἀκροκεραυνίων καὶ Καλαμᾶ), οἱ Θεσπρωτοὶ (νοτιότερα τῶν Χαόνων μέχρι τὸν Ἀχέροντα), οἱ Κασσωπαῖοι (νοτίως τοῦ Ἀχέροντα) καὶ οἱ Μολοσσοὶ (στὰ ἐνδότερα τῆς χώρας μὲ κέντρο τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων), οἱ ὅποιοι ἀργότερα γίνονται κυρίαρχοι τῆς Κασσωπείας καὶ τῆς Δωδώνης, φθάνοντας μέχρι τὸν Ἀῶο.

Ἡ ἐπικράτηση τῶν Μολοσσῶν στὴν Ἠπειρο ἐπιβάλλει τὸ μοναρχικὸ πολίτευμα. Ἡ ἱστορία τους ταυτίζεται γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα μὲ τὴν ἱστορία τῆς Ἠπείρου. Ἡ ἀκμὴ τους χρονολογεῖται ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Θαρύπα (429 π.Χ.), ὅποτε ὁ συντηρητικὸς καὶ πρωτόγονος πολιτισμὸς τῆς Κεντρικῆς Ἠπείρου ἐγκαταλείπει τὸν προϊστορικὸ του χαρακτήρα μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ συνοικισμοῦ σὲ ὀχυρωμένη πόλη, μὲ τὴν κοπὴ τοῦ πρώτου νομίσματος, τὴ χρῆση τῆς

1. Σ. Ι. Δάκαρη, Ὁδηγὸς τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου Δωδώνης, Ἰωάννινα 1995, 16.



γραφής και τὰ ἑλληνικά ἔθιμα'. Ἡ δύναμη τῶν Μολοσσῶν αὐξάνει στήν ἐποχή τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' (342-326 π.Χ.), θείου τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐπεκτείνει τὸ κράτος του και ἐπιχειρεῖ γιὰ πρώτη φορὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἰταλίας. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' ἡ Ἡπειρος περιέρχεται στήν ἄμεση ἐπιρροή και ἐπικυριαρχία τῶν Μακεδόνων. Σημαντικὸ ρόλο στήν ἱστορία τῆς Ἡπείρου διαδραματίζει ἡ Ὀλυμπιάς, σύζυγος τοῦ Φιλίππου Β' και μητέρα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὸ μολοσσικὸ οἶκο.

Ἡ περίοδος ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Ἀλεξάνδρου Α' στήν Ἰταλία μέχρι τὴν ὀριστικὴ ἐπάνοδο τοῦ Πύρρου ἀπὸ τὴν ἔξορία (297 π.Χ.) εἶναι περίοδος μεγάλων ἀνωμαλιῶν γιὰ τὴ διαδοχὴ τοῦ θρόνου και ἐσωτερικῶν ἀναταραχῶν.

Ἡ νέα περίοδος τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου (297-272 π.Χ.) ἀποτελεῖ τὴ λαμπρότερη σελίδα τῆς Ἡπειρωτικῆς ἱστορίας και εἶναι γεμάτη ὄχι μόνο ἀπὸ στρατιωτικὲς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ τὴ Μακεδονία μέχρι τὴν Ἰταλία και ἀπὸ τὴν Ἰλλυρία μέχρι τὴ Σπάρτη, ἀλλὰ και ἀπὸ πληθώρα ἐκπολιτιστικῶν ἔργων<sup>2</sup>.

Ἡ ἐξαφάνιση τοῦ οἴκου τῶν Αἰακιδῶν και οἱ ἐμφύλιες ἔριδες ποῦ ἀκολουθοῦν ἀναγκάζουν τοὺς Ἡπειρωτῆς νὰ ἐξεγερθοῦν και νὰ ζητήσουν τὴν κατάργηση τοῦ θεσμοῦ τῆς βασιλείας. Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Δημοκρατίας και τοῦ Ἡπειρωτικοῦ Κοινοῦ (232-168 π.Χ.)<sup>3</sup>, ποῦ ἀκολουθεῖ, ἡ Ἡπειρωτικὴ συμπολιτεία περιλαμβάνει ὅλες τὶς περιφέρειες τῆς Ἡπείρου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀμβρακία, τὴν Ἀμφιλοχία και τὴν Ἀθιμανία, κόβει ἰδιαίτερο νόμισμα μὲ τὴν ἐπιγραφή «Ἀπειρωτῶν» και ἔχει πρωτεύουσα τὴ Φοινίκη τῆς Χαονίας.

Μπροστὰ στὸ ρωμαϊκὸ κίνδυνο τὰ Ἡπειρωτικὰ φύλα βρίσκονται

1. Γιὰ τὸ χαρακτῆρα τῆς διαβίωσης τῶν Ἡπειρωτικῶν φύλων κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο μᾶς κάνει λόγο ὁ Ψευδο-Σκύλαξ (C. Müller, *Geographi Graeci Minores* I, σ. 34-35). Κατὰ τὸν Σωτ. Δάκαρη, ἡ συγκέντρωση τῶν κωμῶν σὲ ὄχυρωμένες πόλεις συμπίπτει μὲ τὴν περίοδο τῆς βασιλείας τοῦ Θαρύπα (βλ. Σ. Δάκαρη «Ἀρχαιολογικὲς ἔρευνες στὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων», *Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς μνήμην Χρ. Σούλη*, Ἀθῆναι 1956, 53 κέξ.· Σ. Δάκαρη, *Θεσπρωτία*, Ἀθῆνα 1972, 79).

2. Γιὰ τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τοῦ Πύρρου βλ. Λ. Εὐαγγελίδη-Σ. Δάκαρη, *Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς* 1959, 91 κέξ.· Σ. Δάκαρη, *Οἱ γενεαλογικοὶ μύθοι τῶν Μολοσσῶν*, ἐν Ἀθῆναις 1964, 114-148.

3. Γιὰ τὴ Συμμαχία και τὸ Κοινὸν τῶν Ἡπειρωτῶν βλ. Franke, *Alt-Epirus und das Königstum der Molosser*, Erlangen 1954, 30 κέξ.



διχασμένα. Οί Θεσπρωτοί τάσσονται με τὸ μέρος τῶν Ρωμαίων, ἐνῶ τὰ νότια Ἑπειρωτικά φύλα με ἐπικεφαλῆς τοὺς Μολοσσοὺς τάσσονται στὸ πλευρὸ τοῦ Περσέα. Ἀκολουθεῖ τὸ 168 π.Χ. ἡ ἥττα τοῦ Περσέα στὴ μάχη τῆς Πύδνας, ἐνῶ κατὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος ὁ Αἰμίλιος Παῦλος παίρνει ἀπὸ τὴ Σύγκλητο ἐντολὴ νὰ λεηλατήσῃ καὶ νὰ καθυποτάξῃ τὴν Ἑπειρο. Ἔτσι οἱ ρωμαϊκὲς φρουρὲς σὲ μιὰ ὀρισμένη ὥρα (4 ὥρες μετὰ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου) λεηλατοῦν καὶ διαρπάζουν τὶς πόλεις, τῶν ὁποίων ἡ καταστροφὴ εἶχε ἀποφασιστεῖ, με ἀποτέλεσμα 70 πόλεις νὰ ἰσοπεδωθοῦν καὶ γύρω στὶς 150.000 ἄτομα νὰ συρθοῦν στὴν αἰχμαλωσία<sup>1</sup>.

Ἡ Ἑπειρος δὲν ἀνέλαβε ποτὲ ἀπὸ ἐκείνη τὴν καταστροφὴ. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὁ Στράβων (α' μισὸ τοῦ 1. αἰ. π.Χ.) ἀναφέρει ὅτι ἡ Ἑπειρος ἦταν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔρημη<sup>2</sup>. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ὀφειλόταν καὶ στὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸ 90-89 π.Χ. βαρβαρικὰ φύλα ποὺ κατοικοῦσαν στὴ Θράκη, εἰσβάλλουν στὴν Ἑπειρο ἐρημώνοντας τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς. Τότε λεηλατεῖται καὶ τὸ μαντεῖο τῆς Δωδώνης (86 π.Χ.).

Σημαντικὸ γεγονός γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἑπείρου εἶναι ἡ ναυμαχία στὸ Ἄκτιο (31 π.Χ.) καὶ ἡ νίκη τοῦ Ὁκταβιανοῦ ποὺ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἴδρυσις τῆς Νικοπόλεως ποὺ συνοικίστηκε με κατοίκους Ἑπειρωτικῶν, ἀκαρνανικῶν καὶ αἰτωλικῶν πόλεων<sup>3</sup>.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἑπείρου ἀπὸ τὸ 27 π.Χ. περιλαμβάνεται στὴν τότε νεοἰδρυμένη ἐπαρχία τῆς Ἀχαΐας. Πιθανῶς κάτω ἀπὸ τὴ διοίκηση τοῦ Τραϊανοῦ καὶ μετὰ τῶν ἐτῶν 103-114 μ.Χ. ἀποδεσμεύεται ἡ Ἑπειρος ἀπὸ τὴν ἐπαρχία τῆς Ἀχαΐας καὶ ἀποτελεῖ νέα ἐπαρχία. Τὰ ὄριά τῆς εἶναι γνωστά: δυτικὰ ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Ἰόνιο Πέλαγος, βόρεια ἀπὸ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Ἀκροκεραυνίων καὶ τὸ Ὠρικόν, νότια ἀπὸ τὶς ἐκβολὲς τοῦ Ἀχελώου καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ τῆς Πίνδου<sup>4</sup>.

Πιθανῶς στὴν ἐποχὴ τοῦ Διοκλητιανοῦ (284-305)<sup>5</sup> καὶ στὰ πλαίσια

1. Πολύβιος 30,15· Στράβων 7,7,3 καὶ 7,7,9· Πλούταρχος, *Αἰμίλιος Παῦλος* 29· πβ. καὶ Σ. Δάκαρη, «Ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ στὴν Ἑπειρο», *Πρακτικά τοῦ Α' Διεθνoῦς Συμποσίου γιὰ τὴ Νικόπολη* (23-29 Σεπτεμβρίου 1984), Πρέβεζα 1987, 11-21.

2. Στράβων 7,7,3 καὶ 7,7,9.

3. Στράβων 7,7,6.

4. Συμπεριλάμβανε ἐπίσης τὰ νησιά Κέρκυρα, Λευκάδα, Κεφαλονιά, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθο (βλ. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 13· Soustal, 47.

5. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 12 κέξ· Soustal, 47.



τῶν διοικητικῶν του μεταρρυθμίσεων τὸ βόρειο τμήμα τῆς Ἠπείρου ποὺ συνόρευε ἀνατολικά μὲ τὴ Μακεδονία, ἀποτελεῖ τὴν ἐπαρχία Νέα Ἠπειρος, στὴν ὁποία κατὰ τὴ ρωμαϊκὴ κατάκτηση ὑπερίσχυε ὁ ἰλλυρικὸς πληθυσμὸς ποὺ ἐξελληνίστηκε σιγὰ-σιγὰ σὲ μεγάλο ποσοστό<sup>1</sup>.

Τὴν κατάσταση τῆς ἐρημιᾶς καὶ τῆς ἐγκατάλειψης, ποὺ μᾶς περιγράφει ὁ Στράβων, διαδέχεται μιὰ περίοδος οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καὶ εὐμάρειας κατὰ τὸν 2. αἰ. μ.Χ. Ὡστόσο ἡ κατάσταση ἀλλάζει, ὅταν ἀρχίζουν οἱ βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς τῆς λεγόμενης «μετανάστευσης τῶν λαῶν». Ἡ Ἠπειρος δὲν βρισκόταν στὴν πρώτη σειρὰ τῶν ἐπαρχιῶν ποὺ ὑπέστησαν τὶς βαρβαρικὲς ἐπιδρομὲς, ἐπειδὴ ἦταν προστατευμένη ἀπὸ τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς Πίνδου καὶ ἐπειδὴ τὸ δύσβατο τοῦ ἐδάφους δὲν προσφερόταν γιὰ τοὺς ἐπιδρομεῖς. Ἀργότερα ὅμως ἡ ἀναζήτηση ἀλεηλάτητων περιοχῶν γιὰ μονιμότερη ἐγκατάσταση συντελεῖ ὥστε καὶ ἡ Ἠπειρος νὰ γίνῃ στόχος βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν Βησιγόθων, Βανδάλων καὶ Ὀστρογόθων<sup>2</sup>.

Κατὰ τὸ α' μισὸ τοῦ 4. αἰ. οἱ ἐπαρχίαι Νέα καὶ Παλαιὰ Ἠπειρος ἀνήκουν στὴ Διοίκηση τῆς Μοισίας, ἐνῶ κατὰ τὰ μέσα τοῦ 4. αἰ. (πρὶν τὸ 369) ἡ *Diocesis Moesiarum* χωρίζεται στὴ Διοίκηση τῆς Δακίας καὶ στὴ Διοίκηση τῆς Μακεδονίας (κάτω ἀπὸ τὸν *Praefectus praetorio per Illyricum*), στὴν ὁποία περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἐπαρχίαι τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Ἠπείρου. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Θεοδοσίου ἡ ἐπαρχότητα τοῦ Ἰλλυρικοῦ διαιρεῖται σὲ ἀνατολικὸ καὶ δυτικὸ<sup>3</sup>.

Στὰ 380 πρέπει νὰ τοποθετηθεῖ πιθανὴ ἐπιδρομὴ τῶν Βησιγόθων, οἱ ὁποῖοι, μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ βυζαντινοῦ στρατοῦ στὴ μάχη τῆς Ἀδριανούπολης τὸ 378, ἀρχίζουν νὰ λεηλατοῦν τὴ Θράκη, τὴ Μακεδονία, τὴ Θεσσαλία καὶ πιθανῶς τὶς δυὸ Ἠπείρους<sup>4</sup>. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 395-397 οἱ Βησιγόθοι, κάτω ἀπὸ τὴν ἀρχηγία τοῦ νεαροῦ Ἀλαρίχου, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Θεσσαλία, Βοιωτία, Ἀττικὴ καὶ Πελοπόννησο, λεηλατοῦν

1. Τὰ ὅρια τῆς Νέας Ἠπείρου εἶναι λιγότερο σαφῆ. Στὸ νότο, μὲ τελευταία πόλη τὸν Αὐλώνα, συνορεύει μὲ τὴν Παλαιὰ Ἠπειρο, ἀνατολικά μὲ τὴ Μακεδονία, ἐνῶ στὰ βόρεια ἔφθανε μέχρι τὴν πόλη Λίσσο (Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 14). Ἀντίθετα ἡ Παλαιὰ Ἠπειρος ταυτίζεται σχεδὸν μὲ τὴν Ἠπειρο τῶν ἀρχαίων χρόνων ἀπὸ τὶς ἐκβολές τοῦ Ἀγελώου ὡς τὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη καὶ ἀπὸ τὴν κορυφογραμμὴ τῆς Πίνδου μέχρι τὰ νησιά Κέρκυρα, Λευκάδα, Ἰθάκη.

2. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 37-38.

3. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 46· Soustal, 48.

4. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 39-41.



τελικά και την Ἡπειρο, ὅπου, ὅπως εἶναι γενικά παραδεκτό, ἐγκαθίστανται ἀπὸ τὸ 397 μέχρι τὸ 401 ἢ τὸ 406-407<sup>1</sup>.

Τὸ 467 ἡ Ἡπειρος, ὅπως και ἡ Πελοπόννησος και τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου, γνωρίζει τις ἐπιδρομὲς τῶν Βανδάλων τοῦ Γιζερίχου, οἱ ὅποιοι, ξεκινώντας ἀπὸ τὰ παράλια τῆς βόρειας Ἀφρικῆς, κυριαρχοῦν στὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου και τὸ 474 καταλαμβάνουν τὴ Νικόπολη και ἀργότερα τὴ Φωτικὴ<sup>2</sup>.

Στὰ μέσα τοῦ 5. αἰ. οἱ ἀνατολικοὶ Γότθοι (Ὀστρογότθοι), οἱ ἐγκατεστημένοι στὴν Παννονία, διασχίζουν τὴν ἐπαρχία τῆς Νέας Ἡπείρου και καταλαμβάνουν τὸ Δυρράχιο (459). Ἄλλη ἐπιδρομὴ τῶν Ὀστρογόθων τοῦ Θευδερίχου (γιοῦ τοῦ Βαλαμίρου) μνημονεύεται στὰ «Βυζαντικά» τοῦ Μάλχου<sup>3</sup>. Νέα κατάληψη τοῦ Δυρραχίου πραγματοποιεῖται τὸ 479 ἀπὸ τὸ Θευδέριχο σὲ συνεργασία μὲ τὸν ἡγεμόνα τῶν Γόθων Σιδιμοῦνδο, ὁ ὅποιος ἦταν ἐγκατεστημένος στὴν περιοχὴ τοῦ Δυρραχίου μὲ τὴν ἄδεια τῆς Κων/πολης. Ἡ παρουσία τῶν Ὀστρογόθων στὸ Δυρράχιο και τὴν περιοχὴ του διαρκεῖ μέχρι τὴν ἀνοιξη τοῦ 482, ὅποτε στρέφονται σὲ καινούριες ἐπιδρομὲς πρὸς τὴ Μακεδονία και τὴ Θεσσαλία.

Ὁ κόμης Μαρκελλίνος σημειώνει στὸ «Χρονικό» του γιὰ τὸ ἔτος 517 μιὰ βαρβαρική ἐπιδρομὴ στὶς ἑλληνικὲς χῶρες (μέχρι τις Θερμοπύλες) και στὴν Παλαιὰ Ἡπειρο, τὴν ὁποία ἀποδίδει στοὺς Γέτες. Ὅμως οἱ βυζαντινὲς πηγὲς μὲ τις ὀνομασίες Γέτες και Σκύθες δὲν ἀναφέρονται σ' ἓναν συγκεκριμένο λαό, ἀλλὰ γενικά στοὺς βαρβάρους ποὺ ζοῦν στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη<sup>4</sup>.

Τὸ 551 οἱ Ὀστρογότθοι τοῦ Τοτίλα λεηλατοῦν τὴν Κέρκυρα, τὰ Σύβοτα και τὰ Ἡπειρωτικὰ παράλια ἀπὸ τὸν Ἀγχιασμό μέχρι τὴ Νικόπολη, χωρὶς νὰ κάνουν ἐπιδρομὲς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἡπείρου.

Ἡ πληροφορία τοῦ Προκοπίου<sup>5</sup> ὅτι ἡ Βαλκανικὴ και ἰδιαίτερα τὸ Ἰλλυρικὸ διατρέχεται και λεηλατεῖται ἀπὸ Οὔννους, Σλάβους και Ἄντες πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὑπερβολικὴ. Εἶναι γεγονὸς πάντως πὼς ἀπὸ

1. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 45-47· Soustal, 48.

2. Soustal, 49.

3. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 56· Soustal, 49.

4. Οἱ Γέτες αὐτοὶ τοῦ 517 ταυτίζονται ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς μὲ τοὺς Ἄντες ποὺ ζοῦσαν ΒΔ τοῦ Εὐξείνου, μεταξὺ τῶν Βουλγάρων και τῶν Σλάβων. Βλ. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 63 κέξ· Soustal, 49.

5. Προκοπίου, *Ἀνέκδοτα* 18, 20· Koder, 53· Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 68.



τις αρχές του 6. αἰ. Σλάβοι, συνοδεύοντας Ἀβάρους, Οὐννους καὶ λοιποὺς βαρβαρικοὺς λαοὺς, κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Ἀπὸ τὶς σλαβικὲς ἐπιδρομὲς ἐκείνη πού ἐνδιαφέρει τὴν Ἠπειρο εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἐτῶν 548/549, πού εἶχε ὡς ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴ λεηλασία καὶ τὴν ἐποίκηση φρουριῶν καὶ ἡ ὁποία δὲν ἐπεκτείνεται ἔξω ἀπὸ τὴ Νέα Ἠπειρο. Οἱ σλαβικὲς ἐπιδρομὲς τῶν ἐτῶν 577/8 καὶ 581/4 δὲν πρέπει νὰ φτάνουν μέχρι τὴν Ἠπειρο<sup>1</sup>.

Ἰδιαίτερα σημαντικὴ γιὰ τὴν Ἠπειρο εἶναι ἡ ἐπιδρομὴ τοῦ 587, ὅποτε Ἀβάροι καὶ Σλάβοι εἰσβάλλουν καὶ λεηλατοῦν τὴν Ἑλλάδα, φθάνοντας καὶ στὴν Παλαιὰ Ἠπειρο, γιατί, σύμφωνα μὲ τὸ «Χρονικὸ τῆς Μονεμβασίας», οἱ εἰσβολεῖς δὲν ἀρκοῦνται μόνο στὴ λεηλασία τῶν χωρῶν στὶς ὁποῖες εἰσβάλλουν, ἀλλὰ, διώχνοντας τοὺς ντόπιους ἀπὸ τὶς ἐστίες τους, ἐγκαθίστανται οἱ ἴδιοι σ' αὐτές<sup>2</sup>.

Ἀπὸ τὰ «Θαύματα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου» πληροφοροῦμαστε ἀκόμα μιὰ ἐπιδρομὴ τῶν Σλάβων κατὰ τὰ ἔτη 614/16 πού πλήττει ἀποφασιστικὰ τὴν Ἠπειρο.

Οἱ πληροφορίες τῶν βυζαντινῶν πηγῶν γιὰ τὴν Ἠπειρο κατὰ τὸν 7.-9. αἰ. εἶναι ἀκόμα φτωχότερες, ἀφοῦ ἡ δυτικὴ Ἑλλάδα ἦταν γιὰ τὴν Κων/πολη καὶ ἀπὸ τὴ γεωγραφικὴ τῆς θέσης παραμελημένη. Ἰδιαίτερα δὲν μποροῦμε νὰ γνωρίζουμε πόσο ἔντονη ὑπῆρξε ἡ βουλγαρικὴ ἐπίδραση ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 8. αἰ. μέχρι τὴν ἐκστρατεία τοῦ Σταυρακίου (783)<sup>3</sup>. Κατὰ τὶς συνόδους τῶν ἐτῶν 869/870 καὶ τοῦ 879 ἡ περιοχὴ τῆς Ἠπείρου ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ 8 ἐπισκόπους, ἀπ' τοὺς ὁποίους οἱ 4 προέρχονται ἀπὸ νησιά, γεγονός πού δείχνει τὴ μεγάλη σημασία πού ἔδινε ἡ βυζαντινὴ διοίκηση στὴ θαλάσσια δύναμη τοῦ κράτους, λόγω τῆς κυριαρχίας τῶν Ἀράβων πειρατῶν στὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 9. αἰ. ἡ πρωτεύουσα τῆς Παλαιᾶς Ἠπείρου (Νικόπολη) ἔξαφανίζεται εἴτε ἀπὸ τὶς σλαβικὲς ἐπιδρομὲς εἴτε ἀπὸ τὶς ἀραβικὲς λεηλασίες ἀφήνοντας μόνο τὸ ὄνομά της ὡς ὀνομασία τοῦ *Θέματος τῆς Νικοπόλεως*. Τὸ ῥόλο τῆς Νικόπολης ἀναλαμβάνει τὴν ἡ Νάυπακτος.

Κατὰ τὸν 10. αἰ. τὸ Βυζάντιο ἔχει στὴν ἐπιρροή του τὰ Ἴονια νησιά, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦ ὡς βάση τοῦ στόλου του ἐναντίον τῶν Ἀράβων τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κρήτης, ἐνῶ στὸ θέμα τῆς Νικόπολης ἔχουμε κατὰ

1. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 70· Koder, 18.

2. Χρυσοῦ, *Συμβολή*, 71 κέξ· Soustal, 50-51.

3. Soustal, 52.



τὸ 930 τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι λεηλατοῦν τὴν περιοχὴ, ἐγκαθίστανται ἐκεῖ καὶ τέλος ὑποδουλώνονται ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς<sup>1</sup>.

Γύρω στὰ 969 (θάνατος τοῦ τσάρου Πέτρου) τὸ βόρειο μέρος τῆς Ἠπείρου πρέπει νὰ ἀνήκει στὸ κράτος τῶν Βουλγάρων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κομιτόπουλου Σαμουήλ (987-1014) ἡ Ἠπειρος μέχρι τὸν Ἀμβρακικὸ Κόλπο ἐνσωματώνεται στὸ κράτος του, ποὺ ἀρχικὰ ἔχει ἔδρα τὴν Πρέσπα καὶ ἀργότερα τὴν Ὀχρίδα. Ὁ Σαμουήλ κατὰ τὸ 996/7 ἐρχόμενος ἀπὸ βορρᾶ, νικεῖται ἀπὸ τὸν Νικηφόρο Οὐρανὸ στὴ μάχη τοῦ Σπερχειοῦ καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἐπιστρέψει στὴν πατρίδα του μὲ καταστραμμένο στρατὸ πάνω ἀπὸ τὰ αἰτωλικά βουνὰ καὶ τὴν Πίνδο. Ὁ Βασίλειος Β΄ στὰ 1014, μετὰ τὴ μάχη τοῦ Κλειδίου, ὅπου διέλυσε τὸ βουλγαρικὸ κράτος τοῦ Σαμουήλ, ἰδρύει τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Ὀχρίδος ὡς αὐτοκέφαλη ἐπισκοπὴ ὑπὸ «ἀρχιεπίσκοπο Ἀχριδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας», στὴν ὁποία προσαρτῶνται οἱ μητροπόλεις τῆς Ναυπάκτου, τοῦ Δυρραχίου, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Λάρισας. Γιὰ τὴν Ἠπειρο αὐτὸ σημαίνει τὴν παραχώρηση τῶν ἐπισκοπῶν τῆς Χιμάρας, Ἀδριανουπόλεως, Βελᾶς, Βουθρωτοῦ, Ἰωαννίνων, Κοζύλης καὶ Ρογῶν, ἐνῶ στὴ μητρόπολη τῆς Ναυπάκτου ἀπομένουν μόνο οἱ ἐπισκοπὲς νότια τοῦ Ἀμβρακικοῦ. Ὁ Νικόλαος Νικολίτσας, ἓνας ἀπὸ τοὺς βοϊβόδες τοῦ Σαμουήλ ποὺ μὲ τὰ στίφη του βρῖσκεται στὰ ὄρεινά τῆς βόρειας Παλαιᾶς Ἠπείρου καὶ συνεχίζει τὴν ἀντίστασή του ἐναντίον τῶν βυζαντινῶν, παραδίδεται γύρω στὰ 1018<sup>2</sup>.

Στὰ 1040 περίπου ὅλο τὸ θέμα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα Ναύπακτο, πλημμυρίζει ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους τοῦ Stefan Deljan, ὁ ὁποῖος ἐξεγείρεται ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου καὶ εἰσβάλλει στὴν Κεντρικὴ Ἑλλάδα μέχρι τὴ Βοιωτία.

Τότε (τέλη τοῦ 11. αἰ.), σύμφωνα μὲ μαρτυρίες τοῦ Κεκαυμένου, ἐμφανίζονται οἱ Βλάχοι στὰ ἀνατολικά τῆς Πίνδου.

Ὅχι πολὺ ἀργότερα οἱ Νορμανδοί, ποὺ εἶχαν ἐπικρατήσει στὴν Κάτω Ἰταλία καὶ τὴ Σικελία σὲ βάρος τῶν Ἀράβων, ἐπιτίθενται μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ροβέρτο Γουισκάρδο στὶς δυτικὲς ἀκτὲς τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ κύρια δύναμή τους στρατοπεδεύει στὸν κόλπο τοῦ Αὐλώνα κοντὰ στὶς πηγὲς τοῦ Ἀώου, ἐνῶ ἓνα τμήμα μὲ ἀρχηγὸ τὸν Βοημοῦνδο στέλνεται γιὰ νὰ

1. Soustal, 54.

2. Soustal, 55.



καταλάβει την Κέρκυρα χωρίς να τὸ κατορθώσει. Ἀντίθετα καταλαμβάνει τὸ Βουθρωτὸ καὶ τὸ χρησιμοποιεῖ ὡς βάση γιὰ τὶς παραπέρα ἐπιχειρήσεις του. Μετὰ τὴν κατάληψη καὶ τὴ ληλασία τῆς Βόνιτσας οἱ ἐπιδρομεῖς, ἀπὸ τὴ μεριὰ τῆς θάλασσας μὲ τὸν Ροβέρτο Γουισκάρδο καὶ ἀπὸ στεριά μὲ τὸ Βοημοῦνδο, βαδίζουν κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν ἐναντίον τοῦ Δυρραχίου, τὸ ὁποῖο καταλαμβάνουν στὶς ἀρχές τοῦ 1082. Τὴν ἴδια χρονιά οἱ Νορμανδοὶ πραγματοποιοῦν ἐπιδρομὴ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας καὶ καταλαμβάνουν τὴν Καστοριά ὡς ὄρμητήριο γιὰ τὴ συνέχιση τῶν ἐπιθέσεων τους πρὸς τὴν ἀνατολή. Ἐνῶ ὁ Ροβέρτος ἐγκαταλείπει τὴ Βαλκανικὴ, λόγῳ ταραχῶν στὴν Κάτω Ἰταλία, ὁ Βοημοῦνδος προσπαθεῖ νὰ καταλάβει τὴν Ἥπειρο γιὰ νὰ βελτιώσει καὶ νὰ ἐξασφαλίσει τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὴ θάλασσα. Πολιορκεῖ τὴν Ἄρτα, ἀπ' ὅπου ἐκδιώκεται ἀπὸ τὸν Ἀλέξιο Α΄, καταλαμβάνει τὰ Γιάννινα καὶ βελτιώνει τὴν ὀχύρωσή τους.

Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1084 οἱ Νορμανδοὶ ἐπιχειροῦν δευτέρη ἐστρατεία ἐναντίον τῆς Βαλκανικῆς καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρξὴ τοῦ χειμῶνα νικοῦν τὸ βενετικὸ στόλο, καταλαμβάνουν τὴν Κέρκυρα καὶ ἀπελευθερώνουν τοὺς Νορμανδοὺς ποὺ ἐπολιορκοῦντο στὴν ἀκρόπολή της<sup>1</sup>.

Ὡς μέλος τῆς Α΄ Σταυροφορίας ὁ Βοημοῦνδος (ὁ πατέρας του εἶχε ἤδη πεθάνει στὴν Κεφαλονιά) στρατοπεδεύει στὶς ἐκβολές τοῦ Ἄωου (Vjosa) καὶ βαδίζει μέσα ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῆς Ἀδριανούπολης (Dryinopolis) πρὸς τὴν Καστοριά καὶ στὴ συνέχεια ἀνατολικά μὲ κατεύθυνση τὴν Κων/πολὴ<sup>2</sup>.

Κατὰ τὸ 1185 οἱ Νορμανδοὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἐπίθεσή τους ἐναντίον τοῦ Βυζαντίου, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ ἀρχηγὸ τὸν Γουλιέλμο Β΄. Ὅπως πρὶν 100 χρόνια μὲ ἀρχηγὸ τὸν Ροβέρτο Γουισκάρδο, ἔτσι καὶ τώρα οἱ Νορμανδοὶ πολιορκοῦν τὸ Δυρράχιο, τὸ ὁποῖο καταλαμβάνουν χωρὶς ἰδιαίτερη ἀντίσταση, καὶ βαδίζουν πρὸς τὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὰ νησιὰ Κέρκυρα, Κεφαλονιά, Ἰθάκη καὶ Ζάκυνθο, κτήσεις τὶς ὁποῖες χάνουν μέχρι τὴν ἀνοιξὴ τοῦ ἐπόμενου ἔτους (1186) διατηρώντας μόνο τὸ Δυρράχιο καὶ τὰ παραπάνω Ἰόνια νησιὰ. Ἀργότερα παραχωροῦν στὸν Admiral Margaritone, ξακουστὸ πειρατὴ ποὺ παλιότερα τοὺς εἶχε βοηθήσει, ὅσες ἀπὸ τὶς κτήσεις τους εἶχαν διατηρήσει.

Ἐνῶ οἱ νορμανδικὲς κατακτήσεις στὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα καὶ τὴν

1. Soustal, 56.

2. Soustal, 57.





Κέρκυρα, τὸ ἀργότερο μέχρι τὸ 1191, ἐπανερχονται στὴν κυριαρχία τοῦ Βυζαντίου, ἡ Κεφαλονιά, ἡ Ἰθάκη καὶ ἡ Ζάκυνθος μετὰ τὴ νορμανδικὴ κατάκτηση τοῦ 1185 χάνονται γιὰ πάντα ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς.

Ἡ κατανομὴ τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους σὲ θέματα προχωρεῖ σὲ κατάρτιση μικρότερων διοικητικῶν μονάδων κατὰ τὸν 12. - 13. αἰ., ὅπως φαίνεται ἀπὸ γραπτὲς πηγές. Σύμφωνα μ' αὐτὲς ἡ περιοχὴ μας χωρίζεται σὲ τρεῖς ἐπαρχίες: Ἰωαννίνων, Δρυινοπόλεως καὶ Νικοπόλεως<sup>1</sup>.

Κατὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἡ Κων/πολις πέφτει στὰ χέρια τῶν Λατίνων τῆς Δ' Σταυροφορίας, ἰδρύεται τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἠπείρου. Ὁ Μιχαὴλ Κομνηνὸς Δούκας, νόθος γιὸς τοῦ σεβαστοκράτορα Ἰωάννου Δούκα καὶ ἐξάδελφος τῶν αὐτοκρατόρων Ἰσαακίου Β' καὶ Ἀλεξίου Γ' Κομνηνοῦ, σπεύδει στὴν Ἠπειρο, παντρεύεται τὴν κόρη τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Θέματος καὶ ἀνακηρύσσεται δεσπότης. Ὁ δεσπότης Μιχαὴλ ἀποδεικνύεται μέγας ὀργανωτὴς τοῦ κράτους του. Συμπεριφέρεται μὲ καλοσύνη πρὸς τοὺς ξένους ἐποίκους τοῦ κράτους (ἰδιαίτερα πρὸς τοὺς Ἀλβανοὺς καὶ τοὺς Βλάχους) καὶ ὀνομάζει τὸν ἑαυτό του δεσπότη καὶ ὄχι αὐτοκράτορα, ἀναγνωρίζοντας ἔτσι ἔμμεσα τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νίκαιας.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς δυνάμεις τοῦ Δεσποτάτου ὀφείλεται καὶ στὴν ἀντιζηλία τῶν δύο λατινικῶν κρατῶν, τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Κων/πολεις καὶ τοῦ λομβαρδικοῦ βασιλείου τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸν Μιχαὴλ, ποὺ στὰ 1214 δολοφονεῖται, διαδέχεται ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφὸς του Θεόδωρος<sup>2</sup>.

Ἐπὶ Θεοδώρου τὸ Δεσποτάτο γνωρίζει τὴ μεγαλύτερη ἀκμὴ του. Παράλληλα μὲ τὴν αὔξηση τῆς δυνάμεις του, αὐξάνεται καὶ ἡ δύναμη τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Νίκαιας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περισφίγγονται οἱ Φράγκοι ἀπὸ δύο ἰσχυρὰ ἑλληνικὰ κράτη. Ὁ Θεόδωρος στρέφεται ἐναντίον ὄλων τῶν ξένων ἐπιδρομῶν ποὺ ἔχουν ἐγκατασταθεῖ σὲ ἑλληνικὲς χῶρες. Μέσα σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα κατακτᾷ τὴ Θεσσαλία, τὴν Ἀχρίδα, τὸ Πρίλαπο, τὴν Πελαγονία καὶ τὸ Ἀλβανον. Μέγα κατόρθωμά του ἀποτελεῖ ἡ καταστροφὴ τοῦ φραγκικοῦ στρατοῦ. Προχωρώντας καταλαμβάνει τὴ Μακεδονία, διώχνει τοὺς Λομβαρδοὺς καὶ μπαίνει θριαμβευτὴς στὴ Θεσσαλονίκη. Μὲ αὐτὴ ὡς ὀρηκτήριο, ἀνακτᾷ πολλὰ ἑλληνικὲς χῶρες ἀπὸ τοὺς Φράγκους καὶ τοὺς Βουλγάρους, κυριεῖ

1. Soustal, 58.

2. Ὁ Μιχαὴλ εἶχε μόνο θυγατέρα καὶ νόθο γιό, ὁ ὁποῖος ἦταν ἀνήλικος.



την Ἀδριανούπολη και φθάνει μέχρι τὸν Εὐξεινο Πόντο. Οἱ φιλοδοξίες ὁμως τοῦ Θεοδώρου δὲν ἔχουν ὄρια. Ἀφοῦ συμμαχεῖ μὲ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερίκο Β΄ ἐπιτίθεται μὲ μεγάλο στρατὸ Ἑλλήνων και Γερμανῶν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων τοῦ Ἀσάν και στίς 9 Μαρτίου 1230 νικιέται στὴ μάχη τῆς Κλοκονίτσας κοντὰ στὸν Ἐβρο, πέφτει στὰ χέρια τῶν Βουλγάρων, τυφλώνεται και ἐπιστρέφει στὴν Ἡπειρο, ὅπου μάταια προσπαθεῖ νὰ ἐπανιδρύσει τὸ κράτος του. Ἡ ἥττα του εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταληφθοῦν ὅλες οἱ χῶρες του ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους τοῦ Ἀσάν, ποὺ ἔφτασαν μέχρι τὴ Θεσσαλία.

Μετὰ τὴν ἥττα ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Θεοδώρου και γιὸς τοῦ Μιχαήλ Α΄, ὁ Μιχαήλ Β΄, ἐπιστρέφει στὴν Ἡπειρο ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, ὅπου εἶχε καταφύγει μετὰ τὴ δολοφονία τοῦ πατέρα του. Ἀπὸ τὰ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογένειας ὁ Μανουὴλ Ἄγγελος, ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου, βασιλεύει στὴ Θεσσαλονίκη ἔχοντας στὴν κυριαρχία του μέρος τῆς Μακεδονίας, ἐνῶ ὁ Θεόδωρος ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρεῖ μέρος τῆς Μακεδονίας μὲ πρωτεύουσα τὰ Βοδενά και τὸ Ὄστροβο.

Ὁ Μιχαήλ Β΄ ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὴν ἐνασχόληση τοῦ Ἰωάννου Βατάτζη μὲ τὴν κατάληψη τῆς Θεσσαλονίκης (1246) και ἐπεκτείνει τὰ σύνορα τοῦ Δεσποτάτου πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἡπείρου και πρὸς τὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Ἔχει τὴ σύνεση νὰ ἔλθει σὲ συνεννόηση μὲ τὸν Βατάτζη, ἀλλὰ, παρασυρμένος ἀπὸ τίς ραδιουργίες τοῦ θείου του Θεοδώρου, ἀποστατεῖ ἀπὸ τὸν Βατάτζη, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ τελευταῖος νὰ εἰσβάλλει στὴν Μακεδονία και νὰ καταλάβει τὴν Καστοριά και τὴ Δεάβολη. Ἐπανάσταση τῶν Ἀλβανῶν ἀναγκάζει τὸν Μιχαήλ Β΄ νὰ συνομολογήσει εἰρήνη μὲ τὸν Βατάτζη, μὲ τὴν ὁποία παραχωρεῖ στὸν αὐτοκράτορα τὰ φρούρια Πρίλαπο, Κρόια και ὅλη τὴ χώρα πρὸς τὰ βόρεια τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ. Ἀλλὰ ἡ εἰρήνη δὲν διαρκεῖ πολὺ. Ὁ Μιχαήλ Β΄ πάντοτε ἔχει τὸ ὄνειρο νὰ ἀνιδρύσει τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία. Γιὰ τὴν πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ ὀνείρου παντρεύει τίς θυγατέρες του Ἄννα και Ἐλένη ἀντίστοιχα μὲ τὸν Γουλιέλμο Βιλλαρδουίνο, πρίγκιπα τοῦ Μορέως, και μὲ τὸ Μαμφρέδο, πρίγκιπα τῶν Δύο Σικελιῶν. Λίγο ἀργότερα καλεῖ τοὺς δύο γαμβρούς του ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγου και τὸ 1259 βρίσκεται στὴ Θεσσαλονίκη. Ὁ Μιχαήλ Παλαιολόγος τὸν ἀπωθεῖ πέρα ἀπὸ τὴν Καστοριά και τὴν Πίνδο. Ὁ Μιχαήλ Β΄, ἐνωμένος πιά μὲ τοὺς δύο γαμπρούς του παθαίνει νέα καταστροφή τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1259 στὴν Πελαγονία, ἀνατολικά τῶν λιμνῶν Ἀχρίδα και Πρέσπα.



Ἡ νίκη τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου δίνει στήν Ἱστορία ὀριστική κατεύθυνση πρὸς τὴν Ἀνατολή. Ἡ δύναμη τοῦ γαλλικοῦ προγκιπάτου πέφτει καὶ δίνει ἀφορμὴ στὴ γένεση τοῦ νέου ἑλληνικοῦ Δεσποτάτου τῆς Πελοποννήσου, μὲ κέντρο τὸν Μυστρά, ἐνῶ τὸ 1261 ὁ Μιχαήλ Παλαιολόγος ἐπανακτᾷ τὴν Κων/πολη. Ἀλλὰ ὁ ἀκαταπόνητος Μιχαήλ Β΄ δὲν ἀπελπίζεται καὶ ἔχοντας ὡς ὀρμητήριο τὴ Λευκάδα ἐπανακτᾷ τὴν Ἄρτα καὶ ἀργότερα τὰ Ἰωάννινα. Τότε ὁμως (1266) νέος κίνδυνος ἐμφανίζεται ἀπὸ τὴ Δύση στὸ πρόσωπο τοῦ Καρόλου τῆς Προβηγκίας (εἶναι γνωστὸς ἐπίσης μὲ τὸ ὄνομα Ἀνδεγαυικός) ποῦ καταλύει τὸ κράτος τοῦ Μαμφρέδου στὴ Σικελία καὶ ἰδρύει τὸ γαλλικὸ βασίλειο τῶν Ἀνδεγαυῶν, τὸ γνωστὸ στήν ἱστορία ὡς Βασίλειο τῶν Δύο Σικελιῶν. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1271, ὅποτε πεθαίνει ὁ Μιχαήλ Β΄, ὁ Κάρολος ὁ Ἀνδεγαυικός παίρνει τὴν κατοχὴν τοῦ κτήσεως ποῦ προέρχονται δῆθεν ἀπὸ κληρονομία τοῦ Μαμφρέδου (Κέρκυρα, Αὐλώνα, Κάνινα).

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Μιχαήλ Β΄ τὸ κράτος του μοιρασμένο στὸν μεγαλύτερο γιό του Νικηφόρο Α΄ (Παλαιὰ Ἡπειρος, Αἰτωλία, Ἀκαρνανία, Ἰθάκη καὶ μέρος τῆς Κεφαλονιάς) καὶ στὸ νόθο γιό του Ἰωάννη (Θεσσαλία) περιορίζεται συνεχῶς ἀπὸ τὸ Βυζαντινὸ Κράτος καὶ τὸ κράτος τῶν Ἀνδεγαυῶν. Ὁ Νικηφόρος ἀπελπισμένος ἀπὸ τὴν Ἀνατολή καὶ στήν προσπάθειά του νὰ κατευάσει τοὺς Ἀνδεγαυοὺς δίνει τὴ θυγατέρα του ὡς σύζυγο τοῦ Φιλίππου Ταραντίνου, γιοῦ τοῦ Καρόλου. Τὸ 1296 ὁ Νικηφόρος πεθαίνει, δυὸ χρόνια μετὰ τὸ γάμο, μὲ τὸν ὁποῖο παραχωροῦνται στοὺς Ἀνδεγαυοὺς τέσσερα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα φρούρια (Βόνιτσα, Ἀγγελόκαστρο, Ναύπακτος, Εὐλοχός), ἐνῶ ὁ διάδοχος του ἀνήλικος Θωμᾶς, μὲ τὴν ἰκανότατη καὶ νουνεχὴ μητέρα του Ἄννα Παλαιολογίνα, ἀναγκάζονται νὰ ἀμυνθοῦν στὶς ἐπανελημμένες ἐπιθέσεις τῶν Ἀνδεγαυῶν. Ὁ Θωμᾶς, μετὰ τὸ θάνατο τῆς μητέρας του, συμμαχεῖ μὲ τὸ γαμπρὸ του Φίλιππο Ταραντίο (1318) καὶ δολοφονεῖται λίγο ἀργότερα ἀπὸ τὸν ἀνεπιό του Νικόλαο Ὀρσίνι τῆς Κεφαλονιάς, γιὰ νὰ σβῆσει ἔτσι ἡ δυναστεία τῶν δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου.

Οἱ κάτοικοι τῶν Ἰωαννίνων ἀρνοῦνται νὰ ἀναγνωρίσουν τὸ δολοφόνο τοῦ Θωμᾶ ὡς νέο κύριό τους, τὸν διώχνουν μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Συργιάννη Παλαιολόγου καὶ ἀναγνωρίζοντας τὴν κυριαρχία τοῦ Ἀνδρονίκου Β΄ ἀποκτοῦν μιὰ πραγματικὴ αὐτοδιοίκηση, ἀφοῦ ὁ αὐτοκράτορας ἐγγυᾶται γιὰ τὰ παλιὰ δίκαια καὶ προνόμια<sup>1</sup>. Ὁ Νικόλαος

1. Soustal, 68.



Ὁρσίνοι ὁμως ἀργότερα κλείνει εἰρήνη μὲ τὸ Βυζάντιο, παίρνει τὸν τίτλο τοῦ Δεσπότη, καταλαμβάνει τὴν Ἄρτα καί, ἐνῶ πολιορκοῦσε τὰ Ἰωάννινα, ἐμφανίζεται ὁ νεότερος ἀδελφός του Ἰωάννης Ὁρσίνοι, ὁ ὁποῖος τὸν δολοφονεῖ (1323), ὅπως καὶ ὁ Νικόλαος εἶχε προηγουμένως δολοφονήσει τὸ θεῖο του Θωμᾶ. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης, τοῦ ὁποῖου ἡ κυριαρχία ἦταν ἐπισφαλῆς σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς δεσποτείας του (1323-1335), ἔμελλε νὰ τιμωρηθεῖ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἀπὸ τὴ γυναῖκα του Ἄννα Παλαιολογίνα, ἡ ὁποία τὸν δηλητηριάζει καὶ τὸν διαδέχεται στὴ διακυβέρνηση τοῦ κράτους ὡς ἐπίτροπος τῶν ἀνήλικων παιδιῶν της.

Κατὰ τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 14. αἰ. πολυάριθμοι Ἄλβανοὶ εἰσβάλλουν στὴ Θεσσαλία καὶ ἀπὸ τὸ 1330 πιστοποιοῦνται δραστηριότητες τῶν Ἄλβανῶν στὰ βόρεια τῆς Ἠπείρου. Ἐξεγέρσεις καὶ λεηλασίες τῶν Ἄλβανῶν (Βελέγραδα, Κάνινα, Κλεισούρα καὶ ἄλλα μέρη) δίνουν στοὺς βυζαντινοὺς τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπέμβουν στὰ δυτικὰ τῆς Βαλκανικῆς. Ἔτσι ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνός καὶ ὁ Ἀνδρόνικος Β' ἐπιτίθενται μὲ Τούρκους μισθοφόρους στὴν Ἠπειρο, νικοῦν τοὺς ἐπαναστατημένους Ἄλβανούς, προσαρτοῦν τὴν Ἠπειρο στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία καὶ στέλνουν τὴν Ἄννα Παλαιολογίνα καὶ τὸ γιό της Νικηφόρο ἔξορία στὴ Θεσσαλονίκη<sup>1</sup>.

Ἀλλὰ ἡ Ἠπειρος δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἡσυχάσει γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης δύναμης τῶν Σέρβων πού μὲ ἀρχηγὸ τὸν Στέφανο Δουσάν κατακτοῦν μέχρι τὸ 1346 τὴ νότια Ἀλβανία καὶ τὰ Ἰωάννινα, ἐνῶ δύο χρόνια ἀργότερα καταλαμβάνουν τὴν Ἠπειρο καὶ τὴ Θεσσαλία. Ὁ Δουσάν ἀφήνει τὴν Ἠπειρο στὸν ἑτεροθαλὴ ἀδελφὸ του Συμεὼν Οὐρός Παλαιολόγο πού παντρεύεται τὴ Θωμαῖδα, θυγατέρα τῆς Ἄννας Παλαιολογίνας καὶ τοῦ Ἰωάννη Ὁρσίνοι. Λίγο μετὰ τὸ θάνατο (1355) τοῦ Δουσάν, τὸ 1356, ὁ Νικηφόρος Β' ξεκινάει ἀπὸ τὴ Θράκη καὶ κατακτᾷ τὴ Θεσσαλία, τὴν Αἰτωλία, τὴν Ἀκαρνανία καὶ τὴ Νότια Ἠπειρο, διώχνοντας τὸν Συμεὼν Οὐρός. Σὲ μάχη μὲ τοὺς Ἄλβανούς τοῦ Καρόλου Τόπια στὴ Νότια Ἠπειρο σκοτώνεται ὁ Νικηφόρος Β' καὶ ὁ Τόπιας ἀνακηρύσσεται «βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας». Στὸ μεταξὺ ὁ Συμεὼν Οὐρός, κύριος τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν Ἰωαννίνων, στέλνει στὰ Ἰωάννινα τὸν Θωμᾶ Πρελιούμποβιτς<sup>2</sup>, ὁ

1. Soustal, 69.

2. Ὁ Πρελιούμποβιτς στάλθηκε ἀπὸ τὸν Συμεὼν Οὐρός, ὕστερα ἀπὸ παράκληση τῶν Ἰωαννιτῶν, γιὰ βοήθεια ἐναντίον τῶν ἀπειλητικῶν Ἄλβανῶν. Ἀλλὰ οἱ Ἰωαννίτες ἀπογοητεύτηκαν ἀπὸ τὸ νέο σέρβο κύριό τους, ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία ἀπαλ-



όποιος τὰ κατέχει ὡς αὐτοτελὲς κράτος ἀπὸ τὸ 1367 μέχρι τὸ 1385, ἐνῶ ὁ Ἀχελῶος καὶ ἡ περιοχὴ πέρα ἀπ' αὐτὸν μὲ τὸ Ἀγγελόκαστρο πέφτουν στὸν Γκίνη Μπούα Σπάτα καὶ ἡ Ἄρτα μὲ τοὺς Ρογοὺς στὸν Πέτρο Λιόσα.

Ὁ Λεονάρδος Α΄ Τόκκος ποὺ κατεῖχε τὴν Κεφαλονιά, τὴ Ζάκυνθο, τὴ Λευκάδα καὶ τὴν Ἰθάκη ἐπιτίθεται κατὰ τὸ 1360 ἐναντίον τῶν Ἀλβανῶν στὴν Ἠπειρο<sup>1</sup>, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν Καταλάνων τοῦ Δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν. Στὸ μεταξὺ ὁ Γκίνης Μπούας Σπάτας ἔρχεται μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Πέτρου Λιόσα (1374), καταλαμβάνει τὴν Ἄρτα καὶ γίνεται ἔτσι κύριος τῆς Ἄρτας, τοῦ Ἀχελῶου, τοῦ Ἀγγελοκάστρου, τῆς Ναυπάκτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου. Κατὰ τὸ 1379 οἱ Ἀλβανοὶ ἐπιχειροῦν μιὰ ἐπικίνδυνη ἐπίθεση ἐναντίον τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ ἀποκρούονται ἀπὸ τοὺς Ἰωαννίτες μὲ τὴ βοήθεια τοῦ προστάτη τῆς πόλης Ἀγίου Μιχαήλ.

ἤδη ἀπὸ τὸ 1380 οἱ Τούρκοι ἐμφανίζονται πολυάριθμοι στὸ χῶρο τῆς Μακεδονίας (στὰ 1382/83 κατακτοῦν τὴν Πελαγονία). Ἀργότερα μὲ τὸν Σαχίν πασὰ κατακτοῦν τὸ φρούριο τῆς Βελᾶς καὶ περικυκλώνουν τὰ ἀλβανικὰ φύλα Mazaraki καὶ Zenebisi στὶς Πολιτσιές. Κατὰ τὸ 1382 ὁ Σαχίν πασὰς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Ἠπείρου καὶ καταλαμβάνει τὸ Ρεύνικο καὶ τὴ Δρυϊνούπολη. Στὰ 1384 ὁ Timurtaş λεηλατεῖ τὴν Ἄρτα καὶ μάταια προσπαθεῖ νὰ παρακινήσει τὸν Πρελιούμποβιτς σὲ κοινὴ δράση κατὰ τῶν Τούρκων. Μετὰ τὸ βίαιο τέλος τοῦ μισητοῦ Θωμᾶ (Δεκέμβρης 1384) καὶ κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου τοῦ 1385 ὁ Esau de Buondelmonti ἐπευφημεῖται ὡς δεσπότης καὶ παντρεύεται τὴν Μαρία Ἀγγελίνα, χήρα τοῦ Θωμᾶ Πρελιούμποβιτς. Μὲ τὸ νέο ἡγεμόνα οἱ καταδιωγμένοι ἀπὸ τὸν Θωμᾶ ἀποκαθίστανται, οἱ ἐξορισμένοι μποροῦν νὰ ἐπανέλθουν καὶ οἱ ἀπαλλοτριωμένες ἐκτάσεις ἀποδίδονται στοὺς ἰδιοκτῆτες τους.

Τὸ 1385 εἰσβάλλει στὰ βόρεια τῆς Ἠπείρου ὁ Ἐβρενὸς μπέης καὶ νικᾷ τοὺς Ἀλβανούς, οἱ ὅποιοι μὲ ἀρχηγὸ τὸν Balsha B΄ ἀναγνωρίζουν τὴν τουρκικὴ ἐπικυριαρχία καὶ ἀπολαμβάνουν τὴν τουρκικὴ προστασία. Τὸ 1389 ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Γκίνη Μπούα

λοτριώθηκε καὶ μοιράστηκε στοὺς Σέρβους, ὁ μητροπολίτης Σεβαστιανὸς ἀπελάθηκε καὶ τόσο ἡ ἀριστοκρατία ὅσο καὶ ὁ λαὸς δὲν ἀπέφυγε τὴν ἐκμετάλλευση (Soustal, 71).

1. Ἀπὸ τὸ χρόνον αὐτὸ καὶ ἀργότερα πάντα θὰ ὑπάρχουν πολεμικὲς συγκρούσεις μετὰ τῶν Τόκκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν στὴν Ἠπειρωτικὴ χώρα.



Σπάτα, στὸν ὁποῖο εἶχαν προσχωρήσει οἱ Μαλακάσιοι καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Βελᾶς, ἐναντίον τῶν Ἰωαννίνων. Ὁ Esau κινητοποιεῖ τοὺς Ζαγορίτες καὶ διώχνει τοὺς Ἀλβανοὺς μὲ τὴ βοήθεια τῶν Τούρκων τοῦ Μελκούτζη. Μετὰ τὸ 1394 οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν ἐκτεταμένη περιοχή στὴ Νότια Ἀλβανία, ὅπου εἰσάγουν σιγά-σιγά ἓνα φεουδαρχικὸ σύστημα<sup>1</sup>.

Τὸ 1399 ὁ Esau ἐπιχειρεῖ μεγάλη ἐκστρατεία κατὰ τῶν Ἀλβανῶν, οἱ ὁποῖοι μὲ ἀρχηγὸ τὸν Γκίνη Ζενεμπίση κατεῖχαν τὴ ΒΔ Ἠπειρο. Ἐνισχυμένος μὲ τὰ ἀλβανικὰ φύλα Malakasi καὶ Mazaraki, μὲ τὴ βοήθεια ὁμάδων ἀπὸ τὸ Πάπιγκο, ἀπὸ τὰ Ζαγόρια, ἀπὸ τὴ Δρυινοῦπολη, ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο καὶ τὰ Μεγάλα Ζαγόρια, βαδίζει πρὸς τὸ Μεσοπόταμο. Στὴν προσπάθειά του νὰ φθάσει στὴ Δίβρη νικιέται ἀπὸ τὸν Γκίνη Ζενεμπίση καὶ συλλαμβάνεται, ἀλλὰ ἀπελευθερώνεται γρήγορα μὲ καταβολὴ λύτρων.

Ὁ Κάρολος Α΄ Τόκκος, ὡς διάδοχος τοῦ πατέρα του Λεονάρδου Α΄, εἶναι κυρίαρχος τῆς Κεφαλονιάς, τῆς Λευκάδας, τῆς Ζακύνθου, τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς περιοχῆς γύρω ἀπὸ τὴ Βόνιτσα. Μετὰ ἀπὸ συνεχῆ ἀγῶνα μὲ ἐναλλασσόμενη ἐπιτυχία, κατορθώνουν νὰ ὑπερισχύσουν οἱ Τόκκοι στὴν Αἰτωλία καὶ Ἀκαρνανία καὶ καταλαμβάνουν τὸ 1406 τὸ φρούριο τῆς Λιμνοθάλασσας, τὸ Αἰτωλικό, πλοῦσιο ἀπὸ τὰ ἰχθυοτροφεῖα καὶ τὶς ἀλυκὲς, ποὺ ἀνῆκε στὴν περιοχή τῆς Ναυπάκτου. Τὸ 1407 καταλαμβάνουν τελικὰ οἱ Βενετοὶ τὴν Ναύπακτο. Ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς Τόκκους καὶ τὴ Βενετία, πραγματοποιεῖται στὰ 1409 καὶ καταλήγει σὲ συμφωνία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ Τόκκοι κρατοῦν τὸ φρούριο, ἐνῶ τὰ ἔσοδα ἀπὸ τὶς ἀλυκὲς καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα τὰ μοιράζονται μὲ τοὺς Βενετούς.

Μόλις εἶχαν κλείσει εἰρήνη ὁ Κάρολος Α΄ Τόκκος καὶ ὁ Μουρίκης Σπάτας<sup>2</sup>, ὁ θάνατος τοῦ Esau Buondelmonti στὶς 6 Φεβρουαρίου 1411 συντελεῖ ὥστε τὰ Ἰωάννινα νὰ γίνουν «τὸ μῆλο τῆς ἔριδος» μεταξὺ τῶν Τόκκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν. Στὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης ἐπικρατοῦσε μιὰ βαθιὰ ἀπέχθεια ἐναντίον τῆς Εὐδοκίας Balsicé ἢ ὁποία τὸ 1403 εἶχε γίνῃ ἡ τρίτη σύζυγος τοῦ Esau καὶ ἡ ὁποία, ἀντίθετα μὲ τὸν Esau, συμπεριφέρθηκε ἄσχημα πρὸς τὴν ἀριστοκρατία τῆς πόλης. Ὁ Κάρολος,

1. Soustal, 72.

2. Ὁ Μουρίκης Σπάτας εἶχε ἐπιβληθεῖ ὡς ἀρχηγὸς μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Γκίνη Μπούα Σπάτα (1399).



ἐκμεταλλευόμενος τὴν ἄσχημη συμπεριφορὰ τῆς Βαλσιέ, φροντίζει γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς εὐνοϊκῆς διάθεσης τῶν Ἰωαννιτῶν πρὸς αὐτόν, ἢ ὁποῖα συνεπικουρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ φόβο τους μήπως ἡ πόλη περιέλθει σὲ ἄλβανικὴ κυριαρχία. Γι' αὐτὸ προσκαλοῦν τὸν Κάρολο νὰ παραλάβει τὴν πόλη. Ἔτσι ἡ πρεσβεία Ἰωαννιτῶν, στὴν ὁποῖα μετεῖχαν ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὸ Πάπιγκο, ἀπὸ τὰ Ζαγόρια καὶ ἀπὸ τὸν Ἅγιο Δονάτο (Φωτικὴ), ταξιδεύουν πρὸς τὸν Κάρολο μέσα ἀπὸ περιοχὲς κατοικημένες ἀπὸ Ἄλβανούς καί, ἀκολουθώντας τὸ δρομολόγιο Πάργα-Ἅγιος Δονάτος-Ἀραχοβίτσα, τὸν συνοδεύουν στὰ Ἰωάννινα, ὅπου φθάνουν τὴν 1. Ἀπριλίου 1411.

Ἡ νέα διεύρυνση τῆς δυνάμης τῶν Τόκκων σήμαινε μιὰ σοβαρὴ ἀπειλὴ γιὰ τὸν Γκίνη Ζενεμπίση στὴ βόρεια Ἡπειρο καὶ ἀκόμα περισσότερο γιὰ τὸν Μουρίκη Σπάτα τοῦ ὁποῖου ἡ ἔδρα (Ἄρτα) κινδυνεύει τώρα καὶ ἀπὸ βορρᾶ. Γι' αὐτὸ οἱ δύο Ἄλβανοὶ ἀρχηγοὶ κλείνουν συμφωνία ποὺ στρέφεται κατὰ τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ πολεμικὴ ἀντιπαράθεση ἦταν καταστροφικὴ γιὰ τὸν Τόκκο στὸ ὄροπέδιο τῆς Κρανιαῆς (1411 ἢ ἀρχὲς 1412). Ἡ θέση τοῦ Καρόλου Τόκκου γίνεται σοβαρότερη, γιὰτὶ ὁ Μουρίκης Σπάτας συμμαχεῖ μὲ τὸν Asan Centurione II Zaccaria μὲ σκοπὸ νὰ χτυπήσει τοὺς Τόκκους στὴν ἴδια τους τὴν πατρίδα, δηλ. στὰ νησιά. Οἱ Βενετοί, πρὸς τοὺς ὁποῖους τὸ 1413 στρέφονται οἱ Τόκκοι, ἐνδιαφέρονται γιὰ μιὰ ἰσορροπία τῶν πολεμικῶν δυνάμεων καὶ ὑπόσχονται βοήθεια σὲ περίπτωσι ἀνάγκης. Ἔτσι σὲ ναυμαχία κοντὰ στὴ Γλαρέντζα οἱ Τόκκοι μὲ τὴ βοήθεια τῶν Βενετῶν νικοῦν τὸν Asan καὶ κλείνουν τὸ 1414 ἀνακωχὴ γιὰ τρία χρόνια.

Γιὰ νὰ ἐκδικηθοῦν οἱ Τόκκοι τὸν Γκίνη Ζενεμπίση προσπαθοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν τουρκικὴ ὑποστήριξη. Ἀργότερα ἐπωφελοῦνται ἀπὸ μιὰ νέα διάσπαση ἀνάμεσα στὸν Γκίνη Ζενεμπίση καὶ τὸν Μουρίκη Σπάτα, κλείνουν εἰρήνη μὲ τὸν πρῶτο γιὰ νὰ εἶναι ἀπερίσπαστοι ἐναντίον τοῦ Μουρίκη, κυρίαρχου τῆς Ἄρτας, τὴν ὁποῖα, ὅπως καὶ τοὺς Ρογούς, καταλαμβάνουν τὸ 1416. Ἔτσι λοιπὸν ὁ Κάρολος Τόκκος ἐδρεύει ἄλλοτε στὰ Ἰωάννινα καὶ ἄλλοτε στὴν Ἄρτα<sup>1</sup>.

Τὸ Ἡπειρωτικὸ κράτος ποὺ ἐπανιδρύεται κατὰ τὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ 15. αἰ. ἀπὸ τὸν Κάρολο Τόκκο εἶναι ἑτερογενές. Στὴν κορυφὴ του βρίσκονται Ἴταλοί, ἐνῶ Ἕλληνες καὶ Ἄλβανοὶ σχηματίζουν τὸν ὄγκο τοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ Κάρολος Α' Τόκκος πεθαίνει στὰ Γιάννινα τὸν

1. Soustal, 75.



Ίούλιο του 1429 και ο Ergole, ο μεγαλύτερος από τους νόθους γιούς του, καλεί τους Τούρκους έναντιον του Καρόλου Β΄, γιού του Λεονάρδου Β΄<sup>1</sup>. Πρίν ακόμα εξομαλυνθεί ή κατάσταση, παραδίδονται τὰ Ἰωάννινα τὸν Ὀκτώβρη του 1430 στὸν Σινὰν πασά, ὁ ὁποῖος ὑπόσχε-ται ὅτι ἡ πόλη θὰ ἔχει ἀσφάλεια καὶ αὐτονομία<sup>2</sup>.

Ὁ ἐκτουρκισμὸς τῆς Ἀλβανίας προχωρᾷ γρήγορα, ὥστε στὶς ἀρχὲς τοῦ 15. αἰ. ἄλβανοὶ φύλαρχοι στέλνουν τὰ παιδιὰ τους στὴν Κων/πολη γιὰ νὰ ἀνατραφοῦν ὡς μωαμεθανοί. Ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς ποὺ ἀντιστάθηκαν στὴν τουρκικὴ κατοχὴ ἦταν ὁ Gjergj Arjaniti, πεθερὸς τοῦ Σκεντέρμπεη, ὁ ὁποῖος τὸ 1433 ὑποχρεώνει σὲ μιὰ πρώτη βαριά ἦττα τοὺς Τούρκους καθὼς καὶ μετὰ ἀπὸ ἓνα χρόνο στὴν κοιλάδα τοῦ Σκούμπι. Ὁ Gjergj Arjaniti συνέχισε τὸν κλεφτοπόλεμό του ἐναντίον τῶν Τούρκων μὲ ἐπιτυχία, ἰδιαίτερα κατὰ τὸ 1438/39, καὶ μπόρεσε νὰ μείνει κύριος στὴν κεντρικὴ Ἀλβανία γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Κατὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ ἐπαναστατοῦν οἱ Ἀλβανοὶ τῆς περιοχῆς Ἀργυροκάστρου (Lunxheria, Zagoria), μὲ μικρότερη ὅμως ἐπιτυχία, ἐναντίον τῶν Τούρκων.

Ὁ Κάρολος Β΄ Τόκος ἀναγκάζεται νὰ πληρώσει φόρους στοὺς Τούρκους καὶ νὰ ἀφήσει στοὺς νόθους γιούς τοῦ θεῖου του Καρόλου Α΄ σημαντικὸ μέρος τῆς Ἡπειρωτικῆς περιοχῆς, γιὰ νὰ μπορέσει ἔτσι νὰ εἶναι κύριος τῆς Ἄρτας γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα ὡς ὑποτελῆς τῶν Τούρκων. Ὄταν ὅμως μετὰ τὸ 1444 ὁ Κων/νος Παλαιολόγος κατορθώνει νὰ ἀνακτήσει μέρος τῆς βόρειας Ἑλλάδας, ὁ Κάρολος Β΄, συνεπικουρούμενος ἀπὸ τὸν πεθερό του Γιωναννί von Gerace ἀποκτᾷ μὲ ἀγῶνα τὴν ἀνεξαρτησία του ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Καρόλου Β΄, τὸ φθινόπωρο τοῦ 1448, τὸν διαδέχεται ὁ ἀνήλικος γιὸς του Λεονάρδος Γ΄. Οἱ ἐπίτροποι τοῦ ἀνήλικου Λεονάρδου Γ΄, ἐπιδιώκουν τὴ βενετικὴ προστασία, ὅμως οἱ Τούρκοι καταλαμβάνουν τὴν Ἄρτα (24 Μαρτίου 1449), ὅπως καὶ τὴν Ἡπειρωτικὴν περιοχὴ τῶν Τόκων ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Βόνιτσα, τὸ Βάρινακο καὶ τὸ Ἀγγελόκαστρο, φρου-

1. Ὁ Λεονάρδος Β΄ ἦταν ἀδελφὸς τοῦ Καρόλου Α΄, στὸν ὁποῖο ὁ τελευταῖος εἶχε ἀναθέσει τὴ διοίκηση τῶν νησιῶν τοῦ Ἰονίου.

2. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐποχὴ καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ ἔτος 1431 ἔχει σωθεῖ ἓνας ἐκτεταμένος τουρκικὸς κατάλογος (δεφτέρη), γνωστὸς ὡς «Κατάστιχο τοῦ Sancak Arvanid», ποὺ εἶναι ἓνα τουρκικὸ κτηματολόγιο τῆς ἐπαρχίας Ἀλβανία. Τὸ κατάστιχο περιλαμβάνει ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλούσιο τοπωνυμικὸ ὕλικὸ ποὺ ἀναφέρεται στὴν περιοχὴ ἀπὸ τὴν Kruja μέχρι τὸν Καλαμά (βλ. Koder, 9 κέξ· Soustal, 76).





ρια που έχασε ο Λεονάρδος Γ΄ το 1479 μαζί με το νησιωτικό βασίλειό του. Έτσι όλη η Ήπειρωτική χώρα πέρασε στην τουρκική κατοχή, εκτός από το Βουθρωτό και την Πάργα που παρέμειναν στους Βενετούς.

Στη βόρεια Άλβανία οι Τούρκοι αντιμετωπίζουν τη σκληροτράχηλη αντίσταση του Γεωργίου Καστριώτη, του έπωνομαζόμενου Σκεντέρμπεη. Το φρούριό του, η Κγυja, πολιορκείται πολλές φορές (1450, 1466, 1467) και περνάει μετά το θάνατό του (1468) στους Βενετούς και μόλις το 1478 καταλαμβάνεται από τους Τούρκους. Το 1501 οι Βενετοί χάνουν και το Δυρράχιο, με την κατάκτηση του οποίου ολοκληρώνεται η τουρκική κατοχή της Άλβανίας<sup>1</sup>.

Η περίοδος της Τουρκοκρατίας χαρακτηρίζεται από το διαρκή αγώνα των Ήπειρωτών για άπελευθέρωση, τον ανταγωνισμό Τούρκων και Βενετών για την κατάκτηση όρισμένων φρουρίων καθώς και από την προσπάθεια των Τούρκων να υποτάξουν τις ανυπότακτες ακόμα Ήπειρωτικές περιοχές.

Ένα σημαντικό έπαναστατικό κίνημα ξεερράγη στις αρχές του 17. αϊ. με υπόκίνηση του μητροπολίτη Τρίκκης Διονυσίου, του έπονομαζόμενου Σκυλόσοφου, χωρίς όμως έπιτυχία, εξέλιξη η οποία είχε όδυνηρές συνέπειες για την Ήπειρο.

Κατά τα μέσα του 18. αϊ. εμφανίζεται στο προσκήνιο της ιστορίας της Ήπείρου ο Άλῆ μπέης ο Τεπελενλής ο όποιος από το 1788 αναγνωρίζεται ως τοπάρχης των Ίωαννίνων. Αρχίζει από τότε μια περίοδος, πάνω από 30 χρόνια, κάτω από τη διοίκηση του Άλῆ πασᾶ, η όποια διακρίνεται για την άγριότητα της έξουσίας με ραδιουργίες χωρίς ήθικους φραγμούς, αλλά και μια περίοδος η όποια συμπίπτει με την οικονομική και πνευματική άκμη της πόλης των Ίωαννίνων και γενικά με την πνευματική και πολιτιστική ανύψωση των Ήπειρωτών. Ο Άλῆ πασᾶς γίνεται κυρίαρχος μιας μεγάλης περιοχής από την Άκαρνανία μέχρι τον Όλυμπο και την Άλβανία στο πλαίσιο των σχεδίων του για τη δημιουργία ανεξάρτητου έλληνοαλβανικού κράτους. Για την επιδίωξή του αυτή στηρίζεται κυρίως στο έλληνικό στοιχείο που ήταν φορέας των νέων ιδεών του διαφωτισμού της Γαλλικής Έπανάστασης. Τα φιλόδοξα σχέδια του Άλῆ γίνονται αντιληπτά από την Πόλη και οι

1. Soustal, 77.



σχέσεις τους συνεχώς χειροτερεύουν με αποτέλεσμα ο σουλτάνος Μαχμούτ Β΄ να κηρύξει τον Άλη ένοχο έσχάτης προδοσίας. Μετά το θάνατο του Άλη (Ιανουάριος 1822) ακολουθεί μια περίοδος παρακμής για την περιοχή, από την οποία σύντομα αναλαμβάνει.

Με τη συνθήκη του 1881 όρίζεται ως ΒΔ σύνορο της Ελλάδας ο Άραχθος ποταμός και έτσι παραχωρείται στο έλεύθερο ελληνικό κράτος το ΝΑ τμήμα της Ήπειρου. Τελικά το 1913 απελευθερώνεται όλόκληρη ή Ήπειρος από τον τουρκικό ζυγό με την κατάληψη των Ίωαννίνων (21 Φεβρουαρίου) και την προσάρτησή της στην Ελλάδα.



## 2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

**Ἅγιος Μηνάς, ὁ [stun aĩmnà] - (58)**

ἽΟνομασία οἰκισμοῦ στό Δυτ. Ζαγόρι πού στά μέσα τοῦ 18. αἱ. (1752) ἦταν τσιφλίκι τῆς Ἄρτσιστας καί τοῦ μοναστηριοῦ τῆς Παναγίας τῆς Σπηλαιώτισσας<sup>1</sup>. Ἦδη τὸ ἔτος 1764 ἀναφέρεται ὁ παπα-Δαμιανὸς ὡς ἠγούμενος τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι ἀγιώνυμο ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Κατὰ τὸν Δ. Σάρρο<sup>3</sup> ἀναφέρεται σὲ ἐπιγραφή ὡς ἔτος ἴδρυσῆς τῆς τὸ 1570. Σήμερα εἶναι γνωστὴ μὲ τὸ τοπν. *Μεγάλῃ Ἐκκλησιά, ἡ*.

**Ἄλιζὸτ Τσιφλίκι, τὸ [stu alzóτ tsiflík'] - (337)**

Μὲ τὸ τοπν. Ἄλιζὸτ Τσιφλίκι ἢ ἀπλῶς Τσιφλίκι ἦταν γνωστὸ τὸ χωριὸ *Γεροπλάτανος* (μετον. 20.2.1927), τὸ ὁποῖο παλαιότερα ἀνήκε στὴν περιοχὴ Ζαγορίου.

Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>4</sup> τὸ χωριὸ χαρακτηρίζεται ὡς ἰδιόκτητο, ἐνῶ ὁ Λαμπρίδης<sup>5</sup> ἀναφέρει ὅτι: «Καὶ τοῦτο ἐκ ζευγιτῶν ἀπετελέσθη, τοὺς ὁποῖους Ἄληζὸτ Πασσᾶς τις πρὸ 164 ἐτῶν (δηλ. τὸ 1706) ἀποκατέστησεν εἰς τὸν εὐφορώτατον τοῦτον τόπον, τὸν ὁποῖον πυρὶ καὶ μαχαίρα ἐκ τοῦ Μαυροβουνίου ἀφήρεσεν. Κεῖται παρὰ τοὺς πρόποδας βουνοῦ...» καὶ ἀλλοῦ<sup>6</sup>: «Ἀπόγονος δὲ ἐκείνης καὶ ἰσχυρᾶς τινος πατριᾶς ἀρχηγὸς εἰς τὸ χωριὸν τοῦτο Ἄλιζὸτ Μπέϋς λεγόμενος ἀπὸ τοῦ ἔτους 1706 ἠναγκάσθη νὰ περισυναγάγῃ ἐκ τῶν πέριξ κατοίκους καὶ ἐγκαταστήσῃ αὐτοὺς εἰς τὸ χωριὸν τοῦ Ζαγορίου Ἄλιζὸτ Τσεφλήκι ἔκτοτε λεγόμενον...».

Τὸ τοπν., ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Λαμπρίδης, εἶναι κυριώνυμο.

1. Φ. Μ. Πέτσα - Γ. Α. Σαραλῆ, *Ἄριστη καὶ Δυτικὸ Ζαγόρι*, Ἀθήνα 1982, 92.

2. Φ. Μ. Πέτσα - Γ. Α. Σαραλῆ, *δ.π.*, 95.

3. *ΗΧ* 12 (1937) 126.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 332.

5. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 19.

6. Λαμπρίδου, *Καραμουρατία*, 128-129.



Προέρχεται από τὸ προσωπ. Ἀλιζότ καὶ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἀλβανικῆς *çiflik*, *-u* (< τουρκ. *çift-lik*)<sup>1</sup>.

Τὸ προσωπ. Ἀλιζότ εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. προσωπ. *Ali* «θετὸς γιὸς τοῦ Μωάμεθ καὶ τέταρτος χαλίφης»<sup>2</sup> καὶ τὸ ἀλβ. οὐσ. *zot*, *-i* «ὁ κύριος // ὁ ἀφέντης // ὁ Θεός»<sup>3</sup>.

Τὸ τουρκ. βαφτ. *Ali*, τοῦ σύνθετου προσωπ. Ἀλιζότ, πέρασε, μέσω τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, καὶ σὲ ἀλβανικοὺς πληθυσμούς, ὅπως αὐτὸ δηλώνεται ἀπὸ τὴ σύνθεσή του μὲ τὸ β' συνθετικό, τὴν ἀλβ. λ. *zot*, *-i*.

### Ἀλποχώρι (Δωδώνης), τὸ [stu alpuhór] - (193)

Παλαιότερη ὄνομασία τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ *Μαντεῖο* (μετον. 24.4.1953). Τὸ χωριὸ γνωστὸ ἀρχικὰ ὡς Ἀλποχώρι πῆρε ὡς προσδιοριστικὸ β' μέρος τῆς περιφράσης τὸ ὄνομα τῆς εὐρύτερης περιοχῆς Δωδώνη γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ ὁμώνυμο χωριὸ τῆς Λάκκας Σουλιού ποῦ εἶναι γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα Ἀλποχώρι *Μπότσαρη* (βλ. ἐπόμενο τοπν.).

Πάντως γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Δωδώνης, ὅταν γίνεται λόγος γιὰ τὸ χωριό, αὐτὸ ἀναφέρεται ὡς Ἀλποχώρι<sup>4</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ζῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *άλουπού*, *ή* (< *άλωπῶ* < *άλώπηξ*) «ἡ ἀλεπού» καὶ τὸ οὐσ. τῆς ΚΝΕ *χωριό*, *τό* (καὶ *-χώρι* στὴ σύνθεση).

Ὑποθέτω πὼς στὸ παραπάνω τοπν. ὑποκρύπτεται ὁ μεσν. τύπος *άλουπού*, *ή* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] καὶ ὄχι ὁ τύπος *άλεπού*, *ή* τῆς

1. Γκίνης, 73· ἢ λ. ὡς δάνειο ἀπὸ τὴν τουρκικὴ καὶ στὴν ἑλληνικὴ (Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ...στὴ λ. *τσιφλίκι*).

2. Steuerwald, 32.

3. Γκίνης, 491.

4. Αὐτὸ συμβαίνει, φυσικὰ σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ, ἀπὸ τοὺς κατοίκους μιᾶς περιοχῆς ποῦ χρησιμοποιοῦν γεωγραφικοὺς ὄρους ὡς τοπν.: π.χ. *βουνό*, *λίμνη*, *ποτάμι* κλπ., λέξεις οἱ ὁποῖες, ἐπειδὴ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ὄνομασία τοῦ κατεξοχὴν βουνοῦ, λίμνης, ποταμοῦ κλπ., δὲν χρειάζονται γιὰ τοὺς ντόπιους καμιά ἐπεξήγηση ἢ προσδιορισμὸς. Ἔτσι π.χ. ὁ κάτοικος τῶν Ἰωαννίνων θὰ πάει βόλτα [st límni] καὶ ὄχι στὴν *Παμβώτιδα*, ὁ κάτοικος τῆς Κόνιτσας θὰ πάει γιὰ ψάρεμα [stu putáti] καὶ ὄχι στὸν Ἀῶο κοκ., ἀφοῦ οἱ γεωγραφικοὶ αὐτοὶ ὄροι ποῦ ὀνομάζουν τοὺς τόπους, δηλώνουν τὴν κατεξοχὴν λίμνη, τὸ κατεξοχὴν ποτάμι κοκ. (βλ. σχετικὰ καὶ Ἰ. Θωμοπούλου, *Τὰ τοπωνύμια μας*, Θεσσαλονίκη 1958, 27-28).



κοινής ΝΕ, ὁ ὁποῖος θὰ προϋπέθετε, ἀρχικά, στένωση τοῦ [e] σὲ [i]: [alɛrú > alírú] καὶ ἔπειτα ἀποβολὴ τοῦ «δευτερογενοῦς» [i]. Ἡ ἀποβολὴ ὁμως «δευτερογενῶν» [i] καὶ [u] δὲν συνηθίζεται στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα μὲ βόρειο φωνηεντισμό, ὅπως εἶναι καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Δωδώνης, ὅπου συνηθίζονται οἱ τύποι: [ɣumaráŋgaβu] (= γομαράγκαθο), [éŋhumi] (= ἔρχομαι) κλπ. καὶ ὄχι οἱ τύποι: \*[ɣumaráŋgaβ], \*[éŋhm] κλπ.<sup>1</sup>

Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἓνας ἀκόμη φωνητικὸς λόγος συνηγορεῖ γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν τύπο ἀλουπού. Πρόκειται γιὰ τὸ γλωσσονομικὸ πλευρικὸ ἤχηρὸ φθόγγο [l] ὁ ὁποῖος, ἂν ἀκολουθοῦσε ὁ «μπροστινὸς» φωνηεντικὸς φθόγγος [i] (ἀπὸ στένωση τοῦ ἄτονου [e]), θὰ ἐξελισσόταν σὲ οὐρανικὸ [l'], φωνητικὴ τὴν ὁποία θὰ διατηροῦσε καὶ μετὰ τὴν ὑποτιθέμενη ἀποβολὴ τοῦ «δευτερογενοῦς» [i]. Ἀντίθετα τὸ τοπν. μᾶς δίνει τὸ φωνητικὸν τύπο [alruhór] καὶ ὄχι \*[al'ruhór].

#### Ἄλποχώρι Μπότσαρη, τὸ [stu alruhóŋi] - (243)

Χωριὸ τῆς περιοχῆς Λάκκα Σούλι<sup>2</sup> ποὺ πῆρε ὡς β' μέρος περιφρασης τὸ προσωπ. Μπότσαρης<sup>3</sup> γιὰ νὰ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸ ἄλλο Ἄλποχώρι τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης, τὸ Ἄλποχώρι Δωδώνης (βλ. προηγούμενο τοπν.). Ἀποσπᾶστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Παλαιοχωρίου Μπότσαρη (11.8.1930).

Τὸ σύνθετο τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν οὐσ. ἀλουπού, ἡ καὶ χωριό, τὸ (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Τὸ προσωπ. Μπότσαρης (καὶ Βότσαρης μὲ λόγιο ἐξελληνισμὸ) δὲν νομίζω ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλβανικὴ μὲ τὴ σημασίαν «βαρελοποιός»<sup>4</sup>, ἀφοῦ:

α) Μιὰ ἀλβανικὴ παραγωγή θὰ εἶχε ὡς βάση τὸ ἐπαγγελματικὸ bocár<sup>5</sup> < ἀλβ. boc/ë, -a «ἡ φιάλη, ἡ μποτίλια» + τὴν κατάλ. -ár<sup>6</sup>.

1. Φυσικὰ στὴν παραπάνω περίπτωσι δὲν ἀνήκουν παραδείγματα ὅπως [gdíŋ] (< κουδούνη < κώδων), [zmi] (< ζουμί < ζωμός) κλπ. (βλ. σχετικὰ Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 16).

2. Γιὰ τὸ τοπν. καὶ τὴ λ. λάκ(κ)α βλ. Οἰκονόμου, Ἄλβ. ἐπίδραση, 49.

3. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη (Κουρ. - Τσαρκ., 18): «Πάντα δὲ τὰ χωριά τοῦ νοτίου διαμερίσματος Λακκοχώρια καλοῦνται καθόλου ἢ χωρία τῆς Λάκκας τοῦ Σούλη, τὰ τελευταῖα δὲ 15 ἐπονομάζονται μερικώτερον Λάκκα τοῦ Βότσαρη, ἐνεκα τῆς διαμονῆς καὶ ἐπιρροῆς αὐτόθι τοῦ ἥρωος...».

4. Τριανταφυλλίδης, 77.

5. Çabej 2, 274-275.

6. Μὲ τὴν κατάλ. -(t)ar (ἀρσ.) καὶ -(t)are (ἠθλ.) σχηματίζονται στὴν ἀλβανικὴ παρά-



β) Ἡ ἀρχική λ. γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ προσωπ. συναντιέται, ἐκτὸς τῆς ἀλβανικῆς, καὶ σὲ ἄλλες γλώσσες τῆς βαλκανικῆς: π.χ. ἀρομ. *bofă*, βουλγ. *boca*, -σερβοκρ. *bocà*, σλοβ. *bōca*, ἑλλ. *μπότσα*<sup>1</sup>, λέξεις οἱ ὁποῖες ἀνάγονται στὸ βενετ. *bozza*<sup>2</sup>.

γ) Μεθοδολογικὰ νομίζω πὼς εἶναι ὀρθότερο τῆ γένεση τοῦ προσωπ. νὰ τὴν ἀναζητήσουμε στὴν ἑλληνικὴ γλώσσα, ὅπου ἡ λ. ὑπάρχει σὲ κοινὴ νεοελληνικὴ χρῆση (ἀπ' ὅπου καὶ τὰ ἐπὼν. *Μπότσας*, *Μποτσέας*, *Μπότσης* καὶ *Βότσης* μὲ λόγιο ἐξελληνισμό), μὲ τὴ βοήθεια τῆς μεγεθ. κατάλ. -αρης, ὅπως καὶ τὰ γνωστὰ ἑλληνικῆς ἀρχῆς προσωπ.: *Γιάννης-Γιάνναρης*, *Γιῶργος-Γιώργαρης*, *Λάζος-Λάζαρης* κλπ. καὶ ὅπως σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὑπαινίσσεται ὁ Μηνᾶς<sup>3</sup>.

Ἡ αἰτία τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ προσωπ. καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς κάποιου ὡς «μπότσα» δὲν νομίζω πὼς ὀφείλεται τόσο στὴν ἐπαγγελματικὴ σχέση μὲ τὰ σχετικὰ δοχεῖα ὅσο σὲ παρομοιαστικούς λόγους γιὰ νὰ δηλώσει ἄνθρωπο χοντρὸ καὶ εὐτραφή. Πβ. καὶ λ. βαλκανικῶν γλωσσῶν ὅπου: ἀλβ. *bocapîng* «χοντρός στὸ σῶμα», βουλγ. *boca* «γυναίκα μὲ χοντρὸ σῶμα» κλπ.<sup>4</sup>.

Βλ. σχετικὰ καὶ στὸ τοπν. *Μποτζαράς*, ὁ.

### Ἄνατολή, ἡ [zn anatulí] - (164)

Σχετικὰ νεότερο χωριὸ ποῦ συνοικίστηκε ἀπὸ μικρασιάτες πρόσφυγες μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ 1922. Εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ὄνομα Ἅγιος Ἰωάννης.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *ἀνατολή*, ἡ καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σημασία τῆς λ. «αἱ πρὸς ἀνατολὰς χῶραι, εἰδικὰ ἡ Μικρὰ Ἀσία»<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ βαφτ. Ἄνατολή<sup>6</sup>.

γωγα ἐπαγγελματικά: *farkëtar* «σιδεράς» (< *farkë* «σιδηρουργεῖο), *prestar* «ράφτης» κλπ., ἐθνικά: *koçar* «ὁ κάτοικος τῆς Κοçα» κλπ. (βλ. Camaç, *Lehrbuch*, 56), τὰ ὁποῖα εἶναι ὀξύτονα.

1. Βλ. *Fjalor*, 96· Γκίνης, 55· Papanagi, 282· Berneker, 65· Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., 222.

2. Meyer, NS 2, 85.

3. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 187 κέξ.

4. Çabej 2, 274-275.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.· πβ. ἐπίσης καὶ τὰ τοπν. Ἐγγὺς καὶ Ἄνω Ἀνατολή.

6. Μπούτουρας, 126.



**Ἄνήλιο, τὸ [st anil'iu] - (94)**

Ὄνομασία χωριοῦ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Μέτσοβο ποῦ ἀποτελεῖ πιθανῶς μετάφραση τῆς ἀρομ. ὀνομασίας *Κιάρε*, (βλ. σχετικὰ στὸ τοπν.) τοῦ χωριοῦ.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *ἀνήλιο* κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζομένου οὗσ. *μέρος, χωριὸ κλπ.* Ἡ ὀνομασία σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ Μέτσοβο τὸ ὁποῖο λόγῳ τῆς θέσεώς του ὀνομαζόταν καὶ *Προσήλιο*<sup>1</sup>.

**Ἄραχοβίτσα, ἡ [zn arahunítsa] - (272)**

Ὄνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ ἐπίσης σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λευκοθέα* (μετον. 3.6.1961), στὴν δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Σμολίτσα, παραπόταμου τοῦ Καλαμᾶ. Τὸ χωριὸ βρίσκεται στὴ φυσικὴ δίοδο ποῦ ἐνώνει τὴ λεκάνη τῶν Ἰωαννίνων μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμᾶ. Κατὰ τὸν Μπέττη<sup>2</sup>, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει σχετικὴ παράδοση, τὸ χωριὸ ἦταν χτισμένο παλαιότερα στὴ θέση *Κάτω Χώρα* καὶ ἐγκαταλείφθηκε, ἄγνωστο πότε καὶ γιατί. Ὁ κάτοικος [*arahuvitsnós, arahunitsní*] (= Ἄραχοβιτσινός, Ἄραχοβιτσινῆ).

Ἦδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 τοῦ αὐτοκράτορα Ἀνδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου ἀναφέρεται *χωρίον Ἀρδιλοβίσταν*, ὀνομασία τὴν ὁποία ὁ Ἀραβαντινὸς διορθώνει σὲ ὑποσημείωση σὲ Ἀρδιχοβίστα μὲ τὴν προσθήκη «ἴσως ἢ Ἄραχοβίτσα τῶν Κουρέντων»<sup>3</sup>, τοπωνυμικοὶ τύποι οἱ ὁποῖοι ὡστόσο δὲν μποροῦν νὰ ταυτιστοῦν μὲ τὴν Ἄραχοβίτσα. Ὅπως δὲ ποτε ὁμοίως ἀναφέρεται ἀπὸ τὰ 1367 στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων: «Μετ' αὐτῶν καὶ ὁ Καψοκαβάδης κυρ Ἰωάννης ἐν τῷ τῆς Ἀραχοβίτσας κάστρῳ πύργον πρὸς ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο» καθὼς ἐπίσης καὶ ἀργότερα (1380) στὸ ἴδιο χρονικόν: «Τότε [δηλ. 1380] ἤρξατο Θωμᾶς παραλαμβάνειν τὰ Καστέλλια, ἀρχῇ τὴν Βουρσίαν, εἶτα τὴν Κρετζούνισταν, ἔπειτα τὴν Δραγομὴν καὶ τὴν Βελτζίσταν, καὶ τὴν Ἀραχοβίτζαν ἐξωνήσατο καὶ ἄλλα πλείονα...»<sup>4</sup>.

Ὁ Ἀραβαντινὸς<sup>5</sup> ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο Ἀραχοβίτζα, τοπν.

1. Πβ. στὸν Λαμπρίδη ὁ ὁποῖος ἀναφέρει: «...περιέχει τὴν πόλιν Μετσόβου, Προσήλιον ἐπιλεγομένην...» (Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 7).

2. Μπέττη, *Κούρεντα*, 146.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 7.

4. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 10, 37-40 καὶ 23, 8-13.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 17.



μέ τὸ ὁποῖο, κατὰ τὸν Ἀραβαντινό, ὀνομάζεται: «Φρούριον τοῦ δεσποτάτου τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κουρέντων, ὅπου καὶ χωρίον συνώνυμον ὑπάρχει σήμερον».

Τὸ τοπν. τὸ ὁποῖο συνάπτεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>1</sup> μέ τὸ ἀρχ. σλαβ. *Ogěchonica* εἶναι δυνατό νὰ προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *ogěchono* (< *ogěchъ* «ἡ καρδιά»<sup>2</sup> + ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -ica μέ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι<sup>3</sup>.

ἢ β) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἑλληνικὸς σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ τοπν. Ἀράχοβα<sup>4</sup> καὶ τὴ δάνεια ὑποκορ. κατάλ. τῆς ἑλληνικῆς -ίτσα.

Πολυάριθμα εἶναι τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ποὺ συναντιοῦνται σὲ ὅλο τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Orechono* (βουλγ.), *Oreon Dol* (γιουγκ. Μακεδ.), *Orahovac*, *Orahono*, *Orahonovc*, *Orehona Gorica* (σερβοκρ.), *Orehonica*, *Ogěhovc*, *Ogěhonica* (σλοβ.), *Orehona* (σλοβακ.), *Ořech* (τσεχ.), *Orzechów*, *Orzechowice* (πολ.), *Orihona*, *Orihovec* (οὐκρ.), *Orechono* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν. *Ράχοβο*, τὸ καὶ *Ραχοβίτσα*, ἢ στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Κεράσοβο (ἐπίσ. Ἀγία Παρασκευή) τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης<sup>6</sup> καὶ τὴν ἑλλ. τοπν. παραγωγὴ Ἀραχοβίτικα, τὰ στὴν Κορινθία καὶ στὴν Ἀχαΐα (< τοπν. Ἀράχοβα + ἐπιθετ. κατάλ. -ίτικα)<sup>7</sup>.

### Ἄρδομίστα, ἢ [zn arđumista] - (105)

Ἄνομασία χωριοῦ στὴν Α ὄχθη τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, γνωστὸ

1. Vasmer, 21.

2. Miklosich, 277, στὸ λ. *gěchъ*.

3. Miklosich, *Bildung*, 210.

4. Τὸ τοπν. Ἀράχοβα εἶναι πολὺ γνωστὸ στὴν Ἑλλάδα. Ἦδη ὁ Vasmer (σ. 66, 80, 114, 118, 128, 150 καὶ 161) ἀναφέρει τοπν. Ἀράχοβα ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία, Εὐρυτανία, Φωκίδα, Βοιωτία, Ἀχαΐα, Ἀρκαδία, Μεσσηνία καὶ Λακωνία ἀντίστοιχα. Ἰδιαιτέρα ὁμοιωτὸ τοπν. Ἀράχοβα ποὺ ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης (*Ἀγαθοεργήματα* 1, 72): «Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν Σχολείων... τῆς Ἀραχόβης...» ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Φιλιππῶν θὰ μπορούσε νὰ συντελέσει στὴν κατ' ἀντιδιαστολὴ δημιουργία τοῦ τοπν. Ἀραχοβίτσα μέ τὴ βοήθεια τῆς ἑλλ. ὑποκορ. κατάλ. -ίτσα (< σλαβ. -ica).

5. Miklosich, *Bildung*, 291· Šmilauer, 133.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 168.

7. Vasmer, 123 καὶ 128-129.





σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Λογγάδες (μετον. 20.9.1955). Ὁ κάτοικος [*ardumispós, arđumispní*] (= Ἄρδομιστινός, Ἄρδομιστινή)<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1319 στὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Β΄ μετὸν τύπο Ἄρδομηστία, τύπο πού διορθώνει ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ Ἄρδομίστα<sup>2</sup>.

Ὁ Vasmer<sup>3</sup> μετ' ἐπιφύλαξη ἀποδίδει τὸ τοπν. στοὺς σλαβ. τύπους *Radom* (πολ.) καὶ *Radomlje* (σλοβ.).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. \**Ordomъ*, ἀπ' ὅπου μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς μετάθεσης τῶν ὑγρῶν προῆλθε τὸ προσωπ. *Radomъ* ποῦ εἶναι συγκεκριμένως τύπος ἑνὸς προσωπ. *Radom-igrъ* (<*Rado-migrъ*), *Radom-ilъ* (<*Rado-milъ*) κλπ.<sup>4</sup> καὶ τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-* (< \**-itj-*)<sup>5</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο καὶ τὰ τοπν.: Ἄρδαμη, ἦ (ΝΔ Πελοπόννησος), Ἄρδαμέρι (Θεσσαλονίκη), Ἄρδουβίστα (Λακωνία), Ἄρτοτίνα (Φθιώτις), *Artosino* (Ἀρκαδία), Ἄρδούνια (Πυλία) καθὼς καὶ τὸ Ἑπειρωτ. Ἄρδοσις (βλ. ἐπόμενο τοπν.)· πβ καὶ τὸ προσωπ. Ἄρδάγαστος<sup>6</sup>.

### Ἄρδοση, ἦ [zn árdus] - (233)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ πού ἀποσπάστηκε παλιότερα (1947) ἀπὸ τὴν κοινότητα Δραγοβέτσι (ἐπίσ. Ἐλαφος).

Ὁ Vasmer<sup>7</sup> θεωρεῖ ὡς ἐνδεχόμενον τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλοβ. *Radoše*, πού προέρχεται ἀπὸ ἓνα προσωπωνύμιον.

Πράγματι τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ

1. Εἶναι συνηθισμένη ἡ ἀποβολὴ τοῦ μεσοσυμφωνικοῦ [t] στὰ Ἑπειρώτικα ἰδιώματα μετὰ βόρειο φωνηεντισμὸν. Ἔτσι στὰ συμφων. συμπλέγματα: [stn, stk, stk] κλπ. πού δημιουργοῦνται μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i], συνήθως ἀποβάλλεται τὸ [t]: π.χ. [sn/zn] (= στήν), [brusnós] (= μπροστινός), [niskós] (= νηστικός) κλπ.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 14.

3. Vasmer, 21.

4. Ph. Malingoudis, «Zur slavischen Mikrotoponymie der S.W. Peloponnes», *Geografia Nazewnicza*, 1983, 76-77.

5. Malingoudis, *Studien*, 158.

6. Ph. Malingoudis, «Zur slavischen Mikrotoponymie der S.W. Peloponnes», *Geografia Nazewnicza*, 1983, 77.

7. Vasmer, 21. Βλ. καὶ J. Zaimov, *Bŭlgarski geografski imena s -jъ. Prinos kŭm slavjanskija onomastičen atlas*, Sofia 1973, 149.



ένα προσωπ. \**Ordoš*(ь) ἀπ' ὅπου μὲ τὴν μετάθεση τοῦ *r* προήλθαν τὰ προσωπ. *Radoš* (σερβ., σλοβ., τσέχ.), *Radoša* (σερβ., θηλ.) κλπ.<sup>1</sup>.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὸ προηγούμενο τοπν. Ἄρδομίστα.

### Ἄρινιστα, ἦ [stn arinista] - (372)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ὄνομα *Κτίσματα* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. πρέπει ἢ

α) νὰ θεωρηθεῖ φυτῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀρομ. οὐσ. *arin* «τὸ σκληθρο» (< λατ. \**alpinus* < *alpinus*)<sup>2</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἀρομ. περιεκτ. κατάλ. *-iste* (καὶ *-istea*)<sup>3</sup>.

ἢ β) νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπίσης ἀρομ. οὐσ. *arină* «ἄμμος» (< λατ. *arena*)<sup>4</sup> καὶ τὴν παραπάνω κατάλ. *-iste*, λόγω τοῦ Δρίνου καὶ τοῦ παραποτάμου του, τοῦ Γυφτοπόταμου. Πβ. καὶ τοπν. Ἄρινη καὶ Τσουκαρνιάσα ἀπὸ τὸ Ζαγόρι<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τά: *Arinașul*, *Arini*, *Valea Arinilor*, *Ariniș*, *Arinișul* κλπ. (< *arină*)<sup>6</sup>.

### Ἄρμάτοβο, τὸ [st armatuvu] - (44)

Χωριὸ στὴ δεξιά ὄχθη τοῦ Ἄωου μὲ βλαχόφωνους κατοίκους, γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐξελληνισμένο ἐπίσημο ὄνομα Ἄρματα (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. Ἄρμάτος<sup>7</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἐπιθετ. *-κτητ.* κατάλ. *-οβο* (< σλαβ. *-ονο*, θηλ. *-ονα*), κατάλ. ἢ ὁποῖα ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ, ὅπως δείχνουν τὰ τοπν. σὲ *-οβο* μὲ ἑλλ. θέμα: π.χ.: *Γιαννάκοβο*, *Γραμματικόβο*, *Μαύροβο*, *Μιχάλοβο* κλπ.<sup>8</sup> ὅσο καὶ τὰ ἀνδρῶν. πού σχηματίζονται μὲ τὴν θηλ. κα-

1. Miklosich, *Bildung*, 91.

2. Papahagi, 199.

3. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἰδιαίτερα φυτῶν. τοπν. καὶ στὴ Ρουμανία, ὅπως: *Bucîștea* «δάσος μὲ δξιές», *Căpriniștea* «δάσος μὲ κάρπινους», *Comiștea* «δάσος μὲ κραινιές» κλπ. (βλ. Iordan, *Topon. romîn.*, 439 κέξ.).

4. Papahagi, 199.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 661.

6. Iordan, *Topon. romîn.*, 50.

7. Vasmer, 21.

8. Georgakas, *Beiträge* 2, 418.



τάλ. -οβα (< σλαβ. -ονα) και χρησιμοποιου̐νται ἀκόμα και σήμερα σὲ ἀρκετὲς περιοχὲς τῆς Ἠπείρου (π.χ. Ζαγόρι κλπ.), ὅπου ἀκούγονται τὰ ἀνδρων.: *Κώστοβα, Μάνθοβα, Μίχοβα* κλπ.<sup>1</sup>.

Τὸ προσωπ. Ἄρμάτος προέρχεται ἀπὸ τὸ μεσν. *ἀρμᾶτος*, ὁ «ὁ βυζαντινὸς ὄπλοφόρος στρατιώτης»<sup>2</sup> (< λατ. *armatus* «ὄπλισμένος»).

Πβ. και τοπν. Ἄρμάτοβα, ἡ στὴν περιοχὴ Ζαγορίου<sup>3</sup>.

### Ἄρμπορέσι, τὸ [st arburés] - (119)

Μικρὸς οἰκισμὸς στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Καλαρίτικου, παραπόταμου τοῦ Ἀράχθου, κοντὰ στὸ γνωστὸ μοναστήρι τῆς Κιπίνας<sup>4</sup> (Κοίμηση τῆς Θεοτόκου) ποὺ προσαρτήθηκε (24.6.1920) στὴν κοινότητα Καλαριτῶν και μετονομάστηκε σὲ *Μυστράς*<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν., ποὺ παραδίδεται μὲ τοὺς τύπους Ἄρμπορέσι<sup>6</sup> και Ἄρμπορούσι<sup>7</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ τύπο \*Ἄρμπορίσ(ι) και αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὐσ. *arbur* και *arbure* «τὸ δέντρο» (< λατ. *arbor*)<sup>8</sup> και τὴν

1. Μπόγκας 1, 445.

2. *MEE*, στὴ λ.

3. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 79-80.

4. Τὸ τοπν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ σλαβ. *kirь* «ἡ εἰκόνα, ἡ ζωγραφία» (Miklosich, 116 και Berneker, 504) και τὴν σλαβ. τοπωνυμικὴ κατάλ. -*ina* (βλ. Miklosich, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 155).

5. Ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Μυστράς* εἶναι ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας ἀπὸ τὸ β' μέρος τῆς περιφράσης: Ἄλμπορέσι μιζράς, ὅπως ἐμφανίζεται ἡ ονομασία τοῦ οἰκισμοῦ σὲ τουρκικὸ κτηματολόγιο και φορολογικοὺς καταλόγους τοῦ τέλους τοῦ 19. αἰ. - ἀρχῶν τοῦ 20. (βλ. Μ. Ζάγκλη - Δ. Γεραλή, Ὁθωμανικὸ κτηματολόγιο 1894 και φορολογικοὶ κατάλογοι 1913 τῆς περιοχῆς Ἰωαννίνων, Ἐπιστ. Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Παν/μίου Ἰωαννίνων ΔΩΔΩΝΗ, παράρτ. 68, Ἰωάννινα 2001, 25 και 40), ὅπου μιζράς «γῆ δημόσιας χρήσης στὰ ὄρια ἐνὸς καζᾶ». Ὁ τύπος Ἄλμπορέσι ἀπὸ τὸν τύπο Ἄρμπορέσι μὲ τροπὴ τοῦ [r] σὲ [l] σὲ συμφων. σύμπλεγμα.

Τὸ τοπν. *Μυστράς*, ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ ὁποίου ἔχει ἀπασχολήσει τοὺς ἐρευνητὲς (βλ. γιὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς ἐρευνας στοῦ Χ. Συμεωνίδη, «Μυστράς», *Πελοποννησιακά* 6 (1965) 92-102), προέρχεται κατὰ τὸν Συμεωνίδη (*Εἰσαγωγή*, 40) ἀπὸ τὸ οὐσ. *μιζήθρα*, ἡ και τὴν τοπν. κατάλ. -*άς* > μεσν. *Μιζηθράς* και *Μυστράς*, καθὼς *μιζήθρες* και *τυρομιζήθρες* ἀποκαλοῦνται σὲ νεοελληνικὲς διαλέκτους και ἰδιώματα οἱ ὀγκῶδεις λευκοὶ βράχοι.

6. Ἰω. Λαμπρίδου, «Πολιτικὴ ἐξάρτησις και διοικήσις Μαλακασίου», *Παρνασσός* 10 (1887) 377.

7. Δ. Καλούσιου, *Ματσούκι Ἰωαννίνων*, Ματσούκι 1994, 101, 113, 145, 255. 525.

8. Parahagi, 193· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 78.



ἀρομ. περιεκτ. κατάλ. *-is*<sup>1</sup>. Ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ αὐτὸ τύπο οἱ τύποι ποὺ μαρτυροῦνται: Ἀρμπορέσι καὶ Ἀρμπορούσι μὲ τροπὴ τοῦ ἀρχικοῦ [i] σὲ [e] καὶ [u] ἀντίστοιχα λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ ὑγροῦ (πβ. κοινὰ ΝΕ θηλιά > θελιά, θηρίο > θεριό, ξηρός > ξερός κλπ. καὶ ζηλεύω > ζουλεύω, κατηφής > κατσούφης κλπ.)<sup>2</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς προέλευσης εἶναι καὶ τὰ τοπν. *Arbora*, *Arbore*, *Arborea* (Ρουμ.)<sup>3</sup> καὶ Ἀρμπουρέτα, ἢ (Ἀσπροπόταμο)<sup>4</sup>.

### Ἄρτσιστα [zn artsísta] (60)

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου ποὺ βρίσκεται στὸ δυτικὸ τμήμα του. Ὁ κάτοικος [artsistnós, -i] ἢ [artsisnós, -i] (= Ἀρτσιστινός, -ή). Σήμερα τὸ χωριὸ εἶναι γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα Ἀρίστη (μετον. 2.12.1929).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται μὲ τὸν τύπο Ἀρτζίστα τόσο στὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων ὅσο καὶ στὴ «Χρονογραφία» τοῦ Ἀραβαντινοῦ<sup>5</sup>. Ὁ τελευταῖος σὲ στατιστικὸ πίνακα<sup>6</sup> χαρακτηρίζει τὸ τοπν. ὡς ἀλβανικὸ παραθέτοντας τὸ ἐνδεικτικὸ στοιχεῖο *a* (= ἀλβανικόν).

Τὸ τοπν. εἶναι φυτώνυμο. Προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὖσ. *arç*, *-i* «ράμνος ἢ ψευδής» (*Rampus fallax*)<sup>7</sup> ἢ κοινῶς λεγομένη *βουρβουλιὰ* ἢ *μαυραγκαθιά*<sup>8</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἀλβ. κατάλ. *-ishtë* (καὶ *-ishta* στὸν ὀριστικὸν τύπο)<sup>9</sup> ποὺ δηλώνει τὸν τόπο, ὅπου ἀναπτύσσεται ἓνα ὀρισμένο εἶδος χόρτου, θάμνου ἢ δέντρου<sup>10</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι τὰ τοπν. Ἄρτζα καὶ Ἄρτζα ἀπὸ τὴ διοίκηση τῆς Τεπελένης καὶ τῆς Πρεμετῆς ἀντίστοιχα<sup>11</sup> καθὼς καὶ τὰ

1. Jordan, *Τοπον. γοτίν.*, 433 κέξ.: γιὰ παρόμοιους τοπωνυμικοὺς ἀρομούνικους σχηματισμοὺς ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου, βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 565, 573, 574, 574.2, 588, 597, 599, 609 κλπ.

2. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὰ λ. *i* καὶ *ou*.

3. Jordan, *Τοπον. γοτίν.*, 387.

4. Χατζηγάκη, Ἀσπροπόταμο, 128.

5. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 91· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 1*, 145, σημ. 1.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 232.

7. Γκίνης, 37· *Fjalor*, 36· Çabej 1, 89.

8. Χελδράιχ-Μηλιαράκης 23· Καββάδας, 3354· Γεννάδιος, 768.

9. Γεωργακά, *Συμβολή*, 66· Georgacas, *Place and other names*, ZfB 4 (1966) 31.

10. Ἐτσι π.χ. *dardhishtë*, *-a* «φυτεία μὲ ἀχλαδιές», *gorrishë*, *-a* «τόπος κατάφυτος μὲ ἀγριοαχλαδιές» κλπ. (Γκίνης, 79 καὶ 140).

11. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 368 καὶ 372.



τοπν. Ἄρτζα (ὀνομάζεται δασώδης περιοχή) καὶ Ἄρτσες ὡς ὀνομασία συνοικισμοῦ ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ χωριοῦ Πράμαντα<sup>1</sup>.

**Ἄσφάκα, ἡ [zn asfáka] - (286)**

Ἄνομασία ὀχρτικὰ νέου οἰκισμοῦ ποὺ συνοικίστηκε κυρίως ἀπὸ πρόσφυγες τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *ἀσφάκα*, ἡ «ἡ ἀγριοφασκομηλιά, θάμνος κατάλληλος γιὰ προσάναμμα»<sup>2</sup>.

Τὸ οὖσ. *ἀσφάκα* χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

**Βαγενίτι, τὸ [stu vayinít] - (209)**

Ἄνομασία κοινότητος στὴν περιοχή τῶν Γραμμενοχωρίων.

ἌΟ Vasmer<sup>3</sup> συνάπτει τὸ τοπν. *Βαγενίτι* μὲ τὸ μεσν. τοπν. *Βαγενιτία*<sup>4</sup> καὶ τὰ δύο μὲ τὸ σλαβ. φύλο τῶν *Βαΐουνιτῶν*. Ὡστόσο τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἐθνικὸ *Βαΐουνίται* ἀναφέρεται σὲ σλαβ. φύλο, δὲν προϋποθέτει καὶ τὴν ἐτυμολογικὴ προέλευση τοῦ ἐθνικοῦ ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. τῆς κοινῆς ΝΕ *βαγένι*, τὸ «τὸ βαρέλι» (< πιθανῶς σλαβ. *vagan*)<sup>6</sup> καὶ τὴν κτητικὴ κατάλ. *-ίτης* ποὺ δηλώνει ὅτι κάποιος ἔχει ἢ χαρακτηρίζεται ἀπὸ αὐτὸ ποὺ δηλώνεται στὸ

1. Στέφ. Φίλου, Ἄγναντα Ἄρτας, Ἀθήνα 1989, 553. Γιὰ τὴν ὀνομασία τοῦ συνοικισμοῦ πιθανολογεῖται ἀπὸ τὸ συγγραφέα ὅτι «...πιθανὸν νὰ μεταφυτεύθηκε ἀπὸ τὶς Ἄρτσες Σουλίου στὰ τέλη τοῦ προπερασμένου αἰῶνα, ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐγκαταστάθηκαν ἐδῶ ἕξαιτίας τῶν ἐκεῖ διωγμῶν».

2. Μπόγκας 1, 67· ἀντίθετα στὸ λεξ. τοῦ Δημητράκου καὶ στὸ λ. *ἀσφάκα* ἀναφέρονται πολλὰ εἶδη φυτῶν.

3. Vasmer, 21.

4. Ἀναφέρεται στὴν παράλια περιοχή ἀπὸ τὴ Χιμάρα μέχρι τὸ Μαργαρίτι.

5. Πβ. τὴν πειστικὴ κατ' ἐμὲ ἐτυμολόγηση τοῦ Δ. Γεωργακά γιὰ τὴν ὀνομασία ἄλλου σλαβ. φύλου, τῶν Μελιγκῶν (βλ. στὸ τοπν. *Μελιγκοί*).

6. *ΙΑΝΕ*, στὴ λ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὴ λ. Ἡ τροπὴ τοῦ *vagan* σὲ *βαγένι* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [g] μὲ [y] στὴν ἑλληνικὴ καὶ τροπὴ τοῦ [a > e] κοντὰ σὲ [n] (πβ. *Μέθανα > Μέθενα*, *σαντούκι > σεντούκι*, *combandour > κομμεντούρης* κλπ. - Φιλήντα, *Γλωσσογν.* 3, 146). Ὁ μεσν. τύπος *βαγοίνιον* πιθανῶς ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ οἶνος (ἐὰν ἐπρόκειτο γιὰ σύνθεση μὲ β' συνθετ. τῆ λ. οἶνος τότε τὸ «σύνθετο» *βαγοίνιον* θὰ ἐδήλωνε «τὸ κρασί ποὺ περιέχεται ἢ προέρχεται ἀπὸ τὸ *vagan*» - πβ. *κουμαρόκρασο*, *σταφιδόκρασο* κλπ. - καὶ ὄχι τὸ δοχεῖο κρασιοῦ).



θέμα: π.χ. ἀγκαθίτης, ἀδρακτίτης, δενδρίτης, λιβαδίτης, πετροίτης, πευκίτης κλπ.<sup>1</sup>

Δέν μπορεί όμως να αποκλειστεί: α) μία σλαβ. παραγωγή από το σλαβ. *vagaъ*<sup>2</sup> με τη βοήθεια της σλαβ. κατάλ. *-itji* (πλήθ. *-ьtji*) με την οποία σχηματίζονται ονόματα κατοίκων και ονόματα δηλωτικά επαγγέλματος<sup>3</sup> και β) μία παραγωγή από εθνικό σε *-ίτης*: τοπν. Βαγένι + κατάλ. ἐθνικῶν *-ίτης*.

Πβ. και τοπν. Βαγενίτι, τὸ «δάσος τοῦ Ἀηδονοχωρίου ἀπὸ ντοῦσκα ἀπὸ τὰ ὅποια ἔκοπτον ξύλα καὶ κατασκευάζαν βαρέλια»<sup>4</sup> καὶ τὰ: Βαγένι (Πελοπ.), Βαέν' (Αἰτωλ.), Βαγένια (Αἰτωλ.)<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τὸ Ζαγόρι τὰ: Βαγένι, Βαγένια<sup>6</sup>.

### Βαδίστρα, ἡ [zd vadístra] - (230)

᾽Ονομασία ἑνὸς ὑπὸ τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ χωριοῦ Τόσκεσι (ἐπίσ. Ἀχλαδέαι).

Κατὰ τὸν Μαρκόπουλο<sup>7</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. βουλίστρα, ἡ (< ρ. βουλιάζω). Φωνητικὲς ὡστόσο δυσκολίες δὲν συνηγοροῦν πρὸς τὴν ὑπόψη αὐτή: [l > d, u > a].

Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *vadh/ě*, -a «ἡ σουρβιά (καὶ τὸ σοῦρβο), *Sorbus domestica*»<sup>8</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἄλβ. κατάλ. *-ishta* (< σλαβ. *-išta*) με ἀνάπτυξη ἑνὸς [r] ἀναλογικὰ πρὸς τὰ μεταρρηματικὰ οὖσ. τῆς ἐλληνικῆς σε *-(σ)τρα*: π.χ. ἀπλώστρα, βυζάστρα, κρεμάστρα κλπ.<sup>9</sup>. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο θὰ μπορούσε

1. Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., 102-103.

2. Miklosich, 374· Vasmer, REW 1, 162.

3. Šmilauer, 30, ἀριθμ. 32, 44· πβ. ἐπίσης καὶ Miklosich, *Stammbildungslehre*, 193 καὶ 197.

4. Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, HX 9, 219.

5. ΙΑΝΕ, στή λ. βαγένι.

6. Οικονόμου, Ζαγόρι, 322.

7. Μαρκόπουλος, 252.

8. Meyer, EW alb. Spr., 461· Γκίνης, 455.

9. Ἡ κατάλ. *-(σ)τρα* σχημάτισε ἀρχικὰ μεταρρηματικὰ καὶ φυσικὰ ἀφηρημένα οὖσιαστικά, τὰ ὅποια, ἀπὸ δηλωτικά τῆς ἐνέργειας ποῦ ἐκφράζεται ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα ρήματα, υπέκτησαν μιὰ συγκεκριμένη σημασία καὶ δήλωσαν τὸν τόπο δπου ἐξασκεῖται ἡ ἐνέργεια ποῦ δηλώνει τὸ ρῆμα. Ἔτσι καὶ ἡ μεταρρηματικὴ κατάλ. *-(σ)τρα* ἔλαβε καὶ τοπικὴ σημασία, ὅπως φαίνεται στὰ παραδείγματα: ἀπλώστρα «τὸ μέρος δπου ἀπλώνει κανεὶς κάτι», λιάστρα «τὸ μέρος δπου λιάζει κάτι» κλπ. Αὐτὸς ἦταν καὶ ὁ λόγος ποῦ ἡ τοπικὴ κατάλ. *-(σ)τρα* ἐπέδρασε στὴν ἐπίσης τοπικὴ (περιεκτικὴ) κατάλ. *-ishta*.



κάνεις να επικαλεστεί την επίδραση του ουσ. *βουλίστρα* που ο Μαρκόπουλος θεωρεί ως τη βασική λέξη για το σχηματισμό του τοπωνυμίου<sup>1</sup>.

Πβ. και τοπν. *Βαδίζα* (< άλβ. *vadhëza*) από την περιοχή Βερατίου<sup>2</sup>.

### **Βαλανιδιά, ή** [zd valanidǰá] - (222)

Όνομασία μικρής κοινότητας στην περιοχή της Τσαρκοβίστας.

Το τοπν. είναι φυτών. και προέρχεται από το ουσ. της κοινής ΝΕ *βαλανιδιά, ή*.

### **Βάλτιστα, ή** [zd váltista] - (374)

Όνομασία χωριού που είναι γνωστό σήμερα και με το επίσημο όνομα *Χαραυγή* (μετον. 18.5.1956). Βρίσκεται 9 χλμ. ΝΔ του Δέλβινακίου.

Το τοπν., που μαρτυρείται από το 1431 στο τούρκικο κατάστιχο του Inalcik με τον τύπο *Valtice*<sup>3</sup>, προέρχεται<sup>4</sup> από το σλαβ. ουσ. *blato* (< *bolto*) «το έλος // ή λάσπη»<sup>5</sup> και τη σλαβ. πληθυντική κατάλ. *-išta*<sup>6</sup> με μετάθεση του [l] και τροπή (λόγιο εξελληνισμό) του [b] σε [v].

Η αρχική λ., που εμφανίζεται και σε άλλες βαλκανικές γλώσσες: ρουμ. *baltă*, αρομ. *baltă* (και οι παράγωγες *băltoc*, *băltos* κλπ.), μεγλεν. *baltă*, ιστρορουμ. *batę*, άλβ. *baltë*, έλλ. *βάλτος* κλπ., αποτέλεσε ένα από τα παλαιά προβλήματα-ερωτήματα ως προς την έτυμολογική αρχή της: πρόκειται για δανεισμό από τη σλαβική (ή λ. εμφανίζεται σε όλες τις σλαβικές γλώσσες) ή είναι δυνατό να θεωρηθεί ως μια παλαιά βαλκανική λέξη<sup>7</sup>;

Από τη λ. *blato* σχηματίζεται πλήθος τοπν. σε όλες τις σλαβόφωνες περιοχές: *Blatoto* (βουλγ.), *Blaten* (γιουγκ. Μακ.), *Blatnica*, *Blato*, *Blata*, *Blatŭce* (σερβοκρ.), *Blatno*, *Blatnik* (σλοβ.), *Blatnica* (σλοβακ.), *Blato*, *Blatina* (τσεχ.), *Błota* (πολ.), *Bolotna* (ούκρ.), *Zabalocce* (λευκορ.), *Blatnice*, *Bolotnaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>.

1. Τέτοια παραδείγματα με αναλογική ανάπτυξη r σε τοπν. που σχηματίζονται με την κατάλ. *-išta* (άλβ.) ή *-ista* (σλαβ.), βλ. στοῦ Malingoudis, *Studien*, 155.

2. Άραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 387.

3. Inalcik-Arvanid, 2 (4a).

4. Vasmer, 22.

5. Miklosich, 18.

6. Malingoudis, *Studien*, 154.

7. Βλ. G. Solta, *Einführung in die Balkanlinguistik*, Darmstadt 1980, 49-50· Udolph, 67-79.

8. Miklosich, *Bildung*, 225-226· Šmilauer, 41.



**Βαλτσόρα, ή** [zd valtšóra] - (150)

Όνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ ποῦ ἀποσπάστηκε (23.12.1926) ἀπὸ τὴν κοινότητα τῆς Πλέσιας Κατσανοχωρίων. Ὁ οἰκισμὸς ποῦ εἶναι γνωστός καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πηγάδια* (μετον. 20.8.1927), βρίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ ὑψώματος Ξηροβούνι. Ἡ ὄνομασία του, σύμφωνα μὲ τὴν ἀποψη τῶν κατοίκων, ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ μικρὸς κάμπος κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνες πλημμυρίζει καὶ γίνεται ἔλος, καθὼς δὲν ὑπάρχει δυνατότητα διαφυγῆς τῶν νερῶν<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὶς σλαβικὲς γλῶσσες μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -ογ<sup>2</sup> ἢ ἀπὸ τὸ οὐδ. \*Blace < Boltъce ἢ ἀπὸ τὸν πληθ. τύπο Blaca (< \*Boltъca, δηλ. ἀπὸ ἓναν ὑποκορ. τύπο τοῦ σλαβ. οὐσ. blato «τὸ ἔλος»<sup>3</sup> μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὑποκορ. κατάλ. -ьce, μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [b] μὲ [v] στὴν ἑλληνικὴ καὶ μὲ μετάθεση τοῦ [l]<sup>4</sup>.

ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἀρομουνικῆς baltā «ὁ βάλτος, τὸ ἔλος»<sup>5</sup> καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -σογ<sup>6</sup>.

Πβ. καὶ τὰ συγγενικὰ τοπν. α) ἀπὸ τὸ ἑλληνόφωνο χῶρο: Βάλτσα (Κόρινθ.), Βάλτση (Ἀχαΐα), Μπάλτσα (Βοιωτία καὶ Μάνη), Μπάλτζα (Λαγκαδᾶς) καὶ Μπάλτσι (Λάρισα)<sup>7</sup> καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: Blaca, Blatec (βουλγ.), Blaca, Blace, Malo Blace, Sredno Blace (σερβοκρ.), Blatce (τσεχ.), Bolotce (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>.

**Βάνιστα, ή** [st vánísta] - (281)

Όνομασία μικρῆς κοινότητος πρὸς Β τῶν Ἰωαννίνων<sup>9</sup>. Εἶναι γνω-

1. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2. 657. Πβ. καὶ τὴν πληροφορία ποῦ μᾶς δίνει ὁ Λαμπριδῆς (*Μαλ.* 1, 14, σημ. 1): «Ὁ Π. Ἀραβαντινός... εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ Βάλτζ καὶ ὠρεια. ἐλώδη σημαῖνον τόπον». καὶ ἄλλοῦ (*Μαλ.* 1, 21): «...μεταξὺ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ χωρίου Βαλτσόρα καὶ λόφου τινὸς τοῦ χωρίου Πλέσια σχηματίζεται πολλάκις λίμνη βάθους 1-2 ὀργυιῶν...».

2. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91.

3. Malingoudis, *Studien*, 25.

4. Βλ. καὶ J. Zaimov, *Bŭlgarski geografski imena s -jъ*, Sofia 1973, 72.

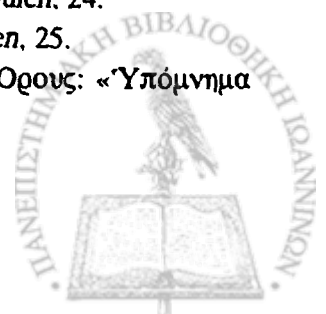
5. Parahagi, 254.

6. S. Pușcariu, «Die rumänischen Deminutivsuffixe», *Achter Jahresbericht des Instituts f. rum. Sprache* (Rumänisches Seminar zu Leipzig), 8. Band (1902) 211 κέξ.

7. Vasmer, 124, 129, 119, 208, 101 ἀντίστοιχα· Malingoudis, *Studien*, 24.

8. Miklosich, *Bildung*, 225-226· Vasmer, 119· Malingoudis, *Studien*, 25.

9. Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καὶ σὲ χειρόγραφο τοῦ Ἁγίου Ὁρους: «Ἐπόμνημα





στή σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα (μετον. 11.9.1928) *Κρούα* (κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *βρύση, πηγή κλπ.*). Ἐκεῖ βρίσκονται οἱ πηγές ἀπ' ὅπου ὑδροδοτεῖται ἡ πόλη τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. ἐσφαλμένα, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>1</sup> στὸ σλαβ. *banja* «τὸ λουτρό» καὶ συνάπτεται ὡς τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς μετὰ τὰ τοπν. *Μπάνη* (καὶ *-ι*) ἀπὸ τὴν Ἄρτα, *Μπάνιτσα* (Ἄργολίδα, Φλώρινα, Σέρρες 2 φορές) καὶ *Μπάνια* (Κοζάνη - Ἑδεσσα) καὶ μετὰ τὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. *Βάνιστα* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *vap/ë, -a* «ἡ αὐλακιά // τὸ κοίλωμα, τὸ στόμιον»<sup>3</sup> + τὴ σλαβικῆς ἀρχῆς ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. *-ishta* (< σλαβ. *-išta*).

Τὸ ἴδιο τοπν. *Βάνιστα* συναντιέται καὶ στὴν περιοχή τοῦ Ἄργυροκάστρου<sup>4</sup> καὶ στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Βάνια* (Τρίκ.) καὶ Ἄνω καὶ Κάτω *Βάνιστα* (Κοζάνη)<sup>5</sup>.

### **Βάξια, ἦ [zd vákša] - (113)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ πρὸς Α τῶν Ἰωαννίνων στὸ ὑψωμα ποῦ χωρίζει τὸ λεκανοπέδιο τῶν Ἰωαννίνων ἀπὸ τὴ χαράδρα ποῦ δημιουργεῖ ὁ Ἄραχθος. Ὁ οἰκισμὸς ἔχει μετονομαστεῖ σὲ *Δρίσκος*<sup>6</sup> (29.12.1953),

περὶ διαφορᾶς μεταξὺ τῶν Ζωγραφιτῶν καὶ Ἐσφιγμενιτῶν ὡς πρὸς τὸ μονήδιον τῆς *Βανίτζης ἢ Γιβάντζας*, ἄγνωστο, φυσικά, ἂν πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο ἢ ἄλλο χωριό. (βλ. Lambros 2, 253, ἀριθμ. 5789. 86).

1. Vasmer, 22.

2. Vasmer, 59, 127, 185, 193, 199, 219, 220.

3. *Fjalor*, 1312· *Buchholz*, 602· Τσέτσης, 211.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 362.

5. Vasmer, 86, 178 καὶ Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/14-19ος αἰ.», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιον* 23/24 (1993) 86 καὶ 91.

6. Γιὰ τὸ τοπν. βλ. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 48 καὶ Λαμπρίδη, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 53, ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ: «...πρὸς κατασκευὴν τῆς ἀποκρήμνου καὶ ἀπροσίτου, ἀλλ' ἀναγκαιοτάτης ὁδοῦ τοῦ Δρίσκου, ἐκ τῆς ἀθλιότητος τῆς ὁποίας καὶ ἡμίονοι πτωχῶν ἐκρημνίσθησαν καὶ ἄνθρωποι, καταπεσόντες, ἐφονεύθησαν».

Τὸ τοπν. *Ντρίσκος* (καὶ *Δρίσκος* μετὰ λόγιο ἑξελληνισμό) εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. *drisъk* (σλοβ. *drisk, driska*, κλπ.). «τὸ τσίρλισμα» -πβ. καὶ ρ.: βουλγ. *driskam*, σερβοκρ. *driskati* κλπ. «τσιρλιζω» (Miklosich, 50, στὸ λ· *drist*· Berneker, 224· Vasmer, *REW* 1, 370· *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 241). Ἡ ὀνομασία πιθανῶς ἀπὸ πηγή μετὰ λιγυρὸ νερό. Πβ. καὶ τὰ βουλγ. ὑδρων. *Driska* καὶ *Drusla* (Zaimov, *Gewässernamen*, 54,



τοπν. πού ἀρχικά δήλωνε θέση στό 8. χμ. περίπου τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Μετσόβου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *bahç/e, -ja*, «ὁ κῆπος»<sup>1</sup> (< τουρκ. *bahçe* «τὸ ἴδιο», ἀπ' ὅπου καὶ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἑλλ. *μπαξές*)<sup>2</sup> μὲ τροπὴ (λόγιος ἔξελληνισμὸς) τοῦ [b-] σὲ [v-] καὶ ἀντιμετάθεση διάρκειας σὲ συμφων. σύμπλεγμα [htš] (= hç) > [kš] (= ξ).

### Βάρβηση, ἡ [zn vágvis] - (284)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὴ ΝΔ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι πού μετονομάστηκε (28.8.1940) σὲ Ἁγίους Ἀποστόλους.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ<sup>3</sup> στό ἄλβ. οὖσ. *brav/ë, -a* «ἡ ἀγέλη, ἡ μάτρα»<sup>4</sup> μὲ μετάθεση τοῦ *r* καὶ τὴν κατάλ. *-ës(ë)* (καὶ *-ësi* ἔναρθρα), ἡ ὁποία εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς συχνότερες ἄλβ. τοπωνυμικὲς καταλήξεις<sup>5</sup>.

Ἡ κατάλ. *-ës*<sup>6</sup> συναντιέται ὡς παραγωγικὴ κατάλ. ὀνομάτων στὴν ἄλβ. καὶ δηλώνει: α) τὸ πρόσωπο πού ἐνεργεῖ (π.χ. *kënduës* «ψάλτης, τραγουδιστής» < *këndoj, matës*, «μετροπτής» < *mat, shitës* «πωλητής» < *shes* κλπ.), β) Αὐτὸν πού ἔχει τὴν ιδιότητα πού δηλώνεται στό θέμα (π.χ. *buzës* «χειλᾶς» < *buzë, hundës*, «μυτᾶς» < *hundë, ujës* «ὕδροφιλος, ὕδροβιος» < *ujë* κλπ.), γ) Μὲ τὴν περίπου ἴδια φωνητικὰ κατάλ. *-ësë* (πού στὴν ἑλλ. ἀποδίδεται καὶ αὐτὴ ὡς [-esi] σχηματίζεται ἡ γεν. ἐν. ὀνομάτων, ἰδιαίτερα ὄσων λήγουν στὸν ἀόριστο τύπο τῆς ὀν. ἐν. σὲ *-ë* (π.χ. *dorësë* «τοῦ χεριοῦ» - *dorë, këmbësë*, «τοῦ ποδιοῦ» - *këmbë* κλπ.). Αὐτὴν τὴν τελευταία τὴ βρῖσκουμε σὲ ἄλβ. περιφρ. τοπν., ὅπως: *Çuka e Leshnësë* «κορυφὴ τῆς Λέσνας», *Fusha e Bellësë* «πεδιάδα τοῦ Μπέλεσι»

ὅπου τὸ βουλγ. τοπν. *Driska* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴ ρίζα *drus-* καὶ τὴν τοπωνυμικὴν κατάλ. *-ka*).

β) ἀπὸ τὸ ἄλβ. (*n*)*dryshk, -u* «ἡ σκουριά// ἡ ἀρρώστια τοῦ καλαμποκιοῦ σκωρίαση» πβ. καὶ ρ. *ndryshk* «σκουριάζω, ὀξειδώνω» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 76· Γκίνης, 270· Χριστοφορίδης, 231).

1. Εἶναι ἄραγε τυχαία ἡ ὀνομασία παρακείμενου οἰκισμοῦ (μεταξὺ Μάξιας καὶ Βάξιας) μὲ τὸ ταυτόσημο τῆς Βάξιας ὄνομα Κῆποι;

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 23· Γκίνης, 43.

3. Λιγότερο πιθανὴ κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. στό σλαβ. *vъrba* «ἰτιά» + κατάλ. *-ešь* (Zaimon, *Anciens noms*, 394).

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 45.

5. Φουρίκη, Ἄττικὴ 41, 125.

6. Φουρίκη, Ἄττικὴ 41, 126 κέξ· Camaj, *Lehrbuch*, 56.



κλπ. δ) τέλος στην ἄλβ. ὑπάρχει καὶ ἡ περιεκτικὴ τοπωνυμικὴ κατάλ. -ēs(i).

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες πρέπει νὰ ἀποκλειστεῖ τὸ ἐνδεχόμενον τὸ τοπν. νὰ προέρχεται ἀπὸ μεταρρηματικὸ οὖσ. (δὲν ὑπάρχει σχετικὸ ρ. στὴν ἄλβ.) ἢ ἀπὸ μετονοματικὸ οὖσ. (τί θὰ ἐσήμαινε κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες τὸ παράγωγο;) καὶ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ *bravë* ἢ

α) ἀπὸ τὴ γεν. προσωπ. (πβ. ἐπών. *Μπράβας, Μπράβης, Μπραβάκης, Μπραβάκος, Μπραβίδης* κλπ.) μὲ τὴν κατάλ. -ēsé, πτώση πού εἶναι συχνότατη στὸ σχηματισμὸ κυριῶν. τοπν. (π.χ. *τοῦ Κώστα, τοῦ Κυργιάκη* κλπ.) κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος.

ἢ β) πιθανότερα μὲ τὴ βοήθεια τῆς περιεκτ. - τοπωνυμικῆς κατάλ. -ēs(i) γιὰ νὰ δηλώσει τόπο ὅπου ὑπάρχουν πολλές μάντρες ἢ ἀγέλες ζώων. Ἐνθαρρύνεται ἐξάλλου ἡ ἐτυμολόγηση αὐτὴ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ χωριὸ βρίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι σὲ μέρος ὑψηνέμο, προφυλαγμένο ἀπὸ τοὺς καιροὺς, καὶ ἔχει σὲ χαμηλότερο ἐπίπεδο τὸν κάμπο τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Ἰωαννίνων ὡς βοσκοτόπο.

Πβ. καὶ τοπν. *Βαρβιτσιώτικες Κάναλες*, οἱ πού βρίσκεται στὸ σύνορο τῶν χωριῶν Τζοντίλα, Καλοτά (Ζαγορίου) καὶ τοῦ χωριοῦ Βάρβεση καὶ τὰ ἐπών. (ἀπὸ ἐθνικὰ) *Βαρβεισιώτης* καὶ *Βαρβιτσιώτης*<sup>1</sup>.

### **Βάρδα, ἡ [zd várda] - (227)**

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Λίπα.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *bardhë* (i,e) «ἄσπρος, λευκός»<sup>2</sup>, γιὰ νὰ ὀνομάσει τὴν περιοχὴ, ἡ ὁποία χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀργιλλώδη σύσταση τοῦ ἐδάφους της, κατὰ παράλειψη τοῦ οὖσ. πού προσδιόριζε τὸ ἐπίθετο.

Μπορεῖ ὡστόσο τὸ τοπν. νὰ θεωρηθεῖ καὶ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. *Βάρδας*<sup>3</sup> μὲ μεταπλασμό. Τὸ προσωπ. *Βάρδας* προέρχεται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *bardhë*. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ συγγενῆ προσωπ. Ἄσπρος, Ἀσπρούδης κλπ.

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 416-417.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 27· *Fjalor*, 61.

3. Τὰ ἐπών. *Βαρδάκης, Βαρδάκος* μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς παράγωγα ἀπὸ τὸ *Βάρδας* μὲ τὶς ἀνθρωπων. κατάλ. -άκης / -άκος, μποροῦν ὁμως νὰ ἀποδοθοῦν καὶ στὸ ἄλβ. *bardhak*, -u «τὸ ποτήρι, τὸ κύπελο» μὲ ἐναλλαγὴ τῶν καταλ. -ος / -ης.



Τὸ ἴδιο τοπν. *Βάρδα*, ἢ συναντιέται ὡς ὄνομασία ὄρμητικοῦ παραπόταμου τοῦ Ἀράχθου στὴν περιοχὴ Ζαγορίου<sup>1</sup>.

**Βαριάδες, οἱ** [sts varjádīs] - (191)

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται σὲ οἰκισμό που βρίσκεται σὲ ὄροπέδιο στοὺς ἀνατολικούς πρόποδες τῆς Ν κορυφῆς τοῦ Τόμαρου<sup>2</sup>. Ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1361 στὸ ἔγγραφο μὲ τὸ ὁποῖο ἐπικυρώνεται ἡ κατοχὴ τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸν Τζάφα Ἰωάννη Οὐρσίνο<sup>3</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Βαριάς*<sup>4</sup> καὶ τὴν πληθυντικὴν κατάληξιν *-άδες*.

Τὸ ἐπών. *Βαριάς* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *βαριά*, ἢ (< μεσν. *βαρέα*) «τὸ σφυρὶ τοῦ σιδερεᾶ»<sup>5</sup> + τὸ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ ἄρσ. γένος *-s*.

**Βαρλάμι, τὸ** [stu varlám] - (180)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ ὑψίπεδο τοῦ Ξηροβουνίου.

Ἡ ἄποψη ποὺ διατυπώθηκε παλαιότερα γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ προσωπ. *Βαρλαάμ* «...ἐκ τῆς κατὰ τὸν ΙΣΤ΄ αἰ. ἀκμασάσης ἠπειρωτικῆς ὁμωνύμου οἰκογενείας, ἧς πιθανῶς ἐτύγχανε τιμᾶριον»<sup>6</sup> εἶναι πιθανή.

Ὡστόσο τὸ γεγονός ὅτι μαρτυρεῖται τοπν. *Βαρλαάμ* ὡς ὄνομασία ἀκρωτηρίου ΝΑ τοῦ Μούρτου<sup>7</sup> (στὴ Θεσπρωτία, περιοχὴ ἡ ὁποία δέχθηκε καὶ ἔχει πολλοὺς ἀρβανιτόφωνους) καθὼς καὶ ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. *Βαρλάμι*, τὸ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Διπαλίτσα (Μολυβδοσκέπαστη) τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης<sup>8</sup> μὲ κάνουν νὰ θεωρήσω ὡς πιθανό-

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 670.

2. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη: «Ὁ Ἀλῆς προϋτίθετο νὰ μετατρέψῃ τὸ χωρίον τοῦτο εἰς πόλιν. Διὸ οὐ μόνον τοὺς κατοίκους Κοπάνων ἀπὸ τοῦ 1800 αὐτόθι ἐγκατέστησεν ὡς καὶ 10 οἰκογενείας ἐκ Χειμάρρας, ἀλλὰ καὶ 100 ποιμενικὰς καὶ σκηνοβίους καταστραφείσας ἀργότερον ἔνεκα εὐλογίας» (Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 17, σημ. 2).

3. Soustal, 122.

4. ΟΤΕ Αθ.: κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο σχηματίζεται πλῆθος ἐπωνύμων, ὅπως: Ἀγγουριάς (< ἀγγουριά), Βελονιάς (< βελονιά), Δροσιάς (< δροσιά), Καρυδιάς (< καρυδιά) κλπ. (βλ. Ἀντιχάρισμα, 172).

5. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στη λ.

6. ΜΕΕ, στη λ.

7. ΜΕΕ, στη λ.

8. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 9, 220.



τερη τὴν ἐκδοχὴ ἑνὸς σύνθετου τοπν. ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i «ὁ τάφος, τὸ μνήμα»<sup>1</sup> καὶ τὸ προσωπ. *Λιάμης* (ἀντὶ τοῦ *Χαράλαμπος* ἀπὸ τῆ Β. Ἑπειρο)<sup>2</sup> ἢ τὸ ἐπών. *Λάμης*<sup>3</sup>.

Ἡ συσχέτιση τοῦ τοπν. μὲ τὸ προσωπ. *Βαρλαάμ* εἶτε παρετυμολογικά εἶτε σκόπιμα στὸ πλαίσιο ἐξελληνισμοῦ.

### **Βαριμπόμπα, ἡ [zd varbóba] - (251)**

Μικρὸς οἰκισμὸς στὴν περιοχὴ τῆς Λάκκας Σούλι, τὸ ὁποῖο μετονομάστηκε σὲ *Πτέρη* (12.3.1928).

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὸ ΣΣΕΔΚ (σ. 145) παραθέτει τὸ ἀρχικὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὡς *Βαρλόβα* οἱ κάτοικοί του καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ὁμορων χωριῶν προφέρουν [*varbóba*] τύπος ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς ἀπασχολήσει.

Ὁ Σαρρῆς<sup>4</sup> ἀσχολούμενος μὲ τὴν ἐρμηνεία τοῦ τοπν. *Βαριμπόμπη* τῆς Ἀττικῆς θεωρεῖ ὅτι προέρχεται ἀπὸ προσωπ., ἄποψη τὴν ὁποία δέχεται ὡς πιθανὴ καὶ ὁ Φουρίκης<sup>5</sup> ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰ προσωπ. *Βαριμπόπης* (ἀπὸ τὰ 1819) καὶ *Παπᾶ Βαριμπόπης* (ἀπὸ τὸ 1832) καὶ καταλήγει ὅτι τὸ τοπν. εἶναι ἀλβανικὸ, χωρὶς νὰ προχωρεῖ στὴν παραπέρα ἐτυμολόγησή του.

Λιγότερο πιθανὴ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ ἐτυμολόγησις τοῦ τοπν. *Βαριμπόπη* (Εὐβοία) ποὺ δίνει ὁ Vasmer<sup>6</sup>, ὁ ὁποῖος ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδώσει τὸ τοπν. σὲ ἓνα σλαβ. προσωπ. \**Varibobъ*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς σύνθετο ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i «ὁ τάφος, τὸ μνήμα»<sup>7</sup> καὶ τὸ προσωπ. *Μπόμπας* (καὶ *Μπόμπης*)<sup>8</sup>, ἐπών. τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἄλβ., ὅπως δέχονται καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο μὲ α' συνθετ. τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i: ἡ *Βάρι- Ἀντρειωμένη*, τοῦ *Βάρ - Γιαννάκη*, στοῦ *Βάρ - Γιάννη*,

1. Γκίνης, 49· γιὰ σύνθετα τοπν. μὲ α' συνθετ. τὸ ἄλβ. οὐσ. *vaɣt*, -i, βλ. στὸ ἐπόμενο τοπωνύμιο.

2. Μπόγκας 2, 74.

3. ΟΤΕ Ἀθ' γιὰ τὴν ἀπόδοσις τοῦ ἄλβ. [l'] μὲ [l] στὴν ἐλληνικὴ, βλ. Οἰκονόμου, Ἀλβ. ἐπίδρασις, 84.

4. Σαρρῆ, Ἀττικὴ, 156.

5. Φουρίκη, Ἀττικὴ 42, 117.

6. Vasmer, 110.

7. Γκίνης, 459· *Fjalor*, 1315.

8. ΟΤΕ Ἀθ' βλ. καὶ Τριανταφυλλίδη, 87, ὅπου τὸ προσωπ. ὡς παρωνύμιο.



ή Βάρ - Γιαννούλα, τοῦ Βάρ - Γκίνη, τοῦ Βάρι - Καυκαλίδη κλπ.<sup>1</sup> καὶ ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Κόνιτσας τὸ Βάρ' Μπάτζ', τὸ Βάρ' Τζιομπάν'<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν.- ὡς *Βαρμπόπι* συναντιέται, ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, στὴν Εὐβοία, στὴ Φθιώτιδα, στὰ Τρίκαλα, στὴν Τριφυλία καὶ στὸν ἀλβανόφωνο χῶρο στὴν Πρεμετὴ, στὸ Μπεράτι καὶ στὴν περιοχή Βενζῶν<sup>3</sup>.

Πβ. καὶ ἐπών. *Varibori* (στὴ Mallakastra καὶ στὴν Këlcyra) καὶ *Variboba* στὶς ἰταλο-αλβανικὲς ἀποικίες τῆς Ἰταλίας<sup>4</sup> τὰ ὁποῖα κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ ἔχουν προέλθει ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα τοπν. καὶ ὄχι ἀντίστροφα<sup>5</sup>.

### **Βασαίικα, τὰ [sta vašéika] - (177)**

Ἵονομασία μικροῦ οἰκισμοῦ κοντὰ στὸ χωριὸ Μοῦλες.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετικὸ τύπο *βασαίικα* (ἐνν. κτήματα), δηλ. «αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στὰ μέλη τῆς οἰκογ. Βάσου» κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσιαστικοῦ. Τὸ ἐπίθ. *βασαίικα* προέρχεται ἀπὸ τὸν πληθ. τύπο *Βασαῖοι* τοῦ ἐπών. *Βάσ(ι)ος* (< βαφτ. *Βάσι(ι)ος*, συγκεκομμένος τύπος τοῦ βαφτ. *Βασίλειος*) καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ικα*.

### **Βασταβέτσι, τὸ [stu vastavéts] - (126)**

Ἵονομασία χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πετροβούνι*. Ὁ ἀρχικὸς οἰκισμὸς Βασταβέτσι εἶχε μετονομαστεῖ ἀρχικὰ (1.4.1927) σὲ *Ταξιάρχες*, ποὺ στὴ συνέχεια μετονομάστηκαν (12.3.1928) σὲ *Πετροβούνι*<sup>6</sup>.

Ὁ Vasmer<sup>7</sup> σχετίζει τὸ τοπν. μὲ τὸ σλαβ. τοπν. *Baštено* χωρὶς νὰ δίνει περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπωνυμίου.

Ὡστόσο νομίζω πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ σύνθεση

1. Georgacas-Mc Donald, 357-358.

2. Ρεμπέλης, 259.

3. Φουρίκη, Ἀττικὴ 42, 117, σημ. 2 καὶ 3· Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαυλαάμ 1613/14-1905 αἰώνας». *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1983) 87 καὶ 91.

4. Georgacas - Mc Donald, 357-358.

5. Πβ. γιὰ τὸ σχηματισμὸ στὸν Τριανταφυλλίδη, 34-35.

6. Κατὰ τὸν Λαμπριδὴ τὸ χωριὸ χαρακτηρίζεται ὡς «Μεγάλῃ χώρῃ μέχρι τοῦ νῦν τὸ χωριὸν τοῦτο ἐπονομάζεται, ἀριθμοῦν πρό 286 ἐτῶν 400 οἰκογενείας, ὧν αἱ πλείονες τὴν τῶν νομάδων Ἑλλήνων τάξιν ἀπετέλεσαν».

7. Vasmer, 22.



της σλαβ. πρόθεσης *v(o)* «είς»<sup>1</sup> (στά σερβοκρ. συναντιέται με τόν τύπο *va*)<sup>2</sup> και τὸ σλαβ. ὑποκορ. τύπο \**stavnъcъ* < οὐσ. *stavnъ* «ὁ ὕδατοφράχτης // ἡ μικρὴ λίμνη // ἡ ἄρθρωση, ἡ ἔνωση, ὁ ἀρμός // ὁ ὑποταγμένος, ὁ τιθασσευμένος» (< ρ. *stati* «ἴσταμαι»)³ και τὴν ὑποκορ. κατάλ. -*ъcъ*⁴.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Stava* (γιουγκ. Μακεδ.), *Stavica*, *Stave* (σερβοκρ.), *Stavka* (σλοβ.), *Staviská* (σλοβακ.), *Stav* (τσεχ.), *Stawka*, *Stawy* (πολ.), *Stav*, *Stavčany* (οὐκρ.), *Stavъi* (λευκορ.), *Stavok* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### Βατατάδες, οἱ [sts vatatádis] - (297)

Ὄνομασία κοινότητος ἡ ὁποία ἀρχικὰ ἦταν συνοικισμὸς τοῦ χωριοῦ Λιγοψᾶ ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε (11.12.1928).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. \**Βατάτης* με τὴ βοήθεια τῆς πληθυντικῆς ἀνθρωπων. κατάλ. -*άδες*, ἡ ὁποία σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα<sup>6</sup>.

Τὸ προσωπ. \**Βατάτης* ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ [*vatát*] κι αὐτὸ ἀπὸ τὸν τύπο [*ναβάτ*] με ἀφομοίωση: [*β - t > t - t*]. Τὸ ἐθνικὸ ἀπὸ τὸ τοπν. *Βάθι/-η*⁷ και τὴν ἄλβ. κατάλ. -*at(i)* με τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐθνικὰ και οἰκογενειακὰ ὀνόματα.

Τὸ τοπν. *Βάθι* ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *vath/é, -a* «ἡ μάντρα»<sup>8</sup> και στοὺς Ἀρβανίτες τῆς Ἀττικῆς «κυκλικὸν ἐκ θάμνων περίφραγμα, σηκός»<sup>9</sup>.

1. Vasmer, *REW* 1, 161. Βλ. σχετικὰ τοπν. στὸν Šmilauer, 193.

2. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο με α στὴν ἑλληνικὴ εἶναι πολὺ συχνή (βλ. Vasmer, 267· Malingoudis, *Studien*, 134).

3. Miklosich, 319, στὸ λ. *sta* 2.

4. Ἡ ἴδια κατάλ., ἡ ὁποία ὑποκορίζει οὐσιαστικά, οὐσιαστικοποιεῖ ἐπιθετικούς τύπους (Miklosich, *Bildung*, 209 - 210).

5. Miklosich, *Bildung*, 320· Šmilauer, 169.

6. Ὁ τρόπος δημιουργίας τοῦ οἰκισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Λιγοψᾶς, κάνει πιθανὴ τὴν ἀπόδοση τοῦ τοπν. σὲ προσωπ., ἀφοῦ συνήθως τὰ ὀνόματα τῶν συνοικισμῶν, τῶν μαχαλάδων μιᾶς κοινότητος δημιουργοῦνται ἀπὸ τὸ ὄνομα τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας ποὺ ἐγκαθίσταται ἐκεῖ: τὰ *Βασαίικα*, τὰ *Γιωτοπαπαίικα* (< τοῦ *Γιώτη - Παναγιώτη Παπᾶ*) κλπ., *Νεγάδες*, *Φραγκάδες* κλπ.

7. Τὰ τοπν. μαρτυροῦνται στὴν Εὐβοία, Ἄνδρο και ὡς ὄνομασία συνοικίας τῶν Ἀθηνῶν. Με τὸν τύπο *Βάθια*, τοπν. στὴ Μάνη. Πβ. και *Βάθη - Καλογέριτ* (Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 98 και 178).

8. *Fjalor*, 1316· Γκίνης, 459· Buchholz, 604.

9. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 98.



**Βελτσιστα, ή [zd viltsísta] - (273)**

Όνομασία του χωριού που είναι γνωστό και με το επίσημο όνομα *Κληματιά*<sup>1</sup> (μετον. 12.3.1928). Κατά τον Άραβαντινό<sup>2</sup> αρχικά το τοπν. χαρακτηρίζει «φρούριον του Δεσποτάτου της Ήπειρου» αλλά και «κώμη ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων, ἥτις... πιθανῶς ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὸ βέλτιστον τῶν γαιῶν αὐτῆς...». Τὴν ἴδια ἐρμηνεία γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. δίνει και ὁ Λαμπρίδης<sup>3</sup> ὁ ὁποῖος χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει: «...χωρίον Βελτσιστα (ἴσως γραπτέον Βελτίστη)...».

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ Χρυσόβουλλο τοῦ 1321 ὡς *Βελτζίστα* και με τὸν ἴδιο τύπο ἀργότερα (1380 και 1389) στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων<sup>4</sup>.

Τόσο τὸ Ἡπειρ. τοπν. ὅσο και τὸ ἴδιο πὺ συναντιέται στὴν Εὐρυτανία συνάπτονται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>5</sup> με τὸ σλαβ. τοπν. *Belčiste*.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ:

α) νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ προσωπ. *Vьlko/Vьlčo*<sup>6</sup> και τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-* (< \*-itj-)<sup>7</sup> με ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ьl* με [el] στὴν ἑλληνική<sup>8</sup>. Τὰ προσωπ. *Vьlko/Vьlčo* προέρχονται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *вѣкъ* «ὁ λύκος»<sup>9</sup> με μετάθεση τοῦ *l*. Πβ. και ἐπὼν. *Βέλτσης/-ος* καθώς και τὸ ταυτόσημο ἑλλ. *Λύκος*. Ἐς σημειωθεῖ ἐξάλλου ἡ ὑπαρξὴ στὴν περιοχὴ τοῦ χωριού Βελτσιστα τοπν. *Βέλτσι* (πιθανῶς κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Βέλτσης*) τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται ὡς: «...καλλιεργήσιμη ἔκταση περὶ τὴν ὁμώνυμη δροσοπηγή, ὅπου σώζονται χαλάσματα τοῦ Χανιοῦ πὺ δεχόταν παλιότερα τοὺς κिरατζήδες, γιὰτι ἀπὸ δῶ περνοῦσε ὁ ἡμιονικὸς δρόμος πρὸς τὸ Φιλιάτι»<sup>10</sup>.

β) νὰ θεωρηθεῖ ζῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ ἐπίσης στὸ σλαβ. *вѣкъ* «ὁ λύ-

1. Ἡ νέα ὀνομασία ὀφείλεται στὸ τοπν. *Κληματιά* πὺ ὑπάρχει στὴν κοινοτικὴ περιοχή τοῦ χωριού και ὀνομάζει τόπο ὅπου ὑπῆρχε κλῆμα σκαρφαλωμένο σὲ δέντρο.

2. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 30.

3. Λαμπρίδου, *Ἄγαθοεργήματα* 2, 67.

4. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308· Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 23, 8-13 και 17. Βλ. ἀκόμη και στὸ τοπν. *Ἄραχοβίτσα*.

5. Vasmer, 23 και 81.

6. Zaimon, *Ethn. Probleme*, 180.

7. Malingoudis, *Studien*, 156.

8. Weigand, 15-16· Malingoudis, *Studien*, 145.

9. Miklosich, 380· Vasmer, *REW* 1, 218.

10. Μπέττη, *Βελτσιστα*, 36.





κος» με την προσθήκη της πληθυντικής κατάλ. *-išta*<sup>1</sup> με μετάθεση του *l* (\**vьlkъ*), απόδοση στην ελληνική του σλαβ. *ьl* με [e] και τροπή του υπερωϊκού [k] σε [ts] ή [tš] πριν από [i]<sup>2</sup>.

Ἐκ τῶν σλαβ. *vьlkъ* σχηματίζονται στίς σλαβ. γλῶσσες πολυάριθμα:

α) προσωπ., ὅπως: *Vьko*, *Vьkul*, *Vьkan*, *Vьčan* (βουλγ.), *Vlk*, *Velco*, *Velce*, *Vlčenić*, *Vlkan*, *Vlčeta*, *Vlčič*, *Vlčьko*, *Vulek*, *Vlčihna* (σερβοκρ.), *Wilkan* (πολ.) *Vlčata*, *Vlček* (τσεχ.), *Velcan* (οὐκρ.) κλπ.<sup>3</sup>

καὶ β) τοπν., ὅπως: *Vьlkonο* (βουλγ.), *Volči Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Vučji Do*, *Vučica*, *Vьčijakъ* (σερβοκρ.), *Volčja Draga*, *Volče*, *Volčje* (σλοβ.), *Vlkonce* (σλοβακ.), *Vlčinec*, *Vlči Důl*, *Vlkav* (τσεχ.), *Wilcza*, *Wilcza Gora*, *Wilkow* (πολ.), *Vonk* (οὐκρ.), *Volčanka* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup>

Πβ. καὶ ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ ἐπὼν. *Βελτσίστας*<sup>5</sup> καὶ τὰ τοπν. *Βακλουβίνα* (Ἀχαΐα), *Βουλκογιάννοβο* (Πέλλα) καὶ *Βούλκοβο* (Δράμα)<sup>6</sup> καὶ ἀπὸ τὴν Ἀλβανία (περιοχὴ Πρεμετῆς) τὸ τοπν. *Βελτζίστη*.<sup>7</sup>

### Βεντερίκος, ὁ [sto venderiko] - (249)

Ἄνομασία οἰκισμοῦ τῆς Λάκκας Σούλι στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ ὑψώματος Ἄργανος πάνω ἀπὸ τὴν κοινότητα Βερνίκο.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *větrъ* «ὁ τοῦ ἀνέμου» (< *větrъ* «ὁ ἀνεμος»<sup>8</sup> + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ь*<sup>9</sup>) καὶ τὴν κατάλ. *-ikъ*<sup>10</sup> γιὰ νὰ δηλώσει τὸν «τόπο ὅπου φυσάει πολὺ» ἢ τὸν «τόπο ποὺ βρῖσκεται στὸν ἀέρα, σὲ ἀπόκρημνο μέρος».

Στὸν ἔτσι δημιουργημένο ἀρχικὸ τύπο \**větr-ь--ikъ* ἔχουμε:

α) ἀπόδοση τῶν σλαβ. ἔκαι *ь* με [e] στὴν ἑλληνικὴ

β) μετάθεση τοῦ [r].

1. Malingoudis, *Studien*, 154-155.

2. Λαμπρίδης, 22.

3. Miklosich, *Bildung*, 42-43· βλ. καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 158-159.

4. Miklosich, *Bildung*, 337· Šmilauer, 195.

5. Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη ὁ Δημήτριος Βελτσίστας (1875) (Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 17).

6. Vasmer, 129, 198 καὶ 224 ἀντίστοιχα.

7. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 375.

8. Miklosich, σὲ λ. *vě* - 1.

9. Miklosich, *Bildung*, 211.

10. Μετὰ τὴν κατάλ. *-ikъ* οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι (Miklosich, *Bildung*, 207-208).



γ) τροπή του συμφων. συμπλέγματος [ɾn > ɾr] (άφομοίωση) πιθανώς<sup>1</sup> από επίδραση της φωνητικής της αλβανικής και

δ) τροπή του [t] σε [d] από ανάπτυξη αλόγου έρρινου στην ελληνική.

Της ίδιας έτυμολογικής άρχης είναι και τὰ ακόλουθα τοπωνύμια:

α) από τον ελληνόφωνο χῶρο: *Βετερνίκιον* (Τρίκ.), *Βέτρινα* (Σιδηρόκ.)<sup>2</sup> και

β) από τον σλαβόφωνο χῶρο: *Větren*, *Vetrovica* (βουλγ.), *Vetersko* (γιουγκ. Μακ.), *Veternica* (σερβοκρ.), *Veternik*, *Větrno*, *Větrnik*, *Větrovo* (σλοβ.), *Veterná Poruba* (σλοβακ.), *Větřní*, *Větrov* (τσεχ.), *Wietrzyca* (πολ.), *Vitřinci* (οὐκρ.), *Vetrenb'ij* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup>

Πβ. και από τή Βόρ. Ἡπειρο τὸ τοπν. *Βετερίκου, του* (Μπεράτι)<sup>4</sup>.

### Βερνίκο, τὸ [sto verníko] - (248)

Όνομασία χωριού στη Λάκκα Σούλι γνωστού και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βερενίκη* (μετον. 1.4.1927), μετονομασία ἢ ὁποία ὑποδηλώνει τὴ σχέση τῆς ὀνοματοθεσίας με τὸ θηλ. βαφτ. *Βερενίκη*.

Ὡστόσο τὸ τοπν., ἐκτὸς τῆς φωνητικῆς ὁμοιότητας, δὲν ἔχει σχέση με τὸ θηλ. βαφτιστικό. Ὁ Vasmer<sup>5</sup> τὸ συνάπτει με τὸ σερβοκρ. ὕδρων. *Vtņjika* ἢ με τὸ σερβοκρ. *Vtņnik* (< άρχ. σλαβ. *Vtņbnikъ*) ἢ τέλος με τὸ σλαβ. *\*Vtņbnikъ* (< *\*vtņdo* «λόφος»).

Ἦδη ὁ Λαμπρίδης<sup>6</sup> μᾶς παραδίδει τὸν τύπο *Βαρνήκι*, τύπος ὁ ὁποῖος κάνει πιθανότερη, κατὰ τὴ γνώμη μου, τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *vrapъ* «μαῦρος»<sup>7</sup> και τὴν κατάλ. *-ькъ*<sup>8</sup> με μετάθεση τοῦ *r* (*\*vrapъкъ*) και τροπή τοῦ [a] σε [e] κοντὰ στό [ɾ], τροπή που πραγμα-

1. Ἐκτὸς τῆς αλβανικῆς, ὅπου ἡ τροπή παρουσιάζεται συχνά, ὑπάρχουν και στὴν ελληνική παραδείγματα ἀφομοίωσης τοῦ [ɾ] στό συμφωνικό σύμπλεγμα [ɾn]: π.χ. *ρίθια* (< ὀρνίθια), *σερκό* (< ἀρσενικό), *στέρα* (< στέρνα), *φοῦρος* (< φοῦρνος) κλπ. (βλ. Μηνά, *Παγώνι*. 201).

2. Vasmer, 86 και 214.

3. Miklosich, *Bildung*. 335· Šmilauer, 190.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 381.

5. Vasmer, 23.

6. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 236, ὅπου ἀναφέρει: «...εἰς δὲ τὰ χωρία... *Βαρνήκι*... μετὰ τῆς αλβανικῆς ὀμιλεῖται και ἡ βουλγαρική».

7. Miklosich, 395.

8. Με τὴν κατάλ. *-ькъ* (και *-ькъ*) σχηματίζονται: α) ὑποκοριστικά ἀπὸ οὐσ. και β) ὑποκοριστικά ἢ οὐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα (Miklosich, *Bildung*. 207).



τοποιοείται στην ελληνική σε περιβάλλον ύγρων (π.χ.: βελάνι < βαλάνι, κάμερα < κάμαρα, ρεπάνι < ραπάνι, τέσσερα < τέσσαρα κλπ.).

Με τη λ. *vrana* όσο και με την έτυμολογικά συγγενή *vrana* «ό κόρακας» σχηματίζονται στις σλαβικές γλώσσες πολυάριθμα: α) προσωνύμια: *Vrana*, *Vorona*, *Vranjalić*, *Vraneš* κλπ. και β) τοπωνύμια: *Vranja Stena* (βουλγ.), *Vranište* (γιουγκ. Μακ.), *Vranjak*, *Vrana*, *Vranik*, *Vranov* (σερβοκρ.), *Vransčak*, *Vrajnica*, *Vranja* (σλοβ.), *Vranica* (σλοβακ.), *Vranin*, *Vranu* (τσεχ.), *Wrona* (πολ.), *Vorona*, *Voropovca* (ούκρ.), *Voronava* (λευκορ.), *Voronki*, *Voronka*, *Voronina* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>

### Βίσανη, ή [zd víšani] - (353)

Κατά τον Λαμπρίδη<sup>2</sup>: «...Βίσιανη επί της προς Κόνιτσαν οδοῦ και επί του ὑψηλοτέρου σημείου μακρᾶς ράχεως ...μακρόθεν χιονοσκέπαστος φαινομένη...».

Τό τοπν. πού παραδίδεται και με τούς τύπους *Βύσ(σ)ιανη*<sup>3</sup> «νάπη, κοιλάς» (παρετυμολογικά πρὸς τὸ βύσσινο) και *Βήσ(σ)ιανη* (παρετυμολογικά πρὸς τὸ βήσσα) και πού ὀρθά σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>4</sup> με τὸ σλαβ. \**Vyšan* και τὸ βουλγ. *Višan*, προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. ρίζα *vyš-* «ὑψηλός»<sup>5</sup> και τὴ σλαβ. κατάλ. -*anb*<sup>6</sup> με τροπὴ τοῦ σλαβ. γμε *i* ἤδη στις σλαβ. γλώσσες<sup>7</sup>.

Τοπν. τῆς ἴδιας έτυμολογικῆς ἀρχῆς, συναντιοῦνται τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βίσιανη* (Καστορ. - Σέρρ. - Κόν.), *Βισόκα* (Λαγκαδάς), *Βισοκά* (Καλάβρ.), *Βισοτσάνη* (Δράμα)<sup>8</sup>, *Βισοκό* (Ζαγ.), *Βισικό* (Πογώ-

1. Miklosich, *Bildung*, 45 και 338· Šmilauer, 192-193· Malingoudis, *Studien*, 121.

2. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 10.

3. Τὸ *σσ* ὀφείλεται στὴ συνήθεια παλαιότερων χρονικογράφων, ιστοριογράφων κλπ. νὰ ἀποδίδουν τὸ φθόγγο [š] με *σσ*. Ἔτσι π.χ. στὸν Λαμπρίδη *Ἀγαθοεργήματα 1*, 59 και 2, 184) τὸ τοπν. βρίσκεται με τὸν τύπο *Βυσσάνη*, ὅπου τὸ *σσ* ὑποδηλώνει τὴν παχιά, οὐρανική προσφορά τοῦ [š], πού, ὅπως παρακάτω βλέπουμε, δικαιολογεῖται έτυμολογικά.

4. Vasmer, 23.

5. Miklosich, 398· Vasmer, *REW 1*, 242· ἡ λ. εἶναι έτυμολογικά συγγενῆς πρὸς τὸν ἑλλ. ὑψος, ὑψηλός, τὸ ἀρχ. γερμ. *af* «ἐπί» κλπ. (βλ. Sadnik - Aitzetmüller, 163 και 335).

6. Miklosich, *Bildung*, 211.

7. Ὁ συσχετισμὸς τοῦ τοπν. με τὴν ἑλλ. λ. βύσσινο δὲν εἶναι δυνατός, ἀφοῦ ἡ κατάλ. -(j)anb δὲν εἶναι παραγωγική στὴν ἑλληνική, ἀλλὰ συναντιέται μόνο στοῦ σχηματισμὸ σλαβόθετων τοπωνυμίων.

8. Vasmer, 130, 190, 202, 215, 224· Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX 9*, 221.



νι)' όσο και στο σλαβόφωνο χώρο: *Visočnica* (βουλγ.), *Visoka Maala* (γιουγκ. Μακ.), *Visoka, Vysočica, Visočani, Viševac* (σερβοκρ.), *Visoko* (σλοβ.), *Vysoká* (σλοβακ.), *Visočany, Vysoká, Vyšehrad* (τσεχ.), *Wysokie* (πολ.), *Visoke, Vysokoje* (ούκρ.), *V̋isokae* (λευκορ.), *V̋isokoe* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>

### Βίτσα, ή [zd vítsa] - (66)

Ένα από τα χωριά του Κεντρικού Ζαγορίου. Ο κάτοικος [*vitsnós, -i*] (= Βιτσινός, -ή). Κατά τον Νικολαΐδη<sup>3</sup> «κεῖται ἐπὶ λόφου ἀνατολικῶς καὶ δυτικῶς τοῦ ὁποῖου διέρχονται δύο χεῖμαρροι».

Τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1361 σὲ ἔγγραφο ὅπου ἐπικυρώνεται ἡ κατοχὴ του ἀπὸ τὸν Συμεὼν Οὐρεση τὸν Παλαιολόγο πρὸς τὸν Ἰωάννη Τζάφα Οὐρσίνο μὲ τὸν τύπο *Βεζήτσα*<sup>4</sup>. Παραδίδεται ἐπίσης μὲ τοὺς τύπους: *Βεζίτσα* καὶ *Βεῖτσα*<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ σλαβ. *běgъ* «ἡ φυγὴ» (πβ. καὶ ρ. *běgati/bězati* «τρέχω. φεύγω // ρέω»)⁶ καὶ τὴν κατάλ. *-ica* μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. [g] σὲ [ž] πρὶν ἀπὸ [i]. Ἀπὸ τὸν τύπο [*vezítsa*] καὶ [*vizítsa*] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ, προῆλθε ὁ τύπος [*veítsa*] μὲ ἀνομοιωτική ἀποβολὴ τοῦ [z], τύπος ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸν βορειοελληνικὸ φωνητικὸν τύπον [*viítsa*] ἔδωσε μὲ ἀπλοποίησιν τῶν [i] τὸν τύπον *Βίτσα*.

Τὸ τοπν. εἶναι γνωστὸ καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας, ὅπου συναντιέται μὲ τοὺς τύπους: *Βυζίτσα* (Πήλιο), *Βυτζίστα* (Ἀσπροπόταμο)⁷.

Γιὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χώρο, βλ. στὸ τοπν. Μπεζάνι. Πβ. καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὸ τοπν. *Bujîta*<sup>8</sup>.

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 466.

2. Miklosich, *Bildung*, 340-341· Šmilauer, 194-195.

3. Ἰ. Νικολαΐδου, *Ἱστορικὴ μονογραφία περὶ τῆς ἐν Ἠπείρῳ χώρας Βεζήτσης*, ἐν Ἰωαννίνοις 1939, 17.

4. Ἀ. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 (1843-1853), Ἀθῆναι 1965, 507.

5. Λαμπρίδου, *Μελετήματα*, *Ζαγορ.* 2, 8· τοῦ ἴδιου, *Ζαγοριακά*, 36· *HE* 5 (1956) 874· Soustal, 125.

6. Miklosich, 12· Vasmer, *REW* 1, 67 καὶ 68.

7. Χατζηγάκη, *Ἀσπροπόταμο*, 121-122. Στὴν ὀρθογράφῃ τῶν τοπν. εἶναι σαφὴς ἡ παρετυμολογικὴ ἐπίδρασις τῆς λ. βυζί.

8. Jordan, *Topon. român.*, 123.



**Βιτσικό, τὸ [stu vitskó] - (61)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ τοῦ Ζαγορίου ποῦ διοικητικὰ ἀνήκε στὴν κοινότητα τῆς Ἀρτσιόστας. Βρίσκεται σὲ ὕψωμα (ὑψομ. 900 μ.) πάνω ἀπὸ τὴ χαράδρα τοῦ Βίκου. Κάτω ἀπὸ τὸν οἰκισμό ἔχει τὶς κύριες πηγές τοῦ ὀ ποταμὸς Βοῖδομάτης.

Τὸ τοπν. παραδίδεται ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς τύπους *Βοβητσικόν*, *Βοβετσικόν* καὶ *Βοβιτσικόν*<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι μιὰ σλαβικὴ ὀνοματοθεσία. Εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἀπὸ τὴ συμμορφωρὰ τῆς σλαβ. πρόθεσης *v(o)* «εἰς»<sup>2</sup> καὶ τοῦ σλαβ. ὀνόμ. *vysokъ* «ψηλὸς τόπος» (πβ. βουλγ. *visok*, σερβ. *visok*, ρωσ. *vysokij* κλπ.)<sup>3</sup>, μὲ τροπὴ τοῦ *[s]* σὲ *[ts]*<sup>4</sup>, ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τῆς ἀρχικῆς συλλαβῆς *[vo-]* καὶ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς ἐπιθετ. κατάλ. *-ικός* στὴν ἑλληνικὴ.

Τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς συναντιοῦνται τόσο στὸν ἑλληνικὸ ὄσο καὶ στὸ βαλκανικὸ χῶρο: *Βισοκὸ* (Ζαγόρι), *Βισοκά* (Καλάβρ.), *Βισόκα* (Λαγκαδάς) καὶ *Βυσοκά* (Πελοπ.)<sup>5</sup>, τὰ ἀλβ. *Visoka* (περιοχὴ τῆς Malakastra)<sup>6</sup> καὶ *Βισόκα* (διοίκ. Βερατίου)<sup>7</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Visoka*, *Visočnica* (βουλγ.), *Visoka*, *Visoko* κλπ. (σερβοκρ.), *Visoko* (σλοβ.), *Vysoká* (σλοβακ.), *Vysočany* (τσεχ.), *Wysokie* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>

β) Ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *bohъ* «τὸ φασόλι»<sup>9</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-isko* ἢ *-bsko* μὲ τὴν ὀποία σχηματίζονται ὀνόματα ποῦ δηλώνουν τὸν τόπο ὅπου ὑπάρχει κάτι<sup>10</sup>. Ἀπὸ τὸ φωνητικὸ τύπο *[bohisko]* προῆλθε ὁ τύπος *[bohitsko]* μὲ τροπὴ τοῦ *[sk]* σὲ *[tsk]* στὴ βουλγαρικὴ (ἢ τροπὴ παρατηρεῖται ἀπὸ τὸν 14. αἰ.)<sup>11</sup> καὶ *[novitsko]* μὲ λόγιο ἑξελληνισμό: *[b-b > v-v]*

1. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 58· HE 25 (1956) 713.

2. Vasmer, REW 1, 161.

3. Miklosich, 398, λ. *vys-*· I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 161-162.

4. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. *τσ* (ἀπὸ ξένο *s*).

5. Vasmer, 130, 202· Weigand 20· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 466.

6. F. Seiner, *Ergebnisse der Volkszählung in Albanien*, Wien und Leipzig 1922, 99.

7. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 383.

8. Vasmer, 130, 202· Šmilauer, 194· Miklosich, *Bildung*, 340.

9. Miklosich, 15· Berneker, 65.

10. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 274· Miklosich, *Bildung*, 209, ὅπου καὶ ἄλλα τοπωνυμικὰ παραδείγματα σὲ *-isko*.

11. Vasmer, 307.



στην ελληνική και, όπως παραπάνω, με άνομοιωτική άποβολή τής συλλαβής [vo-] και παρετυμολογική επίδραση τής έπιθετ. κατάλ. -ικός.

Τής ίδιας έτυμολογικής άρχής είναι και τά τοπν.: α) άπό τόν έλληνόφωνο χώρο: *Μπόμπιτσα* (Καστοριά), *Μπόμπιτσος* (Χαλκιδική)<sup>1</sup> και β) άπό τόν σλαβόφωνο χώρο: *Bobov Dol*, *Bobiška Reka* (βουλγ.), *Bobišta* (γιουγκ. Μακ.), *Bobovac*, *Bobonje*, *Bobova*, *Bobonica*, *Bobonišće* (σερβοκρ.), *Bobovšek* (σλοβ.), *Bobonica* (σλοβακ.), *Bobnice* (τσεχ.), *Bobowiska* (πολ.), *Bobovisko* (ούκρ.), *Bobovoe* (ρωσ.)<sup>2</sup>.

Ό τύπος *Βοβετσικόν* άπό έσφαλμένη άποκατάσταση.

### **Βλαχάτανο, τόν [stu vlahátanu] - (298)**

Όνομασία κοινότητας στην περιοχή Κουρεντοχωριών στις άνατολικές πλαγιές τού ύψώματος Πενταλώνι.

Ό 'Αραβαντινός<sup>3</sup> σημειώνει τόν τοπν. ώς κυριών. με τόν τύπο: τού *Βλαχάτουνα*. Ό Λαμπρίδης<sup>4</sup> άναφέρει: «...άλλά και έκ τού χωριού *Βλαχοκατούνας* (*Κατούνα στρατιωτικός σταθμός*) εις *Βλαχάτανον* νύν μετατραπέντος...» και στη *MEE*<sup>5</sup> άναφέρεται τόν τοπν. με τόν τύπο *Βλαχάτουνον*.

Δέν είναι άπίθανο τόν τοπν. νά είναι σύνθετο και νά προέρχεται άπό τόν έθνικό (ή τόν έπίθ.) *Βλάχος* και τόν ουσ. *κατούνα*<sup>6</sup> (και -κάτουνο στην σύνθεση)<sup>7</sup> άπ' όπου \**Βλαχοκάτουνο* και *Βλαχάτουνο* (με συλλαβική άνομοίωση) και *Βλαχάτανο* (με άφομοίωση: [a - u > a - a]).

### **Βοβούσα, ή [zd vuvúsa] - (53)**

Όνομασία ενός άπό τά βλαχόφωνα χωριά τού Ζαγορίου στό ΒΑ άκρο τής περιοχής του και στη δεξιά όχθη τού Άώου. Ό κάτοικος [*vuvušót-s*] (= Βοβουσιώτης), [*vuvušót-sa*] (= Βοβουσιώτισσα).

1. Vasmer, 193 και 208.

2. Šmilauer, 40· Miklosich, *Bildung*, 226· Vasmer, 208.

3. Άραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 330.

4. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 27.

5. *MEE*, στό λ.

6. Ό λ. ήδη στην μεσον. έλλ. με τή σημασία «γωνιώδης περιοχή // σκηνή για διαμονή, γενικώς κατοικία // στρατόπεδο // άποσκευές». Για τή λ., πού συναντιέται σ' όλες τές βαλκανικές γλώσσες, βλ. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 306-307, όπου και σχετικά τοπωνύμια.

7. Πβ. και τά *νύχτα - μερόνυχτο*, *σήμα - γραμματόσημο* κλπ. (Άνδριώτη, Έτυμ. λεξ., στό λ. -α).



Με τὸ ἴδιο ὄνομα εἶναι γνωστὸ, στὸ χωριὸ καὶ τῆ γύρω περιοχῆ, τὸ ποτάμι Ἄωος.

Μεσαιωνικὲς καὶ νεότερες πηγὲς δίνουν μιὰ ποικιλία τύπων. Ἔτσι κοντὰ στὸ σημερινὸ Βοβούσα ὑπάρχουν τὰ μεσν. Βούουσα<sup>1</sup>, Βοόση<sup>2</sup>, Βοῶσα (σὲ πηγὴ τοῦ 1019 περίπου)<sup>3</sup> Βίυσα (γύρω στὰ 1150)<sup>4</sup>, Βίωσσα καὶ Βαίυσα σὲ ἰταλικὲς πηγές. Πβ. ἀκόμη τὰ ἀρομ. Βάϊυσα καὶ Βάεασά<sup>5</sup>, ἀλβ. Βjosë<sup>6</sup> καὶ τὰ σερβοκρ. Βajusa κοντὰ στὸ Βοjuša.

Ὁ Schramm<sup>7</sup> ἀνάγει τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ στὴν ἸΕ ρίζα τοῦ ὑδρωνυμίου Ἄωος. Τὴν ἴδια γνώμη εἶχε διατυπώσει νωρίτερα καὶ ὁ Ἄγ. Τσοπανάκης<sup>8</sup> ὁ ὁποῖος χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει: «Νομίζω πῶς κάτω ἀπὸ τοὺς τύπους αὐτοὺς (Βοοῦσα, Βοβοῦσα κλπ.) διασώζεται ὁ ἀρχαῖος τύπος (Ἄωος κλπ.) μὲ διατήρηση τοῦ ἀρχαίου F στὴν ἠπειρωτικὴ (δωρικὴ) διάλεκτο ἢ μὲ μεταγενέστερη ἀνάπτυξη ἑνὸς ὀδοντοχειλικοῦ β ἀνάμεσα σὲ φωνήεντα ποὺ τὴν εὐνοοῦν καὶ μὲ ἐπίδραση τοῦ ἀλβανικοῦ ἄρθρου...».

Κατὰ τὸν Schramm<sup>9</sup> ὁ ἀλβ. τύπος Βjosë (πβ. καὶ τὸ ἀλβ. προσηγ. vijosje-vijosja «ἡ χαράκωση, τὸ χαράκωμα»<sup>10</sup>) χρησίμευσε ὡς βάση γιὰ τὰ σερβοκρ. Βajusa καὶ Βοjuša καὶ ἀπὸ τοὺς σερβοκρ. τύπους τὸ ἀρομ. Βάϊυσα (ἀπὸ ποιὸν δὲν εἶναι βέβαιο, ἀφοῦ τὸ ἀρομ. ἄμφοτεροῦ νὰ προέλθει τόσο ἀπὸ τὸ ἄτονο a ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ ἄτονο o). Ὁ Ρορονιό<sup>11</sup> θεωρεῖ τὸ ὑδρωνύμιο \*Βοjuša ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὰ ἑλλ. μεσν. Βοοῦσα, Βοῶσα.

1. «Τόπος δὲ οὗτος ἐγγὺς τῆς Βοοῦσης» Ἄννης Κομνηνῆς, Ἄλεξιάς, βιβλ. 10, κεφ. 8 (Annae Comnenae, *Alexiadis libri XV*, ed. Lud. Schopenus, Bonnæ 1878, τ. 2, σ. 40).

2. «... ἀλλ' ὁ μὲν Ἰωάννης μέχρι ποταμοῦ Βοόσης ἐλθών...» Κίναμμος, 102 (Ioannis Kinnami, *Epitome rerum ab Ioanne et Alexio Comnenis gestarum*, ed. A. Meineke, Bonn 1836).

3. BZ 2 (1893) 42.

4. B. Nedkov, *Balgarija i sâsednite zemi prez XII rek spored 'Geografia' na Idrisi*, Sofia 1960.

5. Paphagi, 260.

6. Γκίνης, 504.

7. G. Schramm, *Eroberer und Eingesessene*, Stuttgart 1981, 405 κέξ.

8. Ἑλληνικά 13 (1954) 191.

9. Schramm, δ.π., 407.

10. Γκίνης, 471.

11. I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 164.



Μιά τελευταία προσπάθεια για την έρμηνεία του ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ ἔγινε ἀπὸ τὴν 'Ελ. Κίγκα', ἡ ὁποία θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀρχὴ ὄλων τῶν παραπάνω τύπων ἀνάγεται στὸ λαϊκὸ λατινικὸ \**vinosus* «ὁ γεμάτος ζωὴ, αὐτὸς ποὺ ἔχει ροπὴ, τάση ἢ διάθεση γιὰ ζωὴ» καὶ ὡς προσδιορισμὸς τῆς ἔννοιας «νερό»: «νερὸ ποὺ ρέει, ποὺ κυλάει γρήγορα ἢ σὲ ποσότητα // νερὸ πολὺ δροσερὸ» καὶ ἀπὸ τὸ 2. καὶ 3. μ.Χ. αἰ. «ζωηρός, γρήγορος, ὀξύς».

Ὡστόσο: α) ἡ χρῆση μιᾶς σειρᾶς ὑποθετικῶν τύπων, πιθανῶν ἢ καὶ ἀπίθανων ὀρισμένες φορές, μὴδὲ καὶ τοῦ ἀρχικοῦ ἔξαιρουμένου, β) ἡ ὑπαρξὴ προσηγορικῶν σὲ διάφορες γλῶσσες τῆς Βαλκανικῆς (ἀρομ., ἀλβ., ρουμ.) ἀντίστοιχων τῶν σχετικῶν τοπωνυμικῶν τύπων γ) χάσματα ἱστορικά, σημασιολογικά καὶ πραγματολογικά κάνουν λιγότερο πιθανή τὴ συγκεκριμένη ἔτυμολογικὴ προσπάθεια.

Βλ. καὶ τοπν. *Μπαϊάσα*.

#### **Βομπλό, τὸ [sto vobló] - (368)**

Ὀνομασία μικροῦ οἰκισμού τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου ποὺ παλαιότερα ἀποτελοῦσε συνοικισμό τῆς κοινότητος Τεριάχι. Σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Σταυροδρόμι* (μετον. 2.11.1929).

Τὸ τοπν., ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ Vasmer<sup>2</sup>, προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. (*ν*)*рb(ъ)лѣ* «ἡ πηγὴ, τὸ φρέαρ»<sup>3</sup>.

Ἄρκετὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς μαρτυροῦνται α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βομπλιανή*, *Βομπλιζοῦ* (μαρτυρημένα ἀπὸ τὸ 1394) στὴν περιοχὴ Θεσσαλονίκης καὶ *Βομπλιανὰ* (ἐπίσ. Καστρίον) Β-ΒΔ τῆς Ἄρτας<sup>4</sup>, Ἄμπουλας καὶ Ἄμπουλος (ΝΔ Πελοπόννησος)<sup>5</sup> καὶ Ἄμπλας (μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [*u*] κατὰ τὸν βόρειο φωνηεντισμὸ) ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Ἄγναντα<sup>6</sup> (< προσηγ. ἄμπλας, ὁ «νερὸ ποὺ

1. 'Ελ. Κίγκα, «Ἡ μεσαιωνικὴ καὶ νεότερη ὀνοματολογία τοῦ ποταμοῦ Ἀῶου», *ΗΧ* 32 (1997) 179-228.

2. Vasmer, 24.

3. Βλ. Miklosich, 396 καὶ ἰδιαίτερα Udolph, 439 κέξ., δπου στὴ σελ. 443 βλέπουμε μεγάλη συγκέντρωση τῶν σχετικῶν ὑδρώνυμων τοπν. στὴν περιοχὴ τῶν νοτιοσλαβικῶν γλωσσῶν. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ διχειλικοῦ *v*- πρὶν ἀπὸ τὸ ἔρρινο *р* βλ. Vasmer, 298.

4. Vasmer, 203· Soustal, 126-127.

5. Georgacas-Mc Donald, 102.

6. Στ. Φίλου, Ἄγναντα Ἄρτας, Ἀθήνα 1991, 552.





ἀναβλύζει φυσικά ἀπὸ τῆ γῆ»<sup>1</sup> < σλαβ. *рбыль* με ἀποδόσεις τοῦ ρ με *α* + ἔρρινο στὴν ἑλλ. καὶ τοῦ σλαβ. *ь* > ἑλλ. [y]<sup>2</sup>), Ἐμπλιανη (Εὐρυτανία)<sup>3</sup>, Ἀμπλίστρα (Μάνη)<sup>4</sup>, β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Vьbel*, *Vьbli* (βουλγ.), *Jablišta* (γιουγκ. Μακ.), *Ubla* (σερβοκρ.), *Ubl'a* (οὐκρ.) κλπ.<sup>5</sup>.

Πιθανὴ ὡστόσο εἶναι ἡ προέλευση τοῦ τοπν. καὶ ἀπὸ τὸ σλαβ. *oblъ* (< *объль*) «ὁ στρογγυλὸς»<sup>6</sup> σὲ σύνθεση με τὴν ἐπίσης σλαβ. πρόθ. *ν(ο)* «εἰς»<sup>7</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Obla* (βουλγ.), *Oblo Brdo* (σερβοκρ.), *Obla Gorica* (σλοβ.), *Hoblik* (τσεχ.), *Oblica* (πολ.), *Obionka* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>.

### Βοστίνα, ἦ [zd voštína] - (346)

Ὄνομασία τοῦ σπουδαιότερου χωριοῦ τῆς περιοχῆς Πογωνίου, γνωστοῦ σήμερα με τὸ ὄνομα *Πογωνιανή*<sup>9</sup> (μετον. 12.3.1928).

1. Στ. Φίλου, *δ.π.*, 569.

2. Ph. Malingoudis, «Zur slavischen Mikrohydronymie der S.W. Peloponnes», *Geografia Nazewnicza* (Warszawa κλπ.) 1983,72.

3. Vasmer, 80.

4. Malingoudis, *Studien*, 81.

5. Miklosich, *Bildung*, 333· Šmilauer, 137.

6. Miklosich, 219· Vasmer, *REW* 2, 241, λ. *объль*.

7. Vasmer, *REW* 1, 161. Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο με τὴν πρόθ. *ν(ο)* βλ. Šmilauer, 193.

8. Miklosich, *Bildung*. 288· Šmilauer, 130.

9. Τὸ τοπν. *Πογωνιανή* παραδίδεται σὲ ἔγγραφα τοῦ τέλους τοῦ 16. -ἀρχῶν τοῦ 17. αἰ. με τοὺς τύπους *Πωγωνιανή*, *Πωγωϊανή*, *Πωγωϊαννή*. [βλ. Lambros 1, 150 (1760)· 1, 189 (2174. 2)· 1, 261 (2931 . 3)· 1, 309 (3366)· 2, 279 (5506): *Πωγωνιανή* /1, 38 (452)· 2, 140 (4515 . 3)· 2, 232 (4984 . 12): *Πωγωϊανή* καὶ 1, 85 (962)· 1, 297 (3286 . 1): *Πωγωϊαννή*].

Τὸ τοπν. προέρχεται, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *πογωνιανή* κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *θέση*, *ἐκκλησία* κλπ. κι αὐτὸ αὐτὸ ἀπὸ τὸ τοπν. *Πογώνι*, τὸ καὶ τῆ θηλ. ἐπιθετ. κατάλ. *-ιανή*.

Τὸ τοπν. *Πογώνι* εἶναι δυνατὸ νὰ σχηματίζεται:

α) ἀπὸ τὸ οὐσ. *ἀπογώνι*, τὸ «τὸ ὑπὴνεμο μέρος»: (*ΙΑΝΕ*, στή λ.: πβ. καὶ τὸ ἐπίρρ. *ἀπουγκάνα* «ὑπὴνεμα» ἀπὸ τὸ Ζαγόρι: φρ. «τὸ 'πιασι ἀπουγκάνα»), ὑποκορ. τύπος τοῦ οὐσιαστικοποιημένου ἐπιθέτου *ἀπόγωνο*, τὸ, με ἀποβολὴ τοῦ *α-* στῆ συμπροφορὰ με τὸ οὐδ. ἄρθρο στὸν πληθυντικὸ.

ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *rogony* «τὸ μονοπάτι» (Malingoudis, *Studien*, 85), [< πρόθ. *ρο* (ἢ *rod*) «κάτω, ὑπὸ, περὶ» (Miklosich, 253) καὶ τὸ οὐσ. *gony* «ἡ καταδίωξη, τὸ κυνήγι // ὁ βοσκότοπος // τμῆμα χωραφιοῦ» (< ρ. *goniti* «κυνηγῶ»)] (Miklosich, 62, λ. *gen*· Šmilauer, 69) καὶ τὴν ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. *-jъ*, θηλ. *-ja* (Malingoudis, *Studien*, 156· Miklosich, *Bildung*, 207).



Τὸ τοπν. *Βοστίνα*, πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 1431 στὸ κατάστιχο τοῦ *Inalcik*<sup>1</sup>, προέρχεται<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἑλληνικῆς *βοστίνα*, ἢ, λέξη ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται κατὰ τόπους μὲ τις σημασίες: 1. «εἶδος τυριοῦ ἀπὸ ἀποβουτυρωμένο κατσικίσιο γάλα (πβ. καὶ *βοστικόσακκο*, τὸ «σάκκος στὸν ὁποῖο βάζουν τὸ τυρὶ βοστίνα»), 2. «τὸ ἄνθος ζουμποῦλι», 3. «φόρος ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τουρκοκρατίας στοὺς ἄρρενας Χριστιανόπαιδας ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας»<sup>3</sup>. Στὴν Ἑπειρὸ ἢ λ. εἶναι γνωστὴ μὲ τις σημασίες 2 καὶ 3. Ἐκτὸς αὐτῶν μὲ τὴ λ. δηλώνουν καὶ τις καρύδες ἀπὸ τις ὁποῖες δύσκολα βγαίνει ὁ καρπός.

Ἐπειδὴ ὡστόσο α) ἡ ἔτυμολογικὴ συγγένεια τῶν τοπν. *Πογωνιανή* καὶ *Πογώνι* εἶναι προφανῆς καὶ β) τὰ σλαβικά τοπν. πού σχηματίζονται μὲ τὴ δηλωτικὴ κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. *-jane* εἶναι πάντα προπαροξύτονα τόσο στὴν περιοχὴ τοῦ νομοῦ Ἰωαννίνων (πβ. τὰ τοπν.: *Βίσανη*, *Βούρμπιανη*, *Γκρίμπιανη*, *Γράσδανη*, *Δόλιανη* κλπ. - βλ. γιὰ τὰ τοπν. στὴν παρούσα ἐργασία) ὅσο καὶ στὸν ὑπόλοιπο ἑλλαδικὸ χῶρο (πβ. τὰ τοπν. *Ἀγόριανη*, *Γόριανη*, *Κάλιανη*, *Νεβόλιανη*, *Ρέτσιανη* κλπ. - Vasmer, 302-303), πρέπει νὰ ἀποκλειστῆ, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν. *Πογώνι*.

Ὁ τύπος *Πογώνια* ὡς ὀνομασία τῆς ἐπαρχίας σὲ οὐδ. γένος καὶ πληθ. ἀριθμὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ οὐσ. *χωριά* (πβ. καὶ τοπν. *Ζαγόρια* γιὰ τὴ δήλωση τῆς περιοχῆς, ὅπου βρίσκονται τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου). Ὡστόσο, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστῆ ὁ σχηματισμὸς του ἀπὸ τὸ σλαβ. *rogony* καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. θηλ. ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. *-ja*.

Οἱ τύποι πού ἀναφέρονται στὰ ἀγιορειτικά ἐγγραφα εἶναι σχηματισμένοι παρετυμολογικὰ ἀπὸ ἐπίδραση τῆς λ. *πώγων*. ὁ καὶ τοῦ βαφτ. Ἰωάννης.

Ἡ ἔτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ ἑλληνικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ ἀποψη πού ἀναφέρθηκε παραπάνω, ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα πού παρουσιάζει ὁ τόπος καθὼς βρίσκεται σὲ ὑψόμετρο περὶ τὰ 500 μ. πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, ἔχει ἥπιο χειμῶνα καὶ διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τις κλιματολογικὲς συνήκες τοῦ ὑπόλοιπου νομοῦ Ἰωαννίνων. Πρόκειται δηλ. γιὰ ἕνα μέρος προφυλαγμένο ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ γενικὰ γιὰ ἕνα μέρος πού δὲν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τραχεῖς κλιματολογικὲς συνθήκες.

Πβ. καὶ τοπν. *Ἀπογωνίτσα* ἀπὸ τὴ Θεσπρωτία (περιοχὴ Σαγιάδας), *Πώγωνη* (*Ἐπάνω* καὶ *Κάτω*) στὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Πουρνιὰ Κονίτσης (Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 169) *Πωγωνιά* καὶ *Μπωγωνιά*, ὀνομασία δύο κόλλων στὴν περιοχὴ τῆς Πάργας (Ν. Τσιάκα, «*Πάργα - θάλασσα*», *HE* 13 [1964] 628), *Πογωνίτσα* καὶ *Μπογωνίτσα* ἀπὸ τὴ Μάνη (Malingoudis, *Studien*, 85-86).

1. *Inalcik-Arvanid*, 3 (4b).

2. Βλ. καὶ Vasmer, 24· Κ. Μέρτζιου, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῶν ξένων Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμίων», *HX* 9 (1934) 200· Ἀθ. Παπαχαρίση, «Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ Πωγωνίου», *HX* 8 (1933) 141.

3. *IANE*, στή λ.: Μπόγκας 1, 80.



Πιθανῶς τὸ τοπν. *Βοστίνα* ὀφείλει τὴ γένεσίν του στὴ σημασία «φόρος», ἐπειδὴ ἡ σημερινὴ Πογωνιανὴ ὑπῆρξε κέντρο γιὰ τὴν ἐγγραφή τῶν Χριστιανοπαίδων καὶ γιὰ τὴ συγκέντρωση τοῦ φόρου τῆς βοστίνας<sup>1</sup>.

Τὸ προσηγ. *βοστίνα* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *onoštъ* «ὁ καρπός»<sup>2</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа* (ἄρσ. *-ьпъ*)<sup>3</sup> μὲ τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη «καρπός» → «φόρος» ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι πιθανῶς ὁ σχετικὸς φόρος ἀρχικὰ καταβαλόταν σὲ εἶδος, σὲ καρπούς.

Ἦχι πιθανή, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ σύνδεση τόσο τοῦ τοπν. ὅσο καὶ τοῦ σλαβ. δανείου μὲ τὸ σερβοκρ. *voština* «μελισσότοπος» (< ἄρχ. σλαβ. *\*voskъ* «κερί»)⁴.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ ἐτυμολογικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Ovoštnik* (βουλγ.), *Vošín*, *Vošnik*, *Voša*, *Vošanica*, *Vošňak* (σερβοκρ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### **Βουδίβιστα, ἡ [zd vuđínvsta] - (172)**

Ἵονομασία τοῦ χωριοῦ ἸΑμπελιὰ (ἸΑμπελεῖα στὸ ΣΣΕΔΚ). Τὸ τοπν. ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Βοτίβιστα*, τύπο πού διορθώνει ὁ Ἀραβαντινός<sup>6</sup> σὲ *Βοδίβιστα* ὡς «σωζόμενον χωρίον τῆς Τσαρκοβίστας». Ὁ Λαμπρίδης<sup>7</sup> ἐπίσης ἀναφερόμενος στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας ἀναφέρει τὴν «...*Βοδίβισταν* (νεκρότοπον)...», ἐρμηνευμα τὸ ὁποῖο διορθώνεται στὰ παροράματα (σ. 79) σὲ «νερότοπον», σχετίζοντας ἔτσι τὸ τοπν. μὲ τὴ σλαβ. λ. *voda* «νερό». Ὡστόσο παραγωγή στίς σλαβ. γλῶσσες καὶ στὴ σλαβ. τοπωνυμία μὲ τὴν κατάλ. *-invъ* δὲν μαρτυρεῖται.

Ἐξάλλου ὁ Vasmer<sup>8</sup> χαρακτηρίζει τὸ τοπν. «ἄσαφές, σκοτεινὸ» καὶ δὲν τὸ σχετίζει μὲ ἄλλα σλαβ. τοπωνύμια.

Τὸ τοπν. εἶναι μᾶλλον κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προ-

1. Μπόγκας 1, 80. Βλ. καὶ Λαμπρίδου, *Κοιρ. - Τσαρκ.*, 8: «...ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος προσετέθη ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἀτομικὸς τις φόρος Γιοβᾶ - χαράτς. Σπέντζα καὶ Βοστίνα καλούμενος...».

2. Miklosich, 228· Vasmer, *REW* 2, 249, στὸ λ. *onoštъ*.

3. Miklosich, *Bildung*, 211.

4. Vasmer, 24· Seliščev, 167.

5. Vasmer, 24· Miklosich, *Bildung*, 338.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 3.

7. Λαμπρίδου, *Κοιρ. - Τσαρκ.*, 16.

8. Vasmer, 24.



σωπ. *Bu-da*<sup>1</sup> (< σλαβ. *bud/bъd* «ἀγρυνος, ἐγρήγορος») καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. *-en* (< *-on*)<sup>2</sup> ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ προσωπ. ἀπὸ κύρια ὀνόματα καὶ προσηγ.: \**Buden* + τὴν πατρῶν. κατάλ. *-išt-* (\**-itj-*)<sup>3</sup>: \**Budevišt-* με ἀπόδοση τῶν σλαβ. [b] καὶ [d] με [v] καὶ [d] ἀντίστοιχα (λόγιος ἐξελληνισμός) καὶ τροπὴ τοῦ [e] σὲ [i] μᾶλλον στὴν ἑλληνικὴ λόγω τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ.

Πβ. καὶ τὰ πολυάριθμα σλαβ. προσωπ.: *Buda* (βουλγ.), *Budalin*, *Budalina*, *Budelja*, *Buden*, *Budin*, *Budić*, *Butko* (σερβοκρ.), *Bda*, *Budil*, *Budilov*, *Budek*, *Budivoj*, *Budimir*, *Budislav* κλπ., ὅπως καὶ τὰ κυριῶν. τοπν.: *Bdin* (βουλγ.), *Budilovac*, *Budin*, *Budimlja* (σερβοκρ.), *Budov*, *Budějovice*, *Budinice*, *Budišov* (τσεχ.), *Budetin*, *Budikon* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup>.

### **Βουλιάστα, ἡ [zd vul'ásta] - (186)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Λούρου κοντὰ στὶς πηγὲς τοῦ ποταμοῦ. Ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε συνοικισμό τοῦ χωριοῦ *Ζόριστα* (ἐπίσ. *Πεντόλακκος*) ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποσπάστηκε στὶς 3.8.1946.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἑλλ. παραγωγὴ καὶ νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸ ρηματ. ἐπίθ. *βουλιαστά* (ἐνν. *χωράφια, κτήματα* κλπ.) κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ρ. *βουλιάζω* καὶ τὴν κατάλ. ρηματ. ἐπίθ. *-στός*, με ἀνέβασμα τοῦ τόνου, ὅπως αὐτὸ πραγματοποιεῖται σὲ προσηγ. πού σχηματίζουν τοπν.: ἡ *λιπαρά* - ἡ *Λιπάρα*, ἡ *μαδαρά* - ἡ *Μαδάρα*, τὰ *χαλαρά* - τὰ *Χάλαρα* κλπ.<sup>5</sup> καὶ μεταπλασμὸ στὸ θηλ. γένος.

### **Βούρμπιανη, ἡ [zd vúrɓjan] - (6)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης. Κατὰ τὴν παράδοση ὁ ἀρχικὸς οἰκισμὸς βρισκόταν κοντὰ στὸ ποτάμι, στὴ θέση *Πίκενη*, ὅπου ἀκόμα καὶ σήμερα στὰ παρόχθια μέρη τῶν τεσσάρων χειμάρρων (*Γκίνη*, *Μεσίνταλο*, *Ρεμπέλη*, *Ψεματάρη*) ὑπάρχουν ἰτιές. Λόγω τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν ἐγκαταλείφθηκε ἡ θέση αὐτὴ καὶ τὸ χωριὸ μετακινήθηκε στὴ

1. Miklosich, *Bildung*, 37.

2. Στὴ βουλγ. ἢ κατάλ. *-on* ἐμφανίζεται με τὸν τύπο *-en* ὅταν προηγούνται μαλακὰ σύμφωνα καὶ τὰ: *ž, tš, š, ě*. Ὡς μαλακὰ σύμφωνα θεωροῦνται στὴ βουλγ. ἐκεῖνα πού βρισκονται μόνο πρὶν ἀπὸ τὰ σκληρὰ φωνήεντα *a, o, y* καὶ *ъ* (βλ. Λαμπίδης, 11, 47).

3. Malingoudis, *Studien*, 158.

4. Miklosich, *Bildung*, 37-38 καὶ 134-135. Πβ. ἐπίσης Šmilauer, 43-44· Schlimpert, *Slaw. PN*, 25.

5. Ὡμοπούλου, *Κέως*, 158-159.



θέση Ἄρατροβιές. Κατὰ τὸν Ρεμπέλη «οἱ γείτονες Ἄλβανοὶ καλοῦσι τὸ χωριὸν Βέρμπανη»<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>2</sup> στὸν ἀρχ. σλαβ. τύπο \**Vьrbjane*, δηλ. «ὁ κάτοικος ἑνὸς ποταμοῦ ἢ ἑνὸς τόπου ποῦ ἔχει τὸ ὄνομα *Vьrba* (< *vьrba* «ἡ ἰτιά») μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ьг* μὲ [ur] στὴν ἑλληνικὴ<sup>3</sup>.

Ἡ λ. σχηματίζει πολυάριθμα τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Βραμπά (Μάνη)<sup>4</sup>/Βέρβα (Φιλιάτες), Βερβίτσα (Ἄκαρν. - Τριφυλ. - Ἄρκαδία), Βίρμπενη (Φλώρ.), Βρμπίστα (Μάνη)/Βουρβά (Ἄττική), Βούρμπα (Λάρισα), Βούρμποβον (Γρεβ.), Βρουπιστά καὶ Βρουπίστα (Ἰωάνν.)<sup>5</sup>, Βορμπόβι Γρεβενά<sup>6</sup>, καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Vьrboves* (βουλγ.), *Vrbjani* (γιουγκ. Μακ.), *Vrbica*, *Vrbje*, *Vrbono*, *Vrba*, *Vrbona*, *Vrboves*, *Vrbonci*, *Vьrbica*, *Vьrbičani* (σερβοκρ.), *Vrbnica* (σλοβ.), *Vrbonce* (σλοβακ.), *Vrbno*, *Vrbice*, *Vrbka* (τσεχ.), *Wierzbica*, *Wierzbow*, *Wierzbowa* (πολ.), *Verbka* (οὐκρ.), *Verbavičbi* (λευκορ.), *Verbovka* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

#### Βουτονόσι, τὸ [stu vutunós] - (92)

Ἵονομασία βλαχόφωνου χωριοῦ, τὸ ὁποῖο ἕως τὸ 1928 ἀποτελοῦσε συνοικισμό τοῦ Μετσόβου. Κοντὰ στὸ χωριό, στὴ θέση *Καταφύ*, ὑπάρχουν ἐρείπια ἀρχαίου τείχους, καθὼς ἡ θέση τὴν ὁποία κατέχει ὁ οἰκισμὸς βρίσκεται σὲ φυσικὸ πέρασμα πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ Μετσόβου καὶ τῆς Μακεδονίας.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. \**Budnoš* μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς [o] / > [u] καὶ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *b* καὶ *d* μὲ [v] καὶ [t] ἀντίστοιχα στὴν ἑλληνικὴ<sup>8</sup>. Τὸ προσωπ. \**Budnoš* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. (βουλγ.) ἐπίθ. *byden*, *-dna*, *-dno* «ὁ ξύπνιος,

1. Ρεμπέλης, 259-260.

2. Vasmer, 25.

3. Γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ьг*, μὲ [ur/ar/er], ὅπως αὐτὴ παρατηρεῖται στὰ σλαβ. τοπν. τῆς Ἑλλάδας βλ. Malingoudis, *Studien*, 121-122.

4. Malingoudis, *Studien*, 121.

5. Vasmer, 23, 26, 66, 69, 121, 146, 151, 180, 190 καὶ Malingoudis, ὁ.π.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 346.

7. Miklosich, *Bildung*, 339· Šmilauer, 195.

8. Miklosich, 25, στὸ λ. *būd-1*· Berneker, 106, στὸ λ. *budō*· Βουλγαροελλ. λεξ., 78-79.



ὁ ἐγρήγορος» (πβ. οὐσ. *bytka* «ή σκοπιά», ἐπίρρ. *bydno* «ξύπνια, ἄγρου-  
πνα» κλπ.)<sup>1</sup> καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-oš(b)*<sup>2</sup>.

Γιὰ προσωπ. καὶ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἀπὸ τὸ σλαβό-  
φωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. *Βουδίβιστα*.

### **Βράβορη, ἦ [zd vtánur] - (210)**

᾽Ονομασία οἰκισμοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Γραμμένου, Α τῶν Ἰωαννί-  
νων, πού μετονομάστηκε σὲ Ἀνάργυροι (1.4.1927).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὰ σλαβ. μὲ τὴ βοήθεια τῆς  
σλαβ. παραγωγικῆς κατάλ. *-огъ*<sup>3</sup> ἢ *α*) ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *boгъ* «τὸ ζῶο,  
τὸ κτῆνος» (πβ. βουλγ. *brav, brava*, σλοβ. *brav*, σερβοκρ. *brān* κλπ.)<sup>4</sup> ἢ  
β) ἀπὸ τὸ σλαβ. *vrba*, «ἡ ἰτιά»<sup>5</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *-br-* μὲ [-ar-] στὴν  
ἐλληνικῆ<sup>6</sup> καὶ μετάθεση τοῦ ὑγροῦ.

Πβ. ἀπὸ τὴ λ. *boгъ* τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Bravec*  
(βουλγ.), *Bravsko* (σερβοκρ.), *Bravacovo* (σλοβακ.), *Bravinné* (τσεχ.),  
*Βορονčана* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>

Τοπωνυμικὲς παραγωγὲς ἀπὸ τὸ *vrba* βλ. στὸ λ. *Βούρμπιανη*.

### **Βραδέτο, τὸ [stu vradétu] - (49)**

᾽Ονομασία χωριοῦ στὸ Κεντρικὸ Ζαγόρι μὲ ὑψόμετρο πάνω ἀπὸ  
1300 μ.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτώνυμο καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὐσ. *brad*  
«τὸ ἔλατο»<sup>8</sup> καὶ τὴν περιεκτ. κατάλ. *-et*<sup>9</sup> (< λατ. *-etum*, ἀπ' ὅπου καὶ ἡ  
ἰταλ. περιεκτ. κατάλ. φυτῶν *-eto*)<sup>10</sup>.

Τὸ ἀρομ. προσηγ. ἀπὸ τὸ λατ. *brathy, -yos* (< ἑλλ. *βράθυ, -υος* «εἶδος

1. Vasmer, 294.

2. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 343· Malingoudis, *Studien*, 114, 162.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91-92· μὲ τὴν ἴδια κατάλ. σχηματίζονται καὶ τὰ  
τοπν. *Γκρουμόρια* καὶ *Στομπόρια* στὴν περιοχὴ Ζαγορίου (Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 484  
καὶ 553 ἀντίστοιχα).

4. Miklosich, 19· Berneker, 75.

5. Βλ. στὸ τοπν. *Βούρμπιανη*.

6. Malingoudis, *Studien*, 121-122 καὶ 145.

7. Šmilauer, 42.

8. Papahagi, 282.

9. Jordan, *Торон. гомѣн.*, 424 κέξ.

10. C. Battisti - G. Alessio, *Dizionario etimologico italiano*, Firenze 1966, 1560.



θάμνου έχοντος φύλλα κυπαρισσοειδή»<sup>1)</sup> απ' όπου τὸ ἄλβ. *bredh*, -i «ἔλατο»<sup>2)</sup> καὶ τὸ ρουμ. *brad* «τὸ ἴδιο»· πβ. καὶ ρουμ. *brădet* «τὸ ἐλατό-  
δασος»<sup>3)</sup>.

Ἡ λ. εἶναι γνωστὴ καὶ στὴν τοπωνυμία τῆς Ρουμανίας μὲ τοὺς τύ-  
πους: *Brădet(ul)*, *Brădetului*, *Valea Brădetului*, *Brădăţelul* κλπ.<sup>4)</sup>

### Βράνιστα, ἦ [zd vránŝta] - (29)

Ἵονομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης ποῦ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ  
τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Τράπεζα*<sup>5)</sup> (μετον. 29.12.1953). Σήμερα ἀποτελεῖ συ-  
νοικισμό τῆς κοινότητος *Ζέλιστα* (ἐπίσ. Ἐξοχή).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται<sup>6)</sup>:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *vrana* «κουρούνα // κόρακας»<sup>7)</sup> καὶ τὴν σλαβ.  
πληθυντικὴν κατάλ. -*ŝta*.

β) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Vran*<sup>8)</sup> (< *vrana*, -a, -o «μαῦρος, μαυρομάλ-  
λης») καὶ τὴν σλαβ. πατρων. κατάλ. -*ŝt*- (< \*-*itj*-)

ἢ γ) ἀπὸ τὸ σλαβ. *braniŝte* (πληθ. *braniŝta*) «δάσος ὅπου εἶναι ἀπα-  
γορευμένη ἡ ὑλοτομία καὶ ἡ βοσκή»<sup>9)</sup>.

Οἱ σλαβικὲς προσηγ. λ. εἶναι συχνὲς στὴ σλαβ. ὀνοματολογία τόσο  
ὡς προσωπ.: *Vran*, *Vrana*, *Voron*, *Vorona*, *Vranes* κλπ.<sup>10)</sup> ὅσο καὶ ὡς

1. *LSJ*, στή λ.: Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

2. Γκίνης, 58· Meyer, *EW alb. Spr.*, 45.

3. *Tiktin* 1, 371 καὶ 374.

4. Jordan, *Topon. român.*, 425.

5. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ἀρκετὲς μετονομασίες οἰκισμῶν ἔχουν τὴν ἀρχὴ τους σὲ μι-  
κροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς τους ἢ τῆς περιοχῆς γειτονικῶν οἰκισμῶν. Γι' αὐτὸ τὸ λό-  
γο πιστεύω πῶς ἡ ἐπίσημη ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στὸ τοπν. *Τράπεζα*, ἢ [zn  
drárizá] τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ *Μπλεθούκι* (ἐπίσ. *Πυξαριά*), τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐτυ-  
μολογηθεῖ ὄχι ἀπὸ τὸ ἑλλ. *τράπεζα*, ἢ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἄλβ. ὑποκορ. τοῦ οὐσ. *trapa*, -i «τὸ  
χαντάκι» + τὴν ἄλβ. ὑποκορ. κατάλ. -*ŝta* (πβ. καὶ τοπν. *Τραπεζίτσα* ἀπὸ τὴν περιοχὴ  
τοῦ χωριοῦ *Πεκλάρι*).

6. Βλ. καὶ Vasmer, 25-26.

7. Miklosich, 395, στὸ λ. *vorŝt*.

8. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ σλαβ. κατάλ. -*ŝta* δὲν ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ, δὲν ἐπι-  
τρέπει τὴν παραγωγὴ τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Βρανᾶς* (καὶ *Βράνος*), το ὁποῖο κατὰ τὴ  
γνώμη μου, (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 474, σημ. 2) εἶναι τῆς ἴδιας (δηλ. σλαβικῆς) ἐτυ-  
μολογικῆς ἀρχῆς.

9. *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 73.

10. Miklosich, *Bildung*, 45· Malingoudis, *Studien*, 121.



τοπν.: α) από τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βάρνοβα* (Μάνη), *Βράνα* (Θεσσ.), *Βράνια* (Φιλιάτες), *Βρανιανά* (Εὐρυτ.), *Βράνιστα* (Ζαγόρι)<sup>1</sup> καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Vranja Stena*, *Vranata Voda* (βουλγ.), *Vranište* (γιουγκ. Μακ.), *Vranjak*, *Vrana*, *Vranov*, *Vranovъсь*, *Vranjska*, *Vranina* (σερβοκρ.), *Vranščak*, *Vranšica*, *Vrajnica* (σλοβ.), *Vranica* (σλοβακ.), *Vranin* (τσεχ.), *Врона* (πολ.), *Vorona* (οὐκρ.), *Voronava*, *Voroponysa* (λευκορ.), *Voronki*, *Voronoi*, *Voronka* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>

### **Βρίστοβο, τὸ [sto vrístono] - (326)**

Ὀνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Λάβδανη Πογωνίου.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *brěstóno*<sup>3</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *brěstъ* «ἡ φτελιά» (< *berstъ*)<sup>4</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο<sup>5</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔμ [e] στὴν ἑλληνική<sup>6</sup>, τροπὴ τοῦ [e] σὲ [i] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ καὶ τέλος ἀνάπτυξη δευτερεύοντος τοπισμοῦ<sup>7</sup>: [vrístono].

Ἀπὸ τῆ λ. ἔχουμε ἀρκετὰ τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Βρεστά* (Φιλιάτες), *Βρεσενίτσα* (Ἄρτα), *Βράστοβο* (Πρέβεζα), *Βρέστενα* (Καλάβρ.), *Βρεστόν*, *Βερεστιά* (Τριφυλία) *Βραστοβές* (Ζαγόρι)<sup>8</sup>, *Βράστοβο* (Θεσπρωτία)<sup>9</sup> ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Brěstovo*, *Brěstovica*, *Brestaka* (βουλγ.), *Brest* (γιουγκ. Μακ.), *Brěstovъсь*, *Brestovo*, *Brestovac*, *Brestje*, *Brestovec*, *Brestova Draga* (σερβοκρ.), *Brestovica* (σλοβ.), *Brestovany* (σλοβακ.), *Břestce* (τσεχ.), *Brzostek* (πολ.), *Berestova*, *Berestok* (οὐκρ.), *Berastovica* (λευκορ.), *Berestovo*, *Berestovaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>10</sup>

### **Βροδό, τὸ [stu vruđó] - (146)**

Ὀνομασία τοῦ γνωστοῦ σήμερα χωριοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα

1. Vasmer, 25, 81, 87· Malingoudis, *Studien*, 121· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 474.
2. Miklosich, *Bildung*, 338· Šmilauer, 192-193.
3. Zaimov, *Anciens noms*, 397.
4. Miklosich, 11· Berneker, 52.
5. Miklosich, *Bildung*, 212.
6. Vasmer, 269· Weigand, 25· Malingoudis, *Studien*, 136 κέξ.
7. Zaimov, *δ.π.*
8. Vasmer, 26, 57, 62, 132, 146· Οἰκονόμου *Ζαγόρι*, 475.
9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 349.
10. Miklosich, *Bildung*, 228· Vasmer, 62· Šmilauer, 38.





Μονολίθι (μετον. 1.4.1927). Ἦδη ὁ Λαμπρίδης<sup>1</sup> κάνει λόγο γιά: «Τὴν κατὰ τὴν θέσιν Πλάκα καὶ Βουρδῶ γέφυραν...».

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *brodъ* «τὸ πέρασμα, ὁ δρόμος, ὁ χεῖμαρρος» (< ρ. *broditi* «περνᾶω νερό, ὑδροβατέω»)³ μὲ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *b* καὶ *d* μὲ [v] καὶ [d] ἀντίστοιχα στὴν ἑλληνική. Ὁ τύπος Βουρδῶ τοῦ Λαμπρίδη μὲ μετάθεση τοῦ [r].

Μὲ τὴ λ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Caribrod* (βουλγ.), *Brodec* (γιουγκ. Μακ.), *Brod, Brodac, Brodargъ, Brodareno, Brodъnici* (σερβοκρ.), *Brodišče* (σλοβ.), *Brodské* (σλοβακ.), *Brūdek, Brod, Brodec, Brodečno* (τσεχ.), *Brodniczka* (πολ.), *Brid, Brody* (οὐκρ.), *Pegabroddze* (λευκορ.), *Brodnica* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup>.

### Βροντισμένη, ἦ [zd vrud-zmén] - (301)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ ἀποσπάστηκε (26.11.1929) ἀπὸ τὴν κοινότητα τῆς Ζαγόριανης (ἐπίσ. Χρυσοράχη).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὴ μετοχὴ βροντισμένη, ἦ τοῦ ρ. βροντίζω (διαφορετικὸς τύπος τοῦ βροντῶ) «παράγω βροντὴ // καταπίπτω παταγωδῶς»<sup>5</sup> κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσ. θέση, τοποθεσία, χαράδρα κλπ.

Ἡ παραπάνω μετοχὴ χρησιμοποιεῖται στὰ ἀλειφιάτικα, τὸ συνηματικό γλωσσάρι τῶν γανωτῆδων, καὶ στὰ σοπικιώτικα, τὸ συνηματικό γλωσσάρι τῶν βαρελάδων ἀπὸ τὴ Σοπική, μὲ τὴ σημασία «γάμος, χαρά»<sup>6</sup>, ἐπειδὴ, ἰδιαιτέρα παλαιότερα, ἀλλὰ καὶ σήμερα, συνηθίζουν κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ γάμου νὰ ρίχνουν τουφεκιές. Ἐδῶ ἡ μετοχὴ κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. μέρα, γιορτὴ, τελετὴ κλπ.

### Βρουσίνα, ἦ [zd vrusína] - (253)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ ἀπὸ Γιάννινα πρὸς Ἡγουμενίτσα καὶ στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Καλαμᾶ. Τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν

1. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 71. Ἡ ὀρθογράφηση μὲ -ῶ ὀφείλεται μᾶλλον σὲ παρετυμολογία πρὸς τὰ θηλ. βαπτ. σὲ -ῶ π.χ.: Ζαχαρῶ, Μαργαρῶ κλπ. κατὰ τὰ Θεανῶ, Κλειῶ, Μαξιμῶ κλπ. (Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. -ῶ).

2. Βλ. καὶ Vasmer, 62.

3. Miklosich, 20, λ. *bred*· Berneker, 86.

4. Miklosich, *Bildung*, 229-230· Šmilauer, 43.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

6. Κ. Φωτοπούλου, «Τὰ ἀλειφιάτικα», *HE* 1 (1952) 816· Α. Παπαχαρίση, «Τὰ Σώπικα», *HX* 5 (1930) 266.



σὲ παρακείμενο λόφο, ἀπ' ὅπου κατοπτεύει κανεῖς τὴν κοιλάδα τοῦ Καλαμᾶ σὲ μεγάλο βάθος. Στὴ θέση ὑπάρχουν καὶ ἐρείπια μικρῆς ἀκρόπολης. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1379 στὸ «Χρονικὸν τῶν Ἰωαννίνων» μὲ τὸν τύπο *Βουρσίνα*<sup>1</sup>, ἐνῶ ὁ Ἀραβαντινὸς<sup>2</sup> ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τοὺς τύπους *Βρυσίνα* καὶ *Βουρσίνα* μὲ τὴ σημείωση ὅτι πρόκειται γιὰ: «φρούριον καὶ πόλισμα τῆς Ἠπείρου, οὐπερ τὸ ὄνομα διατηρεῖται εἰσέτι εἰς χωρίον τι κείμενον...». Πβ. καὶ τοπν. *Βάρσοι*<sup>3</sup> στὴν κοινοτικὴ περιοχὴ τοῦ χωριοῦ<sup>4</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται<sup>5</sup>:

1. ἢ ἀπὸ τὸ σλαβ. *vr̃chъ* «ἡ κορυφή // τὸ βουνό»<sup>6</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа* (ἀρσ. *-ьпъ*)<sup>7</sup> μὲ τροπὴ τοῦ ὑπερωικοῦ *ch* σὲ ᾄπριν ἀπὸ τὸ *ь* καὶ μετάθεση τοῦ *г*,

ἢ 2. ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. *br̃usъ* «τὸ ἀκόνι // ὁ βράχος»<sup>8</sup> καὶ τὴν ἴδια ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа*.

Οἱ τύποι *Βρυσίνα* καὶ *Φροσύνα* προέρχονται ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ οὖσ. βρύση, ἢ καὶ τὸ θηλ. βαφτ. (Εὐ)φροσύνη.

Οἱ σλαβ. λ. γνωστὲς σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση:

1. *vr̃chъ*:

στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο:

*Βρίχος*, *Λούτσα* στὸ *Βρίχο* (Ζαγ.)<sup>9</sup>

καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Vr̃sek* (βουλγ.), *Vrn*, *Vršinje* (γιουγκ. Μακ.), *Vrh Bosna*, *Vrhovi*, *Vrhovec*, *Vrhovac*, *Vr̃šije* (σερβοκρ.), *Vr̃holje*, *Vrhovlje*, *Vrhovljani* (σλοβ.), *Vrchovinny* (σλοβακ.), *Vrchlabí*, *Vrchona*, *Vrchovina* (τσεχ.), *Wierzchowiec*, *Wirzch* (πολ.), *Veršini* (οὐκρ.), *Vjarhi* (λευκορ.), *Verch-Cochova* (ρωσ.) κλπ.<sup>10</sup>.

1. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 22. 25-26 καὶ 23. 10.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 38.

3. Πβ. τὸ βουλγ. σερβ. *varoš*, ἀλβ. *varosh* «ἡ πόλη // τὸ κάστρο ἢ ἀκρόπολη» (Miklosich, 375, στὸ λ. *var· Fjalor*, 1315).

4. Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικὲς λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 (1962) 134.

5. Vasmer, 25, 26· Zaimov, 17.

6. Miklosich, 384, λ. *vr̃chъ*, Vasmer, *REW* 1, 190, λ. *vr̃h*.

7. Miklosich, *Bildung*, 211.

8. Miklosich, 23, λ. *br̃usъ*· Berneker, 89.

9. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 475-476.

10. Miklosich, *Bildung*, 340· Šmilauer, 195.



2. *brusъ*:

*Bryhica* (βουλγ.), *Brusnik* (γιουγκ. Μακ.), *Brusna*, *Brusnik*, *Brušane*, *Brusъ* (σερβοκρ.), *Brusnica*, *Brusnice* (σλοβ.), *Brusno* (σλοβακ.), *Brusnica*, *Brusy* (τσεχ.), *Brusek* (πολ.), *Bruchnicja*, *Brusno*, *Brusov* (οὐκρ.), *Brysovo* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

**Γαβραιοί, οί** [sts γαντρίσους / zd γαντρίσό] - (295)

Όνομασία χωριού της έπαρχίας Δωδώνης. Τό τοπν. συνηθίζεται νά εκφέρεται κατά δύο τρόπους: α) στη *Γαβραιοιά* (αίτ. έν. θηλ.) και β) στους *Γαβραιοούς* (αίτ. πληθ. άρσ.).

Τό τοπν. σχετίζεται από τον Vasmer<sup>2</sup> με τό σλαβ. οὐσ. *gabъr* «ή άσπρη όξιά» και έτυμολογείται από τό έθνικό \**Γαβρίσιοι* (< τοπν. \**Γάβρος*) κατά τό σχήμα: *Ζαγορήσιοι* - *Ζαγόρι* (πβ. και τοπν. *Γαβρέσι* στην περιοχή της Φλώρινας<sup>3</sup>).

Όστόσο δέν λαμβάνεται ύπόψη ούτε ή δυσκολία που δημιουργεί ό τονισμός, ούτε ή διπλή έκφορά του τοπν., όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

Πιστεύω πως ναι μέν τό τοπν. έχει έτυμολογική σχέση με τό σλαβ. οὐσ. *gabъr*, αλλά ή γένεσή του πρέπει νά αποδοθεί στο προσωπ. *Gabreš-* (b) (πβ. και σλαβ. προσωπ. *Grbeš*)<sup>4</sup> από τό *gabъr* + σλαβ. κατάλ. *-eš* (b)<sup>5</sup> και \**Γαβρέσης*<sup>6</sup> με λόγιο έξελληνισμό. Από τό προσωπ. \**Γαβρέσης* και την άνδρων. κατάλ. *-ου* τό άνδρων. \**Γαβρεσου* (κατά τὰ Λουκου - Λουκάς, *Μιχαλου* - *Μιχάλης* κλπ.). Η εμπρόθετη έκφορά του άνδρων. σύμφωνα με τό βόρειο φωνηεντισμό [sts γαντρίσους] = στης *Γαβραιοούς*, ένν. τό κτήμα, τό χωράφι κλπ. δημιούργησε την έσφαλμένη έντύπωση πως πρόκειται για έναρθη έκφορά του τοπν. σε αίτ. πληθ. άρσ. γένους: [sts γαντρίσους] = στους *Γαβραιοούς*, άπ' όπου όν. *Γαβραιοί*.

Πβ. και τοπν. *Γαμπρέση* (Δυτ. Μακεδ.), *Γκαμπρέσι* (*Ζαγόρι*), *Γκάβροβο* «όνομασία βουνού (στα σύνορα Άρτας - Αιτωλοακαρνανίας)<sup>7</sup> και *Gabrono*, *Gabríka* (βουλγ.), *Grabovica*, *Graberec*, *Grabarje*, *Grabrov-*

1. Miklosich, *Bildung*, 230· Šmilauer, 43.

2. Vasmer, 26.

3. Vasmer, 190.

4. Miklosich, *Bildung*, 18.

5. Miklosich, δ.π.· Malingoudis, *Studien*, 28· Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 560.

6. Vasmer, 190.

7. Άθηνά 25 (1913) 441· Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 478.



*pinca* (σερβοκρ.), *Grabe* (σλοβ.), *Hrabonka* (σλοβακ.), *Grabonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

**Γαΐδουροχώρι, τὸ [sto γαΐδουροχόρι] - (349)**

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, γνωστοῦ ιδιαίτερα μὲ τὴν ἐπίσημη ὄνομασία Ἀργυροχώρι.

Ἡ παλαιότερη ὄνομασία τοῦ χωριοῦ δὲν ἀναφέρεται στὰ ΣΣΕΔΚ<sup>2</sup>. Ὡστόσο τὸ γεγονός ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν ὁμορων κοινοτήτων ὀνομάζουν τὸ χωριὸ καὶ σήμερα *Γαΐδουροχώρι* χωρὶς περιπαικτικὴ διάθεση παράλληλα πρὸς τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>3</sup> ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τὴ διαξενικτικὴ ὄνομασία Ἀργυροχώρι ἢ Γαΐδουροχώρι ἀπὸ τὴ Διοίκηση Ἀργυροκάστρου καὶ ὁ Μπέττης<sup>4</sup> ὡς Γαδαροχώρι ἀπὸ τὴν ἐπαρχία Πογωνίου μᾶς κάνει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὁ τύπος Ἀργυροχώρι εἶναι μεταγενέστερη εὐφημιστικὴ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ἢ ὁποία ἐνθαρρύνεται καὶ ἀπὸ τὴ φωνητικὴ ὁμοιότητα τῶν δύο τύπων.

Τὸ σύνθετο τοπν. σχηματίζεται μὲ α' συνθετ. τῆ λ. γάιδαρος καὶ β' συνθετ. τῆ λ. χωριό (καὶ -χώρι στὴ σύνθεση). Ἡ λ. γάιδαρος ὡς α' συνθετ. δηλώνει προσδιοριστικὰ ὅτι τὸ β' συνθετ. ἔχει σχέση μὲ τὸν γάιδαρο (π.χ. γαΐδουρόγαλα, γαΐδουροκαβαλ(λ)αρία, γαΐδουροκυλίστρα, γαΐδουροφόρτωμα κλπ.) ἢ χρησιμοποιεῖται ὡς μεγεθυντικὸ πρόθημα (π.χ. γαΐδουρόβηχας, γαΐδαρογουστέρα, γαΐδουρελιά, γαΐδουροκαλόκαιρο κλπ.)<sup>5</sup>.

Στὴν ὄνομασία τοῦ χωριοῦ τὸ α' συνθετ. χρησιμοποιεῖται μᾶλλον μὲ τὴν α' σημασία, τοῦ τόπου, τοῦ χωριοῦ δηλ., ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ γαΐδούρια.

**Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ [sto γαναδῆ] - (19)**

Ὄνομασία τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς οἰκισμοὺς ποὺ συγκροτοῦσαν ἀρχικὰ τὴν κοινότητα Μόλιστα στὴν ἐπαρχία Κονίτσης.

Ὁ Λαμπρίδης<sup>6</sup> ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Γενναδιό* πιθανῶς ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ρ. γεννῶ, ἐνῶ ὁ Στεργιόπουλος<sup>7</sup> ἀναφέρει

1. Miklosich, *Bildung*, 247· Šmilauer, 71.

2. ΣΣΕΔΚ, 19, 598-599.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 363.

4. Μπέττης, *Ὄνοματολογία*, 21 καὶ 26.

5. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 35.

6. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα*, 187 καὶ 188.

7. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 9, 229.



τῆ λαϊκῆ ἔτυμολογία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ τοπν. «...παρήχθη ἀπὸ τὸ “κάννα-δυό” = μερικοί, ὀλίγοι, δηλ. ξένοι, οἵτινες κατώκησαν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γαναδιοῦ».

Τὸ τοπν., κατὰ τὴ γνώμη μου, πιθανῶς προέρχεται ἤ:

α) ἀπὸ τὸ οὖσ. καννάβι, τὸ + τὴν τοπικὴ - περιεκτ. κατάλ. -ειό (< -εῖον) ἠπ' ὅπου \*[kananǰó] καὶ \*[γανανǰό] (μὲ τροπὴ τοῦ ἄηχου [k-] σὲ ἠχηρὸ [γ-])<sup>2</sup> > [γanaǰó] μὲ τροπὴ τοῦ [vj] σὲ [ǰj] ἀπὸ λαϊκῆ ἔτυμολογία πρὸς τὸ δύο-δυό<sup>3</sup>

ἢ β) ἀπὸ τὶς λ. γανάδι, τὸ - γανάδα, ἢ<sup>4</sup> οἱ ὁποῖες χρησιμοποιήθηκαν συνεκδοχικὰ γιὰ νὰ δηλώσουν «τὸν τσιγγάνο, τὸν γύφτο // τὸν φορτικὸ καὶ ἐνοχλητικὸ» ἄνθρωπο καὶ τὴν τοπικὴ - περιεκτ. κατάλ. -ειό.

### Γαρδίκι, τὸ [stu γαρδίκ'] - (275)

ἽΟνομασία οἰκισμοῦ ποῦ ἀποσπάστηκε (22.12.1920) ἀπὸ τὴν κοινότητα Τζοντίλας (ἐπίσ. Ζωοδόχος).

Τὸ τοπν. ποῦ ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319<sup>5</sup> περιγράφεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ ὡς «Πόλις τῆς Χαονίας, Γάρδη ἄλλοτε καὶ Γαρδίκιον λεγομένη εἰς θέσιν ὄχυρὰν κειμένη καὶ οἰκουμένη ὑπὸ φυλῆς Ἀλβανικῆς Τουρκισάσης ἐσχάτως»<sup>6</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>7</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. gradъ (< gorǰъ) «τὸ ὄχυρὸ // ἡ πόλη // ὁ κῆπος»<sup>8</sup> καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. ὑποκορ. κατάλ. -ькь (ἢ -ікь)<sup>9</sup>.

Τὸ τοπν. συναντιέται ἀρκετὲς φορὲς στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, καθὼς

1. Ἡ κατάλ. -εῖον (καὶ -ειό μὲ συνίζηση) εἶναι τοπικὴ-περιεκτικὴ κατάλ. καὶ δηλώνει τὸν τόπο ὅπου ὑπάρχει κάτι.

2. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. γ, ὅπου καὶ τὰ παραδείγματα: γαρίδα (< καρὶς), γαβιός (< κωβιός) κλπ.

3. Πβ. καὶ τοπν. Γλύκερα «τοποθεσία τῆς Μεσσαριάς ὅπου κατειργάζοντο κάνναβιν» (Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 9, 234), τοπν. ἀπὸ τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς κάνναβης ἦταν γνωστὴ στὸ γειτονικὸ οἰκισμό τῆς Μεσσαριάς. Ἄς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ ἔτυμολόγησις τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ καναδιό εἶναι ἀκόμα ζωντανὴ στὸ στόμα τῶν λιγιστῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ.

4. Βλ. IANE, στίς λ.

5. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 304.

6. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 39.

7. Βλ. καὶ Vasmer, 26.

8. Miklosich, 73, στὸ λ. gorǰъ· Vasmer, REW 1, 297, λ. gorod.

9. Miklosich, Stammbildungslehre, 254 κέξ· Malingoudis, Studien, 153.



ἐπίσης καὶ μὲ τὸν ὑποκορ. τύπο *Γαρδικάκι* (Φθιώτ.). Πβ. καὶ τὸ σύνθετο *Παλαιογαρδίκι* (Τρίκ.)<sup>1</sup>.

Πολυάρθμα εἶναι ἐπίσης τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Gradec* (βουλγ.), *Zagrad* (γιουγκ. Μακ.), *Gradac*, *Gradec*, *Gradište* (σερβοκρ.), *Gradišče*, *Gradonlje* (σλοβ.), *Hradečnica* (σλοβακ.), *Hradisko*, *Hradec* (τσεχ.), *Starogród*, *Grodkow* (πολ.), *Gorožanka* (οὐκρ.), *Garadziška* (λευκορ.), *Gorodok*, *Gorodobaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>.

### **Γερακάρι, τὸ [stu yirakár] - (111)**

᾽Ονομασία κοινότητος στὴν περιοχὴ Μαλακασίου.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Γερακάρης* < ἐπαγγελμ. *γερακάρης*, ὁ «ὁ ἐκπαιδευτὴς ἢ ἐπιστάτης κυνηγετικῶν γερακιῶν»<sup>3</sup> ἀπὸ ὅπου καὶ ἀξίωμα ἢ τιμητικὸς τίτλος τῆς βυζαντινῆς αὐλῆς<sup>4</sup>. Τὸ ἐπαγγελματικὸ *γερακάρης*, ὁ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *γεράκι*, τὸ καὶ τὴν κατάλ. ἐπαγγελματικῶν -*άρης*.

### **Γεωργάνοι, οἱ [sts yirgáns] - (185)**

᾽Ονομασία οἰκισμοῦ κοντὰ στὰ Δερβίξιανα.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Γεωργάνος* (καὶ *Γεωργάνας*, *Γεωργάνης*, *Γεωργανόπουλος*, *Γεωργανούδης*)<sup>5</sup> σὲ πληθ. ἀριθμὸ. Τὸ ἐπὼν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ ἔθνικὸ κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ οὐσ. *γεώργιον*, τὸ «ἀγρός, χωράφι // κῆπος // καλλιέργεια»<sup>6</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*άνος*<sup>7</sup>.

Πβ. καὶ τοπν. *στὴ Βρύση τοῦ Γεωργάν* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ ᾽Οξιὰ (Κόνιτσα)<sup>8</sup>.

### **Γιάνιστα, ἡ [zd yánsta] - (106)**

᾽Ονομασία χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βα-*

1. Βλ. Vasmer, 68, 77, 88, 95, 103, 104, 151, 161· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 476.

2. Miklosich, *Bildung*, 247-248· Šmilauer, 69.

3. Τριανταφυλλίδης, 50.

4. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ.: Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

5. *ΟΤΕ Ἀθ.*

6. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ.: Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.

7. Ἐκτὸς ἀπὸ ἐπιθ. μὲ τὴν κατάλ. -*άνος* δημιουργοῦνται καὶ ἔθνικα ἀπ' ὅπου καὶ ἐπώνυμα: π.χ. *Βενετσάνος*, *Πρεβεζάνος* κλπ. (Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. *λεξ.*, στὸ λ.: Τριανταφυλλίδης, 27).

8. Ρεμπέλης, 260.



σιλική (μετον. 9.9.1950). Τò χωριό βρίσκεται στην ανατολική πλευρά τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων.

Τò τοπν. ἀναφέρεται στό χρυσόβουλλο τοῦ 1321 μέ τὸν τύπο Ἰωάννιστα, ἐνῶ σέ σημείωση ὁ Ἀραβαντινὸς διορθώνει: «...ἡ νῦν Γιάννιστα»<sup>1</sup>.

Ο Vasmer<sup>2</sup> θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ βουλγ. *Jamište*, ὅπως μαρτυρεῖται στό τοπν. *Jamista* (< *jama* «λάκκος, χαντάκι») καὶ ἀποδίδει τὸ Ἑπειρωτ. τοπν. σέ παρετυμολογία πρὸς τὸ *Γιάννης*. Ὁ Θαβώρης<sup>3</sup> ἐπίσης ἀποκλείει τὴν σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν., ὁ δὲ Γεωργακάς<sup>4</sup> προτείνει τὴν προέλευσή του ἀπὸ τὸ βαφτ. *Γιάννης* δεχόμενος ὅτι ἡ σλαβ. κατάλ. *-išta* ἀπέκτησε παραγωγικὴ δύναμη στὴν ἐλληνικὴ. Παραθέτει δέ, ὡς μαρτυρίες γι' αὐτό, τοπν. σέ *-išta* ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα προέρχονται ἀπὸ σλαβ. προσηγ. τὰ ὁποῖα ἔδωσαν δάνεια στὴν ἐλληνικὴ: π.χ. *Βράνιστα*, *Γάβριστα* κλπ.<sup>5</sup> καὶ ἄλλα προέρχονται ἀπὸ σλαβ. προσηγ. παρετυμολογημένα στὴν ἐλληνικὴ: π.χ. τὸ τοπν. *Νησίστα*: *νησί* κλπ. Κανένα ὅμως τοπν. δὲν προέρχεται ἀπὸ γνήσια ἐλλ. προσηγ. + τὴν σλαβ. κατάλ. *-išta* καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀμφιβάλλω ἂν ἡ σλαβ. κατάλ. *-išta* ἀπέκτησε παραγωγικὴ δύναμη στὴν ἐλληνικὴ.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Jan*<sup>6</sup> καὶ τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-* (< *\*-itj-*)<sup>7</sup> χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. προσωπ. *Janica*<sup>8</sup> μέ ἐπίδραση τῆς ἀρκετὰ συχνῆς τοπν. κατάλ. *-išta*<sup>9</sup>.

Ἡ ὀρθογράφηση τοῦ τοπν. μέ *-νν-* προέρχεται ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ ἐλλ. βαφτ. *Γιάννης*.

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

2. Vasmer, 27.

3. A. Thavores, «The Slavs and Slav Toponyms and their Endings in Greece», *Cyrrilomet-hodianum* 3 (1975) 214.

4. Γεωργακά, *Συμβολή*, 66-67.

5. Σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις νομίζω πὼς εἶναι μεθοδολογικὰ ὀρθότερο νὰ ἀποδοθοῦν τὰ ἔτσι δημιουργημένα τοπν. σέ ξένους (σλάβους στό προκείμενο) ὀνοματοθέτες καὶ νὰ σχηματιστοῦν ἀπὸ τὰ σλαβ.: προσωπ. *Vran(na)* - πβ. τοπν. *Βράνιστα*- καὶ προσηγ. *gabъ* «ἡ ἄσπρη βαλανιδιά» παρὰ στὰ: προσωπ. *Βράνος* (< σλαβ. προσωπ. *Vran*) ἢ τὸ δάνειο προσηγ. τῆς ἐλληνικῆς *γάβρος* (< σλαβ. *gabъ*) ἀντίστοιχα + τὴ σλαβ. κατάλ. *-išta*.

6. Miklosich, *Bildung*, 64.

7. Malingoudis, *Studien*, 158.

8. Miklosich, *δ.π.*

9. Βλ. Vasmer, 305.



Πβ. και τὰ σχετικὰ τοπν.: Γιάντσιστα (Βέροια), *Jančista* (Τέτοβο)<sup>1</sup> και τὰ προσωπ.: *Jano, Janul, Jana, Jovančo, Ivaško, Jovanica* (βουλγ.), *Ivana, Ivanko-Ivanka, Ivo, Jan-Jana* (σερβοκρ.), *Januš* (τσεχ.) κλπ.<sup>2</sup>

### Γιάννινα, τὰ<sup>3</sup> [sta yánnina] - (165)

ἽΟνομασία τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἡπειροῦ οἰκονομικοῦ, πολιτικοῦ και πολιτιστικοῦ κέντρου τῆς περιοχῆς σήμερα και στοῦ ἀπώτερο παρελθόν.

Μέ τὴν ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀσχολήθηκαν ἀρκετοὶ κατὰ καιροῦς, λόγιοι και γλωσσολόγοι, με διαίσθηση και συναισθηματικὴ φόρτιση ἢ με ἐπιστημονικὸ γλωσσολογικὸ ὄπλισμό. Σημαντικότεροι, κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι: ὁ Ἀραβαντινός (1856), ὁ Ἄμαντος (1903), ὁ Χατζιδάκης (1913/14), ὁ Χατζῆς (1952), ὁ Hengrich (1994), ὁ Μπέττης (1997) και ὁ Sideras (1997).

Ἡ πρώτη ἀναφορὰ τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας ἀνάγεται στοῦν ὕστερο 9. αἰ.: βρῖσκεται σὲ κατάλογο ἐπισκόπων ποῦ ἔλαβαν μέρος στὴ σύνοδο τῆς Κων/πόλεως τὸ 879, ὅπου ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸ ὄνομα ἐνός «Ζαχαρίου Ἰωαννίνης»<sup>4</sup>, σὲ θηλυκὸ γένος και σὲ τύπο γενικῆς ἐνικοῦ. Ὡστόσο πρόκειται γιὰ ἐναν τύπο ποῦ δὲν ἐπιτρέπει στοῦν ἐρευνητὴ νὰ δώσει με σιγουριὰ τὸν τύπο τῆς ὀνομ.: \*Ἰωαννίνα / \*Ἰωαννίνη. Ἀκολουθεῖ ὁ τύπος σὲ γεν. πληθ. Ἰωαννίνων (ἐναν αἶωνα ἀργότερα)<sup>5</sup> και ὁ τύπος τὰ Ἰωάννινα ἀπὸ τὴν Ἄννα Κομνηνῆ<sup>6</sup>. Οἱ τύποι τοῦ τοπν. και τοῦ ἀντίστοιχου ἐθνικοῦ φαίνονται παγιωμένοι στὰ χρυσόβουλλα τοῦ 14. αἰ. (1319, 1321 και 1361)<sup>7</sup>: Ἰωάννινα, Ἰωαννίνων, Ἰωαννῖται, Ἰωαννινιῶται, ἐνῶ στοῦ Χρονικὸ τῶν Τόκκων<sup>8</sup>, παράλληλα

1. Zaimon, *Anciens noms*, 397.

2. Miklosich, ὄ.π.: Schlimpert, *Slaw. PN*, 54.

3. Ἀκολουθοῦμε τὴν παγιωμένη ὀρθογράφηση τοῦ τοπν. με δύο -νν-, ἢ ὀποία ὀφείλεται σὲ παρετυμολογία πρὸς τὰ βαφτ. Ἰωάννης-Γιάννης, μολονότι ἢ ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀπὸ τίς σλαβ. γλῶσσες, ὀπως θὰ δοῦμε παρακάτω, ἐπιβάλλει τὴν ὀρθογράφηση τοῦ με ἕνα -ν-.

4. J. Mansi, *Sanctorum conciliorum nova et amplissima collectio*, τ. 17A, 377-78.

5. *Nova Taktika* (ἐκδ. H. Gelzer), *Georgii Cyprii descriptio orbis Romani*, Lipsiae 1890. 78, ἀριθμ. 1665.

6. Anna Comnenae, *Alexiadis*, βιβλ. 5.1 και 5.4, Bonnae 1839· βλ. και G. Hengrich, «Etymologie und Geschichte des Toponymy "Jannina"», *HX* 31 (1994) 78, σημ. 6.

7. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 294 κέξ.

8. G. Schiró, *Τὸ Χρονικὸν τῶν Τόκκων*, Ἰωάννινα 1965.





πρὸς τοὺς τύπους *Ἰωάννινα*, *Ἰωαννῖται*, *Ἰωαννινῶται*, ἐμφανίζονται γιὰ πρώτη φορά οἱ τύποι: *Γιάννινα*, *Γιαννῶται*, *Γιαννινῶται*. Σημειώνεται ἐπίσης ὁ λαϊκὸς τύπος τοῦ *Γιαννίνου*: *τού κάστρου τ' Γιαννίν'* ἢ *ἡ λίμν' τ' Γιαννίν'*<sup>1</sup>.

Μὲ συντομία θὰ ἀναφέρω τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειες ὧσων ἀναφέρθηκαν παραπάνω:

1. Ὁ Ἀραβαντινὸς<sup>2</sup> ἀποδίδει τὴ γένεση τοῦ τοπν. σὲ πιθανολογούμενη ὑπαρξὴ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, στὸ δυτικὸ ὕψωμα τοῦ κάστρου. Ἐκεῖ δημιουργήθηκε ἡ νέα πόλη τῶν Ἰωαννίνων, μετὰ τὴν καταστροφὴ πόλης ποὺ ὑπῆρχε στὸ ὕψωμα τῆς Καστρύτσας, στὴν ἀπέναντι ὄχθη τῆς λίμνης. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἡ νέα πόλη ὀνομάστηκε *Ἀγιωάννεια* καὶ *Ἀγιωάννινα* καὶ «κατὰ συγκοπὴν *Γιάννεια* καὶ *Γιάννινα*».

Ἡ ἄποψη τοῦ Ἀραβαντινοῦ δὲν εἶναι πιθανὴ γιὰτί:

α) Στηρίζεται σὲ πληροφορία ποὺ διέσωσε ἢ παράδοση.

β) Δὲν γνωρίζει, καὶ γι' αὐτὸ δὲν λαμβάνει ὑπόψη, τὸν ἀρχικὸ θηλυκὸ τύπο *Ἰωαννίνης* (γεν.).

γ) Ὁ ἀναμενόμενος σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ Ἅγιος Ἰωάννης θὰ ἦταν στὴ λαϊκὴ του ἐκδοχὴ [*αγάπ'ια*] (< Ἀγιάννης) καὶ στὴ λόγια [*αγιοῖοάπ'ια*] (< Ἅγιος Ἰωάννης) καὶ ὄχι *Ἀγιωάννεια* μὲ διατήρηση τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος [*οα*].

δ) Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τόσο τοῦ τύπου *Ἀγιωάννεια* ὅσο καὶ τοῦ τύπου *Ἀγιωάννινα* συμμετέχουν καταλήξεις οἱ ὁποῖες παρουσιάζουν δυσκολίες. Ἔτσι ὁ τύπος *Ἀγιωάννεια* σχηματίζεται μὲ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ειος, -εια, -ειο τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, ἡ ὁποία δὲν φαίνεται νὰ εἶναι παραγωγικὴ σὲ νεότερους χρόνους. Ὁ β' τύπος *Ἀγιωάννινα* σχηματίζεται μὲ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ινος, -ινα, -ινο μὲ τὴν ὁποία παράγονται ἐπίθετα δηλωτικὰ ὕλης: *πάνινος*, *πέτρινος* κλπ. Κάτω λοιπὸν ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες τί θὰ σήμαινε μιὰ παραγωγὴ ἀπὸ τὸ Ἅγιος Ἰωάννης;

Ἄς σημειωθεῖ πὼς ὁ Ἀραβαντινὸς (ὀ.π. 214, σημ. 1) ἀναφέρεται στὴν πληροφορία τοῦ Φραντζῆ (Ψευδοφραντζῆ) ὅτι στὴ Μεσσηνία ὑπῆρχε πόλη *Ἰωάννινα*, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα αἰτιολογεῖ λέγοντας: «*Νομίζομεν δὲ ὅτι τὴν πόλιν ταύτην μετωνόμασε ἢ συνώκησε ἡ θυγάτηρ τοῦ*

1. Ἀθ. Ψαλίδα, *Ἱστορία τῆς πολιορκίας τῶν Ἰωαννίνων 1820-1822* (Ν. Κουβαρᾶς, Ἀθῆναι 1962, 50-92).

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 214 κέξ.



*Μιχαήλ Α΄, Δεσπότης τῆς Ἠπείρου, δι' ἀγάπην τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων...».*

2. Ὁ Κ. ᾠμαντος<sup>1</sup> θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. δημιουργεῖται μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -ινός, -ινή, -ινόν (τὴν ὁποία ὀρθογραφεῖ: -ηνός, -ηνή, -ηνόν) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπίθετα καὶ ἔθνικα ἀπ' ὅπου στή συνέχεια δημιουργοῦνται προσωπ. καὶ τοπωνύμια. Ὡς αἰτία τῆς δημιουργίας τοῦ τοπν. θεωρεῖ κι αὐτὸς τοὺς ἀγροὺς τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη, ὅπως ἀναφέρεται καὶ ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό. Ὡστόσο ὁ ᾠμαντος παραδέχεται ὅτι ὁ τονισμὸς τοῦ τοπν. εἶναι παράδοξος.

Ὅπως ὁ Ἀραβαντινὸς ἔτσι καὶ ὁ ᾠμαντος δὲν γνωρίζει τὸν ἀρχικό τύπο Ἰωαννίνης μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ξεκινάει τὴν προσπάθειά του ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ οὐδετέρου σὲ πληθ. ἀριθμό.

3. Ὁ Γ. Χατζιδάκης<sup>2</sup> στηριζόμενος στὴν πληροφορία τοῦ Ἀραβαντινοῦ ἀποδίδει «μετὰ πιθανότητος» τὴ γένεση τοῦ τοπν. στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη, ἀγιώνυμο ἀπ' ὅπου μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἐπιθετ. κατάλ. -ινός, καὶ ἰδιαίτερα σὲ οὐδ. γένος -ινά, σχηματίστηκε τὸ τοπν. Ἁγιοῖωαννινά καὶ «...ἔπειτα παραλείπει τοῦ προσδιορισμοῦ ἁγιο-ἀπλῶς Ἰωαννινά...». Εἶναι σαφὲς ὅτι καὶ ὁ Χατζιδάκης ἀκολουθεῖ σὲ γενικὲς γραμμὲς τὴν ἄποψη τοῦ ᾠμαντου. Ὡστόσο ἀφήνει μετέωρο τὸ ζήτημα τῆς μετακίνησης τοῦ τόνου. Σημειώνεται τέλος ὅτι, ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι (Ἀραβαντινός, ᾠμαντος), δὲν λαμβάνει ὑπόψη τὸ θηλ. τύπο τοῦ τοπν. σὲ γεν. ἐνικοῦ, τύπο τὸν ὁποῖο, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς προηγούμενους, γνωρίζει. Στὸ τέλος τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου κάνει λόγο γιὰ τὴν ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβικά κατὰ «...τὴ γνώμη φίλου τινός...», ἄποψη τὴν ὁποία ἀπορρίπτει μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι «...ἡ κατάλ. -ινα δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς γνησίοις Σλαβικοῖς τοπικοῖς ὀνόμασιν...».

4. Ὁ Ἄντ. Χατζῆς<sup>3</sup> προσπαθεῖ νὰ θεμελιώσῃ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ προσωπ. Ἰωάννης - Ἰωάνναινα, δηλ. «ἡ γυναῖκα τοῦ Ἰωάννη» καὶ καταλήγει ὅτι «τὸ μεσαιωνικὸν τοπωνύμιον ἔχει ἀρχὴν ἀπὸ κτήματος (ἀγροῦ, ἀμπελῶνος, καλύβης), ὅπερ ἀνῆκε εἰς γυναῖκα (χήραν βεβαίως), ἥτις ἐκαλεῖτο Ἰωάνναινα - Γιάνναινα».

1. ᾠμαντου, Γλωσσ. μελ., 57-58.

2. Χατζιδάκη, Γλωσσ. ἔρ., 349-356 (ἀνατύπωση ἀπὸ τὴν Ἐπιστημον. Ἐπετηρ. Παν/μίου Ἀθηνῶν, 10 [1913-14], 1 κέξ.).

3. Ἄντ. Χατζῆ, «Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι», Ἀθηνᾶ 56 (1952) 69-84.



Ἐποκρούοντας τὴν ἄποψη τοῦ Χατζῆ ὁ G. Henrich<sup>1</sup> καταλογίζει στὴν ἐρμηνευτικὴ του προσπάθεια τὶς ἀκόλουθες ἀδυναμίες.

α) Ἄγνοεῖ τελείως τὸν τύπο τοῦ μεσαιωνικοῦ χωριοῦ ὅπου πιστοποιεῖται ὅτι ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶχε [i], ἀφοῦ ὁ νότιος φωνηεντισμὸς στὴν περιοχὴ τῆς Μεσσηνίας δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴ στένωση τοῦ [e] καὶ τὴ δημιουργία δευτερογενοῦς [i].

β) Ἡ χρονολογία κατὰ τὴν ὁποία μαρτυρεῖται τὸ ὄνομα τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας ἀπέχει μιὰ χιλιετία ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ τοπν. μὲ [e]: [janepa].

γ) Τὸ γεγονός ὅτι δὲν μαρτυρεῖται γεν. τοῦ τοπν. μὲ τονισμένο [e]: τῆς \*Ἰωανναίνης, τῶν \*Ἰωανναίνων / τῶν \*Γιανναίνων, τοῦ \*Γιαννέ-νου κλπ. ὑποδηλώνει τὴ μικρὴ ἡλικία τῆς ὀνομ. καὶ αἰτ. μὲ [e].

5. Ἡ πλέον τεκμηριωμένη καὶ πειστικὴ ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἔγινε ἀπὸ τὸν G. Henrich<sup>2</sup>, ὁ ὁποῖος στηρίζεται ὄχι μόνο στὸν ἀρχικὰ μαρτυρημένο (ἀπὸ τὸ 879) τύπο τοῦ τοπν. σὲ γεν. πτώση: Ἰωαννίνης, ἀλλὰ καὶ στὴν πρώτη μνεία (1422) τοῦ μεσσηνιακοῦ χωριοῦ: τὴν Γιάννινα, ἡ ὁποία πιστοποιεῖ ὅτι ὁ ἀρχικὸς τοπωνυμικὸς τύπος ἦταν μὲ [i] καὶ ὄχι μὲ [e], ὅπως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἰσχυρισθεῖ, λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ γιὰ τὸν τύπο τῆς Ἡπειρωτικῆς πρωτεύουσας. Οἱ ὑπόλοιποι τύποι γιὰ τὴν Ἡπειρωτικὴ πρωτεύουσα: τὰ Γιάννενα, τὰ Γιάννια / Ἰωάννια κλπ. ἐρμηνεύονται ὡς φωνητικὲς παραλλαγὲς τοῦ τύπου: τὰ Γιάννινα / Ἰωάννινα. Προσπαθεῖ νὰ δώσει ἐπίσης μιὰ ἐξήγηση γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ γένους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὰ ἀποδίδει σὲ μιὰ γενικότερη τάση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας κατὰ τὸν μεσαῖωνα γιὰ μεταπλασμὸ τῶν θηλυκῶν σὲ -α σὲ οὐδέτερα πληθυντικοῦ σὲ -α καὶ παραθέτει παραδείγματα σχετικῶν μεταπλασμῶν τόσο προσηγορικῶν ὅσο καὶ τοπωνυμίων. Μετὰ τὴν παράθεση τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο ποὺ ἔχουν τὴν ἴδια ἐτυμολογικὴ ἀρχή: Jan(j)ina (Δαλματία καὶ Δυτ. Βουλγαρία) καταλήγει στὴν ἐκδοχὴ ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ σλαβ. θηλ. κύριο ὄνομα Jo(v)ana/Jana μὲ τὴν προσθήκη τῆς σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. σὲ θηλυκὸ γένος -ina (ἄρσ. -инь) ποὺ ἐμφανίζεται σὲ πολυάριθμα σλαβ. προσηγορικὰ καὶ τοπωνύμια.

1. G. Henrich, «Etymologie und Geschichte des Toponyms ΙΩΑΝΝΙΝΑ / GIANNINA», ΗΧ 31 (1994), 90.

2. G. Henrich, δ.π., σ. 77-98.



6. Ὁ Στέφ. Μπέττης<sup>1</sup> στὰ κεφάλαια II καὶ III τοῦ ἀρθρου του ἀσχολεῖται<sup>2</sup> μὲ τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειες ποὺ προηγήθηκαν καὶ δίνει τὴ δική του ἐτυμολογικὴ ἐκδοχή. Μὲ ὄπλο κυρίως τὴ διαίσθησή του, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει (σ. 155), θεωρεῖ ὡς βάση τοῦ τοπν. τὴν ἀπλή ἢ τὴν ἐμπρόθετη γεν. τοῦ ἀνθρωπωνυμίου κατὰ τὸ βόρειο φωνηεντισμό: *τ' Γιάνν' ἢ στ' Γιάνν'*, ἀνθρωπωνύμιο στὸ ὁποῖο «...οἱ ἐγκατασταθέντες Σλάβοι τῆς περιοχῆς ...ἐπρόσθεσαν τὴ δική τους κυριώνυμη κατάληξη -ίνα...» (σελ. 154-5), ἀπ' ὅπου προέκυψε τὸ τοπν. *Γιαννίνα*. Στὴν πρότασή του αὐτὴ ὁ Μπέττης κάνει τὸ μεθοδολογικὸ σφάλμα νὰ ἐπικαλεῖται γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ τοπν. τὴ συνέργεια ἑνὸς ἑλληνικοῦ προσωνυμίου καὶ μιᾶς σλαβικῆς κατάλ. ἢ ὁποῖα δὲν φαίνεται ὅτι ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Καὶ αὐτὰ μολονότι στὴ συνέχεια παραθέτει στὸ βουλγ. προσωπ. *Ἰβάν* τὸ ἐπίσης βουλγ. *Γιάν* (*Jan*) τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζει ὡς ἑλληνικό. Τέλος ἡ ἐρμηνεία τοῦ μεταπλασμοῦ ἀπὸ θηλυκὸ σὲ οὐδ. πληθ. δὲν πείθει. Φαίνεται τέλος νὰ ἀγνοεῖ τὴ σχετικὰ πρόσφατη (1994) ἐργασία τοῦ G. Henrich.

7. Ἡ τελευταία ἐτυμολογικὴ προσπάθεια ἀνήκει στὸν Ἄλ. Σιδερά<sup>3</sup> καὶ στηρίζεται σὲ μιὰ φωνητικὴ ἰδιαιτερότητα τῶν ΒΔ νεοελληνικῶν διαλέκτων (πλὴν τῶν Ἡπειρωτικῶν), ὅπου τὸ [n] (καὶ τὸ [l]) ἐξελίσσονται σὲ οὐρανικοὺς φθόγγους [n´] καὶ [l´] σὲ περιβάλλον πρὶν ἀπὸ γνήσιο [i]: π.χ. [*ráp´inus*], [*mal´inus*], ἐνῶ σὲ περιβάλλον πρὶν ἀπὸ δευτερογενῆ [i] (< [e]) τὰ [n] καὶ [l] παραμένουν ἀπαθῆ, δηλ. φατνιακά: [*aránimus*], [*rolimus*].

Τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. *Γιάννινα* ἔχει τὸ -v- μὲ φατνιακὴ προφορὰ [n] ὑποδηλώνει ὅτι τὸ [i] ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι δευτερογενῆ καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀρχικὸς φωνητικὸς τύπος τοῦ τοπν. ἦταν [*yanina*] μὲ [n] καὶ ὄχι μὲ [n´]. Μὲ τὰ παραπάνω ἀποκρούει τὴ σλαβικὴ ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. κατὰ τὴ «γνώμη φίλου τινός», ὅπως ἀναφέρει

1. Σ. Μπέττη, «Γιάννινα. Ἰδρυση τῆς πόλης, παραγωγή, σημασία καὶ ἐξέλιξη τοῦ ὀνόματός της», *HX* 32 (1997) 127-170.

2. Σημειώνεται ἐδῶ πῶς τοῦ κεφ. II, στὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας ἀσχολεῖται μὲ τὶς ἐτυμολογικὲς προσπάθειες ποὺ προηγήθηκαν καὶ ἐκθέτει καὶ τὴ δική του ἐτυμολογικὴ ἐρμηνεία, ἔπεται τὸ κεφ. III στὸ ὁποῖο ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐμφάνιση τῶν διαφόρων τύπων τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ 879 κέξ., κεφάλαιο τὸ ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε προηγηθεῖ.

3. Al. Sideras, «Griechisches -αινα/-ίνα und slavisches -ina in nordwestgriechischen Dialekten. Ein Beitrag zur Etymologie des Toponyms Γιάννινα/Γιάννενα/Ἰωάννινα», *HX* 32 (1997) 171-177.



ὁ Χατζιδάκης, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ G. Henrich. Γιὰ νὰ ἐνισχύσει τέλος τὴ μὴ σλαβικὴ προέλευση τοῦ τοπν. *Γιάννινα* ἐπικαλεῖται τὴν προφορὰ δύο σλαβικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὴν Αἰτωλοακαρνανία: *Σαρδίνινα*, *Μάνινα* τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ πρῶτο [n] οὐρανικό, δηλ. [n'], ἀφοῦ ἀκολουθεῖ τὸ γνήσιο [i] τῆς σλαβ. κατάλ. -ipa.

Ὡστόσο:

1. Γιὰ τὴ φωνητικὴ ἰδιορρυθμία τῆς οὐράνωσης τοῦ [n] καὶ [l] πρὶν ἀπὸ γνήσιο [i] καὶ τὴ διατήρηση τῆς φατνιακῆς προφορᾶς πρὶν ἀπὸ δευτερογενῆς πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἐρευνητὴς ποὺ μελετᾷ τὸ μητρικὸ του ἰδίωμα δὲν εἶναι πάντα ὁ καλύτερος πληροφορητὴς, καθὼς μπορεῖ νὰ γενικεύσει φαινόμενα τὰ ὁποῖα ἔχουν μερικὴ ἰσχύ. Αὐτὸ γίνεται περισσότερο ἐπικίνδυνον ὅταν ὁ μελετητὴς βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ ἰδιώματος ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν<sup>1</sup>. Ὡστόσο στὴν ἐργασία του ὁ Σ. Τσιτσᾶς<sup>2</sup> ἐκθέτει ἀντίστροφα τὰ σχετικὰ δεδομένα: «Οἱ ἄτονες συλλαβὲς *λε ἢ λαι καὶ νε ἢ ναι* μεταβάλλονται ἐπίσης, ὄχι ὁμως σὲ *λι καὶ νι*, σύμφωνα μὲ τὸν προηγούμενον κανόνα, (ἀφορᾷ τις στενώσεις τῶν ἄτονων *ε καὶ ο*), ἀλλὰ προφέρονται σὲ φθόγγο *λ'ι καὶ ν'ι*. Π.χ. *ἄλ'ισμα* (ἄλεσμα), *λ'ιρουμένους* (λερωμένος), *λ'ιμός* (λαιμός), *λελ'ικας* (λέλεκας), *ν'ιρό* (νερό), *φαν'ιρώνου*, *ἀν'ιμία* (ἀναιμία) κτλ.». Μετὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ παραδείγματα γίνεται σαφές ὅτι ἡ οὐράνωση τοῦ [n] καὶ [l] πραγματώνεται καὶ πρὶν ἀπὸ δευτερογενῆς [i].

2. Τὸ ἀρχικὸ ἀνδρῶν.: ἡ *Γιάνναινα* καὶ κατόπιν κυριῶν. τοπν. (μὲ ἐμπρόθετο ἄρθρο): *στ' Γιάνναινα* μεταπλάστηκε, κατὰ τὸν Σιδερά, σὲ οὐδέτερο μὲ τὴν ἐξέλιξη: *στή Γιάνναινα* > *στ' Γιάννινα*, *στά Γιάννενα* > *στά Γιάννινα*. Ὡστόσο αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη *στ' Γιάννινα* > *στά Γιάννινα* δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τυχαῖα. Σύγχυση τῶν δύο φωνητικῶν τύπων δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπῆρξε. Οὔτε ἀναλογία θὰ μπορούσε νὰ δικαιολογήσῃ τὸ σχετικὸ μεταπλασμό.

3. Μολονότι γνωρίζει, δὲν λαμβάνει ὑπόψη τοῦ τοπν. τοῦ μεσσηνιακοῦ χωριοῦ: *τὴν Γιάννιναν*, ὅπου δὲν ὑπάρχει περίπτωση μιᾶς στένωσης βροείου φωνηεντισμοῦ, τύπος ὁ ὁποῖος θὰ ἀκύρωνε τὴν ἐτυμο-

1. Μιά στοιχειώδης βιβλιογραφία ὅπου ἀναφέρεται τὸ φαινόμενο θὰ ἦταν ἀναγκαῖα, ἀφενὸς γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει τὸν ἐρευνητὴ, ἀφετέρου γιὰ νὰ πείσει τὸν ἀναγνώστη.

2. Σεραφεῖμ Τσιτσᾶ, «Ἡ ρουμελιώτικη γλῶσσα», ἀνάτ. ἀπὸ τὸ περιοδ. «ΦΘΙΩΤΙΣ», Ἀθῆναι 1956, 5.



λογική του προσπάθεια που στηρίζεται, σύμφωνα με την άποψή του στο φωνητικό φαινόμενο της ούράνωσης ή μη των [n] και [l].

4. Για να δικαιολογήσει την κατά γενική θηλ. γένους πρώτη μεία του τοπν.: *Ίωαννίνης* δέχεται πώς πρόκειται για λόγιο τύπο που προέρχεται από τον λαϊκό *Γιάννινα* χωρίς να λαμβάνει υπόψη του πώς τους δύο τύπους χωρίζει σχεδόν μιὰ χιλιετία και ότι ή αντίστροφη πορεία, όπως υποδεικνύει και ή χρονική αλληλουχία: *Ίωαννίνης* (879) → *Γιάννινα* (19. αί.) είναι ή λογικά όρθότερη.

Από τις παραπάνω ετυμολογικές προσπάθειες, όπως ήδη αναφέρθηκε, ή πληρέστερα τεκμηριωμένη, πειστική και θεμελιωμένη απ' όλες τις πλευρές είναι εκείνη του Henrich. Πιθανότερη ως εκ τούτου είναι ή παραγωγή του τοπν. *Γιάννινα* από τὸ σλαβ. θηλ. βαφτ. *Јана* και την επιθετ. κατάλ. *-ina* (*-ипь*, *-ina*, *-ipo*) με την όποία σχηματίζονται παραγωγές από όνόματα που έχουν χαρακτήρα *-α*. 'Η κατάλ. αυτή όταν προστίθεται σε ανθρωπωνύμια έχει κτητική σημασία'.

Τὸ πόσο εύκολα θά μπορούσε τὸ τοπν. *Γιάννινα* να παρασυσχετιστεί προς τὸ έλλ. *Ίωάννης* μπορεί να αντιληφθεί κανείς αν συγκρίνει σλαβ. ανθρωπωνύμια, απλά ή παράγωγα τὰ όποία έχουν την ίδια φωνητική μορφή με αντίστοιχα έλληνικά χωρίς να υπάρχει περίπτωση δανεισμού.

Από την παράθεση των σχετικῶν προσπαθειῶν γίνεται, νομίζω, φανερό ότι ό έρευνητής πρέπει:

α. Να λαμβάνει υπόψη του όλους τούς μαρτυρημένους τύπους.

β. Να εξετάζει τὸ πρόβλημα σε όλα τὰ γλωσσικά επίπεδα, εφόσον υπάρχει δυνατότητα, και να μην έξυψώνει σε μοναδικά κριτήρια γλωσσικά χαρακτηριστικά που αφορούν μόνο στη φωνητική ή τή μορφολογία κλπ.

γ. Προκειμένου να καταλήξει στον έθνολογικό προσδιορισμό του όνοματοθέτη και να αποδώσει τὸ τοπν. σε μιὰ συγκεκριμένη γλώσσα, να δίνει μεγαλύτερο βάρος στην κατάληξη με την όποία σχηματίζεται και όχι στη βασική λέξη. Στο βαλκανικό ιδιαίτερα χώρο προσηγορικά και κύρια όνόματα βρίσκονται σε περισσότερες της μιᾶς γλώσσες, όποτε μόνο με τή βοήθεια της παραγωγικής κατάλ. θά μπορέσει ό έρευνητής, χωρίς να είναι αυτό πάντα έφικτό, να καθορίσει την έθνολογική ταυτότητα του όνοματοθέτη ενός τοπωνυμίου.

1. Βλ. Vasmer, 305· Šmilauer, 29.



Παρόμοια ἀμυχανία συναντᾶ ὁ ἐρευνητὴς στὴν περίπτωση τοῦ βαφτ. Ἰωάννης τὸ ὁποῖο ἀπαντᾶται τόσο στὸν ἑλληνόφωνο ὅσο καὶ στὸν σλαβόφωνο χῶρο. Ἔτσι παράλληλα πρὸς τὰ Ivan, Ivana, Ivanko κλπ. ἐμφανίζονται τὰ: Jan (σερβ.), Japa (σερβ., βουλγ., τσεχ.), Japo (σερβ.), Janik (τσέχ.) / Janiko - Janika (σερβ.), Janica (σερβ.), Janul (βουλγ.), Jankol (βουλγ.) / Jankul (σερβ.), Januš (τσέχ.) κλπ.<sup>1</sup>, προσωπωνύμια τὰ ὁποῖα ἔρχονται σὲ φωνητικὴ ἀντιστοιχία πρὸς τὰ ἑλληνικά: Γιάννης, Γιάννα, Γιάννος, Γιαννίκος, Γιαννίτσος (ἐπών.), Γιαννούλης, Γιάγκουλας (καὶ -ούλας), Γιαννούσης κλπ.

Πβ. καὶ τὰ κυριών. τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: Janina, Janovas, Janjeno, Jankona Klisura, Jankoníc (σερβ.), Jankon, Janovice (τσέχ.), Janocin, Jankowa (πολ.) κλπ.<sup>2</sup>.

### Γκολεμή, ἦ [zd gulimí] - (231)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ, πού ἀποσπάστηκε (6.5.1938) ἀπὸ τὴν κοινότητα Τόσκεισι, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Σμυρτιά (μετον. 18.5.1956).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριών. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. \*Γκολεμῆς καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἐπών. Γκολέμης (πβ. καὶ τὰ ἐπών. Γολέμης, Γολιάμης) καὶ τὴ χαϊδευτικὴ κατάλ. -ῆς πού χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ κυριών ὀνομάτων: Ἀγγελῆς, Βαγγελῆς, Στεφανῆς κλπ. (ἀπὸ τὴν ὑποκορ. κατάλ. οὐδ.: Γιωργί, Θεωρι κλπ.<sup>3</sup>). Τὰ ἐπών. σχηματίζονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *golěmъ* «μεγάλος»<sup>4</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔ με [e] στὴν ἑλληνικὴ καὶ μεταπλασμὸ σὲ θηλ. ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου τύπου τοῦ ἄρσ. ἄρθρου στὴ γεν. πρὸς τὸν ἐμπρόθετο τύπο τοῦ θηλ. ἄρθρου στὴν αἰτιατική: [st] = στ(οῦ)/στ(ῆ) ἢ ἀπὸ ἀναλογία πρὸς τὰ οὐσ. θέση, βρύση κλπ. μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε πιθανῶς συναφθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Γκολεμῆ.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. τόσο ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Γκουλιάμα, Γκουλιάμες (Ζαγ.), Γολέμη (Αἰτωλ.-Τριφ.), Γολέμι (Φθιώτ. - Ἀχαΐα), Γκολέμι (Μεσσ.)<sup>5</sup>, καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Golēm, Golěmo, Golěma, Goljam Dol, Golěmi Izvor, Golěmo Selo*

1. Miklosich, *Bildung*, 64-65.

2. Miklosich, *Bildung*, 188-189.

3. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ λέξ., σὺν λ. -ῆς.

4. Τριανταφυλλίδης, 79.

5. Vasmer, 69, 104, 132, 147, 161· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 481.



(βουλγ.), *Golem, Golemo, Golemi Dol* (σερβοκρ.), *Golema Rečica* (γιουγκ. Μακ.) κλπ.<sup>1</sup>.

**Γκουβέρι, τὸ [sto guvéri] - (366)**

Ὄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Φαράγγι (μετον. 12.3.1928) στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γκουβέρης* (πβ. καὶ ἐπών. *Γκουβέρος*)<sup>2</sup> μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδέτερο γένος: [*st(u) guvé(i) > tu guvé(i)*]. Τὸ ἐπών. *Γκουβέρης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *gubere/guberja* «εἶδος μικρῆς κάπας ἀπὸ γίδινο μαλλὶ πού φτάνει ὡς τὰ γόνατα» (< σερβ. - κροατ. *guba* «γούνα», βουλγ. *guber* «χαλί»<sup>3</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. *-b-* μὲ *[-v-]* στὴν ἑλληνικὴ (λόγιος ἐξελληνισμός).

**Γκούρα, ἡ [zd gúra] - (130)**

Ὄνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Χουλιαράδες πού ἀποσπάστηκε στὶς 23.10.1946. Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βαπτιστής*.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται: α) ἀπὸ τὸ ἄλβ. *guit/ë, -a* «ἡ πηγὴ πού βγάζει πολὺ νερὸ ἀπὸ βράχο // ὁ βράχος»<sup>4</sup> ἢ β) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Γκούρας* (πβ. καὶ ἐπών. *Γκούρης*)<sup>5</sup> μὲ μεταπλασμὸ σὲ θηλυκό.

Τὸ ἄλβ. προσηγ. *guit/ë, -a* προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. *gula* «λαρύγγι». Ἀπὸ τὴ λατινικὴ προέρχεται καὶ τὸ ἄρομ. καὶ ρουμ. *gura* «τὸ στόμα»<sup>6</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Γκούρτζιες* (Ζαγ.), *Γκούρ(ι)ζα* (Πελοπ., Ἄττ., Πογώνι, Λάκκα Σούλι)<sup>7</sup>.

**Γκρίμπιανη, ἡ [zd gríbjan] - (328)**

Ὄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄρετὴ (μετον. 20.9.1955).

1. Miklosich, *Bildung*, 245· Vasmer, 104, 132, 147· Šmilauer, 68.

2. Τὰ ἐπών. εἶναι πολὺ συχνά· πβ. στὸν ΟΤΕ Ἀθ., ὅπου τὸ ἐπών. *Γκουβέρης* συναντιέται 43 φορές καὶ τὸ *Γκουβέρος* 16.

3. Meyer, *EW alb. Spr.*, 133· Γκίνης, 144. Πβ. καὶ Miklosich, 80, λ. *guba*.

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 135· Γκίνης, 145.

5. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Θεσσ.

6. Parahagi, 603· Meyer-Lübke, ἀριθμ. 3910. Γιὰ τὴ σημασιολογικὴ ἐξέλιξη τῆς λ. βλ. S. Pușcariu, *Die rumänische Sprache ihr Wesen und ihre volkliche Prägung*, Leipzig 1948, 132-133.

7. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 677-678.





Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1389 στὸ Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων<sup>1</sup> καὶ μὲ τὸν τύπο *Βρίμπιανη* πού πρέπει νὰ διορθωθεῖ σὲ *Γ(κ)ρίμπιανη*<sup>2</sup>. Τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια πού βρίσκονται κοντὰ στὸ χωριὸ ταυτίζει ὁ Ἀραβαντινός<sup>3</sup> μὲ τὴν ἀρχαία πόλη τῆς Ἠπείρου *Τράμπυα* ἢ *Τράμπυλα*.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>4</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. ἔθνικὸ \**Gribjane* «οἱ κάτοικοι τοῦ *Gribi*»<sup>5</sup> καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-jane* (πληθ. *-jani*) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται οὐσ. δηλωτικὰ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς ἢ τῶν μελῶν τῆς οἰκογ. πού ἀναφέρεται στὸ θέμα<sup>6</sup>. Τὸ τοπν. *Gribi* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *gribъ* «τὸ μανιτάρι»<sup>7</sup> ἀπ' ὅπου σχηματίζονται ἀρκετὰ τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Γκριμπάνος* (Κόν.), *Γρίμποβο* (Φιλιάτ.), *Γριμπιανὰ* (Καρδίτσα), *Γκριμπουνίτσα* (Ζαγ.)<sup>8</sup> ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Gribъt* (βουλγ.), *Gribi* (σερβ.), *Griblje* (σλοβ.), *Hřibovec* (σλοβακ.), *Hřibojedy*, *Hřiby*, *Hřibsko* (τσεχ.), *Grzybki*, *Grzybowa*, *Grzybowice* (πολ.), *Gribivci* (οὐκρ.), *Gribono* (ρωσ.) κλπ.<sup>9</sup>

Ὁ τύπος *Γρύμπιανη* πού ἀναφέρει ὁ Ἀραβαντινός (ὁ.π.) προέρχεται ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ Ἠπειρωτ. *γ(κ)ρυμπός* «ὁ καμπούρης» (< *γρυπός*).

### **Γκρίμποβο, τὸ [stu grǐbunu] - (316)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Καλαμᾶ πού διетήρησε τὴν ἀρχικὴ του ὄνομασία.

Τὸ τοπν., γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης<sup>10</sup> ἀναφέρει: «...*Γκρίμποβον* (ἐν εἴδει στοᾶς)...», ἐρμηνεῖα πού θυμίζει τὴν παρετυμολογικὴ συσχέτιση πρὸς τὸ Ἠπειρωτ. *γ(κ)ρυμπός* (βλ. προηγούμενο τοπν.), προέρχεται<sup>11</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *gribono* < *gribъ* «μανιτάρι» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ono*.

1. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, κεφ. 34, στίχ. 19.

2. Βλ. καὶ Soustal, 130.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 166.

4. Vasmer, 28.

5. Miklosich, *Bildung*, 249.

6. Miklosich, *Bildung*, 211-212.

7. Miklosich, 78.

8. Vasmer, 28, 58, 89· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 483-484.

9. Miklosich, *Bildung*, 249· Šmilauer, 72.

10. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 15.

11. Βλ. καὶ Vasmer, 28.



Γιὰ τοπν. παραδείγματα ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

### Γκρισμπάνι, τὸ [stu grizbán] - (41)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης στὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς χαράδρας τοῦ Ἀώου. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἐλεύθερο (μετον. 1.4.1927). Στὸ ΣΣΕΔΚ ἀναγράφεται μὲ τοὺς τύπους *Γκρισπάνη* (ἀπὸ τὸ 1920) καὶ *Γκρισπιανη* (ἀπὸ τὸ 1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὴ σύνθεση τῶν ἀλβ. λ. *ngrýsj/e,-a* «τὸ σούρουπο, ὁ χρόνος μετὰ τὴ δύση τοῦ ἡλίου» (πβ. ρ. *ngrys* «βραδιάζω» καὶ τὶς περιφρ. *i ngrysi vetullat* «κατστούφιασε», *e ngrysi jetëm* «γίνομαι γέρος», *i ngrysi ditet* «βραδιάζει» κλπ.)<sup>1</sup> καὶ τὸ οὐσ. *ban* «ὁ τόπος διαμονῆς, ἡ κατοικία» (τὸ οὐσ. συναντιέται καὶ ὡς θηλ. μὲ τοὺς τύπους: *ban/ë,-a* καὶ *banes/ë,-a*)<sup>2</sup>. Ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ δόθηκε γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο διαμονῆς πού δὲν τὸ «βλέπει» ὁ ἥλιος, σκιερὸ καὶ σκοτεινὸ, καθὼς τὸ χωριὸ εἶναι κτισμένο σὲ λάκκο πού δημιουργεῖται ἀπὸ τὸ *Ρέμα τῆς Κερασιᾶς* (πρὸς Α) καὶ τὸ *Κρουνέρι* (πρὸς Δ) καὶ ἔχει στὸ ΒΑ ὀρίζοντά του τὸν ὄγκο τοῦ *Σμόλικα*, ἰδιαίτερα τὰ ὑψώματα *Ἀλώνια* πρὸς Α (ὑψόμ. 1333) καὶ *Τσίγκου* πρὸς Β (ὑψόμ. 1378) μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ἥλιος νὰ ἐμφανίζεται στὸ χωριὸ πολὺ ἀργά.

### Γλίζιανη, ἡ [zd glízan] - (303)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς Κουρέντων πού μετονομάστηκε σὲ *Καταρράκτη* (μετον. 20.5.1955).

Τὸ τοπν. πιθανῶς ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Γλοξίανη*: «...τὸ χωρίον τὴν Γλοξίανιν...», τύπο τὸν ὁποῖον ὁ Ἀραβαντινὸς διορθώνει σὲ *Γλύζιανη*<sup>3</sup>.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σλαβ. σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ οὐσ. *glista* «ἡ ταινία (ἀσθένεια) // τὸ σκουλήκι τῆς βροχῆς // ἡ λεβίθα»<sup>4</sup> καὶ τὴν

1. Γκίνης, 275· Buchholz, 357· *Fjalor*, 788.

2. Buchholz, 49. Γιὰ τὴν προέλευση τῆς λ. βλ. Çabej 2, 151-153. Πβ. καὶ ἀρομ. *banã* «ἡ διαβίωση, ἡ διαμονή, ἡ κατοικία» (Parahagi, 255).

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304, καὶ σημ. 8. Ἴσως ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ χρυσόβουλλου ἐξέλαβε τὸ κάπως κλειστότερο στὴ γραφὴ *υ* ὡς *ο* καὶ τὸ *ζ* ὡς *ξ*, ὁπότε μὲ μετάθεση τοῦ τόνου, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ λογίου τύπου, προέκυψε ὁ τύπος *Γλοξίανη*. Τὸ τελευταῖο μὲ τὸν τύπο *Γλοξίανιν*, τὸν ὁποῖο θεωρεῖ ὡς οὐδ., ἐτυμολογεῖ ὁ Vasmer ἀπὸ τὸ σλαβ. *glogъ* «ἀγκάθι, λευκάκανθος» (Vasmer, 28).

4. Miklosich, 66· Vasmer, *REWI*, 274.



κατάλ. *-jane*<sup>1</sup>: \*[*glistjane*] > [*ylizdjane*], με απόδοση του σλαβ. *g* με [*γ*] στα έλληνικά τροπή του συμφων. συμπλέγματος [*stj* > *zdj*] (άφομοίωση ήχηρότητας όπισθοχωρητικά) > [*ylizane, -i*] με άποβολή του [*d*] στο συμφων. σύμπλεγμα [*zd*]<sup>2</sup>.

Πβ. από το σλαβόφωνο χώρο τὰ τοπν.: *Glistaja* (βουλγ.), *Glistavec* (σλοβ.), *Chlistov* (τσεχ.), *Glistnica*, *Gliesnitz* (σλαβ. του Ήλβα), *Glistowka* (πολ.), *Glistenka* (ρωσ.)<sup>3</sup>.

### Γοβριτσά, ή [zd γυνριτσά] - (103)

Όνομασία κοινότητας στις πλαγιές τής ΝΑ άπόληξης του βουνού Μιτσικέλι που είναι γνωστή και με το έπίσημο όνομα *Κρυόβρουση* (μετον. 11.9.1928).

Το τοπν. πρέπει να άποδοθει στο σλαβ. ουσ. *grobъ* «τό όρυγμα, ή τάφος // ό τάφος, ό τύμβος»<sup>4</sup> και τή σλαβ. μεγεθ. κατάλ. *-išta/-ište* (< *-išče*)<sup>5</sup> με μετάθεση του [*r*]: \*[*gobrišta*] και τροπή (λόγιο έξελληνισμό) των [*g*] και [*b*] σε [*γ*] και [*ν*] αντίστοιχα. Η μετάθεση του τόνου στη λήγουσα στην έλλ. από έπίδραση των ρηματ. έπιθ. σε *-ιστός, -ιστή, -ιστό*<sup>6</sup>.

Πβ. και τὰ ίδιας έτυμολογικής άρχής τοπν. από το σλαβόφωνο χώρο: *Rimsko Grobište* (βουλγ.), *Grobišta* (γιουγκ. Μακ.), *Grobnik*, *Grobница*, *Grobnjača*, *Grob* (σερβοκρ.), *Grobak*, *Groblje*, *Grobše* (σλοβ.), *Záhrobí* (τσεχ.), *Pahrob*, *Hrob*, *Hroby*, *Hrobce*, *Hrobice*, *Hrobčic*, *Hrobičany* (τσεχ.), *Grobica* (πολ.), *Grobovka* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

### Γοργιάνιστα, ή [zd γυργάνστα] - (266)

Όνομασία χωριού στην περιοχή Κουρέντων που άποσπάστηκε από τήν κοινότητα *Καλοχωρίου* (14.6.1922) και το όποιο έσφαλμένα αναφέρεται στο ΣΣΕΔΚ με τους τύπους *Γιουργάνιστα* και *Γιουργάνισα*.

1. Vasmer, 302-303· Malingoudis, *Studien*, 158.

2. Vasmer, 296-297· Malingoudis, *Studien*, 148-149.

3. Šmilauer, 65-66.

4. Miklosich, 76-77· Berneker, 353.

5. Miklosich, *Bildung*, 209· Vasmer, 305· Malingoudis, *Studien*, 154-155.

6. Πβ. και Malingoudis, *Studien*, 154, όπως και στα τοπν. *Γλωμιστές* (< *Globište*, σ. 40), *Γριβιτσά* (σ. 57) και *Άγκλιστή* (< *Oglište*, σ. 82), όπου ή παρετυμολογική έπίδραση των ρηματ. έπιθ. σε *-ιστός, -ιστή* επέδρασε αναλογικά στη μετακίνηση του τόνου στη λήγουσα.

7. Miklosich, *Bildung*, 249· Šmilauer, 73.



Δέν νομίζω ικανοποιητική τήν ἄποψη τοῦ Vasmer<sup>1</sup> ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὸ τοπν. στό ἀμάρτυρο \**Gorjanište* συνάπτοντάς το μὲ τὸ \**Gorjane* «ὁ κάτοικος τοῦ βουνοῦ»<sup>2</sup>.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στό σλαβ. προσωπ. *Gorjan*<sup>3</sup> (< *gor-* «ἐμπρησμός» < ρ. *gorēti* «καίω») + τὴν πατρων. κατάλ. *-išt-*.

Ἐκ τῶν ἐλληνόφωνο χῶρο τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ τὸ τοπν. *Γουργιανὰ* (ἸΑρτα)<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ σλαβ. προσωπ.: *Gorislava* (βουλγ.), *Goroj*, *Gorjanović*, *Goretić*, *Gorislav*, *Gorislavić* (σερβοκρ.), *Hořinvoj* (τσεχ.), *Gorēn*, *Gorislav* (ρωσ.) κλπ. καὶ τὰ τοπν. *Goronić*, *Goračići*, *Goračevo* (σερβοκρ.), *Hořice*, *Hořonice* (τσεχ.), *Gorzow*, *Gorzewo* (πολ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### Γορίτσα, ἡ [zd γυρίτσα] - (46)

Ἄνομασία χωριοῦ γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καλλιθέα* (μετον. 20.9.1955). Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ὡς *Γορίτζα* ἀπὸ τὸν Ἄραβαντινό<sup>6</sup>. Βρίσκεται κτισμένο πάνω σὲ λόφο στό 50. περίπου χιλιόμετρο τοῦ δρόμου ἀπὸ Ἰωάννινα πρὸς Κόνιτσα.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>7</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὰ σλαβικά καὶ σχετίζεται μὲ τὸ σλαβ. τοπν. *Gorica* (< *gora* «ὄρος // δάσος» + ὑποκορ. κατάλ. *-ica*, πβ. καὶ βουλγ. *gorica* «τὸ δασάκι»<sup>8</sup>), λ. ἀπὸ τὴν ὁποία σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στό σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως: *Donkina Gora* (βουλγ.), *Zagorani* (γιουγκ. Μακ.), *Goranec*, *Gorica*, *Goričica*, *Goričine*, *Goričan*, *Goračica* (σερβοκρ.), *Gorica*, *Gorje*, *Gorice* (σλοβ.), *Hôrka* (σλοβακ.), *Mezihoří*, *Hořice*, *Hornice* (τσεχ.), *Gorki* (πολ.), *Girka*, *Gorki* (οὐκρ.), *Gorsk* (λευκορ.), *Podgorajja* (ρωσ.) κλπ.<sup>9</sup>.

1. Vasmer, 29.

2. Θὰ ἦταν παράδοξο ἐξάλλου στό τύπο \**Gorjane* νὰ προστεθεῖ ἡ πληθ. κατάλ. *-ista*. Πβ. καὶ τὰ σχετικὰ τοπν. πού παραθέτει ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο ὁ Vasmer (σ. 305) πού σχηματίζονται μὲ τὴν κατάλ. *-ista*, ὅπου κανένα δὲν προέρχεται ἀπὸ τύπο πού νὰ δηλώνει τὸν κάτοικο ἐνὸς τόπου.

3. Miklosich, *Bildung*, 50.

4. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 323.

5. Miklosich, *Bildung*, 50 καὶ 143.

6. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 339.

7. Vasmer, 29.

8. *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 168.

9. Miklosich, *Bildung*, 245-246· Šmilauer, 69.



Χωρίς να αποκλείεται ή παραπάνω έτυμολόγηση του Vasmer, τὸ Ἑπειρωτ. τοπν., ὅπως καὶ τὰ ἄλλα περίπου ὁμόηχα ποὺ συναντιοῦνται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο<sup>1</sup>, θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ φυτώνυμο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ οὐσ. γκορίτσα, ἢ «ἡ ἀγριοαχλαδιά», λ. ποὺ εἶναι δάνειο στὴν ἑλλ. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *gotic/ě*, -a «τὸ ἴδιο»<sup>2</sup> (< σλαβ. *gotnica*)<sup>3</sup>.

Πβ. ἐπίσης καὶ τοπν. *Γορίτσα* ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπριδῆ<sup>4</sup> ὡς ὄνομασία συνοικίας τοῦ Μπερατίου.

### Γότιστα, ἡ [zd γότ-sta] - (98-99)

Ὄνομασία δύο γειτονικῶν χωριῶν ποὺ διακρίνονται σὲ *Μεγάλη* καὶ *Μικρὴ Γότιστα* καὶ χωρίζονται ἀπὸ τὸν μεταξὺ τους λάκκο. Κατὰ τὴν ΜΕΕ: «...εἰς τὴν θέσιν Γραδέτσι σώζονται κυκλώπεια τεῖχη ὡς καὶ τεῖχος νεώτερον "Πύργος τοῦ Ἑλλεν" καλούμενον, ἀνήκοντα εἰς ἄγνωστον ἀρχαίαν Ἑπειρωτικὴν πόλιν...».

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἄλβ. *got/ě*, -a «τὸ ποτήρι, τὸ κύπελλο» (< ἰταλ. *gotto* «πρόχους // ποτήρι»)⁵ καὶ τὴν σλαβικῆς ἀρχῆς ἄλβ. περιεκτικὴ κατάλ. -*ishta* (<σλαβ. -*išta*).

### Γουλάς, ὁ [stu γλα] - (112)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ, κοντὰ στὸ χωριὸ Γερακάρη, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πλατανιά* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. γουλάς, ὁ (καὶ κουλάς, ὁ -κουλές, ὁ -κούλα, ἡ) «τὸ μικρὸ φρούριο, πύργος, ὀχύρωμα»⁶ (< μεσν. γουλάς,

1. Πβ. ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Γορίτσα* (Μαργαρίτι, Μαγνησία, Ἀρκαδία - Vasmer, 62, 109, 152), *Γορίτσα Παλιούρ* (Καρδίτσα - Vasmer, 88), *Γουρίτσα* (Αἰτωλοακαρναν., Φωκ. - Vasmer, 69 καὶ 115) καὶ *Γκορίτσα*, *Γκορίτσες* (Πελοπ. - Georgacas-McDonald, 124), τοπν. τὰ ὁποῖα, ὅπως τὸ Ἑπειρωτ., θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν φυτώνυμα.

Τὸ τοπν. τέλος *Γούριτζα* (Σέρρες - Vasmer, 215), τὸ ὁποῖο σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer πάλι μὲ τὸ σλαβ. *Gorica*, πρέπει μᾶλλον νὰ ἀποδοθεῖ λόγῳ τοῦ τονισμοῦ στὸν ἄλβ. ὑποκορ. τύπο *gurtěza* τοῦ ἄλβ. οὐσ. *gurt/ě*, -a «πηγὴ // βράχος».

2. ΙΛΝΕ, στή λ.: Γκίνης, 140.

3. Βλ. καὶ Vasmer, *Schriften*, 926-927.

4. Λαμπριδίου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 228.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 127: Γκίνης, 140.

6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στίς λ.



ό και κουλάς, ό με τροπή του [k] σέ [γ], < άραβοτουρκ. *kule* <sup>1</sup> άπ' όπου και τό κοινό ΝΕ κουλές, ό <sup>2</sup>).

Άπό τό άραβοτουρκ. *kule* συναντοϋμε δάνεια προσηγ. και σέ άλλες βαλκανικές γλώσσες, όπως: άλβ. *kull/ë* -a «ό όχυρός πύργος», άρομ. *cuľă* «πύργος, κάστρο» και στα βουλγ. *kula* «πύργος»<sup>3</sup> (πβ. και τό μεθοριακό τοπν. *Kulata* άπό τόν πληθ. του βουλγ. *kula*, ταυτόσημο με τό έλλ. *Προμαχών*).

### Γραμμένο, τό [stu γραμένυ] - (211)

Όνομασία του μεγαλύτερου χωριού της περιοχής (*Γραμμενοχώρια*) ή όποια σ' αυτό όφείλει την όνομασία της. Κατά τόν Χρ. Σούλη<sup>4</sup> «...όνομάσθη οϋτω, κατά πᾶσαν πιθανότητα, εκ του κατά την ΙΣΤ' έκατονταετηρίδα ζήσαντος προύχοντος Ίωαννίτου Γραμμένου, οϋτινος ήτο τιμάριον...».

Τό τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται άπό τό έπών. *Γραμμένος*<sup>5</sup> (άγνωστο άν πρόκειται για τόν «Ίωαννίτην Γραμμένον» του Χρ. Σούλη) σέ γεν. πτώση, κατά παράλειψη του κτήματος κλπ., τό όποιο συνδέθηκε με κάποιον *Γραμμένο*, και μεταπλασμό σέ οϋδ. γένος ή άπό σύγχυση του έμπρόθ. τύπου της γεν.: [st(u) γραμέν(u)] > tu γραμένυ] ή άναλογικά πρὸς τό γένος της λ. χωριό.

Τό έπών. *Γραμμένος* προέρχεται άπό τό βαφτ. *Γραμμένος* (και θηλ. *Γραμμένη*)<sup>6</sup> κι αυτά άπό τή μετοχή *γραμμένος*, -η με τήν έπιθετ. σημασία «ό ζωγραφιστός, ό καλλιγραμμος, ό ώραϊος» (πβ. φράσεις: *καλῶς τό γραμμένο τό παιδί/έκεινα τά μάτια της θαρρείς πῶς είναι γραμμένα / σάν άγγελος γραμμένος μου φαίνεται κλπ.*) ή άπό τή σημασία «ό φέρον επί του σώματός του οϋλάς ή άλλα σημάδια έλαφρῶς άναπηρίας, ό σημειωμένος»<sup>7</sup>.

### Γρανίτσα, ή [zd γρανίτσα] - (255)

Όνομασία χωριού άριστερά της έθνικης όδοϋ Ίωαννίνων - Ήγουμενίτσης, πριν άπό τό χωριό Βροσίνα.

1. Κριαρά, Λεξ., στις λ. γουλάς και κουλάς· Τριανταφυλλίδη, Άπαντα 1, 352.

2. Άνδριώτη, Έτυμ. λεξ., στή λ.

3. Βλ. Γκίνη, 216· Ραφαήλ, 399· Βουλγαροελλ. λεξ., 494.

4. ΜΕΕ, στή λ. *Γραμμένον*.

5. Βλ. ΟΤΕ Άθ., όπου τό έπών. επαναλαμβάνεται πολλές φορές.

6. Μπούτουρας, 161.

7. Δημητράκου, Λεξ., στή λ.



Κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> τὸ τοπν. σχετίζεται κατευθείαν μὲ τὸ σλαβ. (βουλγ. καὶ σερβοκρ.) τοπν. *Granica*.

Ὡστόσο νομίζω πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. *γρανίτσα*, ἢ «δρῦς ἢ μαλλωτὴ (*Quercus lanuginosa*)»<sup>2</sup>, προσηγ. ποὺ εἶναι δάνειο καὶ ἀνάγεται στὸ βουλγ. *granica* (< σλαβ. *gotnica* «εἶδος βελανιδιάς»)»<sup>3</sup>.

Ἡ λ. χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

### **Γρανιτσοπούλα, ἢ [zd granitsupúla] - (320)**

Χωριὸ ποὺ βρίσκεται δεξιὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἡγουμενίτσας.

Πρόκειται γιὰ ἓναν ἑλλ. τοπωνυμικὸ σχηματισμὸ ποὺ προέρχεται ἢ α) ἀπὸ τὸ τοπν. *Γρανίτσα* (βλ. προηγούμενο τοπν.) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -πούλα.

ἢ β) ἀπὸ τὸ προσηγ. *γρανίτσα* «δρῦς ἢ μαλλωτὴ (*Quercus lanuginosa*)»<sup>4</sup> καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -πούλα σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

Ὁ ὑποκορισμὸς στὴν α' περίπτωση γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ τὸ χωριὸ πρὸς τὴ γειτονικὴ *Γρανίτσα*.

### **Γράσδανη, ἢ [zd grázđani] - (238)**

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ μετονομάστηκε (2.12.1929) σὲ *Καταμάχη*<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν., ποὺ σωστὰ σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>6</sup> μὲ τὸ σλαβ.

1. Vasmer, 30.

2. Μπόγκας 2, 17. Τὸ δέντρο εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ ἄλλα ὀνόματα, ὅπως: ἀγριοβελανιδιά, δέντρο, μεράδι, ροτσόκι, ρουπάκι κλπ. (βλ. Χελδράιχ - Μηλιαράκη, 109· Καββάδα, 1339).

3. Miklosich, 74.

4. Βλ. προηγούμενο τοπωνύμιο.

5. Μαρτυρεῖται *Μονὴ Καταμάχης*, στὰ πλησιόχωρα τοῦ χωριοῦ *Λάλιζα*, ἢ ὁποία τιμᾶται στὸ ὄνομα τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἢ ὁποία κτίστηκε, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, κατὰ τὸν 17. αἰ. (βλ. *ΜΕΕ*). Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ μοναστηριοῦ φαίνεται ὅτι συνετέλεσε στὴν μετονομασία τοῦ χωριοῦ *Γράσδανη*, μολοντί δὲν ὑπάρχει ἀμεση γειτνίαση. Ἡ ὀνομασία τοῦ μοναστηριοῦ ἀπὸ τὸ ρ. *καταμάχομαι* «πολεμῶ μὲ μανία ἐναντίον κάποιου» (Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στή λ.· Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.).

6. Vasmer, 30.



\**Graždane* «οί κάτοικοι του κάστρου», προέρχεται από το σλαβ. *gradъ* (< *gorъ*) «ὁ πύργος // τὸ ὄχυρό // ἡ πόλη»<sup>1</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-jane* (πληθ. *-jani*), πού δηλώνει τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς πού ἀναφέρεται στὸ θέμα, μετὰ τὴ γνωστὴ τροπὴ τοῦ ἀρχ. σλαβ. συμπλέγματος \**dj* σὲ *zd* στὴ βουλγαρικῆ<sup>2</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Graždani*, *Gra(d)čan*, *Zagradčani* στὴ νότια Ἀλβανία<sup>3</sup>. Γιὰ τοπν. ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς βλ. στὸ τοπν. *Γαρδίκι*.

### Γρατσανά, τὰ [sta gratsaná] - (224)

Ὀνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ σήμερα καὶ μετὰ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀσπροχώρι (μετον. 1.4.1927), στὶς δυτικὲς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ Τόμαρος. Ἀρχικὰ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ 4-5 συνοικισμοὺς ἐκ τῶν ὁποίων τὸ μεγαλύτερο μέρος ἔχει ἐξαφανισθεῖ μετὰ τὶς κατολισθήσεις πού ἐγίναν ἐκεῖ. Σήμερα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ εἶναι ἐγκατεστημένοι στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ σὲ νέο οἰκισμό κοντὰ στὸ ποτάμι τῆς Τίριας, ἐνῶ στὴν ἀρχικὴ θέση ἀπομένουν μόνο ἐρείπια σπιτιῶν.

Τὸ τοπν. προέρχεται σύμφωνα μετὰ τὸν Vasmer<sup>4</sup> ἀπὸ ἕναν ἀρχ. σλαβ. τύπο \**Gradъčan* «οἱ κάτοικοι τοῦ κάστρου» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ *gradъкъ* (< *gradъ* + ὑποκορ. κατάλ. *-къ* / *-къ*) καὶ τὴν κατάλ. *-jane* μετὰ τροπὴ (οὐρανικοποίηση) τοῦ *k* πρὶν ἀπὸ *j* σὲ *č*<sup>5</sup>. Ἡ μετακίνηση τοῦ τόνου καὶ ἡ ἐμφάνιση τοῦ *-ά* ἀντὶ τοῦ *-e* ἀναλογικὰ πρὸς τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-(ι)ανός*, *-(ι)ανή*, *-(ι)ανό* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν κατάλ. στὸν πληθ. τοῦ οὐδ. τύπου *-(ι)ανά*) ἢ ὁποία εἶναι πολὺ συχνὴ ὡς τοπωνυμικὴ κατάληξη<sup>6</sup>.

Γιὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς βλ. στὸ προηγούμενο τοπν. καὶ στὸ τοπν. *Γαρδίκι*.

Πβ. καὶ ἐπών. (ἀπὸ ἐθνικὸ) *Γρατσανίτης*<sup>7</sup>.

1. Miklosich, 73· Berneker, 330.

2. Vasmer, 296· Malingoudis, *Studien*, 149.

3. Seliščev, 261 καὶ 278.

4. Vasmer, 30.

5. Ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. σὲ ἐπών. \**Γρατσανάς* (ἀπὸ τὸ ρ. *γρατσουνῶ* / *γρατσανῶ*) → (τοῦ) *Γρατσανᾶ* (μετὰ παράλειψη τοῦ κτήματος ἢ τῆς θέσης μετὰ τὴν ὁποία συνδέθηκε ὁ φορέας τοῦ ἐπών.), μολονότι θεωρητικὰ πιθανή, ἀποδυναμώνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι σχετικὸ ἐπών. δέν μαρτυρεῖται στοὺς καταλόγους τοῦ ΟΤΕ ἢ ἀλλοῦ.

6. Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 53-55.

7. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Ἰωανν.





**Γρεβενίτι, τὸ [stu γρινινίτ] - (85)**

Ἔνα ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριά τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγορίου, πίσω ἀπὸ τὸ ὕψωμα μὲ τὴν ὄνομασία *Τούφα*.

Τὸ τοπν., πὺ εἶναι μιὰ παραγωγή μὲ τὴν κατάλ. *-ίτης*<sup>1</sup>, εἶναι δυνατό νὰ προέροχεται:

α. Ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *Γρεβενίτης* < τοπν. *Γρεβενά* (< *γρεβενό*, τὸ «ὄ βράχος»<sup>2</sup> < σλαβ. *grebenъ* «κορυφογραμμὴ // βράχος»<sup>3</sup>), ἐρμηνεῖα πὺ συμφωνεῖ καὶ μὲ τὴν ἀρομ. ὄνομασία τοῦ χωριοῦ: *la Grebenítsi* 'i (= στοῦ *Γρεβενίτη*)<sup>4</sup> καὶ τὴν παράδοση, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ χωριὸ συνοικίσθηκε ἀπὸ κατοίκους τῆς περιοχῆς *Γρεβενῶν*.

β. Ἀπὸ τὸ οὖσ. *γρεβενό*, τὸ (βλ. παραπάνω) + τὴν κατάλ. *-ίτης* ἀπ' ὅπου \**γρεβενίτης* «τόπος μὲ πολλοὺς βράχους» (πβ. *ἀγκαθίτης, ἀσφενδαμνίτης, δενδρίτης, πετρίτης* κλπ.)<sup>5</sup>.

Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις μὲ μεταπλασμὸ κατὰ τὸ σχῆμα: [*st(u) γρινινίτ(i) > tu γρινινίτ(i)*].

Πβ. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Γρεβενίτης* «ὄνομασία ποταμοῦ» (ἀπὸ τὸ χωριὸ *Γρεβενό Ἀσπροποτάμου*)<sup>6</sup>, *Γρεβενή* (Κόνιτσα), *Γρεβενόν* (Φθιώτις - Ἀχαΐα), *Γρεμπενή* (Μεσσην.), *Γρεβενά*, *Γρεβενισκά* (Θεσ/νίκη), ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Grebenec̣*, *Greben* (βουλγ.), *Greben*, *Grebenac*, *Grebenk* (σερβοκρ.), *Grebenje*, *Grebenec* (σλοβ.) κλπ.<sup>7</sup> καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ: *Grebănoaga*, *Grebănoasa*, *Grebănul*, *Grebenaf*, *Grebenele*, *Grebeni* κλπ.<sup>8</sup>.

1. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐθνικὰ καὶ οὐσιαστικὰ (βλ. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. Λεξ., στὸ λ. *-ίτης*).

2. Τὸ οὖσ. μαρτυρεῖται στὴν Πελοπόννησο (Meyer, NS 2, 24· Vasmer, 204). Πβ. καὶ τὸ σύνθετο *γρεμπανότοπος*, καθὼς καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ταυτόσημα: *γρέβεννα*, τὰ «βράχος» (G. Stadtmüller, «Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἠπείρου», HX 9 [1934] 159), *γρέμπανος*, ὁ «ὄ βράχος» (Somavera, 87) καὶ *γράμπανα*, τὰ «οἱ ἀπότομοι βράχοι» (Meyer, NS 2, 24).

3. Miklosich, 76-77· Vasmer, REW 1, 305· Georgakas, Beiträge 1, 361.

4. Πληροφορία τοῦ Λ. Βρανούση.

5. Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., 102-103.

6. Χατζηγάκη, Ἀσπροπόταμο, 45.

7. Vasmer, 30, 181, 204· Georgakas, Beiträge 1, 361· Šmilauer, 72.

8. Jordan, Topogr. român., 27-28.



**Δελβινάκι, τὸ [sto ðelvinák'] - (365)**

Ὀνομασία οἰκισμοῦ ποῦ ἀναγνωρίστηκε ὡς δῆμος (9.5.1949), διοικητικὸ κέντρο τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου.

Τὸ τοπν. εἶναι μιὰ ἐλληνικὴ παραγωγὴ καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ τοπν. Δέλβινο καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -άκι, πιθανῶς γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ χωριὸ Δέλβινο τῆς Β. Ἠπείρου.

Τὸ τοπν. Δέλβινο κατὰ τὸν Malingoudis προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *dьlva* (ἀρχ. σλαβ. *dьly*) «τὸ καζάνι», λ. ἢ ὅποια χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπν. ὡς γεωγραφικὸς ὄρος μὲ τὴ σημασία «κοίλωμα πεδιάδας, κοιλάδα»<sup>1</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ьпъ<sup>2</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ ἰσχυροῦ (τονισμένου) σλαβ. ъ μὲ [e]στὴν ἐλληνικῇ<sup>3</sup>.

Πβ. καὶ τὸ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. μὲ τὸν τύπο Δηλίβινον (ἀπὸ τὸ 996) ΒΑ τοῦ Πολυγύρου Χαλκιδικῆς<sup>4</sup>.

**Δέλνιο, τὸ [stu ðélnu] - (264)**

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Γραμμενοχωρίων ποῦ ἀναγνωρίστηκε ὡς κοινότητα (7.8.1919) μὲ τὸ ἀρχικὸ ὄνομα Δελβινακόπουλο<sup>5</sup>. Ὡστόσο οἱ ντόπιοι ἀκόμη καὶ σήμερα ὀνομάζουν τὸ χωριὸ τους Δέλνιο καὶ ἑαυτοὺς Δελνιωτὲς/-ιώτισσες.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *děľь* «τὸ τμήμα, ὁ διαχωρισμός, τὸ σύνορο // ἡ ὄροσειρὰ // ὁ λόφος»<sup>6</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ипъ<sup>7</sup> μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ ἐτυμολογικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Δέλνιον (Κοζάνη), Δέλνιο (στὴν ἐπαρχία Γρεβενῶν, τὸ γνωστὸ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πρόσβορο), Πράδαλα (Παραμυθιά) κλπ.<sup>8</sup>, ἀπὸ τὸ σλαβό-

1. Βλ. σχετικὰ στὴ βιβλιοκρισία τοῦ Ph. Malingoudis γιὰ τὸ ἔργο τοῦ J. Lefort, *Village de Macédoine. Notices historiques et topographiques sur la Macédoine orientale au Moyen Age: La Chalcidique Occidentale*, στὰ *Byzantinoslavica* 47 (1986) Fasc. 1, 71· Miklosich, 40, στό λ. *dely*· Berneker, 252. στό λ. *dьly*.

2. Miklosich, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 154.

3. Weigand, 17 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 143-144.

4. Malingoudis, *Byzantinoslavica*, δ.π.

5. Οἱ ντόπιοι δὲν ἀναγνωρίζουν καμιά σχέση μὲ τὸ Δελβινάκι ἀπὸ τὸ ὁποῖο μὲ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -πουλο προῆλθε γλωσσικὰ τὸ ἐπίσημο ὄνομα τοῦ χωριοῦ.

6. Miklosich, 45· Berneker, 195· Šmilauer, 54.

7. Miklosich, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 154.

8. Vasmer, 47 καὶ 181.



φωνο χῶρο τὰ: *Predel, Zadel* (βουλγ.), *Delnica* (γιουγκ. Μακ.), *Deloní, Gruponъ Dělъ* (σερβοκρ.), *Delce* (σλοβ.), *Diel, Zadiel* (σλοβακ.), *Dilce, Dil, Děl* (τσεχ.), *Działy, Dzielec* (πολ.), *Dilok* (ούκρ.) *Вогъsukонъ Dělъ* κλπ.<sup>1</sup> και από τή Ρουμανία τὰ: *Deleni, Delani, Delnița*<sup>2</sup>.

Βλ. και στο τοπν. *Πράδαλα*.

### Δεμάτι, τὸ [stu dímát] - (89)

Ὄνομασία χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου στο ΝΑ ἄκρο τῆς περιοχῆς του. Ὁ κάτοικος [dímátát-s και dímátát-sa] (= Δεματάτης, Δεματάτισσα).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. και προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἄλβ. κύριο ὄνομα *Demat* (και *Dem* ἄπ' ὅπου τὰ ἑλλ. ἐπών. *Ντέμος* και *Δέμος* με λόγιο ἐξελληνισμό) ἢ ἀπὸ τὸ ἑλλ. ἐπών. *Δεμάτης*. Τὸ τελευταῖο μπορεῖ νὰ προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἄλβ. *Demat* ἢ ἀπὸ τὸ οὐσ. *δεμάτι, το*<sup>3</sup>.

Τὸ ἄλβ. κύριο ὄνομα *Demat* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *Dem* (< *dem* και ἔναρθρα *dem-i* 'τὸ μοσχάρι') + τὴν ἄλβ. κατάλ. *-at* με τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐθνικά, ἀλλὰ και ὀνόματα ποῦ δηλώνουν τὸ γένος, τὴν πατριά<sup>4</sup>.

Ἀποκλίνω πρὸς τὴν ἄλβ. προέλευση τοῦ κυριῶν. τοπν. και ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἐθνικό, ὁ κάτοικος τοῦ χωριοῦ, σχηματίζεται με τὴν ἐπίσης ἄλβ. κατάλ. *-at* (= *Δεματάτης, Δεματάτισσα*) και ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Γρεβενίτι θεωροῦν ὁμόγλωσσους και ὁμοεθνεῖς κατὰ κάποιον τρόπο τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν *Ντρεστενίκο, Λιάπη* και *Δεμάτι*<sup>5</sup>. Ἐς σημειωθεῖ και ἡ ἔντονη ἄλβανική ἐπίδραση στὰ τοπν. τῆς περιοχῆς.

**Δέντσικο, τό** βλ. στο λ. *Ντέντσικο, τό*.

### Δερβένι, τὸ [stu dervén'] - (33)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποῦ ἔχει καταργηθεῖ σήμερα και διοικητικά ἔχει προσαρτηθεῖ στὴν κοινότητα *Μελισσόπετρας*.

1. Miklosich, *Bildung*, 238· Šmilauer, 54.

2. Jordan, *Торон. ромѣн.*, 407, 415 και 509.

3. Φουρίκη, *Ἄττικὴ* 41, 171.

4. *Ἀντιχάρισμα*, 172.

5. Φουρίκη, *Ἄττικὴ* 41, 171.

6. Πληροφορία τοῦ Λ. Βρανούση.



Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. τῆς κοινῆς ΝΕ *δερβένι*, τὸ «τὸ πέρασμα, ἡ διάβαση, ἡ κλεισούρα», λ. πού εἶναι δάνειο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *dervent* (καὶ *derbent*) «στενὸ πέρασμα, χαράδρα»<sup>1</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἐπών. *Ντερβένης* καὶ *Δερβένης*, ὅπως καὶ τὰ τοπν. *Ντερβένι* (Ζαγ.), *Ντερβένι - Δερβένι - Ντερβένια* καὶ *Ντερβενάκια* (Πελοπ.)<sup>2</sup>.

### Δερβεντίστα, ἡ [zd d̥irvindísta] - (95)

Ἄρχικὴ ὀνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Μετσόβου πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνθοχώρι (μετον. 11.6.1924). Τὸ χωριὸ εἶναι ὄμορο πρὸς τὴ βλαχόφωνη περιοχὴ τοῦ Μετσόβου, γεγονός πού σημειώνει καὶ ὁ Λαμπρίδης<sup>3</sup>.

Ὡς βασικὴ λέξη γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ περσικῆς ἀρχῆς τουρκ. λ. *derbent* «στενὸ πέρασμα, κλεισούρα»<sup>4</sup>, ἡ ὁποία πέρασε σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς βαλκανικῆς γλῶσσες (ἐλλ., ἀλβ., σερβοκρ., βουλγ., ἀρομ.)<sup>5</sup>. Ἡ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. *-išta* καὶ ἡ δάνεια ἀπὸ τὰ σλαβ. ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. *-ishtë* (καὶ ἔναρθρα *-ishta*)<sup>6</sup> ἐνθαρρύνουν τὴν προέλευση ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες ἢ ἀπὸ τὴν ἀλβ., προέλευση ἡ ὁποία ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ φωνηεντικούς λόγους (πβ. βουλγ. *dervent*, ἀλβ. *dervend* μὲ *nt/nd* ἀντὶ *n*).

Γιὰ σχετικὰ τοπν. καὶ προσωπ. βλ. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

Πβ. καὶ τοπν. *Dervendi* (ἀπὸ τὸ 1650) πού συναντιέται σὲ ἀναφορὰ σχετικὰ μὲ τὴν κατάσταση τῆς κεντρικῆς καὶ βόρειας Ἀλβανίας κατὰ τὸν 17ο αἰ.<sup>7</sup>

1. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.· Steuerwald, 216.

2. Georgacas - Mc Donald, 215· Οἰκονόμου, Ζαγόρι. 399.

3. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 246: «... καὶ ἡ μὲν τοῦ Μετσόβου (ἐξαρχία)... ἐξ ὧν τὰ πέντε... ὑπὸ βλαχικῆς φυλῆς... οἰκούμενα ...καὶ τὴν κουτσοβλαχικὴν εἰσέτι... ὁμιλοῦντα... ἡ δὲ Δερβεντίστα, παρ' Ἑλλήνων οἰκουμένη...» καὶ Μαλ. 2, 40: «...περιλαβοῦσα δὲ καὶ τὸ ἐλληνόγλωσσον χωρίον Δερβεντίσταν...».

4. Steuerwald, 216.

5. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., 77 καὶ Δημητράκου, Λεξ., 1809· N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische* 2, Wiesbaden 1976, 41· P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1, 393· Βουλγαροελλ. λεξ., 201· Papahagi, 477.

6. Ἡ κατάλ., ἀπὸ αὐξητικὴ ἀρχικὰ σημασία, ἔλαβε ἀπὸ τὴ χρήση τῆς στὰ τοπν. καὶ μιὰ τοπικὴ σημασία (Miklosich, *Bildung*, 209). Βλ. ἐπίσης γιὰ τὶς καταλ. καί: G. Stadtmüller, «Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἠπείρου», *HX* 9 (1934) 159-160· Φουρίκη, Ἀττικὴ 42, 120· Γεωργακά, Συμβολή, 66· Malingoudis, *Studien*, 154.

7. Çabej 3, 204.



**Δερβίζιανα, τὰ [sta ðirvǐzana] - (184)**

Ὄνομασία χωριοῦ στήν περιοχή τῆς Τσαρκοβίστας. Κατά τὸν Λαμπρίδη<sup>1</sup> στὸ χωριὸ κατοικοῦσαν 80 ἀλβανικὲς οἰκογένειες. Ὁ Ἀραβαντινὸς παραθέτει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Δερβιζιανὰ*<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *terbežь* (< *terbiti* «ξεχερσώνω μὲ φωτιά, καίω»<sup>4</sup>) καὶ τῆ δηλωτικῆ τῶν κατοίκων μιᾶς περιοχῆς σλαβ. κατάλ. *-jane (-jani)*<sup>5</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d] στήν ἑλληνική<sup>6</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Δερμπούνι* ἢ *Τερμπούνι* (Ἀρκαδία) καὶ *Τρέμπενο* (Κοζάνη)<sup>7</sup> καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Trebeža, Trebežo, Trëbič* (βουλγ.), *Trebništa* (γιουγκ. Μακ.), *Trebež, Trebovec, Trebinja, Trebarjevo, Trëbinje, Tribunalj* (σερβοκρ.), *Trebnik, Trëbno, Trëbenj, Trëbovlje* (σλοβ.), *Trëbištë, Trëbovle, Trëbona, Trëbeš* (τσεχ.), *Trzebawa* (πολ.), *Terebka, Terebovľ, Terebla* (οὐκρ.), *Terebište* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>

**Διμοκόρι, τὸ [sto ðimokóri] - (357)**

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, τὸ ὁποῖο ἐμφανίζεται στὸ ΣΣΕΔΚ κατὰ καιροὺς μὲ διαφορετικοὺς τύπους: *Δημοκόρι* (1920), *Δημόκορη* (1928), *Διμοκόριον* (1940). Ὁ Ἀραβαντινὸς<sup>9</sup> καταχωρίζει τὸ χωριὸ μὲ τὸν τύπο *Δημόκορη*. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἐπίσης στὸ τουρκ. κατάστιχο τοῦ Arvanid<sup>10</sup> μὲ τὸν τύπο *Dimokri* (ἀπὸ τὸ 1431). Οἱ ντόπιοι ἀποδίδουν τὴν ὄνομασία τοῦ χωριοῦ τους στὸ βαφτ. *Δῆμος* καὶ τὸ

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.* - *Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 337.

3. Vasmer, 31.

4. Miklosich, 354, στὸ λ. *terbь*.

5. Vasmer, 302-303· Malingoudis, *Studien*, 158.

6. Ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d] δὲν εἶναι ἄγνωστη στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλληνόφωνου χώρου (βλ. Vasmer, 293) πιθανῶς ὄχι κατευθεῖαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδιάμεσο [d]: [t > d > d] (γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d], βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 132).

7. Vasmer, 152 καὶ 189· πιθανῶς στὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *terbiti* πρέπει νὰ συμπεριληφθεῖ καὶ τὸ τοπν. *Δερβιτσιάνη* ποὺ ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης (*Ἀγαθοεργήματα* 1, 68) ἀπὸ τὴν ἐπαρχία τῆς Δρόπολης, λίγα χιλιόμετρα ΝΔ τοῦ Ἀργυροκάστρου.

8. Miklosich, *Bildung*, 330-331· Vasmer, 31· Šmilauer, 180.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 365.

10. Inalcik-Arvanid, 21 (ἀριθμ. 36).



ούσ. *κόρη*, έρμηνεία πού ύπαγορεύει και τήν όρθογράφηση πολλών τύπων του τοπωνυμίου.

Τό τοπν. πρέπει νά αποδοθει στην άλβ. γλώσσα και νά θεωρηθει σύνθετο από τό αριθμητικό *dy* «δύο»<sup>1</sup> και τό ούσ. *mokëré* «μυλόπετρα»<sup>2</sup>.

Ή σύνδεση του τοπν. με τό βαφτ. *Δήμος* και τό ούσ. *κόρη* όφείλεται σε λαϊκή έτυμολογία (παρετυμολογία) λόγω τής φωνητικής όμοιότητας πού παρουσιάζουν οί λ. τής άλβ. με τις παραπάνω έλλ. λέξεις και πρέπει νά θεωρηθει ύστερογενές δημούργημα τών ντόπιων για νά έρμηνεύσει τήν όνομασία του χωριού τους.

### Διπαλίτσα, ή [zd ðipalítsa] - (35)

Όνομασία του χωριού πού είναι γνωστό με τό επίσημο όνομα *Μολυβδοσκεπάστη*<sup>3</sup> (μετον. 2.12.1929). Βρίσκεται στην Α πλευρά τής Νεμέρτσικας (Ντοϋσκο), πάνω από τήν άριστερή όχθη του Άώου και 1,5 χλμ. Δ-ΝΔ από τή συμβολή του με τόν Σαραντάπορο.

Τό τοπν. μαρτυρείται από τό 1585 σε χφ. του Άγίου Όρους με τόν τύπο *Δηπαλήτζα* («...έξ έμου Παρθενίου θυτός του έκ Πογωϊανής έκ Δηπαλήτζης χώρας...»<sup>4</sup>). Άναφέρεται επίσης με τόν ίδιο τύπο (*Διπαλίτζα*) από τόν Άραβαντινό<sup>5</sup> και από τόν Λαμπρίδη<sup>6</sup>, ό όποϊος αναφέρει: «...*Διπαλίτσα* (νεροτριβείον)...».

Τό τοπν. πρέπει νά αποδοθει στην άλβ. γλώσσα και νά θεωρηθει σύνθετο από τό άλβ. αριθμητικό *dy* «δύο»<sup>7</sup> και τό προσηγ. *palic/ë*, -a πού είναι τύπος από τό ούσ. *pal/ë*, -a «ή πτυχή // ή συνοικία // ή πλευρά»<sup>8</sup> και τήν σλαβ. άρχής άλβ. ύποκορ. κατάλ. -*icë*, και -*ica* έναρθρα, (< σλαβ.

1. Για τό αριθμητικό βλ. Çabej 3, 495-496.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 285· Χριστοφορίδης, 217. Ή λ. στη σύγχρονη άλβ. εμφανίζεται με τόν τύπο *mok/ër*, -ra (Γκίνης, 259· Buchholz, 329· *Fjalor*, 371).

3. Τό όνομα όφείλεται στην παρακείμενη Ίερά Μονή Μολυβδοσκεπάστου και από έδω τό θηλ. γένος τής μετονομασίας. Συνηθέστερα όμως ή νέα όνομασία του χωριού εκφέρεται σε ούδ. γένος (τό *Μολυβδοσκεπάστο*), αναλογικά προς τό γένος τής λ. *χωριό*.

4. Lambros 2, 230, 4965.1.

5. Άραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 44, και 137-138.

6. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 7.

7. Για τήν έτυμολογική προέλευση τής λ. βλ. Çabej 3, 495-496.

8. Τσέτσος, 136· Buchholz, 380· Γκίνης, 292-293.



-ica)<sup>1</sup> με απόδοση του ἄλβ. γ με [j] στην ἑλληνική. Ἡ λ. *pal/ě*, -a χρησιμοποιεῖται ἔδῳ ὡς γεωγραφικὸς ὄρος.

### Δοβλά, ἡ [zd ðonlá] - (250)

Ἵονομασία χωριοῦ στην περιοχή τῆς Ντουσκάρας. Ὁ Μπέττης τὸ παραθέτει με τὸν τύπο *Ντοβλά*.

Ὁ Vasmer<sup>2</sup> ἔτυμολογώντας τὸ τοπν. *Ντόβλα* (Μεσολόγγι) τὸ σχετίζει με τὸ σλαβ. \**dьblь* (< \**dьbolь*), μαρτυρημένο μόνο στὴ σλοβακική, ὅπου *dbol* «ἡ κυψέλη»<sup>3</sup>.

Νομίζω ὅμως ὡς πιθανότερη τὴν προέλευστη τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *do* «μέχρι»<sup>4</sup> καὶ τὸν θηλ. τύπο *oblá* (ἄρσ. *oblь*) «στρογγυλὸς»<sup>5</sup>, λέξεις πὺ συμπροφέρθηκαν ὡς μία.

Τόσο με τὴν πρόθ. *do* ὅσο καὶ με τὸ ἐπίθ. *oblь* σχηματίζονται τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπως:

*Do Vodenicata* (βουλγ.), *Dovezenci* (γιουγκ. Μακ.), *Domislca* (σερβοκρ.) *Do Duba* (σλοβακ.), *Do Potoka* (τσεχ.), *Dowidy* (πολ.), *Do Perekora* (ρωσ.)<sup>6</sup> καὶ *Obla* (βουλγ.), *Oblo Brdo* (γιουγκ. Μακ.), *Obla Gorica*, *Oblica* (σερβοκρ.), *Hoblik* (τσεχ.), *Oblica* (πολ.), *Oblonka* (ρωσ.)<sup>7</sup>.

### Δολιανά, τὰ [sta ðul'aná] - (333)

Κεφαλοχώρι τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης, ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων, τὸ ὁποῖο παλαιότερα συγκαταλεγόταν στὰ Ζαγοροχώρια.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>8</sup> με τὴ σημασία «τόπος χαμηλὸς» καὶ ἔτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>9</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *Doljane* «ὁ κάτοικος τῆς κοιλάδας» (< σλαβ. *dolь* «ἡ κοιλάδα» + κατάλ. -*jani*).

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ ἴδιο τοπν. στὴν Εὐρυτανία, Τρίκαλα καὶ Ἀρκαδία, με τὸν τύπο *Δόλιανη* (Ζαγ., Καστορ., Βέροια), *Δου-*

1. Camaj, *Lehrbuch*, 57· Camaj, *Wortbildung*, 66.

2. Vasmer, 74.

3. Βλ. Berneker, 242, στὸ λ. *dьbrь*.

4. Miklosich, 47· Berneker, 203.

5. Miklosich, 219· Vasmer, *REW* 2, 241.

6. Šmilauer, 55.

7. Miklosich, *Bildung*, 288· Šmilauer, 130.

8. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 14.

9. Vasmer, 31.



λιάνε ή Ντουλιάνε (Φιλιάτες)<sup>1</sup> και Ντόλου (Κοζάνη)<sup>2</sup> και από τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Kozi Dol*, *Doljan* (βουλγ.), *Golem Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Dolec*, *Dolina*, *Dolje*, *Dolenja*, *Doljani*, *Doljana* (σερβοκρ.), *Dolski Potok*, *Dolenja* (σλοβ.), *Dolce*, *Dolsko*, *Dolany* (τσεχ.), *Dolsko*, *Podolce* (πολ.), *Syhodil*, *Dolina Gola* (ούκρ.), *Suhaja Dalina* (λευκορ.), *Dolina* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup>

### Δόλιανη, ή [zd dól' an] - (83)

Ἵονομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου<sup>4</sup>. Ἵό κάτοικος [*du- l' anít-s*, *dul' anít-sa*], (= Δολιανίτης, Δολιανίτισσα).

Ἵό Λαμπρίδης χαρακτηρίζει τὴν τοποθεσία ὅπου βρίσκεται τὸ χωριὸ Δόλιανη ὡς «φαραγγώδη»<sup>5</sup> και ἄλλοῦ ὡς «κατωφέρεια»<sup>6</sup>.

Ἵό Vasmer<sup>7</sup> παράγει τὸ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβ. *dolъ* «ή κοιλάδα» και *Doljane* «ὁ κάτοικος τῆς κοιλάδας». Τὸ χωριὸ ὅμως βρίσκεται μέσα σὲ μιὰ χαράδρα γι' αὐτὸ ή λ. *dolъ* χρησιμοποιεῖται ἑδῶ με τὴν ἀρχική τῆς σημασία «ή τρύπα, ὁ λάκκος, ή χαράδρα»<sup>8</sup>. Ἵτσι δικαιολογεῖται και ή περιγραφή ποῦ δίνει ὁ Λαμπρίδης.

Ἵπὸ τὰ σλαβ. προέρχεται και τὸ ρουμ. *dolină* «ή χοάνη τῆς γῆς»<sup>9</sup>.

Πβ. τὸ τοπν. Δολιανὰ «ὄνομα χωριοῦ» (ἽΗπειρος-Πελοπ.), Δουλιάνε ή Ντουλιάνε «ὄνομασία χωριαφῶν» (Λιά Φιλιατῶν)<sup>10</sup> και Ντόλιαν ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ Σταρόβου (ἽΑλβ.)<sup>11</sup>. Για σχετικά τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

1. Vasmer, 82, 89, 153, 191, 201· Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 487· HE 37 (1988), 499· Κ. Σπανοῦ, «Ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», Θεσσαλικὸ Ἵμερολόγιο 17 (1990) 52.

2. Πρόκειται γιὰ τὸ χωριὸ ποῦ εἶναι γνωστὸ και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Βυθὸς κοντὰ στὸν Πεντάλοφο Κοζάνης.

3. Miklosich, *Bildung*, 239-240· Šmilauer, 56.

4. Τὸ χωριὸ εἶχε μετονομαστεῖ σὲ Νέο Ἵμαροῦσιο (20-9-1955), ἀλλὰ τελευταῖα (1984) ἐπανῆλθε ή ἀρχική ὡς ἐπίσημη ὄνομασία του.

5. Λαμπρίδου, Ζαγοριακά, 74.

6. Λαμπρίδου, Ζαγ., 1, 34.

7. Vasmer, 31.

8. Miklosich, 47· Berneker, 208· Vasmer, REW 1, 358, λ. *dol*.

9. Dictionar român-german, Bukurești 1963, 196.

10. ἽΑντ. Βενέτη, «Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Λιά Φιλιατῶν», HE 37 (1988), 499.

11. ἽΕθνολογική στατιστική τῆς Βορείου Ἵπείρου τῶ 1913, τύποις «Ἵγκύρας» Ἵ. Κουμένου, Θεσσαλονίκη, 8.





**Δολό, τὸ [sto doló] - (350)**

Ἵονομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, το ὁποῖο ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης<sup>1</sup> καὶ τὸ χαρακτηρίζει ὡς «... (χαμηλόν)... μὴ θερμαινόμενον ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐν ὥρᾳ χειμῶνος... ἔνεκα ἰδίου ὑπερκειμένου ὄρους».

Τὸ τοπν. ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>2</sup> ὁ ὁποῖος τὸ θεωρεῖ σλαβ. καὶ τὸ ἀποδίδει στὸ ἀρχ. σλαβ. *dolъ* «κοιλιάδα».

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὰ προηγούμενα τοπωνύμια.

**Δομολεσιά, ἡ [zd dumulišá] - (260)**

Ἵονομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος μὲ τὸν οἰκισμό *Τοσκεσάκι* (σημ. *Μικροχώρι*) συναποτελοῦν μιὰ κοινότητα μὲ τὸ χωριὸ *Σενίκο*. ἽΟ ἽΑραβαντινὸς<sup>3</sup> παραθέτει γιὰ τὸν οἰκισμό τὸν τύπο *Τομπλεσά*, ἐνῶ ὁ Μπέττης<sup>4</sup> τὸν τύπο *Ντομολισά*.

ἽΟ Vasmer<sup>5</sup> χαρακτηρίζει τὸ τοπν. ὡς ἕνα ὄνομα ποῦ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐξηγηθεῖ καὶ τὸ σχετίζει μὲ τὸ σλαβ. \**Dorholěsъ* (πιθανῶς ἀπὸ τὸ *dorbъ* «βαλανιδιά» καὶ τὸ *lěsъ* «δάσος», δηλ. «δάσος ἀπὸ βαλανιδιές»).

ἽΟ τύπος του τοπν. *Τομπλεσά* ποῦ παραδίδεται ἀπὸ τὸν ἽΑραβαντινὸ θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ θεωρηθεῖ ὡς μιὰ παραγωγή ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *torpъ* (βουλγ. *torъl*) «θερμὸς» καὶ τὸ ἐπίσης σλαβ. οὐσ. *lěsá* «ὁ φράχτης, ἡ μάντρα», γιὰ νὰ δηλώσει «θερμὸ, ἀπάγκιο μέρος, ὅπου μαντρώνουν τὰ ζῶα, τὸ χειμαδιό», μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d] στὴν ἑλληνικὴ<sup>6</sup>.

ἽΩστόσο ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. [zd dumulišá] μᾶς ὑποχρεώνει νὰ δεχθοῦμε μὲ ἐπιφύλαξη τὶς παραπάνω ἐκδοχὲς καὶ νὰ θεωρήσουμε ὅτι τὸ

1. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 9.

2. Vasmer, 31.

3. ἽΑραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 353.

4. Μπέττης, *Ἵονοματολογία*, 18 καὶ 23.

5. Vasmer, 31.

6. Γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μὲ [d] στὴν ἑλλ. βλ. στὸ τοπν. *Δερβίζιανα*, σ. 97, σημ. 6. Πβ. καὶ τὰ περιφρ. τοπν. *Topla Reber*, *Topli Vrh*, *Topli Do* καὶ τὸ σύνθετο *Cierławodka*, (Miklosich, *Bildung*, 329· Šmilauer, 18). Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν. *Τοπλιτζός*, «φρούριο κοντὰ στὸν ἽΕβρο» κατὰ τὸν Κεδρηνὸ, *Τόπλιτζα* (Ἵωάνν.), *Τοπλίτσα* (Τρίκ.), *Τόπλιανη* (Βέρ. - Vasmer, 54, 97, 213) καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Toplika*, *Toplica* (βουλγ.), *Toplik* (γιουγκ. Μακ.), *Toplica*, *Toplicice* (κροατ.), *Topla*, *Toplikъ*, *Topluha*, *Toplicani* (σερβ.), *Toplá* (σλοβακ.), *Teplice*, *Teplička* (τσεχ.), *Тертыгі* (οὐκρ.), *Терлоє* (ρωσ.) κλπ. (βλ. Miklosich, *Bildung*, 329· Šmilauer, 180).



τοπν. προέρχεται από το άλβ. *dhom/ë, -a* «ό χώρος, ο τόπος»<sup>1</sup> και τον άλβ. περιεκτ. τύπο *lisé/ljisé* και έναρθρα *lis/é, -á* ή *ljis/é, -á* ή *les/é, -á* και με απόδοσή στην έλλ. με τον τύπο *Λεσιά*<sup>2</sup> για να δηλώσει τον «τόπο όπου φύονται βελανιδιές», έρμηνεία ή όποία ανταποκρίνεται και στην πραγματικότητα που παρουσιάζει ο τόπος. Σημειώνεται επίσης ή σειρά τών δύο συνθετικών μερών, όπου το προσδιοριζόμενο ουσ. (*dhomë*) προηγείται του προσδιοριστικού (*lisé* κλπ.), σειρά ή όποία χαρακτηρίζει την άλβανική, όχι όμως την έλληνική (και τή σλαβική), όπου το αντίστοιχο σύνθετο θα είχε τον τύπο *βελανιδότοπος, δεντρότοπος* κλπ. και όχι «τόπος με βελανιδιές».

Πβ. και τοπν. *Λεσιά, ή* (Όλυμπία)<sup>3</sup>, *Λεστόρι* (Άττική)<sup>4</sup> και *Λισέ* (Άττ.)<sup>5</sup>.

#### **Δουβίζδανα, τὰ [sta ðunízðana] - (121)**

Όνομασία χωριού στην περιοχή Μαλακασίου, το όποιο αρχικά μετονομάστηκε σε *Χαλάσματα* (μετον. 1.4.1927) και αργότερα σε *Προσήλιο* (12.3.1928), όνομα με το όποιο είναι γνωστό το χωριό. Ό Μπέττης το αναφέρει και ως *Ντοβίσδενα*<sup>6</sup>.

Το τοπν. πρέπει να αποδοθεί στο σλαβ. *dobъ / domъ* «ή δρυς, ή βελανιδιά»<sup>7</sup> και τή σλαβ. επιθετ. κατάλ. *-itъ*<sup>8</sup>: *\*dobitъ* και τή δηλωτική τών κατοίκων ενός τόπου κατάλ. *-jane*: *\*dobitjane* και *\*dovidjane* (με ήχηροποίηση του *tj > dj*) απ' όπου [*ðunízðane*] με απόδοση τών σλαβ. *d-b* με [*ð-v*] στην έλληνική (λόγιος έξελληνισμός)<sup>9</sup>, απόδοση του σλαβ. ρ με [*u*]<sup>10</sup> και τροπή του συμπλέγματος *dj* σε [*ð*]<sup>11</sup>.

1. Buchholz, 118· *Fjalor*, 250.

2. Οι τύποι προέρχονται από το άλβ. *lis* ή *ljis* «είδος βελανιδιάς» (βλ. Φουρίκη, Άττική 41, 131).

3. Georgacas-Mc Donald, 178 και 325.

4. Σαρρή, Άττική, 143.

5. Φουρίκη, Άττική 41, 131.

6. Μπέττη, Όνοματολογία, 24.

7. Miklosich, 48· Berneker, 216.

8. Ό κατάλ. σχηματίζει ουσ. και επίθετα: πβ. τὰ επίθ.: *domonitъ* «ύπναλέος», *gromoiimenitъ* «αὐτός που έχει το όνομα τής βροντής», *imenitъ* «ένδοξος», *imovitъ* «θεϊκός» κλπ. (βλ. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 193).

9. Vasmer, 294· Weigand, 35 και 36.

10. Malingoudis, *Studien*, 142-143.

11. Vasmer, 296 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 149.



Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: Δούβνιτζα (Αἰτωλο-καρν.), Δουβιανὰ (Πρέβ.), Δουμπιὰ (Χαλκιδική)<sup>1</sup> και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Dьbovo* (βουλγ.), *Dabje* (γιουγκ. Μακ.), *Dubnica, Dubica, Dubno, Dubovac, Dubonica* (σερβοκρ.), *Dobje* (σλοβ.), *Dubie* (σλοβακ.), *Dubečno* (τσεχ.), *Dybova* (οὐκρ.), *Dybna* (λευκορ.), *Dybono* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>

### Δραγάρι, τὸ [stu draγár] - (82)

Ἰονομασία χωριοῦ στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τοῦ Ζαγορίου, γνωστοῦ και μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καστανῶν* (μετον. 1-4-1927).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται και μὲ τὸν τύπο *Δραγάι*<sup>3</sup>, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ Vasmer<sup>4</sup> νὰ θεωρεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ ὀνομασίες δύο διαφορετικῶν χωριῶν. Κατὰ τὴ γνώμη μου ὁ τύπος *Δραγάι* προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *Δραγάρι* μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ *r*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ ἢ:

α) στὸ σλαβ. \**dragarь* «ὁ δερβεντζής, αὐτὸς ποὺ ἐλέγχει τὸ δρόμο ἢ τὸ πέρασμα» < *draga* (< ἀρχ. σλαβ. *dogra*) «ὁ δρόμος, τὸ πέρασμα // ἢ κοιλάδα»<sup>5</sup> + κατάλ. -*arь* ἢ

β) στὸ σλαβ. \**dragarь* «ὁ ἀγαπητὸς» < *dragь* (< ἀρχ. σλαβ. *dogь*<sup>6</sup>) + κατάλ. -*arь*.

Μὲ τὴν κατάλ. -*arь*<sup>7</sup> σχηματίζονται οὐσ. ποὺ δηλώνουν ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἢ ἀσχολεῖται μὲ αὐτὸ ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα τοῦ ὀνόματος.

Και τὰ δύο σλαβ. προσηγ. ἀντιπροσωπεύονται πλούσια στὴ σλαβ. ὀνοματολογία:

α) *draga*:

τοπν.: *Dražesnica* (βουλγ.), *Draga* (γιουγκ. Μακεδ.), *Draga, Draganje, Drage, Dražica, Dražice, Dražina, Carova Draga, Vodena Draga* (σερβοκρ.), *Podraga, Draga* (σλοβ.), *Draha* (σλοβακ.), *Dráhy, Zadražany* (τσεχ.), *Zimnadroga* (πολ.), *Nadorožna, Pridorožniĭ* (ουκρ.) κλπ.<sup>8</sup>

1. Vasmer, 70 και 204· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 326.

2. Miklosich, *Bildung*, 237-238· Šmilauer, 57.

3. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 86.

4. Vasmer, 31 και 32.

5. Miklosich, 49· Berneker, 212.

6. Miklosich, ὁ.π.: Berneker, 213. Ἡ λ. ὡς δάνειο και στὰ ρουμάνικα: (βλ. Tiktin 2, 92-93).

7. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 88· Λαμπρίδης, 35.

8. Miklosich, *Bildung*, 240· Šmilauer, 56.



β) *dragъ*:

προσωπ.: *Drag, Dragović, Drago, Draga, Dragoi, Dražoje, Dražojević, Dražilo, Dragan, Dragun* κλπ.

τοπν.: *Dragac, Dragovac, Dražice Drazon* κλπ.<sup>1</sup>.

### Δραγοβέτσι, τὸ [stu đragunéts] - (232)

Ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἐλαφος (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν., ποὺ σχετίζεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>2</sup> μετὸ συχνὸ σερβοκρ. τοπν. *Dragona* (< \**Dragonьсь*) κλπ., προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Dragono* καὶ τὴν κατάλ. -сь<sup>3</sup> μετὸν ὁποῖα σχηματίζονται οὗσ. ποὺ δηλώνουν καὶ τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα. Τὸ τοπν. *Dragono* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Drag*, ποὺ εἶναι συγκεκριμένος τύπος τῶν *Drago-mir, Drago-slan* κλπ. (< *dragъ* «ἀγαπητός»)<sup>4</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. -ονο.

Πβ. καὶ τὰ προσωπ.: *Dargomer, Dragomir(a), Dragovit, Dragovid, Drogač, Droguš, Drohost, Drago, Dragoj, Dragan, Dragana, Dragović, Dragota* κλπ.<sup>5</sup> καθὼς καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Δραγοβίστα* (Τρίκ.), *Δράγανον* (Ἀχαΐα), *Δραγαλεβός* (Ἀρκαδία), *Γαργαλεβός* (Λακ.), *Δραγοβουσίτσα* (Σέρρες), *Δραγοτίν* (Σιδηρόκ.), *Δραγόσι* (Νιγρίτα), *Δραγοβάστα* (Θράκη)<sup>6</sup> καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Dragac, Dragovac, Dragijevica, Dragojevac, Dragol, Draganje, Dragotin* (σερβοκρ.), *Drahon, Dražice* (σλοβ.), *Dorogožiči, Dorogomilov* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

### Δραγομή, ἡ [zd đragumí] - (312)

Ὀνομασία χωριοῦ γνωστοῦ σήμερα καὶ μετὸ ἐπίσημο ὄνομα *Παλιουρή*<sup>8</sup> (μετον. 20.9.1955). Βρίσκεται στὴ φυσικὴ δίοδο ποὺ ὀδηγεῖ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα πρὸς τὸ Ἴόνιο πέλαγος.

1. Miklosich, *Bildung*, 57-58 καὶ 147-148· Schlimpert, *Slav. PN*, 36-37 καὶ 44.

2. Vasmer, 32.

3. Miklosich, *Bildung*, 209-210.

4. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 57 κέξ.

5. Miklosich, δ.π.· Schlimpert, *Slav. PN*, 44-45.

6. Vasmer, 89, 133, 153, 166, 216, 231.

7. Miklosich, *Bildung*, 147-148.

8. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται στὸ παρακείμενο μοναστήρι τῆς *Παλιουρῆς* (γορτάζει



Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ 1380 στὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων»<sup>1</sup> καὶ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>2</sup> ὡς: «Φρούριον ἀκμαῖον ἐπὶ τῶν Δεσποτῶν τῆς Ἠπείρου, οὗ τὰ ἐρείπια φαίνονται πλησίον τοῦ σωζομένου συνωνύμου χώρου ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Κουρέντων». Ὁ ἴδιος στὴ συνέχεια σχετίζει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο Ὑδραγεμῆ μὲ τὴ σημασία «γεμάτα μὲ νερό», ἔνν. μέρη.

Ὁ Vasmer<sup>3</sup>, κάνοντας λόγο γιὰ τὸ ἴδιο τοπν. τὸ ὁποῖο τοποθετεῖ στὴν περιοχὴ τῆς Παραμυθιάς, τὸ ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τὸν κτητικὸ τύπο \**Dragomjъ*. Ὁ τύπος \**Dragomjъ* προέρχεται ἀπὸ τὸ συγκεκριμένο τύπο τοῦ σλαβ. προσωπ. *Dragomir* (< *dragъ* «ἀγαπητός»)<sup>4</sup> καὶ τῆ σλαβ. κτητικῆ κατάλ. -*jъ*<sup>5</sup>.

Γιὰ προσωπ. καὶ τοπν. τόσο ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, βλ. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

### Δραγοψά, ἡ [zd dragypsá] - (214)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν.

στὶς 8 Σεπτεμβρίου) τοῦ τέλους τοῦ 17. αἰ. (ἰδρυμένο τὸ 1668 κατὰ τὸν Μπόγκα 1, 289, στὸ λ. *παλιούρια*. τὸ 1690 κατὰ τὴ *MEE*, στὸ λ. *Παλιουρῆς, Μονή*).

Τὸ τοπν. πιθανῶς σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *παλιούρι*, τὸ «ἀγκαθερὸς θάμνος, ὁ παλιουρός» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ός. -ή. -ὸ ἢ ὁποῖα ἀπὸ δηλωτικὴ χρώματος: *λιβανός. μελιτζανός, χελυός* κλπ. (Χατζιδάκη, *MNE* 1, 148) κατέληξε νὰ ἔχει περιεκτικὴ σημασία τόσο σὲ προσηγορικά: *ξυλή. ἡ* «ἡ ξυλεία», *ρουχή. ἡ* «ὁ ρουχισμός», *ποδεμή. ἡ* «τὰ ὑποδήματα» κλπ. (βλ. Θωμοπούλου, *Κέως*, 13-14) καὶ σὲ τοπν. (πβ. τοπν. *Ρουμανό*, σ. 262). Κατὰ τὶς μαρτυρίες τὸ μοναστήρι χτίστηκε μέσα σὲ δάσος ποῦ ἦταν γνωστὸ μὲ τὸ τοπν. *Παλιουρωτὸ* (Μπόγκας, *δ.π.*: *MEE*, *δ.π.*).

Ὡστόσο στὸ «Χρονικὸ τῶν Ἰωαννίνων» (βλ. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, κεφ. 14, στίχ. 8-10) ἀναφέρεται: «...καὶ φυλακὰς καὶ κλωβία αὐτὸς ἐδείματο (ἐνν. ὁ δεσπότης Θωμᾶς Πρελοῦμπος), καὶ παλιουρῆν ἀνήγειρεν...». Ἴσως λοιπὸν εὐσταθεῖ ἡ ἐπιφύλαξη ποῦ διατυπώνει ὁ Μπόγκας (*δ.π.*): «Μήπως ὑποκρύπτεται ἐδῶ ἄλλο τι καὶ ὄχι ἡ λ. *παλιούρια*...» καὶ τὸ τοπν. *Παλιουρῆ* πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *ralýgë* (*i, e*), «αὐτὸς ποῦ δὲν ἔχει σοβατιστεῖ // βαφεῖ» (*Fjalor*, 843), λ. ἡ ὁποῖα παρετυμολογήθηκε πρὸς τὴ λ. *παλιούρι*: Πιθανῶς ἡ σύνδεση τοῦ προσηγ. *παλιουρῆ* τοῦ παραπάνω ἀποσπάσματος παρασύρει τὸν Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 2, 122), ὁ ὁποῖος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι: «Τὸ ρηθὲν Μοναστήριον (ἐνν. τῆς Παλιουρῆς) ὑπάρχει κτίσμα τοῦ τυράννου Δεσπότη Θωμᾶ».

1. Βρανούση, *Χρον. Ἰωαννίνων*, κεφ. 23, στίχ. 8-13· βλ. καὶ στὸ τοπν. Ἀραχοβίτσα.
2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 46 καὶ 329.
3. Vasmer, 32.
4. Miklosich, *Bildung*, 58.
5. Malingoudis, *Studien*, 156.



Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Δρεαβοψά*, τοπν. πού διορθώνει ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ *Δραγοψά*<sup>1</sup>.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>2</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο τῆς γενικῆς *Dragonьca* μὲ ἀποβολὴ τοῦ *ь*, ἐνῶ ὁ Ζαϊμον<sup>3</sup> διατυπώνει τὴν ἄποψη ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ ἕναν ἀρχικὸ τύπο *\*Dragonica* > *\*Dragonca* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ь*, ὅπως μαρτυρεῖται σὲ βουλγ. ιδιώματα, καὶ τροπὴ τοῦ *vc* σὲ *pc*.

Πρόκειται δηλ. γιὰ ἕνα κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Drag(o)* (πού εἶναι συγκεκριμένως τύπος τῶν *Drago-migrь*, *Drago-slavь*, κλπ.) καὶ τὴν ἐπιθετ. -κτητ. κατάλ. -ον(ο) > *Dragono* + τὴν κατάλ. -ica μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *i* καὶ τροπὴ τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος *vc* σὲ *ps*.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. καὶ προσωπ. βλ. στὸ τοπν. *Δραγοβέτσι*.

#### **Δραμεσιοί, οἱ** [sts dʁamišús] - (195)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας, στὶς πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ Ὀλύτσικα, κοντὰ στὸν ἀρχαιολογικὸ χῶρο τῆς Δωδώνης.

Τὸ τοπν., πού παραδίδεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Δραμεσοῦς*<sup>4</sup>, εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνδρῶν. *Δραμεσοῦ* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἐκφορὰ τοῦ ἀνδρῶν. σὲ ἐμπρόθετη γενική: [sts dʁamišús] (= στῆς *Δραμεσοῦς*) ἐνν. τὰ κτήματα. τὰ χωράφια κλπ., τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετη αἰτ. πληθ. ἀρσενικοῦ γένους, δηλ. [sts dʁamišús] (= στοὺς *Δραμεσιοὺς*) ἀπ' ὅπου ὁ τύπος *Δραμεσιοί* τοῦ τοπωνυμίου.

Τὸ ἀνδρῶν. *Δραμεσοῦ* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Δράμεσης*<sup>5</sup> καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. -οῦ. Τὸ ἐπών. *Δράμεσης* προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ ἄλβ. ρ. *dër(r)moj* «συντριβω, θραύω // μτφ. δέρνω πολὺ»<sup>6</sup> καὶ τὴν κατάλ. -esë<sup>7</sup> > *\*dë-r(r)mesë* μὲ μετάθεση τοῦ *r(r)* καὶ ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. ἔμε [a] καὶ τοῦ ἄλβ. *d* μὲ [d'] στὴν ἑλληνική<sup>8</sup>.

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305 καὶ σημ. 8.

2. Vasmer, 32.

3. Ζαϊμον, 109.

4. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 20.

5. Βλ. *ΟΤΕ Ἀθ.*

6. *Fjalor*, 199· Γκίνης, 87· Buchholz, 99, στὸ λ. *dërmon*.

7. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται οὖς. ἀπὸ ρήματα σὲ -oj, -ej, -uaj καὶ δηλώνουν τὸ ἀποτελεσμα τῆς πράξης ἢ κάτι πού ἔχει σχέση μὲ ὅ,τι δηλώνει τὸ ρήμα: *krijoj* → *krijesë* «δημιούργημα», *ngarkoj* → *ngarkesë* «φορτίο», *banoj* → *banesë* «κατοικία», *mbuloj* → *mbulesë* «κάλυμμα» κλπ.

8. Βλ. Οἰκονόμου, *Ἀλβ. ἐπίδραση*, 74-75 καὶ 80 ἀντίστοιχα.



Πβ. τὸ ἐπὼν. Δράμεσης (Ζάκυνθος) καὶ τὰ τοπν. Δράμεση (Φιλιάτες-Θήβα), Δράμεσι (Καρυστία) καὶ Δραμάζι (Τρίκ.)<sup>1</sup> τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ περιοχὲς ὅπου ἔχουμε μαρτυρημένες ἐγκαταστάσεις Ἰαλβανῶν.

### Δριμάδες, οἱ [sts d̥rimádes] - (344)

ἽΟνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Πογωνίου<sup>2</sup>. Τὸ τοπν. συνηθίζεται μὲ τὴ γραφὴ Δρυμάδες.

Χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ περίπτωση ἑνὸς κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὰ ἐπὼν. Δρίμης (καὶ Δρύμης), Δρίμας<sup>3</sup> καὶ τὴν πληθυντικὴ κατάλ. -άδες πού δηλώνει τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρεται στὸ θέμα καὶ σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση τὸ μέρος ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐγκατεστημένα<sup>4</sup>, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ περίπτωση τὸ τοπν. νὰ ἔχει ἀρχὴ στὴν ἀλβ. γλῶσσα.

Γι' αὐτὸ πιστεύω πὼς τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ ἔχει δημιουργηθεῖ ἀπὸ περιφραση τοῦ ἀλβ. οὐσ. *dhri*, -a «τὸ κλῆμα»<sup>5</sup> καὶ τὸ ἐπιτασσόμενο θηλ. ἐπίθ. *madhe* (e), ἀρσ. *madh* (i) «μεγάλος»<sup>6</sup>: *dhri-madhe* ἀπ' ὅπου Δριμάδες μὲ ἐπίδραση τῶν κυριῶν. τοπν. σὲ -άδες.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας συνθέσεως τοπν. ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο μὲ β' συνθετικὸ τὸ ἐπίθ.: *madh*, -e (i, e): ἸΑραϊ-μάδι, τοῦ ἸΑραϊ-μάδε, ἸΑραμάδι, ἸΑραμάδα, Ντάρδα-μάδε, Γκούρι-μάδι, Γκουρμάδι, Κουρμάδι, Κρεϊ-

1. ΜΕΕ, στὰ λ.: Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο 23/24(1993) 87.

2. Κατὰ τὴν παράδοση ἡ ἀρχικὴ θέση τοῦ χωριοῦ ἦταν στὴν τοποθεσία Βασιλάτες (σήμερα στὴν ἐπικράτεια τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους), ἀπ' ὅπου οἱ κάτοικοι μετακινήθηκαν λόγω τῶν κουνουπιῶν τῆς ἐλώδους περιοχῆς. Ἄλλη ἐκδοχὴ θέλει τὸ χωριὸ νὰ ἔχει κτιστεῖ ἀπὸ κατοίκους τοῦ χωριοῦ Δρυμάδες (βλ. ἸΑραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 358) τῆς περιοχῆς Χιμάρας (βλ. γιὰ τὶς παραδόσεις ἸΑθ. Δέμου, Οἱ Δρυμάδες Πωγωνίου. Ἰωάννινα 1991, 13). Κατὰ τὸν Δέμο ἡ β' ἐκδοχὴ εἶναι ἡ πιθανότερη, ἀφοῦ καὶ τὰ δύο χωριά (Χιμάρας καὶ Πογωνίου) ἔχουν ὡς πολιούχο ἅγιο τὸν ἸΑγιο Νικόλαο πού τὸν γιορτάζουν στὶς 20 Μαΐου.

3. ΟΤΕ ἸΑθ.

4. Πβ. Μηλιωτάδες (<Μηλιώτης), Τσαννάδες (<Τσαννας), Φραγκάδες (<Φράγκος), Νεγάδες (<Νέγας) ἀπὸ τὸ Ζαγόρι (Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 203, 287, 321, 340 ἀντίστοιχα), ἸΑργυράδες (<ἸΑργυρός) ἀπὸ τὴν Κέρκυρα κλπ. Γιὰ τὴν κατάλ. -άδες βλ. καὶ Κ. ἸΑμάντου, «Τοπωνυμικὰ σύμμεικτα», ἸΑθηνᾶ 22(1910) 190-191.

5. Γκίνης, 103· Χριστοφορίδης, 93· Buchholz, 118.

6. Γκίνης, 238· Buchholz, 296.



μάδι, Κροϊμάδι, Λάκα-μάδα, Λάκα-μάδι, Λαξιμάδι, Λουγκου-μάδι κλπ.<sup>1</sup>.

**Ἐλεσνα, ἦ [zn élizna] - (236)**

Ἄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς τῶν Κουρεντοχωρίων ποῦ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>2</sup>, ὁ ὁποῖος τὸ σχετίζει καὶ μὲ τὸ τοπν. Ἐλευσίνα (!). Ἀναφέρεται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>3</sup> μὲ τὸν τύπο Ἐλιζνα.

Σήμερα εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀρτοπούλα<sup>4</sup> (μετον. 18.5.1956).

1. Βλ. Georgacas-McDonald. 292, 299, 307, 315, 317, 322, 329.

2. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 338.

3. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 5.

4. Ἡ μετονομασία, κατὰ πληροφορίες τῶν κατοίκων, ἀπὸ τὸ τοπν. Ἄρτα (+ὑποκορ. κατάλ. -πούλα). Κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι Ἄρτα λόγω τῆς πεδιάδας τῆς ἦταν ἡ κατ' ἐξοχὴν εὐφορη περιοχή τῆς Ἠπείρου καὶ στὴ συνείδηση τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ εἶχε γίνει συνώνυμη πρὸς τὸ «εὐφορος, προκομένος, εὐλογημένος τόπος». Ἔτσι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὴ γενέθλια γῆ μετονόμασαν τὸ χωριὸ τους σὲ Ἀρτοπούλα «μικρὴ Ἄρτα».

Τὸ τοπν. Ἄρτα κατὰ τὸν Malingoudis (στὴ βιβλιοκρισία του γιὰ τὸ ἔργο τοῦ G. Schramm, *Eroberer und Eingesessene*, δημοσιευμένη στὸ περιοδ. *Byzantinoslavica*, τ. 44 (1983), τεύχ. 2, 227) προέρχεται ἀπὸ τὸ δαικὸ ἀριθμὸ *ἦτα* τοῦ σλαβ. οὐσ. *π* (< \* *гѣтъ* «ὑψωμα, λόφος»). Πβ. καὶ τὰ τοπν. Ἄρτος, Ἄγριος Ἄρτος, Πάνω Ἄρτος ἀπὸ τὴν περιοχή τῆς Μάνης, τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται ἀπὸ τὸν Malingoudis (*Studien*, 98) τὸ σλαβ. *гѣтъ*.

Δὲν μπορεῖ ὥστόσο νὰ ἀποκλεισθεῖ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴν ἀλβ. γλῶσσα καὶ ἡ ἀπόδοσή του

α) στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *artë* (*i. e.*) «χρυσός, μαλαματένιος» (Γκίνης, 36· *Fjalor*, 34-35 ἢ στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *partë* (*i. e.*) «καθαρός, ἀνέφελος, διαυγής (γιὰ νερὸ)» (*Fjalor*, 754· *Çabej* 2, 87, λ. *Artë*). Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι θὰ μπορούσε νὰ συνδεθεῖ τὸ ἐπίθ. μὲ τὸ ὕδρων. Ἄρτος, ὄνομα μὲ τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸς ὁ Ἄραχθος στὴν Εὐρυτανία (Π. Γρίσπου, «Δασικὴ Λαογραφία», *HE* 17 [1968] 43), ὅποτε μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἀπὸ τὸ ὕδρων. προῆλθε ἡ ὄνομασία τῆς πόλης.

Τόσο τὸ *artë* ὅσο καὶ τὸ *partë* μποροῦν νὰ συνδεθοῦν μεταξὺ τους, ἀφοῦ τόσο φωνητικὰ ὅσο καὶ σημασιολογικὰ πλησιάζουν οἱ δύο λέξεις, ἰδιαίτερα δὲ νὰ συνδεθοῦν μὲ ὅσα ἀναφέρει ὁ A. Meyer στὸ λ. *Artas*, τὸ ὁποῖο συνδέει μὲ τὸ ἀρχ. Ἰνδ. *ἦτα* «καθαρός, λαμπρός» καὶ τὸ ἀρχ. περσ. *Artā-* σὲ προσωπωνύμια. Πβ. ἐπίσης καὶ τὴ «γλῶσσα» τοῦ Ἡσυχίου. *ἀρτάς· μέγας καὶ λαμπρός*. Ὁ Meyer θεωρεῖ τὸ *Artas* ὡς προσηγ. ἰλλυρικῆς προέλευσης μὲ τὴ σημασία «βασιλείας» (βλ. σχετικά στοῦ A. Meyer, *Die Sprache der alten Illyrier*, Wien 1959, 2, 13 καθὼς καὶ Walde 2, 842, στὸ λ. *ursus*).





Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται<sup>1</sup> ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. οὐσ. *jelьcha* «τὸ σκληθρο»<sup>2</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ipa* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται προσηγ. μὲ τὴ σημασία «τόπος ὅπου ἀναπτύσσεται τὸ φυτὸ, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς λέξης»<sup>3</sup> καὶ τροπὴ τοῦ σλαβ. ὑπερωικοῦ *[h]* (=ch)+*[i]* σὲ *[š+i]*<sup>4</sup>, μὲ ἀποβολὴ τῶν ἄτονων *ь* καὶ *ι* καὶ ἠχηροποίηση τοῦ *[š]* σὲ *[ž]* στὸ συμφων. σύμπλεγμα *[šp]* ποὺ δημιουργεῖται μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ *i*. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι πιθανῶς καὶ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. ἔλισσα, ἢ «δένδρον ὡς ἡ λεπτοκαρυά, ἐκ τοῦ φλοιοῦ τοῦ ὁποίου παράγεται ἡ κιτρίνη βαφή»<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Ἐλση (Κόνιτσα)<sup>6</sup>, Ἐλσάνη (Εὐρυτ.), Ἐλέσνιτσα (Σιδηρόκ.)<sup>7</sup>, Ἐλσίνοβον (Γρεβενά)<sup>8</sup> καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Elhono*, *Elešnica*, *Eleška*, *Elšica* (βουλγ.), *Enloec* (γιουγκ. Μακ.), *Jalšovec*, *Jelašnica* (σερβοκρ.), *Jalšonnica* (σλοβ.), *Jelšana* (σλοβακ.), *Oišany* (τσεχ.), *Olsze* (πολ.), *Alhoŭka* (λευκορ.), *Olešnja*, *Oišany* (οὐκρ.), *Olšannjii* (ρωσ.) κλπ.<sup>9</sup>.

#### Ἐλευθεροχώρι, τὸ [stu listiruhór] - (218)

Ἄνομασία οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος παλαιότερα ἀνήκε διοικητικὰ στὴν κοινότητα Ζαγόρτσας (μετον. Πολύγυρος). Ἄπὸ τὸν Μπέττη<sup>10</sup> ἀναφέρεται ὡς Λευτεροχώρι.

β) στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *apë* (i,e) «ὃ-ἡ τῆς καρυδιᾶς, καρυδένιος» < *ap/ë*, -a «καρυδιά» (Γκίνης, 37· Buchholz, 41).

Πβ. καὶ τοπν. Ἄρτα στὴν περιοχὴ τοῦ Αὐλώνα (Ἄραβαντινοῦ. *Χρονογραφία* 2, 377 γιὰ τὴν ὁποία ὁ Λαμπρίδης (Ἄγαθοεργήματα 2, 224) κάνοντας λόγο γιὰ τὴν ἐνορία «τῆς Ἄρτης (παλαιὰ Ἄρτα)...» τῆς περιοχῆς Βελεγράδων μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «... παραδόξως διετηρήθη καὶ λαλεῖται μέχρι τοῦδε ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα,...». Ὑπάρχει ἄραγε κάποια ἱστορικὴ σχέση ἀνάμεσα στὶς δύο πόλεις;

1. Vasmer, 33.
2. Miklosich, 103.
3. Malingoudis, *Studien*, 69.
4. Λαμπρίδης, 22.
5. Μπόγκας 1, 121.
6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 9, 240.
7. Vasmer, 33, 82, 216.
8. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», *Θεσσαλικό Ἡμερολόγιο* 17 (1990) 55.
9. Šmilauer, 85-86· Vasmer, 33 καὶ 82.
10. Μπέττη, *Ὄνοματολογία*, 18 καὶ 23.



Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>1</sup>, εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἐπίθ. ἐλεύθερος καὶ τὸ οὖσ. χωριό (καὶ -χώρι στὴ σύνθεση).

**Ζαβράτσι, τὸ** [stu zavráts] - (127)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Βασταβέτσι (μετον. σὲ Πετροβούνη). Σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ὄνομα Κέδρος (μετον. 1.4.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. za «πίσω»<sup>2</sup> καὶ τὸ σλαβ. οὖσ. *vorota* (πβ. βουλγ. *vrata*, σερβοκρ. *vrata*, σλοβ. *vrata*, τσεχ. *vrata*, πολ. *wrota*, ρωσ. *vorota*) «ἡ πύλη, ἡ πόρτα»<sup>3</sup> καὶ τὴ σλαβ. ὑποκορ. κατάλ. -ьсь<sup>4</sup>.

Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ πὼς ὁ δρόμος ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς τὸ Ζαβράτσι, ὁ ὁποῖος ἀκολουθεῖ τὴ φυσικὴ δίοδο πρὸς τὸ οἰκισμό, περνάει ἀπὸ τὴν σημερινὴ γέφυρα τοῦ Ἀράχθου στὴ θέση *Τσίμοβο* γιὰ νὰ φθάσει ἀπὸ ὑψόμ. 550-600 μ., στὴν κοίτη τοῦ ποταμοῦ, στὸν οἰκισμό ποὺ βρίσκεται σὲ ὑψόμ. 900-950 μ. Μποροῦμε λοιπὸν εὐλόγα νὰ υποθέσουμε πὼς ὁ οἰκισμὸς βρισκόταν «πίσω - πάνω» ἀπὸ μιά, μεταφορικὰ ἢ κυριολεκτικὰ, «πύλη», ὅπως ὑποδηλώνει τὸ ὄνομα τοῦ οἰκισμοῦ.

Πβ. τὰ τοπν. *Βράτσι* (Βοιωτία)<sup>5</sup>, *Βράτσινο* (Γρεβενά)<sup>6</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Vraca*, *Vratca* (βουλγ.), *Vratnica* (γιουγκ. Μακ.), *Vrata*, *Vratno*, *Vratnik*, *Vratca*, *Mala Vratna* (σερβοκρ.), *Vrata*, *Vratno*, *Zavratce*, *Predvranica*, *Vratna Ves* (σλοβ.), *Vratna Dolina* (σλοβακ.), *Vrata*, *Zánraty*, *Zánratce* (τσεχ.), *Zawrocie*, *Przedewrotnia* (πολ.), *Vorotonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>

**Ζάβροχο, τὸ** [sto zánroho] - (371)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου, ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μαυρόπουλο. Βρίσκεται σὲ ὕψωμα ἀπ' ὅπου

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.* - *Τσαρκ.* 14.

2. Γιὰ σλαβ. τοπν. ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴν πρόθ. za. βλ. Šmilauer, 197.

3. Miklosich, 381-382, στὸ λ. *ver-2*: Vasmer, *REW* 1, 229, στὸ λ. *vorota*.

4. Γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Miklosich, *Bildung*, 209-210: Vasmer, 305-306: Malingoudis, *Studien*, 153.

5. Πιθανότερη θεωρῶ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ *vorra* παρὰ ἀπὸ τὸ *braty* «ἀδελφός», ὅπως ὁ Vasmer (σ. 118).

6. Vasmer, 180.

7. Miklosich, *Bildung*, 339: Šmilauer, 193.



ελέγχει κανείς την κοιλάδα του Δρίνου, τη φυσική δίοδο προς Ἀλβανία, και πίσω από το ύψωμα όπου το ἔξωκλήσι του Ἁγίου Γεωργίου.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> εἶναι σύνθετο και προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *za* «πίσω» και τὸ οὐσ. *vъh* «κορυφή, ἄκρη» «μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς φωνήεντος στὴν ἑλληνική». Ὡστόσο ἡ ἀνάπτυξη πιθανῶς νὰ μὴν ἔγινε στὴν ἑλληνική, ἀφοῦ ἤδη οἱ σλαβικὲς γλῶσσες παρουσιάζουν τύπους ὅπου τὸ φωνηεντικὸ *r* ἔχει ἀποδοθεῖ μὲ σύμφωνο + φωνῆεν (πβ. βουλγ. *vrъh*, ρωσ. *verh* κλπ.)<sup>2</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται ἐπίσης στὰ Τρίκαλα και μὲ τοὺς τύπους *Ζαβροῦχο* (2x) και *Βρίχος* στὸ *Ζαγόρι*<sup>3</sup>. Πβ. και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο σχετικὰ τοπν. στὸ τοπν. *Βρουσίνα* (σ. 69-71).

### **Ζαγόριανη, ἡ [st zaɡorjan] - (300)**

Ὄνομασία κοινότητας τῶν Κουρέντων γνωστῆς και μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Χρυσόραχη* (μετον. 20.8.1927). Κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>4</sup> κοντὰ στὸ χωριὸ «...συντηρεῖται ἀρχαίας πόλεως ἀκρόπολις ἡμισεῖαν ὥραν πρὸς Δ τῆς ρηθείσης κώμης φαινομένη», ἐνῶ ὁ Λαμπρίδης<sup>5</sup> τὸ ἀναφέρει μὲ τὸν τύπο *Ζαγοριανή*, ἀλλὰ και *Ζαγόριανη* παρακάτω, τοπν. τὸ ὅποιο ἐρμηνεύει ὡς «ὀπισθοβούνιον και ἐπιβούνιον».

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>6</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. \**Zagorjane* «αὐτὸς ποὺ κατοικεῖ πίσω ἀπὸ τὰ δάση» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ τοπν. *Zagori*<sup>7</sup> και τὴ δηλωτικὴ κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. *-jani*.

Πβ. και τὰ τοπν. *Ζαγορά* (Μαγν.) και *Ζαγοριτσάνη* (Καστορ.) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο<sup>8</sup>, καθὼς και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Zagorani* (γιουγκ. Μακ.), *Zagorica*, *Zagorje*, *Zagora*, *Zagoričane* (σερβοκρ.), *Zhoř*, *Zhorec*, *Zhorný*, *Záhoří*, *Záhoříčko* (τσεχ.), *Zahôrje*, *Zahôrčko* (οὐκρ.) κλπ.<sup>9</sup>.

1. Vasmer, 33.

2. Miklosich, 384, λ. *verchъ*, Vasmer, REW 1, 190.

3. Vasmer, 90· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 475 και 489.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 54.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 60 και *Κουρ.-Τσαρκ.*, 16 ἀντίστοιχα.

6. Vasmer, 33.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 489-490.

8. Vasmer, 109 και 191.

9. Miklosich, *Bildung*, 245-246· Šmilauer, 69.



**Ζαγόριτσα, ή [zd zaǵórtsa] - (217)**

Όνομασία χωριού της περιοχής των Κουρεντοχωριών που μετονομάστηκε σε *Πολύγυρος* (μετον. 28.8.1940). Το τοπν. αναφέρεται από τον Λαμπρίδη<sup>1</sup> «ὡς ὑποκοριστικόν τοῦ Ζαγόριανη».

Ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ, ἡ ὁποία συνάπτεται ἀπὸ τὸν Vasmer μὲ τὰ σερβοκρ. τοπν. *Zagorica* καὶ *Zagoričani*<sup>2</sup>, προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. za «πίσω, πάνω» καὶ τὸ τοπν. *Gorica* (< *gora* «βουνό//δάσος» + ὑποκορ. κατάλ. *-ica*), δηλ. ὁ τόπος πού βρίσκεται «πίσω ἀπὸ τὸ βουναλάκι». Ὡς *gorica* θὰ μπορούσαν νὰ χαρακτηριστοῦν τὰ χαμηλότερα ὑψώματα τῶν Κουρέντων (ἡ Ζαγόριτσα βρίσκεται στὶς πλαγιές τοῦ ὑψώματος *Γραβιά*) σὲ ἀντιδιαστολή μὲ τὸν ψηλότερο Τόμαρο (Ὀλύτσικα). Καὶ εἶναι ἀναμενόμενη ἡ ὄνομασία γιὰ τὸ χωριὸ ὡς «πίσω ἀπὸ τὸ βουναλάκι» γιὰ ὅποιον ἔρχεται ἀπὸ τὴ φυσικὴ διάβαση (τὴν ὁποία ἀκολουθεῖ κατὰ ἓνα μέρος καὶ ἡ ἀμαξιτὴ ὁδός), μέσα ἀπὸ τὴν κοιλάδα πού σχηματίζει ὁ ποταμὸς Σμολίτσα ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ.

Γιὰ σχετικὰ τοπν., πού σχηματίζονται τόσο μὲ τὴν σλαβ. πρόθ. za ὅσο καὶ ἐτυμολογικὰ συγγενὴ πρὸς τὸ σλαβ. *gora*, βλ. στὸ τοπν. *Ζαβράτσι* (σ. 110) καὶ στὸ λ. *Ζαγόριανη* (σ. 111) ἀντίστοιχα.

**Ζάλογγο, τὸ [sto zálonɣo] - (252)**

Όνομασία χωριού στην περιοχή της Λάγκας Σούλι, τὸ ὁποῖο σήμερα διακρίνεται σὲ Ἄνω καὶ Κάτω Ζάλογγο.

Ὁ Ἀραβαντινός<sup>3</sup> ἀναφέρει τὴ θέση ὡς «...ἀπότομο καὶ βουνώδη πλησίον τῆς Καμαρίνας ἐν ἧ κεῖται ἀξιόλογον μοναστήριον ἔχον παρ' αὐτῶ ἄλλοτε καὶ χωρίδιον ἰδιόκτητον».

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>4</sup> τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ ἓνα βασικὸ τύπο \**Zalogъ* πού προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. za «πίσω» καὶ τὸ σλαβ. οὔσ. *logъ* «τὸ ἄλσος // ὁ παρόχθιος θάμνος // τὸ λιβάδι // ὁ καλαμώνας // τὸ τέλμα»<sup>5</sup>.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. *logъ*, ἀπ' ὅπου καὶ τὸ ἑλλ. δάνειο *λόγγος*, ὁ «τὸ δάσος, ἡ δασωμένη περιοχή», σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὶς σλα-

1. Λαμπρίδου, *Κουρ. -Τσαρκ.*, 15.
2. Vasmer, 33.
3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 58.
4. Vasmer, 33-34.
5. Miklosich, 173· Berneker, 739.



βόφωνες περιοχές<sup>1</sup>: *Laga* (βουλγ.), *Lag* (γιουγκ. Μακ.), *Zalug*, *Zalužje* (σερβοκρ.), *Ložnica*, *Za Logam*, *Zalog* (σλοβ.), *Lužná* (σλοβακ.), *Meziluzi* (τσεχ.), *Zažeže* (πολ.), *Lug*, *Zaľuh*, *Zaľuž* (ούκρ.), *Lugovaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>.

### Ζαραβίνα, ή [st žaravína] - (364)

Όνομασία κοινότητας στην έπαρχία Πογωνίου που είναι γνωστή και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λίμνη* (μετον. 12.3.1928). Ἀπὸ τὴν ὀνομασία τοῦ οἰκισμού ὀνομάστηκε καὶ ἡ παρακείμενη λίμνη (*Λίμνη τῆς Ζαραβίνας*), στὴν ὁποία ὀφείλεται φυσικὰ καὶ ἡ μετονομασία τῆς κοινότητας.

Τὸ τοπν. παραδίδεται μετὰ τοὺς τύπους *Zarobína*<sup>3</sup> ἀλλὰ καὶ *Zarobina*, *Tsarabina* καὶ *Tserabina*<sup>4</sup>.

Τὸ τοπν. *Ζαραβίνα* προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *Ζαροβίνα* μετὰ τροπὴν (ἀφομοίωση) τοῦ [ο > α (α - ο > α - α)]. Ὁ τύπος *Ζαροβίνα* προέρχεται, ὅπως σωστὰ ἀναφέρει ὁ Vasmer<sup>5</sup> —τὴν ἔτυμολογία του δέχεται καὶ ὁ Malingoudis<sup>6</sup>—, ἀπὸ τὴ συμπροφορὰ τῆς σλαβ. πρόθ. *za* «πίσω»<sup>7</sup> καὶ τὸ τοπν. *Ρονβλα* (<σλαβ. *гонь* «τάφρος // κανάλι // λάκκος» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьпа*, ἄρσ. *-ьпъ*)<sup>8</sup>.

Πρέπει νὰ προτιμηθεῖ ἡ ἔτυμολογία αὐτὴ τοῦ Vasmer ὄχι μόνον γιὰ λόγους φωνητικῶν (δηλ. ἡ ὑπαρξὴ φθόγγου [ο] στὸν ἀρχικὸν τύπο

1. Μεθοδολογικὰ εἶναι ὀρθό, ὅπως σημειώνει καὶ ὁ Vasmer (σ. 93), τὰ ἴδιας ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ ἑλληνόφωνο χωρὸς, ὅπως: *Λογγᾶ* (σ. 93, 163), *Λογγάκι* (σ. 93), *Λογγάρι* (σ. 93, 155, 169), *Λόγγος* (σ. 106, 136) κλπ., τὰ ὁποῖα δὲν δεσμεύονται ἀπὸ ἓνα σλαβ. πρόθημα ἢ ἐπίθημα, νὰ θεωρηθοῦν ἑλληνικὲς ὀνοματοθεσίες καὶ νὰ ἀποδοθοῦν στὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἑλληνικῆς *λόγγος*, ἐνῶ ἀντίθετα τὸ παραπάνω τοπν., ὅπως π.χ. καὶ τὸ τοπν. *Λογγοβίτσα* (σ. 40), ποὺ ἀναφέρει ὁ Vasmer, πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν στὸ σλαβ. *logъ*.

2. Miklosich, *Bildung*, 274-275· Šmilauer, 114.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 59.

4. Soustal, 280-281· οἱ τύποι *Zarobina*, *Tsarabina*, *Tserabina*, οἱ ὁποῖοι παραδίδονται ἀπὸ ξένους (περιηγητὲς κλπ.) ὀφείλονται μᾶλλον ἢ σὲ ἀποδόσεις τοῦ τοπν. σύμφωνα μετὰ τὰ λατ. ἀλφάβητά τους ( $\beta > b$ ,  $z > ts$ ) ἢ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὸ σλαβ. *саръ* (< *цсаръ*) «ὁ αὐτοκράτορας», ὅπως ὑποδηλώνει καὶ τὸ ὄνομα *Καισαροχώριον* ὡς ἐρμηνευμα γιὰ τὸ τοπν. *Ζαροβίνα* ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸν (*Χρονογραφία* 2, 366). Γι' αὐτὸ νομίζω πὼς οἱ παραπάνω τύποι δὲν πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπόψη γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ τοπωνυμίου.

5. Vasmer, 34.

6. Malingoudis, *Studien*, 98 (λ. \**Ρονβ*).

7. Γιὰ τοπν. ποὺ σχηματίζονται μετὰ τὴ σλαβ. πρόθ. *za* βλ. στοῦ Šmilauer, 197.

8. Miklosich, *Bildung*, 211.



*Ζαροβίνα*) ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἑρμηνεία τοῦ τοπν. ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα ποὺ ἐμφανίζει ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους καθὼς τὸ χωριὸ βρίσκεται πράγματι «πίσω ἀπὸ τὸ λάκκο», δηλ. πίσω ἀπὸ τὴν Λίμνη τῆς Ζαροβίνας.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους νομίζω πὼς πρέπει νὰ ἀπορριφθῆί τόσο ἡ ἐναλλακτικὰ προτεινόμενη ἐτυμολογία τοῦ Vasmer (ἀπὸ τὸ νοτιοσλ. *žeravъ* «ὁ γερανὸς») ὅσο καὶ ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ Zaimov<sup>1</sup>, ὁ ὁποῖος, λαμβάνοντας ὑπόψη τὸν τύπο *Tserabina*, θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὰ σλαβ. *ceгъ* «ἡ δρυς», *ceгон-ина* «τόπος ὅπου φύονται δρυς» κλπ.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. τόσο ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Ποροβὸς* (Μάνη), *Ποροβίτσα* (Ἀχαΐα), *Ζάροβα* (Λαγκαδάς)<sup>2</sup>, *Ζαροβίνα* (Πρέβεζα)<sup>3</sup> ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπου: *Prerov* (βουλγ.), *Rovinje* (γιουγκ. Μακ.), *Rovac*, *Rovan*, *Roviška*, *Rovištani*, *Rovne*, *Rovine* (σερβοκρ.), *Rovišče*, *Roviše* (σλοβ.), *Prerov*, *Revište* (τσεχ.), *Rowiec*, *Zarówie*, *Zarównie* (πολ.), *Gnilii Riv* (οὐκρ.), *Robok* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup>.

#### **Ζαραβούτσι, τὸ [sto zaravútsi] - (219)**

Ἵονομασία οἰκισμοῦ ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Κόπρα* (ἐπίσ. Ἄνθοχώρι). Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἅγιος Νικόλαος (μετον. 20.9.1955).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸς<sup>5</sup> μὲ τὸν τύπο *Ζαραβούτζι* καὶ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>6</sup> σὲ ἕναν βασικὸ σλαβ. τύπο *Žeravъсь*. Ὁ τύπος σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *žeravъ* «τὸ πουλὶ γερανὸς (*Gus gus*)<sup>7</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ьсь*<sup>8</sup> μὲ τὶς τροπὲς στὴν ἑλληνική: α) τοῦ [e] σὲ [a] ἀπὸ ἀφομοίωση: [e- a > a- a] καὶ β) τοῦ σλαβ. *ь*, ποὺ κανονικὰ ἀποδίδεται στὴν ἑλληνική μὲ [e']<sup>9</sup>, σὲ [u] λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ φθόγγου [v] (χείλωση).

1. Zaimov, 115.

2. Vasmer, 137, 205· Malingoudis, *Studien*, 98.

3. Ἀραβαντινοῦ *Χρονογραφία* 2, 326.

4. Miklosich, *Bildung*, 309-310· Vasmer, 62· Šmilauer, 154.

5. Ἀραβαντινοῦ *Χρονογραφία* 2, 353.

6. Vasmer, 34.

7. Miklosich, 410.

8. Miklosich, *Bildung*, 209-210.

9. Malingoudis, *Studien*, 143-144.



Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χώρο: *Žeravino* (βουλγ.), σερβοκρ. *Žeravina*, *Žerjavinec* (σερβοκρ.), *Žerjav*, *Žeravinec* (σλοβ.), *Žeravnica*, (σλοβακ.), *Žurawno* (πολ.), *Žoravka* (οὐκρ.), *Žyraelʹ*, *Žoravka* (λευκορ.), *Žyranʹka*, *Žyranʹvinka*, *Žyranʹveno* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

**Ζελίστα, ἦ [zd zilísta] - (322) / Ζέλιστα, ἦ [zd zél'sta] - (28)**

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων: α) στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν γνωστῆς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Φωτεινὸ* (μετον. 1.4.1927) καὶ β) στὴν ἐπαρχία Κόνιτσας ποὺ μετονομάστηκε σὲ *Ἐξοχή* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης<sup>2</sup> ἀναφερόμενος στὰ χωριά τῶν Κουρέντων τὸ ἐρμηνεύει ὡς «λαχανότοπο», προέρχεται κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *zelyje* «φυτὸ // βοτάνι // λαχανικὸ // ἀγριάδα»<sup>4</sup> καὶ τὴ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. *-išta*<sup>5</sup>.

Πβ. και τὰ τοπν.: *Ζέλη* (Φθιώτ. - Θράκη), *Ζελίνα* (Λακων.), *Ζελήνη* (Καστορ.) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χώρο<sup>6</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο τὰ: *Zeljarniko* (βουλγ.), *Zelinje* (σερβοκρ.), *Zelinová Dolina* (σλοβακ.), *V Zelněm* (τσεχ.), *Zielnice* (πολ.) κλπ.<sup>7</sup>.

Ὅσοῦσο θεωρῶ ἐξίσου πιθανὴ τὴν προέλευση τῶν τοπν. ἀπὸ τὸν πληθ. *zilišta* τοῦ σλαβ. οὐσ. *zilište* «ὁ τόπος διαμονῆς, τὸ σπίτι» (πβ. καὶ βουλγ. *žilište* «ἡ στέγη, ἡ οἰκία»)⁸ μὲ τροπὴ τοῦ [i] σὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ, τροπὴ ἢ ὁποῖα πραγματοποιεῖται κοντὰ στὰ ὑγρά: πβ. *θηλιά* > *θειλιά*, *μηλίγγι* > *μελίγγι* κλπ.<sup>9</sup>.

**Ζέλοβα, ἦ καὶ Τζέλοβα, ἦ [zd želuva - zd dželuva] (277)**

Ὄνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βουνοπλαγιά* (μετον. 12.3.1928). Ὁ κάτοικος [(d)žiluvít-s, (d)žiluvít-sa] (= (Τ)ζελοβίτης, (Τ)ζελοβίτισσα).

1. Miklosich, *Bildung*, 345· Šmilauer, 201.

2. Λαμπρίδου, *Κουρ.- Τσαρκ.*, 14.

3. Vasmer, 35.

4. Miklosich, 400, λ. *zel-*· Šmilauer, 198.

5. Γιά τὴν κατάλ. βλ. Miklosich, *Bildung*, 209· Malingoudis, *Studien*, 154.

6. Vasmer, 105, 168, 192, 233.

7. Šmilauer, 198.

8. Sadnik-Aitzetmüller, 169 καὶ 340 (ἀριθμ. 1169)· *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 278.

9. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὸ λ. ε.



Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> σημαίνει «λαχανότοπος» καὶ ἐτυμολογεῖται προφανῶς ἀπὸ τὸ σλαβ. *zelye* «φυτὸ // λάχανο // ἀγριάδα».

Ἡ οὐρανικὴ ὁμως προφορὰ τοῦ [ž] μὲ κάνει νὰ θεωρήσω ὡς πιθανότερη τὴν παραγωγή τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *želona* (< *žely* «ἡ χελώνα»<sup>2</sup> + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονα) μὲ διατήρηση τοῦ γένους στὴν ἑλληνικὴ. Ὁ τύπος μὲ [dž] ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ἠχηροῦ [-n] τοῦ θηλ. ἄρθρου στὴν αἰτιατικὴ. Ἐς σημειωθεῖ τέλος καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Μπέττη, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία: «...κυρίαρχο χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τοῦ τόπου... εἶναι στὴν περίπτωσή μας κατὰ κύριο λόγο ἡ λάσπη ποὺ πνίγει ζῶα καὶ ἀνθρώπους μὲ τὴν πρώτη βροχὴ...»<sup>3</sup>.

Ἡ λ. *žely* χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπν., ὅπως: *Želvarkin Dol* (βουλγ.), *Želkarnik* (γιουγκ. Μακ.), *Želvice* (τσεχ.), *Żółwiotop* (πολ.), *Żolovinka* (οὐκρ.), *Želva* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ ἐπὼν. (ἀπὸ ἔθνικὸ) *Ζελοβίτης* ποὺ ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδης<sup>5</sup> στὰ 1859.

### **Ζέρμα** [zd žérma] - (10)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ πρότινος ἐπίσημο ὄνομα *Πλαγιὰ* (μετον. 20.9.1955)<sup>6</sup>. Εἶναι χτισμένο στὴ μέση μιᾶς πλαγιᾶς τοῦ Γράμμου ἀπ' ὅπου καὶ ἡ μετονομασία. Ἀρχικὰ τὸ χωριὸ ἦταν κτισμένο στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ τοῦ Μέγα Λάκκου, οἱ κάτοικοί του ὁμως, λόγῳ κατολισθήσεων, μετέφεραν τὸ χωριὸ στὴ δεξιὰ πλευρὰ του Μέγα Λάκκου, στὴ θέση *Κρούσιανα*, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ χωριό. Ὁ κάτοικος [*žermatnós*, -nί] (=Ζερματινός, -ινή).

Ἄνεπιτυχεῖς κατὰ τὴ γνώμη μου οἱ προσπάθειες γιὰ τὴν ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται ἢ στὴ λ. *γέρμα*, τό, ἀφοῦ «...τὸ χωριὸ τὸ βλέπει ὁ ἥλιος μέχρι τὴ δύση του...» ἢ στὸ ἐπίθ. *ἔρημα* μὲ «παραφθορὰ» τοῦ ἐπιθέτου<sup>7</sup>. Ὡστόσο φωνητικὲς δυσκολίες δὲν κάνουν πιθανὴ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τίς παραπάνω λέξεις.

1. Vasmer, 35.

2. Miklosich, 409, λ. *žely* 1.

3. Μπέττη, *Κούρεντα*, 426.

4. Šmilauer, 201.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 64.

6. Ἡ ὄνομασία ἴσχυσε ἐπίσημα μέχρι τὶς 19.5.1989, ὅποτε ἐπανῆλθε ἡ ἀρχικὴ ὄνομασία *Ζέρμα*.

7. Βλ. Ἴω. Τσάγκα, «Ἡ Ζέρμα τῆς Κόνιτισης», *Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο* 1991, 309-323.





Τὸ τοπν. κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὴν ἀλβ. γλῶσσα, κι αὐτὸ γιὰ τὸ ἔθνικὸ [*žermatinós, -ní*] ὑποδηλώνει τὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπν., ἀφοῦ δὲν σχηματίζεται κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ τοπν. *Ζέρμα*. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ὁ τύπος τοῦ ἔθνικου θὰ ἦταν: \**[žerm-inós]*, \**[žerm-iátis]* /\**[žermn'átis]*, \**[žerm-iótiš]*/\**[žermn'ótiš]* κλπ.), ἀλλὰ ἀπὸ ἔθνικὸ \**[žermát]* (< τοπν. [*žérma*] + ἀλβ. κατάλ. [-at(i)]) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα ποὺ δηλώνουν τὸ γένος, τὴν πατριὰ ἢ ἔθνικὰ<sup>1</sup> στὸ ὁποῖο προσετέθη ἡ ἑλλ. κατάλ. -ινός.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ τοπν. *Ζέρμα* πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὴν ἀλβ. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ ἢ

α) στὸ οὐσ., *zjarm/ë, -a* «ἡ φωτιά»<sup>2</sup> μὲ τροπὴ τοῦ ἀλβ. [a] σὲ [e], πιθανῶς στὴν ἑλληνικὴ, κοντὰ σὲ ὑγρὸ<sup>3</sup> ἢ

β) στὸ ἀλβ. οὐσ. *zemra*, ὀριστικὸ τύπο τοῦ *zemër* «καρδιά», ἀλλὰ καὶ «μέση, κέντρο»<sup>4</sup> ὡς γεωγραφικὸς ὄρος, μὲ μετάθεση τοῦ [r]<sup>5</sup>.

Πιθανότερη ὡστόσο ἢ α' ἐκδοχὴ γιὰ λόγους φωνητικῶν: ἀλβ. *zj = [ž]*.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Ζερμὴ* (Πρέβεζα) καὶ *Ζέρμανη* (περιοχὴ Μπερατίου)<sup>6</sup>.

### **Ζίτσα, ἢ [zd zítsa] - (292)**

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα χωριὰ τῶν Κουρεντοχωρίων σὲ ἀπόσταση 27 χμ. ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων, κτισμένο στὴν μεσημβρινὴ πλαγιά τοῦ λόφου τοῦ Ἀϊλιᾶ.

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση<sup>7</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ βαφτ. *Ζίτσα*

1. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 171· Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., 58, σημ. 1, ὅπου ἐπὼν. ἀπὸ τὴν Ἑπειρο σὲ -άτες· βλ. ἐπίσης: Βρανούση, Χρον. Ἠλείου. 208, σημ. 2, τοῦ ἴδιου, Χρον. Ἰωαννίνων, 109 καὶ Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 703, σημ. 3.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 485· Buchholz, 642. Γιὰ τὴν ἐτυμολόγησιν τῆς λ. βλ. Meyer, δ.π. καὶ M. Huld, *Basic Albanian Etymologies*, Ohio 1984, 135.

3. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ παρόμοια τοπν.: *Καμένα* (τά), *Καψάλα* (ἡ), *Κάφαλα* (τά), *Γχορίλα* (ἡ), *Γιαγκίνια* (τά) ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου (βλ. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, στὰ λ.).

4. Γκίνης, 486· Buchholz, 636· *Fjalor*, 1384-1386.

5. Μὲ τὸ ἑλλ. ἐπίθ. *μέσος* κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσ., σὲ σύνθεσιν ἢ σὲ περιφραση, σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 327 καὶ 392. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τὸ τοπν. *Ζερμὴ* παρατίθεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ μὲ τὴν ἐνδειξη α (=ἀλβανικὸ).

7. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 15, σημ. 1 «Λέγεται, ὅτι γυνὴ τις ἐκ τῶν



(ἀπὸ τὸ *Ζωίτσα* < *Ζωή*). Ἐὰν καὶ πιθανὴ ἢ παραπάνω ἐρμηνεία πιστεύω πὼς εἶναι ὑστερογενὴς γιὰ νὰ δώσει κάποια ἐξήγηση στὸ τοπωνύμιο.

Ὁ Vasmer<sup>1</sup> περιλαμβάνει τὸ τοπν. *Ζίτσα* στὰ σλαβ. τοπν. τῆς περιοχῆς συσχετίζοντάς το μὲ τὸ σερβοκρ. τοπν. *Žića*. Τὴν ἴδια ἄποψη διατυπώνει καὶ ὁ Β. Οἰκονόμου<sup>2</sup> κατὰ τὸν ὅποιο ἡ *Ζίτσα* συνωκίσθηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τριῶν οἰκισμῶν (*Καμίνια, Πογδορά* καὶ *Ζαραβέλια*). Ὁ ἀρχικὸς οἰκισμὸς βρισκόταν στοὺς πρόποδες τοῦ λόφου, ὅπου σήμερα τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀϊλιᾶ, λόφος ποὺ ἀρχικὰ ὀνομαζόταν *Ζίτσα*.

Μολονότι φωνητικὰ τὸ τοπν. θα μποροῦσε νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. οὐσ. *žića* «τὸ νεῦρο, ἢ νευρὰ // τὸ μάλλινο νῆμα // ξασμένο νῆμα»<sup>3</sup> (στὰ βουλ. ἢ λ. καὶ μὲ τὴ σημασία «χάλκινο σύρμα»<sup>4</sup>), ἐν τούτοις ἡ ὀνομασία ἐνός τόπου μὲ τὶς παραπάνω σημασίες εἶναι κάπως ἀπίθανη.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὡς ὀρθότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ προσηγ. *ζίτσα*, ἢ «ξύλινο παγούρι γιὰ κρασί, ἢ ἄλλοτε σίτσα»<sup>5</sup>, λέξη ἢ ὁποία χρησιμοποιήθηκε συνεκδοχικὰ γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο ποὺ εἶναι γνωστὸς γιὰ τὴν παραγωγή καλοῦ κρασιοῦ, ὅπως ἡ *Ζίτσα*.

Τὸ προσηγ. *ζίτσα*, ἢ προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο *σίτσα*, ἢ μὲ τροπὴ (ἀφομοίωση ἠχηρότητας) τοῦ *[s]* σὲ *[z]* πιθανῶς ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ τελικοῦ *[-n]* τοῦ ἄρθρου στὴν αἰτιατική: *[t(i)n sítsa] > [d(i)n zítsa]*<sup>6</sup>.

*πέριξ χωριδίων, ἰδοῦσα βεβρεγμένην τὴν κεφαλὴν ἀγρίου χοίρου ἐκ δάσους τῆς περιοχῆς Ζίτσης ἐξεληθόντος, ἀνεκάλυψεν τὴν πηγὴν. ἐξ ἧς ἐτι καὶ νῦν ὁ τεχνητὸς αὐτῆς βόθρος πληροῦται ὕδατος καὶ παρὰ ταύτην ἐγκατέστη. Τὴν γυναῖκα αὐτὴν Ζωῖτσαν ἢ Ζίτσαν καλουμένην παρηκολούθησαν καὶ ἄλλοι καὶ οὕτως ἀπετελέσθη ὁ πρῶτος τῆς Ζίτσης πυρῆν. Κατήγετο δὲ ἡ Ζωῖτσα ἐξ ἐνός τῶν ΒΔ τῆς Ζίτσης παρὰ τὸ Πρωτόπαπα τριῶν χωριδίων «Καμίνια, Πογδορά καὶ Ζαραβέλι» ὧν οἱ κάτοικοι πάσχοντες ἐκ λειψυδρίας αὐθωρεῖ προσεχώρησαν εἰς τὴν νῦν περιοχὴν τῆς Ζίτσης».*

Τὴν ἴδια ἐρμηνεία ὑπονοεῖ καὶ ὁ Ἀραβαντινός (*Χρονογραφία* 2, 331), παραθέτοντας σὲ παρένθεση ὡς ἐρμῆνευμα τοῦ τοπν. τὸ βαφτ. *Ζωίτσα*.

1. Vasmer, 35.

2. Β. Οἰκονόμου. *Ἡ Ζίτσα, κωμόπολη τῆς Ἠπείρου*, Ἀθῆναι 1969, 16.

3. Miklosich, 411· Vasmer, *REW* 1, 426.

4. *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 278.

5. Μπόγκας 2, 125· βλ. καὶ Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 (1962) 142, ὅπου ὑποστηρίζεται τὸ ἀντίστροφο, ὅτι δηλ. τὸ παγούρι τοῦ κρασιοῦ πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ τοπωνύμιο.

6. Κατὰ τὸν Χατζιδάκη, «Φωνητικὰ καὶ ἐτυμολογικὰ», *Ἀθηνᾶ* 28 (1916) ΛΑ 6-8 «...δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ὡς γενικὸν φωνητικὸν νόμον ὅτι τὸ σ καὶ τὸ ζ παρ' ἡμῖν δὲν ἐναλλάσσονται ἐν τῇ προφορᾷ... καὶ ὅτι πάντοτε... ὀφείλομεν νὰ μὴν παραδεχόμεθα ἄνευ εἰδικῆς ἐκάστοτε αἰτίας ἐναλλαγὴν αὐτῶν». Πβ. καὶ τὰ ΝΕ παραδείγματα τροπῆς



Τέλος τὸ οὖσ. *σίτσα*, ἢ προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *şişe* «ἡ φιάλη»<sup>1</sup> με τροπή τοῦ [s] σὲ [ts]<sup>2</sup>. Πβ. καὶ τὰ ἀρομ. προσηγ. *şişe* καὶ *şişü* «τὸ ἴδιο»<sup>3</sup> καὶ τὸ ἀλβ. *shishe* «τὸ ἴδιο»<sup>4</sup>, λέξεις πὺ εἶναι δάνεια ἀπὸ τὸ παραπάνω τουρκ. προσηγορικό.

Πβ. καὶ ἐπών. *Ζίτσας*<sup>5</sup>.

### **Ζόριανη, ἡ [zd zórjan] - (263)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ πὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα τῆς Χίνκας. Στὸ ΣΣΕΔΚ ἀναγράφεται *Ζώριαν(ν)η* ὃ δὲ Ἀραβαντινός<sup>6</sup> παραθέτει τὸ τοπν. με τὸν τύπο *Ζωργιάννου, (τοῦ)*.

Σωστά κατὰ τὴ γνώμη μου ὃ Vasmer<sup>7</sup> διατυπώνει ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴ σύνδεση τοῦ τοπν. με τὸ σλαβ. \**Zagorjane* ἀφοῦ: α) τὰ ὑπερωικὰ [g] καὶ [γ] δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποβληθοῦν<sup>8</sup> καὶ β) ἐὰν ἦταν δυνατὲς οἱ παραπάνω ἀποβολές, τὸ φωνητικὸ ἀποτέλεσμα στὸ φωνηεντικὸ σύμπλεγμα [ao] πὺ θὰ προέκυπτε θὰ ἦταν [a] καὶ ὄχι [o].

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὃτι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Zorjanь*, τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *zorgь* (*zorja*) «ἡ λάμψη, ἡ στιλπνότητα»<sup>9</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-janь* (< *-ěнь*)<sup>10</sup>.

ἀρχικοῦ προφωνηεντικοῦ [s] σὲ [z] τόσο σὲ δάνεια: *ζαμποῦκος* < λατ. *sambucus*, *ζαφίρι* < ἰταλ. *saffiro* κλπ. ὄσο καὶ σὲ γνήσιες ἑλλ. λ.: *ζαργάνα* < ἀρχ. *σαργάνη*, *ζάχαρη* < μεσν. *σάχαρι* (τό), *ζούφιος* < μεσν. *ζοφός* < ἀρχ. *σομφός*, *ζοφός* < ἀρχ. *σομφός*, *ζοχάδα* < ἑσοχάδα, *ζόχος* < μεσν. *ζόχος* < ἀρχ. *σόγχος* κλπ. (βλ. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στίς λ.).

1. Steuerwald, 876.

2. Γιὰ τὴν τροπή τοῦ ξένου [s] σὲ [ts] στὴν ἑλλ., βλ. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ.

3. Parahagi, 1153 καὶ 1154.

4. Γκίνης, 395.

5. Τριανταφυλλίδης, 79. Ἡ ἀπόδοση τοῦ ἐπών. ἀπὸ τὸν Τριανταφυλλίδη στὸ σλαβ. *zica* λιγότερο πιθανὴ κατὰ τὴ γνώμη μου. Προκειμένου περὶ ἐπών. πιθανότερη ἢ ἀπόδοσή του στὸ βαφτ. *Ζίτσα* (< *Ζωίτσα*) ὡς μητρωνυμικὸ ἢ στὸ τοπν. *Ζίτσα*, τρόποι σχηματισμοῦ ἐπών. πὺ εἶναι περισσότερο συχνοί.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 329.

7. Vasmer, 35-36, ὅπου ἀπορρίπτεται καὶ ἡ ἐρμηνεία τοῦ Φουρίκη ἀπὸ τὴν ἀλβανική (βλ. ἐπόμενο τοπν.).

8. Μόνον τὸ οὐρανικὸ [y] (=γ+[i/e]) εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποβληθεῖ. Ἔτσι ἔχουμε στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα: [k'íníi] (=κυνήγι), [aγóí] (=ἀγώγι), [katóí] (=κατώγι) κλπ., ἐνῶ τὸ ὑπερωικὸ παραμένει [áluγy] καὶ οὐδέποτε \*[áluu] κλπ.

9. Miklosich, *Bildung*, 63· Miklosich, 401, λ. zer-.

10. Malingoudis, *Studien*, 109, στὸ λ. *Suljanica*· Miklosich, *Bildung*, 10.



Πβ. και τὰ ἐπών. Ζοργιάν(ν)ος, Ζωργιάν(ν)ος<sup>1</sup>, τὰ σλαβ. προσωπ. *Zora, Zoran, Zorana, Zorena, Zorava, Zorka*<sup>2</sup> κλπ., ὅπως και τὰ τοπν. Ζοργιάνι (τό), Ζοργιάνια (τά) ἀπό τὸ Ζαγόρι<sup>3</sup> και ἀπό τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Zorunovac, Zoretići, Zorkovci Zoričići*<sup>4</sup>.

### Ζόριστα, ἡ [zd zórsta] - (190)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸς και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πεντόλακκος (μετον. 12.3.1928). Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσό-βουλλο τοῦ 1361 με τὸν τύπο Ζώριστα<sup>5</sup>, ὁ δὲ Λαμπρίδης<sup>6</sup> δίνει τις ἀκόλουθες πληροφορίες για τὸ χωριό: «Ἐκ δὲ τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ Ζορίστης τοῦ αὐτοῦ τμήματος οἱ μὴ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῶν ἔτος και ἐξ ἐκατέρου τοῦ φύλου ἀγνοοῦσι τὴν ἀλβανικὴν, καίτοι οἱ γονεῖς αὐτῶν και ταύτην ὁμιλοῦσιν...», ἐνῶ ἀλλοῦ μᾶς πληροφορεῖ ὅτι στὸ χωριὸ κατοικοῦσαν 55 ἀλβανικὲς οἰκογένειες.

Τὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπν. Ζόριστα (καθὼς και τοῦ τοπν. Ζοριάνη) ὑποστηρίζει ὁ Φουρίκης<sup>7</sup> ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὸ τοπν. σὲ ἀγνωστη σ' αὐτὸν ἀλβ. λ. *zor-a* ἢ *zor-i*. Κι ὁμως ὑπάρχουν στὴν ἀλβ. οἱ λ. *zor, -i* «ἡ βία // ἡ ἀνάγκη // ἡ δυσκολία» (Γκίνης, 491) και *zoppi/ë, -a* «τὸ ἔντερο» (Γκίνης, 401). Ὡστόσο ὁ σχηματισμὸς τῶν τοπν. ἀπὸ τὰ παραπάνω οὐσ. δὲν εὐσταθεῖ, ὅπως σωστὰ σημειώνει ὁ Vasmer και για τις δύο περιπτώσεις, γιατί α) στὴν περίπτωση τοῦ τοπν. Ζόριανη, ἡ ἢ προσθήκη στὰ παραπάνω οὐσ. ἢ στὰ ἀπ' αὐτὰ προερχόμενα προσωπ. τῆς κατάλ. *-an(j)*<sup>8</sup> με τὴν ὁποία σχηματίζονται κατὰ τὸν Φουρίκη πληθυντικοὶ προσωπ. ἢ ὀνομάτων πατριῶν θὰ ἔδινε τὸ φωνητικὸ τύπο [zórani] και ὄχι [zórjani]. β) Τὰ ἴδια προσηγ. με τὴν προσθήκη τῆς σλαβ. ἀρχῆς ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. *-ishtë* (και ἔναρθρα *-ishta*) τι θὰ ἐδήλωνε ὡς ὀνομασία τόπου; Τὸν «τόπο με τις πολλὲς δυνάμεις, τὴν πολλὴ βία» ἢ τὸν

1. ΟΤΕ ἸΑΘ. οἱ τύποι τῶν ἐπων. με νν παρετυμολογικά πρὸς τὰ Ἰωάννης, Γιάννης κλπ.

2. Miklosich, *Bildung*, 63.

3. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 491.

4. Miklosich, *Bildung*, 152.

5. Ἰ. Α. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 (1843-1853), ἸΑΘῆναι 1965, 507.

6. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 19 και *Κουρ.-Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

7. Φουρίκη, *ἸΑττική* 42, 119-120.

8. Φουρίκη, *ἸΑττική* 41, 159-160.



«τόπο με τὰ πολλὰ ἔντερα»; Τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουν οἱ πληροφορίες ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη γιὰ ἀλβανόφωνους κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ στοῦ χωριὸ δὲν ὑποδηλώνει ἀναγκαστικὰ καὶ τὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπωνυμίου.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Zog* (< *zogh* «λαμπρός») καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. πατρωνυμικὴ κατάλ. *-išt-* (< *\*-itj-*)<sup>1</sup>.

Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στοῦ προηγούμενο τοπωνύμιο.

### Θεριακίσι, τὸ [stu βirjak'ís] - (175)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχή τῆς Τσαρκοβίστας τὸ ὁποῖο ὁ Ἄραβαντινός<sup>2</sup> τὸ ἀναφέρει μὲ τὸν τύπο *Θερικίον*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἢ

α) κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στοῦ ἀλβ. οὐσ. *therjakeshë* «αὐτὸς ποὺ ἐπιθυμεῖ διακαῶς κάτι (ἰδιαίτερα καπνὸ καὶ ἀλκοόλ)», οὐσ. παράγωγο ἀπὸ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἀλβ. *terjaqi, tirjaqi* κλπ.<sup>3</sup> καὶ τὴν παραγωγικὴν κατάλ. *-esë*, παράγωγο τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς παρωνύμιο, ἢ

β) περιεκτικὸ ἀπὸ τὸ ἄρομ. οὐσ. *tiriacă* «φάρμακο μὲ ὄπιο, τὸ ὄπιο»<sup>4</sup> καὶ τὴν ἄρομ. περιεκτ. κατάλ. *-iș*<sup>5</sup>. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι τὸ ὄνομα τῆς δμορφῆς κοινότητος (*Μανολιάσα*) ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὰ ἄρομούνικα.

Πβ. καὶ τὸ τοπν. *Θεριακίσι*, τὰ «ὄνομασία ἀγρῶν» στοῦ χωριὸ Πάτερο Κατσανοχωριῶν<sup>6</sup>.

1. Miklosich, *Bildung*, 11· Malingoudis, *Studien*, 158.

2. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 336.

3. N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische*. Wiesbaden 1975-1976, τ. 2, 132. Ἡ λ. εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη ὄχι μόνο στοῦ χῶρο τῆς Βαλκανικῆς. Τὴ διάδοσιν τῆς λ. μέσω τῆς τουρκ., ὅπως ὑποδηλώνεται ἀπὸ τὸν Boretzky (ὁ.π.) καὶ τὸν Miklosich (σ. 354), ἢ τῆς ἰταλικῆς (Parahagi, 1183), ἀπορρίπτει ὁ Vasmer (*REW* 3, 97) ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὴν λ. στοῦ ἑλλ. *θηριακός*, -ῆ, -ό(ν). Πβ. ρουμ. *tiriac*, βουλγ., σερβ., ρωσ., *terjak*, λατ. *theriacum*, ἰταλ. *teriaca* κλπ.

4. Parahagi, 1183.

5. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἄρκετά, φυτώνυμα ἰδιαίτερα, περιεκτ. τοπν. στὴν περιοχή Ζαγορίου: *Ἄλουνίσι*, τὸ (< *alunā* «λεφτοκαρνά»), *Βουζίσι*, τὸ (< *vuje/vujū* «φροξυλιά»), *Κορνίσι* τὸ (< *cornu* «κρανιά»), *Μερίσι*, τὸ (< *mer* «μηλιά»), *Παλτινίσι*, τὸ (< *paltin* «πλάτανος») κλπ., ἀλλὰ καὶ *Πλακίσι*, τὸ (< *placă* «πλάκα»), *Πτινίσι*, τὸ (< *putină* «καδί») κλπ. (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, στὰ λ.).

6. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 82.



**Ἰερομνήμη, ἡ [zd jirumnīm] - (305)**

Τὸ τοπν. παραδίδεται καὶ μὲ τοὺς τύπους: τοῦ Γερομνήμου<sup>1</sup> καὶ Γερομνήμι<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. Ἰερομνήμων<sup>3</sup> (ἀπὸ τὸν ἱερατικὸ τίτλο ἱερομνήμων) καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν τύπο Ἰερομνήμος μὲ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. -ων/-ος, ἀλλαγὴ ποὺ παρατηρεῖται τόσο στὰ προσωπ.: Ἀγαμέμων/Ἀγαμέμνος, Σόλων/Σόλος. Χαρίτων/Χαρίτος κλπ. ὅσο καὶ σὲ προσηγ.: ἄρχων/ἄρχος, βασιτάζων/βασιτάζος, γέρων/γέρος. διάκων/διάκος κλπ.<sup>4</sup>. Ἀπὸ τὸν τύπο Ἰερομνήμος (καὶ Γερομνήμος μὲ συνίζηση τοῦ [ie] σὲ [je]) καὶ ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς ἐκφορᾶς τοῦ κυριῶν. τοπν. σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ [st jeroṃnīm] (= στοῦ Ἰερομνήμου, ἐνν. τὰ κτήματα, χωράφια. κλπ.), τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετη γεν. ἐν. στὸ θηλ. γένος καὶ ἔτσι προέκυψε ὁ τύπος Ἰερομνήμη, ἡ. Ὁ τύπος Γερομνήμι μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδέτερο ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό.

**Ἰσβορος, ὁ [ston íznoɾo] - (17)**

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀμάραντος (μετον. 1.4.1927). Τὸ χωριὸ εἶναι εὐρύτητα γνωστὸ γιὰ τὰ θεομά, θειοῦχα λουτρά του.

Τὸ τοπν. ποὺ ἔχει ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>5</sup>, προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *iznoɾъ* «ἡ πηγὴ» (<σλαβ. πρόθ. *iz(ъ)* «ἀπὸ» + *noɾъ*)<sup>6</sup>.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. προσηγ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, ὅπου: Νίσβαρη (μὲ προθετικὸ Ν- στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ ἄρθρο στὴν αἰτ., ἀπὸ τὴν Αἰτωλοσακρον. καὶ Μάνη). Ἰσβαρη (Μάνη) Ἰσβορος (Κοζ.), Ἰσβορ (Πέλλα), Ἰσβορον (Χαλκιδική)<sup>7</sup> καὶ

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2. 330.

2. Λαμπριδίου, *Ἀγαθοεργήματα* 2. 29 καὶ 184.

3. Πβ. Λαμπριδίου, *Ἀγαθοεργήματα* 1. 14, ὅπου ἀναφέρεται: «...Πάνος Ἰερομνήμων. 2 χιλιάδας δουκάτων καταλιπών...». Βλ. καὶ Τριανταφυλλίδη, 52.

4. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. ὀφείλεται σὲ ἀναλογικὴ ἐπέκταση τοῦ -s ἄλλων κλίσεων καὶ στὰ εἰς -ων ὀνόματα, τῶν ὁποίων τὸ -ν δὲν γινόταν πλέον αἰσθητὸ ὡς κατάλ. ἀρσενικοῦ.

5. Vasmer, 36.

6. Miklosich, 381, λ. *ver-1* καὶ 97· Berneker, 439.

7. Vasmer, 74. 183, 198, 205· Malingoudis, *Studien*, 50.



ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Izvor* (βουλγ.), *Izvorite* (γιουγκ. Μακ.), *Izvor*, *Izvorac*, *Izvorica* (σερβοκρ.), *Izvor*, *Zvor*, *Zvorec* (οὔκρ.) κλπ.<sup>1</sup>

**Καβαλάρι, τὸ** [stu kavalár] - (77)

Ὄνομασία χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου στὴ ΒΑ πλευρὰ τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριώνυμο ἀπὸ τὸ ἐπώνυμο *Καβαλάρης*<sup>2</sup> (< ἐπαγγελματικὸ κοινὸ ΝΕ *καβαλάρης*, μεσν. *καβαλλάρις* < λατ. *caballarius*<sup>3</sup>) κατὰ τὸ σχῆμα: τ(οῦ) *Καβαλάρ(η)* > [kavalár] > *Καβαλάρ(ι)*, τό.

Ἡ λ. ὡς προσηγορικὸ καὶ στὰ ἄρομ.: *cǎvǎlar*, πληθ. *cǎvǎlari*<sup>4</sup>.

**Καβάσιλα, τὰ** [sta kavásila] - (30)

Ὄνομασία κοινότητας κοντὰ στὴν Κόνιτσα, ἡ ὁποία εἶναι ὀνομαστὴ γιὰ τὶς ἰαματικὲς πηγές της.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριών. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Καβάσιλας* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο: [st kavásila] (ἐνν. τὰ χωράφια, τὰ κτήματα) καὶ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν παραλειφθέντων οὐσ. κτήματα, χωράφια κλπ.

Τὸ προσωπ. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν 11. αἰ. (ὡς ὄνομα στρατηγοῦ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη), στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321, κατὰ τὸν 14. αἰ. (ὄνομα μητροπολίτη ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη καθὼς καὶ τὸ «ὄνομα οἰκογενείας ἐξ Ἑπείρου κατ' ἄλλους ἐξ Αἰτωλοακαρνανίας, ὁπόθεν μετηνάστευσεν μεσοῦσης τῆς 14. ἑκατονταετηρίδος...»), σὲ χφ. τοῦ Ἁγίου Ὁρους: «...πρὸς τὸν ἱερότατον ἐπίσκοπον Δυρραχίου, τὸν Καβάσιλαν...» καὶ «...Νικολάου Καβάσιλα Χαμαετοῦ...». Τὸ προσωπ. μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ Κούρεντα «...ἔνθα οἰκογένειά τις Καβάσιλα ὑπάρχει...»<sup>5</sup>.

Τὸ προσωπ. *Καβάσιλας*<sup>6</sup> προέρχεται ἢ

1. Miklosich, *Bildung*, 255· Šmilauer, 193· Duridanov, 57, 58, 63, 70, 108, 305, 329. Βλ. ἰδιαίτερα Udolph, 163-170, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν ἔκταση τῆς λ. στὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ παρατίθενται ἀντίστοιχα τοπωνυμικὰ παραδείγματα.

2. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Θεσσ.· γιὰ τὴ λ. *καβαλάρης* ὡς κύριο ὄνομα βλ. Γ. Θεοχαρίδου, «Οἱ Τζαμπλάκωνες», *Μακεδονικά* 5 (1961-63) 147.

3. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.

4. Parahagi, 357.

5. Ἐγκυκλοπ. Ἐλευθερουδάκη· ΜΕΕ· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 311· Lambros, 1, 53, 627.6 καὶ 1, 66, 747· Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 15.

6. Ὁ Moritz (1, 13) παραθέτει τὸ προσωπ. μὲ ἐρωτηματικὸ στὴ σημασιολογικὴ ὁμάδα *καβαλλο-* πλὴν στὸ *Καβαλλάριος* κλπ.



α) από το προσωπ. \*Καλοβάσιλας (πβ. το Καλοϊωάννης για τον αυτοκράτορα Ἰωάννη Κομνηνό) με άνομοιωτική άποβολή του [lo]: \*[kalonásilas > kanásilas]. Το \*Καλοβάσιλας υπό το επίθ. καλός και το βαφτ. Βασίλας, μεγεθ. του Βασίλης<sup>1</sup> (πβ. και έπων. Καβασίλας<sup>2</sup>) με άνέ-βασμα του τόνου, ή

β) πιθανότερο θεωρώ ότι το προσωπ. Καβάσιλας προέρχεται από το τουρκ. kanas «ύπηρέτης σε προξενείο ή πρεσβεία ως κλητήρας ή θυρωρός, θέσεις στις όποιες προσλαμβάνονταν Ἄλβανοι ή Κοῦρδοι»<sup>3</sup> (πβ. και το τουρκ. δάνειο της έλλ. καβάσης, ό «κλητήρ της ύψηλης πύλης και των ύπουργείων της παλαιάς Τουρκίας // κλητήρ, θυρωρός πρεσβείας ή προξενείου»<sup>4</sup>) και την κατάλ. -li (ή -li) με την όποία δηλώνονται όσοι έχουν σχέση ή ανήκουν σε κάτι: π.χ. tibbiyeli «γιατρός», sarayli «αὐτός που ανήκει στο σεράι» κλπ.<sup>5</sup>, άπ' όπου \*[kavasli] και με μετάθεση του [i]:[kavasíli] (πβ. και το κοινό ΝΕ κέφι που προέρχεται από το τουρκ. kefi με μετάθεση του [i]).

Τό ίδιο τοπν. ός όνομα χωριού συναντιέται στην Ἡλεία, στη Θήβα και στην Ἡμαθία<sup>6</sup>, με τον τύπο Καβάσιλας «στενός ίσθμός της Καλύμνου» και Καβάσαλα («έξ όνόματος Καβάσιλα») στην Ἄττική<sup>7</sup>.

#### Κακόλακκος, ό [ston gakołako] - (343)

Όνομασία δύο οικισμών. Ό ένας προήλθε από την κοινότητα Ρουμπάτες (έπίσ. όνομασία Μερόπη) την 21.3.1924 και άποτελεί ξεχωριστή κοινότητα και ό άλλος βρίσκειται στην κοινοτική περιοχή του χωριού Καταμάχη.

Τά τοπν. είναι σύνθετα από το επίθ. κακός και το οὖσ. λάκκος, ό της κοινής ΝΕ.

#### Κακουσιόι, οί [sts kaksús] - (352)

Όνομασία οικισμού, που είχε άποσπαθεί από την κοινότητα

1. Μηνά, Μεγέθωση, 168.
2. ΜΕΕ, στό λ.
3. Steuerwald, 503.
4. Δημητράκου, Λεξ., στη λ.
5. Kissling, 225 (2, c).
6. ΜΕΕ, στό λ.
7. Σαρρή, Ἄττική, 154.





Λαχανόκαστρο, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἅγιος Κοσμάς (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό<sup>1</sup>: «...κεῖται (ἐνν. τὸ Λαχανόκαστρο) ἐπὶ λόφου μεταξὺ τῶν χωρίων Φραστανῶν, Κακοσιούς, Βισσάνης καὶ Τσαραπλανῶν...», ὅπως καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη μὲ διάφορους τύπους: «...τῆς Κακοσιούς...», «...οἱ ἐκ τοῦ χωρίου Κακοσιούς...», «...κώμη Καξούς...» καὶ «...Κακουσιῶν...»<sup>2</sup>. Ἡ πολυτυπία αὐτὴ δείχνει πῶς τὸ τοπν. στὴν ἐποχὴ τοῦ Λαμπρίδη (τέλος τοῦ 19. αἰ.) «δέν θύμιζε» κάτι μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν ἔχει πάρει ἀκόμη μιὰ ὀριστικὴ μορφή.

Ὁ τύπος τοῦ τοπν. ἰδιαίτερα ἔτσι ὅπως μᾶς παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό, δηλ. σὲ γενικὴ πτώση (αὐτὸ μπορεῖ νὰ συμπεράνει κανεὶς ἀπὸ τὶς γεν. τῶν παρατακτικὰ ἀναφερομένων ἄλλων τοπν.: Φραστανῶν, Βισσάνης, Τσαραπλανῶν) μᾶς δείχνει πῶς πρόκειται γιὰ κυριῶν. τοπν. τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνδρῶν. Κακουσιοῦ σὲ γεν. πτώση κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος, δηλ. στῆς Κακουσιούς τὸ χωράφι κλπ. Ὁ τύπος ὁμοῦ αὐτὸς μὲ ἀποβολὴ τοῦ [u] ἔδωσε τύπο [sts kakšús], ὅμοιο φωνητικὰ μὲ τὴν ἐμπρόθετη αἰτ. πληθ. σὲ ἄρσ. γένος (= στ(οῦ)ς Κακ(ου)σιούς) ἀπ' ὅπου σχηματίστηκε ὄνομ. Κακ(ου)σιοὶ καὶ Κακσοὶ ἢ Καξοὶ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u].

Τὸ ἀνδρῶν. Κακουσοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπῶν. Κακούσης καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. -οῦ (πβ. Βασιλοῦ, Λουκοῦ, Μιχαλοῦ κλπ.).

Τὸ ἐπῶν. Κακούσης<sup>3</sup> σχηματίζεται ἢ α) ἀπὸ τὸ ἄλβ. *kakushë* «φλύκταινα, ἐξάνθημα»<sup>4</sup> ἢ β) ἀπὸ τὸ ἐπῶν. Κάκος (< θηλ. βαφτ. Κάκω < κάκω «ἢ θεία // ἢ γριά»<sup>5</sup>) καὶ τὴν κατάλ. -ούσης.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν καὶ τὰ τοπν. Κακούση, τοῦ (Τριφυλία), Κακούση, τοῦ (Πυλία), Κοκοσί (Κόρινθος)<sup>6</sup> καὶ Κακόσι (Βοιωτία). Τὸ τελευταῖο, κακῶς κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 94-95.

2. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 133 καὶ 172, *Ἀγαθοεργήματα* 2, 192 καὶ *Πογ.*, 11 ἀντίστοιχα.

3. Τὸ *Kakushë* συναντιέται ὡς ἐπῶν. καὶ στὰ Τίρανα (Γ. Κολλέκα, «Οἰκογενειακὰ ὀνόματα σὲ -ούσης», *ΟΝΟΜΑΤΑ* 11 [1987] 85).

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 167· *Fjalor*. 478. Ἡ ἄλβ. λ. ἀπαντᾷ διαλεκτικὰ καὶ μὲ τὸν τύπο *kaqushë* ἀπ' ὅπου τὸ ἄλβ. ἐπῶν. *Kaqush* καὶ τὸ ἑλλ. *Κακιούσης* (βλ. Κολλέκα, *δ.π.*).

5. Βλ. Μπόγκας 1, 148, καὶ 2, 24. Λιγότερο πιθανὴ θεωρῶ τὴν προέλευση τοῦ ἐπῶν. *Κάκος* ἀπὸ τὸ *Κυριάκος* (Τριανταφυλλίδης, 61 καὶ Κολλέκα, *δ.π.*).

6. Georgacas-McDonald, 141 καὶ 308.



Vasmer<sup>1</sup> καταριθμεί στα σλαβ. τοπν. και τὸ ἀποδίδει στὸ σλαβ. *kočoš* «ὁ πετεινός», ἀφοῦ ἡ λ. και ὡς δάνειο τῆς ἑλλ. και ὡς προσηγ. ἡ τοπν. στὶς σλαβ. γλῶσσες δὲν παρουσιάζει τὴν ἐξέλιξη ἀπὸ *ko-* σὲ *ka-*, δηλ. τροπὴ τοῦ σλαβ. *o* σὲ *a*<sup>2</sup>.

### Καλαρίτες, οἱ [sts kalarítis] - (118)

Ὄνομασία κοινότητος στὸ Α μέρος τοῦ Νομοῦ. Οἱ κάτοικοί της εἶναι βλαχόφωνοι. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται μὲ διαφορετικοὺς τύπους: *Καλαρρῦται* (-ες), *Καλαρρῦτη*, *Καλαρύτα*<sup>3</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ ἔχει σχηματιστεῖ ἢ

α) Ἀπὸ τὸ τοπν. *Καλάρι*<sup>4</sup> + τὴν κατάλ. *-ίτης*<sup>5</sup> (τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καλάρης* μὲ μεταπλασμὸ, κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀρομ. *cǎlár* «ὁ καβαλάρης»<sup>6</sup>) ἢ

β) Ἀπὸ τὸ ἀρομ. τοπν. *Cǎlár* και τὴν ἑλλ. προέλευσης ἀρομ. κατάλ. *-ít*.

Λιγότερο πιθανὴ θεωρῶ τὴ σύναψη τοῦ τοπν. μὲ τὸ τοπν. *Καλάβρουτα* και τῶν δύο τοπν. μὲ τὸ σλαβ. *kolonьгъ* «τὸ ροδάνι» ποὺ προτείνει ὁ Malingoudis<sup>7</sup>.

Πβ. και τοπν. *Καλαράταις* (Δέλβινο)<sup>8</sup> ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καλάρης* και τὴν ἄλβ. κατάλ. *-at(i)*, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα πατριῶν και ἔθνικα, και τοπν. *Καλαρίτες* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ χωριοῦ Ζίτσα.

1. Vasmer, 119.

2. Βλ. σχετικὰ Miklosich, 122-123· Berneker, 540· Miklosich, *Bildung*, 294· Šmilauer, 90.

3. Βλ. Χ. Σούλη, «Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Καλαριτῶν», *ΗΧ* 7 (1932) 150· Λαμπριδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 20 και 142· ΣΣΕΔΚ.

4. Βλ. Χ. Σούλη, ὁ.π.· πβ. και Δ. Καλούσιου, *Βύλιζα*, Ματσούκι Ἰωαννίνων 1992, 264 ὅπου ἀναφέρεται: «Οἱ Καλαρρῦτες ...στὰ βλάχικα *Καλάρι*. ὀνομασία ποὺ ὑπάρχει και σὲ ἐπιγραφή τοῦ Ναοῦ τῶν Ἀγίων Πάντων τῆς Καλαμπάκας τοῦ 1766».

5. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ.

6. Parahagi, 327 και Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 187, ὅπου ἡ λ. *cǎlar* παράγεται ἀπὸ τὸ λατ. *caballarius*. Νομίζω ὡστόσο πιθανότερη τὴν παραγωγή ἀπὸ τὸ ἀρομ. *cal* «ἵππος» (Parahagi, 306) και τὴ δηλωτικὴ ἐπαγγέλματος κατάλ. *-ar*, ὅπως π.χ. *picurar* «βοσκός», *văcar* «γελαδάρης» κλπ.

7. Ph. Malingoudis, «Frühe slavische Elemente in Namensgut Griechenlands», στὸ Β. Hänsel (ἐκδ.) *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert* (Μόναχο 1987) 17, 65.

8. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 359.



**Καλέντζι, τὸ [stu kaléndz] - (145)**

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Κατσανοχωρίων. Ἀποτελεῖ τὸ διοικητικὸ κέντρο τῆς περιοχῆς.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *kalъсь* ἢ ἀπὸ τὸ ὑποκορ. *kalenъсь* (< *kalъ* «πηλός»), ἐρμηνεῖα τὴν ὁποία θεωρεῖ ἀμφίβολη ὁ Malingoudis<sup>2</sup>.

Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι τὸ τοπν. μαρτυρεῖται καὶ σὲ περιοχὲς μὲ ἀνύπαρκτη τῇ σλαβικῇ παρουσίᾳ (Ζάκυνθος, Εὐβοία) μᾶς κάνει νὰ δεχτοῦμε τὴν ἄποψη τοῦ Λάμπρου<sup>3</sup>, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸ τοπν. ἀλβανικῆς προέλευσης, καὶ νὰ τὸ ἀποδώσουμε στὸ ἀρβανίτικο ἐπὼν. *Καλέντζης*<sup>4</sup> πού προέρχεται ἀπὸ ἐπαγγελματικὸ μὲ τὴ σημασία «γανωτζής»<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἐπίσης μὲ τοὺς τύπους: *Καλέντσι* (Βόνιτσα), *Καλέντζι* (Ζάκ., Εὐβ., Ἄττ., Ἀχαΐα), *Καλέτζη* (Χαλκιδική, Μεσσην.), *Καλέντζη, τοῦ* (Ζαγ.) καὶ *Καλέντζι* (χωριὸ στὴν περιοχή Δρυινοπούλεως τῆς Β. Ἠπείρου)<sup>6</sup>.

Ὅπως μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει, τὰ σχετικὰ τοπν. ἐντοπίζονται σὲ περιοχὲς μὲ μαρτυρημένους ἐγκαταστάσεις Ἀρβανιτῶν καὶ ἔντονη ἀρβ. παρουσία.

**Καλοτά, ἡ [zðh galutá] - (74)**

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τῆς περιοχῆς Ζαγορίου στοὺς ΒΑ πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Ὁ Λαμπρίδης<sup>7</sup> ἀναφέρει τὸ ὄνομα μιᾶς οἰκογένειας *Καλωτά* πού ἀκμάζει στὰ Γιάννινα κατὰ τὸν 16. αἰ.

Ἡ προφορικὴ παράδοση ἀναφέρει δύο ἀδέρφια ἀπὸ τὴν οἰκογένεια *Καλοτά* ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα ἐγκαταστάθηκε ἐκεῖ καὶ ἴδρυσε τὸ παρα-

1. Vasmer, 71, 80, 111, 122, 134, 205.

2. Malingoudis, *Studien*, 51, στὸ λ. *kal-*.

3. Λάμπρου, Ἄττική, 191.

4. Georgacas-McDonald, 142· Δ. Βαγιακάκου, «Σχεδιάγραμμα περὶ τῶν τοπωνυμικῶν καὶ ἀνθρωπωνυμικῶν σπουδῶν ἐν Ἑλλάδι 1833-1962, Α' Τοπωνύμια», Ἀθηνᾶ 66 (1962) 346.

5. Κ. Μπίρη, Ἀρβανίτες, οἱ Δωριεῖς τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ, Ἀθῆναι 1960, 194. Πβ. καὶ τὸ ταυτόσημο, τουρκ. ἀρχῆς, ἐπὼν. *Καλατζής*.

6. Vasmer, δ.π. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 682.

7. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα, 16.



πάνω χωριό, ἐνῶ τὸ ἄλλο δημιούργησε τὸν παλιό και ἔρημο πιά συνοικισμό *Κιουτσουκ Καλοτά*, κοντὰ στὸ χωριὸ Γρεβενίτι.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριώνυμο και νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Kalota*<sup>1</sup> (< *kalъ* «μαῦρος»<sup>2</sup> και τῆ σλαβ. κατάλ. *-ota*<sup>3</sup>).

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς σλαβ. προσωπ.: *Kalja, Kalin, Kaliman, Kalka, Kalek, Kalik* κλπ.<sup>4</sup>, ὅπως και τὰ τοπν.: *Kalimanici, Kalomirьc, Kałow*<sup>5</sup> και *Kalotina* στῆ Δ. Βουλγαρία<sup>6</sup>.

### **Καλοχώρι, τὸ [stu kaluhór] - (270)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν. Μὲ τὸν ἴδιο τύπο καταγράφεται και ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 2, 239).

Ὡς ἀρχικὴ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ἢ παράδοση διασώζει τὸν τύπο *Τσουκαλοχώρι* και ὄχι *Καλοχώρι*, τύπος ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19. αἰ. Ἐπειδὴ ὁ τύπος *Καλοχώρι* ὡς ἀρχικὴ ὄνομασία δὲν εἶναι συνηθισμένος και σημασιολογικὰ ὄχι ἱκανοποιητικὸς (εἶναι αὐτόνομητα *καλή* ἢ θέση ποῦ ἐπιλέγεται ἀπὸ μιὰ ὁμάδα ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἐγκατάστασή τους), ὑποθέτω πὼς ὁ τύπος *Καλοχώρι* προῆλθε ἀπὸ τὸν τύπο *Τσουκαλοχώρι* και ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο φωνητικὸ τύπο [stu tskaluhór] μὲ συγκοπὴ τοῦ ἄτονου [u] και ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ ἀρχικοῦ [ts-].

Πβ. και τοπν. *Τσουκαλοχώρι* ὡς ὄνομασία χωριοῦ στὸ Νομὸ Κοζάνης (ἐπίσημα: *Σκαλοχώρι*).

### **Καμινιά, ἡ [zɔn gamn'á] - (76)**

Χωριὸ τοῦ Ζαγορίου ποῦ μετονομάστηκε σὲ Ἀνθρακίτης (μετον. 9.1.1947).

1. Miklosich, *Bildung*, 65-66. Πβ. και σχηματισμοὺς σλαβ. προσωπ. ἀπὸ σημασιολογικὰ ἴδιες προσηγορικὲς λέξεις τῆς σλαβικῆς: *mrъkъ* «μέλας» και *čъnъ* «τὸ ἴδιο» (Miklosich, *Bildung*, 78 και 112).

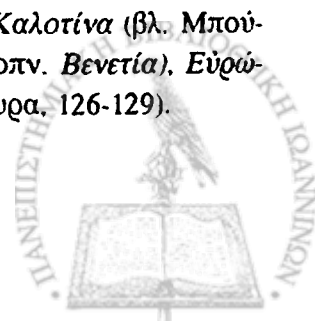
2. Κατὰ τὸν Miklosich, *Bildung*, 65) στῆ λ. παρατίθεται ἡ σημασία «μαῦρος», ἐνῶ στὰ λεξικά τῶν: Miklosich (109), Berneker (475) και Vasmer (*REW* 1, 506) δίνονται οἱ σημασίες «κορπιά», «θολὸ νερό», «ἔλος» κλπ.

3. Πβ. και ἄλλους σλαβ. σχηματισμοὺς προσωπ. μὲ τὴν κατάλ. *-ota* (< *\*-ota*): *Listota* < *lъstъ* «ἡ πανουργία», *Malota* < *malъ* «μικρὸς» (Malingoudis, *Studien*, 66 και 67).

4. Miklosich, *Bildung*, ὁ.π.: Schlimpert, *Slaw. PN*, 58.

5. Miklosich, *Bildung*, ὁ.π. και 260.

6. Μὲ τὸ τοπν. θὰ μπορούσε ἴσως νὰ συνδεθεῖ τὸ προσωπ. *Καλοτίνα* (βλ. Μπούτουρα, 172). Πβ. και τὰ θηλ. βαφτιστικὰ ἀπὸ τοπν.: *Βενετιά* (< τοπν. *Βενετία*), *Εὐρώπη* (< τοπν. *Εὐρώπη*), *Σπάρτη* < τοπν. *Σπάρτη* κλπ. (βλ. Μπούτουρα, 126-129).



Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ οὐσ. *καμίνοι*, τὸ (< ἀρχ. *κάμι- νος*) καὶ τὴν περιεκτ. κατάλ. *-ιά* (< *-έα*).

Πβ. ἐπίσης καὶ τὰ οὐσ.: *καμινιά*, ἢ «τὸ περιεχόμενον ἢ τὸ ἐφάπαξ προῖον μιᾶς καμίνου» καὶ *καμινεΐα*, ἢ «ἡ καμίνευσις»<sup>1</sup>.

Ἡ λ. ὡς δάνειο στὶς ρομανικὲς γλῶσσες<sup>2</sup>, στὶς σλαβ. γλῶσσες<sup>3</sup> καὶ στὴν ἀλβανικὴ<sup>4</sup> δίνει καὶ τὰ κατωιταλ. τοπν. *Caminea*, *Camini*, *Caminiá*<sup>5</sup>.

### **Κάντσικο, τὸ [stu kántsku] - (11)**

Ὄνομασία κοινότητος γνωστῆς σήμερον καὶ μὲ τὸ ἐπίσημον ὄνομα *Δροσοπηγή* (μετον. 20.9.1955).

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>6</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἢ α) ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. \**Копъско* (πβ. τὸ πολὺ συχνὸ σερβοκρ. τοπν. *Копјско*, τὸ βουλγ. *Κοψκα*) ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. \**Крътско*: *крът* «γωνία».

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *крът* «γωνία» καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σημασία «ξεροπόταμος»<sup>7</sup>, τὴν ὁποία ἔχει ἡ λ. στὸ σχηματισμὸ τοπν., καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ъскъ*<sup>8</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ *α+ἔρρινο* στὴν ἑλληνικὴ<sup>9</sup>.

Λιγότερον πιθανὴ ἢ προέλευσις τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *копъ* «τὸ ἄλογο» μὲ τροπὴ τοῦ [sk] σὲ [tšk] (βλ. Vasmer, 307), ἀφοῦ τὰ τοπν. πού ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ τὸ *копъ* καὶ μαρτυροῦνται, τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρον ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο, γνωρίζουν μόνον [o] καὶ οὐδέποτε [a] ὡς ἀπόδοση τοῦ ἀρχικοῦ σλαβ. o<sup>10</sup>.

1. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὶς λ.

2. Meyer - Lübke, ἀριθμ. 1549.

3. Miklosich, 110.

4. Γκίνης, 182.

5. G. Rohlfs, *Dizionario Toponomastico e Onomastico della Calabria*, Ravenna 1974, 41.

6. Vasmer, 36.

7. Berneker, 602· Šmilauer, 99· Miklosich, 128, λ. *кортъ*.

8. Miklosich, *Bildung*, 209· Vasmer, 307· Malingoudis, *Studien*, 54 (λ. *копъска*).

9. Vasmer, 273· Malingoudis, *Studien*, 142-143. Πρόβλημα δημιουργεῖ ἡ τύχη τοῦ σλαβ. ἄτονου *ъ*, ἀφοῦ, λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ, δὲν γνωρίζουμε ἂν τὸ τοπωνύμιό μας μπορεῖ νὰ ἀναχθεῖ σὲ παλιότερους δανεισμούς (βλ. Malingoudis, *Studien*, 143 κέξ.) ὅποτε σλαβ. *ъ* > ἑλλ. [i], ἢ ἂν πρόκειται γιὰ νεότερο δάνεισμο, ὅποτε σλαβ. *ъ* > ἑλλ. *ο*. Ὅπωςδήποτε ὁμως ἡ ἐμφάνισις τύπων μὲ *ι* ὀφείλεται σὲ ὑπερδιόρθωση.

10. Πβ. τὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν Vasmer: *Κόνιαβη*, (σ. 83), *Κονιάκος* (σ. 116), *Κονιάρη* (σ. 109), *Κονιατὴ* (σ. 100), *Κονίκοβον* (σ. 198), *Κόνισκα* (σ. 71). *Κονισκός*



Πβ. και τὰ ἴδιας ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Skьt* (βουλγ.), *Kute, Kuti, Kutovi, Kutina* (σερβοκρ.), *Kotnica, Koti, Kotiče, Kotje* (σλοβ.), *Kúty* (σλοβακ.), *Zákoutí* (τσεχ.), *Katy* (πολ.), *Zniiv Kyt, Kutu, Kutci, Kutysče* (οὐκρ.), *Kytok* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

**Καπέσοβο, το [stu kapésuvu] - [67]**

Ὄνομασία χωριοῦ τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου. Ὁ κάτοικος [*kapisu-nít-s, kapisunít-sa*] (= Καπεσοβίτης, Καπεσοβίτισσα).

Ὁ Λαμπρίδης<sup>2</sup> ἀνάγει τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ στὸ σλαβ. κουπούζ (μᾶλλον *karusъ* «κράμβη») ἑτυμολόγησι πού παρουσιάζει φωνητικὲς δυσκολίες: [*u > e, ъ > o*] καὶ πρέπει νὰ ἀπορριφθεῖ.

Ὁ Vasmer<sup>3</sup> ὁ ὁποῖος ἀναφέρει καὶ τὸν ἀνύπαρκτο τύπο *Κεπέσοβο*, τὸν θεωρεῖ ὡς ἓνα σλαβ. σχηματισμὸ σὲ -ονο ἀπὸ κύριο ὄνομα πού σχετίζει μὲ τὴ λ. τῶν Οὐιγούρων *kābās* «περήφανος», σχέση τὴν ὁποία θεωρῶ ἀπίθανη.

Τέλος, ὁ Zaimon<sup>4</sup>, παραδεχόμενος τὴν ἀνυπαρξία στὴ βουλγ. ὀνοματολογία σχετικοῦ προσωνυμίου ἀπὸ τὸ οὐιγούρικο *kābās*, προσπαθεῖ νὰ σχετίσει τὸ τοπν. μὲ τὸ βουλγ. *\*kapeš- < \*kapa* «σταγόνα» + τοπων. κατάλ. -εš.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ σλαβικῆς ἀρχῆς κατάλ. -ονο ἔγινε παραγωγικὴ καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες, δὲν εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἡ ἀναζήτησι τῆς ἀρχῆς κάθε σχηματισμοῦ σὲ -ονο στὶς σλαβικὲς γλῶσσες. Ἔτσι π.χ. τὰ τοπν. *Γιαννάκοβο, Γραμματίκοβο, Κρύφοβο, Μαύροβο, Μιχάλοβο* κλπ. πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἑλληνικοὶ σχηματισμοὶ (ἀπὸ τὰ κύρια ὀνόματα *Κρυφός, Μαῦρος, Μιχάλης* κλπ.) + τὴ σλαβ. ἀρχῆς κτητικὴ κατάλ. -οβο (< σλαβ. -ονο)<sup>5</sup>.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. *Καπέσοβο* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καπέσης* (καὶ *Καπέτης*)<sup>6</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς κατάλ. -οβο (< σλαβ. -ονο) πού ἔγινε παραγωγικὴ στὰ ἑλληνικά.

(σ. 92), *Κονίσπολις* (σ. 37), *Κόνιστα* (σ. 225), *Κόνιτσα* (σ. 37), *Κοντσικόν* (σ. 183) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο. Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. Miklosich, *Bildung*, 265· Šmilauer, 93· Malingoudis, *Studien*, 54.

1. Miklosich, *Bildung*, 262· Šmilauer, 99.

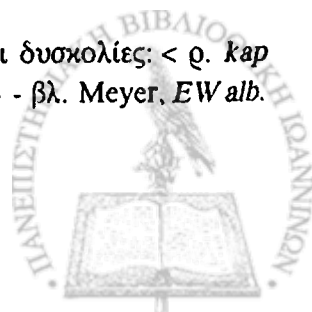
2. Λαμπρίδου, *Ζαγ.* 1. 34.

3. Vasmer, 37.

4. Zaimon, 110.

5. Georgakas *Beiträge* 2. 418.

6. ΟΤΕ Ἀθ. Ἡ ἀπόδοσι τοῦ προσων. στὴν ἄλβ. παρουσιάζει δυσκολίες: < ρ. *kap* «πιάνω, συλλαμβάνω» (πιθανῶς ἀπὸ το τουρκ. *kapmak* «τὸ ἴδιο» - βλ. Meyer, *EW alb.*



**Καρδαμίτσια, τὰ [sta kardamítsa] - [202]**

Ἵονομασία νεότερου οἰκισμοῦ, 7 χμ. Δ τῶν Ἰωαννίνων στήν ἐθνική ὁδό ἀπό Ἰωάννινα πρὸς Ἡγουμενίτσια.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Καρδαμίτσης*<sup>1</sup> μὲ μεταπλασμό ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο [st kardamíts] (=στοῦ Καρδαμίτση) > [tu kardamíts] καὶ [kardamítsa] ἀναλογικὰ πρὸς τοὺς πληθ. κτήματα, χωράφια κλπ.

Τὸ ἐπών. *Καρδαμίτσης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κάρδαμος*<sup>2</sup> (< *κάρδαμο(ν)* «εἶδος λαχανικοῦ»<sup>3</sup>) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -ίτσης.

**Καρίτσα, ἡ [zɛ garítsa] - (291)**

Ἵονομασία χωριοῦ στήν περιοχή τῆς Ζίτσας.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>4</sup> μὲ τὸν τύπο *Καρίτζα*, ὁ ὁποῖος δίνει τὴν ἐρμηνεία «μικρὰ κάρα», καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>5</sup> μὲ τὸν τύπο *Καρύτσα*, ἡ γραφή τοῦ ὁποῖου μὲ *υ* ὑποδηλώνει τὴ συσχέτιση τοῦ τοπν. μὲ τὴ λ. *καρυδιά* κλπ.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>6</sup> τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ σλαβ. *Gorica* (< *gora* «βουνὸ // δάσος»), συσχέτιση τὴν ὁποία δὲν θεωρεῖ σίγουρη καθὼς ὑποθέτει πὼς μιὰ παραγωγή ἀπὸ τὰ προσηγ. *κάρυον*, *καρυὰ* μὲ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -ίτσα εἶναι πιθανή.

Κατὰ τὴ γνώμη μου ὅμως καὶ οἱ δύο ἐρμηνεῖες εἶναι ἀπίθανες:

*Spr.*, 174) καὶ τὴν κατάλ. -ēs/-es ποὺ δηλώνει τὸ πρόσωπο ποὺ ἐκτελεῖ μιὰ ἐνέργεια: *gɟykatēs* «δικαστὴς» (< *gɟykatē* «δικαστήριον»), *ɾunonjēs* (< *ɾunonj* «ἐργάζομαι»), *shkɾues* «γραφεὺς» (< *shkɾue* «γραμμένος») κλπ., κατάλ. ἡ ὁποία εἶναι ἄτονη (Camaj, *Lehrbuch*, 56), μολονότι ἀπὸ τὸν Φουρίκη (ἸΑττική 41, 125. σημ. 8) ἀναφέρονται τοπν. μὲ τονισμένη τὴν κατάλ. [-ési]: *Καροπλέσι*, *Καρνέσι*, *Κασνέσι*, *Κορνέσι* κλπ.

Ἡ ἀπόδοση τέλος τοῦ προσωπ. στὸ τουρκ. ρ. *karmak* μὲ τὴ βοήθεια τῆς ἀρχ. τουρκ. μετοχικῆς κατάλ. -asi / -esi (H. J. Kissling, *Osmanisch-türkische Grammatik*, Wiesbaden 1960, 234) προσκρούει στὸ φωνητικὸ νόμο τῆς «ἁρμονίας τῶν φωνηέντων» τῆς τουρκικῆς.

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Ἦδη στὸν Πωρικολόγο ἀναφέρεται: «...τὸν θεῖον μου τὸν Κάρδαμον, τὸν δριμύτατον πάνυ» ἀπὸ προσωποποίηση τοῦ φυτοῦ κάρδαμον (Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στή λ. κάρδαμος).

3. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στή λ.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 73.

5. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 52.

6. Vasmer, 36.



Ἡ πρώτη ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ σλαβ. λ. *gorá* δὲν δίνει τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο οὔτε προσηγ. ἢ τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο μὲ τύπο σὲ α στὴ θέση τοῦ ἀρχ. σλαβ. ο.

Ἡ δεύτερη, γιατί θεωρεῖ ὡς ἀρχικὲς λέξεις τῆς τοπωνυμικῆς παραγωγῆς λέξεις οἱ ὁποῖες δὲν χρησιμοποιοῦνται (εἶναι τῆς ΑΕ ἢ λόγιες) καὶ ἕνας ἀναμενόμενος ὑποκορισμὸς τῶν λ. *καρύδι*, τὸ καὶ *καρυδιά*, ἢ τῆς κοινῆς ΝΕ θὰ ἦταν *καρυδίτσα* (καὶ *καρδίτσα*), *καρυδούλα* (ἢ *καρδούλα*) κλπ. καὶ οὐδέποτε \**καρίτσα* ἢ \**καρούλα* κλπ. δεδομένου ὅτι τὸ [d] δὲν ἀποβάλλεται στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα καὶ σὲ μεσοφωνηεντικὴ θέση<sup>1</sup>. Μόνο θεωρητικὰ θὰ μπορούσε νὰ εὐσταθήσει μιὰ παραγωγή ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *καρυά*, ἢ [karjá] + ὑποκορ. κατάλ. -ίτσα, παράγωγο ὁμῶς τὸ ὁποῖο δὲν συναντᾶται στὸν Ἑπειρωτ. χῶρο καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ μπορούσε νὰ δημιουργηθεῖ ἀπ' αὐτὴν τῆ λέξη ἕνα τοπωνύμιο.

Γι' αὐτὸ πιστεύω πῶς ἡ ἀρχὴ τοῦ τοπν. πρέπει νὰ ἀναζητηθεῖ ἀλλοῦ, ιδιαίτερα στὶς σλαβ. γλῶσσες, καὶ νὰ ἀποδοθεῖ ἢ

α) στὸ σλαβ. οὐσ. *korjto* «ἡ σκάφη // ἡ σκάφη τῆς πηγῆς // ἡ κοίτη // τὸ χαμήλωμα»<sup>2</sup> καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -ьса<sup>3</sup> μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. γ μὲ *i* στὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ α στὴν ἑλληνικὴ. Ἡ τελευταία ἀπόδοση (ο > α) πιθανῶς ἀπὸ ἐπίδραση τῆς ἀλβ. γλώσσας, ὅπου *karutë* «ἡ σκάφη»<sup>4</sup>.

Ἐκ τῆς σλαβ. λ. ποὺ γνωρίζει δάνεια τόσο στὴν ἑλλ. (*καρούτα*, ἢ / *κορίτος*, *ὄ*) καὶ στὴν ἀλβ. (*karutë*), σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια (βλ. τοπωνυμικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο στὸ λ. *Κορίτιανη*).

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Καρίτζα* / *Καρίτσα* (Καρδίτσα)<sup>5</sup>, *Καρίτσα* (Ἄρτα), *Καρίτσα* (Εὐρυτανία), *Καρίτσα* (Λάρισα), *Καρύτσα* (Λακωνία), *Καρίτσα* (Κατερίνη)<sup>6</sup> καὶ *Καρίτσα* (Ὀλυμπία)<sup>7</sup>.

ἢ β) ἀπὸ τὸ σλαβ. *garъ* (< ρ. *gorěti* «καίω») «μυρουδιά ἀπὸ κάψιμο

1. Τέτοια ἀποβολὴ πραγματοποιεῖται στὰ ΝΑ ιδιώματα (Ρόδος κλπ.) καὶ ἀλλοῦ.

2. Berneker, 579· Miklosich, 133.

3. Malingoudis, *Studien*, 153.

4. Malingoudis, *Studien*, 55, στὸ λ. *korjto*· Seliščev, 142.

5. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς τοῦ Δούσικου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 20 (1991) 39.

6. Βλ. Vasmer, 58, 82, 100, 168 καὶ 205 ἀντίστοιχα.

7. Georgacas-McDonald, 150.





// ἐκχερσωμένη με φωτιά περιοχή μέσα σέ δάσος»<sup>1</sup> καί τήν τοπωνυμική κατάλ. -ica<sup>2</sup>. Ἡ τροπή τοῦ ἀρχικοῦ [g-] σέ [k-] στήν ἑλλ. ἀπό ὑπερδιόρθωση<sup>3</sup>.

Πβ. καί ἀπό τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ ἐτυμολογικά συγγενή τοπν.: *Garištata* (βουλγ.), *Garišta*, *Garica*, *Garska Reka* (γιουγκ. Μακ.), *Garki* (πολ.), *Pogar* (οὐκρ.), *Syhozgar* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup>.

### **Καστάνιανη, ἡ [zɛ gastán'an'] - (15) [zɛ gastán'ani] - (359)**

Ὄνομασία δύο χωριῶν: α) στήν ἐπαρχία Κονίτισης πού μετονομάστηκε σέ *Καστανέα* (μετον. 1.2.1950) καί β) στήν ἐπαρχία Πογωνίου πού μετονομάστηκε σέ *Καστανή* (μετον. 29.12.1953).

Ὁ Λαμπρίδης<sup>5</sup> ἀναφερόμενος στήν Καστάνιανη Πογωνίου τή χαρακτηρίζει ὡς τόπο ὅπου «...ἡ καστανέα αὐτοφυῆς καί ἄφθονος...». Ἀξιωμαίως καί ὁ τύπος *Κόστιανη* γιά τήν ἴδια Καστάνιανη πού παραθέτει ὁ Χρ. Γκάσιος<sup>6</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. τύπο *Kostanjane* κι αὐτὸς ἀπὸ τὸ τοπν. *Kostanj* (< *kostanj* «ἡ καστανιά»<sup>7</sup>) καί τήν κατάλ. -jane, με τήν ὁποία σχηματίζονται λέξεις πού δηλώνουν τὸν κάτοικο μιᾶς περιοχῆς, με ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο με α στήν ἑλληνική.

Τὸ γεγονός ὅτι οἱ σέ -jane (-jani) τοπν. σχηματισμοὶ πού ἀναφέρει ὁ Vasmer<sup>8</sup> ἔχουν ὡς θέμα σλαβ. λέξεις, με κάνει νὰ ὑποθέσω ὅτι ἡ κατάλ. -jane δὲν ἔγινε παραγωγική στήν ἑλληνική καί ὡς ἐκ τούτου δὲν νομιμοποιεῖται ἡ ἀπόδοση τοῦ παραπάνω τοπν. σέ παραγωγή ἀπὸ τὰ ἑλλ. οὐσ. *κάστανο*, *τό*, *καστανιά*, ἡ κλπ.<sup>9</sup>.

1. Πβ. ἀκόμα τὰ σλαβ. σύνθετα προσηγ. με σλαβ. προθέσεις: *u-garъ* «ἀγεώργητος ἀγρός», *o-gar-ъkъ* «ἡ καύτρα, τὸ ἀναμμένο κάρβουνο», *iz-garъ* «τὸ λίπασμα» (βλ. Šmilauer, 64).

2. Malingoudis, *Studien*, 158.

3. Στὴ συνηθισμένη ἐμπρόθετη εκφορὰ τοῦ τοπν.: [z(d)ɛ garítsa] θεωρήθηκε πὺς τὸ [g-] εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἠχηροποίησης ἑνὸς ἀρχικοῦ [k- ] ἐξ αἰτίας τοῦ ἠχηροῦ [-n] τοῦ ἐμπρόθετου ἄρθρου.

4. Šmilauer, 64· Duridanov, 126.

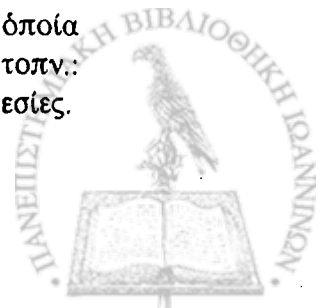
5. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 57.

6. Χρ. Γκάσιου, *Ἱστορία τῆς Καστάνιανης Κονίτισης*, Ἰωάννινα 1971, 13.

7. Miklosich, 133· Berneker, 492.

8. Vasmer, 303.

9. Τὸ ἀντίθετο ἔγινε με τὴ σλαβ. ἐπιθετ.-κτιτ. κατάλ. -ονъ (θηλ. -ονα) με τήν ὁποία σχηματίζονται στήν ἑλληνική ἀνδρων.: *Κάστοβα*, *Μάνθοβα* κλπ. καί τοπν.: *Γραμματικόβο*, *Νίκοβο* κλπ. τὰ ὁποία πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἑλληνικὲς ὀνοματοθεσίες.



Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Kostanj*, *Kostanjek*, *Kostanjevec* (σερβοκρ.), *Kostanj*, *Kostanjevica* (σλοβ.)<sup>1</sup>.

**Κατούνα, ἡ Νέα** [st néa katúna] - (373)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου ποῦ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κτίσματα* (ἀρχικὰ Ἄρϊνιστα) στὴν ἑλληνο-αλβανικὴ μεθόριο, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ νέο ὄνομα *Νεοχώρι* (μετον. 20.9.1955).

Ὁ παραπάνω οἰκισμὸς δημιουργήθηκε μετὰ τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου καὶ τῆ χάραξη τῶν ἑλληνο-αλβανικῶν συνόρων.

Ἡ ὄνομασία *Νέα Κατούνα* δόθηκε στὸν οἰκισμὸ γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ μητροπολιτικὸ χωριὸ *Katundi* (< ἄλβ. *katund*, -i «τὸ χωριὸ»<sup>2</sup>) ποῦ βρίσκεται στὴν ἄλβ. ἐπικράτεια.

Ἡ λ. εἶναι γνωστὴ στὴ μεσν. ἑλλ. μὲ τὸν τύπο *κατούνα* «ἐνδιαίτημα // δωμάτιο // σκηνὴ // οἰκισμὸς // στρατόπεδο // στρατιωτικὸς ἐξοπλισμὸς, ἐφόδια»<sup>3</sup> καὶ σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες: πβ. ἀρομ. *cătună* «καλύβα σκεπασμένη μὲ ἄχυρο»<sup>4</sup>, ρουμ. *catun* «χωριουδάκι»<sup>5</sup>, σλαβ. *katunъ* «τὸ φρούριο, τὸ στρατόπεδο»<sup>6</sup> κλπ. Ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὸ ἰταλ. *cantone*<sup>7</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κατούνα* (Αἰτωλοακαρν.), *Κατούνα, ἡ- Κατούνες, οἱ* (Ἀσπροπόταμο)<sup>8</sup>, *Κατούνες* (Ζαγ.), *Κατουνάκια* (τὰ ἐρημητήρια στὸν Ἄθω), *Κατούνιστα* (Ζαγ.), *Κατουνίστα* (Τριφυλία), *Κατούνιστα, Katuništa* (βουλγ.), *Katun, Katunište* (σερβ.) κλπ.<sup>9</sup>.

1. Miklosich, *Bildung*, 266.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 183· Γκίνης, 188· Buchholz, 221.

3. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ.

4. Parahagi, 355.

5. Σ. Κοτολούλη, *Ρουμανοελληνικὸν λεξικόν*, Ἀθήνα 1976, 105.

6. Miklosich, 113.

7. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὴ λ. Τὸ ἰταλ. *cantone* ἀπὸ τὸ ἑλλ. *κανθός* (βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 289· Φιλήντα, *Γλωσσογν.* 2, 173· Μηνᾶ, *Κάσος*, 63· Μηνᾶ, *Μεγένθυση*, 107· Meyer-Lübke, ἀριθμ. 1616). Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ πὼς κατὰ τὸν Miklosich (δ.π.) εἶναι πιθανὴ ἡ σχέση τῶν λ. μὲ τὰ τουρκ. *katan, kutan* «καλύβα προβάτων».

8. Χατζηγάκη, *Ἀσπροπόταμο*, 117.

9. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 306-307 καὶ 493.



**Κατσικά, ή [zɔh gatská] - (163)**

Όνομασία κοινότητας στη Ν-ΝΑ πλευρά της λίμνης των Ίωαννίνων. Το τοπν. συνηθίζεται (βλ. και ΣΣΕΔΚ) και σε άρσ. γένος: *ό Κατσικάς*.

Το τοπν. είναι κυριών. και προέρχεται από το έπων. *Κατσικάς*<sup>1</sup> (< επαγγελματικό *κατσικάς*<sup>2</sup> < *κασίκι* + *κατάλ.* επαγγελματικών -άς). Ό μεταπλασμός σε θηλ. αναλογικά προς το γένος των λέξεων *θέση, περιοχή, βρύση* κλπ. με τις όποιες είχε συνδεθεί ως κτήμα ή με άλλον τρόπο το όνομα κάποιου *Κατσικά*.

**Κεράσοβο, τό [sto k'erasovo] - (13/362/246)**

Όνομασία τριών οικισμών: α) στην έπαρχία Δωδώνης, που είναι γνωστός και με το έπίσημο όνομα *Κερασέα* (μετον. 20.9.1955), β) στην έπαρχία Πογωνίου του όποιου το όνομα διατηρήθηκε ως *Κεράσοβο* και γ) στην έπαρχία Κονίτσης, οικισμός που είναι γνωστός και με το έπίσημο όνομα *Άγία Παρασκευή* (μετον. 29.12.1953).

Ό Vasmer<sup>3</sup> θεωρεί το τοπν. ως μία σλαβ. ονοματοθεσία με τή σλαβ. έπιθετ.-κτητ. *κατάλ.* -ονο από ένα έλλ. προσωπ. \**Κέρασος*<sup>4</sup>.

Νομίζω ώστόσο πώς είναι όρθότερο νά θεωρήσουμε το τοπν. ως μιá έλλ. ονοματοθεσία από τά προσωπ. \**Κέρασος* / \**Κεράσης* και τή δά-νεια στην έλλ. σλαβ. άρχής έπιθετ.-κτητ. *κατάλ.* -οβο, -οβα (βλ. και στο τοπν. *Κρυφοβός, ό*).

Το προσωπ. \**Κεράσης* προέρχεται είτε από το θέμα *κερασ-* του ρ. *κερνῶ*, όπως και τά *Βροντήσης, Γανώσης, Γελάσης, Κοιμήσης, Καπνίσης* κλπ. είτε από το ουσ. *κεράσι*, όπως και τά *Άγρίμης, Βλαστάρης, Καλκάνης, Καρπούζης, Καρύδης, Κρεμμύδης* κλπ.<sup>5</sup>

Πβ. και τοπν. *Κεράσοβο* (Πρέβεζα, Εύρυτανία), *Άνω / Κάτω Κεράσοβο* (έπαρχ. Μεσολογγίου) και *Κερασοβάκι* (Τρίκ.)<sup>6</sup>.

1. Τριανταφυλλίδης, 40.

2. Το επαγγελματικό γνωστό ήδη στη μεσν. έλλ. όπου *κατσικάς* «βοσκός αϊγών» (βλ. Μ. Triantaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*, *Άπαντα* 1, 401).

3. Vasmer, 37.

4. Πβ. και προσωπ. *Κεράσιος* στον Πωρικολόγο (Κριαρά. Λεξ., στη λ.).

5. Βλ. Άνδριώτη, *Συμβολή*, 336-337 και *Άντιχάρισμα*, 172-173.

6. Κ. Σπανού, «Η άνέκδοτη πρόθεση 39 τής Μονής του Δούσιου», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 20 (1991) 71· ΜΕΕ.



**Κιάρε [η γάρε] - (94)**

Πρόκειται για την άρομ. ονομασία βλαχόφωνου χωριού κοντά στο Μέτσοβο που είναι γνωστό και με το ελληνικό, σημασιολογικά αντίστοιχο, τοπν. Ἀνήλιο<sup>1</sup>.

Το τοπν. προέρχεται από το άρομ. ουσ. *keare* «τὸ ἀνήλιο», ἀπὸ τὸ ρ. *ker* «ἀφανίζομαι, χάνομαι, πεθαίνω» < λατ. *perire* «ἀπόλλυμαι, χάνομαι»<sup>2</sup> με τροπή τοῦ λατ. [p] σὲ [k'] στὴν ἀρομουνική<sup>3</sup>. Κατὰ τὴν ἐκφορὰ τοῦ τοπν. χρησιμοποιεῖται ἡ πρόθ. *n* (ἢ *in*) «εἰς».

Τὸ ἴδιο τοπν. καταγράφεται καὶ στὴν περιοχή τοῦ βλαχόφωνου χωριού Φλαμπουράρι (Ζαγ.)<sup>4</sup>.

**Κλαζιάδες, οἱ [sts klažadis] - (109)**

Ὄνομασία χωριού στο ἑκατομ. πεδίο τῶν Ἰωαννίνων. Εἶναι γνωστό καὶ με τὸ ἐπίσημο ὄνομα Δροσοχώρι (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατό:

α) νὰ θεωρηθεῖ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στο ἑλλ. ἐπών. *Κλαδιάς* (< κλάδος, ὁ + κατάλ. -ιάς)<sup>5</sup> καὶ *Κλαζιάδες* στὸν πληθ. με τροπή τοῦ [dʒ]

1. Ὡς μεταφραστικό δάνειο τὸ χαρακτηρίζει ὁ Συμεωνίδης (Συμεωνίδη. *Εἰσαγωγή*, 64).

2. Parahagi, 702 καὶ 704· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 212.

3. Ὅχι μόνο τὸ *p*, ἀλλὰ ὅλη ἡ σειρά τῶν λατ. χειλικῶν: *p, b, f, v, m* οὐρανώνεται σὲ *k', g', h', y, n'* στὴν ἀρομουνική. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικά που διαφοροποιεῖ τὴν άρομ. ἀπὸ τὶς ἄλλες διαλέκτους τῆς λατινικῆς στὴ Βαλκανική.

4. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 590.

5. Τὸ ἐπών., τὸ ὁποῖο καταχωρίζεται στὸν κατάλογο τοῦ ΟΤΕ (βλ. *ΟΤΕ Ἀθ.*), δὲν μπορεῖ κατὰ τὴ γνώμη μου νὰ παραχθεῖ ἀπὸ τὸ οὐσ. *κλαδί* + τὴν κατάλ. -ιάς, γιατί θὰ ὑπῆρχε σημασιολογική δυσκολία στο σχηματισμὸ τοῦ προσωπωνιμίου. Τὶ χαρακτηριστικό, τὶ ἐπάγγελμα κλπ. θὰ μπορούσε νὰ δώσει κανεὶς σὲ κάποιον ὀνομάζοντάς τον με βάση τὸ οὐσ. *κλαδί*: Γι' αὐτὸ πιστεύω πὼς τόσο τὸ ἐπών. *Κλαδιάς* ὅσο καὶ τὸ *Κλαδᾶς* (με τὴν ἐπαγγελματ. κατάλ. -ιάς) πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν στο οὐσ. *κλάδος*. ὁ τὸ ὁποῖο εἶναι μεταρρηματ. οὐσ. ἀπὸ τὸ ρ. *κλαδεύω* καὶ ἔχει τὴ σημασία «τὸ κλάδεμα» καὶ \**κλαδ(ι)άς* «αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται με τὸ κλάδεμα».

Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ πὼς ὁ Γεωργακάς (βλ. Γεωργακά, *Συμβολή*, 73) διατυπώνει τὶς ἀντιρρήσεις του γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ προσωπ. *Κλαδᾶς* (μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸν 14. αἰ. στὴν Πελοπόννησο) ἀπὸ τὸν Weigand (σ. 13) στο σλαβ. *kláda* «τὸ δοκάρι, ὁ κορμός». Τὴν ἀποψη τοῦ Γεωργακά δέχεται καὶ ὁ Vasmer (σ. 168) λόγω τοῦ τονισμοῦ. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ σημασία τῆς λ. *κλάδος*, ὁ «σανὶς, μαδῆρι» (βλ. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ., σημασία 2) μᾶλλον πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ ἀμάρτυρο δάνειο ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ νὰ μὴν συναφθεῖ με τὸ ἑλλ. *κλάδος*.



σέ [ž]¹. Ὁ τύπος *Κλαδιάδες* ἀρχικά δήλωνε τὰ μέλη τῆς οἰκ. *Κλαδιᾶ* καὶ ἀργότερα τὸν τόπο ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα².

β) Νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *klada* (< *kolda* «δοκάρι, κορμός, κούτσουρο»³) καὶ τὴν κτητ.-ἐπιθετ. θηλ. κατάλ. *-ja* (ἀρσ. *-jъ*) > \*[*kladja*] καὶ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [dj] μὲ [ž] στὴν ἑλλ.⁴: \*[*klaža*]. Στὸν ἔτσι δημιουργημένο ἐπιθετ. - κτητ. τύπο προστέθηκε ἡ κατάλ. *-atъ* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπίθετα⁵: \**klažatъ* τύπο στὸν ὁποῖο ἐπέδρασε παρετυμολογικά ἡ ἑλλ. τοπωνυμική κατάλ. *-άδες*.

Ἔας σημειωθεῖ πὼς ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *klada* σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο⁶.

### Κοβίλιανη, ἡ (zδη guvί' an) - [212]

Ὄνομασία χωριοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὴν ἐπίσημη ὀνομασία *Πολύλοφος* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο σωστὰ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer στὸ σλαβ. τύπο *Kobyļjane* καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «(χωριὸ) μὲ φοράδες», προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Kobilja* (καὶ *Kobilje*)⁷ (< *kobyļa* «ἡ φοράδα»⁸) καὶ τὴν κατάλ. *-jane*.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Kobilek*, *Kobiljak* (βουλγ.), *Kobiljak* (γιουγκ. Μακ.), *Kobiljak*, *Kobilja*, *Kobilje*, *Kobilno*, *Kobilice*, *Kobiljevo*, *Kobilska* (σερβοκρ.), *Kobilka*, *Kobilno* (σλοβ.), *Kobyliarka* (σλοβακ.), *Kobylice*, *Kobylé*, *Kobylà* (τσεχ.),

1. Γιά τὴν τροπὴ τοῦ [dj] σέ [ž] ὄχι μόνο σέ λ. τῆς ΑΕ, ἀλλὰ καὶ στὰ ΝΕ ιδιώματα βλ. Φιλήντα, *Γλωσσογν. 1*, 144-147, ὅπου καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὴν Ἑπειρο: π.χ. ζουλίζω < διυλίζω, ζουπιζώ < διοπιζώ, ζύγρα < διύγρα κλπ. Πβ. τὴν ἴδια τροπὴ καὶ στὴν τσακόνικη διάλεκτο, ὅπου: βαννίζα < βαννίδια, γουρνίζα < γουρνίδια, ζβαῖχου < διαβάζω κλπ. (Ἰ. Αθ. Κωστάκη, *Λεξικό τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου*, Ἀθήνα 1986, λγ'). Πβ. καὶ Στ. Κατσουλέα «Γύρω ἀπὸ τὸ ἐπώνυμο "Ζύγρας"», *ΟΝΟΜΑΤΑ 7* (1982) 36 κέξ.

2. Εἶναι γνωστοὶ οἱ τοπωνυμικοὶ σχηματισμοὶ ἀπὸ προσωπ. σέ *-άδες*: π.χ. *Νεγράδες*, *Νεγράδες*, *Φραγκάδες* κλπ.

3. Miklosich, 123· Berneker, 543.

4. Vasmer, 297· Malingoudis, *Studien*, 149.

5. Πβ. Miklosich, *Bildung*, 211, ὅπου καὶ σλαβικές παραγωγές μὲ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ata* (ἀρσ. *-atъ*) ἀπὸ ἐπιθετ. σχηματισμούς: *grъmovata*, *bahnovate*, *liskovate*, *lomovatoie* κλπ.

6. Miklosich, *Bildung*, 262· Šmilauer, 91.

7. Vasmer, 37.

8. Miklosich, 122.



*Kobylec, Kobylany, Kobylanka* (πολ.), *Kobilka, Kobylá, Kobylany* (ουκρ.), *Kabyl'sčyna* (λευκορ.), *Kobylki* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>

**Κοκκινόχωμα, τὸ [stu kuk'νόhuma] - (271)**

Ἵνομασία χωριοῦ τῶν Κουρεντοχωριῶν, τὸ ὁποῖο ἀποσπίαστηκε (31.7.1930) ἀπὸ τὴν κοινότητα Ἰραχοβίτσας (ἐπίσ. Λευκοθέα). Ἰναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸν Λαμπρίδῃ<sup>2</sup>. Ἵ κάτοικος *Κοκκινομαχίτης, -ισσα* [kuk'nytah'ít-s, -t-sa]. Τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν στὴ θέση Παλιοχώρι. Ἵ λειψυδρία ἀνάγκασε τοὺς κατοίκους του νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ χτίσουν νέο χωριὸ «... σ' ἓνα σαμαράκι πὸ ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ του εἶναι ξηρόλακκοι μὲ τὴν ὀνομασία Βαρκὸς (ἀπὸ ΒΔ) καὶ Τζινέλ (ἀπὸ ΝΔ)»<sup>3</sup>.

Ἵτσι ὀπως παραδίδεται ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ, τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σύνθετο προσηγ. *κοκκινόχωμα, τὸ* (< ἐπίθ. *κόκκινος* + οὐσ. *χῶμα*) «...γιὰ τὸ ζωηρὰ κόκκινο χρῶμα τῶν γαιῶν του»<sup>4</sup>.

Ἵστόσο ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἔθνικοῦ [kuk'nytah'ít-s]<sup>5</sup> ἀπὸ τὸ τοπν. *Κοκκινόχωμα* παρουσιάζεται παράταιρος. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ αὐτοῦ τοῦ ἔθνικοῦ ἀπὸ τὸ τοπν. *Κοκκινόχωμα* δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπικαλεσθεῖ οὔτε κανονικὲς τροπὲς οὔτε μεταθέσεις φθόγγων κλπ. Γι' αὐτὸ ὑποθέτω πὸς τὸ ἀρχικὸ τοπν. θὰ εἶχε ὡς α' συνθετ. τὸ ἐπίθ. *κόκκινος*, ἀλλὰ ὡς β' συνθετ. πιθανῶς τὸ προσηγ. *μαχιάς* (καὶ *μαχές, οἱ / μαχιά, ἡ*) «τὸ ξύλο τῆς στέγης, τὸ ἀγκωνάρι τῆς στέγης πάνω στὸ ὁποῖο καρφώνονται τὰ κουτσοψάλιδα»<sup>6</sup> καὶ συνεκδοχικὰ «ἡ στέγη», σημασία μὲ τὴν ὁποία χρησιμοποιήθηκε ἡ λ. μεταφορικὰ γιὰ νὰ ὀνομάσει «τὸ σαμαράκι» πάνω στὸ ὁποῖο χτίστηκε τὸ νέο χωριὸ. Ἵτσι ἀπὸ τὸν τοπω-

1. Miklosich, *Bildung*, 264· Vasmer, 37 καὶ 116· Šmilauer, 90.

2. Λαμπρίδου, *Ἰαθοεργήματα* 2, 195.

3. Β. Κώτση, *Τοπωνύμια τοῦ χωριοῦ Κοκκινοχώματος Ἰωαννίνων*, Κοκκινόχωμα 1985, 5.

4. Στ. Μπέττη, «Τοπωνυμικὸ τῆς ποτέ ἐπαρχίας Κουρέντων», *HE* 10 (1961) 148.

5. Τὸ ἔθνικὸ μὲ τὸν τύπο αὐτὸ τὸ ἄκουσα καὶ ὁ ἴδιος ὄχι μόνον στὸ χωριὸ, ἀλλὰ καὶ στὶς ὀμορες κοινότητες. Ἵπαναλαμβάνεται ἐξάλλου τόσο ἀπὸ τὸν Κώτση (ὀ.π.) ὀσο καὶ ἀπὸ τὸν Μπέττη (ὀ.π.). Εἶναι παγιωμένο δηλ. στὴ συνείδηση τῶν κατοίκων πὸς ὁ κάτοικος τοῦ χωριοῦ *Κοκκινόχωμα* λέγεται [kuk'nytah'ít-s], ἀπὸ τὸν ντόπιο ὁ ὀποῖος ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν ἀσυνέπεια πὸς ὑπάρχει κατὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἔθνικοῦ ἀπὸ τὸ τοπν. *Κοκκινόχωμα*.

6. Μπόγκας 1, 231 καὶ 2, 227, Ἵ λ. εἶναι δάνειο ἀπὸ τὴν ἀλβ., ὀπου *mahi* (καὶ *mahia* ὀριστικὸς τύπος) «τὸ δοκάρι τῆς στέγης» (Βλ. Οἰκονόμου, Ἰαβ. *ἐπίδραση*, 50-51).



νυμικό τύπο \*Κοκκινομαχιάς θὰ μποροῦσε μὲ τὴν κατάλ. -ίτης, νὰ δικαιολογηθεῖ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἔθνικοῦ Κοκκινομαχίτης, -ισσα.

### Κολονιάτι, τὸ [stu kulun'át] - (171)

Ὀνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μπιζανίου. Ἐμφανίζεται στὸ ΣΣΕΔΚ μὲ τοὺς τύπους Κολωνιάτη (1920), Κολονιάτες (1928) καὶ Κολωνιάτιον (1940).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ σχηματίζεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ ἐπὼν. Κολόνιας<sup>1</sup> καὶ τὴν ἀλβ. κατάλ. -at(i) μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα

ἢ β) ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ *kolopiat* < τοπν. Κολονία ἢ Κολόνια<sup>2</sup> καὶ τὴν παραπάνω ἀλβ. κατάλ. -at(i) μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται καὶ ἔθνικά<sup>3</sup>.

### Κομματάκια, τὰ [sta kumaták'a] - (142)

Ὀνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος ἀνήκει διοικητικὰ στὴν κοινότητα Πραμάντων.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ὑποκορ. *κομματάκι*, τὸ (<κομμάτι, τὸ + ὑποκορ. κατάλ. -άκι). Ἡ λ. σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση δηλώνει «μικρὰ τμήματα ἀγρῶν, μικρὰ χωράφια».

Ἡ λ. πολὺ συχνὴ ὡς τοπν.: πβ. ἐνδεικτικὰ τοπν. *Κομματάκι* καὶ *Κομματάκια* (14 φορές) ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς ΝΔ Πελοποννήσου<sup>4</sup>.

### Κόνιτσα, ἡ [zɨ góntsa] - (40)

Ὀνομασία δήμου, διοικητικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κέντρου τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας.

Ὁ Vasmer<sup>5</sup> συνάπτει τὸ τοπν. μὲ τὸ σερβοκρ. τοπν. *Kopiče* καὶ μὲ τὸ τοπν. *Kopča* ἀπὸ τὴ γιουγκ. Μακεδονία, χωρὶς νὰ δίνει παραπέρα ἐξηγήσεις.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. *kopica* «ἡ κορυφή» (πβ. σλοβ. *kopac* «τέλος,

1. Βλ. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 116.

2. Πρόκειται γιὰ περιφέρεια τῆς Β. Ἠπείρου ἀνάμεσα στὴν Κόνιτσα καὶ τὴν Κοριτσά.

3. Βλ. Φουρίκη, Ἀττική 41, 171 καὶ σημ. 1, 172· βλ. καὶ Ἀμάντου, Γλωσσ. μελ., ὅπου ἐπὼν. ἀπὸ τὴν Ἠπειρο σὲ -άτες.

4. Georgacas-McDonald, 161.

5. Vasmer, 37.



κορυφή», τσεχ. *konec* «κορυφή» κλπ.) τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ προσηγ. *kopь* «ἡ ἀρχή»<sup>1</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ica*.

β) Ἐπὶ τὸν ἐπιθετ. τύπο \**konь* (< σλαβ. οὐσ. *kopь* «τὸ ἄλογο»<sup>2</sup> + ἐπιθετ. κατάλ. *-ь*, θηλ. *-ja*<sup>3</sup>) καὶ τὴν κατάλ. *-ica*<sup>4</sup>.

Γίνεται φανερό πὺς ἡ κατάλ. *-ica* στὶς δύο ἐτυμολογίες πού ἀναφέρθηκαν λαμβάνεται μὲ δύο διαφορετικὲς λειτουργίες: στὴν α' ὑποκορίζει τὸ οὐσ., ἐνῶ στὴ β' οὐσιαστικοποιεῖ τὸν ἐπιθετ. τύπο<sup>5</sup>.

Ἡ γεωμορφολογία τῆς περιοχῆς κάνει κατὰ τὴ γνώμη μου πιθανότερη τὴν α' ἐκδοχὴ καθὼς ἡ Κόνιτσα χτισμένη στὶς πλαγιὲς τῶν ὑψωμάτων τοῦ Σμόλικα ἐμφανίζεται ὡς «μικρὸ ὑψωμα, τέλος, σύνορο» γιὰ ὁποῖον ἔρχεται ἀπὸ τὴ φυσικὴ δίοδο τοῦ κάμπου τῆς Κόνιτσας καὶ τοῦ Βοΐδομάτη, ἐνῶ τὸ κατεξοχὴν «ὑψωμα, τέλος, σύνορο» θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ τόσο ὁ Σμόλικας ὅσο καὶ τὰ ὑψώματα τῆς Γκαμήλας. Ἐξ σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἡ Κόνιτσα δὲν εἶχε οὔτε ἔχει φήμη «ἀλογοτρόφου» περιοχῆς.

Τόσο ἀπὸ τὸ *kopь* ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ *kopь* σχηματίζονται τοπωνύμια:

α. *kopь*: ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Konci*, *Kopačnik*, *Hudi Konec* (σερβοκρ.), *Konečnik* (σλοβ.), *Končistá* (σλοβακ.), *Končiny* (τσεχ.), *Koniespol* (πολ.), *Konečna* (οὐκρ.), *Končinka* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>

β. *kopь*: ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τά: *Κόνιτσα* (Ἰωάνν.), *Κονίπολις* (Ἰωάνν.), *Κόνισκα* (Αἰτωλοακαρν.-Λακωνία), *Κονισκός* (Τρίκ.), *Κονιάρη* (Μαγν.), *Κονιάκος* (Φωκίδα), *Κοντσακόν* (Κοζ.), *Κονίσκια* (Λακωνία)<sup>7</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Konska* (βουλγ.), *Konjsko* (γιουγκ. Μακ.), *Konjsko Brdo*, *Konjščina*, *Konjsko Jezero*, *Konjsca* (σερβοκρ.), *Konjščica*, *Konj*, *Konjsko* (σλοβ.), *Konska* (σλοβακ.), *Konice*, *Koněpurý* (τσεχ.), *Konskie* (πολ.), *Konotor*, *Konjskoe* (οὐκρ.), *Konik*, *Konevo*, *Konevь Богъ* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>

Πβ. καὶ ἐπὺν. *Κονιτσιώτης* ἀπὸ ἐθνικό.

1. Γιά τοὺς σλαβ. τύπους βλ. Miklosich, 115 καὶ Bemeker, 560.

2. Miklosich, 128.

3. Miklosich, *Bildung*, 207.

4. Ὁ σλαβ. ἐπιθετ. τύπος μπορεῖ νὰ δημιουργηθεῖ ἐπίσης μὲ τὴν προσθήκη στὸ οὐσ. *kopь* τῆς ἐπιθετ. κατάλ. *-ь* > ἐπιθ. \**kopьь*, ἀπ' ὅπου μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [j] στὴν ἑλληνική, ἀνομοιοτυπικὴ ἀποβολὴ τοῦ [n] καὶ προσθήκη τῆς κατάλ. *-ica* ἔχουμε τὸν ἴδιο τοπωνυμικό τύπο.

5. Miklosich, *Bildung*, 210.

6. Miklosich, *Bildung*, 265· Šmilauer, 93.

7. Vasmer, 37, 71, 92, 109, 116, 183· Malingoudis, *Studien*, 54.

8. Miklosich, *δ.π.*· Šmilauer, *δ.π.*





**Κόνιτσα, ή [zɔn góntska] - (205)**

Όνομασία κοινότητας στην περιοχή τῶν χωριῶν τοῦ Γραμμένου. Τὸ χωριὸ ἀναγράφεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>1</sup> μὲ τὸν τύπο *Κόντζκα*. Σὲ ἐπίσημη χρῆση τὸ τοπν. συνηθίζεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Κόντσικα*, μᾶλλον ἀπὸ ἐσφαλμένη ἀποκατάσταση τοῦ φωνητικοῦ τύπου [*Κόντσκα*] μὲ ἐπένθεση τοῦ [i] μεταξὺ [ts] καὶ [k], ἡ ὁποία ἀσφαλῶς ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὴν παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς κατάλ. -ικος.

Τὸ τοπν. εἶναι ζῶννυμο καὶ προέρχεται<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *κοпѣ* «τὸ ἄλογο» καὶ στὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ьска (ἄρσ. -ьскъ)<sup>3</sup> μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ъ μὲ [i] στὴν ἑλλ. καὶ τροπὴ τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος *sk* σὲ [tsk]<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κόντζκα* (Φιλιάτες, περιοχή Τεπελενίου)<sup>5</sup>, *Κόνισκα* (Αἰτωλοακαρν. - Λακων.), *Κοντσικὸ* (Κοζ., ἐπίσημη ὄνομ. *Γαλατινή*), *Κονισκὸς* (Λακων.), ὅπως καὶ τὰ πολυάριθμα τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Κοпска* (βουλγ.), *Κοпјско* κλπ.<sup>6</sup>

**Κοντοβράκι, τὸ [stu kunduntrákʻ] - (123)**

Όνομασία κοινότητας γνωστῆς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δαφνούλα* (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κοντοβράκης*<sup>7</sup> μὲ μεταπλασμό σὲ οὐδ. γένος. Τὸ ἐπών. *Κοντοβράκης* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *κοντοβράκι*, τὸ «βραχεῖα περισκελὶς τῶν χωρικῶν»<sup>8</sup> (< πρόθημα *κοντο-*<sup>9</sup> καὶ οὐσ. *βρακί*, τὸ καὶ *-βράκι* στὴ σύνθεση μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου).

1 Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 328.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 37.

3. Miklosich, *Bildung*, 209.

4. Κατὰ τὸν Vasmer (σ. 307) πρόκειται γιὰ τροπὴ ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὴ βουλγαρικὴ γλῶσσα.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 354 καὶ 369.

6. Βλ. προηγούμενο τοπν., Vasmer, 183 καὶ ἰδιαίτερα Malingoudis, *Studien*, 54, ὅπου πολυάριθμα τοπωνυμικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο.

7. Τριανταφυλλίδης, 57.

8. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

9. Τὸ πρόθημα *κοντο-* ὡς α' συνθετικὸ συντίθεται ὄχι μόνον μὲ ὀνόματα καὶ ῥήματα (καὶ ἔχει ὑποκορ. σημασία: *κοντόβραδο*, *κοντόγεμος*, *κοντοκλάδι*, *κοντολαίμης* κλπ. καὶ *κοντοζυγῶνω*, *κοντοπηδῶ*, *κοντοστέκω* κλπ.), ἀλλὰ καὶ σὲ βαφτιστικά. Ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ *κοντο-* μὲ βαφτ. σχηματίζονται ἐπών.: π.χ. *Κοντογιάννης*, *Κοντογιώργης*, *Κοντοδόμας* κλπ. (βλ. Τριανταφυλλίδη, 106).



**Κοπάνη, ή [ζη γυράη] - (189)**

Όνομασία χωριού στους ανατολικούς πρόποδες του Τόμαρου.

Τό τοπν. αναφέρεται ήδη στο χρυσόβουλλο του 1319 με τον τύπο *Κοπάνη*, τύπο ο οποίος διορθώνεται σε υποσημείωση από τον Άραβαντινό σε *Κοπάνοι, οί*<sup>1</sup>. Μολονότι υπάρχει έπων. *Κόπανος* (πβ. και τον *Άγιο Νικόλαο Κοπάνων*, εκκλησία έξω από τα Γιάννινα), ωστόσο ο αναμενόμενος τύπος ενός κυριών. τοπν. θά ήταν [*sts kuráns*] (= στους Κοπάνους), τύπος ο οποίος δεν μαρτυρείται.

Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. *κοραпъ* «ή γούβα με νερό, ή τάφος» (< ρ. *κορατί* «σκάβω»)<sup>2</sup> και την έπιθετ. κατάλ. *-jъ*<sup>3</sup>, έτυμολόγηση ή οποία ένισχύεται από τοπν. της ίδιας έτυμολογικής αρχής τόσο στον έλληνόφωνο χώρο: *Κοπάνες, οί* (Κεράσοβο Κονίτσης)<sup>4</sup>, *Κοπάνιτσα* (Τριφυλία), *Κοπανός* (Βέροια)<sup>5</sup> όσο και από το σλαβόφωνο: *Koraninata* (βουλγ.), *Koranica* (γιουγκ. Μακ.), *Koračni Do*, *Koranica*, *Koračce Trat* (σερβοκρ.), *Koračnica* (σλοβ.), *Priekora* (σλοβακ.), *Koranina*, *Koraniny* (τσεχ.), *Koranica* (πολ.), *Pozkoraņa*, *Koraп*, *Koranky* (ουκρ.), *Karačyi* (λευκορ.), *Koranište* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>

1. Άραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 305 και σημ. 9.

2. Miklosich, 128, λ. *kor-1*· Berneker, 562.

Λέξεις της ίδιας έτυμολογικής αρχής υπάρχουν και σε άλλες βαλκανικές γλώσσες: πβ. έλλ. *κόπανον*, τό «έργαλείον προς κοπάνισμα, γουδοχέρι // πέλεκυς μαγειρείου», *κόπτω* «πλήττω, κτυπώ // φονεύω // κτυπώ διά πελέκεως, αποκόπτω κλπ.» (Σταματάκου, *Λεξ. ΑΕ*, στίς λ.), τό άρομ. *curaпā/-e*, πληθ. *-i* «σκάφη από ξύλο» (βλ. Parahagi, 409, ο οποίος τό αποδίδει στο άρχ. σλαβ. *κοραпја*), τό ρουμ. *coraie* «σκάφη» (< άρχ. σλαβ. *κοραпја*, Tiktin 1, 639), τό άλβ. *κοράп*, *-i* «ο κόπανος, τό γουδοχέρι» (< έλλ. *κόπανον* / βουλγ. *κοραп*: Meyer, *EW alb. Spr.*, 197-198).

Τόσο τά σλαβ. *κορατί*, *κοραпъ* όσο και τά έλλ. *κόπτω*, *κόπανον* πρέπει νά θεωρηθουν συγγενικά σε ΙΕ έπίπεδο. Τά σχετικά λήμματα από τις άλλες βαλκανικές γλώσσες αποδίδονται ή στη σλαβ. ή στην έλληνική. Στην τοπωνυμική ωστόσο χρήση, εκτός της σλαβ. εκδοχής του τοπν., μόνο τό άρομ. προσηγ. θά μπορούσε νά θεωρηθεί ως βάση για τό σχηματισμό του τοπωνυμίου. Κι αυτό για λόγους σημασιολογικούς. Πβ. και τό άρομ. τοπν. *Κυράпi, Ia* «στις κοπάνες» από τη βλαχόφωνη Σαμαρίνα (Κ. Ντίνα, «Τό τοπωνυμικό Σαμαρίνας Γρεβενών», *Μακεδονικά* 20 [1980], 329).

3. Malingoudis, *Studien*, 79, λ. *Oslja*.

4. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 221.

5. Vasmer, 147 και 205.

6. Miklosich, *Bildung*, 265· Šmilauer, 93-94.



**Κόπρα, ή [ζηγόρα] - (223)**

Όνομασία του χωριού που είναι γνωστό σήμερα και με το επίσημο όνομα Άνθοχώρι (μετον. 20-9-1955). Με το ίδιο επίσημο όνομα είναι γνωστό και το χωριό Δερβεντίστα στην έπαρχία Μετσόβου.

Το τοπν. είναι πιθανώς φυτών. και προέρχεται<sup>1</sup> από το σλαβ. ουσ. *korъ* «τό άνηθο, *Anethum graveolens*»<sup>2</sup> και τή σλαβ. περιεκτική κατάλ. -*ja* (έν. *je*)<sup>3</sup>.

Πβ. και τὰ συγγενή έτυμολογικά τοπν. από τον έλληνόφωνο χώρο: *Κόπριβα* (Γρεβ.), *Κοπρίβα* (Νιγρίτα), *Κοπρινίτσα* (Ζαγ.)<sup>4</sup> και από το σλαβόφωνο χώρο τὰ *Κοραγα* (βουλγ.), *Κορπο*, *Κοργμπικъ* (σερβοκρ.), *Κορρονά Dolina* (σλοβακ.), *Κορπίκ*, *Κορρονά* (τσεχ.), *Κοργκι* (πολ.), *Υκγορ* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>

Λιγότερο πιθανή ή προέλευση του τοπν. από τὸ επίσης σλαβ. *korpa* «τό στάλαγμα» (< *koriti* «έκσφενδονίζω, ραντίζω»), ιδιαίτερα από τή σημασία «σημάδι, σύνορο»<sup>5</sup> με μετάθεση του *r*. Πβ. και τὰ τοπν. *Κορινjak* (βουλγ.), *Κγορα* (γιουγκ. Μακ.), *Κγοράçona Vrutice* (τσεχ.), *Ukγορ* (πολ.)<sup>6</sup>.

**Κορδολία, ή [ζηgurđulία] - (161)**

Όνομασία μικρού οικισμού κοντά στο χωριό Μουζακαίοι.

Το τοπν. πιθανώς είναι κυριών. και προέρχεται από το προσωπ.

1. Θεωρητικά το τοπν. θά μπορούσε να άναγθει και στην έλλ. γλώσσα:

α) από το μεγεθ. \*κόπρα < κόπρος, έκδοχή ή όποια δέν ένθαρρύνεται όχι μόνο γιατί τέτοιο μεγεθ. δέν μαρτυρείται αλλά και επειδή είναι λιγοστές στην έλλ. παρόμοιες παραγωγές (πβ. Μηνά, *Μεγέθυνση*, 47),

β) από το μεταρρηματικό ουσ. \*κόπρα < κοπρίζω, κατά το σχήμα: *άχνίζω* > *άχνα*, *γναρίζω* > *γνώρα*, *γυρίζω* > *γύρα* κλπ., παράγωγο που επίσης δέν μαρτυρείται,

γ) από το ουσ. *κόπρα*, ή «ή λευκή σάρξ ή άποτελοῦσα τὸ έξωτερικόν του λευκώματος του κύκνου» (Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.), λ. που δέν χρησιμοποιείται στον Ήπειρωτ. χώρο και που σημασιολογικά δέν θά μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για μιá όνοματοθεσία.

2. Miklosich, 129· Berneker, 564.

3. Miklosich, *Bildung*, 207· Malingoudis, *Studien*, 152.

4. Vasmer, 183 και 217· Άραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 346· Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 495. Τὰ παραπάνω τοπν. προέρχονται από το σλαβ. *korřina* «ή τσουκνίδα, λ. που έτυμολογικά είναι συγγενική τής σλαβ. *korъ* (βλ. Miklosich, 129 και Berneker, 564, στο λ. *korъ*).

5. Miklosich, *Bildung*, 266· Šmilauer, 102.

6. Šmilauer, 102.



\*Κορδολόγιας κατά παράλειψη τοῦ κτήματος (\*στ' Κορδολόγια τὸ ἀμπέλι, τὸ χωράφι κλπ.) καὶ ἀποβολὴ τοῦ οὐρανικοῦ [j]<sup>1</sup>. Τὸ ἐπὼν. \*Κορδολόγιας σχηματίζεται ἀπὸ τὸ πρόθημα κορδο- (< ρ. κορδώνομαι «ὑπερηφανεύομαι»), ὅπως συναντιέται στὰ ἐπὼν. Κορδογιάννης, Κορδοκούλης, Κορδολαίμης κλπ.<sup>2</sup>, καὶ τὸ ἐπὼν. Λόγιας (< οὐδ. πληθ. λόγια, τὰ)<sup>3</sup>.

### Κορίτιανη, ἡ [zɨ guríth'an] - (153)

Ἵονομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῶν Κατσανοχωριῶν. Κατὰ τὴν παράδοση, τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν στὴ θέση Παλιόκορο, ὅπου ὑπάρχουν παλιὰ κτίσματα, λιθόστρωτοι δρόμοι καὶ πολλές μικρὲς πηγές, θέση τὴν ὁποία θεωροῦν καὶ οἱ κάτοικοι τῆς γειτονικῆς Ἀετοράχης ὡς ἀρχικὸ οἰκισμὸ τοῦ χωριοῦ τους.

Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>4</sup> σ' ἓνα βασικὸ τύπο \*korytjane, προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. Korito (< σλαβ. koryto «ἡ σκάφη // ἡ λέμβος // ἡ κούνια τοῦ μωροῦ κλπ.»<sup>5</sup> καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ χρήση τῆς λ. ὡς γεωγραφικοῦ ὄρου μὲ τις σημασίες «σκάφη πηγῆς // κοίτη ποταμοῦ // βαθούλωμα»<sup>6</sup>) καὶ τὴν κατάλ. -jane μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται λ. πού δηλώνουν τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὸ θέμα<sup>7</sup> μὲ τροπὴ τοῦ γ ὡς *i* ἤδη στὶς σλαβικὲς γλῶσσες.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Κορύτιανη (Φιλιάτ. - Πρέβ.), Κορίτα (Δράμα), Κορίτο (Λακ.), Κορίτες (Λακ.) καὶ Καρούτια (Φθιώτ. - Φωκ.), Καρούτες (Φωκ.), Καρύταινα (Ἄρκαδ.), Καρύτια (Λακ.)<sup>8</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: Koritište, Koritoto, Koritata (βουλγ.), Korito, Korita, Koritnica (γιουγκ.

1. Βλ. Μπόγκα 1, 10.

2. ΟΤΕ Ἀθ.

3. Ἀντιχάρισμα, 175.

4. Vasmer, 38.

5. Miklosich, 133· Vasmer, REW 1, 638.

6. Malingoudis, Studien, 55.

7. Ἀπὸ τὸ σλαβ. koryto ἔχουμε τὰ δάνεια τῆς ἑλληνικῆς κορίτος, ὁ καὶ καρούτα. ἡ (γιὰ τὴ διαφορετικὴ ἐξέλιξη βλ. Malingoudis, Studien, 55 καὶ 140). Τὸ τοπν. ὡστόσο Κορίτιανη δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ τοπν. Κορίτος τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ παραπάνω δάνειο, ἀλλὰ σὲ σλαβ. τοπν. Korito, ἀφοῦ ἡ κατάλ. -jane δὲν ἔγινε παραγωγικὴ στὴν ἑλληνικὴ.

8. Vasmer, 38, 63, 105, 116, 154, 168, 226· Malingoudis, Studien, 55. Βλ. καὶ στὸ τοπν. Καρίτσα.



Μακ.), *Korito, Korita, Koritina, Korytca, Korícani* (σερβοκρ.), *Korito, Korita, Koritno, Koritnica* (σλοβ.), *Korytné* (σλοβακ.), *Koryta, Koryčany* (τσεχ.), *Koryta* (πολ.), *Koritnja* (ούκρ.), *Karbitnee* (λευκορ.), *Korbitna, Korytka, Korytko, Korytova* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

Παρά τὸ γεγονός ὡστόσο ὅτι ἡ γραπτὴ παράδοση ἀναφέρει ὡς ὄνομα τοῦ χωριοῦ τὸν τύπο *Κορίτιανη*, ἡ προφορική παράδοση διασώζει ὡς τύπο ἐθνικοῦ τὸν τύπο *[kurisnós]*, δηλ. ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴν *Κορίτιανη*. Ἄλλὰ ἀπὸ τοπν. *Κορίτιανη* δὲν μπορεῖ νὰ σχηματιστεῖ ἐθν. *[kurisnós]*. Παράλληλα τόσο ὁ Miklosich<sup>2</sup> ὅσο καὶ ὁ Vasmer<sup>3</sup> καταγράφουν τοπν. *Κορίστιανη* ἀπὸ τὴν Ἠπειρο ὁ πρῶτος, ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Παραμυθιάς ὁ δεύτερος.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὡς ἀρχικὸ τύπο τοῦ τοπν. τὸ *Κορίστ-ιανη* ἀπ' ὅπου μὲ τὴν ἑλλ. κατάλ. -ινός τὸ ἐθνικὸ *Κοριστινός*, καὶ μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ *[kuristnós]* καὶ *[kurisnós]* μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοσυμφωνικοῦ *[t]*, ὅπως πραγματοποιεῖται στὰ Ἠπειρωτ. ἰδιώματα βορείου φωνηεντισμοῦ: π.χ. *μπροστινός* > *[brustnós]* > *[brusnós]*, *νηστικός* > *[nistkós* > *niskós]* κλπ.<sup>4</sup>.

Ὅπως τὸ τοπν. *Κορίτιανη* καὶ τὰ ἄλλα τοπωνυμικὰ παραδείγματα πού ἀναφέρθηκαν παραπάνω, ἔτσι καὶ τὸ τοπν. *Κορίστιανη* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *koryto* + τὴν δηλωτ. τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. -jane μὲ τροπὴ τοῦ *tj* σὲ *št*<sup>5</sup> καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. -e μὲ *[-i]*<sup>6</sup> στὴν ἑλληνική.

Ἡ ἐξέλιξη τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν τύπο *Κορίστιανη* σὲ *Κορίτιανη* ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ σλαβ. δανείου στὰ Ἠπειρωτ. ἰδιώματα *κορίτος* (καὶ *καρούτα / καρούτι*)<sup>7</sup>.

Ἐς θυμίσουμε πῶς στὴν ἀρχικὴ θέση τοῦ χωριοῦ, στὸ *Παλιόκορο*, ὑπῆρχαν «πολλὲς μικρὲς πηγές».

### **Κοσοβίτσα, ἡ [zɛ goʂonítsa] - (358)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν παραμεθόρια περιοχὴ πρὸς τὴν Ἀλβανία.

1. Miklosich, *Bildung*, 266· Šmilauer, 95· Malingoudis, *Studien*, 55.

2. Miklosich, *Bildung*, 266.

3. Vasmer, 38.

4. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 23.

5. Vasmer, 295· Malingoudis, *Studien*, 148 κέξ.

6. Vasmer, 262-263.

7. Μπόγκας 1, 160, 188 καὶ 2, 138.



Με τή χάραξη τῶν συνόρων μεταξύ Ἑλλάδας καί Ἄλβανίας, τὸ κυρίως χωριὸ ἔμεινε στὴν ἀλβανικὴ ἐπικράτεια, ἐνῶ ἡ θέση Ἁγία Μαρίνα. ὅπου ὑπῆρχαν τὰ «καλύβια»<sup>1</sup> τοῦ χωριοῦ, ὀνομάστηκε Κοσοβίτσα. Ἡ τελευταία θέση μετονομάστηκε (10.9.1926) μὲ τὴν ἀρχικὴ ὀνομασία Ἁγία Μαρίνα. Τὸ χωριὸ βρίσκεται στὴ ΝΑ πλευρὰ τῆς κοιλάδας τῆς Δρόπολης, 36 χμ. ΝΑ τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Τὸ τοπν., πού ἀπὸ μερικoὺς<sup>2</sup> συνδέεται μὲ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορα Ἁλεξίου I Kosobitza, προέρχεται<sup>3</sup> ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο \*kosono (< kosъ «κότσυφος»<sup>4</sup> + ἐπιθετ. κατάλ. -ονο<sup>5</sup>) καὶ τὴν κατάλ. -ica μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι<sup>6</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὴν περιοχὴ Μαργαριτίου καὶ Ἄρτας<sup>7</sup>. Πβ. τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: Κοσόβα (περιοχὴ Προμετῆς), Κούσοβο (Κιλκίς)<sup>8</sup> Κοσοβίστα (Ἄρτα), Κοσοβίτσα (Θεσπρωτία), Κουσοβίτσα (Ἀργυρόκαστρο)<sup>9</sup> ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο γῶρο καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο γῶρο τὰ: Kosova Poljana, Kosono (βουλγ.), Kosono (γιουγκ. Μακ.), Kosono Polje, Kosono, Kosonica, Kosovac (σερβοκρ.), Kosovec (σλοβ.), Koson (τσεχ.), Kosowo (πολ.), Koson, Kosovec (οὔκρ.) κλπ.<sup>10</sup> καθὼς καὶ τὰ προσωπ. Κο(υ)σοβίτσας καὶ Κουσοβιτινὸς καὶ Σταμάτω Κοσσύφου (1867)<sup>11</sup>.

### Κοσόλιανη, ἡ [zɨ gušól'an] - (324)

Ὀνομασία κοινότητας στὰ χωριά τῶν Κουρέντων πού εἶναι γνωστὴ

1. Ἐτσι ὀνομάζονταν οἱ μικροὶ οἰκισμοὶ πού δημιουργοῦνταν κοντὰ στὸν κυρίως οἰκισμό, στοὺς χωραφότοπους κάθε κοινότητας μὲ μικρὲς ἀποθήκες γιὰ τὰ προϊόντα καὶ πρόχειρα καταλύματα στὰ ὁποία κατέφευγαν οἱ καλλιεργητὲς σὲ περίπτωση καιροκαίριας. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις αὐτοὶ οἱ οἰκισμοὶ ἀναδείχτηκαν σὲ κυρίως οἰκισμοὺς, ἐνῶ παράλληλα ἐγκαταλείφθηκαν οἱ ἀρχικοὶ οἰκισμοὶ (π.χ. ἡ Λιτονιάβιστα).

2. Βλ. Soustal, 185-186.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 38.

4. Miklosich, 134· Vasmer, REW 1. 639.

5. Miklosich, *Bildung*, 212.

6. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

7. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 177· Vasmer, 58.

8. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 162· Vasmer, 206.

9. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 324, 349 καὶ 363.

10. Miklosich, *Bildung*, 267· Vasmer, 38· Šmilauer, 97.

11. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 2, 19 καὶ 218.



καί μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα 'Αετόπετρα' (μετον. 1.4.1927). Εἶναι χτισμένη στίς ΝΔ πλαγιές τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι σχηματίζεται ἢ α) ἀπὸ τὸ προσωπ. \**Kosolъ* ἢ β) ἀπὸ τὸ τοπν. \**Kosolъ* μέ τῆ βοήθεια τῆς σλαβ. κατάλ. -*jape* μέ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐθνικά καὶ ὀνόματα δηλωτικά ὄχι μόνο τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας, ἀλλά, σὲ τοπωνυμική χρήση, καὶ τοῦ τόπου ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐγκατεστημένα.

Τόσο τὸ προσωπ. ὅσο καὶ τὸ τοπν. σχηματίζονται μέ τῆ σλαβ. κατάλ. -*olъ* μέ τὴν ὁποία ἐκτός ἀπὸ προσωπ. σχηματίζονται στίς σλαβ. γλῶσσες καὶ προσηγ. ἀπὸ οὐσ. ἢ ἐπίθετα<sup>2</sup>.

Ὡς ἀρχική λ. γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοῦ προσωπ. ἢ τοῦ τοπν. μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν οἱ ἀκόλουθες σλαβ. λέξεις:

α) *kosa* «μαλλιά, κόμη»<sup>3</sup> ἀπὸ τὴν ὁποία σχηματίζονται τὰ προσωπ.: *Kosa*, *Zlatokosić*, *Kosana*, *Kosanović*, *Kosančić* καὶ τὰ κυριῶν. τοπν. *Koson*, *Kosōw*, *Kosowec*, *Kosōnka*, *Kosice*, *Kosořin*, *Kosořice* κλπ.<sup>4</sup>

β) *kosa* «δρεπάνι» καὶ ὡς γεωγραφ. ὄρος «λωρίδα γῆς // λωρίδα δάσους // πλαγιά, γκρεμός»<sup>5</sup>. Ἀπὸ τῆ λ. σχηματίζονται προσωπ.<sup>6</sup>, ἀλλὰ ἰδιαίτερα τοπν. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Κοσίνα* (Αἰτωλοακαρν.), *Κοσίνοβον* (Πέλλα), *Κόσνα*, *Κοσίνιτσα* (Σέρρες)<sup>7</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Nekosenica* (βουλγ.), *Kosač* (γιουγκ. Μακ.), *Kosa*, *Kosom*, *Kosnica* (σερβοκρ.), *Kosa*, *Kosica*, *Kosez*, *Kosezi* (σλοβ.), *Kosorin* (σλοβακ.), *Kosa* (τσεχ.), *Kosobadz* (πολ.), *Kosa* (οὐκρ.), *Kasilavčbi* (λευκορ.), *Kosa* (ρωσ.)<sup>8</sup>.

γ) *kosъ* (ὁ κότσυφας)<sup>9</sup>. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. βλ. στὸ λ. *Κοσοβίτσα*.

1. Μέ τὸ ἴδιο ἐπίσημο ὄνομα εἶναι γνωστὸ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης τὸ χωριὸ *Σανοβό*.

2. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 94, στὸ λ. *Рѣsolъ* καὶ στή σημ. 22.

3. Miklosich, 133· Berneker, 580-581· Vasmer, *REW* 1, 639.

4. Miklosich, *Bildung*, 67 (ἀριθμ. 169), 154 (ἀριθμ. 146).

5. Οἱ λ. *kosa* «δρεπάνι» καὶ *kosъ* «πλάγιος, λοξός» μολονότι στὰ σλαβ. λεξικά ἀποτελοῦν χωριστὰ λήμματα (πβ. Miklosich, 133 καὶ 134· Berneker, 581 καὶ 585· Vasmer, *REW* 1, 639 καὶ 641) ἐν τούτοις ἐνοποιοῦνται ἀπὸ τὸν Šmilauer (σ. 95). Πβ. καὶ Miklosich, *Bildung*, 266 (ἀριθμ. 241) ὅπου καταγράφεται τὸ σερβ. *kosa* ὡς «eine Art Berge».

6. Schlimpert, *Slaw. PN*, 66.

7. Vasmer, 71, 198, 217, 218.

8. Miklosich, *Bildung*, 266 (ἀριθμ. 241)· Šmilauer, 95-96.

9. Miklosich, 134· Berneker, 585· Vasmer, *REW* 1, 639.



**Κοστανιανη, ή [zɨ gustáɲ'an] - (197)**

Όνομασία χωριού στην περιοχή Τσαρκοβίστας, χτισμένου στη Δ πλαγιά του βουνού *Μεγάλη Τσούκα*. Παραδίδεται με τον τύπο *Κωστανιανη*<sup>1</sup>.

Τò τοπν. αποδίδεται από τον Vasmer<sup>2</sup> στο σλαβ. \**Kostanjane* «τò ðνομα τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου μετὸ ðνομα *Kostanj*». Τò \**Kostanjane* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Kostanj* (< *kostanj* «τὸ κάστανο»<sup>3</sup> + περιεκτ. κατάλ. *-jъ*<sup>4</sup>) καὶ τῆ δηλωτικῆ τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου κατάλ. *-ane*<sup>5</sup>.

Ὁ τύπος *Κωστανιανη*, ὀρθογραφικὰ ἔσφαλμένος, ὀφείλεται σὲ παρετυμολογία πρὸς τὸ βαφτ. *Κώστας*, συγκεκριμένο τύπο τοῦ *Κωνσταντῖνος*<sup>6</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Kostanj*, *Kostanjek* (σερβ.), *Kostanj*, *Kostanjevica* (σλοβ.)<sup>7</sup>.

**Κοτόρτσι, τὸ [stu kutórts] - (137)**

Όνομασία κοινότητας τῶν Κατσανοχωρίων πού εἶναι γνωστὴ καὶ μετὸ ἐπίσημο ðνομα *Ἄετοράχη* (μετον. 11.11.1926).

Κατὰ τὸν Λαζάνη<sup>8</sup> τὸ χωριὸ «πιθανῶς πῆρε τὸ ðνομά του ἀπὸ κάποιον τιμαριούχο Τοῦρκο *Κοτόρτζ...*» διατυπώνοντας πιθανῶς μιὰ λαϊκὴ παράδοση γιὰ τὸ τοπν. χωρὶς νὰ προχωρεῖ σὲ παραπέρα ἐξηγήσεις.

Ὁ Vasmer<sup>9</sup> σχετίζει τὸ τοπν. μετὸ σερβοκρ. τοπν. *Kotarac*.

Τò τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *kotarъ* «ἡ μάντρα, ὁ περίβολος» (πβ. καὶ σερβ. *kotar* «ὁ φράχτης γιὰ θημωνιές ἀπ' ὅπου τρέφονται τὰ ζῶα»<sup>10</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ьсь*<sup>11</sup> μετὸ ἀφομοιωτικὴ τροπὴ τοῦ [a] σὲ [o]:

1. Ἀραβαντινοῦ. *Χρονογραφία* 2, 338· ΣΣΕΔΚ.

2. Vasmer. 38.

3. Miklosich. 133.

4. Miklosich. *Bildung*. 207.

5. Vasmer. 302-303.

6. Ἡ ἀναγωγὴ τοῦ τοπν. σὲ βαφτ. *Κώστας*, ἔκτος τῶν φωνητικῶν δυσκολιῶν πού παρουσιάζει (ὁ ἀναμενόμενος τύπος θὰ ἦταν \**Κώστιανη*), θὰ προϋπέθετε καὶ παραγωγικὴ δὴναμη τῆς κατάλ. *-(j)ane* στὴν ἑλλ., ἡ ὁποία ὁμοῦς δὲν ὑπάρχει.

7. Miklosich. *Bildung*. 266.

8. Λαζάνη. *Κατσανοχώρια* 2, 844.

9. Vasmer. 38.

10. Miklosich. *Bildung*. 267 (ἀρ. 248).

11. Ἡ κατάλ. *-ьсь*, ἔκτος τοῦ ὅτι ὑποκορίζει οὐσιαστικά, οὐσιαστικοποιεῖ καὶ ἐπίθετα. Σὲ λιγοστὲς δὲ περιπτώσεις χαρακτηρίζει τοὺς κατοίκους ἑνὸς τόπου πού ἀναφέρεται σὲ θέμα (βλ. Miklosich, *Bildung*. 209-210).





[ο - α > ο - ο] και αποβολή του -b- της κατάληξης. Ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες ἢ λ. καὶ στὰ ἀρομ. ὅπου *cotar* «μάντρα, περίβολος» καὶ *cutar* «περίβολος, στρούγκα»<sup>1</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Kotar, Kotari, Kotarice* (κροατ.) καὶ *Kotari* (σερβ.)<sup>2</sup>.

### **Κουκλέσι, τὸ [stu kuklěš] - (182)**

Ἵονομασία χωριοῦ στὰ ὄρια τῶν Νομῶν Ἰωαννίνων καὶ Πρεβέζης. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν παλιὸ οἰκισμό, ποὺ βρίσκεται χτισμένος σὲ μικρὸ ὄροπέδιο στὴ νότια κορυφογραμμὴ τοῦ βουνοῦ Ὀλύτσικα στὴ θέση *Μορίζι*, καὶ τὸν κάτω οἰκισμό στὴ θέση *Ποταμιὰ* (παλαιότερα *Κιλί*) στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων-Ἀθηνῶν καὶ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Λούρου.

Κατὰ τὴν παράδοσιν<sup>3</sup> συνοικίστηκε ἀπὸ κυνηγημένους κτηνοτρόφους καὶ κλέφτες ποὺ ἦρθαν ἀπὸ τὴ Λάκκα Σούλι, τοὺς Φιλιάτες καὶ τὴ Θεσπρωτία. Χαρακτηριστικὰ ὁ Λαμπρίδης<sup>4</sup> ἀναφέρει γιὰ τὸ χωριό: «Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, οὐ μόνον εἰς Κουκλέση πάντες ἀλβανιστὶ ὠμίλουν, ἀλλὰ...».

Νομίζω πὼς ἡ καταγραφὴ τῆς παράδοσης ποὺ θέλει ὡς ἀρχικοὺς τύπους τοῦ τοπν. *στ' Κουκλές / στοῦ Κουκλέση* ἀνταποκρίνεται στὰ πράγματα, ὅπως καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ τοπν. ὡς κυριωνύμου ἀπὸ τὸν Χρ. Σκανδάλης<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. *Κουκλέσι* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ προσωπ. \**Κουκλέσης* κι αὐτὸ στὸ ἀλβ. ἐπίθ. (συναντιέται καὶ ὡς ἀρσ. οὐσ.) *kokëlesh, -e* «αὐτὸς ποὺ ἔχει πυκνὰ μαλλιά» καὶ ὑποτιμητικὰ: «ὁ μακρυμάλλης»<sup>6</sup> < ἀλβ. *kok/ë, -a* «τὸ κεφάλι»<sup>7</sup> καὶ *lesh, -i* «τὸ μαλλί // τὰ μαλλιά»<sup>8</sup> μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου ἀλβ. *ë*<sup>9</sup>.

### **Κουκλιοί, οἱ [sts kukl'ús] - (327)**

Ἵονομασία χωριοῦ στοὺς ΒΑ πρόποδες τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης. Ὁ

1. Papahagi, 383 καὶ 424.

2. Miklosich, δ.π.

3. Βλ. σχετικὰ στοῦ Χρ. Σκανδάλη, *Τὸ Κουκλέσι Ἰωαννίνων*, Ἀθήνα 1996, 9.

4. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

5. Βλ. Χρ. Σκανδάλη, δ.π., 15.

6. *Fjalor*, 531.

7. Γκίνης, 197· Buchholz, 233-234.

8. Γκίνης, 227· Buchholz, 276.

9. Βλ. καὶ Οἰκονόμου, Ἀλβ. *ἐπίδραση*, 74-75.



Ἄραβαντινὸς<sup>1</sup> καταγράφει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Κουκουλιοί* ὁ δὲ Λαμπρίδης<sup>2</sup>, κάνοντας λόγο γιὰ τὴν περιοχὴ Λάκκα Σούλι, ἀναφέρει ὁμώνυμο χωριὸ τῆς περιοχῆς: «...τῶν τεσσάρων τοῦ ἡρωϊκοῦ Σουλίου χωριῶν Καρύστιανης, Τσαγγάρι, Γλαβίστης καὶ Κουκουλιοῦς...».

Τὸ τοπν. *Κουκλιοί* εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἄπὸ τῆ γεν. ἐν. τοῦ ἀνδρῶν. *Κουκουλιοῦ* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν πιὸ συνηθισμένο, τὸν ἐμπρόθετο, τύπο ἐκφορᾶς: *στῆς Κουκουλιοῦς* (πβ. καὶ παραπάνω στὸν Λαμπρίδη τὸ τοπν. *Κουκουλιοῦς* ἐκφέρεται σὲ γεν., ἀφοῦ συνδέεται παρατακτικὰ μὲ τὶς γεν. τῶν τοπν. *Γλαβίστης, Καρύστιανης*) καὶ μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] λόγω τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ ἔχουμε τὸ φωνητικὸν τύπο [sts kukl'ís], ἐνν. τὸ κτῆμα, τὸ χωράφι κλπ., τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετος τύπος αἰτ. πληθ. ἄρσ. γένους, δηλ. [sts kukl'ís] = στοὺς Κουκ(ου)λιοῦς, ἀπ' ὅπου σχηματίστηκε ὄν. πληθ. *Κουκ(ου)λιοί, οί*.

Τὸ ἀνδρῶν. *Κουκουλιοῦ*<sup>3</sup> ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κουκούλης* < *κουκούλι*, τὸ «τὸ βομβύκιο», ὑποκορ. τύπος τοῦ λατ. δανείου τῆς ἑλλ. *κουκούλα*, ἢ (< λατ. *cuculla*)<sup>4</sup>.

β) Ἄπὸ τὴν ἐμπρόθετη γεν. ἐν. τοῦ ἀνδρῶν. *Κοκλοῦ*: [sts kukl'ís] τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε, ὅπως παραπάνω, αἰτ. πληθ. ἄρσ. γένους (= *στῆς Κοκλοῦς / στοὺς Κοκλοῦς*) ἀπ' ὅπου ὄν. πληθ. *Κοκλοί* καὶ *Κουκλιοί* μὲ στένωση τοῦ [o] σὲ [u] καὶ οὐράνωση τοῦ [l] σὲ [l'] κοντὰ στὸ φθόγγο [i] (= -οι) τῆς ὄν. πληθυντικοῦ. Τὸ ἀνδρῶν. *Κοκλοῦ* ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κόκλας* καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἄλβ. *kok/él, -la* «ὁ κόμβος, ὁ ρόζος, ἡ θηλειά»<sup>5</sup> ἀπ' ὅπου καὶ κυριῶν. τοπν. *Κόκλα*, ἢ/τὸ «ὄνομασία χωριοῦ» (Ἄττ., Βοιωτ., Τριφυλία)<sup>6</sup>. Ἄπὸ τὸ τοπν. *Κόκλα* καὶ ἐθν. *Κοκλαῖοι*<sup>7</sup>. Πβ. καὶ τὰ ἴδιαις ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: τὸ *Πηγάδι τοῦ Κόκλα*, τοῦ *Κόκλα* τὸ *Χάνι*, *Κοκλάτι* (Βοιωτ.)<sup>8</sup>, *Κοκλαῖοι* (Καλαμπάκα)<sup>9</sup>, *Κουκλιοί* (Κόνιτσα)<sup>10</sup>.

1. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330.

2. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 117.

3. Πβ. καὶ τὰ ἀνδρῶν. *Βασιλοῦ* (< *Βασίλης*). *Μιχαλοῦ* (< *Μιχάλης*) κλπ.

4. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

5. *Fjalor*, 531· Georgacas-McDonald, 314.

6. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 113-114 καὶ σημ. 1· Georgacas-McDonald, 160.

7. Georgacas-McDonald, 160.

8. Georgacas-McDonald, 160· Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 114, σημ. 1.

9. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 17 (1990) 52.

10. Πρόκειται γιὰ ὄνομα τοποθεσίας στὸ χωριὸ *Μοναστήρι* (ἀρχικὸ *Μποτσιφάρι*) Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *ΗΧ* 12, 222.



**Κουκούλι, τὸ [stu kukúl'] - (68)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ Κεντρικὸ Ζαγόρι.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *κουκούλι*, τὸ<sup>1</sup> μὲ τὴ γνωστὴ σημασία στὸ Ζαγόρι «βράχος, πέτρα», λ. πού σχηματίστηκε ὡς ὑποκοριστικὸ τοῦ οὐσ. *κουκούλα*, ἢ «καλύπτρα τῆς κεφαλῆς // κωνοειδὲς ἢ σφαιροειδὲς ἐπιστέγασμα» (< λατ. *cuculla*)<sup>2</sup>, τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ὡς μεγεθυντικὸ<sup>3</sup>.

Πβ. καὶ τὸ ἄρομ. *cucul' iŷ* «θύσσανος // κορυφή // κουκούλα // βομβύκιον»<sup>4</sup>.

Ἡ λ. ὡς ἐπών. *Κουκούλης* (καὶ *Κουκούλας*<sup>5</sup> καὶ ὡς τοπν.: *Κουκούλι* «τοποθεσία ὅπου ὑπάρχει μιὰ μεγάλη πέτρα» (Κατσανοχώρια Ἰωαννίνων)<sup>6</sup>.

**Κούρεντα, τὰ [sta kúrenda] - (267)**

Ὄνομασία χωριοῦ, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληρης περιοχῆς (ὀνομάζεται καὶ *Κουρεντοχώρια*), γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης<sup>7</sup> ἀναφέρει: «...τὸ δὲ (ἐνν. ὄνομα) τῶν *Κουρέντων* εἶναι ζουπάνου ὄνομα, ὅπερ ἀπὸ ἀρσενικοῦ (*Κούρεντας*) εἰς οὐδέτερον καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἐτρέπη...» καὶ ἄλλου: «...Ἄλβανοὶ κατώκησαν καὶ εἰς τὰ *Κούρεντα*...».

Χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ περίπτωση κυριῶν. τοπν. (ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κούρεντας*<sup>8</sup>) τὸ τοπν. πιθανῶς σχετίζεται μὲ τὸ ἄλβ. οὐσ. *kurent*, -i «τὸ ρεῦμα, ὁ χεῖμαρρος» (πληθ. *kurente*)<sup>9</sup>, λ. ἢ ὁποῖα θὰ μποροῦσε νὰ χαρακτηρίσει μεταφορικὰ καὶ πρόσωπο («ὄρμητικὸς»), ἀνταποκρίνεται ὁμως καὶ στὴν ἐδαφολογικὴ διαμόρφωση τῆς περιοχῆς, καθὼς τὸ χωριὸ βρῖσκεται στὴν ἀριστερὴ πλευρὰ λάκκου στὸ βάθος τοῦ ὁποῖου ρεεῖ ὁ ὄρμητικὸς, ἰδιαίτερα κατὰ τὸ χειμῶνα, παραπόταμος τοῦ *Καλαμᾶ* μὲ τὴν ὀνομασία *Κορακόλακκος*.

1. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

2. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.· Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

3. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 90 καὶ 94.

4. *Parahagi*, 393.

5. *ΟΤΕ Ἀθ.*

6. Λαζάνη, *Κατσανοχώρια* 2, 659.

7. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 21 καὶ 26 ἀντίστοιχα.

8. *ΟΤΕ Ἀθ.* Γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἐπών. ἀπὸ ἔθνικὰ χωρὶς παραγωγικὲς καταλήξεις βλ. Τριανταφυλλίδη, 35.

9. Γκίνης, 219.



Πβ. και τὸ οἰκωνύμιο *Καλάβρυτα* ἀπὸ τὴν ὄνομασία τοῦ ποταμοῦ ποὺ διαρρέει τὴν πόλη<sup>1</sup>.

### **Κουρουνοράχη, ἡ [zɔɣurɔnɔrɔh]** - (323)

Ὁνομασία συνοικισμοῦ ποὺ ἀνήκει διοικητικὰ στὴν κοινότητα Ζελίστα (μετον. Φωτεινό). Ἀρχικὰ ἦταν ὄνομασία θέσης ὅπου μεταφέρθηκε μέρος τῶν κατοίκων τῆς Ζελίστας ἐξ αἰτίας τῶν κατολισθήσεων ποὺ ἔγιναν κατὰ τὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὰ οὖσ. *κουρούνα*, ἡ (< ἀρχ. *κορώνη*) + *ράχη*, ἡ, δηλ. «ὑψωμα ὅπου συχνάζουν κουρούνες» μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u] λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ. Τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου (*Κουρουνοράχη* ἀντὶ *Κουρουνόραχη*) ἀναλογικὰ πρὸς τὸν τονισμό τῆς γενικῆς.

### **Κουρτίνιστα, ἡ [zɔɣurtinista]** - (24)

Ὁνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Νικάνωρ* (μετον. 20.8.1927). Ὁ Ἀραβαντινός<sup>2</sup> ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Κρο(υ)τίνιστα*.

Ὁ τύπος *Κρουτίνιστα* πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ ἀρχικός. Ἀπ' αὐτὸν μὲ μετάθεση τοῦ [r] προέκυψε τὸ σημερινὸ *Κουρτίνιστα*.

Τὸ τοπν. *Κρουτίνιστα* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *krъtъ* «ὁ δυνατὰ τυλιγμένος // στερεὸς // ἀπόκρημνος // τραχύς, κρύος // σκληρὸς, ὀρητικὸς κλπ.»<sup>3</sup> καὶ τὴν κατάλ. -*ina* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται γεωγραφικοὶ ὄροι<sup>4</sup> >\**krъtina* + τὴ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. -*ista* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ [u] στὴν ἐλληνικὴ<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Krutenici* (γιουγκ. Μακ.), *Krute* (σερβοκρ.), *Kruty* (τσεχ.), *Kręta* (πολ.), *Krytji Mistok* (οὐκρ.), *Kruta. Krytki* (λευκορ.), *Krutyj, Krutyj Bereh, Krytaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>.

1. Malingoudis, *Studien*, 177.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2. 340.

3. Berneker, 627· Miklosich, 138, στὸ λ. *krent*· Vasmer, *REW* 1, 671, στὸ λ. *krytoŭ*· Βουλγαροελλ. λεξ., 490, στὸ λ. *krъt*, -a, -o.

4. Malingoudis, *Studien*, 69 (λ. *Mokrina*).

5. Malingoudis, *Studien*, 142.

6. Šmilauer, 102· Miklosich, *Bildung*, 270 (ἀριθμ. 268).



**Κουσμερά, ή (zη guzmirá) - [196]**

Όνομασία χωριού της Τσαρκοβίστας που παραδίδεται με τον τύπο *Κοσμηρά*<sup>1</sup>.

Το τοπν. δίνει την έντύπωση<sup>2</sup> μιās έλληνικής παραγωγής με τις έπιθετ. καταλ. -ερός ή -ηρός, οί όποίες σε τοπωνυμική χρήση δηλώνουν πλησμονή. Αυτό όμως δέν είναι δυνατό, άφοϋ τά σχετικά τοπν. δέν σχηματίζονται με τή λόγια θηλ. κατάλ. -ερά, αλλά πάντα σε -ερή. Τά σε -ερά σχετικά τοπν., άπ' όσο γνωρίζω, συναντιοϋνται σε οϋδ. γένος και πληθ. άριθμό κατά παράλειψη τών προσδιοριζομένων οϋσιαστικῶν<sup>3</sup>.

Γι' αυτό πιστεύω ότι το τοπν. είναι σύνθετο άπό το τουρκ. *kuzu* «πρόβατο»<sup>4</sup> και το επίσης τουρκ. *mera* «βοσκότοπος»<sup>5</sup> > [*\*kuzumerá* > *kuzmirá*] με άποβολή τοϋ [u]<sup>6</sup> και στένωση τοϋ [e > i] λόγω τοϋ βόρειου φωνηεντισμοϋ.

Ή λ. *mera* είναι γνωστή στα Ηπειρωτ.: *μιράς*, οϋ «λιβάδι»<sup>7</sup> και στην άλβ., όπου *merá* «λιβάδι»<sup>8</sup>. Πβ. και τά τοπν. *Μερά*, ή «θέση με θερινή βοσκή» (Ματσούκι Ίωανν.), *l' Amiré* (= στη βοσκή), *l' Arbinesli dit Amiré* (= στους Άρβανίτες άπό τον Amiré - Σαμαρίνα)<sup>9</sup> και *Μικρός / Μεγάλος Μεράς* (Σέλι Βεροίας)<sup>10</sup>.

**Κουτρουλάδα, ή /-ες, οί [zη gutruláda/sts kutruládis] - (307)**

Όνομασία συνοικισμοϋ που διοικητικά ανήκει στην κοινότητα *Μπουρντάρι* (μετον. *Δαφνόφυτο*). Μετονομάστηκε σε *Σακελλαρικό*<sup>11</sup> (μετον. 6.3.1951).

1. Άραβαντινοϋ, *Χρονογραφία* 2, 336· ΣΣΕΔΚ.
2. Αυτό ίσως υποδηλώνει και ή όρθογράφηση τοϋ τοπν. με η.
3. Πβ. τά τοπν. *Άγκαθερά (τά)*, *Βατερά (τά)*, *Κλαδερά (τά)* κλπ. *Κλαδερή (ή)*, *Κληματερή (ή)* κλπ. Πρόκειται, όπως γίνεται φανερό άπό τά τοπωνυμικά παραδείγματα, για κατάλ. που σχηματίζει ιδιαίτερα φυτώνυμα τοπωνύμια.
4. Steuerwald, 572.
5. Steuerwald, 625.
6. Άπό τά δύο άτονα [u] άποβάλλεται το πλησιέστερο προς την τονισμένη συλλαβή.
7. Δ. Σαλαμάγκα, «Τουρκο-περσο-αραβικές λέξεις στο γιαννιώτικο ιδίωμα», *HE* 11 (1962) 48.
8. N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische*, Wiesbaden 1975-76, τ. 2, 91.
9. Κ. Ντίνα, «Τό τοπωνυμικό της Σαμαρίνας Γρεβενών», *Μακεδονικά* 20 (1980) 315.
10. Ν. Παπαδοπούλου, «Τοπωνύμια Σελιοϋ Βεροίας», *Μακεδονικά* 13 (1973) 375.
11. Ή μετονομασία όφείλεται στον άεροπόρο Σακελλαρίου ό όποιος έπεσε με τό άεροπλάνο του κατά τον τελευταίο πόλεμο κοντά στο χωριό.



Τὸ τοπν. εἶναι δυνατό:

α) Νὰ χαρακτηριστεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπὼν. *Κουτρούλης ἢ Κοτρούλας*<sup>1</sup> (ἀπὸ τὸ *Κουτρούλης* μὲ ἐναλλαγὴ τῆς κατάλ.) + τὴν πληθ. κατάλ. -άδες<sup>2</sup> ποὺ σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ δηλώνεται στὸ θέμα. Τὸ ἐπὼν. *Κουτρούλης* ἀπὸ τὸ προσηγ. *κουτρούλης*, ὁ «φαλακρός, κασίδης, ὁ μὲ ξυρισμένο κεφάλι»<sup>3</sup>.

β) Νὰ θεωρηθεῖ ἔδαφονύμιο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ οὖσ. *κουτρούλης*, ὁ / *κουτρούλα*, ἡ<sup>4</sup> (λ. οἱ ὅποιοι ὡς γεωγραφικοὶ ὄροι θὰ μπορούσαν μεταφορικὰ νὰ δηλώσουν ἕναν «φαλακρό» τόπο, γυμνὸ καὶ ἄδενδρο) καὶ τὴν κατάλ. -άδα ἢ ὁποία σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, δηλώνει καὶ τὸν τόπο ποὺ ἔχει τὴν ιδιότητα ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κούτρουλη (ἡ)*, *Κουτρούλη (τοῦ)*, *Κουτρούλι (τό)*, *Κουτρουλαίωνε τὸ ποτάμι (τῶν)* ἀπὸ τὴ ΝΔ Πελοπόννησο<sup>6</sup> καὶ *Κουτρούλιεζα* «κορυφὴ τῆς Πάρνηθος»<sup>7</sup>.

### **Κούτσι, τὸ [stu kutṣ] - (318)**

Ὀνομασία μικροῦ χωριοῦ. γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βρυσούλα* (μετον. 12.3.1928). Ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπριδῆ μὲ τὸν τύπο *Κούτσι*<sup>8</sup> καὶ μὲ τὸν τύπο *Κούτζι* ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό<sup>9</sup>.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὖσ. *kuç*, -i «μεγάλῃ χύτρα, πήλινο δοχεῖο γιὰ νὰ διατηρεῖ τὸ νερὸ ζεστὸ κοντὰ στὴ φωτιά»<sup>9</sup>. Ἡ λ. φαίνεται ὅτι ἔγινε γεωγραφικὸς ὄρος καὶ πῆρε τὴ σημασία «κορυφῆ», ὅπως συνέβη μὲ τὸ ταυτόσημο *τσούκα*. ἢ «μεγάλος τέντζερης» (< μεσν. *τσούκκα* < ἰταλ. *zucca*)<sup>10</sup>, λ. ἢ ὁποία στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα

1. ΟΤΕ Ἀθ. Τὸ προσωπ. *Κουτρούλης* ἀναφέρεται ἤδη στὸν Moritz 2. 49.

2. Πληθυντικούς σὲ -άδες σχηματίζουν ιδιαίτερα τὰ προσηγ. καὶ κύρια ὀνόματα ποὺ λήγουν σὲ -άς / -'ας / -'ας: *ψομάς*, -άδες, *χαλκιάς*, -άδες / *ρήγας*, -άδες, *κάλφας*, -άδες κλπ. / *τσέλιγκας*, -άδες κλπ. Ὅσοι σχηματίζουν πληθ. σὲ -άδες καὶ ἄλλες κατηγορίες ὀνομάτων, ὅπως σὲ -'ης, παράλληλα πρὸς πληθ. σὲ -ες/-ηδες: *ἀφέντης*, -ες/-άδες/-ηδες, *δεσπότης*, -ες/-άδες/-ηδες κλπ. (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 203, 207 κ.ά.).

3. Τριανταφυλλίδης, 62 καὶ 180, σημ. 76. Βλ. καὶ Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.

4. Βλ. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 161.

5. Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 41 κέξ., ὅπου καὶ τοπν. *Βολάδα*, *Γλυφάδα* κλπ.

6. Georgacas - Mc Donald, 169.

7. Φουρίκη, Ἀττική 41, 119.

8. Λαμπριδίου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 16· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 356.

9. *Fjalor*, 565· Buchholz, 256.

10. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.



πῆρε τὴ σημασία «κορυφή»<sup>1</sup>. Πβ. καὶ ὅσα ἀναφέρουν γιὰ τὴ λ. *κούτσι* ὁ Σαρρῆς καὶ ὁ Φουρίκης οἱ ὅποιοι παραθέτουν τὴ λ. μὲ τὶς σημασίες «κορυφή» καὶ «βράχος ἀποτόμως ὑψούμενος» ἀντίστοιχα<sup>2</sup>.

Δὲν ἀποκλείεται ὡστόσο ἡ δημιουργία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κούτσης*<sup>3</sup> κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος, ἐπών. τὸ ὅποιο ἄμεσα ἢ ἔμμεσα (ἀπὸ ἐθνικὸ<sup>4</sup>) σχετίζεται μὲ τὸ παραπάνω τοπωνύμιο. Τὸ ἐπών. θὰ μποροῦσε ἐπίσης νὰ σχηματιστεῖ κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ ἄλβ. προσηγ. *kuç*, -i<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κούτσι* «ὄνομασία χωριοῦ», τοῦ *Κούτση*, τοῦ *Κούτση ἢ Πέτρα*, τοῦ *Κούτση τὸ Ποτάμι*, τοῦ *Κούτση ἢ Ράχη*, τοῦ *Κούτση ἢ Ρεματιὰ* (στὴ ΝΔ Πελοπόννησο) καὶ ὀνόματα χωριῶν στὴν Κορινθία (Νεμέα), Ναυπλία, Ὀλυμπία<sup>6</sup>, *Κούτσι* (Χιμάρρα)<sup>7</sup>, *Κούτσι* (στὸν Ὀρωπὸ Ἀττ.), *Κουτσιμάδι* (Κορινθία), *Κούτσιθι* «μία τῶν κορυφῶν τῆς Πάστρας (Κιθαιρῶνος)»<sup>8</sup> καὶ *Cucci* προσωπ. ἀπὸ τὶς ἄλβανόφωνες περιοχὲς τῆς Κάτω Ἰταλίας<sup>9</sup>.

#### **Κουτσολιό, τὸ [stu kutsí'ó] - (162)**

Ὄνομασία κοινότητας τῆς περιοχῆς Μαλακασίου ποῦ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸν τύπο *Κουτσελιό*. Ὁ Ἀραβαντινὸς<sup>10</sup> καταγράφει τὴν κοινότητα μὲ τὸν τύπο *Κουτσουλιό*.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Κουτσολιός*<sup>11</sup> μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. γένος ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό*.

1. Μὲ τὴ λ., ἡ ὁποία συναντιέται σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς βαλκανικὲς γλώσσες, σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. (πβ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι* 319, 411, 413 κ.ά.).

2. Σαρρῆ, *Ἀττική*, 134· Φουρίκης, *Ἀττική* 41, 119.

3. ΟΤΕ Ἀθ.

4. Πβ. Τριανταφυλλίδη, 34-35, ὅπου ἀναφέρονται ἄρβανίτικα ἐπώνυμα ἀπὸ ἐθνικά, ἐθνικά τὰ ὁποῖα σχηματίζονται χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων.

5. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἐκτὸς τοῦ οὐσ. *kuç*, -i «χύτρα», τὸ ἐπών. θὰ μποροῦσε νὰ σχηματιστεῖ ἀπὸ τὸ ἐπίσης ἄλβ. οὐσ. *kuç*, -i «ὁ σκύλος στὴν παιδικὴ γλώσσα» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 218-219) ἢ ἀπὸ τὸ ἄλβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα *κούτσ'*, τὸ «τὸ σκυλί στὴ νηπιακὴ γλώσσα» (Μπόγκας 1, 196).

6. Georgacas-Mc Donald, 169.

7. Μπόγκας 1, 95, στὸ λ. *Γκιουλέκας*.

8. Φουρίκης, *Ἀττική* 41, 119.

9. E. Çabej, «Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vornehmlich der Sprache und der Eigennamen», *Proceedings 8th ICOS*, 78.

10. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 334.

11. ΟΤΕ Ἀθ.



Τὸ ἐπὼν. *Κουτσολιός* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ πρόθημα *κουτσο-*<sup>1</sup> καὶ τὸ βαφτ. *Λιός* πὺν προέρχεται ἀπὸ τὸ βαφτ. *Λέος* μὲ συνίζηση<sup>2</sup>. Τὸ βαφτ. *Λέος* προέρχεται ἀπὸ τὸ *Λέων* μὲ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. *-ων* μὲ τὴν *-ος* ἢ ὁποία γίνεται αἰσθητὴ ὡς ἡ κατεξοχὴν κατάλ. ἀρσενικῶν. Πβ. καὶ τὰ *Ἀγαμέμνων-Ἀγαμέμνος* (καὶ *Μένιος*), *Ἰάσων - Γιάσος*, *Σόλων - Σόλος* κλπ.

Ἐπίσημος τύπος τοῦ τοπν.: *Κουτσελιό* παρουσιάζει [e]στὴ θέσῃ τοῦ ἀρχικοῦ [o], ἀφοῦ στὸν ἀρχικὸ φωνητικὸ τύπο [kutsí'ó] θεωρήθηκε ὅτι τὸ φωνῆεν πὺν ἀπεβλήθη λόγῳ τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ ἦταν τὸ [i (< e)] καὶ ὄχι τὸ [u (< o)].

#### **Κουτσούφλιανη, ἡ [zɨ gutsúfl'ian] - (34)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτισης, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἡλιόραχη* (μετον. 2.12.1929). Ὁ Ἀραβαντινός<sup>3</sup> παραθέτει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Κουτζούφλοϊανη*.

Κατὰ τὸν Συμεωνίδη<sup>4</sup>, ὁ ὁποῖος παραθέτει τοπν. *Κουτσούφλενη* (ἀρομ. *Kutsuflean*), τὸ τοπν. θεωρεῖται ὡς ἀρομ. ὀνοματοθεσία καὶ συσχετίζεται μὲ τὸ ρουμ. τοπν. *Coșofeni* (< *coșofana* < ἕλλ. *κότσυφας*, *κόσσυφος*)<sup>5</sup>. Τὴν ἴδια προέλευση (ἀρομ.) ὑποθέτει καὶ ὁ Μπέττης<sup>6</sup> κατὰ τὰσσοντας τὸ τοπν. στὰ ἀρομ. τοπν. χωρὶς ἐτυμολόγησι. Ὡστόσο λόγοι φωνητικοὶ (ἰδιαίτερα ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [l]) κάνουν δύσκολη τὴν ἀναγωγὴ τοῦ τοπν. στὸ ἀρομ. *coșîvn*, -*vă* «ὁ κότσυφας»<sup>7</sup>.

Τὸ τοπν., κατὰ τὴ γνώμη μου, πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. τοπν. *Koso-vo*<sup>8</sup> (< *kosъ* «κότσυφας» + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ονο*) καὶ τὴν κατάλ. *-jape* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται παράγωγα πὺν δηλώνουν τὰ μέλη μιᾶς οἰκογένειας/φύλου ἢ τοὺς κατοίκους ἑνὸς τόπου μὲ ὄνομα πὺν ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς λέξης. Ἀπὸ τὸν ἔτσι δημιουργημένο τύπο

1. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 106 καὶ τὰ σύνθετα ἐπὼν.: *Κουτσαλέξης*, *Κουτσογιάννης*. *Κουτσογιαννόπουλος* κλπ.

2. Μπούτουρας, 105.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 340.

4. Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*, 64.

5. Κατὰ τὸν Tikin (1, 662) ἡ ὁμοιότητα τοῦ ρουμ. *coșofană* μὲ τὸ ἕλλ. *κότσυφος* (*κόσσυφος*) εἶναι τυχαία.

6. Μπέττης, *Ὄνοματολογία*, 25.

7. Papanagi, 376.

8. Βλ. σχετικὰ στὸ τοπν. *Κοσοβίτσα*.





[\*kosonjane] έχουμε την εξέλιξη σε \*[kosonljane], με τη γνωστή στα νότια σλαβ. (και στα ανατολικά σλαβ.) ἐπένθεση ἑνὸς [l] μεταξύ χειλικῶν φθόγγων καὶ τοῦ [j]<sup>1</sup>, καὶ [kutsufl'jane] μετὰ τὶς τροπές: α) τῶν [o] σὲ [u] λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ, β) τοῦ [vl] σὲ [fl] μετὰ ἀνομοίωση ἤχη-ρότητας τοῦ [v]<sup>2</sup> καὶ γ) τοῦ [s] σὲ [ts]<sup>3</sup>, τροπές πού πραγματοποιοῦνται στὴν ἑλληνικὴ.

Ὁ τύπος τοῦ Ἀραβαντινοῦ: *Κουτζούφλοιανη* παρετυμολογικὰ πιθανῶς πρὸς τὸ *φλοιός*.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Κουτσούφλιανη* (ἐπίσημα Πλάτανος Τρικάλων), *Κουτζουφλάνη* καὶ *Κουτζιοῦφλιανη* (ὄνομασία διαλυμένου οἰκισμοῦ) ἀπὸ τὴν ἴδια περιοχὴ<sup>4</sup>.

### Κράψη, ἡ [zɨgrəps̩] - (114)

Ὁνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Μαλακασίου, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Λαμπρίδης ἀναφέρει: «Ὁ πρῶτος τοῦ χωριοῦ τούτου πυρὴν ὀφείλεται εἰς τὴν μετανάστευσιν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αὐτόθι 40-50 οἰκογενειῶν τοῦ ἐν τῷ τμήματι Δροπόλεως Γράψ ἕνεκα φοβεροῦ ἐκεῖ κλονισμοῦ κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα»<sup>5</sup>. Ὁ Ἀραβαντινός, ἐκτὸς τοῦ παραπάνω χωριοῦ τὸ ὁποῖο παραθέτει ὡς *Κράψι* καὶ μετὰ τὴν ἔνδειξη ἀλβανικὸ) μᾶς δίνει καὶ τὰ χωριά *Γράψη* (ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρο) καὶ *Κράψη* (ἀπὸ τὸ Μπεράτι)<sup>6</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὖσ. *kaɣr/ě*, -a «ὁ βράχος»<sup>7</sup> καὶ τὴν ἀλβ. περιεκτικὴν κατάλ. -*ës(i)*<sup>8</sup> μετὰ θέση τοῦ *r* καὶ ἀποβολὴ τοῦ ἀλβ. *ë*: *kágrësi* > *krápësi* > [*krápsi*].

1. Vasmer, 295-296.

2. Πβ. καὶ τὸ κοινὸ ΝΕ *φλησκούνι* (καὶ *βλησκούνι*) ἀπὸ τὸ *βλήχων* (Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στή λ.).

3. Βλ. Μ. Triandaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*, Strassburg 1909 (= Ἀπαντα 1) 359, ὅπου τὰ παραδείγματα: \**σέκουρις* > *τσεκούρι*, *σέρβουλον* > *τσερβούλι* / *τζερβουλιανός*, *σαγγάριος* > *τσαγγάρης*, *σαρδέλα* > *τσερδέλα* κλπ. Βλ. καὶ Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ.

4. Σ. Πουρνάρα, *Ἡ Βλαχομηλιά τῆς Πίνδου «Ἀμέρου»*, Θεσσαλονίκη 1987, 33· Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 86, 88 καὶ 97.

5. Λαμπρίδου, *Μαλ.*, 7, σημ. 3.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 336, 363 καὶ 384.

7. *Fjalor*, 497· Buchholz, 218· Χριστοφορίδης, 151· Camaj, *Wortbildung*, 43-44 καὶ 119.

8. Βλ. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 128 καὶ στὸ λ. *Βάρβηση*.



Τοπν. Κράψη «διαλυμένος οικισμός» υπάρχει και στο Νομό Τρικάλων<sup>1</sup>.

Πβ. και έπων. Κρασίτης από έθνικό<sup>2</sup>.

### Κρετσούνιστα, ή [zdη gritsúnsta] - (321)

Όνομασία χωριού στο Ν μέρος του βουνού Κασιδιάρης στο πέραςμα από την κοιλάδα του Καλαμά προς την κοιλάδα του Δρίνου. Το τοπν. αναφέρεται από το 1380 στο Χρονικό των Ίωαννίνων<sup>3</sup> ως όνομασία κάστρου με τον τύπο Κρετζούνιστα, ό δε Άραβαντινός<sup>4</sup> τό αναφέρει ως «...φρούριον άξιόλογον επί των δεσποτών και νυν χωρίον κείμενον προς Δ. των Ίωαννίνων... Περι τουτο φαίνονται έρείπια μεσαιωνικής πόλεως, έχούσης, ότε ήκμαζεν (ώς οί έγχώριοι λέγουσιν), πεντήκοντα έκκλησίας και τό έρείπιον μιās έξ αυτών καλείται ήδη Δεσποτικόν», περιγραφή ή όποία δικαιολογει και τή σημερινή επίσημη όνομασία του χωριού Δεσποτικό (μετον. 20.8.1927).

Κατά τον Vasmer<sup>5</sup> τό τοπν. πρέπει να αποδοθει στο σλαβ. *gričun* (< *grič* «λόφος») + τήν κατάλ. *-išce*. Πβ. και σχετικά τοπν.: *Grič* (σερβοκρ.) *Griči* (σλοβ.), *Hričon* (σλοβακ.) κλπ.<sup>6</sup>

Όστόσο έξ ίσου πιθανή πρέπει να θεωρηθεί ή προέλευση του τοπν. από τό σλαβ. προσηγ. *\*kъrčun(a)* (< *kъrčь* [< ρ. *\*kъrčъ*, *kъrčiti* «καίω, έκχερσώνω με φωτιά») + κατάλ. *-un(a)*<sup>7</sup> και τή σλαβ. πληθυντική κατάλ. *-išta* με μετάθεση του *r* και απόδοση του σλαβ. *ь* με [e] στην έλληνική.

1. Κ. Σπανού, «Οί θεσσαλικοί οικισμοί και τά όνόματα των άφιερωτών τους στην πρόθεση 215 της Μονής Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αιώνας», *Θεσσαλικό Ήμερολόγιο* 23/24 (1993), 88 και 97.

2. Ό σχηματισμός του έθνικού είναι δυνατό να έχει πραγματοποιηθεί στην άλβ. δπου ή δάνεια από τήν έλλ. κατάλ. έθνικών *-it*: *Gjirokastrit*.

3. «Τότε (1380) ήρξατο Θωμάς παραλαμβάνειν τά καστέλλια, άρχή τήν Βουρσίαν. είτα τήν Κρετζούνισταν. έπειτα τήν Δραγομήν και τήν Βελτζίσταν, και τήν Άραχοβίτζαν έξωνήσατο και άλλα πλείονα...» (βλ. Βρανούση, *Χρον. Ίωαννίνων* 23, 8-13).

4. Άραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 88.

5. Vasmer, 30, στο λ. *Γριτζούνιστα*, όπως αναγράφεται από τον Άραβαντινό (*Χρονογραφία* 2, 330), ό όποϊος (δ.π., σ. 88) συνάπτει τό τοπν. με τό *Γραϊκ-οίνοι*.

6. Miklosich, *Bildung*, 249. Šmilauer, 72.

7. Berneker, 665, λ. *kъrčъ*, *kъrčiti* / Malingoudis, *Studien*, 60. Ph. Malingoudis, «Frühe slavische Elemente im Namensgut Griechenlands», στο Β. Hänsel (έκδ.), *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert*, (Μόναχο 1987) 17, 58.



Πβ. τοπν. *Κριτζίνηστα* (Τρίκαλα)<sup>1</sup> και τὰ ἐτυμολογικά συγγενή τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: \**Κῤῥῥίπο* (βουλγ.), *Κῥῥίπ* (γιουγκ. Μακ.), *Κῥῥενίκ* (σερβοκρ.), *Κῥῥονίπα* (σλοβ.), *Κῥῥάνα* (σλοβακ.), *Κῥῥ* (τσεχ.), *Karczowisko* (πολ.), *Korčinci* (οὐκρ.) κλπ.<sup>2</sup>

### Κρυονέρι, τὸ [stu kriunér] - (363)

ἽΟνομασία μικροῦ χωριοῦ στὶς ΒΑ ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ Κασιδιάρης.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ ἐπιθ. κρύος και τοῦ οὐσ. νερό (και -νέρι στὴ σύνθεση).

Ἡ παραπάνω σύνθεση πολὺ συχνὴ στὸ σχηματισμὸ τοπωνυμίων.

### Κρυφοβός, ὁ [stuhgífunó] - (155)

ἽΟνομασία χωριοῦ τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Κρεχοβός* (σὲ αἰτ. *Κρεχοβόν*) και τὸ ὁποῖο διορθώνεται ἀπὸ τὸν ἽΑραβαντινὸ<sup>3</sup> ὡς *Κρύφοβον*. Τὸ τελευταῖο ἐπικράτησε ὡς ἐπίσημη ὀνομασία τοῦ χωριοῦ, ὡστόσο ἀπὸ τοὺς ντόπιους ἐκφέρεται σὲ ἄρσ. γένος *Κρυφοβός*.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>4</sup> τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸν σλαβ. τύπο \**Κρίνονο* μὲ τροπὴ τοῦ [v] σὲ [f], τροπὴ ἡ ὁποία θεωρεῖται ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας πρὸς τὸ ἑλλ. κρυφός. Τὸ σλαβ. \**Κρίνονο* ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο \**κρίνονο* κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ σλαβ. *κρίνъ* «κρυφός, λοξός // μονόφθαλμος // ἀναξιόπιστος // ἔνοχος // κουτσός»<sup>5</sup> και τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ονο. Ἡ λ. εἶναι συχνότατη στὴ σλαβ. ὀνοματολογία και σχηματίζει τόσο προσωπ.: *Κρίνεκ*, *Κρίνεκ*, *Κρίνεβιτς*, *Κρίνατς*, *Κρίνιτς* κλπ.<sup>6</sup> ὅσο και τοπν.: *Κρίνα Reka* (βουλγ.), *Κρίνι kamen* (γιουγκ. Μακ.), *Κρίνοδολ* (σερβοκρ.), *Κρίνιτσα*, *Κρίνογλαντσε* (σλοβ.), *Κρίνέ* (σλοβακ.), *Κρίνιτσε*, *Κρί-*

1. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ και τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαυλαάμ 1613/1614-1905 αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 87· τοῦ ἴδιου, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση τῆς Μονῆς τοῦ Δούσικου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 20 (1981) 40.

2. Šmilauer, 106.

3. ἽΑραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305.

4. Vasmer, 38.

5. Miklosich, 141· Berneker, 618· Vasmer, *REW* 1, 663.

6. Miklosich, *Bildung*, 68· Schlimpert, *Slaw. PN*, 70.



*venice* (τσεχ.), *Krzywce* (πολ.), *Kriva* (λευκορ.), *Криваносы* (ούκρ.), *Krivaja Poljana* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>

Ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἓνας ἑλλ. σχηματισμός. Τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἑλλ. προσωπ. *Κρυφός*<sup>2</sup> καὶ τὴν δάνεια ἀπὸ τὰ σλαβ. ἑλλ. κατάλ. -οβο (θηλ. -οβα) < σλαβ. -ονο (θηλ. -ονα), ὅπως αὐτὴ ἐμφανίζεται σὲ κυριών. ἑλληνόθετα τοπν.: Ἀναστάσοβα, Γραμματίκοβο, Μαύροβο κλπ.<sup>3</sup> καὶ σὲ ἀνδρῶν. ἀπὸ τὸν Ἡπειρωτ. χῶρο: Μάνθο(υ)βα, Νάσιο(υ)βα, Παύλο(υ)βα κλπ.<sup>4</sup>

Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ γένους (*Κρυφοβός* → *Κρυφοβόν*) ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τοῦ οὖσ. *χωριό*.

### **Κωντινοί, οἱ [sts kundnús] - (124)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ πὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κοντοβράκι* (ἐπίσ. *Δαφνούλα*).

Τὸ τοπν. πὺ ἀναγράφεται μὲ τὴν ἀρχικὴ ὄνομασία *Κωντινοῦς* (βλ. *ΣΣΕΔΚ*) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀνδρῶν. *Κωντινοῦ* σὲ γεν. πτώση (δηλ. *τῆς Κωντινοῦς τὸ κτήμα, τὸ χωράφι* κλπ. κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος). Ἡ φωνητικὴ σύμπτωση τῆς γεν. τοῦ ἀνδρῶν. [*ts kundnús*] (= τῆς *Κωντινοῦς*) μὲ τὴν αἰτ. πληθ. τοῦ ἄρσ. [*ts kundnús*] (= τοὺς *Κωντινοῦς*) ὀδήγησε στὸν ἀρχικὸ τύπο *Κοντινοί* τοῦ τοπωνυμίου.

Τὸ ἀνδρῶν. *Κωντινοῦ* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Κωντίνας* (καὶ *Κωντίνος* καὶ *Κωντινάκης*)<sup>5</sup> καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. -οῦ (πβ. *Λουκάς / -οῦ, Βασίλης / -οῦ, Μιχάλης / -οῦ* κλπ.).

Τὰ ἐπών. *Κωντίνας* (καὶ *Γκωντίνας, Γκωντίνος*) ἀπὸ τὸ βαφτ. *Γκωντίνος* (πβ. καὶ βαφτ. *Γκωντής*) τὰ ὁποῖα προέρχονται<sup>6</sup> ἀπὸ τὰ βαφτ. *Κωνσταντίνος* καὶ *Κωνσταντής*, σχηματισμοὶ οἱ ὁποῖοι πιθανῶς ὀφείλονται στὴν ἀνάγνωση τῶν συγκεκριμένων τύπων τῶν παραπάνω βαφτ.: *Κων/τίνος* καὶ *Κων/τής*.

1. Miklosich, *Bildung*, 155 καὶ 270 · Šmilauer, 101 · Malingoudis, *Studien*, 57.

2. Βλ. Georgakas, *Beiträge* 2, 418 · *ΟΤΕ* Ἀθ.

3. Vasmer, 128, 181, 193 ἀντίστοιχα · Georgakas, *Beiträge* 2, 418.

4. Μπόγκας 1, 278 καὶ 445.

5. *ΟΤΕ* Ἀθ., ὅπου τὰ ἐπών. ὀρθογραφοῦνται μὲ σ.

6. Μπούτουρας, 74 · Συμεωνίδη, *Εἰσαγωγή*, 82.



Ὁ τονισμὸς τοῦ τοπν. εἶτε ἀναλογικὰ πρὸς τὸ ἀνδρῶν. (Κωντινοῦ) εἶτε παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐπίθ. *κοντινός*.

**Κωστίτσι, τὸ [stu kustíts] - (134)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ τῆς περιοχῆς Κατσανοχωρίων. Εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς τέσσερις συνοικισμοὺς ποὺ ἀποτελοῦν τὴν κοινότητα Φορτωσίου. Βρίσκεται στὶς ὑπώρειες τοῦ ὑψώματος *Προφήτης Ἡλίας* καὶ δεσπόζει τῆς χαράδρας ποὺ διαρρέεται ἀπὸ τὸν Ἄραχθο.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. *Κωστίτσης* (< βαφτ. *Κώστας* + ἀνθρωπων. κατάλ. -ίτσης) μὲ μεταπλασμοῦ εἶτε ἀπὸ τὴ γεν. πτώση κατὰ παράλειψη τοῦ κτήματος: *τοῦ Κωστίτση* (τὸ μέρος, τὸ κτήμα κλπ.) → *Κωστίτσι*, τὸ ἢ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό, μέρος* κλπ.

Πβ. καὶ τὰ προσωπ.: *Γεωργίτσης, Γιαννίτσης, Κυρίτσης, Πετρίτσης* κλπ.<sup>1</sup>

**Λάβδανη, ἡ [zd lánðani] - (325)**

Ὄνομασία κοινότητας στὴν επαρχία Πογωνίου. Ἀπὸ τὸ 1940 χωρίστηκε στὴν κυρίως *Λάβδανη* (στὶς Δ ὑπώρειες τοῦ Κασιδιάρη) καὶ στὴν *Κάτω Λάβδανη* (νοτιότερα, κοντὰ στὸν Καλαμά).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ προσωπ. *Λάβδας / Lavda* καὶ τὴν ἀλβ. κατάλ. -*anj* μὲ τὴν ὁποία δημιουργοῦνται παράγωγα ἀπὸ οἰκογενειακὰ ἢ ὀνόματα φύλων<sup>2</sup>.

Τὸ ἐπών. *Λάβδας* τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸ στὸν ἐλληνόφωνο χῶρο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *λαβδός* «ὁ ραιβός, ὁ βλεσόπους» (ἢ λ. γνωστὴ στὴν Ἠπειρο, ὅπου *λαβδός*, ὁ «ὁ ἔχων τὰ σκέλη ἀφεστῶτα ἀλλήλων»<sup>3</sup>) καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ μετεπιθετικὸ οὖσ. \**λάβδα*, ἢ «ἡ βλεσότης», λ. ἢ ὁποία σχηματίζεται κατὰ τὰ ἀρμυρὸς-ἀρμύρα, *λάβρος-λάβρα, λαγαρὸς-λαγάρα* κλπ.<sup>4</sup>. Πβ. καὶ σχετικὰ κυριῶν. τοπν. *Λάβδα* (Ὀλυμπία), *Λάβδας* (Γρεβενά), *Λάβδα* (Κέρκ.)<sup>5</sup>.

1. Τριανταφυλλίδης, 100 καὶ σημ. 170.

2. Camaj, *Wortbildung*, 128-129.

3. Μπόγκας 1, 205.

4. Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὸ λ. -α. Κατὰ τὸν Georgacas (*BzN* 14, 296) τὸ οὖσ. *λάβδωμα*. τὸ «μορφὴ ποὺ εἶναι σὰν Λ» προϋποθέτει ρ. \**λαβδῶ* (-όω), ἀπ' ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ ἔχουμε μεταρρηματικὸ οὖσ. *λάβδα*, ἢ (πβ. *λερώνω* - *λέρα*, *γανώνω* - *γάννα* κλπ.).

5. Georgacas, *BzN* 14, 296-297.



Ὡστόσο σὲ καταλόγους ἀπὸ τὸ Berati ἔχουμε ἑπὼν. *Lavda*, τὸ ὁποῖο, ὅπως σωστὰ κατὰ τὴ γνώμη μου παρατηρεῖ ὁ Georgacas<sup>1</sup>, πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄλβ. ἀρχῆς. Καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ἄλβ. ἑπὼν. προερχόταν ἀπὸ τὸ ἑλλ., ποιὸς ὁ λόγος νὰ ἀποδοθεῖ τὸ ἑλλ. συμφων. σύμπλεγμα [vd] μὲ [vd] στὴν ἄλβ., ἀφοῦ ἢ ἄλβ. γνωρίζει τὸ παραπάνω συμφ. σύμπλεγμα [vd] (= vdh); Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Georgacas συνάπτει τὸ ἄλβ. προσωπ. μὲ τὶς ἄλβ. λέξεις *lavd*, -i «ἡ δόξα, ἡ φήμη», *lavdi*, -a «τὸ ἴδιο» *lavdishëm* «ἔνδοξος, δοξασμένος» *lavdëresë* «ἡ δόξα, ἡ τιμὴ» κλπ.<sup>2</sup> Παραθέτει δὲ καὶ τοπν. ἀπὸ τὴν Ἄλβανία: *Lavdar*, *Lavdari*. *Lavdar i Korçës*, *Lavdar i Oprit*.

Ὅπωςδήποτε πάντως στὴν περίπτωση τοῦ τοπν. *Λάβδανη* πρέπει νὰ υἱοθετήσουμε τὴν ἄλβ. ἑρμηνεία τοῦ προσωπ., ἀφοῦ ἢ κατάλ. -*anj* εἶναι δεσμευτικὴ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση.

#### **Λαγάτορας, ὁ** [stu laɣátura] - (178)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Ξηροβουνίου, πού εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μυροδάφνη* (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ προσωπ. \**Λογάτορας* μὲ ἀφομοίωση: [o-a > a-a] ἢ μὲ τροπὴ τοῦ [o] σὲ [a] παρετυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. *λαγός*. Τὸ προσωπ. \**Λογάτορας* ἀπὸ τὸ μεσν. *λογάτορας*, ὁ «βυζαντινὸς αὐλικὸς τίτλος» (< λόγος + κατάλ. -άτορας)<sup>3</sup>.

Πβ. καὶ τοπν. *Λαγατόρου*, στοῦ ἀπὸ τὴν Τριφυλία<sup>4</sup>.

#### **Λάζινα, ἡ** [zd lázina] - (138)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Κοτόρτσι* (ἐπίσ. Ἄετοράχη). Κατὰ τὴν παράδοση τὸ ἀρχικὸ χωριὸ ἦταν στὴ θέση *Μίσιαλα* (πρὸς Α τοῦ χωριοῦ). Πρὸς Δ τοῦ ἀρχικοῦ χωριοῦ ὑπῆρχε ἕκταση κατάλληλη γιὰ βόσκησις πού ὀνομαζόταν *Λάζαν*, ὅπως μᾶς πληροφορορεῖ ὁ Λαζάνης<sup>5</sup>.

1. Georgacas, δ.π.

2. Γκίνης, 225· Buchholz, 272.

3. Κριαρᾶ, *Λεξ.*, στὸ λ. *λογάτορας*. Γιὰ τὴν κατάλ. -άτορας βλ. Ἄνδριώτη, Ἔτυμ. *λεξ.*, στὸ λ.

4. Georgacas-McDonald, 174· ἂς σημειωθεῖ πὼς μὲ τὸν ἴδιο τύπο (κατὰ τὴ β' κλίση καὶ κατέβασμα τοῦ τόνου) βρίσκεται ἢ λ. σὲ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ Μικρὸν Χρονικὸν τοῦ Γ. Σφραντζῆ, τὸ ὁποῖο παραθέτει ὁ Κριαρᾶς (δ.π.): «..., ἐπεὶ καὶ τοὺς λογατόρους νῦν ἐκεῖνος ἄρχει, ὅπερ...».

5. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 844.



Κατὰ τὸν Λαμπρίδη<sup>1</sup> «Ἡ λέξις αὕτη εἶναι Σλαβικὴ καθόλου μὲν τύπον βοσκήσιμον καὶ περιφυλαττόμενον σημαίνουσα, ἐν Ἑπιείρῳ δὲ καὶ τὴν ἑαρινὴν βοσκὴν καὶ ἐκμίσθωσιν αὐτῆς».

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *λάζινα*, ἢ «ὁ τόπος εἰς ὃν θέτουν τὰ πρόβατα πρὸς βοσκὴν κατὰ τὴν ἄνοιξιν»<sup>2</sup> κι αὐτὸ ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *lazьna* (< *lazь* «καμμένο, φωτεινὸ μέρος στὸ δάσος // λιβάδι σὲ δάσος // ἀγρὸς στὸ βουνό»<sup>3</sup> + τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. *-ьна* / ἄρσ. *-ьнь*<sup>4</sup>).

Πβ. καὶ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἄλβανικῆς *lazin/ë*, *-a* «τόπος ἀνοιχτὸς μὲ χορτάρι // τόπος κενὸς εἰς τὸ μέσον τῆς χώρας, ὅπου δένουσι τοὺς ὄνους, ἵππους κλπ.»<sup>5</sup>.

Ἡ ὀρθογράφηση τοῦ τοπν. μὲ *αι* (*Λάζαινα*) ἀναλογικὰ πρὸς τὸ ἀνδρῶν. *Λάζαινα* (< προσωπ. *Λάζος* + ἀνδρῶν. κατάλ. *-αινα*).

Ἐκ τῶν σλαβ. δάνεια τῆς ἑλληνικῆς (*λάζος-λάζινα*) σχηματίζονται<sup>6</sup> τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Λάζος* (Λακωνία, Ζαγ.), *Λάζοι* (Λακ.), *Ἄγριόλαζος* (Λακ.), *τῆς Μάρως ὁ Λάζος* (Λακ.), *Λάζενη* (Φλώρ.), *Λαζινιά* (Κόν.), *Λαζιανὰ* (Παραμυθιά), *Λαζινιές* (Ζαγ.), *Λαζίνα* (Ζαγ.) κλπ.<sup>7</sup> καὶ ἀπὸ τὰ σλαβ. προσηγ. στὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Lazine* (βουλγ.), *Lazene* (γιουγκ. Μακ.), *Laz*, *Lazina*, *Lazac*, *Stari Lazí*, *Kovačevъ Lazь* (σερβοκρ.), *Lazina* (σλοβ.), *Lazy* (σλοβακ.), *Láz*, *Laziště* (τσεχ.), *Lazy* (πολ.), *Laseština* (οὐκρ.), *Lazičbí* (λευκορ.), *Lazonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>.

### Λάιστα, ἢ [zd láista] - (52)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου στὸ βόρειο τμήμα του. Οἱ κάτοικοί του (ὄπως καὶ οἱ κάτοικοι τῶν γειτονικῶν χωριῶν Λεσινίτσας καὶ Ντομπρίνοβου) μιλοῦν ἀρομουνικὴ διάλεκτο, ἀρκετὰ διαφορετικὴ ἀπὸ ἐκείνη τῶν ἄλλων βλαχόφωνων χωριῶν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ζαγορίου καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Μετσόβου. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ δια-

1. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 15, σημ. 1.

2. Μπόγκας 1, 207.

3. Miklosich, 161· Berneker, 696.

4. Miklosich, *Bildung*, 211.

5. *Fjalor*, 652· Χριστοφορίδης, 191.

6. Καθὼς τὰ σχετικὰ τοπν. ἀποδίδονται ἀπὸ τὸν Vasmer (σ. 38, 169, 193) κατευθεῖαν στὰ σλαβ. προσηγορικά.

7. Vasmer, 38, 169, 193· Malingoudis, *Studien*, 61· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 334, 573, 689.

8. Miklosich, *Bildung*, 274· Šmilauer, 110.



πίστωση του Weigand<sup>1</sup> ότι η Λάιστα είναι το μοναδικό χωριό όπου χρησιμοποιείται το επίθ. *pegru* «μαῦρος» σε αντίθεση προς τα άλλα βλαχόφωνα χωριά όπου χρησιμοποιείται το ταυτόσημο επίθ. *laī*.

Σύμφωνα με τον Λαμπρίδη<sup>2</sup> «...οικογένειαι δ' ἐκ τοῦ χωρίου Λάιστε, ... προσχωρήσασαι αὐτόθι, μετέδωκαν τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος αὐτῶν εἰς Λάϊσταν...», ἐνῶ ὁ Ἀραβαντινός<sup>3</sup> χαρακτηρίζει τὸ τοπν. ὡς ἄλβανικὸ στὸ σχετικὸ στατιστικὸ πῖνακα.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἐπίθ. *lāshtë* (*i, e*) «ἀρχαῖος, παλιός»<sup>4</sup> με ἀνάπτυξη φθόγγου [*i*]<sup>5</sup>. Πβ. καὶ τὸ διπλὸ σ στὴν καταγραφή τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη, τὸ ὁποῖο ὑποδηλώνει προφανῶς τὴν οὐρανικὴ προφορὰ τοῦ [*š*] (= ἄλβ. *sh*).

### Λάλιζα, ἦ [zd lál'za] - (262)

Ὑπομασία οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα τῆς Χίνκας.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄλβ. ὀνοματοθεσία καὶ νὰ ἀποδοθεῖ<sup>6</sup> ἢ στὸ ἄλβ. οὖσ. *lal/ë, -a* «παλιὸ ὄνομα τῶν κατοίκων τῆς Μουζακιᾶς με τὸ ὁποῖο οἱ μπέηδες ὀνόμαζαν ὑποτιμητικὰ τὸ φτωχὸ χωριάτῃ τῆς Μουζακιᾶς»<sup>7</sup> ἢ στὸ *lal/e, -ja* «ἡ κόκκινη παπαρούνα»<sup>8</sup> καὶ τὴ γνωστὴ ἄλβ. κατάλ. *-ëzë* (καὶ ἔναρθρα *-ëza*) με περιεκτικὴ ὁμως σημασία. Ἡ παραπάνω κατάλ., ἡ ὁποία γνωρίζει μεγάλη ἐπίδοση στὴ νεότερη ἄλβανικὴ στὸ σχηματισμὸ ὑποκοριστικῶν, ἀρχικὰ εἶχε περιεκτικὴ / πληθυντικὴ σημασία καὶ με αὐτὴ τὴ σημασία σχημάτισε πολυάριθμα περιεκτικὰ τοπν. στὴ Νότια Ἀλβανία<sup>9</sup>.

Ἔτσι λοιπὸν τὸ παραπάνω τοπν. ἦ θὰ θεωρηθεῖ ὡς «τόπος ὅπου

1. G. Weigand, *Die Aromunen*, Leipzig 1895, τ. 1, 143.

2. Λαμπρίδου, *Zag.* 1, 8, σημ. 1· πβ. καὶ τὸ παλαιότερο ὄνομα τοῦ χωριοῦ Λάκκα (Λαμπρίδης, *δ.π.*· Weigand, *δ.π.*, 140).

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 333.

4. Γκίνης, 224· *Fjalor*, 594· Meyer, *EW alb. Spr.*, 238.

5. Γιὰ τὴν ἀνάπτυξη φθόγγου [*i*] βλ. παρακάτω, σ. 236, σημ. 8.

6. Τὸ τοπν., πού συναντιέται με τὸν τύπο Λάλουζα (Ὀλυμπία), ἀποδίδεται στὸ ἄλβ. *lalëz-a* πού εἶναι «μὰ ἀνώμαλη παραγωγή ἀπὸ τὸ *lalë* 'ὃ ἐκ πατρὸς θεῖος'» (Georgacas-McDonald, 177 καὶ 323-324).

7. *Fjalor*, 588· Χριστοφορίδης, 178.

8. Buchholz, 269.

9. Camaj, *Wortbildung*, 124 κέξ.





είναι ἐγκατεστημένοι Lalëzë, δηλ. κάτοικοι τῆς Μουζακιᾶς, φτωχοὶ γεωργοὶ» κλπ. ἢ θὰ θεωρηθεῖ ὡς «τόπος ὅπου φύονται κόκκινες παπαροῦνες»<sup>1</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὸ Ζαγόρι<sup>2</sup> καὶ μὲ τὸν τύπο Λάλουζα (μὲ ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. ëmë [u]στὴν ἑλλ.), στὴν Ὀλυμπία (βλ. σ. 164, σημ. 6)· πβ. καὶ τὸ περιφρ. Λάλεζα Καργιά ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῶν Κουρέντων<sup>3</sup>.

### Λαχανόκαστρο, τὸ [sto lahanókastro] - (351)

Ὀνομασία κοινότητος στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, γνωστῆς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ὁραιόκαστρο (μετον. 20.9.1955).

Τὸ τοπν., πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1411 στὸ Χρονικὸ τῶν Τόκκων<sup>4</sup> καὶ ἀργότερα (1431) στὸ κατάστιχο τοῦ Αργανιδ ὡς πρωτεύουσα τοῦ ὁμώνυμου ναχιγιέ<sup>5</sup>, ἐρμηνεύεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>6</sup> «...ἐκ τῆς ὀλίγον κατ' ὀλίγον προχωρούσης ἐρημώσεως τῆς πόλεως ταύτης, ὥστε ἐφύοντο λάχανα ἐν τοῖς οἰκήμασιν τοῖς ἐρημωμένοις» ὁ δὲ Λαμπρίδης<sup>7</sup>, κατὰ τὴν προσφιλή τακτικὴ του, ἐρμηνεύει τὸ τοπν. ὡς «τιμᾶριον Λαχανᾶ τινος...».

Τὸ τοπν. Λαχανόκαστρο ἀπὸ πρώτη ματιὰ φαίνεται νὰ εἶναι σύνθεση τῶν οὐσ. λάχανο, τὸ καὶ κάστρο, τό. Ὡστόσο:

α) πρόκειται γιὰ μιὰ σύνθεση ἢ ὁποία δὲν εἶναι λογικὴ. Τὸ νὰ ὀνομαστεῖ ἓνας κῆπος ὡς λαχανόκηπος, μιὰ φυτεία ὡς λαχανοφυτεία, ἓνας σπόρος ὡς λαχανόσπορος, μιὰ πίτα ὡς λαχανόπιτα εἶναι λογικὸ. Ὅπως ἐπίσης λογικὸ εἶναι νὰ ὀνομαστεῖ ἓνα κάστρο: νεραϊδόκαστρο, παλιόκαστρο, δρακοντόκαστρο, ριζόκαστρο κλπ.

καὶ β) πρόκειται γιὰ ἓνα τοπν. τοῦ ὁποίου τὰ δύο συνθετικὰ μέρη εἶναι σημασιολογικὰ κατανοητὰ καὶ δὲν παρουσιάζουν τὴν ἀνάγκη με-

1. Μὲ τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ τῆς κατάλ. -ëzë ὡς περιεκτικῆς (καὶ ὄχι ὡς ὑποκορ.) θὰ μποροῦσε νὰ ἐρμηνευθεῖ καλύτερα ἓνα πλῆθος ἄλβ. τοπν. σὲ -ëza. Ἔτσι π.χ. τὸ τοπν. Κεραμιδέζα (Ἀττικὴ) ὄχι ἀπὸ τὸ ὑποκορ. *keramidhezë* «κεραμιδάκι» ὅπως ἐρμηνεύει τὸ τοπν. ὁ Φουρίκης (Ἀττικὴ 41, 110), ἀλλὰ ἀπὸ τὸ *keramídhëzë*, ὅπου ἡ κατάλ. -ëzë ἔχει περιεκτικὴ σημασία.

2. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 691.

3. ΗΕ 25 (1976) 744.

4. Βλ. G. Schirò, *Gronaca dei Tocco di Cefalonia di anonimo*, Rome 1975, στίχ. 1667.

5. Inalcik-Arvanid, 2-3 (ἀριθμ. 4b, 5a) καὶ 12 (ἀριθμ. 12).

6. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 94-95.

7. Λαμπρίδου, Πογ., 36.



τονομασίας, όπως συμβαίνει στα ξένης ετυμολογικής αρχής τοπωνύμια. Ἐάν τὸ τοπν. *Λαχανόκαστρο* εἶχε αὐτὴ τὴν ἀρχικὴ μορφή δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος νὰ μετονομαστῆι σὲ Ὡραιόκαστρο. Ὀφείλεται ἄραγε ἡ μετονομασία τοῦ σὲ κάποια εὐφημιστικὴ διάθεση;

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. *Λαχανόκαστρο* εἶναι ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας. Προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ ἕναν τοπωνυμικὸ τύπο, ὅπως: *Lahtakasri, Lahtakasru, Lahtokasru, Lahtakastro*<sup>1</sup>, τύποι οἱ ὁποῖοι παρατίθενται ὡς ὀνομασίες τοῦ χωριοῦ στὸ κατάστιχο τοῦ Arvanid. Στοὺς παραπάνω τοπωνυμικοὺς τύπους πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὡς α' συνθετικὸ λ. πού ἔχει σχέση μὲ τὰ ἑλλ. δάνεια τῆς ἀλβ.: *llahtar, -i / llahtari, -a* «ὁ τρόμος, ἡ φρίκη» / ρ. *llahtaris* «φοβοῦμαι» κλπ. καὶ β' συνθετικὸ τῆ λ. *κάστρο* μὲ ἀποβολὴ (στοὺς τρεῖς πρώτους τοπωνυμικοὺς τύπους) τοῦ [t] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [str]<sup>2</sup>.

Ἐὰς σημειώσω τέλος τὸ ζῶντὸ χαραγμένο στὴ μνήμη τοῦ ἡλικιωμένου πληροφορητῆ μου βίωμα τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, κατὰ τὸν ὁποῖο ἀπαγορευόταν τὸ παιχνίδι στὸ παρακείμενο κάστρο, ἀφοῦ ἐκεῖ «ὑπῆρχαν διαβόλοι καὶ καλικαντζαράιοι». Ὑπάρχει ἄραγε κάποια σχέση ἀνάμεσα σ' αὐτὴ τὴν ἀπαγόρευση καὶ τὴ σημασία τῆς ὀνομασίας τοῦ κάστρου ὡς *Lahtakastri*:

### **Λαψίστα, ἡ [zd lapsista] - (288/289)**

Ὀνομασία ἐνιαίου ἀρχικὰ χωριοῦ στὸν κάμπο τῶν Ἰωαννίνων τοῦ ὁποῖου οἱ δύο συνοικισμοὶ ἀπέτελεσαν ξεχωριστὲς κοινότητες (14.2.1936) μὲ τὰ ὀνόματα Ἐνω καὶ Κάτω Λαψίστα.

Τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Λεανσίστα* ἀναφέρεται στὸ χρυσοβούλλο τοῦ

1. Βλ. Inalcik-Arvanid, δ.π.

2. Τὸ φαινόμενο τῆς ἀποβολῆς τοῦ [t] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [str] ἐμφανίζεται καὶ στὴν περιοχὴ Χιμάρας-Δρυμάδων-Παλιάσας, ὅπου εἶναι γνωστοὶ οἱ τύποι: *ἀσραπή < ἀστραπή, γάσρα < γάστρα, κασραβίτσα < kastravec* κλπ. (βλ. καὶ Οἰκονόμου, Ἐλβ. ἐπίδραση, 40.7 καὶ 86.2).

Ἐκτὸς αὐτοῦ παρατηροῦμε ὅτι στὸ ἴδιο κείμενο πολλὲς φορές τὸ ἀρχικὸ [str] ἀποδίδεται μὲ [sr]: *Isracani* (= Στράτσιανη), *Isradiniste* (= Στρα(ν)τίνιστα) κλπ. Στὶς τελευταῖες περιπτώσεις τὸ ἀρχικὸ I- εἶναι ἰδιορρυθμία τῆς τουρκικῆς ἢ ὁποία στα τοπν. καὶ τὰ δάνεια πού ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνο, ἰδιαίτερα s-, προθέτει ἕνα i: *Σμύρνη > Izmir, Σπάρτη > Isparta* κλπ. Ἐτσι καὶ τὸ *Istanbul* ὄχι ἀπὸ τὸ: *εἰς τὴν Πόλιν* ἀλλὰ ἀπὸ τὸ: *στὴν Πόλη* μὲ ἀνάπτυξη προθετικῶ ἰ-.



1319. Ἐπίσης ἀναφέρεται καὶ στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321 μὲ τὸν τύπο *Λαυσίστα*<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. ἐτυμολογεῖται:

α) ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>2</sup> ὁ ὁποῖος τὸ ἀποδίδει σὲ ἕναν βασικὸ τύπο *Lěnsišče*, τὸν ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει, καὶ παραθέτει τὸ σερβοκρ. τοπν. *Leršić* ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ προσωπωνύμιο (< σλαβ. *lěrb* «ῥαῖος»)<sup>3</sup>.

β) ἀπὸ τὸν Zaimon<sup>4</sup> ὁ ὁποῖος συνάπτει τὸ Ἑπειρωτ. τοπν. *Λαψίστα* μὲ τὸ βουλγ. τοπν. *Laršišta* καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὸν τύπο *Lubčište*: προσωπ. *Lubko* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *bč* σὲ ἑλλ. *[ps]* (= ψ).

Καὶ οἱ δύο ὁμως ἐτυμολογίες ἐκτὸς τῶν ἄλλων δὲν λαμβάνουν ὑπόψιν τοὺς τύπους *Λεαυσίστα* καὶ *Λαυσίτσα* οἱ ὁποῖοι παραδίδονται στὶς πηγές.

Ὁ ἀρχικὸς τύπος *Λεαυσίστα* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὖσ. *lafsh/ë*, -a «τὸ λειρὶ, τὸ λοφίο (τοῦ πετεινοῦ)»<sup>5</sup>, λ. ποὺ ὡς γεωγραφικὸς ὄρος θὰ μπορούσε νὰ ὀνομάσει μικρὰ ἀλληλοδιάδοχα ὑψώματα ὅπως αὐτὰ ὑπάρχουν ἀπὸ τὸ Καστρί (ὅπου ἡ ἀρχαία Πασσαρώνα) στὴν κοινότητα Γαρδίκι μέχρι τὰ ὑψώματα τῆς Πρωτόπαπας καθὼς δεσπόζουν στὸν κάμπο ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἀποξήρανση σὲ νεότερους χρόνους τῆς «Λίμνης τῆς Λαψίστας». Ἡ τελευταία ἀποτελοῦσε προέκταση τῆς Παμβώτιδας (τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων). Ἡ χρῆση τῆς λέξης ὡς γεωγραφικοῦ ὄρου ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ταυτόσημη ἄλβ. λέξη *kreshhtë* «χαίτη // λειρὶ» χρησιμοποιεῖται καὶ ὡς γεωγραφικὸς ὄρος μὲ τὴ σημασία «βραχώδης ὄροσειρά, κορυφογραμμὴ» π.χ. *kreshhtë shkëmbore* «βραχώδης ἀπότομη ὄροσειρά»<sup>6</sup>. Ἀπὸ τὸ *lafsh/ë* + τὴν περιεκτ., σλαβ. ἀρχῆς, ἄλβ. κατάλ. -*ishta* προέκυψε ὁ φωνητικὸς τύπος *[l'afšišta / liafšišta]*, ὅπου ἄλβ. *l = (l'i)*, καὶ *[liafšišta]* = *Λεαυσίστα* μὲ τροπὴ τοῦ *[i]* σὲ *[e]*

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 (καὶ σημ. 10), 308 (καὶ σημ. 7).

2. Vasmer, 39.

3. Μολονότι τὸ τοπν. θὰ μπορούσε νὰ ἔχει ὡς βάση τὸ σλαβ. *lěrb*, ἀφοῦ τὸ σλαβ. ἔ ἀποδίδεται στὰ σλαβ. ἀρχῆς τοπν. τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου καὶ μὲ *[ia]*, παρατηρεῖται πῶς τὰ λιγοστά τοπν. στὴν Ἑλλάδα ποὺ ἀνάγονται στὸ *lěrb*, γνωρίζουν ἀπόδοση τοῦ ἔ μὲ *[e]*. Ἐκτὸς αὐτοῦ κατὰ τὸν Malingoudis (*Studien*, 136-139) τὸ σλαβ. ἔ ἐξελιέται σὲ *[ia]* ὅταν τονίζεται καὶ σὲ *[e]* ὅταν εἶναι ἄτονο, πράγμα ποὺ θὰ συνέβαινε στὴν περίπτωση τοῦ τοπν. *Λαψίστα*.

4. Zaimon, 108, στὸ λ. *Gripsista*.

5. Γκίνης, 222· Buchholz, 267· *Fjalor*, 582.

6. *Fjalor*, 453-4· Ν. Γκίνη, Ἀλβανο-ελληνικὸ λεξικό, Ἰωάννινα 1998, 414.



κοντά σέ [I]. Ἐπὶ τὸν τελευταῖο τύπο μὲ συναίρεση τοῦ [ea] σέ [a]<sup>1</sup> καὶ ἀνομοιωτική τροπή διάρκειας τοῦ συμφωνικοῦ συμπλέγματος [fš > pš] (=ψ) προέκυψε ὁ σημερινὸς τύπος *Λαψίστα*.

Πβ. καὶ τοπν. *Λαψίστα* ἀπὸ τὴν περιοχή Κοζάνης ὡς ἀρχικὸ ὄνομα τῆς γνωστῆς σήμερα κωμόπολης μὲ τὸ ὄνομα *Νεάπολη*<sup>2</sup>.

### Λεβίκιστα, ἦ [zd levík'ista] - (239)

Ἵονομασία κοινότητος ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ζωτικὸ*<sup>3</sup> (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. \**lěnyko* (< *lěny* «ἀριστερός, εὐ-  
ώνυμος»<sup>4</sup>+κατάλ. -*ьko*<sup>5</sup>) καὶ τὴν ἐπίσης σλαβ. πληθυντική κατάλ. -*ista*.

Πβ. τὰ προσωπ. *Lěny, Lēva, Lewin, Levunon, Lēvic*<sup>6</sup> καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Λέβιτσα* (Ἡλεία) καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο τά: *Lēva Reka* (βουλγ.- γιουγκ. Μακ. - σερβοκρ.), *Lēvica* (σλοβ.), *Lēvice* (σλοβακ.), *Lēvŭ Hradec* (τσεχ.), *Lēvice* (πολ.), *Lēvaja Rossoš* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

1. Πβ. καὶ τὰ μεσν. *βοἰάνος > βοἰάνος, λαυρεᾶτον > λαυράτον, \*τοιχοαρμάριν > τοι-  
χαρμάριν* (M. Triandaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*,  
Straßburg 1909 [= Ἐπαντα 1] 343) καὶ τὰ τοπν. *Δραγοψά < Δρεαβοψά, Φραστανά < Φρε-  
άστανα* ποὺ ἀναφέρονται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 (Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2,  
305, σημ. 4 καὶ 8).

2. Βλ. Ἑπειρωτικὸ Ἡμερολόγιο 1991, 317, σημ. 1.

3. Τὸ τοπν. *Ζωτικὸ* προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. (ἀπὸ Βόρ. Ἑπειρο-βλ.  
Μπόγκα 2, 22) *ζότι, ὄ* (καλύτερα *ζότης, ὄ*) «ὁ κύριος, ὁ ἀφέντης» < ἄλβ. *zoi, -i* «τὸ ἴδιο»  
(Γκίνης, 491) καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ικός* κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζομένου οὐσ.:  
*τόπος, κτῆμα, χωριό* κλπ. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ ὅμοια τοπν. Ἐφεντικά κλπ. (Οἰκο-  
νόμου, *Ζαγόρι*, 83). Ἐπὶ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. ἦ τὸ ἐπών. *Ζότος / Ζώτος* μὲ τὴν κα-  
τάλ. -*ικός* θὰ μποροῦσε νὰ προέλθει τὸ τοπν. μὲ τὴ σημασία «τὸ κτῆμα τοῦ Ζότου». Ὁ  
τύπος *Ζωτικὸ* ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ἐπιθ. *ζωτικός*.

Τὴν ἄλβ. ἀρχὴ τοῦ ἑλληνόθετου τοπν. ὑποδηλώνει καὶ τὸ ἐθνικὸ [*zutkát-s*] (=Ζωτι-  
κάτης) ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. ἐθνικῶν καὶ δηλωτικῆ τῶν μελῶν μιᾶς  
οἰκογ. ἄλβ. κατάλ. -*at (i)*. Χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἄλβ. τοπν. σέ -*at (i)* ἀπὸ  
ἐθνικά εἶναι τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Λαμπρίδη (*Κουρ.-Τσαρκ.*, 10, σημ. 1): «Προῦχων τις  
τοῦ χωρίου Πρωτόπαπα *Ζιούλης* καλούμενος... ἀπῆλθεν μετὰ τῆς πατριᾶς του εἰς  
Δέλβινον... καὶ συνετέλεσεν ἂν οὐχὶ πρὸς σχηματισμὸν τουλάχιστον πρὸς ἐπαύξησιν  
τοῦ χωρίου *Ζουλιάτη...*».

4. Miklosich, 168· Berneker, 714-715. Ἡ λέξη σχετίζεται μὲ τὸ ἑλλ. *λαιός* καὶ μὲ τὸ  
λατ. *laevus*.

5. Μὲ τὴν κατάλ. οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι (βλ. Miklosich, *Bildung*, 208).

6. Miklosich, *Bildung*, 71· Schlimpert, *Slaw. PN*, 76.

7. Vasmer, 142· Miklosich, *Bildung*, 158· Šmilauer, 112.



**Λεπάδι, τὸ [stu lipád] - (229)**

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τοῦς οἰκισμοῦς ποῦ ἀνήκει στην κοινότητα Τόσκεσι (ἐπίσ. Ἀχλαδέαι). Κατὰ τὸν Μαρκόπουλο<sup>1</sup> «...εἶναι οἰκισμὸς ἀπὸ τὴν παλιὰ ἐποχή... ζώνεται γύρω-γύρω ἀπὸ λιβάδια πλαερά, μὲ πλούσιο ψηλοχόρταρο γιὰ γιδοπρόβατα...».

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σύνθετο, ἀρομ. προέλευσης, ἀπὸ τὴν ἀρομ. πρόθ. *la* «εἰς»<sup>2</sup> καὶ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἀρομ. *rade* «ἐπίπεδη περιοχὴ, πεδιάδα»<sup>3</sup> < σλαβ. *radь* «κατωφερικὸς τόπος»<sup>4</sup>. Πβ. καὶ Ἑπειρωτ. *πάδη*, ἢ «ἐπιφάνεια ἐπίπεδη καὶ ὁμαλὴ στὴ μέση κατωφέρειας»<sup>5</sup>.

Ἀπὸ τὴν πρόθ. *la* καὶ τὸ οὐσ. *rade* προκύπτει στὸ στόμα μὴ βλαχόφωνων πληθυσμῶν ὁ φωνητικὸς τύπος [lapáde] ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέκυψε ὁ τύπος [leráde] μέ: α) ἀπόδοση τοῦ ἀρομ. [d] μὲ [d̥] στὰ ἑλληνικὰ (ἴσως ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ Ἑπειρωτ. *πάδη*) β) τροπὴ τοῦ [a] σὲ [e] κοντὰ στὸ ὑγρὸ [l] καὶ γ) στένωση τοῦ [e] > [i] καὶ ἀποκοπὴ τοῦ τελικοῦ [-i] λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

Μὲ τὴ λ. *rade* (*radь* ἢ *πάδη*) σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια<sup>6</sup>.

**Λεσιανά, τὰ [sta lišaná] - (156)**

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀβγὸ (μετον. 11.9.1928). Ἀρχικὰ ἀνήκε στην κοινότητα Σερβιανά.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>7</sup> τὸ τοπν. ἀνάγεται στὸ σλαβ. \**Lěšane* «ὁ κάτοικος τοῦ δάσους» (< *lěšъ* «δάσος»<sup>8</sup> καὶ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου κατάλ. *-ane* [< -jane]).

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται στὴν Αἰτωλοακαρνανία (ἀπὸ τὸ 1204)<sup>9</sup> καὶ στὸ Νομὸ Τρικάλων (τὸ σημερινὸ χωριὸ Φιλύρα)<sup>10</sup>. Πβ. καὶ τὰ ἐτυμο-

1. Μαρκόπουλος, 452.

2. Parahagi, 721.

3. Parahagi, 940.

4. Vasmer, 46· Βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 90, στὸ λ. *Proradь*.

5. Μπόγκας 1, 287.

6. Βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 344, 633-634.

7. Vasmer, 39.

8. Miklosich, 167· Berneker, 713.

9. Soustal, 194.

10. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς τοῦ Δούσικου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 20 (1991) 40.



λογικά συγγενή τοπν. από τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Λεσινίτσα* (Ζαγ.), *Ζελεστό* (Παραμυθιά)<sup>1</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Lesnica* (βουλγ.), *Lespono* (γιουγκ. Μακ.), *Lijesi*, *Lešani*, *Lešane*, *Lesnica* (σερβοκρ.), *Lesec*, *Lešane* (σλοβ.), *Lesnica* (σλοβακ.), *Podlesi*, *Lešany* (τσεχ.), *Laski*, *Zalesie* (πολ.), *Lisniki*, *Lison*, *Lisonaja* (οὐκρ.), *Zalesse* (λευκορ.), *Lesnaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup> Πβ. καὶ ἀπὸ τὴν Ἄλβανία τά: *Λεσνίτσα* (Στάροβο) καὶ Ἄνω καὶ Κάτω Λέσνιτσα (Δέλβινο)<sup>3</sup>.

#### Λεσκάτσι, τὸ [sto liškáts] - (5)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης ποὺ εἶναι γνωστὸ σήμε-  
ρα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄσημοχώρι (μετον. 1.4.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *lěska* «ἡ φου-  
ντουκιά, ἡ λεφτοκαρυὰ»<sup>4</sup> καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. -ačъ (θηλ. -ača), κατάλ. ἢ  
ὁποία προστίθεται τόσο σὲ οὐσιαστικά ὅσο καὶ σὲ ἐπίθετα<sup>5</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. (*Λεσκάτζι*) καὶ στὸ Νομὸ Τρικάλων. Πρόκειται γιὰ  
ὄνομα χωριοῦ ποὺ σήμερα εἶναι ἄγνωστο<sup>6</sup>.

Πβ. καὶ τὰ συγγενή τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Λέσκα*  
(Φλώρ.), *Λέσκοβετς* (Φλώρ.), *Λέσκοβον* (Πέλλα), *Λιασκοβέτσι* (Ζαγ. -  
2x)<sup>7</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Leskonec* (βουλγ.), *Leskono*  
(γιουγκ. Μακ.), *Lijeska*, *Leskar*, *Ljeskonac*, *Lještani*, *Lesje* (σερβοκρ.),  
*Leskonec*, *Leskonica*, *Leščevje* (σλοβ.), *Lieskoné* (σλοβακ.), *Lišna*, *Lisky*  
(τσεχ.), *Leszno*, *Leskowice* (πολ.), *Lisky*, *Liščyna*, *Leštнице* (οὐκρ.), *Lja-  
skavici* (λευκορ.), *Leštínovka* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>.

#### Λεσ(ι)νίτσα, ἡ [zd lišnítsa] - (50)

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ βορειότερο ἄκρο τῆς περιοχῆς τοῦ Ζαγορίου  
μὲ βλαχόφωνους κατοίκους. Μετονομάστηκε σὲ Βρυσόχωρι (μετον.  
1.4.1927).

1. Vasmer, 34 καὶ 39· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 501.

2. Miklosich, *Bildung*, 276-277· Vasmer, 34· Šmilauer, 112.

3. Seliščev, 233, 241, 296.

4. Miklosich, 167.

5. Miklosich, *Bildung*, 211· Vasmer, 302.

6. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)»,  
*Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 17 (1990) 56.

7. Vasmer, 193 καὶ 198· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 502.

8. Miklosich, *Bildung*, 276· Šmilauer, 111-112· Duridanov, 176, 286, 336, 350.



Ἄναφαιτος<sup>1</sup> ἀναφέρει τὸ χωριὸν μὲ τὸν τύπον Λέσνιτσα καὶ τὸ ἐρμηνεύει ὡς «λεπτοκαρυῶνα».

Ἄναφαιτος<sup>2</sup> τὸ ταυτίζει μὲ τὸ βουλγ. *Lěsnica*, τὰ συχνὰ σερβοκρ. καὶ σλοβ. *Lěsnica* καὶ παραθέτει τὴν γνώμη τοῦ Weigand ὃ ὁποῖος συνδέει τὰ τοπν. μὲ τὸ βουλγ. *lěsnic* «θαμνώδης λεφτοκαρυά».

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *lěsnь* (< *lěsь* «τὸ δάσος<sup>3</sup> + ἐπιθετ. κατάλ. -нь) + κατάλ. -ica, μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι<sup>4</sup>, καὶ ἀπόδοση τῶν σλαβ. ἔκαστ. μὲ [e] καὶ [i] στὰ ἑλληνικά.

Τὸ τοπν. συναντιέται ἐπίσης μὲ τὸν τύπον Λεσνίτσα στὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας (Καστάνιανη)<sup>5</sup>, στὴν Ἀλβανία μὲ τοὺς τύπους *Lešniča* (κοντὰ τοὺς Ἁγίους Σαράντα)<sup>6</sup>, Λεσνίτσα (στὸν καζὰ Σταρόβου) καὶ Ἄνω καὶ Κάτω Λέσνιτσα (στὸν καζὰ Δελβίνου)<sup>7</sup> καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρον: *Lešnica* ὡς ὄνομα παραποτάμων τοῦ Βαρδάρη (5 φορές)<sup>8</sup>, σερβοκρ. *Lešnica*, *Lješnica*, *Lijesi*, *Lěsi*, *Lěšani*, σλοβ. *Lesec*, *Lešnica*, σλοβακ. *Lesnica*, τσεχ. *Lešany*, *Lesna*, πολ. *Laski*, οὐκρ. *Lisniki*, ρωσ. *Lesnaja*<sup>9</sup>.

### Λιάπη, ἦ [zd ʎap] - (87)

Ὄνομασία ἑνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. Λιάπης (< ἔθνικὸ Λιάπης) ἢ ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ Λιάπης<sup>10</sup> < ἄλβ. *Lab*, -i «ὁ Λιάπης ὁ κάτοικος τῆς Λιαπουριάς»<sup>11</sup> μὲ ἀλλαγὴν τοῦ γένους ἀπὸ σύγχυσιν τοῦ ἐμπρόθετου τύπου ἐκφορᾶς στὴ γενική κατὰ τὸ βόρειον φωνηεντισμὸν: [st ʎap] = τοῦ Λιάπης ποῦ θεωρήθηκε θηλυκοῦ γένους. Ἐνδεικτικὸς γιὰ τὴν ἄλβ. ἐτυμολογικὴ

1. Ἄναφαιτος, *Zag.* 1, 34.

2. Vasmer, 39.

3. Miklosich, 167· Berneker, 713.

4. Miklosich, *Bildung*, 210· Miklosich, *Stammbildungslehre*, 293 κέξ.

5. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα ΗΧ* 12, 232.

6. Soustal, 194.

7. Ἐθνολογικὴ στατιστικὴ τῆς Βορείου Ἡπείρου τῷ 1913, τύποις «Ἀγκύρας» I. Κουμένου, Θεσσαλονίκη, 13· βλ. ἐπίσης Seliščev, 233, 241, 296 καὶ Βρανούση, *Χρον. Ἡπείρου*, 178, σημ. 1.

8. Duridanov, 39, 47, 49, 245, 278.

9. Miklosich, *Bildung*, 276-277· Šmilauer, 112· Duridanov, 39.

10. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

11. Γκίνης, 222· *Fjalor*, 1442.



προέλευση τοῦ τοπν. εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ: [Γ'arát-s, Γ'arát-sa] = Λιαπάτης, Λιαπάτισσα.

Ἡ λ. καὶ στὰ ἄρομ. ὅπου *L'ear* «ἀρπακτικὸς Ἀλβανός»<sup>1</sup>.

#### Λιασκοβέτσι, τὸ [stu Γ'askuvéts] - (78)

Ἀρχικὴ ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Ζαγορίου, γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λεφτοκαρυά* (μετον. 1.4.1927). Στὸ χωριὸ ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουν πολλὲς ἄγριες λεφτοκαρυές.

Τόσο ὁ Vasmer ὅσο καὶ ὁ Γεωργακάς<sup>2</sup> ἐτυμολογοῦν τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. \**Lěskonьcь* < ἐκκλ. σλαβ. *lěskonь* (< *lěska* «ἡ φουντουκιά, ἡ λεφτοκαρυά» + ἐπιθετ. κατάλ. -ονь) + κατάλ. -ьcь<sup>3</sup> καὶ ἀπόδοση τῶν σλαβ. ἔκαι ь' μὲ [ja] καὶ [e'] στὰ ἑλληνικά.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. *Λεσκάτσι*.

#### Λιβιάχοβο, τὸ [stu livjáhunu] - (235)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. \**Liběchь* καὶ τὴν ἐπιθετ./ κτητικὴ κατάλ. -ονο μὲ τροπὴ (λόγιο ἑξελληνισμὸ) τοῦ *b* σὲ *v*. Τὸ προσωπ. \**Liběchь* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Lib* (συγκεκριμμένος τύπος τῶν *Libomigrь*<sup>4</sup> < *Ljubomigrь*<sup>5</sup> < *Ijubь* «ἀγαπητὸς») καὶ τὴν κατάλ. -ěchь<sup>6</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Λιμπόχοβο* (Καλαμπάκα - Κοζ.), *Λιμπόχοβα* (Λακωνία)<sup>7</sup>, ἀπὸ τὴν Ἀλβανία τὸ τοπν. *Λιμπάχοβα* (σημ. *Λιμπόχοβο*)<sup>8</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπ.: *Ljub*, *Ljuba*, *Ljubava*, *Ljubota*, *Ljubobrat*,

1. Parahagi, 758.

2. Vasmer, 39, 218· Δ. Γεωργακά, «Μερικοὶ σλαβικοὶ ὄροι καὶ τοπωνύμια στὴν Πελοπόννησο», *Πελοποννησιακά* 1 (1956) 400.

3. Ὅπως ἡ σλαβ. κατάλ. -ica ἔτσι καὶ ἡ κατάλ. -ьcь οὐσιαστικοποιεῖ ἐπιθετικούς τύπους (Miklosich, *Bildung*, 209-210).

4. Miklosich, *Bildung*, 71.

5. Γιὰ τὴν παραλλαγὴ *Iju-Li*-σὲ σλαβ. ἀρχῆς τοπν. τῆς Ἑλλάδας, βλ. Malingoudis, *Studien*, 64, σημ. 13.

6. Miklosich, *Bildung*, 16.

7. Vasmer, 93, 169 καὶ 184.

8. Soustal, 197.





*Ljubonoi, Libomir, Bratoljub* κλπ.<sup>1</sup> και τὰ τοπν. *Ljobimir* (βουλγ.), *Ljubenci* (γιουγκ. Μακ.), *Ljubičica, Ljubostin, Lubochon* (σερβοκρ.), *Ljuba Vodica* (σλοβ.), *L'ubonĥa* (σλοβακ.), *Bohuliby* (τσεχ.), *Lubica* (πολ.), *Ljobima* (ούκρ.), *Ljobiž* (λευκορ.), *Ljobonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>.

### Λιγκιάδες, οί [sts ling'ádis] - (101)

Όνομασία χωριού κτισμένου στο νότιο μέρος της ΝΔ πλαγιάς του βουνού Μιτσικέλι, πάνω από τη λίμνη των Ίωαννίνων.

Σύμφωνα με την παράδοση το χωριό αρχικά βρισκόταν στη θέση *Άλογομάντρι* και καταστάφηκε από πανούκλα. Το δεύτερο χτίσιμο του χωριού ήταν στη θέση *Παλιοχώρα* απ' όπου οί κάτοικοι του ήρθαν και εγκαταστάθηκαν στη σημερινή θέση.

Κατά τον Λαμπρίδη<sup>3</sup> το χωριό δημιουργήθηκε πριν το 1683 γύρω από το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου. Ο ίδιος αναφέρει ότι «...διασπαρμένοι πατριά... συνωκίσθησαν εις τὰ νῦν χειμερινὰ τοῦ χωρίου οἰκήματα. Προσεχώρησαν ὅμως και πολλοὶ ἐκ Τσαμουρίας. Διὸ και ἡ προφορὰ τῶν ἀπογόνων ἐκείνων τραχεῖα και χαρακτηριστικὴ, πονηρὸς δ' ὁ χαρακτήρ αὐτῶν».

Οί παλαιότερες ἐρμηνεῖες οί ὁποῖες συνάπτουν τὸ τοπν. με τὸ ἀρχαῖο ὄρωνύμιο *Λύγκος* ἢ τὴν ἀρχαία πόλη τῆς Ἠπείρου *Λύγκος*<sup>4</sup> δὲν νομίζω ὅτι εὐσταθοῦν.

Τὸ τοπν. πρέπει κατὰ τὴ γνώμη μου νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. οὐσ. *lëngát/ë, -a* «βαριά μακροχρόνια ἀρρώστια // κολλητικὴ ἀσθένεια, ἐπιδημία»<sup>5</sup>, πβ. και *l'ingat* «ἀσθένεια»<sup>6</sup>, με οὐρανικοποίηση τοῦ [g] > [g'] ἀφομοιωτικὰ πρὸς τὸ ἀρχικὸ [l'] (=l) και ἀπόδοση τοῦ ἀλβ. ë με [i] στὴν ἐλληνικὴ<sup>7</sup>. Ὅπως δὴποτε στὸ σημερινὸ φωνητικὸ τύπο τοῦ τοπν.

1. Miklosich, *Bildung*, 71· Schlimpert, *Slaw. PN*, 77-78.

2. Miklosich, *Bildung*, 158-159· Šmilauer, 117.

3. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά 1*, 10, σημ. 2.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία 2*, 99-100.

5. *Fjalor*, 613. Ἡ λ. πρέπει νὰ σχετιστεῖ με τὴν ἐπίσης ἀλβ. λ. *lëngyer/lëngjyte* «κοινὸ ὄνομα μερικῶν σοβαρῶν ἀσθενειῶν, ὅπως ὁ τύφος, ἡ χολέρα, ἡ σύφιλη κλπ.» (N. Γκίνη, *Ἀλβανο-ελληνικὸ λεξικόν*, Ἰωάννινα 1998, 463) και νὰ ἀποδοθεῖ κατὰ τὸν Solta (G.R. Solta, *Einführung in die Balkanlinguistik*, Darmstadt 1980, 134) στὰ λατ. *languere* «ἀτονῶ, ἀσθενῶ», *languidus* «ἀτονός, ἀσθενής». Πβ. ἐπίσης τὸ ρουμ. *lîngoare* «τύφος», τὸ ἀρομ. και μεγλ. *lîngoare* «ἀσθένεια».

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 244, στὸ λ. *l'ëngon'*.

7. Οἰκονόμου, *Ἀλβ. ἐπίδραση*, 74 και σημ. 6.



ἔπαιξε τὸν παρετυμολογικὸ τῆς ρόλο καὶ ἡ πληθυντικὴ τοπωνυμικὴ κατάλ. -άδες μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια<sup>1</sup>. Αὐτὴ ἡ ἐρμηνεῖα νομίζω πῶς ἐπαληθεύει ἓνα ἱστορικὸ γεγονός που διασώζει ἡ προφορικὴ παράδοση<sup>2</sup>.

### Λιγοψά, ἡ [zd liɣupsá] - (296)

Ὄνομασία κοινότητος τῆς ἐπαρχίας Δωδώνης.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ φυτῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. ἐπιθ. \*lykono (< lyko «ἡ φλαμουριά»<sup>3</sup> + ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -ica, μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι, μὲ τροπὴ τοῦ y σὲ ἰῆδη στὰ σλαβικά<sup>4</sup>. Ἔτσι ἀπὸ ἓναν ἀρχικὸ φωνητικὸ τύπο \*[likoní

1. Ἡ κατάλ., ἀρχικὰ ὡς πληθυντικὸς τύπος οἰκογενειακῶν, στὴ χρῆση τῆς γιὰ τὸν σχηματισμὸ τοπν. δηλώνει καὶ τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας που ἀναφέρεται στὸ θέμα.

2. Σὲ μνηαῖο τῆς Μονῆς Λιγκιάδων ὁ ἱερέας, ὀνόματι Παπαδημητρίου, ἔγραψε ἐνθύμηση γιὰ τὴν ἵδρυση τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ χτίσιμο τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνθύμηση που εἶναι γραμμένη, κορνιζαρισμένη καὶ τοποθετημένη στὴ σημερινὴ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Γεωργίου:

«(1845). Τὸ χωρίον μας, ἀγαπητοὶ χωριανοί, εὐρίσκεται ἐδῶ κτισμένο ἀπὸ τὸν καιρὸ που πῆραν οἱ Τοῦρκοι τὴν Πόλι. Ἦταν τὰ σπίτια ὄλα μαζί ὀπως καὶ τώρα. εἶχαμε 5 ἐκκλησίες σὲ διάφορα μέρη Ἁγ. Γεώργιος, Ἁγ. Δημήτριος, Ἁγ. Νικόλαος, Προφήτης Ἡλίας καὶ Ἁγ. Μηνᾶς. Πέρασαν λίγα χρόνια καὶ ἔπεσε στὸ χωριὸ πανοῦκλα που χάθηκε τότε πολὺς κόσμος ἀπὸ τὰ 59 σπίτια που ἦσαν ἔμειναν μόνον 6 καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὸ φόβο τους ἔφυγαν ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἔκτισαν σπίτια ἄλλοῦ καὶ χωριστὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἵνα μὴ ἔρχονται οἱ ἄνθρωποι εἰς ἐπικοινωνίαν μεταξὺ των. Τὰ σπίτια αὐτὰ ἦσαν ἓνα στὸ Κατσούφλι, ἓνα στὸ Κράβαρι, ἓνα στὰ Μαρμαράλωνα, ἓνα στὴν Ἀμυγδαλιά, ἓνα στὸ λάκκο Κρανιά, ἓνα στὴ ράχη λάη καὶ ἓνα στὸ Περπερί.

Τότε ἀπὸ τὴν ἀσθένεια αὐτὴ εἶχε ρημάξει ἐντελῶς τὰ σπίτια ὄλα ἔπεσαν, αἱ ἐκκλησίες ἐπίσης ἔπεσαν ὄλες, ζῶα πολὺ ὀλίγα εἶχαν μείνει. Πέρασαν ἀπὸ τότε 150 χρόνια, ἡ ἀσθένεια ἔπαυσε πλέον ὁ κόσμος σιγὰ σιγὰ ἐπολλαπλασιάζετο, τὰ ζῶα ἐπίσης ἄλλὰ δὲν μπορούσαν πλέον νὰ ζοῦν χωριστὰ. Σύμπτωσις ἐκείνη τὴ χρονιά ἦλθε στὸ χωριὸ μας ἓνας ἀπὸ τὰ Γιάννινα που λέγονταν Βησσαρίων εἶδε τὴν τοποθεσίαν καὶ ἐσκέφθη νὰ κτίσῃ τὴν ἐκκλησίαν Ἁγ. Γεώργιος καὶ νὰ μαζευτοῦν ὄλα τὰ σπίτια γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία ἔτσι καὶ ἔκανε. Κάλεσε μερικοὺς ἀπὸ τὸ χωριὸ ἔκοψαν τὸ δάσος που ἦταν γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξύλα αὐτὰ ἔκτισαν ἔπειτα τὴν ἐκκλησίαν, ἐπλήρωσε κτίστας καὶ ἔτσι ἔκτισε προσωρινῶς μίαν μικρὰν ἐκκλησίαν ἅγιος Γεώργιος, ὁ κόσμος ἔπειτα ἔκτισαν σπίτια ὀλόγυρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκιῶν ἔφθασε πάλιν τὰς 59...».

3. Miklosich, 177· Berneker, 751.

4. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 139.



*tsa]* και *\*[likovitsá]* με μετακίνηση του τόνου στη λήγουσα<sup>1</sup> απ' όπου *\*[likovtsá]* με αποβολή του άτονου *[i]* και *\*[likovptsá]* (τροπή του συμφων. συμπλέγματος *[vts > pts]*) (άφομοίωση ήχηρότητας και διάρκειας) και *[lívovtsá]* με τροπή *[k] > [γ]* παρετυμολογικά προς τή λ. *λίγος*.

Από το σλαβ. οὐσ. *lyko* σχηματίζονται τοπν. τόσο στον έλληνόφωνο χῶρο: *Λυκοβίτσι* (Ακαρν.), *Λυκόβη* (Χαλκιδική), *Λυκοβίστα* (Βέροια)<sup>2</sup> - ή γραφή με -v- παρετυμολογικά προς τή λ. *λύκος* - όσο και στο σλαβόφωνο χῶρο: *Likarnicata* (βουλγ.), *Liko* (γιουγκ. Μακ.), *Likodra* (σερβοκρ.), *Ličje* (σλοβ.), *Ličpo* (τσεχ.), *Łyczyno* (πολ.), *Lyčanka* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup>

### Λίθινο, τὸ [stu líβinu] - (308)

Όνομασία χωριού στην περιοχή τῆς Ζίτσας τὸ ὁποῖο παραδίδεται με τὸν ἴδιο τύπο και ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό<sup>4</sup>.

Το τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπιθ. *λίθινος* κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. *γεφύρι* πὸν προσδιόριζε. Με τὴν ἀρχική περιφραση *\*Λίθινο Γεφύρι* ὑποθέτω ὅτι ἀρχικά ὀνομάστηκε ἡ παρακείμενη φυσική γέφυρα τῆς ὁποίας ὁ σχηματισμὸς ὀφείλεται στὴ διάβρωση πὸν ὑπέστη φυσικὸς βράχος ἀπὸ τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ Καλαμᾶ. Τὸ γεφύρι αὐτὸ σήμερα ἔχει τὴν ὀνομασία *Θεογέφυρο*. Ἡ ὀνομασία *λίθινο* (γεφύρι) γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πιθανῶς ἀπὸ τὰ πέτρινα κατασκευάσματα τοῦ ἀνθρώπου (γεφύρια, σπίτια κλπ.).

### Λιόκο, τὸ [stu líoku] - (200)

Όνομασία χωριού πὸν εἶναι γνωστὸ σήμερα και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἀσβεστοχώρι* (μετον. 11.9.1928). Παραδίδεται ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινό με τὸν τύπο *Λιόκου* (τοῦ) και ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη με τὸν τύπο *Λιῶκο*<sup>5</sup>. Τὸ ἔθνικὸ *[l'ukát-s / l'ukát-sa]* (=Λιοκάτης, -ισσα).

1. Οἱ καταλήξεις *-ista* και *-ica* ἐναλλάσσονται στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλληνικοῦ χῶρου (Vasmer, 305). Πβ. παρόμοιες μετακινήσεις τόνου στὰ τοπν. *Βελιτσές* (Αχαΐα), *Πολιτσές* (Ἡπ.), *Ἀγκλιστή*, *Γλουμπιστή* (Μάνη) κλπ. (βλ. Vasmer, 129· Šmilauer, 144· Malingoudis, *Studien*, 154). Οἱ παραπάνω μετακινήσεις ὀφείλονται σὲ παρετυμολογική ἐπίδραση τῶν ἑλλ. ἐπιθ. σὲ *-ιστός*, *-ιστή*, *-ιστό*.

2. Vasmer, 72 και 207.

3. Miklosich, *Bildung*, 280· Šmilauer, 116.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 328· Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 55.



Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Λιόκος* (καὶ *Λιόκας*)<sup>1</sup> ἢ μὲ μεταπλασμό κατὰ τὸ γένος τῆς λ. *χωριό* ἢ ἀπὸ σύγχυσι τοῦ ἀρχικοῦ ἐμπρόθετου τρόπου ἐκφορᾶς τοῦ τοπν.: *stu l'ók* = στοῦ *Λιόκου* ἢ στοῦ *Λιόκο*.

Τὸ ἐπών. *Λιόκος* προέρχεται μᾶλλον<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ ἀλβ. *uok*, -*u* «ὁ ἀνά-  
πληρος, ὁ κουλὸς»<sup>3</sup> μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἀρχικοῦ *u*- στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ  
ἄρσεν. ἄρθρο *o* (καὶ [*u*], σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμό).

Πβ. καὶ ἐπών. (ἀπὸ ἔθν.) *Λιοκάτης*<sup>4</sup>.

### Λίπα, ἡ [zd lípa] - (226)

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο στὰ  
Ἑπειρωτ. ἰδιώματα *λίπα*, ἢ «τὸ ἀλλαχοῦ φλαμούρι, ἢ φιλύρα»<sup>5</sup>. Ἡ λ.  
ἀπὸ τὸ σλαβ. *lipa* «ἡ φλαμουριά»<sup>6</sup> ἀπ' ὅπου τὸ ἀλβ. *lip/ë*, -*a* καὶ τὸ ἄρομ.  
*lipã*<sup>7</sup>.

Τὸ τοπν. παρουσιάζεται ἐπίσης στὸ Ζαγόρι (3x) καὶ στὴν Ὀλυμπία,  
Εὐρυτανία, Δωρίδα, Γορτυνία κλπ. μὲ τοὺς τύπους *Λίπες* (Ζαγ.),  
*Λιπιανὰ* (Ἄρτα), *Λιπνίτζα* (Ἰωάνν.), *Λιποχώρι* (Ἐδεσσα)<sup>8</sup> καὶ στὸ σλα-  
βόφωνο χῶρο: *Lipnica* (βουλγ.), *Lipono* (γιουγκ. Μακ.), *Lipnik*, *Lipik*,  
*Lipica*, *Lipončani*, *Lipono Polje*, *Lipovac* (σερβοκρ.), *Lipa*, *Lipje*, *Lipica*,  
*Liponica*, *Lipnica* (σλοβ.), *Lipnik* (σλοβακ.), *Liponá* (τσεχ.), *Lipie* (πολ.),  
*Lipa* (οὐκρ.), *Liplëyka* (λευκορ.), *Lipovec* (ρωσ.) κλπ.<sup>9</sup>.

#### 1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Γιά τὴν ἀλβ. ἐτυμολογικὴ ἀρχὴ τοῦ τοπν. ἐνδεικτικὸς εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ  
ἐθνικοῦ σέ -*άτης* (<ἀλβ. -*ai*). Ὅσον ἀφορᾷ τὴ βασικὴ ἀλβ. λ. πού ἔδωσε τὸ ἐπών. προ-  
τιμήθηκε τὸ *uok*, -*u* γιὰ λόγους σημασιολογικοῦς. ἀφοῦ τὸ ταυτόσημο ἔλλ. ἐπίθ. *κου-*  
*τσός* ὄχι μόνον σχηματίζει ἀντίστοιχο ἐπών., ἀλλὰ ἀποτελεῖ α' συνθετικὸ πολυάριθμων  
ἐπών.: *Κουτσογιάννης*, *Κουτσοδήμος*, *Κουτσουνίκας* κλπ. Ὡστόσο τὸ ἐπών. θὰ μπο-  
ροῦσε νὰ ἔχει προέλθει ἀπὸ τὰ ἐπίσης ἀλβ. *l'ok* «ἀνόητος, γελοῖος» (Meyer, *EW alb. Spr.*,  
248) ἢ *loq/e*, -*ja* «τὸ ἀνδρικό μόριο// οἱ ὄρχεις» (Buchholz, 288) ἀπ' ὅπου καὶ ἡ λ. *λιό-*  
*κια*, τὰ «οἱ ὄρχεις» στὴν ἀργκό τῶν Ἰωαννίνων.

3. *Fjalor*, 1296· Γκίνης, 450· Buchholz, 596.

4. Βλ. ΟΤΕ Ἰωαννίνων.

5. Μπόγκας 1, 217.

6. Miklosich, 178, λ. *lip*· Berneker, 723.

7. Γκίνης, 231, καὶ Papanagi, 742 ἀντίστοιχα.

8. Vasmer, 40, 58, 109· Georgacas-McDonald, 182· Κόλιας, 134· Οἰκονόμου, Ζαγόρι,  
335-336, 425-426.

8. Miklosich, *Bildung*, 277-278· Šmilauer, 112.



### Λιτοινιάβιστα, ή [zd litun'ávsta] - (47)

Όνομασία χωριού που σήμερα είναι γνωστό με το επίσημο όνομα *Κλειδωνιά*. Το χωριό, που βρισκόταν αρχικά σε ύψόμετρο 900 μ., Δ-ΝΔ του χωριού Πάπιγκο (στο Δυτ. Ζαγόρι), μεταφέρθηκε μετά τον τελευταίο πόλεμο στη θέση όπου παλιά ήταν τα «καλύβια», οι πρόχειρες δηλ. καλύβες που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοί του κατά τις γεωργικές εργασίες στον κάμπο που διαρρέεται από τον Βοϊδομάτη, σε απόσταση μίας ώρας πορεία από τον αρχικό οικισμό.

Το τοπν. παραδίδεται με πολλούς τύπους τους οποίους παραθέτω με χρονολογική σειρά: *Κλιτοινιάβιστα* (σε πατριαρχικό έγγραφο του 1609)<sup>1</sup>, *Λητωνιάβιστα* (σε επιγραφή του 1617)<sup>2</sup>, *Κλειδονάβιστα* (σε χφφ. γύρω στο 1830)<sup>3</sup>, *Γλητοινιάβιστα* (σε τρίπτυχο του 1873)<sup>4</sup>, *Κλειδονιάουστα* και *Λιτοβιάνιστα* (1880 και 1889)<sup>5</sup>, *Γλυτουινιάφστα* (1926)<sup>6</sup>.

Έπειδή:

α) Οί περισσότεροι από τους παραπάνω τύπους έχουν εμφανή παρετυμολογική επίδραση από τις λ. *κλειδί* - *κλειδώνω*<sup>7</sup> και *γλυτώνω*<sup>8</sup>: *Κλειδονάβιστα*, *Γλητοινιάβιστα*, *Κλιτοινιάβιστα*, *Κλειδονιάουστα*<sup>9</sup>, *Γλυτουινιάφστα*<sup>10</sup>, όπως εξάλλου τις περισσότερες φορές υποδηλώνεται και από την ορθογράφησή τους και β) είναι λογικά άπιθανο ένας ονοματοθέτης, κάτοχος μίας συγκεκριμένης γλώσσας (έλληνικης, αλβανικής,

1. Κ. Σάθα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη* 3 (1873) 556.

2. Δ. Τριανταφυλλοπούλου, «Εκκλησιαστικά μνημεία στην Κλειδωνιά Κονίτσης», *ΗΧ* 3 (1975) 18.

3. Κοσμά Θεσπρωτού - Άθ. Ψαλλίδα, *Γεωγραφία Ήπειρου και Άλβανίας*, εκδ. ΕΗΜ, Ίωάννινα 1964. 77 και 82.

4. Φ. Πέτσα - Ί. Σαραλή, *Άρίστη και Δυτ. Ζαγόρι*, Άθήνα 1982, 74.

5. Λαμπρίδου. *Άγαθοεργήματα* 1, 59 και του ίδιου, *Ζαγ.* 1, 27.

6. Γ. Άναγνωστοπούλου, «Μικρά συμβολή εις την μελέτην των Ήπειρωτικών τοπωνυμιών», *ΗΧ* 1 (1926) 91.

7. Άς σημειωθεί και το τοπν. *Κλειδί* σε τοποθεσία του αρχικού, του επάνω, χωριού.

8. Το αρχικό Γ- μπορεί να μην οφείλεται μόνο σε παρετυμολογική επίδραση του ρ. *γλυτώνω*, αλλά να πρόκειται για ανάπτυξη προθετικού γ-, όπως συνηθίζεται στην ελληνική και σε λέξεις που αρχίζουν από ύγρα: π.χ. *γλάρος* (<λάρος), *γλήμη* (<λήμη), *γρίπος* (<ρίπος) κλπ. (βλ. Άνδριώτη, *Έτυμ. λεξ.*, στο λ. γ-).

9. Το [u] του τύπου οφείλεται σε τροπή του χειλοδοντικού σε διχειλικό [v] που βρίσκεται αρθρωτικά πολύ κοντά στο κλειστότερο φωνήεν της ελληνικής, το [u], (πβ. π.χ. την προφορά του γαλλ. *oui*).

10. Ο τύπος με τροπή [vs] του σε [fs], με άφομοίωση ως προς την ήχηρότητα.



σλαβικῆς κλπ.), νὰ δημιουργεῖ τοπν. μὲ βάση γλωσσικά στοιχεῖα ἀπὸ δύο γλῶσσες<sup>1</sup>, πιστεύω πὼς ὁ ἀρχικὸς τύπος εἶναι αὐτὸς ποὺ μᾶς παραδίδεται σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς παλιότερες (1617) πηγές, δηλ. ὁ τύπος *Λητωνιάβιστα*, ἀπ' ὅπου καὶ ὁ τύπος *Λιτοβιάνιστα* μὲ ἀντιμετάθεση τῶν [π] καὶ [ν].

Τὸ τοπν. *Λιτωνιάβιστα*<sup>2</sup> πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Litogněn*<sup>3</sup>, φωνητικὴ παραλλαγὴ τοῦ προσωπ. *Ljutogněn*<sup>4</sup> καὶ τὴν πατρων. κατάλ. -*ist*- (< \*-*itj*-) μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ě* μὲ [ia] στὴν ἐλληνικὴ. Τὸ σλαβ. προσωπ. *Ljutogněn* προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τοῦ σλαβ. *ljutъ* «ἄγριος, πονηρὸς»<sup>5</sup> + *gněнь* «θυμὸς»<sup>6</sup>.

Ἐκ τῶν σλαβ. *ljutъ* σχηματίζονται πολυάριθμα προσωπ. καὶ τοπν.:

Προσωπ.: *Ljut*, *Ljutica*, *Litobor*, *Ljutobor*, *Ljutomir*, *Ljuta*, *Luten*, *Lutěta*, *Lutibor*, *Lutohněn*, *Lutogniew*, *Ljutka* κλπ.<sup>7</sup>

Τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: Ἐλιτόμιρα, Ἐλίντοβο (Μάνη), Ἐλιτοβόκ (Πέλλα), Ἐλιτόσιλο (Φθιώτις)<sup>8</sup> καὶ

β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Ljuta* (βουλγ.), *Lutica* (γιουγκ. Μακ.), *Ljutava*, *Ljutice* (σερβοκρ.), *Litoženca* (σλοβ.), *Ljuton* (σλοβακ.), *Litohradý*, *Litin*, *Litovice*, *Litochovice* (τσεχ.), *Lutynia* (πολ.), *Ljuta* (οὐκρ.), *Ljutka*, *Ljuton*, *Ljutono* (ρωσ.) κλπ.<sup>9</sup>

### Λογγιώτισσα, ἡ [zd lunɣ'ót-sa] - (188)

Ἐνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα

1. Ἐναφέρομαι ἐδῶ σὲ ὄσους πεισματικά προσπαθοῦν νὰ ἐτυμολογήσουν τὸ τοπν. παίρνοντας ὡς βάση τὰ παραπάνω ἐλληνικά γλωσσικά στοιχεῖα (*κλειδί* - *γλυτώνω*) στὰ ὁποῖα προσθέτουν καὶ κάποιον β' συνθετικὸ ποὺ ὑποψιάζονται ὡς σλαβικὸ καὶ τὸ σχετίζουν μὲ τὸ τοπν. *Νιάουστα* (καὶ *Νιαύστα*) ποὺ σημαίνει «ὑπαρξὴ νεροῦ» κλπ. (βλ. Φ. Πέτσα - Ἰ. Σαραλῆ, δ.π.), ἐνῶ εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ ἀρχικὸ χωριὸ βρίσκεται σὲ μιᾶς ὥρας πορεία μακριὰ ἀπὸ τὸ «νερό», δηλ. τὸ Βοῦδομάτη, καὶ ἄλλα νερά δὲ βρίσκονται κοντὰ στὸ χωριό.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 40.

3. Malingoudis, *Studien*, 64.

4. Γιὰ τὴ φωνητικὴ παραλλαγὴ τοῦ σλαβ. *ljut* ὡς *lit* καὶ σὲ ἄλλα σλαβικά ὀνόματα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βλ. Malingoudis, *Studien*, 64, σημ. 13.

5. Miklosich, 172· Berneker, 759.

6. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. βλ. Miklosich, *Bildung*, 49.

7. Miklosich, *Bildung*, 72· Schlimpert, *Slaw. PN*, 79· Malingoudis, *Studien*, 64-65.

8. Malingoudis, *Studien*, δ.π.· Vasmer, 105 καὶ 199.

9. Miklosich, *Bildung*, 159· Šmilauer, 117· Malingoudis, *Studien*, δ.π.



*Μιλίχοβο* (ἐπίσ. *Μελιά*). Κατὰ τὸν Λαμπρίδη<sup>1</sup>: «Τὸ ἀρχαῖον ταύτης ὄνομα *Λογγιώτισσα* ἦν διὰ τὰ πολλὰ αὐτῆς δάση...».

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *Λογγιώτισσα* κι αὐτὸ ἀπὸ τοπν. *Λόγγος*<sup>2</sup> + κατάλ. ἔθν. (καὶ ἐπιθ.) -*ιώτισσα*. Τὸ τοπν. *Λόγγος* ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἑλλ. *λόγγος* (< σλαβ. *logъ*) «δρυμός, δάσος».

Λιγότερο πιθανὸ ἢ ὀνομασία τοῦ οἰκισμοῦ νὰ ὀφείλεται σὲ ἐπιθετ. σχηματισμὸ (οὐσ. *λόγγος*, ὄ + ἐπιθετ. κατάλ. -*ιώτισσα*) κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσ. θέση, περιοχὴ, τοποθεσία κλπ., γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπ' ὅ,τι δηλώνει τὸ θέμα, δηλ. ἕναν τόπο «δασώδη».

#### **Λοζέτσι, τὸ [stu luzéts] - (132)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Κατσανοχωριῶν, τὸ ὁποῖο εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἑλληνικὸ* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1321 στὸ γνωστὸ χρυσοβούλλο<sup>3</sup>, ὅπως καὶ σὲ χειρόγραφο τοῦ Ἁγίου Ὄρους: «Ἡ παροῦσα δέλτος ἐγράφη διὰ χειρὸς... Ζαχαρίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἐκ κώμης Λοζέτζη...»<sup>4</sup>.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>5</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *logъ* «δάσος, δρυμός» καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -*ьсь*<sup>6</sup> μὲ τροπὴ τοῦ *g* σὲ *ž* πρὶν ἀπὸ *ь* καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [e'] στὴν ἑλληνικὴ<sup>7</sup>.

Ὡστόσο λόγοι φωνητικοί: [ž/z]<sup>8</sup> μὲ κάνουν ἐπιφυλακτικὸ στὴν ἀποδοχὴ τῆς παραπάνω ἔτυμολογίας. Γι' αὐτὸ νομίζω πὼς τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπίσης σλαβ. *loza* «ἡ κληματίδα // τὸ ἀμπέλι»<sup>9</sup> καὶ τὴν κατάλ. -*ьсь* μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [e'] στὴν ἑλληνικὴ.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: *Lozen* (βουλγ.), *Ložani*, *Lozje* (γιουγκ. Μακ.), *Loza*,

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 17, σημ. 1.

2. Πβ. σχετικὰ τοπν. στὸν Vasmer (77, 106, 136, 148 κ.ά.).

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

4. Lambros 1, 128 (1434).

5. Vasmer, 40.

6. Ἡ κατάλ. προστίθεται σὲ οὐσ. καὶ ἐπιθ. (βλ. Miklosich, *Bildung*, 209-210).

7. Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὰ λήμματα *Λοζιανὰ* καὶ *Ζάλογγο*.

8. Οἱ ἴδιοι λόγοι δὲν ἐνθαρρύνουν τὴν ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὸ σλαβ. *luža* «τὸ ἔλος», μολονότι ἡ λ. δίνει πολυάριθμα τοπν.: *Lužonica* (βουλγ.), *Lužane*, *Lužnica* (σερβοκρ.), *Luža*, *Luže*, *Lužnice* (σλοβ.) κλπ. (βλ. Miklosich, *Bildung*, 280· Šmilauer, 116) καὶ ἡ λ. συναντιέται ὡς δάνειο καὶ σὲ ἄλλες βαλκανικὲς γλῶσσες: ἑλλ. *λούτσα* (ἠ), ἄλβ. *lucë*, -a.

9. Miklosich, 174-175· Berneker, 736.



*Lozanj, Loznica, Lozica* (σερβοκρ.), *Loza* (τσεχ.), *Łozy*, (πολ.), *Łozona, Łozonaj* (ούκρ.), *Lozona* (λευκορ.), *Lozonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

**Λοζιανά, τὰ [sta ložaná] - (247)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στήν περιοχή Κουρέντων (τμήμα Ντουσκάρας), ὁ ὁποῖος διοικητικά ἀνήκει στήν κοινότητα Κερασόβου (ἐπίσ. Κερασέα).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *lǫgъ* «τὸ δάσος, ὁ δρυμὸς»<sup>2</sup> καὶ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἐνὸς τόπου σλαβ. κατάλ. *-jane* μὲ τροπὴ (οὐράνωση) τοῦ *g+j* σὲ *ž*. Τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου ἀναλογικὰ πρὸς τὰ σὲ *-ιανά* ἐπίθ. τῆς ἐλληνικῆς (*-ιανός, -ιανή, -ιανό*).

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Λουζιανά* (Ζίτσα Ἰωανν.), *Λουζιανή* (Κοζ.), *Λοζίστα* (Σέρρες)<sup>3</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Љžene* (βουλγ.), *Lužane, Lužani, Lužan, Lužnica, Luzi, Lužnica* (σερβοκρ.), *Lôzi, Ložnica* (σλοβ.), *Lužná* (σλοβακ.), *Meziluzi* (τσεχ.), *Lužek, Lužok, Lužany, Zaluž* κλπ.<sup>4</sup>.

Βλ. σχετικὰ τοπν. καὶ στὸ λ. *Ζάλογγο*.

**Λούτζινο, τὸ [stu lúndzinu] - (128)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ποτιστικὰ* (μετον. 1.4.1927). Ὁ οἰκισμὸς διοικητικά ἀνήκει στήν κοινότητα *Βασταβέτσι* (ἐπίσ. Πετροβούνη).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. οὐσ. *lǫka* «ἡ στροφὴ, τὸ κύρωμα // τὸ λιβάδι // ἡ κοιλάδα // ὁ κόλπος»<sup>5</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. *-ipъ*<sup>6</sup> μὲ τροπὴ (οὐράνωση) τοῦ *k* σὲ *č* πρὶν ἀπὸ τὸ *i* τῆς κατάλ. *-ipъ*, ἠχηροποίηση τοῦ *č* σὲ *[dz]* ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ἔρρινου χαρακτῆρα τοῦ σλαβ. ρ. ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ρ μὲ *[u]* στήν ἐλληνικὴ<sup>7</sup>.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. *lǫka* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Λάγκα* (Πρέβ. - Καστοριά), *Λοντζιάνη, Λόντζιανο* (Κατερίνη), *Λόκκα* (Κάρυστος), *Λογγά* (Σέρρες)<sup>8</sup> ὅσο καὶ στὸν σλαβόφωνο: *Lakata*

1. Miklosich, *Bildung*, 279· Šmilauer, 114.

2. Miklosich, 173· Berneker, 739.

3. Vasmer, 184, 219.

4. Miklosich, *Bildung*, 274-275· Šmilauer, 114-115.

5. Miklosich, 173· Berneker, 739.

6. Miklosich, *Bildung*, 211.

7. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 142 καὶ Weigand, 22.

8. Vasmer, 63, 112, 163, 193, 207, 212, 219.





(βουλγ.), *Lakajca* (γιουγκ. Μακ.), *Lučina, Lučno, Lučnica, Lučane* (σερβοκρ.), *Loka* (σλοβ.), *Turá Lúka* (σλοβακ.), *Lučany, Luky, Lučka* (τσεχ.), *Łeka, Łonka* (πολ.), *Prilyka* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>

### Λούψικο, τὸ [stu lúpsku] - (9)

Παλαιὰ ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτισης ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λυκόραχη* (μετον. 12.3.1928). Τὸ χωριὸ μετονομάστηκε ἐκ νέου σὲ *Κεφαλοχώρι*.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *lubъ* «ὁ φλοιὸς // ἡ βέργα // τὸ λιβάδι // τὸ δάσος // τὸ ἀμπέλι» (πβ. ρωσ. *lybъ*, οὐκρ. *lub*, βουλγ. *lub* «τὸ ἴδιο»)³ καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-bъskъ*<sup>4</sup> ἀπ' ὅπου *Lubskъ* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ъ*.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Λούψιστα* (Ἄρτα) καὶ *Λουμπίστα* (Ἀχαΐα)<sup>5</sup>, ἀπὸ τὴ Βόρ. Ἠπειρο: *Λιούπιτζκα* (Πρεμετῆ)<sup>6</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Lubnica* (βουλγ.), *Lubnica* (γιουγκ. Μακ.), *Lubnice* (σερβοκρ.), *Lubno* (σλοβ.), *Lubina* (σλοβακ.), *Lubojedy, Luby, Lubno* (τσεχ.), *Lubnica* (πολ.), *Lubenki, Lubn, Lubyna, Lubjana* (οὐκρ.), *Lubnoc* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>

### Λοχάνιστα, ἡ [zd luhánsta] - (115)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνατολική<sup>8</sup> (μετον. 11.9.1928). Ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε συνοικισμό τοῦ χωριοῦ *Κράψη* ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάστηκε (26.11.1929) καὶ ἀποτελέσσε ξεχωριστὴ κοινότητα.

1. Miklosich, *Bildung*, 275· Šmilauer, 115.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 40.

3. Miklosich, 175· Šmilauer, 115· Berneker, 741, ὅπου ἡ λ. σχετίζεται μὲ τὸ λατ. *liber* «φλοιὸς // βιβλίον», τὸ ἀλβ. *l'abë* «φλούδα, φελλὸς» κλπ.

4. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα (Miklosich, *Bildung*, 209).

5. Vasmer, 58 καὶ 136.

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 373.

7. Miklosich, *Bildung*, 279· Šmilauer, 115.

8. Ἡ μετονομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἀρχικὰ ἀποτελοῦσε τὴν ἀνατολικὴ συνοικία τοῦ χωριοῦ *Κράψη* καὶ γι' αὐτὸ μετονομάστηκε σὲ Ἄνατολική κατὰ παράλειψη τοῦ τοπν. *Κράψη*.



Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄλβ. οὐσ. *Ποη/ἔ, -a* «ὁ ἀνεμοστόβιλος, τὸ νερόχινο, ἢ μπόρα // ἢ ὑγρασία»<sup>1</sup> καὶ νὰ θεωρηθεῖ ἢ

α) ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ μέγεθ. \**Ποηανί* (< *Ποηἔ*+ μέγεθ. κατάλ. -*āpë* / -*āpí*<sup>2</sup>) καὶ τὴν περιεκτ. κατάλ. -*ishta* (< σλαβ. -*ista*) ἢ

β) νὰ θεωρηθεῖ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προσωπ. \**Λιοηανj*<sup>3</sup> (< τοπν. \**Λιοηα* < *Ποη/ἔ, -a*) καὶ τὴν ἴδια περιεκτ. κατάλ. -*ishta*.

Ἐς σημειωθεῖ πῶς καὶ τὸ ὄνομα τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ *Κράψη* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὴν ἄλβανική.

### Μαζαράκι, τὸ [stu mazarák'] - (302)

ἽΟνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν, ΒΔ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριών. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Μαζαράκης* ἄ με μεταπλασμὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὶς λ. *χωράφι, χωριὸ* κλπ. ποὺ συνδέθησαν ὡς κτῆμα κλπ. με κάποιον *Μαζαράκη*.

Τὸ ἐπών. *Μαζαράκης* εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται<sup>4</sup> ἢ

α) Ἐπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *mazi, -a* «ὀργανωμένο χωράφι ἔτοιμο γιὰ σπορὰ»<sup>6</sup> καὶ τὴν κατάλ. -(t)ar<sup>7</sup> με τὴν ὁποία σχηματίζονται οὐσ. ποὺ δηλώνουν καὶ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀσχολεῖται με κάτι: *dijetar* «ὁ ἐπιστήμων» (< *dije* «ἐπιστήμη»), *prestar* «ράφτης» (< *pres* «κόψη»), *udhëtar* «ταξιδιώτης» (< *udhë* «δρόμος // ταξίδι») κλπ. Στὸν ἔτσι δημιουργημένο τύπο \**mazar* προστέθηκε ἢ κατάλ. -ak, ὅπως στά: *Μλοπαράκ* «ὁ κάτοικος τῆς *Μλοπῆ*»,

1. Buchholz, 294· Γκίνης, , 237.

2. Camaj, *Wortbildung*, 128, ὅπου *muḡḡāni* «ὁ δυνατὸς ἀνεμος (ἰδιαίτερα βοριάς)» κλπ.

3. Πβ. Camaj, *δ.π.*, ὅπου καὶ τὰ ὀνόματα φύλων ἢ οἰκογενειῶν σὲ -anj: *Bogdananj, Dimitranj, Gjipanj* κλπ.

4. Οἱ *Μαζαρακαῖοι* χαρακτηρίζονται ὡς «φυλὴ ἄλβανική, κατὰ τινὰς, ἄλβανοβλαχική, ἀναφαινομένη ἐν τῇ ἱστορίᾳ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰ. Τὸ πρῶτον μανθάνομεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Ἰππειρωτικοῦ Χρονικοῦ τῶν Μοναχῶν Πρόκλου καὶ Κομνηνοῦ» (βλ. ΜΕΕ).

Τὸ ἐπών. συναντιέται ἀπὸ τὸ 1518 στὴ Ζάκυνθο, τὰ δὲ μέλη τῆς οἰκογ. *Μαζαράκη* θεωροῦνται ὡς ἄλβανικῆς καταγωγῆς (βλ. Α. Ζώνη, *Λεξικὸν ἱστορικὸν καὶ λαογραφικὸν Ζακύνθου*, τ. 2, Ἀθῆναι 1963, 379).

5. Κατὰ τὸν Φουρίκη (Ἀττική 41, 134) τὸ ἐπών. προήλθε ἀπὸ τοπν. *Mazëra* καὶ αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἑναρθρο πλθθ. *mazëra / mazëra* (τοῦ οὐσ. *mazi, -a*) + τὴν κατάλ. -ak. Ὡστόσο ὡς πλθθ. τοῦ *mazi, -a* μαρτυρεῖται ὁ τύπος *mazitë* (βλ. Χριστοφορίδης, 198).

6. Βλ. ἐπόμενα τοπν.

7. Camaj, *Wortbildung*, 23· Camaj, *Lehrbuch*, 56.



*Shpatarak* (< τοπν. *Shpat*), *fusharak* «ὁ κάτοικος τῆς πεδιάδας» (< *fush-ar-ak*) κλπ.<sup>1</sup>

ἢ β) Ἐπὶ τὸ ἐπὶ τῶν. *Μάζης* (βλ. ἐπόμενο τοπν.) μὲ τὴν προσθήκη τῆς μεγεθ. κατάλ. -αρῆς: π.χ. Ἀποστολάρης (< Ἀπόστολος), Κιτσάρης (< Κίτσος) κλπ. καὶ Γιάνναρης (< Γιάννης), Γιόκαρης (< Γιόκας) κλπ.<sup>2</sup>, ἀπ' ὅπου ἐπὶ τῶν. *Μάζαρης* καὶ *Μαζάρης*<sup>3</sup>. Ἐπὶ τὰ ἐπὶ τῶν. αὐτὰ μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἀνθρωπων. κατάλ. -άκης δημιουργεῖται τὸ ἐπὶ τῶν. *Μαζαράκης*.

### **Μάζι, τὸ [stu mázi] - (39, 254) / Μάζια, ἡ [zd máža] - (104)**

Τὸ τοπν. *Μάζι* ἀναφέρεται σὲ 2 χωριά: τὸ ἓνα στὴν ἐπαρχία Κονίτσης<sup>4</sup> καὶ τὸ ἄλλο στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν (τμῆμα Ντουσκάρας), γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πολύδωρο*<sup>5</sup> (μετον. 2.12. 1929). Τὸ τοπν. *Μάζια* εἶναι ὄνομασία χωριοῦ ποὺ βρίσκεται στὶς πλαγιές τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι, ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων, στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων - Μετσόβου.

Τὰ τοπν. προέρχονται ἀπὸ τὸν ἀόριστο καὶ ὀριστικὸ τύπο ἀντίστοιχα τοῦ ἀλβ. οὐσ. *mazi*, -a «ὁ καλλιεργημένος ἀγρὸς ποὺ εἶναι ἕτοιμος νὰ δεχθεῖ τὴ σπορά»<sup>6</sup>, λέξη τὴν ὁποία κατὰ τὸν Φουρίκη<sup>7</sup> διασώ-

1. Camaj, *Wortbildung*, 23 καὶ 115.

2. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 186 κέξ.

3. Τὰ ἐπὶ τῶν. μαρτυροῦνται ἀπὸ τὸ 1710 καὶ τὸ 1776 ἀντίστοιχα ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο (βλ. Ζώη, *δ.π.*, 380). Φυσικὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλεισθεῖ ἡ προέλευση τοῦ ἐπὶ τῶν. ἀπὸ τὸ ἀλβ. \**mazar* (< *mazi*, -a + κατάλ. -ar).

4. Τὸ τοπν. ἀπὸ τοὺς ντόπιους ἐκφέρεται μὲ τὸν τύπο [mázu]. Νομίζω πῶς ὁ τύπος αὐτὸς ὀφείλεται στὸ τοπν. *Παλιόμαζο* «τοποθεσία στὴν περιοχὴ τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ *Σανοβὸ* (ἐπίσ. *Ἀετόπετρα*)», ὅπου, κατὰ τὴν παράδοση, ἦταν χτισμένο ἀρχικὰ τὸ χωριὸ *Μάζι*, καὶ «τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν νὰ μετοικήσουν εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν, λόγω τῶν διώξεων καὶ τῶν πιέσεων τῶν Τούρκων ἀγάδων» (βλ. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *ΗΧ* 13, 153). Ἐπὶ τὸν τύπο *Παλιόμαζο* (< ἐπίθ. *παλιός* + τοπν. *Μάζι* καὶ -*μαζιο* στὴ σύνθεση κατὰ τὰ: *παιδί* -*παλιόπαιδο*, *μαγαζί* - *παλιομάγαζο* κλπ.), ποὺ δημιουργήθηκε μετὰ τὴν μετακίνηση τοῦ χωριοῦ στὴ νέα θέση, προῆλθε ὁ τύπος *Μάζιο* [mázu] ὡς ὄνομασία ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ντόπιοι γιὰ τὸ νέο τόπο ἐγκατάστασης.

5. Κατὰ τὴν παράδοση οἱ ἀρχικοὶ κάτοικοι ἤρθαν ἀπὸ τὸ χωριὸ Ραδοβίτσι καὶ στὴ συνέχεια οἰκογένειες ἀπὸ τὴν Ἀλβανία (οἱ Λεταῖοι), ἀπὸ τὴν Παραμυθιά (οἱ Ζοταῖοι), ἀπὸ τὴ Θεσπρωτία (οἱ Πετσαῖοι) κλπ.

6. *Fjalor*, 675· *Buchholz*, 304· Χριστοφορίδης, 198.

7. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 134.



ζουν οί άλβανόφωνοι τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδας καὶ δηλώνει ἰδιαίτερα «ἕκτασιν γῆς κειμένην μεταξύ ὀρέων καί, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ περιβάλλον, πρόσφορον πρὸς καλλιέργειαν». Ὁ τοπωνυμικὸς τύπος *Μάξι* σὲ οὐδ. γένος εἶτε ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό εἶτε γιὰτὶ ἡ ἀπόληξη *-ι* τοῦ ἀόριστου τύπου τοῦ ἀλβ. οὐσ. ἐκλαμβάνεται ὡς οὐδ. σὲ *-ι* ἀπὸ τοὺς ἑλληνόφωνους<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. *Μάξι* συναντιέται στὴν Ἀττικὴ (ὄνομα 2 οἰκισμῶν) καὶ 16 φορές στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα<sup>2</sup>. Ἐπίσης τοπν. *Μάξι*, τὸ (Ὀλυμπία καὶ Κορινθία)<sup>3</sup>.

Πβ. ἐπών. *Μάξης, Μάξιας*<sup>4</sup> (καὶ *Mazi* στὴν ἀλβανόφωνη περιοχή τῆς Κάτω Ἰταλίας<sup>5</sup>) ἀπὸ τὰ τοπν. *Μάξι* καὶ *Μάξια* ἀντίστοιχα.

### **Μακρίνο, τὸ [stu makrínu] - (55)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς περιοχῆς Ζαγορίου. Στὸ χωριό πρὶν ἀπὸ μερικὲς δεκαετίες μιλοῦσαν ἀποκλειστικὰ τὴν ἀρομουνική, ἡ ὁποία στὶς μέρες μας ἔχει ὑποχωρήσει κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἑλληνικῆς. Στὸ στομα τῶν βλαχόφωνων γειτόνων τὸ τοπν. ἐκφέρεται μὲ τὸν τύπο *la mākriñ*<sup>6</sup>.

Τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ συναντιέται καὶ μὲ τοὺς τύπους: *Μακρύνο(ν)*<sup>6</sup> (παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ μακρὺς), *Μακρίνι*, τὸ<sup>7</sup> καὶ *Μακρίνη*, ἡ, τύποι οἱ ὅποιοι ὀφείλονται σὲ λαϊκὲς ἐτυμολογίες ἢ στὴ φαντασία τοπικῶν λογίων<sup>8</sup>.

1. Πβ. καὶ Οἰκονόμου. Ἀλβ. ἐπίδραση. 94-95.

2. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 133, σημ. 2.

3. Georgacas-McDonald, 185-186.

4. ΟΤΕ Ἀθ.

5. E. Çabej, «Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vordemlich der Sprache und der Eigennamen», *Proceedings 8th ICOS*, 78.

6. Λεξ. ΔΚΟΕ, 88.

7. Γιάννη Δεματάκη, «Ἀστέριος Ἀστερίου», *Ἡπειρωτικὴ Ζωή* τεύχ. 1 (Ἰανουάριος 1946) 27, ὅπου ἀναφέρεται: «Γεννήθηκε στὸ χωριό τοῦ Ζαγορίου, τὸ Μακρίνι».

8. Ἔτσι ὁ τύπος σὲ θηλυκὸ γένος: *Μακρίνη*, ἡ ὀφείλεται στὸ ζῆλο τῶν λογίων καὶ ἰδιαίτερα τοῦ γνωστοῦ μας καὶ ἀπὸ ἄλλες περιπτώσεις τοπν. τοῦ Ζαγορίου, ὅπως Ἀγιος Κωνσταντῖνος, Κομνηνός κλπ. (βλ. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 64, σημ. 4 καὶ 160, σημ. 6), Νεγαδιώτη δάσκαλου Γ. Σωτήρη ὁ ὅποιος στὴν «Ἐμμετρὴ ἱστορία τοῦ Ζαγορίου» συσχέτισε τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ ὄνομα τῆς ὁσίας *Μακρίνης* (ἀδελφῆς τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, εἰκόνισμα τῆς ὁποίας βρίσκεται πρὸς Β. λίγο ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό) ἢ τὸ βαφτ. *Μακρίνη* (βλ. Μπούτουρα, 75), ἐνῶ ἡ πραγματικὴ ἐκφορὰ τοῦ τοπν. εἶναι *[stu*



Κατά τὸν Malingoudis<sup>1</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *mokriino* (< *mokriino*) «ὕγρὸς τόπος» (μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μὲ [α] στὴν ἑλληνική), λ. ἢ ὁποῖα ἀνάγεται στὸ σλαβ. *mokъ* «ὕγρὸς».

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ τοπν. *Μακρυνίτσα* (Βόλος)<sup>2</sup>, *Μάκρισες*, οἱ «τοποθεσία κοντὰ στὴ Μουτσιάρα»<sup>3</sup> στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, στὴ Ρουμανία τά: *Macradiul*, *Marcadeul*, *Măcrina*, *Mocra*, *Mocrea*, *Mocrin*<sup>4</sup>.

Τὸ σλαβ. ἐπίθετο συναντιέται σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς σλαβ. γλῶσσες καὶ σχηματίζει πολυἀριθμα τοπν.: *Mokrata Reka* (βουλγ.), *Mokrani* (σερβοκρ.), *Mokrica* (σλοβ.), *Mokrad* (σλοβακ.), *Mokrice* (τσεχ.), *Mokra Syra* (λευκορ.), *Mokraja* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### Μανασ(σ)ή, ἡ [zd manasí] - (73)

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου στοὺς ΒΔ πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριώνυμο ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μανασ(σ)ής*<sup>6</sup>, ἄποψη πού μὲ ἀμφιβολία διατυπώνει καὶ ὁ Λαμπρίδης: «Ὑπάρχει σχέσηις τις μεταξὺ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1540 ἀκμασασῶν ἐν Ἰωαννίνοις οἰκογενειῶν, Μανασσή... καὶ τῶν σωζομένων ἤδη συνωνύμων τοῦ Ζαγορίου χωρίων;»<sup>7</sup>. Ὁ μεταπλασμός (ἀρσενικό → θηλυκὸ) ἀπὸ τὴ σύγχυση τῆς ἐμπρόθετης γεν. τοῦ ἀρσεν.: *στοῦ Μανασ(σ)ῆ* [st manasí] μὲ τὴν ἐμπρόθετη αἰτ. τοῦ θηλυκοῦ: *στὴν Μανασ(σ)ῆ* [st manasí].

*makriju* καὶ στὸ στόμα τῶν Ἀρομούνων βλαχόφωνων [la mākrin<sup>u</sup>], ὅπως προαναφέρθηκε. Γράφει λοιπὸν ὁ Γ. Σωτήρης:

*Ἡ Παρωραία παλαιὰ πόλις εἰς τῆς Μακρίνης  
καὶ τῶρα στὰ ἀμπέλια λείψανα διακρίνεις...*

(βλ. Λ. Βρανούση, «Μιὰ ἔμμετρη ἱστορία τοῦ Ζαγορίου», *Ἡπειρωτ. Ζωή*, ἔτος 1, τεύχ. 2 [Φεβρουάριος] 1946, 26).

Αὐτὸν φαίνεται, ἔχοντας ὑπόψη του καὶ ὁ Μ. Οἰκονόμου (*Νεγάδες*, Ἀθήνα 1977, 93) ἀναφέρει: «Κατὰ τὴν 21 Ἀπριλίου ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς ἦταν στὴ Μακρίνη...».

1. Malingoudis, *Studien*, 70· Vasmer, 40.

2. Malingoudis, *δ.π.*

3. Στ. Φίλου, *Ἄγναντα Ἄρτας*, Ἀθήνα 1991, 558.

4. Jordan, *Topon. român.*, 134.

5. Šmilauer, 123· Miklosich, *Bildung*, 284-285· Malingoudis, *δ.π.*

6. Τὸ *Μανασσής* εἶναι ἐβραϊκὸ ὄνομα (*Μενασσέ*) ἀπὸ τὴν ἐβρ. ρίζα *νασά* «λησμονῶ» (βλ. ΜΕΕ, στὴ λ.).

7. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 16.



Πβ. επίσης και τὰ τοπν. *Μανασσή* «ὄνομα χωριοῦ» (Λευκάδα)<sup>1</sup> και *Μανασή, ὁ Ἄρες τοῦ* (Σκύρος)<sup>2</sup>.

### **Μανολιάσα, ἡ** [zd manul'ása] - (174)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Τσαρκοβίστας πού εἶναι γνωστή ἀπὸ τίς μάχες πού ἔγιναν στὰ ὑψώματά της κατὰ τὸ 1912-13.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀρομ. (και ρουμ.) ἀνδρων. *Manoleasa* (< βαφτ. *Manol* + ἀνδρων. κατάλ. *-easa*)<sup>3</sup>.

### **Ματσούκι, τὸ** [stu matsúk'] - (120)

Ὄνομασία βλαχόφωνου χωριοῦ. Εἶναι τὸ τελευταῖο χωριὸ τοῦ Νομοῦ πρὸς Α, στὰ σύνορα μὲ τοὺς Νομοὺς Ἄρτας και Τρικάλων. Στὸ στόμα τῶν βλαχοφώνων τὸ τοπν. ἔχει τὸν τύπο *Ματσούτσ'* και ἔναρθρα *Ματσούτσ'λι*.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>4</sup> μᾶλλον ἀπὸ τὸ οὖσ. *ματσούκι*, τὸ «τὸ ραβδί, τὸ ρόπαλο»<sup>5</sup> σὲ περιληπτικὸ ἐνικό, γιὰ νὰ δηλώσει συνεκδοχικά τοὺς πολλοὺς κτηνοτρόφους· πβ. και τὸ ὄνομα τοῦ περίφημου ψευτογιατροῦ *Ματσούκα* τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ὀφείλεται σὲ παρατσούκλι *ματσούκας*, δηλ. αὐτὸς πού ἔχει *ματσούκα*, «ποιμενικὴ ράβδο», ὅπως ὑποδηλώνεται και ἀπὸ τὴ φράση πού λεγόταν γι' αὐτόν: «ὁ Ματσούκας ἀπ' τὰ γίδια ἐξημέρωσε γιατρός»<sup>6</sup>. Τὴν ἄποψη γιὰ τὴ χρῆση τῆς λ. σὲ περιληπτικὸ ἐνικό ἐνισχύει και ὁ ἀρομ. τύπος τοῦ τοπν.: *Ματσούτσ'/-λι* πού προέρχεται ἀπὸ τὸν πληθ. *măciuce* τοῦ ἀρομ. οὖσ. *măciucă*.

1. ΜΕΕ. στή λ.

2. Μ. Δέφνερ, «Σκύρος», *Λαογραφία* 9 (1926-28), 585.

3. Βλ. Jordan, *Topon. român.*, 179-180, ὅπου και ἄλλα θηλ. προσωπ. σὲ *-easa*. ὅπως π.χ.: *Călimăneasa, Dobruleasa, Drăgăneasa, Măneasa* κλπ.

4. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται ἢ στὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἐβγαλαν μὲ ματσούκι τὸ μάτι ἐνὸς τρομεροῦ γίγαντα στὸ ἀπέναντι βουνὸ ἢ στὸ ὅτι ἔδωξαν μὲ ματσούκια τοὺς Τούρκους πού ἤρθαν νὰ λεηλατήσουν τὸ χωριό.

5. Ἡ λ. εἶναι ὑποκορ. τοῦ τύπου *ματσούκα* (ἢ λ. συναντιέται ἤδη στὴ μεσν. ἑλληνική) και τὸ *ματσούκα* ἀπὸ τὸ βεν. *mazzoca* (βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στίς λ. και Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 76-77). Ἡ λ. συναντιέται ἐπίσης στὴν ἀρομ. μὲ τοὺς τύπους *măciucă* και *măjucă* (Parahagi, 774 και 786), στή ρουμ. *maciucă* και στήν ἀλβ. *macuk/é, -a* «ἢ ποιμενικὴ ράβδος» (Buchholz, 295).

6. Μπόγκας 1, 231.



Ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστῆ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Ματσούκης*<sup>1</sup> μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λέξεων *χωριό, κτῆμα* κλπ. Τὸ ἐπὼν. *Ματσούκης* σχηματίστηκε ὅπως παραπάνω τὸ προσωπ. *Ματσούκας*.

### **Μαυροβούνι, τὸ [stu παντυνίνη] - (336)**

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Δωδώνης, ἡ ὁποία παλαιότερα περιλαμβανόταν στὴν περιοχὴ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. *Μαυροβούνι* προέρχεται ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ ἐπιθ. *μαῦρος* καὶ τοῦ οὐσ. *βουνό* (καὶ *-βούνι* στὴ σύνθεση, ὅπως καὶ τὰ προσηγ. *ἀγριοβούνι, ξεροβούνι, πετροβούνι, πευκοβούνι* κλπ.). Πρέπει νὰ θεωρηθῆι μετάφραση τοῦ τουρκ. *Καρανταί* (< τουρκ. *kara* «μαῦρος» + οὐσ. *dağ* «βουνό») μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ οὐρανικοῦ [y]. Ὁ τύπος *Καρανταί* δὲν καταγράφεται, ὥστόσο τὸν διασώζει ἡ προφορικὴ παράδοση στὸ στόμα τῶν χωριανῶν καὶ τῶν κατοίκων τῶν γειτονικῶν κοινοτήτων<sup>2</sup>.

Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ ὅμοια ὄρωνύμια: *Černo Gora* (σλαβ.), *Mali i Zi* (ἀλβ.), *Schwarzwald* (γερμ.) κλπ. καθὼς καὶ τὸ προσηγ. *καραδαϊλίτικο*, τὸ «τὸ μεγάλο περίστροφο ποῦ ἔφεραν οἱ Μαυροβούνιοι καβάσδες»<sup>3</sup>.

### **Μαυρονόρος, ὁ [stun παντυνόρου] - (356)**

Ὄνομασία κοινότητας στὶς Α πλαγιές τοῦ δασωμένου σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ βουνοῦ Κασιδιάρης. Πβ. καὶ *Λαμπρίδη*<sup>4</sup> ὁ ὁποῖος παραθέτει σὲ αἰτ. τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Μαυρονόρον*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τοῦ ἐπιθ. *μαῦρος* καὶ τοῦ ἄρσ. οὐσ. *ὄρος, ὁ*. Τὸ ἄρσ. οὐσ. *ὄρος, ὁ* προέρχεται ἀπὸ μεταπλασμὸ τοῦ οὐδ. οὐσ. *ὄρος*, τὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ σημασιολογικὰ ὅμοιο *βουνός, ὁ*<sup>5</sup>.

1. ΟΤΕ Ἄθ.

2. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ τοπν. λημματοθετεῖται ἐδῶ.

3. Μπόγκα, *Τουρκ. λέξεις*, 28.

4. *Λαμπρίδου. Κουρ. - Τσαρκ.*, 52, σημ. 1.

5. Εἶναι γνωστός κι ἀπὸ ἄλλα παραδείγματα ὁ μεταπλασμὸς οὐδ. σὲ -ος σὲ ἄρσ. σὲ -ος ποῦ ὀφείλεται σὲ ἀναλογία πρὸς σημασιολογικὰ ὅμοια ἄρσ.: π.χ. *τὸ ἄνθος - ὁ ἄνθος, τὸ βράχος - ὁ βράχος, τὸ δνειδος - ὁ δνειδος, τὸ τέλος - ὁ τέλος, τὸ τρύγος - ὁ τρύγος* κλπ. (βλ. G. N. Hatzidakis, *Einleitung in die neugriechische Grammatik*, Leipzig 1892, 354 κέξ. Φιλίηνα, *Γλωσσογν.* 3, 6).



**Μαυρόπουλο, τὸ [sto manτόpulo] - (369)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, κοντὰ στὸ ὁποῖο βρίσκονται τὰ ἐρεῖπια ἄγνωστης μεσαιωνικῆς πόλης<sup>1</sup>. Ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1431 στὸ κατάστιχο τοῦ Αγνανίδ, ὡς οἰκισμὸς στὸ βιλαέτι τοῦ Ἀργυροκάστρου.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μαυρόπουλος*<sup>2</sup> μὲ μεταπλασμό. Τὸ ἐπών. *Μαυρόπουλος* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μαῦρος*<sup>3</sup> καὶ τὴν κατάλ. οἰκογενειακῶν -όπουλος<sup>4</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται ὡς ὄνομα χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Χαλκίδας.

**Μέβγεσδα ἦ [st ménvezda] - (341)**

Ὄνομασία συνοικισμοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Παλαιόπυργος* (μετον. 1.4.1927). Ὁ Λαμπρίδης ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τοὺς τύπους *Μεύγεσδα* καὶ *Μεύγισδα*<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>6</sup> ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο \**medvédja* μὲ τροπὴ στὰ σλαβ. (βουλγ.) τοῦ *dj* σὲ *žd*<sup>7</sup>, ἀπόδοση στὴν ἑλληνικὴ τοῦ σλαβ. ἔμέ [e]:\*[*medvežda*], ἀντιμετάθεση τοῦ [dv] σὲ [vd] καὶ ἀνομοιωτικὴ τροπὴ τοῦ [d] σὲ [y]: [(v)d - (ž)d >(v)y - (ž)d]. Ὁ σλαβικὸς ἐπιθετ. τύπος \**medvédja* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. \**medvédь* «αὐτὸς ποῦ τρώει μέλι // ἦ ἀρκούδα» (< *medь* «τὸ μέλι»)⁸ καὶ τὴν κατάλ. -ja (ἀρσ. -jb)<sup>9</sup>.

Πβ. καὶ τὰ πολυάριθμα τοπν. ἀπὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Medved*, *Mečka Rjaka* (βουλγ.), *Měkin Kamen* (γιουγκ. Μακ.), *Medvedica*, *Medvedja*, *Medvigje*, *Medved* (σερβοκρ.), *Medvedica*, *Medvejek*, *Medvedje Brdo* (σλοβ.), *Medvedzie* (σλοβακ.), *Medvězí* (τσεχ.), *Niedźwiady*, *Niedźwiedz*.

1. Βλ. *MEE*, στὸ λ.

2. Τὸ προσωπ. ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὴ μεσν. ἐποχὴ στὸν Moritz (Moritz 2, 49).

3. Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ ὅμοια ξένης ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς ἐπών.: *Καράς* (< *καράς* < τουρκ. *kara*), *Τσοῦρνος* (< σλαβ. *čip*), *Νέγρης* (< ἰταλ. *negro*), *Ζέζας* (< ἀλβ. *zez/ë*, -a) κλπ.

4. Τριανταφυλλίδης, 77, 117 (σημ. 197), 124.

5. Λαμπρίδου, Ἀγαθοεργήματα 1, 172 καὶ 2, 191.

6. Βλ. καὶ Vasmer, 41.

7. Γιὰ τὴν τυπικὴ στὴ βουλγ. τροπὴ τοῦ -dj- σὲ -žd- βλ. Vasmer, 295 κέξ. · Malingoudis, *Studien*, 148-150· τοῦ ἴδιου, «Frühe apotropäische Personennamenbildungen im Slavischen», *ZfB* 23/1 (1987) 33.

8. Miklosich, , 186, στὸ λ. *medь*.

9. Miklosich, *Bildung*, 207· Malingoudis, *Studien*, 79 (λ. *Oslja*).





*Niedźwiedza* (πολ.), *Medvidь*, *Medveža*, *Medvižje* (οὐκρ.), *Mjadzvedzičbi* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

### Μέγκουλη, ή [zd méngul'i] - (361)

Όνομασία συνοικισμού που αρχικά ανήκε διοικητικά στην κοινότητα *Κεράσοβο* (Πογωνίου) απ' όπου αποσπάστηκε (2.6.1932). Είναι γνωστός σήμερα και με το επίσημο όνομα *Περιστέρι* (μετον. 12.3.1928).

Το τοπν. είναι δυνατό να προέρχεται ή

α) από το έπων. *Μεγκούλης* -πβ. και έπων. *Μεγκούλας*<sup>2</sup> - (< άλβ. *mjegullë*, -a «ή όμίχλη»<sup>3</sup> μεταφορικά για να δηλώσει άνθρωπο «βλοσυρό, συνοφρυωμένο»<sup>4</sup>) με μεταπλασμό σε θηλυκό γένος, από σύγχυση του γένους στον εμπρόθετο τύπο έκφορās: [zd méngul'i] = α) στον *Μέγκουλη*, β) στη *Μέγκουλη*.

ή β) κατευθείαν από το άλβ. ουσ. *mjegull/ë*, -a «ή όμίχλη».

Πβ. και τοπν. ή *Ράχη του Μεγκούλη* (Ζαγ.)<sup>5</sup>. Τοπν. *Μίγκλουλη* καταγράφεται και στην περιοχή 'Αργυροκάστρου<sup>6</sup>.

### Μελιγκοί, οί [sts milingús] - (192)

Όνομασία χωριού στην περιοχή Τσαρκοβίστας χτισμένου στις ΒΑ ύπώρειες του βουνού 'Ολύτσικα. 'Ο Λαμπρίδης<sup>7</sup> αναφέρει το τοπν. με τον τύπο «χωρίον *Μηλιγκοῦς*». Τόσο ό *Vasmer*<sup>8</sup> όσο και ό *Georgacas*<sup>9</sup> αναφέρουν από το Νομό 'Ιωαννίνων δύο τοπν. με τους τύπους: *Μελιγκοῦς* και *Μελιγκοί*. Πρόκειται όμως για το ίδιο τοπωνύμιο.

Το τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να αποδοθεῖ στο άνδρων. *Μελιγκοῦ*, ή. Το τοπν. προήλθε από τον εμπρόθετο φωνητικό τύπο τῆς

1. Miklosich, *Bildung*, 282· *Vasmer*, 41· *Šmilauer*, 119.

2. Τριανταφυλλίδης, 71, όπου τὰ έπων. ανάγονται στο τουρκ. *menkul* «κινητός, μεταφερόμενος», σημασίες που δέν θά μπορούσαν, κατά τῆ γνώμη μου, εύκολα να δημιουργήσουν έπωνυμα.

3. Χριστοφορίδης, 215.

4. Βλ. και Τ. Johalas, «Considerazioni sull' Onomastica e Toponomastica albanese in Grecia», *Balkan Studies* 17, 2 (1976) 316.

5. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 696-697.

6. 'Αραβαντινού, *Χρονογραφία* 2, 362.

7. Λαμπρίδου, *Άγαθοεργήματα* 2, 70.

8. *Vasmer*, 41.

9. *Georgacas*, *Place and other Names*, *ZfB* 2, 46.



ἐκφορᾶς τοῦ ἀνδρωνυμικοῦ: [*sts milingús*] = στῆς Μελιγκοῦς, τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς αἰτ. πληθ. τοῦ ἄρσ. (=στοὺς Μελιγκοὺς) ἀπ' ὅπου τὸ τοπν. σὲ ὀνομαστική: οἱ Μελιγκοί.

Ἄσμερ<sup>1</sup> τὰ σχετικά τοπν. ποὺ παραθέτει: Μελιγγοῦς (Ἰωάνν.), Μελίγκοβα (Ἀμβρακία), Μέλιγος (Τρίκ.), Μεληγοῦ (Κυνουρία), Μελίγοι/Μελίγγοι (Μεσσηνία) προσπαθεῖ νὰ τὰ συνάψει μὲ τὸ ὄνομα τοῦ σλαβ. φύλου τῶν Μελιγκῶν. Δέχεται ὡστόσο ὅτι τὸ τελευταῖο εἶναι δύσκολο νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὰ σλαβικά<sup>2</sup>.

Τὸ ἀνδρων. Μελιγκοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρσ. προσωπ. Μελιγκός ἢ Μελίγκος (πβ. καὶ ἐπών. Μελιγκάκος)<sup>3</sup> καὶ τὴν ἀνδρων. κατάλ. -οῦ<sup>4</sup>.

Τὰ προσωπ. Μελίγκος ἢ Μελιγκός μπορεῖ νὰ ἔχουν προέλθει:

α) Ἄπὸ τὸ ἐπίθ. \*μελικός (<μέλι + ἐπιθετ. κατάλ. -ικός) «μελίχρους, καφετής» μὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου (πβ. ἀπὸ τὴ Μάνη: μελιγκιὰ μέλισσα «μέλισσα μὲ μέλι», μελιγκιὰ γίδα «καφετιὰ γίδα» καὶ οὔσ. μελιγκό, τὸ «μυρμήγκι»<sup>5</sup>). Τὴν ἄποψη ἔχει διατυπώσει ὁ Georgacas<sup>6</sup>, ὁ ὁποῖος τὴν στηρίζει στὸν ὀξυτονισμό τῶν: Μελιγκός, Μελιγκοί, ἐπιχειρημα σοβαρό<sup>7</sup>, ἀλλὰ στὴν περίπτωση τοῦ Ἡπειρωτ. τοπν. ἀποδυναμωμένο, ἀφοῦ τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ ἀνδρων. σὲ -οῦ, τύπος ὁ ὁποῖος δὲν μπορεῖ νὰ πιστοποιήσῃ τὸν τόνο στὸ ἄρσ. προσωπωνύμιο (βλ. σημ. 4). Στὴν περίπτωση ποὺ εἶναι ὀρθὴ ἡ ἐτυμολογία τοῦ Georgacas, οἱ τύ-

1. Vasmer, 41, 72, 94, 155, 170.

2. Βλ. Vasmer, 170.

3. Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 2, 47.

4. Ὁ ὀξυτονισμὸς τοῦ ἀνδρων. δὲν προϋποθέτει φυσικά καὶ ὀξυτονισμό τοῦ ἄρσ. προσωπωνυμίου. Ἔτσι τὸ ἀνδρων. Μελιγκοῦ θὰ μπορούσε μὲ τὶς ἴδιες πιθανότητες νὰ ἔχει προέλθει εἴτε ἀπὸ ὁ Μελιγκός εἴτε ἀπὸ τὸ Μελίγκος. Πβ. Βασίλης /-οῦ. Μιχάλης /-οῦ κλπ. καὶ Κολιός /-οῦ. Κακαβᾶς /-οῦ. Λουκάς /-οῦ κλπ.

5. Πβ. καὶ ἄλβ. *milingon/ě*, -a «τὸ μυρμήγκι», λ. ἡ ὁποία κατὰ τὸν Meyer πρέπει νὰ ἀναχθεῖ στὴ λ. *μελιγγόνι* ἀπὸ τὴ Μεσσηνία, τὴν Κρήτη κλπ. (Meyer, *EW alb. Spr.*, 269).

6. Βλ. Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 2, 46-50.

7. Τὸ ἐπιχείρημα ἐπικαλεῖται γιὰ νὰ ἀπορρίψει τὴν ἐπιχειρηματολογία τῶν Grégoire καὶ Skok, οἱ ὁποῖοι ἀνάγουν τὴν ὀνομασία τοῦ σλαβ. φύλου τῶν Μελιγκῶν στὰ σλαβ. \**Melinki* (< *Mělnik*) καὶ \**Melniki* ἀντίστοιχα (ἀπὸ τὸ σλαβ. *měľ* «ἡ ἀργιλλος // τὸ ἀργιλλῶδες ἔδαφος κλπ.»), παραθέτοντας τὸ σλαβ. *čelnik* ποὺ ἔδωσε τὸ ἑλλ. προσηγ. *τσέλιγκας*, ὄχι ὁμοίως \**τσελιγκός*, ὅπως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ ἀκριβὲς παράλληλο πρὸς τὰ \**Melinki*, \**Melniki* → *Μελιγκοί*. Ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ Georgacas καὶ ἡ ἀπόρριψη τῶν παραπάνω ἐτυμολογιῶν τῶν Grégoire καὶ Skok νομίζω πὼς εἶναι πειστικὴ.



ποι τῶν τοπν. μὲ [i] μποροῦν νὰ ἀποδοθοῦν ἢ σὲ βόρειο φωνηεντισμὸ ἢ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὴ λ. μῆνιγξ - μῆνίγγι/μελίγκι κλπ.<sup>1</sup>. Ὁ τύπος τέλος τοῦ προσωπ. *Μελίγκος* ἀπὸ τὸ ἐπίθ. \*μελιγκός με ἀνέβασμα τοῦ τόνου νομίζω πῶς δικαιολογεῖται, ἀφοῦ τὰ ἐπίθ. ποὺ μεταβάλλονται σὲ κύρια ὀνόματα ἀνεβάζουν συνήθως τὸν τόνο: λαμπρός > Λάμπρος, σεμνὴ > Σέμνη, χαλαρός > τοπν. Χάλαρα, φαιδρός > Φαῖδρος κλπ.<sup>2</sup>.

β) Ἀπὸ τὸ σλαβ. (σερβ.) προσωπ. *Milinko* (καὶ τὸ βουλγ. θηλ. *Milinka*) < σλαβ. *milь* «ἀκριβός, ἀγαπητός»<sup>3</sup> μὲ ἠχηροποίηση τοῦ [k] σὲ [g] στὸ σύμφων. σύμπλεγμα [ηk] καὶ τροπὴ στὴν ἑλλ. τοῦ [i] σὲ [e] κοινὰ στὸ ὕψος [I]: θηλιά>θελιά, θηλυκὸ>θελυκὸ, θηλύκι>θελύκι, μῆνιγγι>μελίγγι κλπ.<sup>4</sup>.

### Μελίσσι, τὸ [stu milís] - (293)

Ὀνομασία νεότερου σχετικὰ οἰκισμοῦ ποὺ συγκροτήθηκε ἀπὸ ἀρβανιτόβλαχους ποιμένες οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐκεῖ τὶς μόνιμες κατοικίες τους. Ἐνδεικτικὸ εἶναι ὅτι ὁ οἰκισμὸς δὲν ἔχει ἀκόμη ἐκκλησία οὔτε συναντιοῦνται ἀγιώνυμα τοπν. στὴν περιοχὴ.

Τὸ τοπν. εἶναι ζωὸν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *μελίσι*, τὸ σὲ περιληπτικὸ ἐνικό. Ἡ ὀνομασία ὀφείλεται σὲ προεξέχοντα βράχο στὸ κάτω μέρος τοῦ ὁποίου μαζεύονταν σμήνη μελισσῶν (*μελίσι*), ἀπ' ὅπου μάζευαν μέλι («*τρυγοῦσαν*» κατὰ τὴν τοπικὴ ἔκφραση) ὅλες οἱ ὁμορες κοινότητες καὶ ἰδιαίτερα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Λίθινο.

### Μελισσόπετρα, ἡ [zd melisópetra] - (31)

Ὀνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία τῆς Κόνιτσας καὶ στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ Ἄωου.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὰ κοινὰ ΝΕ οὐσ. *μελίσι*, τὸ (βλ. προηγούμενο τοπν.) καὶ *πέτρα*, ἡ.

### Μέρου, α [amégu] - (93)

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀρομ. ὀνομασία ἐνὸς βλαχόφωνου χωριοῦ στὴν

1. Georgacas, δ.π., 48.

2. Θωμοπούλου, *Κέως*, 158· Ἀντιχάρισμα, 202.

3. Miklosich, *Bildung*, 74.

4. Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. Miklosich, *Bildung*, 74, 161 καὶ Šmilauer, 122.



ἐπαρχία Μετσόβου πού εἶναι γνωστό καί μέ τὸ ἑλλ. ὄνομα *Μηλιά*<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. καί προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρομ. ἀρσ. οὐσ. *per* καί *μέρου* «ἡ μηλιά»<sup>2</sup> μέ ἀνάπτυξη προθετικοῦ *a*-<sup>3</sup>.

Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριὸ ὀφείλει τὴν ὀνομασία του σὲ μιὰ μηλιά πού βρισκόταν κοντὰ στοῦ χάνι τοῦ χωριοῦ.

### **Μεσαριά, ἡ [zd mesarjá] - (20)**

Ὀνομασία τοῦ μεσαίου ἀπὸ τοὺς τρεῖς<sup>4</sup> οἰκισμοὺς πού συναποτέλεσαν μία κοινότητα μέ τὸ ὄνομα *Μόλιστα*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *μέσος* ἀπ' ὅπου τὸ μεσν. *μεσάρις*. Ἀπὸ τὸ *μεσάρις* + τὴν κατάλ. *-έα*: *μεσαρέα*. ἡ «τὰ μεταξὺ ἐσπαρμένων ἀγρῶν ἢ ἄλλως ὅπωςδήποτε περιοριζόμενα ἐδάφη» καί μέ συνίζηση *μεσαριά*, ἡ «ἀγρὸς ἄσπαρτος ἐν τῷ μέσῳ ἐσπαρμένων, τὸ μὴ ἐσπαρμένον μέρος ἀγροῦ τινός»<sup>5</sup>.

Τὰ τοπν. πού σχηματίζονται μέ τὴν κατάλ. *-(αρ)ιά*, ἡ ὁποία ἔχει τοπικὴ σημασία, ὅπως φαίνεται καί ἀπὸ τὰ τοπν.: *Ἀλαταριά*, *Ἀσβεσταριά*, *Πλακαριά*, *Πλυταριά* κλπ.<sup>6</sup>, εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχονται ἢ α) ἀπὸ ἐπαγγελματικά σὲ *-άρης* (*ἀλατάρης*, *ἀσβεστάρης* κλπ.) καί τὴν τοπικὴν κατάλ. *-έα* ἢ β) κατευθεῖαν ἀπὸ τὰ ἀρχικά προσηγ. καί τὴν τοπικὴν κατάλ. *-αριά*.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καί στοῦ Ζαγόρι<sup>7</sup> καί στὴν Καστάνιανη (Κόνιτσα) ὡς «ὀνομασία τῆς κεντρικῆς συνοικίας τοῦ χωριοῦ»<sup>8</sup>.

1. Ὅπως σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἀναφέρει ὁ Συμεωνίδης (*Εἰσαγωγή*, 63) δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει ποῖος εἶναι ὁ ἀρχικὸς τύπος καί ποῖος ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ ἄλλου.

2. Parahagi, 794· Νικολαΐδη, *Λεξ.*, 290· μέ τὸν ἴδιο τύπο σὲ οὐδ. γένος δηλώνεται ὁ καρπός, τὸ μῆλο.

3. Ἐνα ἀπὸ τὰ βασικά χαρακτηριστικά τῆς ἀρομ. εἶναι ἡ ἀνάπτυξη προθετικοῦ *a*- ἰδιαίτερα σὲ λ. πού ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ ὑγρά *l, r* (N. Κατσάνη-Κ. Ντίνα, *Γραμματικὴ τῆς κοινῆς κουτσοβλαχικῆς*, Θεσσαλονίκη 1990, 20 καί 33).

4. Οἱ ἄλλοι δύο οἰκισμοὶ εἶναι τὸ *Γαναδιό* καί τὸ *Μποτσιφάρι*. Τὸ τελευταῖο μετονομάστηκε σὲ *Μοναστήρι*.

5. Γ.Ν. Χατζιδάκη, «Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως *Μεσαρέας*», *Ἀθηνᾶ* 6 (1984) 3-4· τοῦ ἴδιου, «Δύο λέξεις περὶ τῆς λέξεως *Μεσαρέας*», *Ἀθηνᾶ* 12 (1900) 205-206· τοῦ ἴδιου, *MNE* 1, 354 καί 2, 433· τοῦ ἴδιου, «Μεθοδικὰ καί ἐτυμολογικά», *Ἀθηνᾶ* 36 (1924) 203-204. Πβ. καί Χατζιδάκη, *Γλωσσ. μελ.*, 115-179.

6. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 69, 80, 250, 251.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 200-201.

8. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 237.



**Μεσοβούνι, τὸ [stu misunúh] - (59)**

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου στὸ ΒΔ ἄκρο τῆς περιοχῆς του.

Τὸ τοπωνύμιον προέρχεται ἀπὸ τὸ σύνθ. ουσ. \*μεσοβούνι < ἐπίθ. μέσος καὶ τὸ οὐσ. βουνί, ὑποκορ. τοῦ ἀρχ. βουνός<sup>1</sup> (πβ. καὶ βραχοβούνι, μαυροβούνι, πετροβούνι, ριζοβούνι κλπ.) μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴ σύνθεση, ὅπως πραγματοποιεῖται καὶ στά: μεσολούρι, παλιοκούτι, παλιοπαῖδι κλπ. Ἴσως σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ἡ σημερινὴ θέσις τοῦ χωριοῦ δὲν δικαιολογεῖ τὴν ὄνομασίαν του, ἀφοῦ αὐτὸ σήμερον δὲν βρίσκεται «ἀνάμεσα σὲ βουνά». Τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ μεταφέρθηκε στὴ θέσις αὐτὴ μαζὶ μὲ τοὺς κατοικοὺς του ἀπὸ περιοχὴ, κοντὰ στὸ σημερινὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου Χαράλαμπου, περιοχὴ πού πρᾶγματι βρισκόταν «ἀνάμεσα σὲ βουνά». Ἴσως ἡ ἐρμηνεία τοῦ τοπων. ἀπὸ τὸν Γ. Ἀναγνωστόπουλο «χωριὸν κείμενον ὄντως μεταξὺ δύο βουνῶν»<sup>2</sup> εἶναι ἐσφαλμένη (ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴ πού ἔγραφε εἶχε πραγματοποιηθεῖ ἡ μεταφορὰ τοῦ χωριοῦ) ἐκτὸς ἂν αὐτὸς ἀντλοῦσε τὴν πληροφορίαν του ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>3</sup>.

**Μετζιτιές, ὁ [stum medzith'é] - (339)**

Ὄνομασία κοινότητος πού εἶναι γνωστὴ σήμερον καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κεφαλόβρυσος* (μετον. 1.4.1927). Τὸ χωριὸ κατοικεῖται καὶ ἀπὸ βλαχόφωνους, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Λαμπρίδης<sup>4</sup>: «...ἀνάμικτοι δὲ (ἐνν. Βλάχοι) μόνον 143 (δηλ. οἰκογένειες) εἰς τὸ νεοσύστατον χωριὸν τοῦ Πογώνη Μετζιδιέ...»<sup>5</sup>.

Τὸ τοπων. μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ: α) κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ προ-

1. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 41, 51.

2. Ἀναγνωστοπούλου, *Συμβολή*, 93.

3. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 19.

4. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 2, 12.

5. Σύμφωνα μὲ πληροφορίες ἀπὸ ἄλλες βλαχόφωνες περιοχὰς τῆς Ἠπείρου (περιοχὴ Μετσόβου, βόρειο καὶ ἀνατολικὸ βλαχόφωνο Ζαγόρι), οἱ βλαχόφωνοι τοῦ Κεφαλόβρυσου μιλοῦν ἕναν τύπο βλαχικῆς πολὺ διαφορετικὸ ἀπὸ τὸν δικό τους καὶ αὐτὸ λόγω τοῦ ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀλβανία. Αὐτὴ ἡ πληροφορία ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ λ. *texhidjé* ὑπάρχει ὡς τουρκ. δάνειο στὴν ἀλβ. (βλ. N. Boretzky, *Der türkische Einfluss auf das Albanische*, Wiesbaden 1975-1976, τ. 2, 92) καὶ στὴν περιοχὴ τῆς Πάργας στὴν ὁποία εἶχαν ἐγκατασταθεῖ Ἀρβανίτες, ὅπου *μετζητιές, ὁ* «τουρκικὸ νόμισμα ἐπὶ σουλτάνου Μετζήτ» (βλ. N. Τσιάκα, «Πάργα - στεριά», *HE* 17 [1968] 46).



σωπ. *Μετζιτιές*<sup>1</sup>, τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρομ. *meǰidié* «αὐτὸς ποὺ ἀνήκει στὴ διαχείριση τοῦ σουλτάνου *Megid*»<sup>2</sup> (< τουρκ. *meçidî* «αὐτὸ ποὺ ἔχει δημιουργηθεῖ ἢ ἰδρυθεῖ κλπ. ἀπὸ τὸν ἢ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ σουλτάνου *Abdülmeçit*»<sup>3</sup>) ἢ β) ἑδαφωνύμιο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπίσης ἀρομ. *meǰidié* «ὁ πορφυρόχρωμος»<sup>4</sup>.

### Μέτσοβο, τὸ [stu métsunu] - (90)

Ἵονομασία κωμόπολης, διοικητικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ κέντρου τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας. Ἵπὸ τοὺς βλαχόφωνους συνηθίζεται καὶ μὲ τὸ ἀρομ. τοπν. *α Μίντζου* (βλ. παρακάτω).

Τὸ τοπν., ἀπ' ὅσο γνωρίζω, ἀπαντᾷ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ «Χρονικὸν τῶν Ἵωαννίνων», κείμενο ποὺ ἀποδιδόταν ἐσφαλμένα στοὺς μοναχοὺς Κομνηνὸ καὶ Πρόκλο<sup>5</sup>, μὲ τὸν τύπο *Μέτζοβον* τόσο στὸ ἀρχικὸ κείμενο (τοῦ 1442), ὅπου: «Ἵλλὰ καὶ τὸν τιμιώτατον Ἵησαῖαν, τὸν καθηγούμενον τοῦ *Μετζόβου*,...» ὅσο καὶ στὴ δημῶδη ἐπιτομή (τοῦ 18. αἰ.): «...περνῶντας τὸν Πίνδον, ἦγουν τοῦ *Μετζόβου* τὸ βουνί...» καὶ «Μάλιστα τὸν ὀσιώτατον τοῦ *Μετζόβου* ἠγούμενον...»<sup>6</sup>, ἀλλὰ καὶ ἀργότερα μὲ τὸν τύπο *Μέτσοβο* («...τὸ βουνὸν τοῦ *Μετσόβου*...»)<sup>7</sup>.

Γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἔχουν διατυπωθεῖ οἱ ἀκόλουθες ἐτυμολογίες:

α) Τῆ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν., ὅπως ἀναφέρει ὁ *Vasmer*<sup>8</sup>, ὑπεστήριξε ἀρχικὰ ὁ *Hilferding*, χωρὶς ὁμως μαρτυρίες καὶ ἀποδείξεις γιὰ τὴν παραπάνω προέλευση.

β) Τῆ σλαβ. προέλευση τοῦ τοπν. ἐπαναλαμβάνει ὁ *Weigand*<sup>9</sup>, ὁ

1. Πβ. τὰ ἐπὼν. *Μετζηδιές*, *Μετζητάκος*, *Μετζιδάκης* κλπ. (ΟΤΕ ἽΑθ.).

2. *Papahagi*, 793.

3. *Steuerwald*, 616.

4. *Papahagi*, 797.

5. Οἱ συγγραφεῖς τοῦ «Χρονικοῦ τῶν Ἵωαννίνων» Κομνηνὸς καὶ Πρόκλος εἶναι ἀνύπαρκτοι (βλ. Βρανούση, *Χρον. Ἵπείρου*, 88 καὶ τοῦ ἴδιου, *Χρον. Ἵωαννίνων*, 57, σημ. 1).

6. Βρανούση, *Χρον. Ἵωαννίνων*, 91, κεφ. 23, στίχ. 21-23 / 75, κεφ. (=σ. χφ.) 3, στίχ. 7-8 καὶ 91, κεφ. (=σ. χφ.) 25, στίχ. 39-40, ἀντίστοιχα.

7. N.A.Bees, «Prosopographisches Hagiologisches und Kunstgeschichtliches über den hg. Bessarion, den Metropolit von Larissa (+ 1540)», *Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher* 4 (1923), 362.

8. *Vasmer*, 41.

9. G. Weigand, *Die Aromounen*, τ. 1, Leipzig 1895, 149.



ὁποῖος ἀνάγει τὸ τοπν. σὲ ἓναν ἀρχ. βουλγ. τύπο \**Μεϋονο* «ἀρκουδότοπος». Ὡστόσο ὁ Vasmer δὲν ἀποδέχεται τὴν παραπάνω ἐρμηνεία, ἀφοῦ τόσο στὰ σερβοκρ. *mečka, meče* «ἀρκουδάκι» ὅσο καὶ στὰ βουλγ. *mečъk, mečka* δὲν μαρτυρεῖται τὸ ἔρρινο φωνῆεν τῆς ἀρχικῆς ἀμάρτυρης λέξης. Ὁ ἴδιος ὑποστηρίζει τέλος πῶς τὸ α' μέρος τοῦ τοπν. δὲν μπορεῖ νὰ ἐτυμολογηθεῖ ἀπὸ τὰ σλαβικά.

γ) Τέλος ἡ παράθεση στὸ τοπν. *Μέτσοβο* τοῦ *Μεσόβουνον*<sup>1</sup>, πού ὑποδηλώνει κάποια ἐτυμολογικὴ σχέση τῶν τοπωνυμικῶν τύπων εἶναι ἀπίθανη, ἀφοῦ ἀνυπέρβλητες φωνητικὲς δυσκολίες ἀποτρέπουν μιὰ ἐτυμολογία τοῦ τοπν. *Μέτσοβο* ἀπὸ τὸν τὸ τύπο *Μεσόβουνον*.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβικά, παρὰ τὴ ρητὴ ἀντίρρηση τοῦ Vasmer, ἐξακολούθησε νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ νὰ θεωρεῖται, παρὰ τὰ κενά της, ὡς ἡ μόνη πιθανή. Ἡ κατάλ. ἐξάλλου -ονο ἐνθάρρυνε αὐτὴ τὴν ἀντίληψη τόσο σὲ ἐπιστημονικοὺς κύκλους ὅσο καὶ σὲ ὅσους ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἱστορία, λαογραφία κλπ. τοῦ Μετσόβου<sup>2</sup>, ὅπου κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνεται ὡς αἰτία τῆς δημιουργίας τοῦ τοπν. ἢ ὑπαρξῆς στὴν περιοχὴ ἀρκούδας.

Ὅμως:

α) Τόσο ὁ Miklosich<sup>3</sup> ὅσο καὶ ὁ Šmilauer<sup>4</sup> παραθέτουν πολυάριθμα τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ ὁποῖα ὅμως σχηματίζονται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ τύπο *mednědъ* «ἀρκούδα», ἐνῶ ἡ ρίζα *meč-* ἐμφανίζεται σποραδικά: στὸ σερβ. τοπν. *Meći Dol* καὶ ἀπὸ τὸν ὑποκορ. τύπο *mečka* τὰ τοπν: *Mečkonac* (σερβ.) καὶ *Mečkin Kamen* (γιουγκ. Μακεδ.).

β) Εἶναι γνωστὸ πῶς ἡ σλαβ. ἀρχῆς κατάλ. -οβο, -οβα (<σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ.-ονο, -ονα) εἰσῆλθε ὡς δάνεια κατάλ. στὰ ΝΕ ιδιώματα καὶ χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὸ σχηματισμὸ σποραδικὰ προσηγορικῶν (πβ. τὰ Ἑπειρωτ. *καστανίκουβο* καὶ *σταρίκουβο* γιὰ τὰ «καρύδια μὲ πολλὰ νεῦρα ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν βγαίνει εὐκόλα ἢ τροφή τους»<sup>5</sup>), ἰδιαίτερα ὅμως προσωπωνυμίων (πβ. τὰ ἐπίσης Ἑπειρωτ. ἀνδρῶν. *Κώστοβα*, *Μάνθο-*

1. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 107.

2. Πβ. π.χ. Γ. Πλατάρη, *Τὸ σημειωματάριο ἑνὸς Μετσοβίτη*, ὅπου ἡ σλαβ. ἐτυμολόγησις τοῦ τοπν. ὡς «ἀρκουδότοπος» ἐνισχύεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξῆς στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τοῦ Μετσόβου τῶν ἀρομ. τοπν. *Οὔρσα ντι λα Φάλε* καὶ *Οὔρσα ντι Βάλια Κάλντα*.

3. Miklosich, *Bildung*, 282.

4. Šmilauer, 119.

5. Μπόγκας 1, 147, στὸ λ. *κάκονηα*, *τά*.



βα, Μίχοβα, κλπ.<sup>1)</sup> και τὰ πολυάριθμα τοπν.: Ἀναστάσοβα, Γιαννάκοβο, Γραμματικόβο, Κασίκοβον, Κεράσοβο, Κρυφοβό(ς), Μαύροβο, Μιχάλοβο, Νίκοβα, Νίκοβο κλπ.<sup>2)</sup> Γίνεται λοιπὸν φανερὸ πὺς ἡ κατάλ. -οβο, -οβα δὲν πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγεῖ ἀποκλειστικὰ σὲ μιὰ σλαβ. ρίζα και νὰ μᾶς κατευθύνει κατ' ἀνάγκην στὴν ἀναζήτηση μιᾶς ἑτυμολογίας ἀπὸ τὶς σλαβ. γλῶσσες.

Γι' αὐτὸ πιστεύω ὅτι τὸ τοπν. *Μέτσοβο* πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. και νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἑπών. *Μέτ(ι)ος / Μέτζ(ι)ος* και τὴ δάνεια σλαβ. ἑπιθετ. -κτητ. κατάλ. -οβο γιὰ νὰ δηλώσει ἀρχικὰ τὸν τόπο πού ἀνῆκε στὴν παραπάνω οἰκογένεια και ἔπειτα τὸν τόπο ὅπου αὐτὴ ἦταν ἐγκατεστημένη, ἀφοῦ κατὰ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>3)</sup>: «...Εἰς τὴν θέσιν ταύτην πρὸ τεσσάρων σχεδὸν ἑκατονταετηρίδων κατῶκουν ὀλίγαι τινες οἰκογένειαι Μεγαλοβλαχιτῶν...». Ἐξάλλου εἶναι ἐνθαρρυντικὸ τὸ ὅτι τὸ προσωπ. *Μέτζος*, ὡς βαφτ. και ὡς ἑπών., ἀπαντᾷ στὸ *Μέτσοβο*<sup>4)</sup>.

Ἡ ἑτυμολογία πού δίνεται στὸ προσωπ. *Μέτσιος / Μέτζιος* τόσο ἀπὸ τὸν Μπούτουρα ὅσο και ἀπὸ τὸ Σταμνόπουλο<sup>5)</sup>, ὅτι δηλ. τὸ ἑπών. προέρχεται ἀπὸ ὑποκορ. *Θωμέτσος* (< *Θωμᾶς* + κατάλ. -έτσος< ἰταλ. -ezzo), μολονότι πιθανή, δὲν ἐνθαρρύνεται ἀπὸ ἀντίστοιχα συγκεκριμένα βαφτιστικά. Ἔτσι τὰ ὑποκορ. βαφτ. πού σχηματίζονται μὲ τὴν κατάλ. -έτσος (< ἰταλ. -ezzo): π.χ. *Κωστέτσιος* (< *Κώστας*), *Μανέτσος* (< *Μάνος*), *Πανέτσος* (< *Πάνος*), *Φωτέτσος* (< *Φώτης*) κλπ.<sup>6)</sup> δὲν δίνουν συγκεκριμένους τύπους: \**Τέτσος*, \**Νέτσος*, \**Νέτσος*, \**Τέτσος* κλπ.

Ἴσως θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸν Τριανταφυλλίδη<sup>7)</sup>, ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὸ ἑπών. *Μέτσης* στὸ τουρκ. *μες* «ξίφος στενὸ και μυτερό» μὲ ἐναλλαγὴ τῆς κατάλ. -ης/-ος (πβ. *Βαῖτσης / -ος*, *Καρέτσης / -ος*, *Μπολέτσης / -ος* κλπ.) χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ ἀπόδοσή του στὸ βυζαντινὸ προσωπ. *Μεζέζιος*<sup>8)</sup> μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ -ξ-.

1. Μπόγκας 1, 445.

2. Georgakas, *Beiträge* 2, 418· Vasmer, 107, 128, 161, 163, 171.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 107.

4. Κ. Σπανοῦ, «Τὰ ὀνόματα τῶν Μετσοβιτῶν τοῦ 18. αἰ.», *Πρακτικά τοῦ Α' Συνεδρίου Μετσοβίτικων Σπουδῶν* (Μέτσοβο, 28-30 Ἰουνίου 1991), Ἀθήνα 1993, 59, 60, 66, 75.

5. Μπούτουρας, 70· Σταμνόπουλος, 142-143.

6. Βλ. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 139.

7. Τριανταφυλλίδης, 71.

8. Moritz 1, 48.





Πβ. και τοπν. *Βρύση στο Μέτσοβο και Μέτσοβο*, ονομασίες θέσεων στην περιοχή του χωριού Χιονιάδες (Κόνιτσα)<sup>1</sup>.

**Μιλίχοβο, τὸ [stu milíhuvu] - (187)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μελιά* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. σχηματισμὸ *Milichono* κι αὐτὸς ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Milich* (< *milь* «ἀκριβός, ἀγαπητός»)² καὶ τὴν ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. -ονο³.

Ἡ τροπὴ τοῦ [i] σὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ εἶτε ἀπὸ τὴ γειτνίαση τοῦ [i] μὲ τὸ ὑγρὸ [l] (π.β. *θηλιά* > *θειλιά*, *θηλυκὸ* > *θειλυκὸ*, *μηλίγκι* > *μελίγκι* κλπ.) εἶτε παρετυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. *μέλι*.

Πβ. τὰ σλαβ. προσωπ.: *Mil*, *Milīgost*, *Milorad*, *Miloslav*, *Milich*, *Milahna*, *Milīhna*, *Milechna* κλπ.<sup>4</sup>, ὅπως καὶ τὰ τοπν.: *Milka* (βουλγ.), *Miletina* (γιουγκ. Μακ.), *Milina*, *Milanovac*, *Miladinov Zaselik*, *Milekono Selo* (σερβοκρ.), *Milochon* (σλοβακ.), *Milá*, *Milon*, *Milevo*, *Milinson*, *Milikon* (τσεχ.), *Miše*, *Milkow* (πολ.), *Milьce* (οὐκρ.), *Mileiki* (λευκορ.), *Milonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

**Μιχαλίτσι, τὸ [stu mihalíts] - (129)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχή Μαλακασίου, 40 χμ. ΝΑ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μιχαλίτσης*⁶ μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδέτερο. Τὸ ἐπών. *Μιχαλίτσης* ἀπὸ τὸ βαφτ. (καὶ ἐπών.) *Μιχάλης* (*Μιχαήλ*) καὶ τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. -ίτσης⁷.

**Μίντζου, α [a mîndžʷ] - (90)**

Πρόκειται γιὰ τὴν ἀρομούνικη ὄνομασία τοῦ Μετσόβου. Τὸ ἀντίστοιχο ἐθνικὸ: *Mîndžani*.

1. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 9, 226 καὶ *HX* 12, 238.

2. Miklosich, *Bildung*, 74.

3. Malingoudis, *Studien*, 156-157.

4. Miklosich, *Bildung*, 74-75.

5. Miklosich, *Bildung*, 161· Šmilauer, 122.

6. ΟΤΕ Ἄθ.

7. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 100 καὶ σημ. 170, ὅπου καὶ ἄλλα ἐπών. σὲ -ίτσης ἀπὸ βαφτιστικά.



Κατά τὸν Weigand<sup>1</sup> τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ κάποιο σλαβ. *Mačono* «πόλη μὲ ἀρκοῦδες». Ὁ ἴδιος ἀρνεῖται τὴ συνάψη τοῦ τοπν. μὲ τὸ ἰταλ. ὕδρων. *Mincio*<sup>2</sup>.

Κατὰ τὸν Schlösser<sup>3</sup> τὰ τοπν. *Μέτσοβο* καὶ *Míndž*<sup>4</sup> πρέπει νὰ συναφθοῦν ἐτυμολογικά. Ὁ ἴδιος δικαιολογεῖ τὴν ἐμφάνιση τοῦ *n* στὸν τύπο *Míndž*<sup>5</sup> ὡς ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου. Ὡστόσο λόγοι φωνητικοί: ἑλλ. [é] (*Μέτσοβο*) > [í] (*Míndž*), δὲν ἐνθαρρύνουν αὐτὴ τὴν ἐρμηνεία<sup>6</sup>.

Κατὰ τὴ γνώμη μου δύο εἶναι οἱ πιθανές ἐρμηνεῖες τοῦ τοπν.:

α) Νὰ θεωρηθεῖ κυριώνυμο. Ἐὰν παρατηρήσουμε τὰ τοπν. ποὺ ἀναφέρονται στὰ βλαχόφωνα χωριά, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται μὲ ἑλλ. καὶ ἄρομ. ὀνομασία διαπιστώνουμε ὅτι αὐτὰ ἔχουν μιὰ σημασιολογικὴ σύμπτωση: *Ἀνήλιο/Κιάρε, Μηλιά/Mer*<sup>7</sup>. Ἐὰν δὲ λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι τὸ ἐπὼν. *Μέτσος/Μέτζος* (ἀπ' ὅπου κατὰ τὴ γνώμη μου προέρχεται τὸ τοπν. *Μέτσοβο*) εἶναι συγκεκριμένος τύπος τοῦ *Θωμέτσος* (βλ. τοπν. *Μέτσοβο*) πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε στὰ ἄρομ. προσωπ. ἀντίστοιχο προσωπωνύμιο. Καὶ τέτοιο μαρτυρεῖται μὲ τὸν τύπο *Μήτζιος* (καὶ *Μήτζικας*) ὡς συγκεκριμένος τύπος τοῦ προσωπ. *Θυμίτσιω*<sup>8</sup>, μὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου<sup>9</sup> ὅπως ὑποδηλώνει τόσο τὸ *τζ* τοῦ βαφτ. ὅσο καὶ τὸ *dž* τοῦ τοπωνυμίου. Κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ λογικὴ θὰ μπορούσε νὰ δικαιωθεῖ ὁ Schlösser, ὅχι ὁμως μὲ κατευθεῖαν συσχέτιση τῶν τοπν. *Μέτσοβο/Míndž*<sup>10</sup>.

β) Νὰ θεωρηθεῖ ζῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄρομ. *míndzu* ἢ *μάντζου* «νεαρὸ ἄλογο (γαῖδούρι ἢ μουλάρι), πουλάρι»<sup>11</sup>, ἄγνωστο γιὰ ποιά

1. G. Weigand, *Die Aromunen* 1, 149, σημ. 1.

2. Ἡ συσχέτιση τοῦ τοπν. *Μίντζου*, μὲ τὸ ἰταλ. *Mincio* ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ τὸν Μπάρτα (βλ. Β. Σκαφιδά, «Ἱστορία τοῦ Μετσόβου», *HE* 10 [1961] 972) καὶ ἀπὸ τὸν Γ. Πλατάρη (*Τὸ σημειωματάριο ἐνὸς Μετσοβίτη. κ.ἄ.*).

3. R. Schlösser, *Historische Lautlehre des Aromunischen von Metsovon*. Hamburg 1985 (= *Balkan Archiv* 3) 21-22.

4. Τὸ τονισμένο [é] τῆς ἑλλ. δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀποδοθεῖ μὲ [i] ἢ (ἀκόμη περισσότερο) μὲ [í] (βλ. Κατσάνη, 46-48).

5. Ν. Κατσάνη, *Ὄνομαστικὸ Νυμφαίου (Νέβεσκας)*. Θεσσαλονίκη (Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη ἀρ. 72) 1990, 56 καὶ Κ. Ντίνα, *Κοζανίτικα ἐπώνυμα 1759-1916*, Κοζάνη 1995, 175. Πβ. καὶ προσωπ. *Γεώργιος Μίντζης* (Χρ. Καρδάρη, *Ἡ γερμανικὴ προπαγάνδα στὴ γερμανοκρατούμενη Μακεδονία*, Βουλγαρικὴ Λέσχη Θεσσαλονίκης [1941-1944], Ἀθήνα 1997, 141).

6. Πβ. ἀπὸ τοῦ Schlösser, ὁ.π., σχετικὰ παραδείγματα.

7. Parahagi, 813· Νικολαΐδου, Λεξ., 279.



αίτια. Ἡ λ. καὶ στὰ ρουμ. μὲ τὸν τύπο *mînz* «τὸ πουλάρι»<sup>1</sup>, ὅπου καὶ τοπν. *Mînz* καὶ *Mînzica*<sup>2</sup>. Τόσο τὸ ἀρομ. ὅσο καὶ τὸ ρουμ. προσηγ. θεωροῦνται ὡς «σκοτεινῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς» κατὰ τὸν Tiktin<sup>3</sup>, ἐνῶ κατὰ τὸν Meyer-Lübke<sup>4</sup>, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει προσηγ. καὶ ἀπὸ ἄλλες ρομανικῆς γλῶσσες, ἀνάγονται στὸ λατ. \**mandius* «πουλάρι // βόδι».

Πβ. καὶ τὰ σημασιολογικὰ συναφῆ τοπν. ἀπὸ τὸ Ζαγόρι: Ἄλογόδρομος, Γαΐδαρος, Καρτέρι στὸ Μουλάρι, Μούλα (τὸ τοπν. καὶ στὴν Τριφυλία) κλπ.<sup>5</sup>.

### Μοκοβίνα, ἢ [zd mukuvína] - (234)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>6</sup> σχετίζεται μὲ τὸ σλαβ. τοπν. *Bukovina* «δάσος μὲ ὄξεις» (< σλαβ. *bukъ*), ἄποψη ἢ ὁποῖα προϋποθέτει ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [b] μὲ [m] στὴν ἑλληνικῆ. Ὡστόσο στὸ κεφάλαιο μὲ τὶς ἀποδόσεις τῶν σλαβ. φθόγγων στὴν ἑλλ.<sup>7</sup> δὲν ἀναφέρεται καμιὰ τέτοια ἐξέλιξη καὶ μόνον τὸ παράδειγμα τοῦ τοπν. *Μουκοβίνα* μένει γιὰ νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἐξέλιξη [b] > [m]<sup>8</sup>. Ἐξάλλου τὰ τοπν. ποὺ ἐμφανίζονται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο καὶ ἀνάγονται στὸ σλαβ. *bukъ* ἐμφανίζουν πάντα [b] καὶ ὄχι [m]: *Μπόκοβο* (Κόνιτσα), *Μποκοβικόν* (Τρίκ.), *Μπουκοβίτσα* (Καρδίτσα), *Μπουκοβίνα* (Ἡλεία), *Μποκοβίνα* (Ἀρκαδία), *Μπούκοβο* (Δράμα)<sup>9</sup>.

Γι' αὐτὸ θεωρῶ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *stokono* (< *stoky* «ἡ συκιά // ἡ χαμαικέρασος»<sup>10</sup>) καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. -*ina*<sup>11</sup> μὲ ἀφαίρεση τοῦ *s*- στὴν ἑλληνικῆ στὴ συμπροφορὰ τοῦ τοπν. μὲ τὸ θηλ. ἄρθρο *τῆς* στὴ γεν. ἐνικοῦ.

1. Κοτολούλης, 321.

2. Jordan, *Topon. romîn.*, 397 καὶ 455.

3. Tiktin 2, 676-677.

4. Meyer-Lübke, ἀριθμ. 5289.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 70, 96, 310, 427· Georgacas-McDonald, 199.

6. Vasmer, 41.

7. Vasmer, 247 καὶ 294.

8. Vasmer, 253· πβ. καὶ Weigand, 34-36.

9. Βλ. Vasmer, 42, 95, 143, 156, 227.

10. Miklosich, 311.

11. Miklosich, *Bildung*, 211, ὅπου καὶ τὰ τοπν.: *Bezovina*, *Borovina*, *Grabovina*, *Vrhvina* κλπ.



Ἐκ τῶν σλαβ. οὐσ. σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Σμόκοβο*, (Ἰωάνν., Καρδ., Φθιώτ., Δωρ.), *Σμοκοβίνα* (Θεσπρ.)<sup>1</sup> καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Smoknica* (βουλγ.), *Smoknica* (γιουγκ. Μακ.), *Smokono*, *Smokonica*, *Smoknica*, *Smokovina*, *Smokovljani* (σερβοκρ.), *Smoknica* (σλοβ.)<sup>2</sup>.

### **Μολιβαδιά, ἡ [zd muľ'vađjá] - (158)**

Ἄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ στὴν κοινοτική περιοχή τοῦ χωριοῦ Σερβιανά.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. *μουλ'βάδα*, ἡ «εἶδος μεγάλου ἀγλαδιοῦ»<sup>3</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ιά*. Ἡ κατάλ. *-ιά* εἶναι δυνατὸ νὰ εἶναι περιεκτική, μπορεῖ ὥστόσο νὰ πρόκειται γιὰ τὴ δηλωτικὴ φυτῶν κατάλ. *-ιά* (<έα) ἀπ' ὅπου *μολιβαδιά*, ἡ (ὅπως καὶ τὰ *κερασιά*, *λεμονιά* κλπ.), λ. ἡ ὁποία δηλώνει τὸ δέντρο ποὺ παράγει *μολιβάδες*. Στὴ β' περίπτωση τὸ προσηγ. *μολιβαδιά* χρησιμοποιεῖται ὡς τοπωνύμιο σὲ περιληπτικὸ ἐνικό.

Τὸ Ἑπειρωτ. οὐσ. *μουλ'βάδα* προέρχεται ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ οὐσ. *μολίβι*, τὸ καὶ τὴ μεγεθ. κατάλ. *-άδα*<sup>4</sup> μὲ στένωση τοῦ ἄτονου [o] σὲ [u] καὶ ἀποβολὴ τοῦ [i] σύμφωνα μὲ τὸ βορειοελληνικὸ φωνηεντισμὸ.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καὶ στὸ Ζαγόρι<sup>5</sup>. Πβ. καὶ τοπν. *Μολυβάδα* ἀπὸ τὴ Λάκκα Σούλι<sup>6</sup> καὶ *Μολιβάδες* στὴν περιοχή τοῦ χωριοῦ Κουτρολάδες (Ζίτσα Ἰωανν.).

### **Μόλιστα, ἡ [zd mól'sta] - (22)**

Ἄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Κονίτσης. Περιλαμβάνει τρεῖς συνοικισμοὺς (*Γαναδιό*, *Μεσαριά*, *Μποτσιφάρι* - ἐπίσ. *Μοναστήρι*). Σημειώνεται ἐδῶ ὅτι τὸ γενικὸ τοπν. *Μόλιστα*, ὅπως ἐξάλλου φαίνεται, δὲν ἀποτελεῖ τὴν ἀρχικὴ ὀνομασία ἑνὸς τῶν τριῶν οἰκισμῶν. Οἱ τρεῖς οἰκισμοὶ (*Γαναδιό*, *Μεσαριά*, *Μποτσιφάρι*) προέκυψαν, κατὰ τὴν παράδοση, ἀπὸ ἀρχικὸ χωριὸ ποὺ βρισκόταν στοὺς πρόποδες τοῦ ὑψώματος *Γύφτισσα*, στὴ γενικότερη θέση *Λειβάδι* καὶ εἰδικότερα στὴ θέση *Σουπόστιανη*, ὅπου καὶ ὑπολείμματα κτισμάτων. Ἡ διάλυση τοῦ ἀρχι-

1. Vasmer, 51, 97, 107, 117 καὶ 65 ἀντίστοιχα.

2. Miklosich, *Bildung*, 317· Šmilauer, 164.

3. Μπόγκας 1, 239.

4. Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 60 κέξ.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 203.

6. Σπ. Μουσελίμη, «Τοπωνύμια τῆς Λάκκας Σουλίου», *HE* 25 (1976) 50.



κοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σὲ ἐπιδημία εὐλογιᾶς ποῦ τὸ ἀποδεκάτισε καὶ ὀδήγησε τοὺς κατοίκους του στὴν ἴδρωση τῶν σημερινῶν οἰκισμῶν.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθεῖ:

α) Φυτώνυμο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄλβ. οὖσ. *moll/ě*, -a «ἡ μηλιά // τὸ μῆλο» (< λατ. *melum*)<sup>1</sup> καὶ τὴ σλαβ. ἀρχῆς ἄλβ. περιεκτ. κατάλ. -*ishta* (< σλαβ. -*išta*)<sup>2</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Μόλα* (Ἀττικῆ<sup>3</sup>, 2 θέσεις στὴν Τριφυλία<sup>4</sup> καὶ στὴν περιοχή τοῦ Σουλίου<sup>5</sup>), *Μόλεξα / Μόλιζα* (Τριφυλία<sup>6</sup> καὶ Ἀργολίδα<sup>7</sup>) < ἄλβ. *mollëzë* «μηλίτσα»<sup>8</sup> καὶ *Μολίστι* (στὴν περιοχή Μπερατίου)<sup>9</sup>.

β) Κατὰ τὸν Ζαίμον<sup>10</sup> (τὸ τοπν. δὲν περιλαμβάνεται στὰ σλαβ. τοπν. τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὸν Vasmer) εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὰ σλαβ. προσωπ. *Molo/Mole* καὶ τὴν πατρωνυμικὴ κατάλ. -*ist-* (< \*-*itj-*)<sup>11</sup>. Τὰ προσωπ. ἀπὸ τὸ σλαβ. *modla* «τὸ εἶδωλο // αὐτὸς ποῦ εὐχεται στὸ θεό»· πβ. καὶ τὰ ρ. *modliti* «παρακαλῶ» καὶ *modliti se* «προσεύχομαι»<sup>12</sup> μὲ ἐξέλιξη τοῦ ἀρχ. σλαβ. *dl* σὲ *l*<sup>13</sup>.

1. Meyer, *EW alb. Spr.*, 285· Γκίνης, 259· *Fjalor*, 732. Πβ. καὶ Χρ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983, 33, ὅπου ἀναφέρεται μεταξὺ τῶν ἄλλων: «...Ἀκόμη καὶ αὐτὸ τὸ «μολιστινὸ κρασί» κατάντησε ακριβοθώρητο, ἐνῶ τὰ μῆλα, σὲ μεγάλες ποσότητες μένουν ἀδιάθετα γιατί κανένας δὲν τὸ βλέπει συμφέρον νὰ τὰ ἐμπορευτεῖ...».

2. Φουρίκη, Ἀττικῆ 42, 120, σημ. 4· Γεωργακά, *Συμβολή*, 66· Malingoudis, *Studien*, 154. Πβ. καὶ προσηγ. *mollisht/e*, -ja στοῦ Ν. Γκίνη, Ἑλληνοαλβανικὸ λεξικό, Ἰωάννινα 1993, στὸ λ. *μηλεώνας*.

3. Φουρίκη, Ἀττικῆ 41, 138.

4. Georgacas-McDonald, 197.

5. Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 (1962) 553.

6. Georgacas-McDonald, 333.

7. Δ. Βαγιακάκου, «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ συγχρόνου τοπωνυμικοῦ τῆς Ἀργολίδος», ἀνάτ. ἀπὸ τὰ *Πρακτικὰ τοῦ Β' τοπικοῦ συνεδρίου Ἀργολικῶν Σπουδῶν*, Ἀθήναι 1989, 353.

8. Φουρίκη, Ἀττικῆ 41, 138. Τὰ τοπν. σχηματίζονται πιθανότερα μὲ τὴν περιεκτ. κατάλ. -*ëza* καὶ ὄχι τὴν ὑποκοριστικὴ. Βλ. καὶ τοπν. *Λάλιζα*.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 381.

10. Ζαίμον, *Anciens noms*, 405.

11. Malingoudis, *Studien*, 158.

12. Miklosich, 199· Vasmer, *REW* 2, 149· Βουλγαροελλ. λεξ., 563.

13. Τὸ ἀρχ. σλαβ. *dl* ἀποδίδεται μὲ *l* στὰ νότια καὶ ἀνατολικά σλαβικά, ἐμφανίζεται δὲ στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ὡς *l* (βλ. Vasmer, 292).



Πβ. τὰ σλαβικά προσωπ.: *Modlirad, Modlena, Modil, Modlo, Modlik, Modyl* κλπ.<sup>1</sup> καὶ τὰ τοπν. *Molište* (βουλγ.), *Molić* (σερβοκρ.), *Modlany, Modlin, Modline* (τσεχ.), *Modlica, Modlinów* (πολ.), *Molenka* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>.

Πβ. ἐπίσης καὶ τοὺς στίχους ἀπὸ ποίημα τοῦ Ρ. Ἀποστολίδη:  
Μόλιστα, Μόλιστα / τὸ σλάβικο ὄνομά σου εἶναι γλυκὸ/  
τὸ σλάβικο ὄνομά σου εἶναι γυναίκειο, / καὶ σ' ἀγαπῶ<sup>3</sup>.

### **Μονοδέντρι, τὸ [stu munudéndr / stu manadéndr] - (65)**

Ὄνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἐπίθετο *μονός*, πού ὡς α' συνθετικὸ μὲ τὸν τύπο *μονο-* σημαίνει ὅτι αὐτὸ πού δηλώνεται ἀπὸ τὸ β' συνθετικὸ εἶναι ἓνα καὶ μοναδικὸ ἢ γίνεται μιὰ φορὰ ἢ σὲ μιὰ χρονικὴ περίοδο<sup>4</sup>, καὶ τὸ οὖσ. *δεντρί*, τὸ (μετγν. *δενδρίον, δένδρ-ιον, ὑποκορ. τοῦ ΑΕ δένδρον*)<sup>5</sup> μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου, ὅπως καὶ τά: *κουτί-παλιοκούτι, παιδί-παλιοπαίδι* κλπ. Ὁ τύπος *μαναδέντρι* ἀπὸ τὸ *μονοδέντρι* παρετυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. *μάν(ν)α*. Ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ «ἐκ κολοσιαίου δέντρου (ἐλάτης) ὑψουμένου παρὰ τὴν ἄλλοτε μονὴν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, βληθέντος ὑπὸ κεραυνοῦ καὶ σωζομένου μέχρι τὸ 1840»<sup>6</sup>.

### **Μόσιορη, ἡ [st mósur<sup>i</sup>] - (355)**

Ὄνομασία κοινότητος στὴν περιοχή Κουρεντοχωριῶν πού εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Σιταριά* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄλβ. οὖσ. *mosh/ě, -a*, «ἡ ἡλικία»<sup>7</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-sor<sup>8</sup>* ἀπ' ὅπου ἐπιθ. *\*moshór* μὲ τὴ σημασία «παλιός, ἀρχαῖος» κατὰ παράλειψη τῶν οὖσ. *fshat, -i* ἢ *katund, -i* «τὸ χωριὸ» γιὰ νὰ δηλώσει τὸ «παλιοχώρι». Τὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν ἑλλ. κατὰ τὴν χρῆση τοῦ ἐπιθ. ὡς κυρίου ὀνόματος<sup>9</sup>.

1. Miklosich, *Bildung*, 78· Schlimpert, *Slaw. PN*, 88-89.

2. Miklosich, *Bildung*, 163· Šmilauer, 122-123.

3. Χαρ. Γκούτου, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983, 106.

4. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὸ λ.

5. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

6. Δ. Σάρρου, «Ζαγοριακῶν θεσμίων ἔρευνα», *HX* 2 (1927) 292-293, ὅπου καὶ περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴν ἱστορία καὶ τοὺς τύπους τοῦ τοπωνυμίου.

7. Γκίνης, 261· Buchholz, 333.

8. Camaž, *Lehrbuch*, 56.

9. Βλ. Θωμοπούλου, *Κέως*, 158· Ἀντιχάρισμα, 202.



Ἡ ἄλβ. λ. *moshè* προέρχεται ἀπὸ τὸν παλαιότερο τύπο *motsë* «ὁ γέροντας, ὁ ἡλικιωμένος» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ *mot-shë* (< *mot* «χρόνος, ἔτος» < ΙΕ ρίζα \**mē-* ἀπ' ὅπου ἑλλ. μέτρον, λατ. *metior* κλπ.). Ἀπὸ τὰ ἄλβ. ἢ λ. στὰ ρουμ., ὅπου *mos* «παλαιός» καὶ στὰ ἄλλα νεολατινικά ἰδιώματα τῆς Βαλκανικῆς (ἀρομ., μεγλεν., ἰστρορ.) ὅπου *mosu*, *moaşă*<sup>1</sup>.

### Μοσπίνα, ἡ [zd muspína] - (199)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή Κουρεντοχωρίων, γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Λύγκος<sup>2</sup> (μετον. 20.9.1955).

Τὸ τοπν. πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *mostъ* «σανιδογέφυρα (σὲ ἔλος) // γέφυρα»<sup>3</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ina*, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται γεωγραφικοὶ ὄροι<sup>4</sup>, μὲ τροπὴ τοῦ [o] σὲ [u] εἴτε λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ ἢ λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ (χείλωση), τὸ ὁποῖο πιθανῶς συνετέλεσε στὴν τροπὴ (ἀφομοίωση κατὰ τὸ σημεῖο τῆς ἀρθρωσης) τοῦ [t] σὲ [p].

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Μοστίτσι* (Ἀχαΐα) καὶ *Μοστενίτσα* (Ἡλεία)<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Mosta* (βουλγ.), *Mostica*, *Moston* (γιουγκ. Μακ.), *Mostina*, *Mostine*, *Mostane*, *Moščenica*, *Moštanica* (σερβοκρ.), *Mostec*, *Most*, *Moščinica* (σλοβ.), *Moštenica*, *Mostište* (σλοβακ.), *Mostec*, *Moštënice* (τσεχ.), *Mostek* (πολ.), *Mostište*, *Mosty*, *Mostov*, *Zamostje*, *Mostkon* (οὐκρ.), *Zamosce* (λευκορ.), *Mostište* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>.

### Μουγγλιοί, οἱ [sts muŋgl'ús] - (100)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ ποῦ εἶχε ἀποσπαθεῖ ἀπὸ τὴν κοινότητα Καβαλάρι τοῦ Ζαγορίου (27.3.1954). Σήμερα εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Καρυές (μετον. 20.3.1939).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>7</sup> ὁ ὁποῖος σημειώνει χαρακτηριστικά: «...Μογγλιοί (τόπος συννεφώδης)...».

1. G. R. Solta, *Einführung in die Balkanlinguistik*. Darmstadt 1980, 57-58.

2. Πβ. Ἀραβαντινοῦ. *Χρονογραφία* 2, 99-100, ὅπου στὸ λ. Λύγκος ἀναφέρει: «Ἀρχαία τῆς Ἡπείρου πόλις κειμένη κατὰ τὰ Κούρεντα πλησίον ἴσως τοῦ νῦν χωρίου Μοσπίνας».

3. Miklosich, 203· Vasmer, *REW* 2, 163.

4. Malingoudis, *Studien*, 155.

5. Vasmer, 136 καὶ 143.

6. Miklosich, *Bildung*, 285· Šmilauer, 124.

7. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 14.



Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄνδρων. *Μουγκουλιού* καὶ ἰδιαίτερα στὸν ἐμπρόθ. τύπο τῆς ἐκφορᾶς [sts muŋg'ús] (= στῆς *Μουγκουλιούς*) ποὺ θεωρήθηκε ὡς τύπος ἐμπρόθετης αἰτ. πληθ. σὲ ἄρσ. γένος (=στοὺς *Μουγκουλιούς*)<sup>1</sup> ἀπ' ὅπου ἢ ὄνομ. *Μουγκλιοί, οἱ*.

Τὸ ἄνδρων. *Μουγκουλιού* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. \**Μουγκούλης* καὶ τὴν ἄνδρων. κατάλ. -οῦ. Τὸ ἐπών. \**Μουγκούλης* προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μουγκός*<sup>2</sup> + τὴν ἄνθρωπων. ὑποκορ. κατάλ. -ούλης (πβ. *Πανάγος - Παναγούλης, Πράσος - Πρασούλης, Τερζής - Τερζούλης* κλπ.)<sup>3</sup> ἢ ἀπὸ ἐπών. *Μεγκούλης* (< ἄλβ. *mjegull/ë, -a* «ἡ ὁμίχλη»)<sup>4</sup> μὲ τροπὴ τοῦ [e] σὲ [u] ἐξαιτίας τοῦ γειτονικοῦ χειλικοῦ [m] (χείλωση).

### **Μουζακαῖοι, οἱ** [sts muzak'éus] - (159)

Ἵονομασία συνοικισμοῦ ἀρχικὰ τῆς κοινότητος *Κουτσολιό* ἀπ' ὅπου ἀποσπᾶστηκε καὶ ἀποτέλεσε (21.1.1928) αὐτοτελὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸν πληθ. τύπο *Μουζακαῖοι*, τοῦ οἰκογεν. ὀνόματος *Μουζάκης* + κατάλ. -αῖοι, κατάλ. ἢ ὁποῖα, ὅπως καὶ ἡ κατάλ. -άδες, δηλώνει τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα καὶ σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση τὸν τόπο ὅπου αὐτὰ εἶναι ἐγκατεστημένα.

Τὸ ἐπών. *Μουζάκης* τόσο κατὰ τὸν Σταμνόπουλο ὅσο καὶ κατὰ τὸν Georgacas<sup>5</sup> εἶναι ἄλβ. ἀρχῆς καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *muzaqi* «μοσχάρι, δαμάλι».

Εἶναι πιθανὴ ὁμως ἢ προέλευση τοῦ ἐπών. ἢ ἀπὸ μεσν. ἑλλ. *μουζάκιον* «εἶδος παπουτσιοῦ»<sup>6</sup> ἢ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μούζας* (< μεσν. *μούζα*, ἢ «ἡ μαυρίλα, ἡ μούτζα»<sup>7</sup>) καὶ τὴν ἄνθρωπων. κατάλ. -άκης.

1. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο σχηματίζονται ἀρκετὰ τοπν. στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων (πβ. *Καξοί, Κουκλιοί, Μελιγκοί* κλπ.).

2. Τριανταφυλλίδης, 54· *ΟΤΕ Ἀθ*.

3. Τριανταφυλλίδης, 99.

4. Αὐτὴ τὴν ἄλβ. λ. εἶχε ἴσως ὑπόψη τοῦ ὁ Λαμπριδῆς ἐρμηνεύοντας τὸ τοπν. *Μογγλιοί* ὡς «τόπο συννεφώδη». Πβ. καὶ τοπν. *Μέγκουλη*, ἢ.

5. Σταμνόπουλος, 100· Georgacas-McDonald, 198 καὶ 335.

6. Du Cange, *Gr.*, 959. Γιά τὴν προέλευση τῆς μεσν. λ. *μουζάκι(ον)* βλ. καὶ Κ. Καραποτόσογλου, «Γλωσσικὰ Δωδεκανήσου», *ΛΔ* 22 (1999) 47-48. Δέν εἶναι ἐξᾶλλου ἄγνωστα τὰ ἐπών. τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ οὖσ. ποὺ δηλώνουν εἶδη ὑπόδησης: *Παντόφλας, Σκαρπινάκης, Τακούνης, Τσαρούχης* κλπ.

7. Du Cange, *Gr.*, 959· Ἀνδριώτη, Ἔτυμ. λεξ., στὸ λ. *μούτζα*· Ν. Πολίτου, «Ὑβρι-





Πβ. και προσωπ. *Muzaki* από τις άλβανόφωνες περιοχές της Κάτω 'Ιταλίας' και τα τοπν. *Μουζάκια, τὰ* (Ζαγ.), *Μουζάκι, τό, οί Κερασιές του Μουζάκη* (Πελοπ.), *Μουζακαίικα* (Πάργα), *Μουζάκι* (Καρδίτσα-Ζάκυνθος)<sup>2</sup>.

### **Μουῦλες, οί [sts múlis] - (176)**

'Ονομασία, συνοικισμού αρχικά της κοινότητας *Λαγάτορας* (έπίσ. *Μυροδάφνη*) από την όποία αποσπάστηκε (22.11.1928) και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα, γνωστή και με τό επίσημο όνομα *Πέρδικα* (μετον. 29.12.1953). Βρίσκεται στην περιοχή Ξηροβουνίου.

Τό τοπν. μπορεί νά θεωρηθεῖ ζών. και νά αποδοθεῖ στό κοινό ΝΕ *μούλα, ή* (μεσν. *μούλα* < λατ. *mulā*) «τό θηλυκό μουλάρι»<sup>3</sup>.

'Ωστόσο μπορεί νά είναι όρθή ή άποψη του Μπέττη<sup>4</sup> ό όποιος αποδίδει τό τοπν. στό άλβ. *mull/ë, -a* «τό στομάχι // ή πυτιά τών ζώνων»<sup>5</sup> για νά δηλώσει συνεκδοχικά την περιοχή με τά πολλά ζώα.

Τό ίδιο τοπν. συναντιέται στό Ζαγόρι<sup>6</sup> και στην Τριφυλία<sup>7</sup>.

### **Μουρκιοί, οί [sts murk'ús] - (110)**

'Ονομασία κοινότητας, γνωστής σήμερα και με τό επίσημο όνομα *'Ηλιόκαλη*<sup>8</sup> (μετον. 1.4.1927) στην περιοχή Μαλακασίου.

Τό τοπν., πού παραδίδεται και με τόν τύπο *Μουρκιοῦς*, είναι κυριών. και προέρχεται από τό άνδρων. *Μουρκιοῦ* και ιδιαίτερα από τόν έμπροθ. τύπο της γεν. *σῆς Μουρκιοῦς* (ένν. *τό χωράφι, τό κτήμα κλπ.*),

στικά σχήματα», *Λαογραφία* 4 (1913-1914), 621 κέξ.· Φ. Κουκουλέ, «Παρατηρήσεις εἰς τό έλληνικόν γλωσσάριον του Du Cange», *'Αθηνά* 42 (1930) 60.

1. E. Çabej, «Die Herkunftsfrage der albanischen Kolonien in Italien im Lichte vornehmlich der Sprache und der Eigennamen», *Proceedings 8th ICOS*, 78.

2. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 206· Georgacas-McDonald, 198· *Λεξικόν τών δήμων, κοινοτήτων και οικισμών της 'Ελλάδος*, 'Αθήναι 1963, 100.

3. 'Ανδριώτη, *'Ετυμ. λεξ.*, στή λ. 'Η λ. ως προσηγ. επίσης στην άρομ.: *mulă* (Parahagi, 828-829), στην άλβ. *mull/ë, -a* (Buchholz, 335) και στή σλαβ. *mulъ* (Miklosich, 204).

4. Μπέττη, *'Ονοματολογία*, 110.

5. Γκίνης, 262· Buchholz, 335.

6. Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 310.

7. Georgacas-McDonald, 199.

8. 'Η μετονομασία όφείλεται σε παρακείμενο, γυναικείο άλλοτε, μοναστήρι της *Παναγίας της 'Ηλιόκαλης* < *ήλιόκαλη* «έκείνης της όποίας τό πρόσωπο λάμπει σαν τόν ήλιο» (βλ. *ΜΕΕ* και Μπόγκας 1, 134).



τύπος ό όποίος φωνητικά: [sts muɾk'ús] ήταν ίδιος μέ τόν τύπο τής αίτ. πληθ. τοῦ ἄρσ. (=στούς Μουρκιούς), ἀπ' όπου και όν. Μουρκιοί, οί.

Τό ἄνδρων. Μουρκιού σχηματίζεται ἀπό τό ἐπών. Μούρκης (και Μούρκος, Μούρκας' μέ ἐναλλαγή τής κατάλ.) και τήν ἄνδρων. κατάλ. -οῦ (πβ. Βασίλης/-οῦ, Μιγάλης/-οῦ κλπ.).

Τά ἐπών. Μούρκης κλπ. σχηματίζονται ἀπό τό σλαβ. mɾkь «ό μέλας, ό σκοτεινός»<sup>2</sup> πβ. και τό Ἑπειρωτ. μουρκόβα, ή «ή παλιογύναικα»<sup>3</sup>.

Ἐπί τή σλαβ. λ. σχηματίζονται σλαβ. προσωπ. Mɾcǐé, Mɾkaja, Mɾkoje, Mɾkajlo, Mɾkajlonié, Mɾkopja, Mɾkota κλπ. και τά κυριών. τοπν.: Mɾceno, Mɾcenas, Mɾcǐé, Mɾcajenas, Mɾkotin κλπ.<sup>4</sup>

Γιά σημασιολογικά όμοια ἐπών. βλ. στό τοπν. Μαυρόπουλο, σ. 188, σημ. 3.

### Μουσιοτίτσα, ή [zd mušutítsa] - (183)

Ἐνομασία κοινότητας στην περιοχή τής Τσαρκοβίστας. Ἀποτελεῖται ἀπό 3 οικισμούς, τήν Ἄνω Μουσιοτίτσα, τήν Κάτω Μουσιοτίτσα, και τή Νέα Μουσιοτίτσα κοντά στό Λούρο, στην ἐθνική όδό Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν.

Κατά τόν Λαμπρίδη<sup>5</sup> στό χωριό κατοικοῦσαν 70 ἄλβανικές οικογένειες, πληροφορία πού ἐπαληθεύεται, ἀφοῦ και σήμερα ἀκούγονται στό χωριό, όχι σπάνια, τά ἄρβανίτικα.

Τό τοπν. εἶναι κυριών. και σχηματίζεται ἀπό τό σλαβ. προσωπ. \*Mys-ota (< myš-ь «ό ποντικός»<sup>6</sup> + τήν κατάλ. -ota[<- ota ʔ]) και τήν πατρων. κατάλ. -ist-(<\*-itj-) μέ τροπή τοῦ σλαβ. γ σέ i ἤδη στις νοτιο-σλαβ. γλώσσες<sup>8</sup> και τοῦ [i] σέ [u] στην ἐλληνική ἀπό ἐπίδραση τοῦ χειτονικοῦ χειλικοῦ (χείλωση). Ἡ κατάλ. τοῦ τοπν. -ísta ἀντικαταστάθηκε

1. ΟΤΕ Ἀθ., όπου και τά ἐπών.: Μουρκιώτης. Μουρκογιάννης. Μουρκούσης. Μουρκοκόστας κλπ.

2. Miklosich, 191, λ. meɾk-.

3. Μπόγκας 2, 229· τόσο ή σλαβ. λ. όσο και τό Ἑπειρωτ. μουρκόβα πρέπει νά σχετίζονται ἐτυμολογικά πρὸς τό ἑλλ. μοῦργ(κ)ος.

4. Miklosich, Bildung, 78 και 163.

5. Λαμπρίδου, Κουρ. - Τσαρκ., 19, σημ. 3.

6. Miklosich, 208.

7. Μέ τήν κατάλ. σχηματίζονται προσωπ. ἀπό λ. πού δηλώνουν ζῶα, όπως π.χ. Osota (< osa «σφήκα»), \*Pьsota (< pьсь «σκύλος»), \*Vьlkota (< vьkь «λύκος») κλπ. (βλ. Malingoudis, Studien, 79 και 95).

8. Malingoudis, Studien, 139 κέξ.



ἀπὸ τῆ συχνῆ καὶ οἰκεία στοὺς ἑλληνόφωνους κατάλ. -ica<sup>1</sup>.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν. *Μουσίγια* (Τρίκ.) καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Mišek* (βουλγ.), *Miši*, *Mišinci* (σερβοκρ.), *Misji Potok*, *Misji Dol* (σλοβ.), *Myšić Dol* (σλοβακ.), *Myštice* (τσεχ.), *Myscyn'ce*, *Miškin'ka* (οὐκρ.), *Mišelonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>.

Ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Μουσιωτίτσα* μὲ ω ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὰ ἔθνικὰ σὲ -ιώτισσα.

### Μπάγια, ἡ [zd báia] - (81)

Ὄνομασία χωριοῦ ποὺ βρῖσκεται γεωγραφικὰ στὸ κέντρο τῆς περιοχῆς Ζαγορίου. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κῆποι*<sup>3</sup> (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ ἄλβ. οὐσ. *bajë* καὶ ἔναρθρα *baja* «τὸ μπάνιο», λ. ποὺ σύμφωνα μὲ τὸν Miklosich<sup>4</sup> δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ μὲ βεβαιότητα σὲ κάποια γλώσσα. Ἀντίθετα ὁ Meyer<sup>5</sup> σχετίζει τὴ λ. μὲ τὸ σλαβ. *banja* «λουτρό» ἀπ' ὅπου καὶ τὸ ρουμ. *baje*<sup>6</sup> «ὄρυχειο // τόπος μπάνιου // πηγὴ μεταλλικοῦ νεροῦ»<sup>7</sup>.

Ἡ προέλευση τοῦ τοπν. εἴτε κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. ἀπὸ τῆ σημασία «τόπος μπάνιου» (ἀπὸ τὶς πολλὲς ὀβίρες ποὺ εἶναι κατάλληλες γιὰ μπάνιο, ἰδιαίτερα τὸ καλοκαίρι ποὺ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ παύει νὰ ρέει καὶ συγκεντρώνεται μόνο σ' αὐτὲς) ἢ ἀπὸ τὸ προσωπ. *Μπάγιας* (καὶ *Βάγιας*)<sup>8</sup> τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ἄλβ. ἀρχῆς<sup>9</sup>.

1. Βλ. καὶ Vasmer, 305.

2. Miklosich, *Bildung*, 286· Vasmer, 94· Šmilauer, 126.

3. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται σὲ παρακείμενο τοπν. μὲ τὸ ὁποῖο ὀνομάζονται χωράφια ὅπου καλλιεργεῖται ἰδιαίτερα πατάτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα γεωργικὰ εἶδη.

4. Fr. Miklosich, *Die romanischen Elemente im Albanischen*, Wien 1871, 4.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 24.

6. Meyer-Lübke, ἀριθμ. 916.

7. Jordan, *Topn. romîn.*, 52.

8. Σαρρῆ, Ἀττική, 155. Ὡστόσο τὸ προσωπ. *Βάγιας* θά μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ μητρωνυμικὸ ἀπὸ τὸ θηλ. βαφτ. *Βάγια*.

9. Ὡς διαφορετικῆς ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν τὰ προσωπ. *Μπάγιας*. τὸ σλαβ. *Bajoslav* ἀπ' ὅπου τὸ σλαβ. βαφτ. *Bajo* (Σταμνόπουλος, 179) καὶ τὸ ρουμ. *Baju* < *Bajo* (Pușcariu, 381) τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ σχετιστοῦν μὲ τὰ: βουλγ. *bajo* «ὁ μπάρμπα», αὐτὸς ποὺ λέει κουβέντες» (*Βουλγαροελλ. λεξ.*, 27), ἀρχ. σλαβ. *bajo*, ἐκκλ. σλαβ. *baju* «διηγοῦμαι, συζητῶ», σερβοκρ. *bajam* «συζητῶ, θαυμάζω», σλοβ. *bajam*, τσεχ. *baju* «λέω παραμύθια», βουλγ. *baja* «συζητῶ, κάνω μάγια» κλπ. (Berneker, 39· Miklosich, 5). Ἴσως αὐτὴ τὴν ὁμάδα λέξεων εἶχε ὑπόψη τοῦ ὁ Λαμπρίδης (*Ζαγοριακά*, 108) ὅταν συσχέτιζε τὸ τοπν. *Μπάγια* μὲ τὰ: *μπάγιο* «ἀδελφός» καὶ *μπάγια* «μαντεία».



Τὸ ἴδιο τοπν. μὲ τὸν τύπο *Μπαία* στὸ Νομὸ Τρικάλων<sup>1</sup>. Πβ. καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τῆ Ρουμανία: *Baia, Baia Mare, Baia Noua, Baia Fier, Baia Episkope, Baiă* κλπ.<sup>2</sup>.

### Μπαϊάσα [m baiása] - (53)

Ἄρομουνική ὄνομασία τοῦ χωριοῦ *Βοβούσα* (βλ. σχετικὸ τοπν.) Μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα εἶναι γνωστὸς στοὺς βλαχόφωνους καὶ ὁ ποταμὸς Ἄωος.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. *băiasă* «λίμνη, ἔλος»<sup>3</sup>, προσηγορ. τὸ ὁποῖο ἀπαντᾷ καὶ στὴ ρουμ. καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ οὖσ. *baie* + ἐπιθετ. κατάλ. *-(i)osasă*<sup>4</sup>. Τὸ οὖσ. *baie* «τὸ λουτρὸ // τὸ δρυχεῖο» σχετίζεται ἀπὸ τὸν *Tiktin*<sup>5</sup> μὲ τὸ σλαβ. *banja* καὶ τὸ λατ. *balneum*.

Ἡ λ. ὡς τοπν. στὴ Ρουμανία μὲ τοὺς τύπους *Băiasa, Schitul Băiasa, Băioasa*<sup>6</sup>.

### Μπαουσιοί, οἱ [sts baušús] - (221)

Ἄνομασία κοινότητος στὴν περιοχή Τσαρκοβίστας ποὺ παραδίδεται ἀρχικὰ μὲ τὸν τύπο *Μπαουσιούς* (βλ. ΣΣΕΔΚ).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀνδρῶν. (τῆς) *Μπαουσιούς* καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο φωνητικὸ τύπο: [sts baušús] = στῆς *Μπαουσιούς*, τύπος ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε ὡς ἐμπρόθετη αἰτ. πληθ. σὲ ἄρσ. γένος (= στοὺς *Μπαουσιούς*) ἀπ' ὅπου σχηματίστηκε ἡ ὄν. οἱ *Μπαουσιοί*.

Τὸ ἀνδρῶν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπαούσης*<sup>7</sup> καὶ τὴν ἀνδρῶν. κατάλ. *-οῦ*. Τὸ ἐπών. *Μπαούσης* πρέπει νὰ σχετιστεῖ μὲ τὸ τουρκ. *bahus* «ὁ ἔξυπνος // ὁ λογικός, ὁ συνετὸς»<sup>8</sup> μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ, ἀδρὰ προφερόμενου τουρκ. [h]. Πβ. καὶ τὰ τουρκ. δάνεια τῆς ἐλλ.: *ἀρτζουάλι*, τὸ < *arzuhal* «αἵτηση, ἀναφορὰ», *ζαίρες*, ὁ < τουρκ. *zahire*

1. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/1614 - 19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸν Ἡμερολόγιον* 23/24 (1993) 86.

2. Iordan, *Τοπον. romín.*, 52.

3. Papahagi, 260.

4. Iordan, *Τοπον. romín.*, 364 καὶ 467.

5. Tiktin 1, 268.

6. Iordan, *Τοπον. romín.*, 364 καὶ 467.

7. ΟΤΕ Ἄθ.

8. Steuerwald, 85.



«ζωοτροφή», ἴτς< *hiç* «καθόλου», *καμπαέτι*, τὸ < *kabaḥat* «τὸ φταίξιμο» κλπ. στὰ ὁποῖα ὁ φθόγγος [h] ἔξαφανίζεται.

### Μπαρκμάδι, τὸ [stu barkmád] - (108)

Ἄρχικὴ ὄνομασία χωριοῦ στὴ ΝΑ ὄχθη τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, γνωστοῦ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καστρίτσα*<sup>1</sup> (μετον. 1.4.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἄρσ. οὐσ. *bark*, -u «ἡ κοιλιά // τὸ γένος, ἡ γενιά»<sup>2</sup> (πβ. καὶ ἐπών. *Μπάρκας*) καὶ τὸν ἐπιτασσόμενο στὴν ἄλβ. ἐπιθετ. προσδιορισμὸ *madh* (i), θηλ. *madhe* (e) «ὁ μέγας»<sup>3</sup>. Ἡ ὄνομασία τοῦ τόπου μᾶλλον ἀπὸ τὴν ἐδαφολογικὴ διαμόρφωση τῆς περιοχῆς μεταφορικὰ (ὁ λόφος τῆς Καστρίτσας, ὅπου προϊστορικὰ καὶ νεότερα ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα<sup>4</sup>, ὑψώνεται ἐντυπωσιακὰ κοντὰ στὴ λίμνη τῶν Ἰωαννίνων σὲ ὕψος πάνω ἀπὸ 200 μ.) χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ περίπτωση κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπαρκουμάδης* (ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. *Κοιλαράς*)<sup>5</sup> μὲ μεταπλασμό.

### Μπάρτζι, τὸ [stu bárdz] - (173)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Μανολιάσα ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποπάστηκε (10.2.1930) καὶ ἀποτέλεσε ξεχωριστὴ κοινότητα ποὺ εἶναι γνωστὴ ἐπίσης καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἐπισκοπικὸ* (μετον. 11.9.1928).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπάρτζης*<sup>6</sup> μὲ μεταπλασμό ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τοῦ κτήματος: π.χ. τοῦ *Μπάρτζη* τὸ *χωράφι*, τὸ *κτῆμα*, τὸ *χωριὸ* κλπ. Τὸ ἐπών. *Μπάρτζης* προέρχεται<sup>7</sup>

1. Ἡ νέα ὄνομασία ὀφείλεται σὲ τοπν. ποὺ χαρακτήριζε παρακείμενη «ἐρειπωμένη βουνώδη θέσιν» (Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 76). Τὸ τοπν. *Καστρίτσα* δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὑποκορ. σχηματισμὸς μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -ίτσα. Πρόκειται γιὰ ἐπιθετ. σχηματισμὸ ποὺ προέρχεται ἀπὸ προσωνυμία τῆς Παναγίας, μοναστήρι τῆς ὁποίας βρίσκεται στὴ βόρεια πλευρὰ τοῦ ὑψώματος: \**Καστρίτσα* (ἐνν. Παναγία) καὶ *Καστρίτσα* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

2. Γκίνης, 46· Buchholz, 50-51· Χριστοφορίδης, 47.

3. Γκίνης, 238.

4. Βλ. Σ. Δάκαρη, «Ἀνασκαφαὶ εἰς Καστρίτσαν Ἰωαννίνων», *Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας* 1951, 173-183 καὶ 1952, 362-383.

5. Georgacas-McDonald, 295.

6. ΟΤΕ Ἀθ.

7. Τὸ προσωπ. *Μπάρτζης* ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Συμεωνίδη (*Εἰσαγωγή*, 58) στὴν ἄλβ. γλώσσα καὶ μᾶλλον στὸ ἄλβ. ἐπίθ. (καὶ θηλ. οὐσ.) *barxhë* «αὐτὸς ποὺ ἔχει γκριζὰ τρίχα (γιὰ γίδες)» (*Fjalor*, 65). Ὡστόσο θεωρῶ ὡς ὀρθότερη τὴν ἀπόδοση τοῦ προσωπ. στὸ δάνειο τῶν Ἑπειρωτ. ἰδιωμάτων. Ἄς σημειώσουμε ἐπίσης ὅτι τὸ ἄλβ. *barxhë* (ἢ λ. *χρη-*



ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπάριτζος*<sup>1</sup> μὲ ἐναλλαγή τῆς κατάλ. (πβ. *Βαΐτσης/-ος* κλπ.) καὶ τὸ ἐπὼν. *Μπάριτζος* ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *μάρτζο*, τὸ «μαῦρο κασίκι μὲ κοκκινωπὸ πρόσωπο»<sup>2</sup> (< ἄρομ. *bardzu, -dzǎ* «ὁ σταχτής»<sup>3</sup>).

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Μπάριτζια*, τὰ (Ζαγ. 2x)<sup>4</sup>, *Μπάριτζη*, τοῦ -*Μπάριτζι*, τὸ (Πελοπ.)<sup>5</sup>, *Μπάριτζης*, ὁ «ὄνομασία οἰκισμοῦ τοῦ χωριοῦ Πλέσια καὶ ὁ παρακείμενος ξεροχείμαρρος»<sup>6</sup>, οἱ *Στεφάνες τοῦ Μπάριτζη* (Κέως), τοῦ *Μπάριτζη* (Κόρινθ.)<sup>7</sup> καὶ ἐπὼν. *Μπαριτζιώτης* (καὶ *Βαρτζιώτης*)<sup>8</sup> ἀπὸ ἐθνικό.

### **Μπάφρα, ἦ [zd báfra] - (168)**

Ὄνομασία νεότερου οἰκισμοῦ ποῦ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα Νέας Καισάρειας (18.7.1934). Δημιουργήθηκε ἀπὸ πρόσφυγες μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ 1922.

Οἱ πρόσφυγες ποῦ ἐγκαταστάθηκαν στὶς νέες πατρίδες τους μετὰ τὸν ξεσηκωμὸ τοῦ 1922 συνήθως ἔφεραν μαζί τους καὶ τὸ ὄνομα τῆς παλαιᾶς τους πατρίδας μὲ τὸ ὁποῖο ὀνόμασαν τὸ νέο τόπο ἐγκατάστασής τους<sup>9</sup>.

Ὡς ἐκ τούτου τὸ παραπάνω τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ μικρασιατικὸ τοπν. *Μπάφρα* (συνηθίζεται καὶ μὲ τοὺς τύπους *Πάφρα* καὶ *Βάφρα*). Πιθανῶς ὁ τελευταῖος τύπος νὰ εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ τουρκ. *vafir* «ἄφθονος, πλούσιος»<sup>10</sup> μὲ μετάθεση τοῦ [r], ἀφοῦ ἡ μικρασιατικὴ *Μπάφρα* βρισκόταν σὲ εὐφορότατη πεδιάδα.

Πβ. καὶ τοπν. *Νέα Μπάφρα* στὸ Νομὸ Σερρών.

ομοιοποιεῖται μόνο στὴν τσοκική. πβ. καὶ τὸ ἄρομ. *bardzu, -ā*, κατὰ τὸν Çabej (2, 172) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *brada* (< *borda*) «τὸ πηγούνη // ἡ γενειάδα».

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Μλόγκας 1, 248 καὶ 2, 41 καὶ 153.

3. Παραηαγί, 256.

4. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 359.

5. Georgacas-McDonald, 203· Μπίρης, 198· Θωμοπούλου, Κέως, 118.

6. Λαζάνη, Κατσανοχ. 1, 440.

7. Θωμοπούλου, Κέως, 118.

8. ΟΤΕ Ἀθ.· ΟΤΕ Ἰωανν.

9. Εἶναι μιά ἀπὸ τίς περιπτώσεις ὅπου ὁ ὀνοματολόγος δὲν μπορεῖ νὰ ταυτίσει τὴ σημασία τοῦ προσηγ., ἀπ' ὅπου τὸ τοπν., μὲ τὴν πραγματικότητα ποῦ παρουσιάζει ὁ τόπος.

10. Steuerwald, 979.



**Μπεζάνι, τὸ [stu bizán] - (170)**

Ἵστορία κοινότητας στην περιοχή Μαλακασίου, γνωστῆς καὶ ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν Ἰωαννίνων κατὰ τὸ 1912-13. Πβ. καὶ οἰκισμὸ *Νέο Μπιζάνι* ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ παλιοῦ οἰκισμοῦ κοντὰ στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ἠπειρωτ. τοπν. (κατὰ τὸν Georgacas<sup>1</sup> συναντιέται μὲ τοὺς τύπους: τοῦ *Μπιζάνη* / τοῦ *Μπεζάνου* καὶ *Μπεζάνι* / *Μπιζάνι* <sup>2</sup>), παρόμοια τοπν. συναντιοῦνται μὲ τοὺς τύπους *Μπεζάνοι*, οἱ (Εὐβοια-ἐπίσημα: Παραδείσιον), *Μπεζάνι* (Λακωνία, ἐπίσημα: Γλυκόβρουση), *Μπεζάνι* / *Πεζιάνι* (Τσακονιά) καὶ *Μπιζάνι* (Τένεδος)<sup>3</sup>. Σ' αὐτὰ ἄς προστεθοῦν καὶ τὰ τοπν. *Μπισάνη* (περιοχὴ Αὐλώνα), *Μπισάνι* (περιοχὴ Μπερατίου)<sup>4</sup> καὶ *Bizati* στὸ Πόρτο Χέλι<sup>5</sup>.

Κατὰ τοὺς Vasmer καὶ Weigand<sup>6</sup> τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ σερβοκρ. *Bežanija* μὲ τὴ σημασία «ἐγκατάσταση φυγάδων, προσφύγων».

Κατὰ τὸν Georgacas<sup>7</sup> τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ ἀποδίδεται σὲ ἓναν ἀρχικὸ τύπο ἰταλ. προσωπ. *Pisano*. Στηρίζει δὲ τὴν ἄποψή του, τονίζοντας τὶς δυσκολίες ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν σλαβ. ἐρμηνεία τοῦ τοπν., στὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὸ ἰταλ. *Pisano*: α) δικαιολογεῖται τὸ [i] τῆς ἀρχικῆς συλλαβῆς ἀφοῦ ὑπάρχει [i] στὸ *Pisano*, β) ἐρμηνεύεται τὸ [e] στοὺς μὲ *Μπε-/Πε-* τύπους ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ *πεζός* καὶ γ) ἀποδίδεται ἡ ὑπαρξή [-za-] (στὴ γραφὴ -ζια-), ὄχι στὰ σλαβ., ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τοῦ [za] σὲ [za] στὶς νεότερες ἑλλ. διαλέκτους.

Ὡστόσο, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀπορριφθεῖ ἡ παραπάνω ἐρμηνεία, μιὰ ἐτυμολόγηση ἀπὸ προσωπ. (πβ. τὸν τοπωνυμικὸ τύπο ἀπὸ τὴν Εὐβοια: *Μπεζάνοι*, οἱ) ποὺ θὰ σχηματιζόταν ἀπὸ τὸ σλαβ. *běgati* «τρέχω, ρέω,

1. Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 4, 27-29.

2. Σχεδὸν οἱ ἴδιοι τύποι ἀναφέρονται καὶ ἀπὸ τὸν Vasmer (σ. 42). Οἱ τύποι αὐτοί, ἀνύπαρκοι τουλάχιστο σήμερα, ὀφείλονται σὲ «ἀποκαταστάσεις» λογίων τῶν παλαιότερων ἐποχῶν, ὅπως π.χ. ὁ Ἀραβαντινός, οἱ ὁποῖοι σὲ δυσερμηνεύτα τοπν. δημιουργοῦσαν σχετικὰ προσωπ. γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουν μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο τὰ τοπωνύμια.

3. Georgacas, ὁ.π. Ἀπὸ τὴν Τένεδο σημειώνεται καὶ προσηγ. *μπιζάνι*, τὸ «βίγλα» (σ. 28, σημ. 187), τὸ ὁποῖο κατὰ τὸν Georgacas προῆλθε ἀπὸ τὸ τοπωνύμιο.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 379 καὶ 389.

5. O. Markl, *Ortsnamen Griechenlands in «fränkischer» Zeit*, Graz-Köln 1966, 23.

6. Vasmer, 42· Weigand, 11 καὶ 31.

7. Georgacas, ὁ.π.



καταφεύγω» (πβ. παρατατ., άόρ. *běžo, běžati*)/*běgъ* «φυγή»<sup>1</sup> και την κατάλ. *-jape-* με τροπή του *[g+j]* σε *[ž+j]* στα σλαβ. και άπόδοση του σλαβ. *ě* με *[e]* στην έλληνική<sup>2</sup> είναι έξίσου πιθανή ή και πιθανότερη, άφου άποφεύγεται ή παρετυμολογική τροπή του *[i]* σε *[e]* στην άρχική συλλαβή και ή έξέλιξη του *[-za-]* σε *[-ža-]*. Άντίθετα, έπειδή τα προσωπ. «ταξιδεύουν» μαζί με τους φορεΐς τους, δικαιολογείται ή ύπαρξη τύπων με *[bi-]* σε περιοχές με νότιο φωνηεντισμό, τύποι οί όποίοι μποροΐν κανονικά να έχουν προέλθει άπό στένωση άρχικών τύπων σε *[be-]* άπό περιοχές βορείου φωνηεντισμού. Έξάλλου για τον ίδιο λόγο ή έτυμολογική προέλευση των προσωπ. δέν συμβαδίζει με την έθνολογική ταυτότητα των φορέων τους<sup>3</sup>. Έτσι ή ύπαρξη άρκετών προσωπ. *Pizani*<sup>4</sup> στην ή άπό την Άταλία δέν ύποχρεώνει και την άναγωγή του προσωπ. στην ίταλική<sup>5</sup>. Άς σημειώσουμε έπιπλέον ότι, άν δεχτοΐμε την έτυμολόγηση του *Georgacas*, τó τοπν. *Μπεζάνι* θά είναι τó μοναδικό οίκωνύμιο του Νομού Άιωννίνων που σχηματίζεται άπό προσωπ. ίταλικής άρχής.

Έκτός αυτού άπό τó σλαβ. *běgati* σχηματίζονται στο σλαβόφωνο χώρο τα προσωπ.: *Běhar, Běhan, Běžan, Běgič. Běžic, Běg, Běžk(a)* κλπ.<sup>6</sup> και τα τοπν. *Beženska Mahla* (βουλγ.), *Běžanija, Běžanići* (σερβοκρ.), *Záběhlá, Běhařovice* (τσεχ.), *Pobieg* (πολ.), *Biž, Ubežici* (ούκρ.), *Begupka, Bežanь, Bězič* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>

Με τα παραπάνω σλαβ. πρέπει να συνδεθούν άμεσα ή έμμεσα και τα έπων. *Μπέζας, Μπεζάνης, Μπεζάτης, Μπεζανίδης, Μπεζαΐνης* κλπ.<sup>8</sup>.

### **Μπεζντούνι, τó [stu bizdún] - (278)**

Όνομασία κοινότητας που είναι γνωστή και με τó έπίσημο όνομά της *Έλεούσα* (μετον. 9.9.1950).

1. Miklosich, 12· Berneker, 54-55· Vasmer, *REW* 1, 67.

2. Weigand, 25· Vasmer, 269· Malingoudis, *Studien*, 136-139.

3. Έτσι οί φορεΐς π.χ. των έπων. *Γολέμης*, (< σλαβ. *golěmъ* «μεγάλος»), *Μπέλος* (< σλαβ. *bělъ* «λευκός»), *Τσοΐρνος* (< σλαβ. *čъpnъ* «μαΐρος») κλπ. δέν σημαίνει κατ' άνάγκη ότι είναι σλάβοι.

4. Βλ. *Georgacas*, δ.π., 28, σημ. 189.

5. Τó προσωπ. δέν περιλαμβάνεται στις σχετικές εργασίες: J. Untermann, *Die venetische Personennamen*, Wiesbaden 1961 και G. Rohlts, *Antroponimia e Toponomastica nelle lingue neolatine*, Tübingen 1985.

6. Miklosich, *Bildung*, 38· Schlimpert, *Slaw. PN*, 15.

7. Miklosich, *Bildung*, 135· Šmilauer, 39.

8. ΟΤΕ Άθ.





Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>1</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *bezънь* «ὁ γκρεμὸς»<sup>2</sup> ποὺ εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *bezъ* «χωρὶς, δίχως»<sup>3</sup> [πβ. καὶ τοπν. ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴν παραπάνω πρόθεση: *Bezvodnica* (βουλγ.), *Brezdanica* (σερβοκρ.), *Brezno* (σλοβ.), *Brezdedon* (σλοβακ.), *Bezdekov* (τσεχ.), *Bezchlebie*, *Bezdoł* (πολ.), *Bezdjanka*, *Bezbydi* (οὐκρ.), *Bezkloroty* (λευκορ.), *Bezvodnoe* (ρωσ.)<sup>4</sup>] καὶ τὸ οὐσ. *dzno* «ἔδαφος»<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τοπν. *Μπέζντιανες*. οἱ «τοποθεσία Ἀμαράντου ὀνομασθεῖσα οὕτω ἐκ τῶν πολλῶν βαράθρων» (Κόνιτσα)<sup>6</sup>, *Μπιζντένης* καὶ *Μπιστένι* (Κατσανοχώρια)<sup>7</sup> καὶ *Μπισδούνι* (Ἄγναντα)<sup>8</sup>, ὅπως καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Bezden*, *Bezdenica* (βουλγ.), *Bezdan*, *Dponoda* (σερβοκρ.), *Dno* (σλοβ.), *Bezedné* (σλοβακ.), *Bezednice* (τσεχ.), *Bezdnno* (πολ.), *Bezodnja* (οὐκρ.), *Dno*, *Bezdnna* (ρωσ.)<sup>9</sup>.

### **Μπεζντουνόπουλο, τὸ [stu bizdunóplu] - (279)**

Συνοικισμὸς ἀρχικὰ τοῦ χωριοῦ Μπεζντούνι ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε (25.2.1928) καὶ ἀποτέλεσε ξεχωριστὴ κοινότητα, γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἅγιος Ἰωάννης (ἡ νέα ὀνομασία ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου γιὰ τὸ ἱστορικὸ τῆς ὁποίας ὁ Λαμπρίδης<sup>10</sup> μᾶς πληροφοροεῖ: «Μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου ἠγέρθη ἕτερος εἰς Μπισδουνόπουλον, ἐνθα μετηνέχθη καὶ ἡ ἐν Ἰωαννίνοις συγκροτουμένη πανήγυρις τῆ 8 Μαΐου εἰς τιμὴν τοῦ Ἁγίου τούτου».

Τὸ τοπν. εἶναι ἑλληνικὸς σχηματισμὸς καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Μπεζντούνι* καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -όπουλο. Ὁ ὑποκορισμὸς γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ τὸ χωριὸ πρὸς τὸ παρακείμενο Μπεζντούνι.

1. Βλ. καὶ Vasmer, 42.

2. Šmilauer, 58· πβ. καὶ βουλγ. *bezъ́nen* «ἄπατος, ἀπύθμενος» (*Βουλγαροελλ. λεξ.*, 37).

3. Miklosich, 12· Berneker, 54· πβ. καὶ *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 34 κέξ., ὅπου πλῆθος λέξεων σχηματίζεται μὲ τὸ στερητικὸ πρόθημα *bez-*.

4. Šmilauer, 38.

5. Miklosich, 54· Berneker, 245.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 12, 242.

7. Vasmer, 42.

8. Στ. Φίλου. Ἄγναντα Ἄρτας, Αθήνα 1991, 559.

9. Šmilauer, 58-59.

10. Ἰω. Λαμπρίδου. *Περιγραφή τῆς πόλεως Ἰωαννίνων*, ἐν Ἀθήναις 1887, 77, σημ. 2 (συνεκδίδεται μὲ τὰ Ἑπειρωτικὰ Μελετήματα - ἐκδ. Ἑταιρείας Ἑπειρωτ. Μελετῶν, Ἰωάννινα 1971).



**Μπέροκο, τὸ [stu bérku] - (198)**

ἽΟνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ ὃ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Κοστανιανης.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. \*berkъ τὸ ὁποῖο μαρτυρεῖται στὰ σλοβένικα μὲ τὸν τύπο *brek* καὶ *breka* «εἶδος ἀχλαδιᾶς», στὰ ρωσικὰ *berək* καὶ *berěka* «*Sorbus torminalis*», στὰ σερβοκροάτικα *brěkinja*, στὰ βουλγαρικὰ *brěkin'a* «τὸ ἴδιο» κλπ.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. ἦ

α) εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπέροκος* μὲ μεταπλασμὸ σὲ οὐδ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ. *κτῆμα*, *χωριό* κλπ. Τὸ ἐπὼν., ἀναφέρεται ἤδη ἀπὸ τὸ 1767 σὲ χφ. τοῦ Ἁγίου Ὁρους («...Ἡ παροῦσα ῥημάδα ἐστάλθει ἀπὸ τὴν Λάρισαν εἰς τὸν Μπέροκο εἰς Ἰωάννινα...») <sup>2</sup> καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδην<sup>3</sup>. Προέρχεται<sup>4</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Berko* (σερβ.) < *berъ* «συλλέγω παίρνω, ἀρπάζω»<sup>5</sup>. Πβ. τὰ ἐπὼν. *Μπέροκης*, *Μπέροκος*, *Μπέροκοβιτς* <sup>6</sup>, τὸ τοπν. *Μπέροκος* «ἡ συνοικία τῶν γύφτων στὴν Κόνιτσα»<sup>7</sup> καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς σλαβ. προσωπ.: *Beroje*, *Berojević*, *Berilo*, *Beran*, *Beriko*, *Berka*, *Beroš*, *Berivojević*, *Berislav* κλπ., ὅπως καὶ τὰ κυριῶν. τοπν.: *Berkovci*, *Berkasovo*, *Beretines*, *Berisava* (σερβοκρ.), *Beřkovice*, *Beřice*, *Berovon*, *Beranov* (τσεχ.), *Bierzyno*, *Berawa* (πολ.) κλπ.<sup>8</sup>

ἦ β) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *berъ* «ὄχθη // πλευρὰ // βουνό, λόφος»<sup>9</sup> μὲ τροπή τοῦ [g] σὲ [k] στὴν ἑλληνικὴ. Πβ. καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Brega* (βουλγ.), *Brego(v)i* (γιουγκ. Μακ.), *Bregovnik*, *Bregi*, *Bregana*, *Breganica*, *Bregonac* (σερβοκρ.), *Podbreg*, *Bregane* (σλοβ.), *Brehy* (σλοβακ.), *Břehuně* (τσεχ.), *Brzegi* (πολ.), *Berežanka*, *Berežany*, *Bereg* (οὐκρ.), *Beražno* (λευκορ.), *Naberežnoe* (ρωσ.) κλπ.<sup>10</sup>

1. Vasmer, 42.

2. Lambros 1, 227 (2589. 26).

3. Λαμπρίδου, Ἁγαθοεργήματα 1, 90, σημ. 1.

4. Δὲν νομίζω πιθανὴ τὴ σύναψη τοῦ ἐπὼν. *Μπέροκος* μὲ τὸ οὐσ. *μπέροκος*, ὃ (ἀπὸ τὸ *μπεροῆς* < τουρκ. *bekri* κατὰ τὰ *ἀμαθῆς* - *ἀμαθος*, *ἀπρεπῆς* - *ἀπρεπος* κλπ.) καὶ ἰδιαιτέρα ἀπὸ τὸ \**μπέροκος* (μὲ μετάθεση τοῦ ρ) δεδομένου ὅτι μόνον ἀπὸ τὸ *μπεροῆς* ὑπάρχει ἀντίστοιχο ἐπὼν. *Μπεροῆς* (καὶ *Βεκοῆς*) καὶ ὄχι \**Μπέροκος* / \**Βέροκος*.

5. Berneker, 51, σὲ λ. *berъ* Vasmer, REW 1, 80-81.

6. ΟΤΕ Ἀθ.

7. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 12, 242.

8. Miklosich, *Bildung*, 32 καὶ 130.

9. Miklosich, 10· Berneker, 49-50.

10. Miklosich, *Bildung*, 228· Šmilauer, 38.



Ίσως και τὸ τοπν. Μπέλκο «τοποθεσία κοντὰ στὸ ποτάμι»<sup>1</sup> πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. *bergъ* μὲ τροπὴ τοῦ [r] σὲ [l] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [rg].

### Μπεστιά, ἡ [zd besth'á] - (240)

Ὄνομασία μικρῆς κοινότητας ποὺ ἀρχικὰ ἦταν συνοικισμὸς τῆς κοινότητας Μουκοβίνα ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάστηκε (28.9.1935) καὶ ἀποτελέσσει ξεχωριστὴ κοινότητα. Βρίσκεται κτισμένη σὲ ἀπότομη καὶ βραχώδη πλαγιά στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *peštъ* (<*pektъ*) «ὁ βράχος // ἡ σπηλιά»<sup>2</sup>, τὴν ἐπιθετ. - κτητ. κατάλ. -ja (ἀρσ. -jъ)<sup>3</sup> καὶ ἠχηροποίηση τοῦ ἀρχικοῦ [p] σὲ [b] στὴν ἑλλ. στὴ συμπροφορὰ τοῦ [p-] μὲ τὸ [-n] τῆς αἰτ. ἐνικοῦ τοῦ ἄρθρου: [stin pesth'á > besth'á].

Γιὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς βλ. στὸ τοπν. Πεστά, τὰ.

### Μπλεθούκι, τὸ [sto bl'ebúk'] - (27)

Ὄνομασία συνοικισμοῦ σήμερα τῆς κοινότητας Πλάβαλη (ἐπίσημα Ἀγία Βαρβάρα) ποὺ εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ὄνομα Πυξαριά (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἀλβ. ρηματικὸ οὐσ. *mb'leθ* (καὶ *mbledh/e, -a*) «τὸ μάζεμα» (ἀλλὰ καὶ «ἡ συγκομιδὴ, ὁ θερισμὸς» ἀπὸ τὸ ρ. *mbledh* «μαζεύω, συγκεντρώνω»)<sup>4</sup> καὶ τὸ οὐσ. *ujk, -u* (καὶ *u'k* < σλαβ. *vъkъ*) «ὁ λύκος»<sup>5</sup>. Τὸ τοπν. πιθανῶς ἀπὸ τὴ σημασία «τόπος ὅπου μαζεύονται οἱ λύκοι»<sup>6</sup>.

### Μπλίζγιανη, ἡ [zd blízjan] - (14)

Ὄνομασία κοινότητας<sup>7</sup> στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, γνωστῆς σήμερα καὶ

1. Μαρκόπουλος, 617.

2. Miklosich, 234-235, λ. *pek-III*. Vasmer, *REW* 2, 352.

3. Miklosich, *Stambildungslehre*, 72 κέξ. Miklosich, *Bildung*, 206-207. Malingoudis, *Studien*, 153.

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 265. Γκίνης, 246. Buchholz, 309.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 457. Γκίνης, 450.

6. Στὴν ἀλβ. τὰ σύνθετα μὲ ἓνα ἐκ τῶν δύο συνθετικῶν ρηματικῶ οὐσ. γνωρίζουν τὸ σχῆμα: ρηματικὸ οὐσ. + οὐσ. (ὄπως καὶ παραπάνω), ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετο σχῆμα: οὐσ. + ρηματικὸ οὐσ. (βλ. Camaj, *Wortbildung*, 91-92).

7. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν κοντὰ στὸ Σαραντάπορο. Οἱ κάτοικοι τοῦ ὄμως ἀναγκάστηκαν νὰ διαλύσουν τὸ χωριὸ τους καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν στὴ



μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λαγκάδα* (μετον. 20.8.1927). Τὸ τοπν. καὶ μέ τὸν τύπο *Μπλήσδιανη* (ΣΣΕΔΚ).

Τὸ τοπν. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ τὸ σλαβ. \**Blizjane* τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ σχηματιστεῖ ἢ ἀπὸ προσωπ. \**Blizь* ἢ ἀπὸ τοπν. \**Blizь* (<σλαβ. *blizь* «πλησίον» καὶ συγκριτ. *blize*, ἀπ' ὅπου καὶ *blizné* «ὁ δίδυμος»)¹ καὶ τὴν κατάλ. *-jane* μέ τὴν ὁποία σχηματίζονται λέξεις δηλωτικῆς τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας καὶ ἔθνικά².

Πβ. τὰ ἐπών. *Μπλίζος*, *Μπλιζιώτης* (καὶ *Μπληζιώτης*)³, ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπ.: *Blizek*, *Blizač*, *Blizmer*, *Blizbor(ic)*, *Blysboricze* κλπ.⁴ καὶ τὰ τοπν.: *Blizkija Dol* (βουλγ.), *Blizanci* (γιουγκ. Μακ.), *Bliznice* (σερβοκρ.), *Blizný Járók* (σλοβακ.), *Blizná*, *Blizejov*, *Blizice*, *Blizkon* (τσεχ.), *Blizny* (πολ.), *Blizniī* (οὐκρ.), *Blizniī Hytor* (ρωσ.) κλπ.⁵.

#### Μπογοντσικό, τὸ [sto boɣontskó] - (36)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμοῦ στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα (στὴν ἀπογραφή τοῦ 1928 ἀριθμοῦσε 99 ἄτομα), ὁ ὁποῖος ἀρχικὰ ἀνήκε στὴν ἐπαρχία Πογωνίου (στὴν κοινότητα *Τσαραπλανά*, ἐπίσημα *Βασιλικό*). Σήμερα ἀπὸ τὸν παλιὸ οἰκισμὸ διασώζονται κτηνοτροφικῆς ἐγκαταστάσεις καὶ ἐρείπια οἰκιῶν, ἡ περιοχὴ ἀνήκει στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, στὴν κοινότητα *Διπαλίτσα* (ἐπίσημα *Μολυβδοσκεπάστη*). Εἶναι γνωστὸς καὶ μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πογωνίσκος* ⁶.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *rogopь* «τὸ μονοπάτι»⁷ καὶ τὴ σλαβ. ἐπίθετ. κατάλ. *-ьskь*⁸ μέ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ σημερινὴ θέση καὶ λόγῳ τῶν ληστῶν καὶ λόγῳ τῶν φιδιῶν ποὺ συναντᾶ κανεὶς καὶ σήμερα στὴν ἀρχικὴ θέση τοῦ χωριοῦ (βλ. καὶ Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 243).

1. Berneker, 61-62· Miklosich, 14-15.

2. Malingoudis, *Studien*, 158.

3. *ΟΤΕ* Ἀθ.

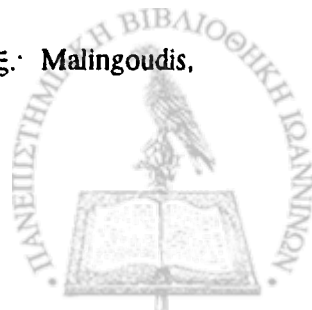
4. Miklosich, *Bildung*, 32· Schlimpert, *Slaw. PN*, 16.

5. Miklosich, *Bildung*, 131· Šmilauer, 39.

6. Ἡ ἐπίσημη ὀνομασία τοῦ χωριοῦ: *Πογωνίσκος* πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Πογώνι* (βλ. στὸ τοπν. *Βοστίνα*, σ. 61, σημ. 9) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. *-ίσκος*, κατάλ. ἢ ὁποία βρίσκεται σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση ἤδη σὲ ἔγγραφα τοῦ 13. αἰ.: *Καμνίσκιν*, *Καμπίσκιν*, *Καστανίσκιν*, *Πηγαδίσκια*, *Σαρπίσκια*, *Σπελιδίσκιν* κλπ. Πβ. καὶ τὰ σημερινὰ τοπν.: *Διαφανίσκος* (Νίσυρος), *Δρύμισκος* (Κρήτη) κλπ. (βλ. Φ. Κουκουλέ, «Αἱ ὑποκοριστικαὶ καταλήξεις *-ίσκος*, *-ίσκιον* ἐν τῇ Μεσαιωνικῇ καὶ Νεῇ Ἑλληνικῇ», *Ἀθηνᾶ* 41 [1929] 190 καὶ 192-193).

7. Βλ. σχετικὰ στὸ τοπν. *Βοστίνα*, σ. 61, σημ. 9.

8. Miklosich, *Bildung*, 209· Miklosich, *Stammbildungslehre*, 278 κέξ· Malingoudis, *Studien*, 54 καὶ 154.



οὐσιαστικά (καὶ σπάνια ἀπὸ ἐπίθετα): \**rogon-ьskъ* καὶ \**rogon(ь)ckъ* μὲ τροπή τοῦ *sk* σὲ *ck'* καὶ ἀποβολὴ τοῦ *ь*: καὶ [*βογοπτσκό*] μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *g* μὲ [*γ*] στὴν ἑλλ.<sup>2</sup> (λόγιος ἐξελληνισμός) καὶ τὸν τόνο στὴ λήγουσα ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῶν ἑλλ. ἐπιθέτων σὲ *-ικός*. Ἡ τροπή τοῦ ἀρχικοῦ [*p*] σὲ [*b*] στὴν ἑλλ. ἐπίσης ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συμφοροῦσας μὲ τὸ ἄρθρο στὴν αἰτ. ἐνικοῦ.

### Μποζανίκο, τὸ [sto božaniko] - (348)

Ὄνομασία κοινότητος στὴν ἐπαρχία Πογωνίου, γνωστῆς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ὁρεινὸ (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετικὸ τύπο *božanikъ* ποῦ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Božan* καὶ θηλ. *Božana* (< *bogъ* «θεός»<sup>3</sup> + κατάλ. *-jan(ь)*<sup>4</sup>, θηλ. *-jana*, μὲ τροπή τοῦ σλαβ. ὑπερωικοῦ *g* σὲ *ž* πρὶν ἀπὸ *j*) καὶ τὴν κατάλ. *-ikъ*<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἀκόλουθα τοπν. ἀπὸ το σλαβόφωνο χῶρο: *Bogdan* (βουλγ.), *Boži Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Bogomolje*, *Boževac* (σερβοκρ.), *Božjakono*, *Božji Vrh* (σλοβ.), *Matka Božia* (σλοβεν.), *Božejon*, *Božejovice*, *Božanov*, *Božkon* (τσεχ.), *Božejewo* (πολ.), *Bogorodička* (λευκορ.), *Bogorodsk* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>.

### Μποτζαράς, ὁ [stu budzará] - (269)

Ὄνομασία κοινότητος στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωριῶν, ἀριστερὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἡγουμενίσσας.

Τὸ τοπν. συνάπτεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>7</sup> μὲ τὸ σερβοκρ. τοπν. *Bočar*, ἄποψη γιὰ τὴν ὁποία καὶ ὁ ἴδιος διατυπώνει ἐπιφυλάξεις.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπο(υ)τσαράς* (καὶ *Βο(υ)τσαράς* μὲ λόγιο ἐξελληνισμό)<sup>8</sup> κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἐπών. *Μπότσης* (καὶ *Βότσης*)<sup>9</sup> καὶ τῆ μεγεθ. κατάλ. *-αράς*, ὅπως συναντιέται στὸ

1. Vasmer, 307.

2. Vasmer, 249-250.

3. Miklosich, *Bildung*, 33· Λαμπίδης, 45. Κατὰ τὸν Miklosich (ὀ.π.), ἡ λ. *bogъ* ποῦ ἔχει τίς σημασίες «θεός» ἀλλὰ καὶ «πλοῦτος, πλούτη» χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ προσωπ. μὲ τὴ σημασία «θεός».

4. Miklosich, *Bildung*, 10.

5. Miklosich, *Bildung*, 208· Malingoudis, *Studien*, 158.

6. Miklosich, *Bildung*, 131-132· Šmilauer, 40.

7. Vasmer, 43.

8. Τριανταφυλλίδης, 86.

9. ΟΤΕ Ἀθ.



σηματισμό έπων.: Ἐναγνώσταράς (<Ἐναγνώστης), Βασιλαράς (<Βασίλης), Γιανναράς (<Γιάννης) κλπ.<sup>1</sup>.

Τὸ έπων. Βότσης κατά τὸν Τριανταφυλλίδη<sup>2</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄλβ. nos, -i «τὸ μικρὸ παιδί (μέχρι τὴν ἡλικία τῶν 12 ἐτῶν)»<sup>3</sup>. Τὸ γεγονὸς ὡστόσο ὅτι τὰ έπων. Μπότσης/Βότσης πρέπει νὰ εἶναι τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς καὶ ὅτι τὸ ξένο ἔμπορεῖ νὰ ἔχει ἀπόδοση στὴν ἑλλ. μὲ [v] (λόγιος ἔξελληνισμός) καὶ ὄχι τὸ ἀντίθετο (ξένο [v] > ἑλλ. [b]), ὑποχρεώνει τὴν ἀναγωγή τους στὸ ἄλβ. boc/é, -a «ἡ φιάλη» < βενετ. *bozza*<sup>4</sup>, λ. ἢ ὁποῖα συναντιέται σὲ πολλὲς βαλκανικὲς γλῶσσες: ἑλλ. μπότσα, ἢ «ξύλινο δοχεῖο κρασιοῦ»<sup>5</sup>, ἄρομ. *bořã* «φιάλη»<sup>6</sup> καὶ στὶς σλαβ. γλῶσσες: βουλγ. *boca*, σερβοκρ. *boca*, σλοβ. *bōca*<sup>7</sup>.

Κάτω ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθῆκες τὸ σερβοκρ. Βοῶρατ τοῦ Vasmer ἔμπορεῖ νὰ ἔχει ἔμμεση σχέση μὲ τὸ τοπν. Μποτσαράς (προέρχονται ἀπὸ τὴν ἴδια ἄλβ. λ.), ἀλλὰ τὸ τοπωνύμιό μας εἶναι ἕνας καθαρὰ ἑλληνικὸς σχηματισμός. Βλ. καὶ τοπν. Ἄλποχώρι Μπότσαρη.

Ἐς σημειώσουμε ἐπίσης πὼς στὴν ἑλληνικὴ εἶναι γνωστός ὁ σχηματισμός παραγωγῶν προσωπ. μὲ τὶς καταλ. -αρης καὶ -αρας ἀπὸ ἄλλα προσωπ.: π.χ. Γιάννης: Γιάνναρης-Γιανναράς, Βασίλης: Βασίλαρης - Βασιλαράς, Μανόλης: Μανόλαρης - Μανολαράς. Μπότσης/Βότσης: Μπότσαρης/Βότσαρης - Μποτσαράς/Βοτσαράς κλπ.<sup>8</sup>.

### Μποτσιφάρι, τὸ [sto botsifári] - (21)

Ἄνομασία ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν οἰκισμῶν ποὺ συναποτελοῦν τὴν κοινότητα Μόλιστα (βλ. τοπν.) στὴν ἐπαρχία Κονίτισης. Ὁ οἰκισμὸς εἶναι γνωστός σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Μοναστήρι (μετον. 12.3. 1928).

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, μετὰ τὴ διάλυση τοῦ ἀρχικοῦ χωριοῦ ποὺ εἶχε τὸ ὄνομα Μόλιστα (βλ. σχετικὰ στὸ τοπν.) ὁ πρῶτος οἰκιστὴς

1. Μηνᾶ. *Μεγέθυνση*, 170-171.

2. Τριανταφυλλίδης, 77.

3. Buchholz, 623: ἡ σημασία «μοῦτσος», τὴν ὁποῖα παραθέτει ὁ Τριανταφυλλίδης (σ. 77), δὲν ὑπάρχει στὰ λεξικά, ὅπως σωστὰ σημειώνει ὁ ἐπιμελητὴς Ε. Στάθης (βλ. Τριανταφυλλίδης, 182. σημ. 113).

4. Meyer, *EW alb. Spr.*, 43: Çabej 2, 274-275.

5. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στή λ.

6. Παραηαγι, 282.

7. Berneker, 65.

8. Βλ. σχετικὰ Μηνᾶ, *Μεγέθυνση*, 170 καὶ 188-189.



τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν τριῶν νέων οἰκισμῶν μὲ τὸ ὄνομα *Βότσης*, ἔδωσε στὸν οἰκισμό τὸ ὄνομα *Βότση-φάρι*, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ Γκούτος<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σύνθεση τοῦ ἐπων. *Μπότσης* (καὶ *Βότσης* - βλ. τοπν. *Μπουτζαράς*) καὶ τοῦ ἁλβ. οὖσ. *far/ë, -a* «γένος, σόι // σπόρος»<sup>2</sup> μὲ τὴ σημασία «τόπος ὅπου βρίσκεται τὸ σόι τοῦ Μπότση».

Μολονότι στὴν ἄλβανικὴ τὰ συνθετικὰ μέρη στὰ προσδιοριστικὰ σύνθετα ἀκολουθοῦν τὴ σειρά: προσδιοριζόμενο (= γενικὴ ἔννοια) + προσδιορισμός (τὸ ἀντίθετο συμβαίνει στὴν ἑλληνικὴ): π.χ. *dyllvesh* «ὁ κυψελίτης ρύπος» (< *dyll* «κερὶ» + *vesh* «ἄφτί»), *gurëzjarm* «ὁ πυρίτης λίθος» (< *gurë* «πέτρα» + *zjarm* «φωτιά»), *ptugëkryq* «σταυροδρόμι» (< *ptugë* «δρόμος» + *kryq* «σταυρὸς») κλπ., ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις συνθέτων μὲ τὴν ἀντίθετη σειρά τῶν συνθετικῶν μερῶν, δηλ. προσδιορισμός + προσδιοριζόμενο: π.χ. *gjysamîni* «νυχτερίδα» (< *gjysë* «μισὸς» + *mî-ni* «ποντίκι»), *zëmëtherë* «ἀπόγευμα» (< *zëmër* «ἀπόγευμα» + *herë* «χρόνος») κλπ., τρόπος σύνθεσης ὁ ὁποῖος ἀποδίδεται σὲ «ἑλληνο-ἄλβανικὴ σύνθεση», δηλ. σὲ σημασιολογικὰ-μεταφραστικὰ δάνεια, ὅπως π.χ. *dorëshkrim* «χειρόγραφο», *kryeqytet* «πρωτεύουσα», *Shëngjergi* «Ἅγιος Γεώργιος» κλπ.<sup>3</sup>

### Μπούλτση, ἦ [zd bults] - (70)

Ἰονομασία χωριοῦ τοῦ Ζαγορίου, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἐλάτη* (μετον. 10.9.1926).

Σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη<sup>4</sup>: «Πρὸ 280 περίπου ἐτῶν κτηνοτρόφοι τινὲς οἰκογένειαι τῆς Γραβισιοῦς, χωριοῦ τῆς περιοχῆς Κουρέντων ..., ἔνθα μέχρι σήμερον καλύβαι ἠρειπωμέναι φαίνονται ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπουλτσάτικα Καλύβια, μετώκησαν περὶ τὸ νῦν Μπούλτσι ... εἰς τρεῖς διαφόρους θέσεις. Αὐξηθεῖσαι δὲ μετὰ ταῦτα προσχωρήσει καὶ ἄλλων κατοίκων ἐκ διαφόρων χωριδίων καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ Πετσάλη συνωκίσθησαν περὶ τὸ ἔτος 1698»<sup>5</sup>.

1. Χρ. Γκούτος, *Μολιστινά*, Ἀθήνα 1983, 16.

2. Meyer, *EW alb. Spr.*, 100· Γκίνης, 117· Buchholz, 131. Ἡ λ. εἶναι τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ ἑλλ. *φάρα*, ἦ, τὸ ἀρομ. *farā* κλπ.

3. Camaj, *Wortbildung*, 90-91.

4. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 52-53.

5. Ἐς σημειωθῶν ἐδῶ οἱ προσπάθειες τῶν ἄλβανῶν ἐξωμοτῶν ποὺ κατὰ τὸν 17. αἰ. προσπάθησαν νὰ ἐξισλαμίσουν τὰ χωριά τῶν Κουρέντων (*MEE*, στὸ λ. *Κούρεντα*), ὅπως καὶ τὸ ἐπὶν. *Πετσάλης* ἀπὸ τὸ χωριὸ Μπούλτση σὲ κατάλογο συνδρομητῶν (Λαμπρίδου, *Ζαγ. 1*, 84).



Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπούλτσης* (καὶ ἀνδρῶν. *Μπούλτσω*) μὲ μεταπλασμὸ ἀπὸ σύγχυση στὴν ἐκφορὰ τῆς γεν. ἐν. τοῦ ἐπὼν.: *στ(οῦ) Μπούλτσ(η)* μὲ τὴν ἐμπρόθ. αἰτ. ἐν. τοῦ θηλ.: *στ(ῆ) Μπούλτσ(η)*. Τὸ ἐπὼν. *Μπούλτσης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. *bulçi* (καὶ ἔναρθρα *bulçia*) «τὸ μαλακὸ μέρος τοῦ μάγουλου ἀπὸ τὰ μῆλα μέχρι τὸ σαγόνι // αὐτὸς ποὺ παίρνει τόση τροφὴ ὅση χωράει τὸ στόμα»<sup>1</sup>, ἀπ' ὅπου καὶ τὰ ἀρομ. *buldzinedzǔ* «πρήσκομαι, φουσκώνω» καὶ *bulçicós* «πλήρης, γεμάτος»<sup>2</sup>. Ἐς σημειωθεῖ ἐδῶ καὶ τὸ ἐθνικὸ [*bulçát-s*] ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν κατάλ. -άτης<sup>3</sup> (< αλβ. -atǐ), κατάλ. μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται στὰ ἀλβανικὰ καὶ ἐθνικὰ (πβ. *Kolonjat* < τοπν. *Kolonia*, *Latanjat* < τοπν. *Lataní* κλπ.)<sup>4</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. *Μπούλτση*, ἢ ἀναφέρεται καὶ σὲ τοποθεσία τοῦ χωριοῦ Πεκλάρι (Κόν.)<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἐπὼν. *Βούλτσης*, *Βούλτσιος*, *Βούλτσος* (μὲ λόγιο ἐξελληνισμὸ) καὶ *Βουλτζάτης*, *Βουλτζιώτης* (ἀπὸ ἐθνικὰ)<sup>6</sup>.

#### **Μπουράτσα, ἡ [zd burátša] - (179)**

Ἵονομασία οἰκισμοῦ ἀρχικὰ ποὺ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Βαρλάμ* (28.8.1928) καὶ ἀποτελέσῃ ξεχωριστὴ κοινότητα. Εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἁγία Τριάδα (μετον. 1.4.1927). Ὁ Λαμπρίδης<sup>7</sup> ἀναφέρει τὸ χωριὸ μὲ τὸν τύπο *Μποράτσια* καὶ τὸ ἐρμηνεύει ὡς «μυρσίνη».

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ:

α) Νὰ θεωρηθεῖ κυριῶνυμο ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Μπουράτσιας*<sup>8</sup> κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὔσ. *burçac*, -i «ὁ μικρόσωμος ἄνδρας, τὸ ἀνδράριο» (< *burçë*,

1. *Fjalor*, 195.

2. *Parahagi*, 294.

3. Ἡ κατάλ. -άτης, ἀπὸ ἀρχαῖα πρωτόκλιτα σὲ -α, ἔπαψε πλέον νὰ ἔχει παραγωγικὴ δύναμη. Ἐμφανίζεται μόνο μὲ τὸν τύπο -ιάτης στὰ ΝΕ ὡς κατάλ. ἐθνικῶν ἀπὸ τοπν. μὲ θέμα -ι. Βλ. Γ. Χατζιδάκη, «Ἐτυμολογικὰ καὶ τεχνολογικὰ», Ἀθηνᾶ 28 (1916). ΛΑ, 105-107 καὶ Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. -ιάτης.

4. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 171· πβ. καὶ Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 58, σημ. 1, ὅπου ἐπὼν. ἀπὸ τὴν Ἠπειρο σὲ -άτες. Βλ. ἐπίσης Βρανούση, *Χρον. Ἠλείρου*, 208, σημ. 2 καὶ τοῦ ἴδιου, *Χρον. Ἰωαννίνων*, 109.

5. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα ΗΧ* 12, 244.

6. *ΟΤΕ Ἀθ.*· *ΟΤΕ Θεσσ.*

7. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 16.

8. *ΟΤΕ Ἀθ.*





-i «άνδρας»<sup>1</sup> με μεταπλασμό από τον τύπο της γεν.: [zd burátša] = στοῦ Μπουράτσια / στή Μπουράτσια κατά παράλειψη τοῦ κτήματος.

β) Νά ἀποδοθεῖ στοῦ σλαβ. *βογъ* «δάσος ἀπό πεῦκα // ὑγρὸ λιβάδι»<sup>2</sup> καὶ τὴν σλαβ. μεγεθυντ. κατάλ. -ača με τὴν ὁποία στὰ σερβοκροάτικα καὶ στὰ σλοβένικα σχηματίζονται τοπν. ἀπὸ προσηγορικά. Τὰ τελευταῖα στοῦ μεγαλύτερου μέρους τους εἶναι γεωγραφικοὶ ὄροι<sup>3</sup>.

Ἐπὶ τὸ σλαβ. *βογъ* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Μποροβίτσα* (Ἰωάνν.), *Μποροβίκος* (Τρίκ.), *Μποροβίκον* (Κατερίνη), *Μπόριανη* καὶ *Μπόροβο* (Δράμα)<sup>4</sup>, ὅπως καὶ στοῦ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπου τὰ τοπν.: *Βορονίκα* (βουλγ.), *Βορο(ν)εc* (γιουγκ. Μακ.), *Βορje*, *Βοραč*, *Βορονο*, *Βορονας*, *Βορονčani*, *Βορκονας* (σερβοκρ.), *Βοροννίκα*, *Βορje*, *Βορονεc*, *Βορče* (σλοβ.), *Βορονίκα* (σλοβακ.), *Βορονά*, *Βορονέ* (τσεχ.), *Βοροvnίκα*, *Βορεk*, *Βορκow* (πολ.), *Βορονα*, *Βοργυνα*, *Βοροnyά* (οὐκρ.), *Zabor'e* (λευκορ.), *Βορονοe*, *Βοργe*, *Βορονηa* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

#### **Μπουρλέσα, ή [zd burléša] - (220)**

Ἐνομασία χωριοῦ γνωστοῦ σήμερα καὶ με τὴν ἐπίσημη ὀνομασία *Κουμαριά* (μετον. 12.3.1928).

Ὁ Vasmer<sup>6</sup> ὑποστηρίζει ὅτι ὡς βάση τοῦ τοπν. θὰ μποροῦσε νὰ εἶναι ἓνα σλαβ. \**Βογολέsz* χωρὶς παραπέρα ἐξηγήσεις.

Τὸ τοπν. κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ ἐπών. *Μπουρλέσας* (καὶ *Μπουρλέσης*<sup>7</sup> με ἐναλλαγή τῆς κατάλ.) με μεταπλασμό ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς ἐκφορᾶς [zd burléša] (= στοῦ Μπουρλέσα, ἐνν. τὰ κτήματα, τὰ χωράφια κλπ.) πού θεωρήθηκε θηλυκοῦ γένους (= στή Μπουρλέσα) ἀπ' ὅπου τοπν. *Μπουρλέσα, ή*.

Τὸ ἐπών. *Μπουρλέσας / -ης* εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) Ἀπὸ σύνθεση τῶν ἀλβ. λέξεων *burřë*, -i «ὁ ἄντρας»<sup>8</sup> καὶ τῆ λ. *lesh-i* «τὸ μαλλί»<sup>9</sup> με τὴ μεταφορικὴ σημασία «σγουρός», λ. πού ὡς ἐπιθετ. προσδιορισμὸς κανονικὰ ἐπιτίθεται τοῦ οὐσιαστικοῦ

1. Γκίνης, 63· Buchholz, 72· Χριστοφορίδης, 59· Çabej 2, 389, στοῦ λ. *burřë*.

2. Miklosich, 19· Berneker, 76· Vasmer, *REW* 1, 106-107.

3. Malingoudis, *Studien*, 44 (στοῦ λ. *Gonača*)· Miklosich, *Bildung*, 211.

4. Vasmer, 43, 95, 208 καὶ 227.

5. Miklosich, *Bildung*, 226-227· Šmilauer, 42.

6. Vasmer, 43.

7. ΟΤΕ Ἄθ.

8. Γκίνης 63· Meyer, *EW alb. Spr.*, 55.

9. Γκίνης, 227· Meyer, *EW alb. Spr.*, 241.



ή β) Ἐπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. \**Boreleša* < προσωπ. *Boril*<sup>1</sup> (< *Boгъ* [< *boriti* «ἀγωνίζομαι»] + κατάλ. *-lъ[-olъ]*<sup>2</sup>) καὶ τὴν κατάλ. *-eša*<sup>3</sup>.

Ἔστοςο ἡ ἄποψη τοῦ Vasmer νὰ ἀναχθεῖ τὸ τοπν. στὸ σλαβ. \**Boro-lěsъ* δὲν εἶναι χωρὶς βάση ἂν ἀναλυθεῖ στὸ οὐσ. *boгъ* (πβ. βουλγ. *bor* «πεῦκο, ἔλατο», σερβοκρ. *bôг* «πεῦκο», σλοβ. *bôг* «πεῦκο» κλπ. - πβ. καὶ περιεκτ. *borije*)<sup>4</sup> καὶ τὸ οὐσ. *lěsъ* «τὸ δάσος»<sup>5</sup> μὲ τὴ σημασία «πευκόδα-σος»<sup>6</sup>.

### Μπου(ν)τάρι, τὸ [stu burdári] - (306)

Ἄνομασία κοινότητος στὰ Κουρεντοχώρια (κοντὰ στὴ Ζίτσα) ποῦ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δαφνόφυτο* (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. ἐπαγγελματικὸ *burdhëtar* τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *burdh/ë, -a* «βαμβακερὸ χοντρὸ ὕφασμα, ὑφαντὸ πανὶ ἀπ' ὅπου φτιάχνουν σακκιά γιὰ τὰ φορτώματα ζώων»<sup>7</sup> (< ἀραβ. *burd* «ραβδωτὸ ροῦχο, πυκνὸ μάλλινο ὕφασμα»<sup>8</sup>) καὶ τὴν κατάλ. *-(t)ár* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἐπαγγελματικὰ καὶ οὐσ. ποῦ δηλώνουν πρόσωπα ποῦ κάνουν κάτι: π.χ. *detar* «ναύτης» (< *det* «θάλασσα»), *këngëtar* «τραγουδιστὴς» (< *këngë* «τραγούδι»), *luftëtar* «μαχητὴς» (< *luftë* «μάχη»), *udhëtar* «ταξιδιδῶτης» (< *udhë* «δρόμος») κλπ.<sup>9</sup>

Ἐπὸ τὸν τύπο *burdhëtar* μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ë*<sup>10</sup>: *burdhtár* καὶ *burtár* μὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ [d] (= dh).

1. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 35-36 καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 20-21, ὅπου καὶ πολυάριθμα σλαβ. προσωνύμια.

2. Γιὰ τὴν κατάλ. βλ. Malingoudis, *Studien*, 94, σημ. 22.

3. Miklosich, *Bildung*, 18 καὶ Malingoudis, *Studien*, 161. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 35-36 καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 20 γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ Miklosich, ὁ.π., 132-133 γιὰ τοπωνύμια.

4. Miklosich, 19· Vasmer, *REW* 1, 106.

5. Miklosich, 167· Vasmer, *REW* 2, 33.

6. Ἄς σημειωθεῖ πὼς ἡ παράδοση τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ Μουσελίμης (βλ. Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 11 [1962] 558) καὶ μὲ παραλλαγὴ ἐπαναλαμβάνει ὡς ἔρμηνεία τοῦ τοπν. ὁ Μπέττης (*Ὄνοματολογία*, 177) εἶναι ὑστερογενής, γιὰ νὰ δικαιολογήσει πρετυμολογικὰ τὴν ὄνομασία τοῦ χωριοῦ.

7. *Fjalor*, 122.

8. Çabej 2, 378-379.

9. Camaj, *Lehrbuch*, 56· μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπίσης ἔθνικα: *korçar* (< *Korça*) κλπ.

10. Βλ. Οἰκονόμου, Ἄλβ. ἐπίδραση, 74-75.



Ἡ λ. συναντιέται καὶ στὰ ἀρβανίτικα τῆς Ἑλλάδας (Σαλαμίνα)<sup>1</sup> καὶ ὡς δάνεια ἐπίσης στὴν ἀρομ. ὅπου *burdã* «μεγάλος σάκκος ἀπὸ καννάβι»<sup>2</sup>, ἐνῶ ἡ λ. *μπούρδα*, ἢ «ἡ ἀνοησία» τῆς κοινῆς ΝΕ<sup>3</sup> δὲν πρέπει νὰ ἔχει ἐτυμολογικὴ σχέση μὲ τὰ παραπάνω. Ὡστόσο, μολονότι ὑπάρχει τόσο στὴν ἀρομ. ἢ κατὰλ. ἐπαγγελματικῶν *-ar*<sup>4</sup> ὅσο καὶ στὴν ἑλλ. ἢ κατὰλ. *-άρης*, λόγοι φωνητικοὶ (*[t/d]*) μᾶς ὁδηγοῦν στὴν ἀλβ. προέλευση τοῦ τοπν., ἀφοῦ τὸ *[d]* τῆς ἀρομ. ἢ τῆς ἑλλ. δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ *[t/d]*.

### Μπουχόρι, τὸ *[stu buhór]* - (148)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Ραψίστας* (ἐπίσ. *Πλατανούσα*) καὶ βρίσκεται ἀνάμεσα στὴν παραπάνω κοινότητα καὶ τῆ *Σκλίβανη* σὲ ὑψόμετρο 900 μ. στὸ λάκκο ποὺ δημιουργεῖ τὸ *Ρέμα Φτελιᾶ*, ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ὑψώματα *Ἀλαταριές Πινακούλια* (πρὸς Α, ὑψόμετρο 1537 μ.) καὶ *Κῆπος* (πρὸς Δ, ὑψόμ. 1614 μ.) ὑψώματα μὲ πολὺ ἀπότομες, σχεδὸν κάθετες πλαγιές.

Ὁ τύπος ποὺ συνηθίζεται περισσότερο εἶναι *Μπουχόρι*. Ὡστόσο ὑπάρχει μιὰ ἀστάθεια στὴ χρήση τοῦ τοπν. ποὺ ἐμφανίζεται ὡς *Μπουκόρι(ον)*, ἰδιαίτερα στὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, καὶ ὡς *Μπούκορη*<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. ρ. *puhati* «φυσῶ»<sup>6</sup> καὶ τῆ σλαβ. κατὰλ. *-огъ*<sup>7</sup> γιὰ νὰ ὀνομάσει ἓναν τόπο μὲ συνεχές ρεῦμα ἀέρος, ὅπως εἶναι ὁ τόπος μὲ τὴ χοανοειδῆ διαμόρφωσή του σὲ λάκκο ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ ἀπότομες πλαγιές. Πβ. καὶ τὰ: σερβ. *puhoг* «στάχτη» καὶ σλοβ. *puhoг* «ἡ φουσκάλα ἀπὸ κάψιμο»<sup>8</sup>. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ *[p-]* σὲ *[b-]* στὴ συμπροφορά.

Οἱ ἄλλοι δύο τύποι *Μπουκόρι*, τὸ καὶ *Μπούκορη*, ἢ πιθανῶς παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐπὼν. *Μπούκουρας* / *Μπουκούρης* / *Μπού-*

1. *Ah'era muar burdhëtë me grurë e i mbrazi përdhe*, δηλ. «Τότε πήρε τὰ σακκιά μὲ τὸ σιτάρι καὶ τ' ἄδειασε χάμω» (Π. Φουρίκη, «Ἡ ἐν Ἀττικῇ ἑλληνοαλβανικὴ διάλεκτος», *Ἀθηνᾶ* 45 [1933] 72).

2. *Papahagi*, 297.

3. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

4. Πβ. *muar* «ὁ μυλωνάς», *vacar* «γελαδάρης» (< *vacă*), *picurar* «τσομπάνος» κλπ.

5. Βλ. Σ. Γεωργούλα, «Πλατανούσα», *HE* 22 (1973) 500-510 καὶ 684-696, ὅπου στίς σ. 505 καὶ 507 ἐναλλάσσονται καὶ οἱ τρεῖς τύποι ἀπὸ τὸν ἴδιο συγγραφέα.

6. Miklosich, 268-269· Vasmer, *REW* 2, 470.

7. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91.

8. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91· Miklosich, 257, λ. *ponch-*.



κουρης<sup>1</sup> < ἄλβ. *bukur* (*i, e*) «ώραϊος»<sup>2</sup>. Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ τοπν. ὡς κυριῶν. ἀπὸ τὰ παραπάνω ἐπὼν. προσκρούει σὲ φωνητικούς λόγους: [ú > ó] καὶ τροπὴ τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ [k] σὲ [h].

### Μπράγια, ἦ [zd bráya] - (283)

Ἵονομασία μικροῦ οἰκισμοῦ, συνοικισμοῦ ἀρχικὰ τῆς κοινότητος *Περίβλεπτος* ἀπὸ τὴν ὁποία ἀποσπάστηκε (6.8.1947) καὶ ἀποτελέσῃ ξεχωριστὴ κοινότητα. Εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κρανούλα* (μετον. 28.8.1940).

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθεῖ:

α) Κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σερβ. προσωπ. *Braja*<sup>3</sup> τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸν σερβ. χαϊδευτικὸ τύπο *brája* (ἀρσ. *brájo*) τοῦ σλαβ. οὐσ. *brat(r)* «ὁ ἀδελφός»<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς σλαβ. προσωπ.: *Bratomil, Bratoslav, Bratoněg, Brat, Bratoj, Bratojević. Brajilo, Bratan, Brajan, Bratin, Bratina, Brajko* κλπ.<sup>5</sup> καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Bratija* (βουλγ.), *Bratin Dol* (γιουγκ. Μακ.), *Bratkovec, Bratinci, Brajinovac, Bratkova Njiva* (σερβοκρ.), *Bratnica* (σλοβ.), *Bratřice, Bratřejov, Bratříπον, Bratroňον* (τσεχ.), *Bratków, Bratostowo* (πολ.), *Bratskiĭ Lis* (οὐκρ.), *Bratonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>

ἦ β) Ἰδαφωνύμιο καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἄλβ. οὐσ. *braj/ě, -a* «τὸ ἐξόγκωμα, τὸ πρήξιμο ποὺ γίνεται μετὰ ἀπὸ χτύπημα»<sup>7</sup> μεταφορικὰ γιὰ νὰ δηλώσῃ μιὰ ἐξαρση τοῦ ἐδάφους. Πβ. καὶ τὸ γειτονικὸ τοπν. *Περίβλεπτος*.

1. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 72 καὶ 78. Μολονότι ἡ λ. \*μποιόκουρος/\*-ας δὲν μαρτυρεῖται ἐν τούτοις ἡ ἀναφορὰ τοῦ τοπν. ἀπὸ τοὺς ντόπιους συνοδεύεται ἀπὸ περιγραφές ποὺ ἐκθειάζουν τὴν ὁμορφιὰ τοῦ οἰκισμοῦ, σὰν νὰ ἔχουν συνείδηση τῆς σημασίας τοῦ τοπωνυμίου.

2. Σωστά κατὰ τὸν ἐπιμελητὴ Ε. Στάθη (Τριανταφυλλίδης, 182, σημ. 100) σημειώ- νεται πῶς τουρκ. λ. *bükür* «μικρός, νάνος» δὲν παραδίδεται στὰ λεξικά καὶ ἀφήνεται νὰ θεωρηθεῖ ὡς ὀρθὴ τὴν ἀπόδοση τῶν σχετικῶν ἐπὼν. στὸ ἄλβ. ἐπίθ. *bukur* (σ. 78).

3. Miklosich, *Bildung*, 35-36.

4. Berneker, 82.

5. Miklosich, *Bildung*, δ.π.: Schlimpert, *Slav. PN*, 23-24.

6. Miklosich, *Bildung*, δ.π.: Šmilauer, 43.

7. Fjalor, 103· Čabej 2, 301, στὸ λ. *brásh*.



**Μπραντουβάρι, τὸ [stu bradvár] - (125)**

Ὀνομασία χωριοῦ, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Χαροκόπι*<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ τοπν. \**Brodono* (< *brodъ* «τὸ πέρασμα // ὁ χεῖμαρρος»<sup>2</sup> + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -αγъ, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται λέξεις ποὺ δηλώνουν τοὺς κατοίκους ἐνὸς τόπου<sup>3</sup>, μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο με [α] στὴν ἑλληνικὴ<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Caribrod* (βουλγ.), *Brodec* (γιουγκ. Μακ.), *Brod*, *Brodac*, *Brodarъ*, *Brodareno* (σερβοκρ.), *Brodišće*, *Brode* (σλοβ.), *Brodské* (σλοβακ.), *Brúdek*, *Brody*, *Brozany* (τσεχ.), *Brodniczka* (πολ.), *Brid*, *Brody*, *Brodok* (οὐκρ.), *Perabroddze* (λευκορ.), *Brodnica* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

ἢ β) ἀπὸ τὸ τοπν. \**Bratono* (< προσωπ. *Brat* [*<brat(r)ъ*] + τὴν κτητικὴν κατάλ. -ονο) καὶ τὴν κατάλ. -αγъ, μὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου στὴν ἑλληνικὴ. Βλ. σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. στὸ προηγούμενο τοπωνύμιο.

**Μπριάζα, ἡ [zd briáza / la briáza] - (45)**

Ὀνομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριὰ στὴ χαράδρα τοῦ Ἄωου στὸ δεξιὸ μέρος τοῦ ποταμοῦ. Τὸ χωριὸ εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Δίστρατο* (μετον. 12.3.1928).

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>6</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. (βουλγ.) *brěza* «ἡ σημύδα» μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ě μὲ [ja] στὴν ἑλληνικὴ. Κατὰ τὸν Zaimon<sup>7</sup>, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δυνατότητα ἐτυμολόγησης τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ *brěza*, εἶναι πιθανὸ αὐτὸ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐτυμολογικὰ συγγενικὸ πρὸς τὸ *brěza* (< *berza*) σλαβ. ἐπίθ. *brjaz* (ἄρσ.), *brjaza* (θηλ.) «λευκός, -ή».

1. Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Χαροκόπης* (βλ. *ΟΤΕ Ἄθ.* - πβ. καὶ ἐπών. *Χαροκόπος* < *χαροκόπος* «ὁ γλεντζές») μὲ μεταπλασμὸ κατὰ τὸ γένος τῶν οὐσ. *κτῆμα*, *χωράφι* κλπ. Τὸ ἐπών. *Χαροκόπης* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *χαροκόπι*, τὸ «τὸ γλέντι, ἡ διασκέδαση» (βλ. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.).

Λιγότερο πιθανὴ ἢ προέλευση τοῦ τοπν. κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ οὐσ. *χαροκόπι*, τὸ συνεχδοχικά.

2. Miklosich, 20, στὸ λ. *bred*· Berneker, 83· Vasmer, *REW* 1, 120 στὸ λ. *bredý*.

3. Miklosich, *Bildung*, 211.

4. Ἄς σημειωθεῖ πὺς τὸ χωριὸ *Μπραντουβάρι* βρῖσκεται στὴν ἀρχὴ φυσικῆς διόδου πρὸς τὴ γέφυρα Τσίμοβο, πάνω ἀπὸ τὸν ποταμὸ Ἄραχθο. Βλ. καὶ τοπν. *Ζαβράτσι*.

5. Miklosich, *Bildung*, 229-230· Šmilauer, 43.

6. Vasmer, 26.

7. Zaimon, *Anciens noms*, 406.



Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι βρισκόμαστε σὲ μιὰ βλαχόφωνη περιοχή, κάνει πιθανότερη τὴν προέλευση τοῦ τοπν. καὶ ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὐσ. *vteazǎ* (καὶ *vteaje*) «τὸ ξερόκλαδο, τὸ φρύγανο» (<βουλγ. *brěza* «σημύδα»)<sup>1</sup>.

Ἐκτὸς τῆς σλαβ. λ. *brěza* σχηματίζονται τοπν. τόσο στὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Brezono* (βουλγ.), *Breznica* (γιουγκ. Μακεδ.), *Brezje*, *Breza*, *Brezonica* (σερβοκρ.), *Breznik*, *Brěza*, *Brězonje* (σλοβ.), *Brezno* (σλοβακ.), *Březeneč*, *Břiza*, *Břizka* (τσεχ.), *Brzezje* (πολ.), *Berezivka*, *Berezna* (οὐκρ.), *Bjagoza* (λευκορ.), *Berezovka*, *Berezovъ* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup> ὅσο καὶ στὸν ὑπόλοιπο βαλκανικὸ χῶρο: πβ. *Μπριάσκοβο* (Κατσανοχώρια Ἰωανν.)<sup>3</sup> καὶ *Μπρεξιούνα* (Ζαγόρι)<sup>4</sup> καὶ ἀπὸ τὴν Ρουμανία τὰ: *Breăza*, *Brezila*, *Brezoaia*, *Brezoii* κλπ.<sup>5</sup>.

### **Μπρι(γι)άνιστα, ἡ [zd briánsta] - (309)**

Ἄνωμασία κοινότητας ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μετὰ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βασιλόπουλο* (μετον. 20.8.1927). Ὁ Ἀραβαντινὸς παραδίδει τὸ τοπν. μετὰ τὸν τύπο *Βρυάνιστα*. Πβ. καὶ τὸν τύπο *Μπριγιάνιστα* στὸ ΣΣΕΔΚ.

Τὸ τοπν. εἶναι ζωὸν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ βουλγ. *mirjana* «εἶδος ψαριοῦ τῶν γλυκῶν νερῶν»<sup>6</sup> καὶ τῆς σλαβ. πληθυντικῆς κατάλλ. *-ista*, μετὰ τροπὴν τοῦ *[m]* σὲ *[b]* (ἀνομοίωση διάρκειας: *[mir > br]*). Ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Μπριγιάνιστα* (μετὰ νν) παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ βαφτ. *Γιάννης*.

Ἐκτὸς τῆς βουλγ. προσηγ. καὶ τῆς Ἑπειρωτ. *μπριάνα*, ἡ<sup>7</sup> καὶ τὸ ἀρομ. *breaṅă* (καὶ *mreaṅă*) «μουστακάτο ψάρι»<sup>8</sup>.

### **Νεγάδες, οἱ [sts niǵádis] - (80)**

Χωριὸ τοῦ Ζαγορίου σὲ ὑψόμεν. 1.000 μ.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ σχετιστεῖ μετὰ τὸ ἐπών. *Νέγας*<sup>9</sup> ἀπ' ὅπου ὁ τύπος *Νεγάδες* γιὰ νὰ δηλωθοῦν ἀρχικὰ τὰ μέλη τῆς

1. Parahagi, 1279.

2. Miklosich, *Bildung*, 228-229· Šmilauer, 38.

3. Vasmer, 43.

4. Οἰκονόμου. *Ζαγόρι*, 523.

5. Iordan, *Торон. гомиџ.*, 80.

6. Βουλγαροελλ. λεξ., 569. Βλ. καὶ Vasmer, *REW* 2, 138, στὸ λ. *mirón*.

7. Κ. Οἰκονόμου. «Ἐτυμολογίες Ἑπειρωτικῶν λέξεων», *ΗΧ* 29 (1988/89) 434.

8. Parahagi, 284 καὶ 825.

9. Γιὰ τὸν Γεώργ. Μέγα, τὸν πρῶτο οἰκιστὴ τοῦ χωριοῦ, βλ. Μ. Οἰκονόμου, *Νεγάδες*. Ἀθήναι 1977, 21 κέξ.



οίκου. Νέγα και ἔπειτα ὁ τόπος ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα<sup>1</sup>.

Τὸ ἐπών. *Νέγας* (πβ. και τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἐπών. *Νέγκας*<sup>2</sup>), προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *pěga* «ἡ εὐφροσύνη, ἡ ἰλαρότης»<sup>3</sup>, λ. ἀπὸ τὴν ὁποία σχηματίζονται πολυάριθμα σλαβ. προσωπ., ὅπως: νοτιοσλαβ. *Něg, Něgoj, Něgoje*, τὸ θηλ. *Něga*, σερβ. *Něgota* και πατρων. *Něgojenić*, τσεχ. *Neg*, ρωσ. *Něgotin*, τὸ πατρων. *Negonič* κλπ.<sup>4</sup>.

Ἡ τροπὴ τοῦ σλαβ. *g* σὲ [γ] στὰ ἑλληνικὰ (λόγιος ἐξελληνισμός).

### Νεγράδες, οἱ [sts niγράdis] - (299)

Ἵονομασία χωριοῦ ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ ποὺ ὀδηγεῖ ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς τὴν Κόνιτσα. Πιθανῶς τοὺς Νεγράδες ὑπονοεῖ και τὸ χρυσοβουλλο τοῦ 1361, ὅπου παρατίθεται τοπν. μὲ τὸν τύπο *Νεγκαράδες*<sup>5</sup>.

Ἰπὸ τὸν Vasmer<sup>6</sup> ὑποστηρίζεται ὅτι μὲ δυσκολία θὰ μποροῦσε νὰ σχηματιστεῖ τὸ τοπν. ἀπὸ τὴ σύνθεση τοῦ σλαβ. *pono-*, μὲ παρετυμολογία πρὸς τὸ ἑλλ. *νεο-*, και τοῦ σλαβ. *gradъ* «κάστρο».

ἽΟ Ζαῖμον<sup>7</sup>, ὁ ὁποῖος δὲν δέχεται ὅτι εἶναι σωστὴ ἡ σύνδεση ποὺ προτείνεται ἀπὸ τὸν Vasmer μὲ α' μέρος τοῦ τοπν. τὸ ἑλληνικὸ ἐπίθ. *νέος*, ὑποστηρίζει ὅτι τὸ ἀρχικὸ *Ne-* εἶναι τὸ σλαβ. ἀρνητικὸ μόριο *ne-* «χωρὶς»<sup>8</sup> ἀπ' ὅπου \**Negradъ* μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἑλλ. κατάλ. *-ες*, δηλ. ἕνα τοπν. μὲ τὴ σημασία «τόπος ἀνοχύρωτος».

ἽΩστόσο οἱ ἐπιφυλάξεις ποὺ διατυπώνονται ἀπὸ τὸν Vasmer δὲν αἰρονται ἀπὸ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Ζαῖμον, ὁ ὁποῖος αὐθαίρετα προσθέτει τὴν ἑλλ. κατάλ. *-ες* σὲ σλαβ. θέμα και ἐπικαλεῖται ὡς α' συνθετικὸ τὸ

1. Γιὰ τὴν κατάλ. *-άδες* στὰ τοπν., βλ. Κ. Ἀμάντου, «Τοπωνυμικὰ σύμμεικτα», ἸΑθηνᾶ 22 (1910) 190 κέξ., ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ κατάλ. *-άδες* εἶναι ἰδιαίτερα συχνὴ στὴν Ἰππειρο και τὴν Κέρκυρα.

2. Κατὰ τὸν Φουρίκη τὸ *Neg/ě*, *-a* δὲν εἶναι ἄγνωστο ἐπών. μεταξὺ τῶν ἸΑλβανῶν και τῶν ἀλβανόφωνων (Φουρίκη, ἸΑττική, 41, 172, σημ. 4).

3. Miklosich, 215· Βουλγαροελλ. λεξ., 655.

4. Miklosich, *Bildung*, 82.

5. ἸΑ. Μουστοξύδου, ἸΕλληνομνήμων ἡ Σύμμεικτα ἸΕλληνικά, φυλλάδια 1-12 (1843-1853) ἸΑθῆναι 1965, 507.

6. Vasmer, 44.

7. Zaimon, 113.

8. Γιὰ τοπν. μὲ τὸ σλαβ. ἀρνητ. μόριο *ne-* βλ. Šmilauer, 127 καθὼς και Ph. Malingoudis, «Frühe apotropäische Personennamenbildungen im Slavischen», *ZfB* 23/1 (1987) 27 κέξ.



αρνητικό μόριο *pe-*, τὸ ὁποῖο, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος δέχεται, εἶναι σπάνιο στὰ σλαβ. τοπωνύμια.

Ἡ κατάλ. ὡστόσο τοῦ τοπν. ὑποδηλώνει μιὰ ἑλληνικὴ ὀνοματοθεσία, ἀφοῦ μὲ τὴν κατάλ. -άδες σχηματίζονται πληθυντικοὶ ἔθνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν ὀνομάτων, ἢ δὲ τοπωνυμικὴ χρῆση τῆς κατάλ. δηλώνει τὸν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα τοῦ τοπωνυμίου.

Πρόκειται δηλ. γιὰ ἓνα κυριῶν. τοπν. ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Νέγρης* καὶ τὴν κατάλ. πληθ. ἀριθμοῦ -άδες<sup>1</sup>. Τὸ ἐπών. *Νέγρης* προέρχεται<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ ἰταλ. *Negri* (< ἐπίθ. *pegro* «μαῦρος»).

Πβ. καὶ ἀπὸ τὴ Βουλγαρία τὰ τοπν.: *Negrenska Reka*, *Negreno* τὰ ὁποῖα ἀποδίδονται στὰ ἀρομ. προσωπ. *Negru*, *Negra* ἢ στὸ ρουμ. προσηγ. *pegru* «μαῦρος»<sup>3</sup>.

Βλ. καὶ στὸ τοπν. *Μαυρόπουλο* (σ. 188, σημ. 3) γιὰ ταυτόσημα ἐπών. διαφορετικῆς ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς.

#### **Νεοκαισάρεια, ἡ [zd niuk'isária] - (169)**

Σχετικὰ νέα κοινότητα πού, ὅπως καὶ ἡ γειτονικὴ Μπάφρα, δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν ἐγκατάσταση προσφύγων μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ τοῦ '22, οἱ ὁποῖοι κατάγονταν ἀπὸ τὴν Καισάρεια τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὸ τοπν. εἶναι περιφραστικὸ ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *νέος* καὶ τὸ τοπν. *Καισάρεια*. Τὸ τοπν. *Καισάρεια* σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *καισαρεία*, ἐνν. *πόλις* (ἀρσ. *καισάρειος*) < *Καίσαρ(ας)* + ἐπιθετ. κατάλ. -ειος, -εία, -ειον, κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. *πόλις*<sup>4</sup>.

#### **Νεοχώρι, τὸ [stu n'uhóɣ] - (290)**

Σχετικὰ νέο τοπν. ποὺ δόθηκε σὲ συνοικισμό ἀρχικὰ τοῦ χωριοῦ Ραδοτόβι ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποσπάστηκε (11-12-1928) καὶ ἀποτελέσει ξεχωριστὴ κοινότητα.

1. Πβ. καὶ τὰ γνωστὰ κυριῶν. τοπν. ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ἰωαννίνων *Νεγάδες* (< *Νέγας*), *Φραγκάδες* (< *Φράγκος*) κλπ.

2. Τὰ ἰταλ. ὀνόματα σὲ -i ἦταν ἀρχικὰ γενικῆς πληθυντικοῦ καὶ ἐσήμαιναν «ἓνας ἀπὸ τὴν οἰκογένεια...» (βλ. Τριανταφυλλίδης, 93).

3. Duridanov, 159.

4. Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Ἀλεξάνδρεια* (< *Ἀλέξανδρος*), *Νικομήδεια* (< *Νικόδημος*), *Σελεύκεια* (< *Σέλευκος*) κλπ. (ἀπὸ ἐπιθετ. τύπους σὲ θηλ. γένος κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *πόλις*, *χώρα*, *γῆ* κλπ.).





Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *νέος* καὶ τὸ οὐσ. *χωριό*, τὸ (καὶ *-χώρι* στὴ σύνθεση). Ἡ ὀνομασία σὲ ἀντιδιαστολή πρὸς τὸ χωριὸ Ραδοτόβι, τὸ ὁποῖο θεωρήθηκε ὡς «τὸ παλιὸ χωριό».

### **Νεοχωρόπουλο, τὸ [stu n'uhuróplu] - (166)**

Ἰονομασία οἰκισμοῦ ποῦ ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὴν κοινότητα *Σταυράκι* (28.1.1930) καὶ ἀποτελέσῃ ξεχωριστὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Νεοχώρι* (< *νέος* + *χωριό*), γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ «παλιό» χωριὸ ἀπ' ὅπου ἀποσπάστηκε, καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. *-όπουλο* πιθανῶς γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ σύγχυση πρὸς τὸ *Νιοχώρι* τοῦ χωριοῦ Ραδοτόβι (βλ. προηγούμενο τοπν.).

### **Νίστορα, ἡ [zd nístura] - (136)**

Ἰονομασία ἐνὸς ἀπὸ τοὺς τέσσερις συνοικισμοὺς ποῦ συναποτελοῦν τὴν κοινότητα *Φορτώσι*. Τὸ τοπν. συνηθίζεται καὶ σὲ ἄρσ. γένος: ὁ *Νίστορας*. Κεντρικὸς οἰκισμὸς τῶν Κατσανοχωρίων μὲ μεγάλη ἀλλὰ ἄγονη κοινοτικὴ ἔκταση<sup>1</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *nístь* «φτωχός»<sup>2</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-ογ*<sup>3</sup> γιὰ νὰ δηλώσει ἕναν τόπο «ἄγονο, φτωχὸ σὲ ἀπόδοση».

Πβ. καὶ τὰ τοπν. *Νιστὰ* (Ἰωάννινα) καὶ *Νίστες* (Ζαγόρι)<sup>4</sup>.

Ἐπίσης τὸ τοπν. σὲ *-(ορ)ας* στὴν ἑλλ. ἀναλογικὰ πρὸς τὰ οὐσ. σὲ *-ορας*: *γεννήτορας* (< *γεννήτωρ*), *πράκτορας* (< *πράκτωρ*), *ρήτορας* (< *ρήτωρ*) κλπ. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ παλαιότερος σὲ σχέση μὲ τὸν μεταπλασμένο σὲ θηλ., ἀναλογικὰ πρὸς λ. ὅπως: *θέση*, *περιοχὴ* κλπ.

### **Ντέντσικο, τὸ [sto déntsko] - (1)**

Ἰονομασία ἐνὸς ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριά τοῦ Νομοῦ, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἀετομηλίτσα* (μετον. 12.3.1928). Εἶχε προηγηθεῖ (20.8.1927) ἡ μετονομασία τοῦ χωριοῦ σὲ *Γαλαταριά*. Οἱ βλαχόφωνοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ χρησιμοποιοῦν τὸν τύπο: *Λα Ντένισκου*.

Ἐπίσης τὸ τοπν. σὲ *-(ορ)ας* στὴν ἑλλ. ἀναλογικὰ πρὸς τὰ οὐσ. σὲ *-ορας*: *γεννήτορας* (< *γεννήτωρ*), *πράκτορας* (< *πράκτωρ*), *ρήτορας* (< *ρήτωρ*) κλπ. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὁ παλαιότερος σὲ σχέση μὲ τὸν μεταπλασμένο σὲ θηλ., ἀναλογικὰ πρὸς λ. ὅπως: *θέση*, *περιοχὴ* κλπ.

1. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 466.

2. Miklosich, 215· Vasmer, *REW* 2, 222.

3. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 91.

4. Vasmer, 44· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 314, σημ. 2· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 526.

5. Vasmer, 30 καὶ 180.



δεντσικό (Καστοριά) και τὰ σλαβ. τοπν. *Vodenci* (βουλγ.), *Vodena Draga*, *Vadeni Do* (σερβοκρ.) κλπ.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸν σλαβ. τύπο *dědina* «ἢ ἀπὸ πάππο κληρονομιά // ἢ κληρονομιά // τὸ κτῆμα ἀπὸ κληρονομιά // κτῆμα // χωριὸ»<sup>1</sup> (< σλαβ. *dědъ* «παππούς»<sup>2</sup> + κατάλ. *-ina*<sup>3</sup>) καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ьскъ* (θηλ. *-ьска*)<sup>4</sup> μὲ παράλειψη τοῦ προσδιοριζόμενου οὐσιαστικοῦ: *dědinьскъ* ἀπ' ὅπου σχηματίζεται τὸ Ἑπειρωτ. τοπν. μέ:

α) τροπὴ τοῦ συμφων. συμπλέγματος *sk* σὲ *ck*<sup>5</sup>: *\*dědinьско*,

β) ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ě* μὲ *[e]* στὴν ἑλληνικὴ καὶ ἀποβολὴ τῶν ἄτωνων *i* καὶ *ь*: *\*dedinьско* καὶ

γ) ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ τοῦ *d* πιθανῶς στὴν ἑλληνικὴ: *[d-d > d-∅]*.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Djadova Mogyla* (βουλγ.), *Dedino*, *Dedina Reka* (γιουγκ. Μακ.), *Dedina*, *Djedon Do* (σερβοκρ.), *Dedušak* (σλοβ.), *Dedina*, *Bezdedon*, *Dedinky* (σλοβακ.), *Dědina*, *Nová Dědina*, *Dědovice* (τσεχ.), *Dziadaki*, *Dziedzinka* (πολ.), *Didiv* (οὐκρ.), *Dzedaŭka* (λευκορ.), *Dedovka*, *Dedinovo* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>

### Ντίσπερη, ἢ [z díspr̩] - (282)

Ὄνομασία μικροῦ χωριοῦ στοὺς δυτικοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι. Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λυκοτρίχι* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἄλβ. οὐσ. *dëshpërim* «ἢ ἀπελπισία, ἢ θλίψη, ἢ μεγάλη πίκρα» (πβ. καὶ ρ. *dëshpëtoj* «θλίβω, στενοχωρῶ» καὶ *dëshpëruar* «ἀπελπισμένος, λυπημένος» < ἰταλ. *disperare*)<sup>7</sup>. Ἀπὸ τὸ φωνητικὸν τύπο *[dəʃpɛr̩m > dīʃpɛr̩m]* μὲ ἀπόδοση τῶν ἄτωνων *[ə]* μὲ *[i]*<sup>8</sup> καὶ τροπὴ τοῦ β' *[i (< ə)]* σὲ *[e]*, λόγῳ τοῦ γειτονικοῦ ὑγροῦ<sup>9</sup>

1. Βλ. Šmilauer, 54.

2. Miklosich, 44.

3. Γιά τὴν κατάλ. βλ. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 132-140 τοῦ ἴδιου, *Bildung*, 211· Malingoudis, *Studien*, 155.

4. Μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα (βλ. Miklosich, *Bildung*, 209 καὶ Malingoudis, *Studien*, 54, λ. *Kon'ьска*).

5. Βλ. Vasmer, 307.

6. Miklosich, *Bildung*, 238· Šmilauer, 54· Duridanov, 195.

7. Meyer, *EW alb. Spr.*, 68· Fjalor, 200· Γκίνης, 87-88.

8. Βλ. καὶ Οἰκονόμου, Ἄλβ. *ἐπίδραση*, 74-75.

9. Ἡ τροπὴ *[i > e]* σὲ περιβάλλον ὑγρῶν εἶναι γνωστὴ στὴν κοινὴ ΝΕ καὶ ὄχι μόνο



και [dĩʃper] με αποβολή της απόληξης *-im*, ή όποια θεωρήθηκε ως ή κτητική άντωνυμία *im* «μου»<sup>1</sup> και ή όποια βρίσκεται σε χρήση και στα Ήπειρ. ιδιώματα: ού πατέρας *-im*, ού άνδριφός *-im*, τ'ς μάννας *-im* κλπ.<sup>2</sup>, και άνέβασμα του τόνου.

### Ντοβρά, ή [zd duntá] - (71)

Όνομασία άνός από τα χωριά του Ζαγορίου, κτισμένου στις παρυφές του όμώνυμου, άνρετά εκτεταμένου κάμπου. Το χωριό είναι γνωστό και με το επίσημο όνομά του 'Ασπράγγελοι' (μετον. 1.4.1927).

Σύμφωνα με την παράδοση<sup>3</sup>, το χωριό δημιουργήθηκε από τη μετοικεσία μέρους των κατοίκων του έρημωμένου σήμερα χωριού Κοσάρτικο ή Ντοβρά της Κόνιτσας. Άς σημειωθεί ή ύπαρξη εκκλησίας του Άγίου Νικολάου και στα δυό χωριά.

Τό τοπν. προέρχεται από τό θηλ. του σλαβ. επίθ. *dobrŭ*, *-brá*, *-bró* «ό καλός» κατά παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού.

Γιά σχετικά τοπν. από τον έλληνόφωνο και σλαβόφωνο χώρο, βλ. στο τοπν. *Ντόμπρο*, τό / *Ντόμπρη*, ή.

### Ντομπρίνοβο, τό [stu dubrĩnuvu] - (51)

Όνομασία χωριού στο βόρειο τμήμα του Ζαγορίου με βλαχόφωνους κατοίκους. Το χωριό γνωστό επίσης και με το επίσημο όνομα 'Ηλιοχώρι (μετον. 1.4.1927).

Τό τοπν. σύμφωνα με τον Vasmer<sup>4</sup> προέρχεται από τό σλαβ. προσωπ.

(πβ. τά: έν 'Αλεξανδρέα 'σμεν / τη χέρα σου φιλω από επιστολές σε παπύρους της άλεξανδρινής Κοινής).

1. Γκίνης, 168· Buchholz, 196. 'Η άλβ. κτητ. άντων. μάλλον είναι άποτέλεσμα δανεισμού από την τουρκική (Ο. Spies, *Türkische Sprachführer*, Bonn 1966, 18).

2. Μπόγκας 1, 142· τό γεγονός ότι, σύμφωνα με τον Μπόγκα, ό τύπος της κτητ. άντωνυμίας επιτάσσεται σε περιπτώσεις ουσ. που τελειώνουν σε *-s* με κάνει να υποθέσω ότι, παρά τη φωνητική σύμπτωση της Ήπειρωτ. άντωνυμίας με την τουρκο-άλβανική, δέν πρέπει να ύπάρχει έτυμολογική σχέση άνάμεσά τους. 'Η Ήπειρωτ. άντων. πρέπει να θεωρηθεί ότι προέρχεται από τον τύπο *μου* ως άποτέλεσμα του βόρειου φωνητισμού (άποβολή του άτονου *u*) και άνάπτυξης εύφωνικού *i* μεταξύ του *-s* και του *m*.

3. 'Η μετονομασία όφείλεται στην όνομασία του έρημωμένου σήμερα οικισμού 'Ασπραγγέλια, του όποίου οι κάτοικοι, σύμφωνα με την παράδοση, έγκαταστάθηκαν στο χωριό Ντοβρά.

4. HE 10 (1961) 521 κέξ.

5. Vasmer, 31.



*Dobrin* και τῆ σλαβ. ἐπιθετ. - κτητικὴ κατάλ. -ονο. Τὸ προσωπ. *Dobrin* ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *dobъг* «καλὸς» καὶ τὴν κατάλ. -*inъ*<sup>1</sup> μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται προσωπωνύμια (πβ. *Orlin, Veselin, Božin* κλπ.).

Τὸ *Dobrin* ὡς προσωπ. εἶναι γνωστὸ καὶ στὴ Ρουμανία<sup>2</sup> καὶ σχηματίζει κυριῶν. τοπν., ὅπως: *Dobrin, Pîrîul lui Dobrin, Dobrina, Dobrinca* κλπ.<sup>3</sup>

Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ ἐπόμενο τοπωνύμιο.

### Ντόμπρο, τὸ / -η, ἡ [zd dobr] - (206)

Ἡ ἀρχικὴ ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῶν Γραμμενοχωριῶν ποῦ μετονομάστηκε σὲ *Παλιὰ Ἀλώνια* (20.8.1927)<sup>4</sup> καὶ πρόσφατα σὲ *Πετράλωνα*. Στὸ ΣΣΕΔΚ ἀναγράφεται μὲ τὸν τύπο *Δόβρον*.

Ἡ φωνητικὴ τοῦ τοπν. δὲν ἐπιτρέπει τὴ διακρίβωση τοῦ ἀρχικοῦ γένους λόγῳ τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ. Ἔτσι ὁ φωνητικὸς τύπος [zd dobr] μπορεῖ νὰ εἶναι ἐμπρόθετη ἐκφορὰ σὲ ἀρσ. γένος: *σι(οῦ) Ντόμπρο(ου)* ἢ σὲ θηλ. γένος: *σι(ῆ) Ντόμπρο(η)*. Τὸ οὐδ. γένος τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἀρσ. μὲ μεταπλασμό ἀναλογικὰ πρὸς τὸ οὐσ. *χωριό*.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Dobъг* ποῦ εἶναι συγκεκριμένους τύπος τῶν σλαβ. προσωπ. *Dobro-slan, Dobro-mir* κλπ. (< ἐπίθ. *dobъг* «καλὸς») ἢ ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *dobъг, -ga, -ro* «ὁ καλὸς» κατὰ παράλειψη τοῦ προσδιοριζομένου οὐσ. μὲ τὶς σημασίαις «χωράφι, τμῆμα, τόπος κλπ.»<sup>5</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ τοπν. *Δοβράνη* (Γρεβ.), *Δοβράτοβο* (Γρεβ.), *Δοβρόι* (Τρίκ.), *Ντόβρες* (Ἄρτα), *Ντοβρά* (Ζαγ.), *Ντομπρίνοβο* (Ζαγ.)<sup>6</sup>, τὰ ἀλβ. *Dobreni* (2 φορές), *Dobroniku, Dobruna, Dobrusha, Dobrushta*<sup>7</sup>, τὰ ρουμ. *Dobrana, Dobrei, Dobricul, Dobrina*,

1. Miklosich, *Bildung*, 8· Malingoudis, *Studien*, 160· Λαμψίδης, 45.

2. S. Pușcariu, *Die rumänische Sprache ihr Wesen und ihre volkliche Prägung*, Leipzig 1948, 381.

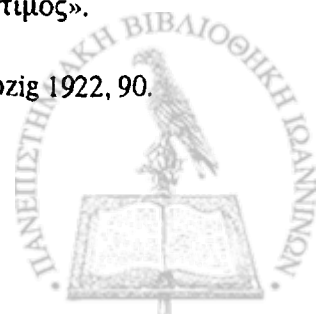
3. Jordan, *Topon. romîn.*, 110, 178.

4. Ὄφειλεται σὲ μικροτοπωνύμιο τῆς περιοχῆς μὲ τὸν τύπο *Παλιάλωνα*.

5. Λιγότερο πιθανὴ ἢ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ ἑλλ. προσωπ. *Ντόμπρος* (βλ. *ΟΤΕ Ἀθ.*, ὅπου καὶ ἐπὼν. *Ντόμπροβιτς*) ποῦ προέρχεται ἀπὸ παρωνύμιο κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ σλαβ. δάνειο τῆς ἑλλ. *ντόμπρος* (< σλαβ. *dobъг*) «εὐθύς, εἰλικρινής, ἔντιμος».

6. Vasmer, 59, 89, 181· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 527-528.

7. Fr. Seiner, *Ergebnisse, der Volkszählung in Albanien*, Wien und Leipzig 1922, 90.



*Dobraja*<sup>1</sup> και τὰ πολυάριθμα σλαβικά: *Dobri Dol* (βουλγ.), *Dobra Voda* (γιουγκ. Μακ.), *Dobra, Dobrica, Dobrinka, Dobrinja, Dobrić, Dobrača* (σερβοκρ.), *Dobrec, Dobropolje* (σλοβ.), *Dobra Voda* (σλοβακ.), *Všedobré, Dobřev. Dobřany* (τσεχ.), *Dobra* (ουκρ.), *Dobryi Bor* (λευκορ.), *Dobrovodka* (ρωσ.)<sup>2</sup>.

Πβ. και τὰ σλαβ. προσωπ.: *Dobr, Nedobron, Dobroje, Dobrijević, Dobran, Dobrenović, Dobrin, Dobrata* κλπ.<sup>3</sup>.

β) ἀπὸ τὸ σλαβ. *dobъ* «δάσος ἀπὸ βαλανιδιές, δάσος» (< *dobъ* «δέντρο»)⁴.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Δομπράβα* (Σουφλί), *Ντόβρη* (Κόνιτσα)<sup>5</sup> και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τά: *Dьbrava, Dьbravitě* (βουλγ.), *Dubrono* (γιουγκ. Μακ.), *Dubrona, Dubrončan, Dubrava, Dubranica* (σερβοκρ.), *Dobrje, Dobrijah, Dobranica, Dobrija, Dobrava* (σλοβ.), *Dúbravka* (σλοβακ.), *Dubρίόν* (λευκορ.), *Dybroljani* (ουκρ.), *Dubrava* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>.

#### **Ντρεστενίκο, τὸ [stu dristiníku] - (86)**

Ὀνομασία χωριοῦ στὸ ΝΑ τμήμα τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, γνωστοῦ και μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Τρίστενο* <sup>7</sup>(μετον. 1.4.1927).

Σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη<sup>8</sup> τὸ χωριὸ «κατωκήθη κατὰ παράδοσιν ὑπὸ ποιμένων Ἀλβανῶν... Ἐκτὸς δὲ τούτου οὐδέποτε ἐνταῦθα ὠμιλεῖτο

1. Jordan, *Topon. român.*, 110-111.

2. Miklosich, *Bildung*, 239· Šmilauer, 55.

3. Miklosich, *Bildung*, 55-57.

4. Berneker, 216, στὸ λ. *dobъ*.

5. Vasmer, 231· Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, ΗΧ 12, 249.

6. Miklosich, *Bildung*, 237-238· Šmilauer, 56-57· Vasmer, 231.

7. Τὸ ἐπίσημο ὄνομα τοῦ χωριοῦ σχηματίστηκε παρετυμολογικά πρὸς τά: *τρία στενά, τρίστενο*, παρετυμολογία πού ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι τὸ χωριὸ «...εἶναι χτισμένο στὶς ὑπῤρειες τεσσάρων λόφων και κοντὰ στὸ σημεῖο ὅπου καταλήγουν τρεῖς λάκκοι πού σχηματίζονται ἀνάμεσά τους» (βλ. Δ. Ράιου, «Τοπωνυμικά Ι», *Δωδώνη: Φιλολογία* 19 [1990] 244). Ὁ Δ. Ράιος πιθανολογεῖ ἐπίσης τὸ σχηματισμὸ τοῦ ἀρχικοῦ τοπν. *Ντρεστενίκο* (και *Ντρεστενίκου* στὸ στόμα τῶν βλαχόφωνων κατοίκων τοῦ γειτονικοῦ χωριοῦ Γρεβενίτι) ἀπὸ τὸν τοπωνυμικὸ τύπο *Τρίστενο* μὲ τὴν πρόταξη τῆς ἀρομ. πρόθ. *n* «εἰς» (< λατ. *in*) και τὴν ἀρομ. ὑποκορ. κατάλ. *-icu*, μὲ τὴ σημασία «μικρὸ τρίστενο». Ὡστόσο ἓνας τέτοιος ὑποκορ. τοπωνυμικός σχηματισμός, μολονότι εἶναι δυνατὸ νὰ δημιουργηθεῖ, δὲν εἶναι πιθανὸς καθὼς προϋποθέτει τὴν ὑπαρξη ἐνός «μεγάλου τριστένου», πράγμα τὸ ὁποῖο, ἀπ' ὅσο γινωρίζω, δὲν ὑπάρχει.

8. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 80-81.



ἡ Βλαχική γλῶσσα, ἀλλ' ἀνέκαθεν, κατὰ παράδοσιν τετριμμένως ἢ Ἑλληνική μετὰ πολλῶν ἀλβανικῶν λέξεων» καὶ «...κεῖται εἰς κοιλάδα καὶ διασχίζεται πρὸς τὰ κάτω μάλιστα ὑπὸ βαθέως λάκκου».

Τὸ χωριὸ μαρτυρεῖται μὲ τὸν τύπο Τριστεανίκον ἀπὸ τὸ 1319<sup>1</sup>.

Κατὰ τὸν Vasmer τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ νοτιοσλαβ. τοπν. *Trǔstěnikъ*<sup>2</sup> ἀπ' ὅπου προέκυψε ὁ ἀρχικὰ μαρτυρούμενος Τριστεανίκον μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔμ [ea(ia)] στὰ ἑλληνικά.

Τὸ *Trǔstěnikъ* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *trǔstь* «τὸ καλάμι»<sup>3</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ěнь*<sup>4</sup> > \**trǔstěнь* + κατάλ. -*ikъ* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι<sup>5</sup>.

Ἐκ τὸ *Τριστεανίκο(ν)* ὁ τύπος (N)τρεστενίκο μὲ ἀντικατάσταση τοῦ [ea] μὲ [e] ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τοῦ «τρία στενά» (βλ. σ. 233, σημ. 1).

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς μὲ τὸ παραπάνω τοπν. εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Τριστενίκου Μετόχιον* (Θεσσ.), *Δρεστενά* (Φωκ.-Πάτρα), *Τρεστενά* (Ἄρκ.), *Τρέστενικ* (Πέλλα), *Τρεστενίκα Μετόχιον* (Χαλκιδ.), *Τρεστενίτσα* (Ζίχνη)<sup>6</sup> καὶ *Τρέσταινα*<sup>7</sup>, ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Trǔstenik*, *Trstenička Reka*, *Trǔsta*, *Trsteno* (βουλγ.), *Trsténik*, *Trstenica* (σερβοκρ.), *Trstenik* (γιουγκ. Μακεδ.), *Tersteniko* (Ἰστρία), *Trǐti*, *Trsteniče* (τσεχ.), *Trzcinka*, *Trzciana* (οὐκρ.), *Trostjanka* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>, ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ: *Trestenicul*, *Guva Trestiei*, *Trestioara* κλπ.<sup>9</sup> καὶ ἀπὸ τὴν Ἀλβανία: *Dresteniky*<sup>10</sup>.

### Ἄστανίτσα, ἢ [zn ostanítsa] - (37)

Ἄστανίτσα κοινότητα στὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας γνωστῆς καὶ μὲ τὴν ἐπίσημη ὄνομασία Ἄστανόχωρι (μετον. 2.12.1929).

1. Πρόκειται γιὰ τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου Β' (βλ. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304).

2. Vasmer, 32-33.

3. Miklosich, 364.

4. Miklosich, *Bildung*, 211.

5. Miklosich, *Bildung*, 208· τοῦ ἴδιου, *Stammbildungslehre*, 246.

6. Vasmer, 98, 115, 133, 159, 201, 213, 222.

7. Weigand, 16.

8. Vasmer, 33· Duridanov, 82· Miklosich, *Bildung*, 332· Šmilauer, 184.

9. Iordan, *Topon. romîn.*, 103.

10. Seliščev, 58, 248.



Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ὁ Vasmer<sup>1</sup> θεωρεῖ «χωρὶς ἀμφιβολία σλαβικό», προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. ο(бъ) «περὶ»<sup>2</sup> καὶ τὸ σλαβ. *stanica* (< *stanь* «τόπος στάθμευσης // στρατόπεδο // κατοικία // σκηνή // στάβλος κλπ.»<sup>3</sup> + τὴ σλαβ. τοπωνυμική - ὑποκορ. κατάλ. -ica<sup>4</sup>).

Πβ. καὶ τὰ σχετικὰ τοπν.:

ο(бъ): *Oslanovec*, *Oboki* (βουλγ.), *Ogranička*, *Obozna* (γιουγκ. Μακ.), *Obrež*, *Obršani* (σερβοκρ.), *Obrežje*, *Obrh* (σλοβ.), *Ochodnica* (σλοβακ.), *Oblivok* (οὐκρ.), *Obozerskaja* (ρωσ.)<sup>5</sup> κλπ.

*stanь*: *Stanovec* (βουλγ.), *Stanci* (γιουγκ. Μακ.), *Stanovo*, *Stanište* (σερβοκρ.), *Stanič*, *Stan*, *Staniše* (σλοβ.), *Stanoviště* (τσεχ.), *Stanowisko*, *Stany*, *Stanica*, *Stanowice* (πολ.), *Karalěj Stan* (λευκορ.), *Stanovoe* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>

### Πάδες, οἱ (sts pádes / la pádz) - [43]

Ἵονομασία χωριοῦ μὲ βλαχόφωνους κατοίκους στὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς χαράδρας πού διαρρέεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ Ἰάω. Τὸ τοπν. στὸ στόμα τῶν βλαχόφωνων μὲ τὸν τύπο *Pádz*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. *πάδη*, ἢ «ἐπιφάνεια ἐπίπεδη καὶ ὁμαλὴ στὴ μέση κατωφέρειας»<sup>7</sup> κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ σλαβ. *padь* «τὸ ἴδιο<sup>8</sup>, καὶ ὄχι κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ σλαβ. προσηγ., ὅπως ἐτυμολογεῖ τὸ τοπν. ὁ Vasmer<sup>9</sup>.

Ἡ λ. ὡς δάνειο καὶ στὴν ἀρομουνική, ὅπου οὐσ. *páde* «τὸ ἐπίπεδο μέρος» καὶ τὸ ἐπίρρ. *pade* «κάτω, χαμηλά»<sup>10</sup>.

Ἵ ἄρομ. τύπος τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν πληθ. *pádz* τοῦ παραπάνω ἄρομ. οὐσιαστικοῦ<sup>11</sup>.

1. Vasmer, 46.

2. Βλ. Malingoudis, *Studien*, 80 (λ. *Otoka*).

3. Miklosich, 319, στὸ λ. *sta 2*· Šmilauer, 169.

4. Malingoudis, *Studien*, 33, στὸ λ. *Dubica*· Miklosich, *Bildung*, 210.

5. Šmilauer, 130.

6. Miklosich, *Bildung*, 320· Šmilauer, 169.

7. Μπόγκας 1, 287· πβ. ἀκόμη καὶ τὸ δάνειο *πρόπαντη*, ἢ «γκρεμὸς, βάραθρο» (< σλαβ. *propadь* «τὸ ἴδιο») ἀπὸ τὴ Μάνη (Malingoudis, *Studien*, 90).

8. Miklosich, 229, λ. *pad-*.

9. Vasmer, 46.

10. Parahagi, 940.

11. Ὅπως σημειώθηκε καὶ παραπάνω (στὸ λ. *Μέρου*, σ. 192, σημ. 1) δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ διακρίνει σὲ ταυτόσημα ἄρομ./έλλ. τοπν. ποιὸς εἶναι ὁ ἀρχικὸς τύπος καὶ ποιὸς ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ ἄλλου.



Μὲ τὸ οὖσ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στὸν ἑλληνικὸ χῶρο, ὅπως: *Πάδη*, ἢ (Ζαγ. - Ἴασπροπόταμο), *Πάδε* (Κόνιτσα-Ἴασπροπόταμο), *Πάδες* (Ζαγ.-Κατσανοχώρια 2x) *Παδίτσα*, ἢ (Κόρινθος), *Παντίκα* (Ζαγ.)<sup>1</sup> καὶ τὰ περιφρ. ἢ σύνθετα: τὸ *Γεφύρι στὴν Πάδη*, *Πάδη τοῦ Σιώτα*, ἢ (Κατσανοχώρια), *Πάντε Ἰαρμπινέσου*, *Πάντε αλ Δαγγόπουλου*, *Πάντε Λισόρλουι*, *Πάντε αλ Μούσκα*, *Πάντε αλ Ντούμα*, *Πάντε Λούγκα*, *Πάντε Μάρε*, *Πιντιλάγια*, *Πάντε Σαντάνλουι* (Ζαγ.) κλπ.<sup>2</sup>.

### Παίτουניά / Παίδουνιά, ἢ [zd baĩtun'á / zd baĩdun'á] - (332)

Ἵονομασία μικροῦ οἰκισμοῦ, συνοικισμοῦ παλαιότερα τῆς *Πογδὸριανης* (ἐπίσ. Ἴανω *Παρακάλαμος*), στοὺς πρόποδες τοῦ ὑψώματος *Παλιογκρίμπιανη* (ὑψόμ. 932 μ.). Στὸ ΣΣΕΔΚ τὸ τοπν. ἀναφέρεται μὲ τὸν τύπο *Παηδονιά*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *radь* «ἀπόκρημος τόπος» (< *rad-* «πέφτω»)³ καὶ τὴν κατάλ. *-ynja* (*-ynь*)⁴ μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *d* μὲ [t/d]⁵ καὶ τοῦ σλαβ. γ μὲ [u] στὴν ἑλλ.<sup>6</sup>, κατέβασμα τοῦ τόνου κατὰ τοὺς ἑλλ. σχηματισμοὺς περιεκτικῶν τοπν. σὲ *-ωνιά*⁷ καὶ ἀνάπτυξη ἑνὸς μεσοσυλλαβικοῦ [-i-]⁸ πιθανῶς παρετυμολογικὰ πρὸς τὴ λ. *ἀηδό-*

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 344· Λαζάνη, *Κατσανοχ. 1*, 868, 1063· Χατζηγάκη, *Ἴασπροπόταμο*, 152· Vasmer, 125.

2. Λαζάνη, *Κατσανοχ. 1*, 673, 1063· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 567, 584, 604, 614, 629, 633, 634, 637, 646.

3. Miklosich, 229· Vasmer, *REW* 2, 300.

4. Κατὰ τὸν Miklosich (*Bildung*, 212) μὲ τὴν κατάλ. σχηματίζονται ἐπιθετικοὶ τύποι. Βλ. καὶ Miklosich, *Stammbildungslehre*, 143· Vasmer, 308.

5. Βλ. Vasmer, 294 καὶ Malingoudis, *Studien*, 146.

6. Κατὰ τὸν Vasmer (σ. 277) ἡ διαφορετικὴ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. γ στὰ σλαβ. τοπν. τῆς Ἑλλάδας ὀφείλεται στὸ χρόνο τῆς ὀνοματοθεσίας. Ἴεται στὰ παλαιότερα τοπν. ἔχουμε τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. γ μὲ [u], ἐνῶ στὰ νεότερα μὲ [i] (βλ. καὶ Weigand, 19 κέξ.). Κατὰ τὸν Malingoudis ὁμοῦς (*Studien*, 139 κέξ.) ἡ ἐξέλιξη τοῦ γ σὲ *i* ἔχει ἤδη συντελεστεῖ στίς νοτιοσλαβικὲς γλώσσες, ἡ δὲ ἐμφάνιση στὴν Ἑλλάδα φθόγγου [u] στὴ θέση τοῦ σλαβ. γ ὀφείλεται σὲ ἐπίδραση τῆς φωνητικῆς τῆς ἀλβ. γλώσσας.

7. Ἰάμαντου, *Γλωσσ. ἔρ.*, 31-32· Andriotis, *Archaismen*, στὸ λ. *-ωνιά*.

8. Βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 129-130, ὅπου καὶ τὰ τοπν. *Σαϊδόνα* (ἀντὶ \**Σαδόνα*), *Βαϊδενίτσα* (ἀντὶ \**Βαδενίτσα*). Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [-i-], ποὺ πραγματοποιεῖται συνήθως μεταξὺ [a] ἢ [o] καὶ [d] ἐμφανίζεται καὶ σὲ προσηγ., ὅπως *βόιδι* (< *βόδι*), *ροῖδι* (< *ρόδι*), *χάιδι* (< *χάδι*) κλπ., στὰ ὁποῖα ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [-i-] ἀποδίδεται (βλ. Ἰανδριώτη, Ἴετυμ. λεξ., στὰ λ.) σὲ ὑποκοριστικούς τύπους τῆς ΑΕ γιὰ τὰ δύο πρῶτα: *βοῖδιον*, *ροῖδιον* ἀπ' ὅπου τὰ μεσν. *βόιδιν*, *ροῖδιν* τὸ δὲ τρίτο θεωρεῖται ὡς ἀποτέλεσμα συνεχ-





νι, ὅπως ἐξάλλου ὑποδηλώνει καὶ ὁ τύπος τοῦ τοπν. *Παηδονιά*.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὸ λ. *Πάδες, οί*.

### **Παλιοσέλι, τὸ [sto pa'osél'] - (42)**

᾽Ονομασία βλαχόφωνου χωριοῦ στὴ δεξιὰ πλευρὰ τῆς χαράδρας τοῦ ᾽Αώου.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *παλιός* καὶ τὸ σλαβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα *σελιό*, τὸ «τὸ περιβόλι, τὸ ἀγρόκτημα ποὺ εἶναι κοντὰ στὸ σπίτι»<sup>1</sup> (< σλαβ. *selo*: πβ. βουλγ. *selo* «σηκηνή, κατοικία // ἀγρός», σερβοκρ. *sélo*, σλοβ. *selo* «οἰκόπεδο, κατοικία, ἀγρόκτημα», ρωσ. *seló* «χωριό, ἐκκλησιαστικὴ ἔκταση κλπ.»<sup>2</sup> μὲ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴ σύνθεση (πβ. *προικιό-πανωπροίκι, χωριό-κεφαλοχώρι* κλπ.).

᾽Οχι σωστὴ, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>3</sup> στὸ σλαβ. \**Staro Selo* μὲ μετάφραση τοῦ α' μέρους.

᾽Απὸ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. σχηματίζονται συχνὰ τοπν., ὅπως *Σελιό*, τὸ (Ζαγ. 5x, Ἰωάνν. 2x, Ἄρτα κλπ.), *Σελιά*, τὰ (Ζαγ. 3x κλπ.)<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χωρὸς: *Novoselo* (βουλγ.), *Selci* (γιουγκ. Μακ.), *Seostica*, *Selce*, *Selnica*, *Selnik*, *Selъna*, *Veliko Selo* (σερβοκρ.), *Podselo*, *Sela*, *Selčani* (σλοβ.), *Sedličná* (σλοβακ.), *Sedlo*, *Sedlec*, *Sedlice* (τσεχ.), *Siedlec* (πολ.), *Selište* (οὐκρ.), *Staroe Sjalo* (λευκορ.), *Novoselka* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### **Παλιοχώρι Μπότσαρη, τὸ [sto pa'ohóri] - (244)**

᾽Ονομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῆς Λάκκας Σούλι.

Τὸ περιφρ. τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σύνθετο *παλιοχώρι* (< ἐπίθ. *παλιός* + οὐσ. *χωριό* καὶ -*χώρι* στὴ σύνθεση) καὶ τὸ προσωπ. *Μπότσα-*

φορᾶς: τὸ *ἡγάδιον* > *τοιχάδι* > τὸ *χάιδι*. Γι' αὐτὸ πιστεύω πῶς ἡ ἐμφάνιση τοῦ μεσοσυλλαβικοῦ [-i-] ἔχει διαφορετικὴ κατὰ περίπτωσιν αἰτία ἀνάπτυξης. Ἰδιαίτερα δὲ γιὰ τὰ ξένης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο σημασιολογικὰ σκοτεινὰ, τοπν. ἡ ἀνάπτυξη τοῦ [-i-] πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ παρετυμολογία. Πβ. καὶ τὸ ὕδρων. *Βοϊδόματης* ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου ποὺ εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὰ σλαβ. *voda* + *mati* μὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς λ. *βόιδι*.

1. Μπόγκας 2, 245.

2. Miklosich, 289, λ. *sedo*· Vasmer, *REW* 2, 606.

3. Vasmer, 46.

4. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 347.

5. Miklosich, *Bildung*, 313· Šmilauer, 158-159.



ρης. Τὸ β' μέρος τῆς περιφρ., τὸ προσωπ. *Μπότσαρης* (βλ. σχετικά στὸ τοπν. Ἰαλοχώρι *Μπότσαρη*), γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ τὸ χωριὸ ἰδιαίτερα' πρὸς τὸ *Παλιοχώρι Σιράκου*.

**Παλιοχώρι Σιράκου, τὸ [stu pa'liu'hór] - (122)**

Ἰονομασία χωριοῦ στὰ πλησιόχωρα τῆς κοινότητος *Σιράκο* (βλ. τοπν.).

**Πάπιγκο, τὸ [stu pápingu] - (48)**

Ἰονομασία δύο οἰκισμῶν ποὺ συναποτελοῦν τὴν κοινότητα τοῦ Παπίγκου, τὸ *Μεγάλο* καὶ τὸ *Μικρὸ Πάπιγκο*, σὲ ἀπόσταση 2 χιλιομέτρων μεταξύ τους. Βρίσκονται στὶς ὑπώρειες τοῦ βουνοῦ *Ραδόβολη*.

Χρήσιμα καὶ διαφωτιστικὰ εἶναι ὅσα ἀναφέρει ὁ Βρανούσης<sup>2</sup> γιὰ τὸ Πάπιγκο καὶ τὴν εὐρύτερη περιοχὴ κατὰ τὸν Μεσαίωνα:

«Ἡ ἄχωρα τοῦ Παπίγκου» ἦτο κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας εὐρεῖα περιφέρεια περὶ τὴν σημερινὴν κώμην Πάπιγκον καὶ τὸ ὁμώνυμον ὄρος...»<sup>3</sup>. Καὶ συνεχίζει: «Οἱ Παπιγκινοὶ ὑπὸ ἰδίου ἀρχοντα ἀπετέλουν ὑπολογίσιμον παράγοντα εἰς τοὺς τοπικοὺς ἀγῶνας τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰῶνος. Εἶναι χαρακτηριστικὸ τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ οἱ κάτω τοῦ Παπίγκου κοιλάδες... πολὺ πρὸ τοῦ 1400 ὑποκύπτουν εἰς Ἀλβανοὺς τοπάρχας, ...οἱ Παπιγκινοὶ ἀνθίστανται ἐπὶ δεκαετίας ὀλοκλήρους...» καὶ παρακάτω: «Ἡ τουρκικὴ κατάκτησις εὐρῆκε τὴν περιοχὴν τοῦ Παπίγκου ὑπὸ ἰδιότυπον στρατιωτικὴν καὶ διοικητικὴν συγκρότησιν ἡμιαυ-

1. Μὲ τὸ ὄνομα *Παλιοχώρι* εἶναι γνωστὰ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ *Παλιοχώρι Σιράκου*, 3 ἐγκαταλειμμένοι οἰκισμοὶ στὶς κοινοτικὲς περιοχὰς τῶν χωριῶν *Θεριακίσι*, *Κοπάνη* καὶ *Λεσιανὰ* (ἐπίσ. Ἰαβγό).

2. Βρανούση, *Χρον. Ἠλείου*, 180-184.

3. Ἀκόμη καὶ σήμερα οἱ κάτοικοι τῶν βλαχόφωνων χωριῶν *Λεσινίτσα* καὶ *Ντομπρίνοβο* ποὺ βρίσκονται στὶς ΒΑ ὑπώρειες τῆς *Γκαμήλας* (τμῆμα τῆς εἶναι ἡ *Ραδόβολη*) μὲ τὸ τοπν. *Πάπιγκο* ὀνομάζουσι καὶ τὸν ὄρεινὸ ὄγκο τῆς *Γκαμήλας*.

Πιθανῶς ἀρχικὰ τὸ τοπν. δόθηκε στοὺς ὄρεινοὺς ὄγκους ἀπ' ὄπου προέκυψε καὶ ἡ ὀνομασία τῶν δύο οἰκισμῶν. Σὲ ἀντίθετη περίπτωσι (οἰκωνύμιον → ὄρωνύμιον) τὸ ὄνομα τοῦ βουνοῦ ἔπρεπε νὰ δοθεῖ μὲ ἓνα παράγωγο ἐπιθ.: *Παπιγκινό*, *Παπιγκιώτικο* κλπ., ἐνν. *βουνό*, καὶ ὄχι *Πάπιγκο*.

Σήμερα ὡστόσο οἱ κάτοικοι τῆς Ἰαρτσίστας καὶ γενικότερα τῶν χωριῶν τῆς λεκάνης τοῦ Βοῖδομάτη χρησιμοποιοῦν τοὺς παραπάνω ἐπιθετ. τύπους γιὰ τὰ βουνὰ τοῦ Παπίγκου, ἀφοῦ ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ἔχει ἐπισκιάσει τὴν ἀρχικὴ ὀνομασία τοῦ βουνοῦ.



τονομίας, τῆς ὁποίας τὸ καθεστῶς διετηρήθη, φαίνεται, ὑπὸ ὠρισμένας μορφὰς καὶ κατὰ τὴν πρώτην περίοδον τῆς τουρκοκρατίας» καὶ συμπεραίνει: «Ὅθεν, ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὰ πράγματα τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀραβαντινοῦ ὅτι ἡ χώρα τοῦ Παπίγκου ἐσήμαινε μεταξὺ τῶν αὐτόνομων χωρῶν τῆς μεσαιωνικῆς Ἠπείρου».

Τὸ τοπν.<sup>1</sup> πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἄλβ. σχηματισμὸς καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ σύνθεση τοῦ ἄλβ. στερητικοῦ μορίου *pa*<sup>2</sup> καὶ τοῦ οὐσ. *repɔ*, -u «τὸ ἐνέχυρο // ὁ ὄμηρος»<sup>3</sup>. Εἶναι δύσκολο νὰ διακριθῶσι κανεὶς τις ἱστορικές συνθήκες οἱ ὁποῖες συντέλεσαν στὴ δημιουργία τοῦ τοπωνυμίου.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ καὶ τὸ ὄρωνύμιο τῆς Ἀλβανίας *Maja e Paringu*<sup>4</sup> («ἡ κορυφή τοῦ *Paringu*») ποὺ βρίσκεται περίπου 31 χιλιόμετρα ΒΔ τοῦ Παπίγκου καὶ περίπου 14 χιλιόμετρα ΝΑ τῆς Πρεμετῆς<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τοπν. *Παπίγκι* «κορυφή τοῦ βουνοῦ Νεμέρτζικα»<sup>6</sup> στὰ ἑλληνοαλβανικά σύνορα.

### Παρακάλαμος, ὁ [stum barakálamu] - (330)

Ὄνομασία ἀρκετὰ πολυάνθρωπης, γιὰ τὰ δεδομένα τοῦ Νομοῦ, κοι-

1. Τὸ τοπν. τοῦ Ζαγορίου γιὰ λόγους φωνητικῶν ἀλλὰ καὶ σημασιολογικῶν δὲν θὰ μπορούσε νὰ συναφθεῖ μὲ τὸ ἠχητικὰ παρόμοιο τοπν. *Παπ(π)ίκιον* (ὄρος) < προσωπ. *Παππίκιος* (βλ. Στ. Κυριακίδου, «Τὸ Παππίκιον ὄρος» *Ἀθηνᾶ* 35 [1924] 219 καὶ Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 568).

Ἡ ἐρμηνεία, τέλος, τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν Παπαϊωάννου (Ἰω. Παπαϊωάννου, *Τὸ Πάπιγκο*, Θεσσαλονίκη 1987, τ. 2, 52 κέξ.) εἶναι τουλάχιστον ἀπίθανη.

2. Τὸ ἄλβ. *pa-*, ἀντίστοιχο τοῦ ἑλλ. *ἀ(ν)-*, συνάπτεται κυρίως μὲ ἀφηρημένα οὐσ. ποὺ δηλώνουν μιὰ ἰδιότητα καὶ λήγουν σὲ *-i*: *paaftesi* «ἀνικανότητα» (*aftësi*), *pasiguri* «ἀνασφάλεια» (*siguri*) κλπ., μὲ ἐπίθετα, κυρίως σὲ *-shëm*, καὶ μετοχές. Ὅσο ὅσο συνδέεται μὲ οὐσ. ἢ ἐπίθ. καὶ ἄλλων κατηγοριῶν: *apë* «μέρος», → *i raapë* «ἀχανής», *fat* «μοίρα, τύχη» → *i pafat* «ἄτυχος», *shpirt* → *i pashpirt* «ἄψυχος» κλπ.

3. Γκίνης, 308. Ἡ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. *pignus* «τὸ ἴδιο» (βλ. B. Demiraj, *Albanische Etymologien*, Amsterdam - Atlanta 1997, 315· Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden-Boston-Köln 1998, 315).

4. Σχηματισμὸς στὴν ἄλβ. τῆς γεν. ἐν. τῶν οὐσ. σὲ *-u*.

5. Soustal, 226. Δὲν ἀποκλείεται τὸ τοπν. τοῦ Ζαγορίου νὰ εἶναι μεταφορὰ (φαινόμενο συχνὸ στὴν ὀνοματοθεσία) τοῦ ἄλβ. τοπν. *Paringu(t)* ἀπὸ ἄλβανοὺς ἐποίκους ἢ ἐπιδρομεῖς κατὰ τὸ παρελθόν. Πβ. ἀκόμη ἓνα ζεῦγος ὄρωνυμιῶν ποὺ συναντιοῦνται στὸν ἄλβανόφωνο καὶ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Τομορ* καὶ *Τόμαρος* (Ant. Mayer, *Die Sprache den alten Illyrier*, Wien 1957, τ. 1, 341).

6. Ἰω. Παπαϊωάννου, *Τὸ Πάπιγκο*, Θεσσαλονίκη 1987, τ. 2, 54.



νότητας (μέ πληθυσμό άνω τών 1000 κατοίκων), στη δεξιά όχθη του Γορμού, παραποτάμου του Καλαμά. Έσφαλμένη ή πληροφορία που μās δίνει τó ΣΣΕΔΚ ότι Παρακάλαμος, τέως Πογδόριανη και Πογδόριανη, νύν Παρακάλαμος παράλληλα πρòς τόν τύπο Άνω Παρακάλαμος<sup>1</sup>. Σύμφωνα με τούς πληροφορητές άρχικός οίκισμός υπήρξε ή Πογδόριανη που βρίσκεται στις ύψωρειες του ύψώματος Παλιογκρόμπιανη, οίκισμός που είχε τά ύποστατικά του, τά «άχούρια» για τες γεωργικές ένασχολήσεις τών κατοίκων του στον εύφορο κάμπο του Γορμού, στη θέση που ήταν γνωστή με τó όνομα Καλύβια<sup>2</sup>. Και στο ΣΣΕΔΚ<sup>3</sup> ó Παρακάλαμος έμφανίζεται ως συνοικισμός της Πογδόριανης στην άπογραφή του 1928. Άπό τότε και έφόσον προέκυψε ή νέα όνομασία Παρακάλαμος (για τά Καλύβια) μετονομάσθηκε και ή άρχική Πογδόριανη σε Άνω Παρακάλαμο (μετον. 20.8.1927).

Γίνεται λοιπόν φανερό από την «ίστορία» τών όνομασιών και τών μετονομασιών, πώς τó τοπν. Παρακάλαμος είναι μία νεότερη όνομασία και μάλλον «γραφειακό» κατασκευάσμα. Είναι ένα σύνθετο τοπν. του όποιου τά δύο συνθετικά μέρη όδηγούν στην πρόθ. παρά και στο τοπν. Καλαμάς. Όστόσο μιá τέτοια σύνθεση θά έπρεπε να είχε ως άποτέλεσμα τόν τύπο: \*Παρακαλαμάς (πβ. τά παρόμοια σύνθετα: βαρελάς-κρασοβαρελάς, γιακάς-χαρτογιακάς, γιδάς-κλεφτογιδάς, ντουνιας-παλιοντουνιας κλπ.). Γι' αυτό ως β' συνθετ. πρέπει να θεωρηθεί ένα προσηγ. (ή τοπν. τó όποιο δέν θυμοούνται οί σύγχρονοι) όπως: καλαμιά (πβ. καρδιά-άκαρδος, κακόκαρδος, καλόκαρδος, κοιλιά-έφτάκοιλος κλπ.<sup>4</sup>), καλάμι, κάλαμος κλπ.

### Πάτερο, τó [stu rátiɣu] - (135)

Όνομασία του πολυανθρωπότερου από τούς 4 συνοικισμούς που άπαρτίζουν την κοινότητα Φορτώσι.

1. Βλ. ΣΣΕΔΚ, 682, 683 και 670 αντίστοιχα.

2. Σε πολλές κοινότητες βρίσκεται τó τοπν. για να δηλώσει τόπο με παρόμοια χρήση. Στην περίπτωση της Πογδόριανης χαρακτηριστικό είναι ότι ό δάσκαλος του χωριού μάθαινε τούς μαθητές του να γράφουν στα τετράδια μέχρι τó 1927: έν Καλυβίους Πογδόριανης και μετά τó 1927 έν Καλυβίους Παρακαλάμου (βλ. Α. Γκόγκου, Είσαγωγή στην Ιστορία του Παρακαλάμου, Άθήνα-Γιάννινα 1993, 29).

3. ΣΣΕΔΚ, 370-371.

4. G. N. Chatzidakis, «Τοίος-τέτοιος und Verwandtes», *Indogermanische Forschungen* 32 (1913) 356.



Κατὰ τὸν Λαζάνη<sup>1</sup> τὸ τοπν. συνηθίζεται καὶ μὲ τοὺς τύπους: ἡ Πάτερ καὶ στ' Πάτηρ.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. Πάτερος<sup>2</sup> μὲ μεταπλασμὸ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. χωριό. Ὁ τύπος σὲ θηλ. γένος μὲ μεταπλασμὸ ἢ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὖσ. περιοχῆ, θέση κλπ.<sup>3</sup> ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου τύπου στὴ γεν.: [st rátir] (= στοῦ Πάτερου) ποὺ θεωρήθηκε ὡς αἰτ. θηλ. (= στὴν Πάτερη).

Τὸ ἐπών. Πάτερος σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὖσ. τῆς κοινῆς ΝΕ: πάτερο, τὸ «ξυλίνη δοκὸς ἐκ τῶν ὑποβασταζουσῶν τὸ πάτωμα ἢ τὴν στέγη» (< πατερό, ὄψ. μεσν. πατερόν < πάτος «ξύλον πατώματος» + κατάλ. -ερόν)<sup>4</sup>.

### Πεκλάρι, τὸ [sto piklár] - (25)

Ὄνομασία χωριοῦ, 7 χμ. ΒΑ τῆς Κόνιτσας, γνωστοῦ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Πηγὴ (μετον. 20.9.1955). Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἀρχικὰ ἦταν ἐγκατεστημένοι σὲ δυὸ μικρότερους οἰκισμοὺς στὶς θέσεις Πλάκα καὶ Μπούτση ἀπ' ὅπου μετακινήθηκαν στὴ σημερινὴ θέση λόγω τῶν τουρκοαλβανικῶν ἐπιδρομῶν.

Τὸ τοπν. πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *pekľь* «ἡ φωτιά, ἡ κόλαση // τὸ φουγάρο»<sup>5</sup> καὶ τὴν κατάλ. -arь μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ὀνόματα ποὺ δηλώνουν τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα<sup>6</sup>. πβ. καὶ ἀρχ. σερβ. *pekľarь*<sup>7</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιαις ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Pьkľenica* (βουλγ.), *Pekolnik* (γιουγκ. Μακ.), *Paklenica*, *Paklena*, *Paklje*, *Pakljenje*, *Pakljenjača* (σερβοκρ.), *Pekel*, *Peklenica* (σλοβ.), *Peklina* (σλο-

1. Λαζάνη, *Κατσανοχ.* 2, 81.

2. Ἀντιχάρισμα, 174.

3. Πχ. ἀπὸ ἀρχικὸ τοπν. στοῦ Πάτερου τῆ βρύση: [st rátir d nr̩s > i rátir]. Πβ. καὶ τοπν. *Κατσίκη*, ἢ < στοῦ *Κατσίκη* τῆ βρύση, *Λιάπη* (ὄνομασία χωριοῦ) < στοῦ *Λιάπη* κλπ. (Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 371, 374).

4. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὴ λ. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ. ἢ λ. εἶναι ἐπίσης σὲ χρῆση στὴν Ἠπειρο (Κοκκινιά Θεσπρωτίας), ὅπου *πάτερο*, τὸ «τὸ πατόξυλο» (βλ. *HX* 20-21 [1976-1977] 402).

5. Miklosich, 270 Vasmer, *REW* 2, 330. Κατὰ τὸν Miklosich (*Bildung*, 305) οἱ σημασίες «κόλαση, τάρταρα» ποὺ ἔχει ἡ λ. ἀποκλείονται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπωνυμίων. Ὁ ἴδιος παραθέτει τὰ τοπν. *Peklena*, *Peklene*, *Peklenica* ὡς τοποθεσίες μὲ θειοῦχες πηγές.

6. Miklosich, *Bildung*, 211. Βλ. καὶ Vasmer, 303.

7. Miklosich, 270.



βακ.), *Peklo* (τσεχ.), *Piekło, Piekiełnica* (πολ.), *Pekeľnaja* (ουκραν.), *Peklino* (λευκορ.) κλπ.<sup>1</sup>.

### Πέραμα, τὸ [stu pérama] - (280)

Ἵονομασία χωριοῦ στοῦ Β-ΒΔ ἄκρο τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων. Παλιότερα, πρὶν ἢ στάθμη τῆς λίμνης φθάσει στοῦ σημερινό χαμηλό ἐπίπεδο, ὁ δρόμος ποῦ ὀδηγοῦσε ἀπὸ τὰ Γιάννινα πρὸς τὸ χωριὸ περνοῦσε πάνω σὲ ἀνάχωμα ποῦ ὑψωνόταν μέσα στὰ νερὰ τῆς λίμνης. Τὸ ἔθνικὸ [*piramh'ót-s, piramh'ót-sa*] (= Περαιμώτης, -ιώτισσα)<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ οὖσ. τῆς κοινῆς ΝΕ *πέραμα*, τὸ (μετγν. *πέραμα*, τὸ) «ἡ διάβαση σὲ ποτάμι ἢ πορθμὸ // ἡ διαπεραίωση // τὸ πλοιοἄριο ποῦ ἐκτελεῖ τὴ διάβαση μεταξὺ τῶν ὀχθῶν λίμνης ἢ ποταμοῦ // ἡ ἀπέναντι, ἡ κοντινὴ παραλία» κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ ρ. *περῶ* καὶ τὴν κατάλ. μεταρρηματικῶν οὖσ. -μα<sup>3</sup>.

### Περάτη, ἡ [zd birát] - (207)

Ἵονομασία χωριοῦ τῶν Γραμμενοχωρίων ποῦ συνηθίζεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Περάτι*, τὸ. ἽΟ κάτοικος [*piratát-s, piratát-sa*] (= Περαιτάτης, Περαιτάτισσα)<sup>4</sup>.

Κατὰ τὸν Παπαγεωργίου<sup>5</sup>, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει σχετικὴ παράδοση γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ χωριοῦ, τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Περάτης* ποῦ ἦταν «... κάποιος τσέλιγκας ποῦ ἡ καταγωγή του ἦταν ἀπὸ τὸ Πέραμα Ἰωαννίνων»<sup>6</sup>.

1. Miklosich, *Bildung*. 305. Šmilauer, 149.

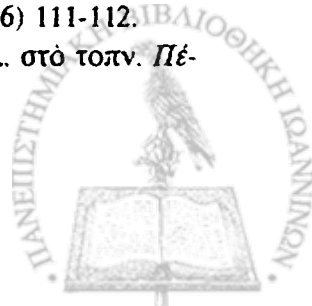
2. Κακῶς κατὰ τὴ γνώμη μου ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Μπόγκα (1, 300) τὸ *Περάτης* ὡς ἔθνικὸ ποῦ δηλώνει τὸν κάτοικο τοῦ Περαιμάτος. Αὐτὸ μᾶλλον ὀφείλεται σὲ σύγχυση τοῦ ἔθνικου πρὸς τὸ ἐπαγγελματικὸ *περάτης* (< *περαιτής* < ρ. *περῶ*) «ὁ πορθμεὺς» καθ' ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πορθμεῦα χαρακτηρίζε σὲ παλιότερες ἐποχὲς τὸν κάτοικο τοῦ χωριοῦ. Ἵνισχυτικὸ δὲ τῆς ἄποψης ὅτι τὸ *Περάτης* δὲν εἶναι ἔθνικὸ ἀποτελεῖ καὶ τὸ γεγονός ὅτι δὲν σχηματίζεται ἀντίστοιχο θηλυκὸ.

3. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ. ἽΑνδριώτη, ἽΕτυμ. *λεξ.*, στή λ.

4. ἽΟ τύπος τοῦ ἔθνικου *Περαιιώτης*, τὸν ὁποῖο ἀναφέρει ὁ Μπόγκας (1, 300), εἶναι στοῦ στόμα τῶν Γιαννιωτῶν γιὰ τοὺς κατοίκους τῆς Περαιτής. ἽΑντίθετα ὀπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Μπέττης (Σ. Μπέττης, «Πῶς μιλοῦν στὰ Γραμμενοχώρια», *ΗΕ* 14[1965] 132) οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, ὀπως καὶ οἱ κάτοικοι τῶν Γραμμενοχωρίων, ἀποκαλοῦν ἑαυτοὺς *Περαιιάτες*. Νομίζω πῶς ὁ τύπος *Περαιιάτης* εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ γνήσιος.

5. Α. Παπαγεωργίου, «Τοπωνυμικὸ τοῦ χωριοῦ Περαιτή Ἰωαννίνων» ἽΕπιστημονικὴ Ἵεπετηρίς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Παν/μίου Ἰωαννίνων ΔΩΔΩΝΗ 5 (1976) 111-112.

6. Γιὰ τὸ ὅτι ἡ λ. *Περαιτής* δὲν εἶναι ἔθνικὸ ἀλλὰ ἐπαγγελματικὸ βλ. στοῦ τοπν. *Πέραμα*, σημ. 2.



Ἡ ἐκφορὰ τοῦ τοπν. «*ἔρχομι ἀπ' τ' Πιράτ'*» ὑποδηλώνει ἓνα κυριῶν. τοπν. τὸ ὁποῖο προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Περάτης*. Τὸ τελευταῖο μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ οὐσ. *περάτης*, ὁ «ὁ πορθμεύς»<sup>1</sup>, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ προέρχεται καὶ ἀπὸ τὸ τοπν. *Berati*<sup>2</sup> τῆς Βορ. Ἡπείρου. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ συνήθεια τῶν Ἀρβανιτῶν νὰ σχηματίζουν ἔθνικὰ χωρὶς παραγωγικὲς καταλήξεις<sup>3</sup>.

Ἀποφασιστικὸ ὡστόσο ρόλο γιὰ τὴν προέλευση τοῦ προσωπ. καὶ ἔμμεσα τοῦ τοπν. ἔχει, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ τρόπος σχηματισμοῦ τοῦ ἔθνικοῦ (*Περατάτης*, -ισσα) τὸ ὁποῖο σχηματίζεται μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. -at (καὶ ἔναρθρα -ati) γιὰ νὰ δηλώσει τοὺς κατοίκους τοῦ τόπου ἢ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρονται στὸ θέμα<sup>4</sup>.

Οἱ τύποι τοῦ τοπν. σὲ θηλ. ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λ.: *περιοχή*, *θέση*, *διαμονή* ἢ ἀπὸ σύγχυση τῆς ἐμπρόθετης ἐκφορᾶς: [*st pirát*] = στοῦ Περάτη / στὴν Περάτη. Ὁ οὐδ. τύπος ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῆς λ. *χωριό*.

### Περίβλεπτος, ἡ [zm birílift] - (285)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴ Δ πλαγιά τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι. Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. *περίβλεπτος*, ὁ/ῆ «ὁ πανταχόθεν βλεπόμενος, περίοπτος» καὶ μεταφορικὰ «ὁ ἐπιφανῆς, ὁ ἔξοχος» Ὁ θηλ. τύπος τοῦ ἐπιθ. καὶ ὡς τιμητικὴ προσωνυμία τῆς Παναγίας<sup>5</sup>. Τὸ ἐπίθ. κατὰ παράλειψη τῶν οὐσ. *θέση*, *ἐκκλησία* κλπ.

1. Παπαγεωργίου, δ.π.

2. Τὸ τοπν. *Berati* πρέπει νὰ συναφθεῖ μὲ τὸ τουρκ. δάνειο τῆς ἄλβ. *berat* «δίπλωμα» (Meyer, *EW alb. Spr.*, 32) < τουρκ. *berat -ti* «ἐπιστολὴ διορισμοῦ, ἔγγραφο παραχώρησης, δανεισμοῦ, δίπλωμα» (Steuerwald, 108). Πβ. καὶ σὲ παλιότερα ἑλλ. κείμενα: *βεράτι* ἢ *μπεράτι*, τὸ «τὸ σουλτανικὸ διάταγμα μὲ τὸ ὁποῖο ἐχορηγεῖτο προνόμιο» καὶ *μπερατλήδες* ἢ *βερατλήδες*, οἱ «οἱ ἐπίτιμοι διερμηνεῖς στὴν Ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία... οἱ ὁποῖοι ἠγόραζον ἐν μπεράτιον ... τοῦτο δὲν ἐχρησίμευεν αὐτοῖς ἵνα ἐκτελῶσι χρῆμα διερμηνέως Πρεσβείας ἢ Προξενείου, ἀλλὰ μόνον ἵνα συμμετέχωσι τῶν προνομίων καὶ τῶν ἀτελειῶν...» (Μπόγκα, *Τουρκ. λέξεις*, 18 καὶ 75).

3. Βλ. Τριανταφυλλίδη, 34-35.

4. Ἡ κατάλ. -άτης ἀπὸ ἀρχαῖα πρωτόκλιτα σὲ -α, ἔπαψε πλέον νὰ ἔχει παραγωγικὴ δύναμη. Ἐμφανίζεται μόνον μὲ τὸν τύπο -ιάτης στὴ ΝΕ ὡς κατάλ. ἔθνικῶν (βλ. Γ. Χατζιδάκη, «Ἐτυμολογικὰ καὶ τεχνολογικὰ», Ἀθηνᾶ 28 [1916], ΛΑ 105-107). Γιὰ τὴν ἄλβ. κατάλ. βλ. Φουρίκη, Ἀττικὴ 41, 171 καὶ Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 58, σημ. 1.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.



Ὁ φωνητικός τύπος τοῦ τοπν. [pírɪlɪft] σχηματίστηκε με ἀνομοιωτική ἀποβολή τοῦ χειλικοῦ [v]: [vɪ-ft > ɪ-ft], με τροπή τοῦ [pt] σέ [ft] (ἀνομοίωση διάρκειας) καὶ ἀλλαγὴ τῆς κατάλ. -ος με τὴν -η, ἀφοῦ ἡ -ος δὲν γινόταν αἰσθητὴ ὡς κατάλ. θηλυκοῦ γένους.

### **Πεστιά, τὰ [sta písta] - (152)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Ξηροβουνίου. Ὁ Λαμπρίδης<sup>1</sup> ἀναφέρει τὸ χωριὸ με τὸν τύπο *Πεστιά*.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>2</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *pešty* (< *pektь*) «ὁ φούρνος» καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὶς σημασίες «βράχος // σπηλιά, βαθούλωμα»<sup>3</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. -ja (ἀρσ. -jь)<sup>4</sup>. Ἡ μετακίνηση τοῦ τόνου στὴν ἑλληνικὴ ἀπὸ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῶν ρηματ. ἐπιθ. σέ -(σ)τός.

Πβ. τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Πέστανη* (Πρεμετή), *Πεστιανά, τὰ* (ἼΑρτα), *Πέστανη* (περιοχὴς Μαργαριτίου Θεσπρωτίας, Τεπελένης, Πρεμετῆς), *Πέστιανη* (Μπεράτι, Μαλακάστρα)<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Peštane* (βουλγ.), *Peštani* (γιουγκ. Μακ.), *Peč, Pečka, Pečane* (σερβοκρ.), *Peč, Pečonje, Pečnik, Vranja Peč* (σλοβ.), *Piecky* (σλοβακ.), *Smolná Pec* (τσεχ.), *Czartowy Piec* (πολ.), *Peči* (οὔκρ.), *Peči* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>

Πβ. καὶ τοπν. *Μπεστιά, ἡ*.

### **Πέτρα, ἡ [zd bétra] - (88)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὸ ΝΑ ἄκρο τῆς περιοχῆς Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ *πέτρα, ἡ*. Ἡ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σέ δύο ἐπιμήκεις βράχους ποὺ ξεπερνοῦν σέ ὕψος τὰ 100 μ., πάνω στοὺς ὁποίους σώζονται ὑπολείμματα ἀρχαίων τειχῶν. Σήμε-  
ρα ἐκεῖ βρίσκεται ἡ ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Τριάδος.

### **Πετσάλι, τὸ / Πετσάλη, ἡ [stu pitsál / zd bitšál'] - (268/287)**

Με τὸ τοπν. ὀνομάζονται δύο χωριά, ἕνας οἰκισμὸς ποὺ διοικητικὰ

1. Λαμπρίδου, *Κουρ.-Τσαρκ.*, 20, σημ. 1.

2. Βλ. καὶ Vasmer, 46.

3. Miklosich, 234-235, λ. *pek-III*. Vasmer, *REW* 2, 352, λ. *pečь*.

4. Miklosich, *Bildung*, 207. Malingoudis, *Studien*, 153.

5. Λαμπρίδου, Ἄγαθοεργήματα 2, 235. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 324, 350, 370, 372, 380, 383.

6. Miklosich, *Bildung*, 295. Vasmer, 46. Šmilauer, 141.





άνηκει στην κοινότητα Κουρέντων και μιὰ κοινότητα στο 20. χμ. περίπου τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ ἀπὸ Γιάννινα πρὸς Κόνιτσα.

Τὸ τοπν. ποὺ συνηθίζεται καὶ γιὰ τὶς δυὸ περιπτώσεις τόσο σὲ οὐδ. ὄσο καὶ σὲ θηλ. γένος εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Πετσάλης*<sup>1</sup> μὲ μεταπλασμό: α) σὲ οὐδ. γένος, ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ.: *χωριό, χωράφι, κτῆμα* κλπ. καὶ β) σὲ θηλ. γένος ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λ. *περιοχή, θέση* κλπ. ἢ ἀπὸ σύγχυση τοῦ ἐμπρόθετου ἄρσ. τύπου στή γεν.: [*st pičsál'*] (= στοῦ Πετσάλη / στήν Πετσάλη).

Τὸ ἐπών. *Πετσάλης* πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *pečalь* «λύπη, θλίψη, φροντίδα»<sup>2</sup>.

### **Πυροβίτσκα, ἡ [zd biρονίτška] - (32)**

Ὀνομασία οἰκισμοῦ στήν ἐπαρχία Κονίτσης στήν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Σαραντάπορου. Ὁ οἰκισμός, ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στήν κοινότητα Μελισόπετρας, εἶναι γνωστός καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καλόβρουση* (μετον. 20.8.1927).

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>3</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *pyronica* καὶ τὴν κατάλ. *-ьka* (ἄρσ. *-ькь*)<sup>4</sup>. Τὸ οὐσ. *pyronica* σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *pyrono* (< *pyrь* «τὸ φυτὸ ἄγρωστις, ἡ ἀγριάδα // ἡ ζέα, εἶδος ἀγρωστοειδῶν»<sup>5</sup>+τὴν ἐπιθετ. κατάλ. *-ono*) καὶ τὴν κατάλ. *-ica* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετικοὶ τύποι<sup>6</sup>.

Ἡ γραφὴ τοῦ τοπν. ὡς *Πυροβίτσικα* (βλ. ΣΣΕΔΚ, 534) πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὰ ἑλλ. *πῦρ, πυρά* κλπ. καὶ ὄχι σὲ ἀπόδοση μὲ *υ* στήν ἑλλ. τοῦ σλαβ. *γ*, τὸ ὁποῖο ἤδη στὶς σλαβ. γλῶσσες εἶχε τραπεῖ σὲ *ί*. Ἡ σχέση δὲ τοῦ τοπν. μὲ τὴν ἑλλ. λ. *πυρός*, ὁ «τὸ σιτάρι», λ. ἡ ὁποία ἔχει ἐτυμολογικὴ συγγένεια μὲ τὸ σλαβ. *pyrь*<sup>7</sup>, εἶναι ἔμμεση καὶ ὄχι ἄμεση.

Πβ. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ συγγενικὰ τοπν.: *Pireja* (βουλγ.), *Pernice* (σερβοκρ.), *Pernica, Pirovec* (σλοβ.), *Pyrzowa Gora, Pyrzowice, Pyrzyce* (πολ.), *Pironka* (οὐκρ.)<sup>8</sup>.

1. Βλ. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Miklosich, 234-235· Vasmer, REW 2, 351.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 47.

4. Miklosich, *Bildung*, 207-208.

5. Miklosich, 269, λ. *pyro*· Vasmer, REW 2, 473-474· Šmilauer, 149.

6. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

7. Miklosich, 269· Vasmer, REW 2, 474.

8. Vasmer, 47· Šmilauer, 149.



**Πιρσόγιανη, ή [z birsóyan] - (16)**

Όνομασία χωριού στην έπαρχία της Κόνιτσας, γνωστού για τους περίφημους μαστόρους της πέτρας. Το τοπν. παραδίδεται και με τους τύπους *Πρισόγιανη* (σε παλαιότερα έγγραφα), *Μπρυσόγιαννη* και *Πυρσόγιαννη*<sup>1</sup>. Επίσης σε λιθανάγλυφη έπιγραφή του Μοναστηριού της Ζέρας αναφέρεται ο Κώστας Σούρλας «*ἐκ κόμ(η)ς Πριζόγιαν(ης)*»<sup>2</sup>.

Το τοπν. προέρχεται από το σλαβ. τοπν. *Prisoj*<sup>3</sup> (<σλαβ. *prisoije* «τόπος προσήλιος», πβ. και το σερβ. *prisoje* «το ίδιο») και τη σλαβ. κατάλ. *-(j)ane* με την όποία σχηματίζονται λ. που δηλώνουν τους κατοίκους του τόπου ή τα μέλη της οικόγένειας που αναφέρεται στο θέμα.

Ο τύπος *Πιρσόγιανη* σχηματίζεται από τον τύπο *Πρισόγιανη* ή με μετάθεση του [r] ή από παρετυμολογία προς τις λ. *πῦρ*, *πυρσός*, παρετυμολογία στην όποία όφείλεται και ή γραφή *Πυρσόγιαννη*.

Το αρχικό [b-] στον τύπο *Μπρυσόγιαννη* με τροπή του [p-] σε [b-] από την επίδραση του [-n] του άρθρου στην αιτιατική (άφομοίωση ήχηρότητας).

Πβ. και τα τοπν. *Prisoje*, *Prisojnik* (σλοβ.), *Prisojnika* (γιουγκ. Μακ.)<sup>4</sup>.

**Πλάβαλη, ή [z bláva] - (26)**

Όνομασία κοινότητας στην έπαρχία Κονίτσας, γνωστής σήμερα και με την επίσημη όνομασία *Άγία Βαρβάρα* (μετον. 12.3.1928).

Κατά τον Vasmer<sup>5</sup> το τοπν. προέρχεται από το αρχ. σλαβ. *plěvelь* «τό ζιζάνιο, τό σκαθάρι» με απόδοση του σλαβ. *ě* με [a] και άφομοίωση του [e] σε [a]: [a-e > a-a] στην έλληνική.

Όστόσο, μολονότι δέν μπορεί να αποκλειστεί ή παραπάνω έρμηνεία, νομίζω ως πιθανότερη την προέλευση του τοπν. από το σλαβ.

1. Βλ. Ρεμπέλη, 273-274 και σημ. 1.

2. Γ. Μαυρομάτη, *Ίστορία και παράδοση της Πυρσόγιαννης*. Ήγουμενίτσα 1989, 13.

3. Miklosich, *Bildung*, 304.

4. Miklosich, 295 στο λ. *si-l* Vasmer, *REW* 2, 630, στο λ. *siyatь*. Ή λ. είναι σύνθετη με α' συνθετικό τη σλαβ. προθ. *prī* «οντά, προς» με την όποία ως α' συνθετικό σχηματίζονται τοπν. στο σλαβόφωνο χώρο, όπως: *Prī Klanícata* (βουλγ.), *Prīboj* (σερβοκρ.), *Prīdnor* (σλοβ.), *Prīboj* (σλοβακ.), *Prī hrzany* (τσεχ.), *Przybrod* (πολ.), *Prikol* (ούκρ.), *Prīlesse* (λενωορ.), *Prīdolžka* (ρωσ.) κλπ. (βλ. Šmilauer, 147).

5. Miklosich, *Bildung*, 304. Šmilauer, 147.

6. Vasmer, 46.



*рланъ* «ή κατεβασιά του ποταμού // τὸ κατέβασμα ξύλων μέσα σὲ ποτάμι // πλωτὴ σχεδιά // ποτάμι, ρεῦμα, κανάλι» (<ρ. *рланѣти*)<sup>1</sup> καὶ τὴν κατάλ. *-alb*<sup>2</sup>, ἐρμηνεία ἢ ὁποία ἐνισχύεται τόσο ἀπὸ τὴν πραγματικότητα πού παρουσιάζει ὁ τόπος (ὁ οἰκισμὸς βρίσκεται στὸ τρίγωνο πού σχηματίζουν ὁ Σαραντάπορος καὶ ὁ παραπόταμός του πού κατεβαίνει ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἰσβορος, ἐπίσημα Ἀμάραντος) ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀπὸ τὴ λ. σχηματίζονται τοπν. σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς σλαβικὲς γλῶσσες, ὅπως π.χ.: *Plavnica* (βουλγ.), *Plavuš* (γιουγκ. Μακ.), *Plava*, *Plavno*, *Plavec*, *Plavci*, *Plavnica*, *Plavnice* (σερβοκρ.), *Plava* (σλοβ.), *Plavnica* (σλοβακ.), *Plav* (τσεχ.), *Pławy*, *Pława*, *Pławna* (πολ.), *Plav*, *Płanje* (οὐκρ.), *Plavnjanka* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup>

### Πλέσια, ἢ/τὰ [zd blěša / sta plěša] - (151/216)

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων (Πλέσια Μαλακασίου<sup>4</sup> καὶ Πλέσια Τσαρκοβίστας) ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη διατήρησε τὴν παλιά της ὀνομασία, ἡ δευτέρη ὅμως μετονομάστηκε (11.9.1928) σὲ Ἀγία Ἀναστασία.

Τὸ τοπν. πού προπολεμικὰ ἐκφερόταν σὲ θηλυκὸ γένος ἢ Πλέσια, πβ. καὶ φρ. «ἤρθι ὄλ' ἢ Πλέσια» ἢ «θὰ πᾶμι στ'ν Πλέσια»<sup>5</sup>, προέρχεται, ὅπως σωστὰ ἀναφέρει ὁ Vasmer<sup>6</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. *plěchъ* «γυμνός, φαλακρὸς τόπος»<sup>7</sup> καὶ τὴ θηλ. ἐπιθετ.-κτητικὴ κατάλ. *-ja* (ἄρσ. *-jъ*)<sup>8</sup> μὲ τροπὴ τοῦ ὑπερωικοῦ *ch+j* σὲ *š+j*<sup>9</sup> καὶ διατήρηση τοῦ γένους (θηλ.) στὴν ἑλληνική.

Ὁ τύπος σὲ οὐδέτερο γένος (τὰ Πλαΐσια), πού ἐπικράτησε μεταπολεμικὰ, ὅπως καὶ ἡ ὀρθογράφησή του μὲ *αι*, ἀναλογικὰ καὶ παρετυμολογικὰ ἀντίστοιχα πρὸς τὸ ἑλλ. οὐσ. *πλαΐσια*, *τά*.

1. Miklosich, 252, στὸ λ. *рлѣ*.

2. Vasmer, 302 (5)· Malingoudis, *Studien*, 27 (λ. *Cézal*) καὶ 50-51 (λ. *kal-*), ὅπου παρατίθενται ὑδρωνύμια σχηματισμένα μὲ τὴν κατάλ. *-alb*.

3. Miklosich, *Bildung*, 297· Šmilauer, 143.

4. Κατὰ τὴν παράδοση τὸ χωριὸ ἀρχικὰ βρισκόταν στὴ θέση Ἀράπισια καὶ οἱ παλιοὶ κάτοικοι ὀνομάζονταν *Ραπισσιῶτες*. Ἡ Ἀράπισια βρισκόταν μεταξὺ τῶν χωριῶν Πλέσια καὶ Βαλτσιόρα (ἐπίσ. Πηγᾶδια).

5. Λαζάνη, *Κατσανοχ*. 1, 434.

6. Vasmer, 46-47.

7. Miklosich, 250· Vasmer, *REW* 2, 371-372.

8. Malingoudis, *Studien*, 153.

9. Λαμφίδης, 22.



Στό παραπάνω σλαβ. επίθ. πιθανώς πρέπει νά ἀποδοθοῦν καί τὰ ἐπών.: Πλέσ(σ)ας, Πλέσιας, Πλεσιώτης κλπ.<sup>1</sup>

Τοπν. τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς παραδίδονται τόσο στὸν ἑλλη- νόφωνο χῶρο: Πλέσσα (Φωκίδα), Πλέσα (Ἄργολ.), Πλέσια (Ἄρκ.) Πλέσσα (Μεσσ.), Πλέσια (Γρεβ.), Πλησίβιστα (Φιλιάτες)<sup>2</sup> ὅσο καί τὸ σλαβόφωνο χῶρο, ὅπου: *Plešivec* (βουλγ.), *Plešnik*, *Plešje* (γιουγκ. Μακ.), *Piševenica*, *Plešivac*, *Pleševica*, *Pleševina* (σερβοκρ.), *Plešivec*, *Pleš*, *Pleša*, *Plešavka*, *Plešivec* (σλοβ.), *Pleš*, *Plešivec* (σλοβακ.), *Plešnice*, *Plešina*, *Plešovec* (τσεχ.), *Pleszew* (πολ.), *Plišky*, *Plišta* (οὔκρ.), *Pleški* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup> Πβ. καί ἀπὸ τῆ Ρουμανία τὰ σχετικὰ τοπν. τὰ ὁποῖα ὁμως δὲν ἀνάγονται κατευθεῖαν στὸ σλαβ. *plěchъ*, ἀλλὰ στὸ σλαβ. δάνειο τῆς ρουμανικῆς *pleș(uv)* «φαλακρός, γυμνός»<sup>4</sup>: *Pleșa*, *Pleșon(u)*, *Pleșa*, *Pleșacea Goala*, *Pleșca* κλπ.<sup>5</sup>

### Πλικάτι, τὸ [stu plikáti] - (2)

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτσης, πού παραδίδεται καί μετὸν τύπο Πληκάτι. Κατὰ τὸν Στεργιόπουλο χαρακτηρίζεται ὡς «ἀλβανόφωνον»<sup>6</sup>.

Ἡ πληροφορία τοῦ Στεργιόπουλου πού μαρτυρεῖ μιὰ γλωσσικὴ κατάσταση ἢ ὁποῖα ἐξακολουθεῖ καί σήμερα νά ὑπάρχει (οἱ ἡλικιωμένοι κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μιλοῦν ἀκόμα καί σήμερα τὴν ἀλβανικὴ), σὲ συνδυασμὸ μετὴν κατάλ. -*ati* μετὴν ὁποῖα σχηματίζονται ὀνόματα κατοίκων ἑνὸς τόπου (ἢ ὀνόματα μελῶν μιᾶς οἰκογένειας) καί ἢ ὁποῖα εἶναι συχνὴ στὸ σχηματισμὸ τοπν., μᾶς ὀδηγεῖ<sup>7</sup> στὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴν ἀλβ. καί ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὔσ. *pellg*, -*u* «τὸ τέλμα, ὁ βάλ-

1. ΟΤΕ Ἄθ.

2. Vasmer, 117, 127, 157, 172 καί 186· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 345, 355.

3. Miklosich, *Bildung*, 298· Šmilauer, 143· Duridanov, 81, 191.

4. Tikin 3, 113.

5. Jordan, *Торон. годин.*, 118-119.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *ΗΧ* 13, 162. Ἀκόμα καί σήμερα οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ μετὴν ἡλικία ἄνω τῶν 50 ἐτῶν χρησιμοποιοῦν παράλληλα πρὸς τὴν ἑλληνικὴ καί τὴν ἀλβανικὴ γλῶσσα.

7. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ τοπν. στὸ ἀρομ. *plícat*, -*tã* «φευγάτος, γερμένος» < *aplec* < λατ. *plícate* (Parahagi, 997· Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 432), μολονότι γλωσσικὰ πλησιέστερο, δὲν ἀνταποκρίνεται στὰ πράγματα ἀφοῦ οὔτε ἐγκαταστάσεις βλαχόφωνων μαρτυροῦνται ἱστορικὰ οὔτε σήμερα ὑπάρχουν βλαχόφωνοι στὸ χωριό.



τος» και ὡς γεωγρ. ὄρος «τὸ λεκανοπέδιο» (πβ. τοπν. *Pellgu i Korçës* «τὸ λεκανοπέδιο τῆς Κοριτσᾶς», *Pellgu i Shkodrës* «τὸ λεκανοπέδιο τῆς Σκόδρας» κλπ.)<sup>1</sup> και τὴν κατάλ. -ati: *pellgati* για νὰ δηλώσει τοὺς «κατοίκους τοῦ λεκανοπεδίου» (ένος λεκανοπεδίου ποὺ δημιουργεῖ ὁ ὄρμητικὸς Γοργοπόταμος, παραπόταμος τοῦ Σαραντάπορου) μὲ μετάθεση τοῦ ὑγροῦ: \**pllegati* και ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. *g* μὲ [k] στὴν ἑλληνική<sup>2</sup>.

Ὁ τύπος *Πληκάτι* παρετυμολογικὰ πρὸς τὰ *πλήσσω*, *πληγή* κλπ.

### Πογδορά, ἡ [zm buçdurá] - (213)

Ὁνομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Κοβίλιανη (σημ. Πολύλοφος) ποὺ εἶναι γνωστὸς και μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λυκοστάνη*<sup>3</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>4</sup> ἀπὸ τὴ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθεσης *rodъ* «κάτω»<sup>5</sup> και τοῦ σλαβ. οὔσ. *gora* «βουνὸ // δάσος»<sup>6</sup> μὲ ἀντιμετάθεση τῶν *d* και *g*: *rod(ъ)gorá* > *rog(ъ)dorá*.

Ὁ *Malingoudis*<sup>7</sup> ὅμως, κάνοντας λόγο για τὸ τοπν. *Ποδογορά* ποὺ συναντιέται δυὸ φορές στὴν Πελοπόννησο (Τριφυλία και Ἄρκαδία), ὑποθέτει πὼς τὸ παραπάνω τοπν. θὰ μπορούσε νὰ ἀποδοθεῖ σὲ ἑλληνική σύνθεση τῆς ἑλλ. λ. *πόδι*, τὸ και τοῦ σλαβ. δανείου *γορά*, λ. ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ὡς προσηγ. πιθανῶς στὴν Πελοπόννησο. Μιὰ τέτοια περίπτωση εἶναι λιγότερο πιθανὴ κατὰ τὴ γνώμη μου για τὸ Ἑπειρωτ. τοπν., ἀφοῦ τὸ προσηγ. *γορά* εἶναι τελείως ἄγνωστο στὸν Ἑπειρωτικὸ χῶρο<sup>8</sup>.

Πβ. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Podъgora*, *Podgorje*, *Podgorci*, *Podgorač*, *Podgorani* (σερβοκρ.), *Podgora*, *Podgorjani* (σλοβ.), *Podhora*, *Podhoří* (τσεχ.), *Podgorze*, *Podgorzyno*, *Podgorzany* (πολ.), *Podhorky*,

1. *Fjalor*, 874· Γκίνης, 307.

2. Για τὴν ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. *g* μὲ [k] στὴν ἑλλ. βλ. Οἰκονόμου, Ἄλβ. ἐπίδραση, 79 και σημ. 1.

3. Ἡ νέα ὀνομασία τοῦ οικισμοῦ ὀφείλεται στὴν παρακείμενη *Μονὴ Λυκοστάνης*. Ἀπὸ τὸν τονισμό τῆς γεν. ὁ τόνος στὴν παραλήγουσα τοῦ ἐπίσημου ὀνόματος τοῦ χωριοῦ: *Λυκοστάνη* ἀντὶ τοῦ ἀναμενόμενου *Λυκόστανη*.

4. Βλ. και *Vasmer*, 47.

5. *Miklosich*, 253-254, στὸ λ. *rodъ 1*· *Vasmer*, *REW* 2, 384, στὸ λ. *rodъi*.

6. *Miklosich*, 73· *Berneker*, 328-329.

7. *Malingoudis*, *Studien*, 45.

8. Τὸ τοπν. *Ποδογόρα* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Πρέβεζας (*Vasmer*, 64) πρέπει μᾶλλον νὰ ἀποδοθεῖ σὲ παρετυμολογία πρὸς τὴ λ. *πόδι*.



*Podhorčí* (οὐκρ.), καθώς και τὰ τοπν. μὲ α' συνθετικὸ τὴν πρόθ. *rodъ*: *Porečje*, *Pod Baba* (βουλγ.), *Robuka*, *Pod Rid* (γιουγκ. Μακ.), *Podol*, *Podvrh* (σερβοκρ.), *Površje*, *Podturen* (σλοβ.), *Považská Bystrica* (σλοβακ.), *Rožičí*, *Podbaba* (τσεχ.), *Rožičja*, *Pidriľka* (οὐκρ.), *Palesse*, *Padlesse* (λευκορ.), *Podol*, *Poddybonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *gora*, βλ. στὸ τοπν. *Γορίτσα* (σ. 88-89).

### **Πογδόριανη, ἡ [zm bugdórjan] - (331)**

Ἄρχικὴ ὀνομασία τοῦ οἰκισμοῦ, ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Παρακαλάμου* (βλ. τοπν.) καὶ ὁ ὁποῖος εἶναι σήμερα γνωστὸς μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἄνω Παρακάλαμος (μετον. 20.8.1927). Βρίσκεται στὶς ὑψώρειες τοῦ ὑψώματος *Παλιογκρόμπιανη*.

Ἄπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ<sup>2</sup> ἀναφέρεται μὲ τὸν τύπο *Πογδοριανή* καὶ χαρακτηρίζεται ὡς «...κόμη ἄλλοτε ἀξιόλογος...». Πβ. καὶ Λαμπρίδη<sup>3</sup> ὁ ὁποῖος ἐρμηνεύει τὸ τοπν. *Πογδόριανη* ὡς «ὑποβούνιον».

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>4</sup> τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *rodъ-gorjane* «αὐτοὶ ποὺ κατοικοῦν στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ» (< σλαβ. πρόθ. *rodъ* «κάτω»+οὐσ. *gora* «βουνὸ // δάσος» + σλαβ. κατάλ. *-jane* μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται οἱ κάτοικοι ἐνὸς τόπου) μὲ ἀντιμετάθεση τῶν *d-g*. Βλ. καὶ προηγούμενο τοπωνύμιο.

### **Πολιτσά, ἡ [zm bultsá] - (140)**

Ὄνομασία οἰκισμοῦ στὸ βάθος τῆς κοιλάδας τοῦ Ἀράχθου. Ἡ ὀνομασία τοῦ οἰκισμοῦ ἀπὸ τὴ γενικότερη ὀνομασία τῆς περιοχῆς. Πρόκειται γιὰ τὴ μεγαλύτερη, εὐφορότερη πεδινὴ περιοχὴ τῆς κοινότητος *Σκλοῦπος* (ἐπίσ. Ἀμπελοχώρι) στὴν ὁποία ἀνήκει διοικητικὰ. Παρὰ τοὺς διαφορετικοὺς τύπους μὲ τοὺς ὁποίους σημειώνεται τὸ τοπν. στὸ *ΣΣΕΔΚ*: *Πόλιτσα* (σ. 31), *Πολίτσα* (σ. 683), ὁ τοπωνυμικὸς τύπος ποὺ χρησιμοποιεῖται εἶναι ὀξύτονος. Ὁ οἰκισμὸς εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πλατανούσα*<sup>5</sup> (μετον. 28.8.1940).

1. Miklosich, *Bildung*, 245-246· Šmilauer, 144.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 131-132.

3. Λαμπρίδου, *Κοιρ. - Τσαρκ.*, 14.

4. Vasmer, 47.

5. Μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα μετονομάστηκε καὶ ἡ κοινότητα ποὺ ἀρχικὰ εἶχε τὸ ὄνομα *Ραψίτσα*.



Το τοπν. προέρχεται<sup>1</sup> από τὸ σλαβ. οὐσ. *polje* «πεδιάδα, επίπεδο μέρος»<sup>2</sup> καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. *-ьса*<sup>3</sup>.

Πβ. καὶ τὸ βορειοηπειρωτ. τοπν. *Πολίτσανη, Πολιτσές, οί* (Ζαγ.), *Πουλίτσι* (Μεσσηνία)<sup>4</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Poličata* (βουλγ.), *Polica* (γιουγκ. Μακ.), *Poličice, Poljice, Poljica, Poljna, Poljaci* (σερβοκρ.), *Polica, Polje, Poličane, Podpolje* (σλοβ.), *Polička* (τσεχ.), *Policko* (οὐκρ.), *Poličja* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### **Ποντικάτι, τὸ [stu pundikáti] - (347)**

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου. Παρὰ τοὺς τύπους *Ποντικάται / Ποντικάτες* ποὺ μᾶς δίνει τὸ ΣΣΕΔΚ (σ. 638-639) τὸ τοπν. χρησιμοποιεῖται μὲ τὸν τύπο *Ποντικάτι*. Τὸ τοπν. ἀναφέρεται καὶ στὸ κατάστιχο τοῦ Arvanid μὲ τὸν τύπο *Bondikati*<sup>6</sup>.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἐπών. *Ποντίκης* (καὶ *Ποντίκας* /-ός μὲ ἐναλλαγὴ τῆς κατάληξης)<sup>7</sup> <οὐσ. *ποντίκι*, τὸ καὶ τὴν ἄλβ. κατάλ. *-ati* ποὺ εἶναι δηλωτικὴ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογενείας<sup>8</sup>.

### **Πράδαλα, τὰ [sta práðala] - (237)**

Ὄνομασία κοινότητας ποὺ εἶναι γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Παρδαλίτσα* (μετον. 20.8.1927). Τὸ χωριό, κτισμένο σὲ ὑψόμετρο περίπου 650 μ., βρίσκεται στοὺς πρόποδες τῶν ὑψωμάτων Ἰαλογόραχη (ὑψόμ. 1224) καὶ Δόξα (ὑψόμ. 1160).

Ὁ Vasmer<sup>9</sup>, ποὺ ἀναφέρει τὸ τοπν. στὴν περιοχὴ Παραμυθιάς, τὸ σχετίζει μὲ τὸ σλαβ. *Prědělъ*. Τὸ τοπν. δηλ. προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. πρόθ. *prě* «μπροστὰ»<sup>10</sup> καὶ τὸ σλαβ. οὐσ. *dělъ* «ὄροσειρὰ // βουνό, λό-

1. Βλ. καὶ Malingoudis, *Studien*, 87.

2. Miklosich, 255· Vasmer, *REW* 2, 391.

3. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 153.

4. Vasmer, 47 καὶ 164· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 537.

5. Miklosich, *Bildung*, 300· Šmilauer, 144.

6. Inalcik-Arvanid, 3 (5a).

7. Τριανταφυλλίδης, 55· *ΟΤΕ* Ἀθ.

8. Βλ. καὶ Φουρίκη, Ἰατρική 41, 171-172, ὅπου οἰκογενειακὰ καὶ ἔθνικὰ σὲ *-ati* ἀπὸ τοπν. καὶ οἰκογ. ὄχι μόνον ἀλβανικῆς ἀλλὰ καὶ ἑλληνικῆς προέλευσης.

9. Vasmer, 47.

10. Miklosich, 239, στὸ λ. *per*· Vasmer, *REW* 2, 337, στὸ λ. *pere*-. Γιὰ σχετικὰ τοπν. μὲ *α'* συνθετικὸ τὴν πρόθ. *per*- βλ. στὸν Šmilauer, 141.



φος»<sup>1</sup> με απόδοση τῶν σλαβ. ἔμε [a] στὴν ἑλληνική.

Πβ. καὶ τὰ ἔτυμολογικά συγγενή τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Predel, Zadel* (βουλγ.), *Delnica* (γιουγκ. Μακ.), *Груповъ Dělъ, Delonі* (σερβοκρ.), *Delce* (σλοβ.), *Diel, Zádiel, Dubon Díl* (σλοβακ.), *Dél, Dílce, Díl* (τσεχ.), *Działy, Dzielec* (πολ.), *Dilok, Dižon Verch, Diž Bodnarev, Vysokyi Diž* (οὐκρ.) κλπ.<sup>2</sup>.

### **Πράμαντα, ή / τὰ [zd brámanda / sta prámanda] - (141)**

Κεφαλοχώρι τῆς περιοχῆς. Ὁ συνήθης τρόπος ἐκφορᾶς τοῦ τοπν. εἶναι σὲ θηλυκὸ γένος: ἡ *Πράμαντα*.

Τὸ τοπν. εἶναι σύνθετο καὶ προέρχεται<sup>3</sup> ἀπὸ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθεσης *pro* «ἀπό, διά, διαμέσου»<sup>4</sup> καὶ τοῦ οὐσ. *proť* «ἡ ταραχή, ὁ θόρυβος // ὁ θολός, τὸ θολὸ νερό» (< ρ. *proťiti* «ταράσσω, θολώνω»)<sup>5</sup> με απόδοση στὴν ἑλλ. τοῦ σλαβ. ρ με [an]<sup>6</sup> καὶ ἀφομοίωση τοῦ [o] σὲ [a]: [o-a > a-a] ἢ με απόδοση τοῦ σλαβ. ο με [a] στὴν ἑλληνική.

Στὸ σλαβόφωνο χῶρο μαρτυροῦνται τοπν. τόσο με α' συνθετικὸ τὴν πρόθ. *pro-*: *Prorolen* (βουλγ.), *Proluka* (γιουγκ. Μακ.), *Prolog* (σερβοκρ.), *Prievídza* (σλοβακ.), *Prochod* (τσεχ.), *Przerytka* (πολ.), *Probiina* (οὐκρ.), *Progva* (ρωσ.)<sup>7</sup> ὅσο καὶ ἀπὸ παράγωγα τοῦ ρ. *proťiti*: *Mьtnica* (βουλγ.), *Mutnica, Mutnik, Mutanj, Mutna Reka* (σερβοκρ.), *Motnik, Motnica* (σλοβ.), *Mutné* (σλοβακ.), *Mutěnice, Mutná* (τσεχ.), *Μετνα* (πολ.), *Μυτιčίν* (οὐκρ.), *Μυтнаја* (ρωσ.) κλπ.<sup>8</sup>.

Πβ. καὶ ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ ἔτυμολογικά συγγενή: *Μουντινίτσα* (Λάρισα), *Μενδενίτσα* (Φθιώτιδα), *Μαντίνα* (Λακωνία)<sup>9</sup>.

### **Πρέβεζα, ή [zd bréviza] - (144)**

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού ποῦ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Ραφταναίων.

1. Miklosich, 45· Berneker, 195· Vasmer, *REW* 1, 361, στὸ λ. *dolja*.

2. Miklosich, *Bildung*, 238· Šmilauer, 54.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 60.

4. Miklosich, 264· Vasmer, *REW* 2, 437.

5. Miklosich, 189-190, λ. *ment-*· Vasmer, *REW* 2, 179, λ. *mytity*.

6. Malingoudis, *Studien*, 142-143.

7. Šmilauer, 147.

8. Miklosich, *Bildung*, 304· Šmilauer, 124-125.

9. Vasmer, 100, 106, 169.





Ὁ Vasmer<sup>1</sup>, ἐτυμολογώντας τὸ ἴδιο τοπν. πού ἀναφέρεται στὴ γνωστή πόλη τῆς Πρέβεζας, θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *prěnozъ* «τὸ πέρασμα». Ἀναγνωρίζοντας ὅμως τὶς φωνητικὲς δυσκολίες ἐπικαλεῖται τὴν ἀνάμιξη τῶν ἀλβανοφώνων στὴ δημιουργία τοῦ τοπν., ὑποθέτοντας μιὰ δάνεια λ. στοὺς Ἀρβανίτες \**prevezë* ἀπὸ τὸ σλαβ. *prěnozъ*.

Ἡ ἄποψη τοῦ Vasmer ἐνθαρρύνεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξη τοπν. στὸ σλαβόφωνο χῶρο πού δημιουργοῦνται ἀπὸ τὰ δύο συνθετικὰ μέρη τῆς σλαβ. λ., τὴν πρόθ. *per* «πάνω ἀπὸ, διὰ» καὶ τοῦ οὐσ. *vozъ* «ἀμάξι, φορτίο», ὅπως:

*per*-:

*Prebien Gabъr* (βουλγ.), *Prelog* (γιουγκ. Μακ.), *Prelez*, *Preloščica* (σερβοκρ.), *Prelon* (σλοβ.), *Priekora* (σλοβακ.), *Prěboron* (τσεχ.), *Perevod* (οὐκρ.), *Peredelka* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>

*vozъ*:

*Pod Kolonoz* (βουλγ.), *Vozarci* (γιουγκ. Μακ.), *Přavoz* (σερβ.), *Prievoz* (σλοβακ.), *Voznice*, *Přinovz* (τσεχ.), *Wozńiki* (πολ.), *Voznja*, *Perevoz*, *Perevozec* (οὐκρ.), *Vozbi* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup>

Ὡστόσο νομίζω ὡς ὀρθότερη τὴν ἄποψη πού εἶχε διατυπώσει ὁ Φουρίκης<sup>4</sup>, κατὰ τὸν ὁποῖο τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *preve/ë*, -a «δρόμος, πέρασμα»<sup>5</sup> καὶ τὴν ἀλβ. ὑποκορ. κατάλ. -zë (καὶ -za ἔναθρα) ἀπ' ὅπου *prevezëza* καὶ [*prěvezëza*] στὸ στόμα τῶν ἑλληνοφώνων μὲ ἀφομοίωση τοῦ κλειστοῦ [ə] (= ë) πρὸς τὸ [e]: [e-ə > e-e], λέξη ἢ ὁποῖα εἶναι σὲ χρῆση ἀπὸ τοὺς ἀλβανοφώνους (Ἀρβανίτες) τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴ σημασία «πόρος, πέρασμα»<sup>6</sup>.

1. Vasmer, 64.

2. Miklosich, *Bildung*, 302-303· Šmilauer, 141.

3. Miklosich, *Bildung*, 304· Šmilauer, 193.

4. Π. Φουρίκη, «Ἡ Πρέβεζα», *ΕΕΒΣ* 1 (1924) 274-294 καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ σ. 283 κέξ. τοῦ ἴδιου, «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν ἱστορίαν», *ΗΧ* 3 (1928) 117-159, *ΗΧ* 4 (1929) 263-294 καὶ *ΗΧ* 5 (1930) 211-228.

5. Meyer. *EW alb. Spr.*, 353· Χριστοφορίδης, 281· Buchholz, 444. Ὁ Meyer (δ.π.) συσχέτισε τὸ *preve* μὲ τὸ *treve* καὶ αὐτὸ μὲ τὸ λατ. *trivium* «τὸ τρίστρατο, τὸ σταυροδρόμι». Ἐδῶ νομίζω ὡς ὀρθότερη τὴν ἄποψη τοῦ Vasmer (σ. 64), ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὴν ἀλβ. λ. δάνειο ἀπὸ τὰ σλαβικά. Πβ. καὶ *preva e lumit* «ὁ πόρος, τὸ πέρασμα τοῦ ποταμοῦ» (Buchholz, δ.π.).

6. Π. Φουρίκη, «Ἡ Πρέβεζα», *ΕΕΒΣ* 1 (1924) 289.



**Προσβάλα, ή [zd bruzvála] - (116)**

Όνομασία κοινότητας με βλαχόφωνους κατοίκους, πού είναι γνωστή και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βαθύπεδο* (μετον. 11.9.1928). Ἡ κοινότητα βρίσκεται σὲ ὑψόμετρο 1200 μ. στὶς πλαγιές τοῦ ὑψώματος *Σαρμανίτσα*. Σὲ χαμηλότερο ἐπίπεδο (ὑψόμ. περίπου 900 μ.) σχηματίζεται ἐπίπεδη ἔκταση πού διαρρέεται ἀπὸ τὸ ὀρμητικὸ ρέμα *Γκούρα*, παραπόταμο τοῦ Ἀράχθου. Ὁ Λαμπρίδης<sup>1</sup> κάνοντας λόγο γιὰ τὸ τοπν. τὸ ἐρμηνεύει ὡς περιοχὴ «κρημνώδη ἐκ καταβυθισμάτων» πληροφορία πού ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα, χωρὶς ὥστόσο νὰ ἐρμηνεύει τὸ τοπωνύμιο.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθ. *pro-* «ἐπάνω, διὰ»<sup>2</sup> καὶ τοῦ ἐπίσης σλαβ. οὐσ. *svála* «ἔλος»<sup>3</sup> με ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου *ь* (= [u] στὴν ἑλληνικὴ) λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ.

Πβ. τὰ σλαβ. τοπν. με τὴν πρόθ. *pro-*:

*Prorolen* (βουλγ.), *Proluka* (γιουγκ. Μακ.), *Prolog* (σερβοκρ.), *Prievidza* (σλοβακ.), *Prochod* (τσεχ.), *Probiina* (οὐκρ.), *Progva* (ρωσ.) κλπ.<sup>4</sup> καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ: *Σουβάλα* (Ζαγ.)<sup>5</sup> καὶ *Σουβάλα* «ὄνομασία μικροῦ νησιοῦ» στὸ Σαρωνικό.

**Προσγόλι, τὸ [stu pruzgól'] - (96/97)**

Όνομασία δύο χωριῶν στὴν περιοχὴ Μαλακασίου, πού διαστέλλονται σὲ μικρὸ καὶ μεγάλο, καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι γνωστὰ σήμερα καὶ με τὴν ἐπίσημη ὄνομασία *Μικρὸ* καὶ *Μεγάλο Περιστέρι* (μετον. 1.4.1927).

Μὲ τὸ τοπν. ὀνομάστηκε ἀρχικὰ τὸ βουνὸ πού εἶναι γνωστὸ σήμερα με τὸ τοπν. *Περιστέρι* (Α τῶν Ἰωαννίνων, ὑψόμετρο 2295 μ.) στὶς ΒΔ πλαγιές τοῦ ὁποῖου εἶναι κτισμένα τὰ χωριὰ *Μικρὸ* καὶ *Μεγάλο Προσγόλι*. Πβ. καὶ τὴν πληροφορία: «*Προσγ(κ)όλι: ὄρος τῆς Ἠπείρου κείμενον ἀνατολικῶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἀνήκον εἰς τὴν ὄροσειρὰν τῆς Πίνδου. Λέγεται καὶ Περιστέρι*»<sup>6</sup>.

1. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 1, 14.

2. Miklosich, 264.

3. Weigand, 17· ἀπὸ τὸ σλαβ. *svála* καὶ τὸ δάνειο τῆς κοινῆς ΝΕ *σοιβάλα*. ἢ (βλ. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.), λ. ἢ ὁποῖα κατὰ τὸν Meyer (*N.S.* 2, 57) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. μόριο *sv* καὶ τὸ οὐσ. *valь* «τὸ κύμα». Πβ. καὶ ἐπίρρ. *σθουβάλα* «τὸ ἀσταμάτητο χύσιμο» ἀπὸ τὴ Λάκκα Σούλι (βλ. *HE* 11[1962] 933).

4. Šmilauer, 147.

5. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 484.

6. *ΜΕΕ*, στὸ λ. Πβ. καὶ τὴν ἀντιστοιχία μετονομασίας τοῦ βουνοῦ καὶ τῶν δύο χωριῶν.



Τὸ ὄνομα τοῦ βουνοῦ, τὸ ὁποῖο εἶναι γυμνὸ στὸ μεγαλύτερο τμήμα του, ιδιαίτερα στὴν ὄρατὴ ἀπὸ τὰ Γιάννινα ΒΔ πλευρὰ του, προῆλθε πιθανῶς ἀπὸ σύνθεση τῆς σλαβ. πρόθ. *pro* «ἀπό, διὰ, διὰ μέσου»<sup>1</sup> καὶ τοῦ ἐπιθ. *golъ* «γυμνός, φαλακρός»<sup>2</sup> μὲ ἀνάπτυξη ἑνὸς [-s-] παρετυμολογικὰ πρὸς τὴν ἑλλ. πρόθ. *πρός*.<sup>3</sup>

Ἐκτὸς τῆς σλαβ. *golъ* σχηματίζονται τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Γκόλιος* (Κόνιτσα), *Γκόλιο* (Ἐλασσόνα), *Γκολιάδες* (Πρέβ.), *Γκολεσάνη* (Ἐδεσσα), *Γκόλο Σέλο* (Γιαννιτσά), *Γκολιανά*, *Γολούσιες*<sup>4</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Golina* (βουλγ.), *Gola Krasta* (γιουγκ. Μακ.), *Golija*, *Golinja*, *Goli Vrh*, *Goličъ*, *Golišъ*, *Golonъhъ*, *Golo Čelo*, *Gola Glava* (σερβοκρ.), *Golanščica* (σλοβ.), *Holeška*, *Hol'a* (σλοβακ.), *Hološlavy*, *Hole* (τσεχ.), *Gołoborze*, *Gola* (πολ.), *Gola Dolina* (οὐκρ.), *Golbi Bor* (οὐκρ.), *Golinka* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>

Γιὰ σλαβ. τοπν. ποὺ σχηματίζονται μὲ α' μέρος τὴν πρόθ. *pro* βλ. στὸ τοπν. *Πράμαντα*.

#### **Πρωτόπαπα, ἡ [zm brutópapa] - (294)**

Ὄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχή τῆς Ζίτσας.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται εἴτε ἀπὸ τὸν ἐκκλησιαστικὸ τίτλο *πρωτόπαπας*, ὁ (καὶ *πρωτοπαπάς*) «ὁ πρῶτος τῶν ἱερέων, ὁ ἀρχιεπίσκοπος»<sup>6</sup> εἴτε ἀπὸ τὸ ἐπών. *Πρωτόπαπας*<sup>7</sup>. Καὶ στίς δυὸ περιπτώσεις μὲ μεταπλασμὸ ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν οὐσ.: *περιοχή*, *θέση*, *βρύση* κλπ. μὲ τὰ ὁποῖα εἶχε συνδεθεῖ τὸ ὄνομα κάποιου ποῦ ἔφερε τὸν τίτλο τοῦ πρωτόπαπα ἢ τὸ ἐπών. *Πρωτόπαπας*.

1. Miklosich, 264· Vasmer, REW 2, 437.

2. Miklosich, 71· Berneker, 325. Ἐκτὸς τῆς σλαβ. γλῶσσας ἢ λ. ἀπαντᾷ ὡς δάνειο στὴν ἑλλ. (Μπόγκας 1, 97) καὶ στὴν ἀρομ. (Papaagi, 592).

3. Μιὰ σύνθεση στὴν ἑλλ. ἀπὸ τὴν πρόθ. *πρός* καὶ τὸ σλαβ. δάνειο στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα *γκόλιος*, ἂν καὶ φαίνεται πιθανή, δὲν ἐνθαρρύνεται ἀπὸ ἀνάλογα τοπωνυμικὰ παραδείγματα. Ἐκτὸς αὐτοῦ ἡ συνηθισμένη ἔκφραση ὡς ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα: «ποῦ πᾶς; / ποῦ ἦσουν; κλπ. ἔχει ὡς ἀπάντηση ἔκφραση μὲ ἐμπρόθετο ἄρθρο: *στὸ Γκόλιο* κλπ. καὶ ὄχι μὲ τὴ βοήθεια τῆς λόγιας πρόθεσης *πρός*.

4. Vasmer, 27, 99 καὶ 198· Malingoudis, *Studien*, 43-44.

5. Miklosich, *Bildung*, 245· Šmilauer, 68.

6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.: Χατζιδάκη, *MNE* 2, 163· ἢ λ. ἀπαντᾷ ἤδη στὰ πτωχοπροδρομικὰ ποιήματα.

7. Τριανταφυλλίδης, 47.



**Ραβένια, τὰ [sta ravé'na] - (334/354/154)**

Ἵονομασία δύο γειτονικῶν κοινοτήτων στὴν ἐπαρχία Πογωνίου ποὺ διαστέλλονται σὲ Ἴνω καὶ Κάτω Ραβένια<sup>1</sup>, ὅπως καὶ κοινότητας στὴν περιοχή Τσαρκοβίστας.

Ἵο Λαμπρίδης<sup>2</sup> κάνοντας λόγο γιὰ τὰ Ἴνω καὶ Κάτω Ραβένια τὰ ἐρμηνεύει ὡς «τόπον ὀμαλόν»<sup>3</sup>.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>4</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ. σλαβ. *равнь* «ὀμαλό, ἐπίπεδο μέρος». Νομίζω ὅτι σωστότερη θὰ ἦταν ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὸν σλαβ. ἐπιθετ. -κτητ. τύπο *равня* ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ παραπάνω σλαβ. οὐσ. *равнь* καὶ τὴν κτητ. κατάλ. -*ja* (ἀρσ. -*ъ*)<sup>5</sup> μὲ ἀπόδοση στὴν ἑλλ. τοῦ σλαβικοῦ ἰσχυροῦ (= τονισμένου) *β'* μὲ [e']<sup>6</sup> καὶ μεταπλασμο (πβ. στὴ Β. Ἴπειρο: *Μονὴ Ραβένιας*) ἀπὸ θηλ. σὲ οὐδ. κατὰ τὸ γένος τῶν οὐσ.: *χωράφια, κτήματα* κλπ.

Πβ. καὶ τὰ συγγενῆ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Ἴραβνά (Ζαγ., 2x), Ἴραβνές (Ζαγ.), Ἴραμνά (Ζαγ.), Ραβνά (Λαγκαδάς), Ράβνα (Νιγρίτα), Ραβένικα (Λαμία)<sup>7</sup>, ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Ramna Reka, Rani Dol, Ravni Potok, Ravenska Reka, Ravensica* (γιουγκ. Μακ.), *Ravna, Ravanica, Ravnice, Ravljane, Ravьno, Ravьnije* (σερβοκρ.), *Ravno, Ravna, Ravnje, Ravnica, Ravnik* (σλοβ.), *Rovné, Rovná* (σλοβακ.), *Rovna, Rovný* (τσεχ.), *Rovná* (οὐκρ.) κλπ.<sup>8</sup> καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία τὰ: *Ramna, Ravna, Ravensca*<sup>9</sup>.

**Ραδοβίξι, τὸ [stu rađuvíz] - (256)**

Ἵονομασία χωριοῦ στὴν περιοχή τῆς Ντουσκάρας. Παραδίδεται σὲ ἔγγραφο τοῦ 1756: «Ἐγράφη... ἐκ πατρίδος Σεκαρετζίου ἐκ τῆς ἐπαρ-

1. Στὸ στόμα τῶν κατοίκων τὸ τοπν. Ἴνω Ραβένια ἔχει τὸν τύπο: Πάνω Ραβένια. ὅπως εἶναι φυσικό.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 18.

3. Ἴας σημειωθεῖ ἐδῶ πῶς ἡ ὀνομασία τῶν δύο οἰκισμῶν εἶναι μεταγενέστερη. Ἴρχικὰ μὲ τὸ τοπν. *Ραβένια* ὀνομάστηκε ἓνα μακρόστενο ὑψίπεδο (ἀπὸ ΒΑ πρὸς ΝΔ) ποὺ ὀρίζεται ἀπὸ τὰ ὑψώματα: Ράχη Μηλιᾶς, Προφήτης Ἴλίας, Τσοῦκα Γκιόνη (ἀπὸ ΝΑ) καὶ τὸν Γορμό ποταμὸ (ἀπὸ ΒΔ).

4. Vasmer, 48.

5. Malingoudis, *Studien*, 153.

6. Malingoudis, *Studien*, 143-144.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 462-463· Vasmer, 107, 210 καὶ 221.

8. Miklosich, *Bildung*, 307· Duridanov, 39, 93, 126 καὶ 131.

9. Jordan, *Topon. román.*, 132.



χίας Ραδοβισδίου... ἐν ἔτει 1756 Ἰουλίου 4»<sup>1</sup> καθὼς καὶ μὲ τοὺς τύπους: Ραδοβύζι, Ροδοβύζι.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο Ραδοβίσδι (πβ. καὶ Ἐπισκοπὴ Ραδοβισδίου στὴν περιοχὴ τῆς Λάρισσας<sup>2</sup>) κι αὐτὸς<sup>3</sup> ἀπὸ ἐπιθετικὸ τύπο ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Radonidь* καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητ. κατάλ. *-jь* ἀπ' ὅπου ὁ τύπος *Radonizьdь* μὲ τροπὴ τοῦ σλαβ. συμφωνικοῦ συμπλέγματος *dj* σὲ *zd*<sup>4</sup>.

Οἱ τύποι Ραδοβίζι, Ραδοβύζι, Ροδοβύζι εἶναι σχηματισμένοι παρετυμολογικὰ πρὸς τὰ ἑλλ. οὖσ. ρόδο, τό καὶ βυζί, τό.

Γιὰ σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. βλ. στὸ τοπν. Ραδοτόβι, τό.

### Ραδοτόβι, τὸ [stu radutón] - (274)

Ὄνομασία χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ροδοτόπι (μετον. 1.4.1927). Παραδίδεται ἐπίσης καὶ μὲ τὸν τύπο Ροδοτόβι<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν., ποὺ μαρτυρεῖται μὲ τὸν τύπο Ραδοτόβι ἀπὸ τὸ 1319 στὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀνδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου<sup>6</sup>, εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται<sup>7</sup> ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *radotono* < σλαβ. προσωπ. *Radota* (< ἐπίθ. *radь* «εὐθυμος, πρόθυμος»<sup>8</sup>+ κατάλ. *-ta*<sup>9</sup>) καὶ τὴν ἐπιθετ.-κτητικὴν κατάλ. *-ono*.

Οἱ τύποι Ροδοτόβι καὶ Ροδοτόπι προέρχονται ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὶς ἑλλ. λέξεις ρόδο, τό καὶ τόπος, ὁ ἀντίστοιχα.

Ἀπὸ τὰ σλαβ. προσωπ. (< *radь*) σχηματίζονται ἀρκετὰ τοπν. τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Ραδοβίζι, Ραδοβίσι (Κοζ.), Ραδοσίμισα (Κοζ.), Ρά-

1. Lambros 1, 54 (628).

2. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 39 τῆς Μονῆς Δούσικου», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 20 (1991) 34 καὶ 71.

3. Βλ. Vasmer, 48 καὶ Malingoudis, *Studien*, 63, στὸ λ. *Liboviz'a*.

4. Malingoudis, *Studien*, 149.

5. Τὸ ἔθνικὸ σχηματίζεται μὲ τὸ φωνητικὸν τύπο: [(a)ratunpós/(a)ratunpí] ἀπὸ ἀρχικὸν τύπο *Ραδοτοβινός* / *Ραδοτοβινή* μὲ συλλαβικὴ ἀνομοίωση τοῦ *-do-* καὶ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] κατὰ τὸν βόρειο φωνηεντισμό. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀρχικοῦ [a-] ἔξαιτίας τῆς συμφορᾶς ἢ ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ θηλ.: *μιὰ Ρατουβ'νὴ* > *Ἀρατουβ'νὴ* ἢ ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ οὐδ. στὸν πληθ.: *τὰ Ρατουβ'νά χουράφια* > *Ἀρατουβ'νά κλπ.*

6. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305.

7. Βλ. καὶ Vasmer, 48.

8. Miklosich, 272.

9. Miklosich, *Bildung*, 10· Malingoudis, *Studien*, 66.



δοβο' (Σιδηρόκ.), Ραδολίβος (Σέρρες), Ραδόβολη (Ζαγ.), Ράντινα (Ζαγ.), Ραντοβάνι (Ζαγ.)<sup>2</sup>. Πβ. από τὴν περιοχή Πρεμετῆς τὸ τοπν. Ρατοβίτζκα<sup>3</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπωνύμια: *Rad, Radoj, Radojko, Radila, Radan, Radovan, Radoslav, Radomir, Radiš, Radeša, Radoš, Radoša* κλπ.<sup>4</sup> καὶ τὰ τοπν.: *Radina* (βουλγ.), *Radovani, Radović, Radinovo Brdo, Radijevo, Radotin Potok* (σερβοκρ.), *Radiša* (σλοβ.), *Radostka* (σλοβακ.), *Radice, Radenov, Radoňov, Radotin* (τσεχ.), *Radostówka* (πολ.), *Radostavka* (οὐκρ.), *Radeja, Radilov Gorodíc* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>

### Ράικο, τὸ [stu ra'iku] - (311)

Ὀνομασία χωριοῦ ποῦ εἶναι χτισμένο σὲ ὕψωμα στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Καλαμᾶ.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Ράικος, τύπος ποῦ εἶναι προσαρμογὴ στὴν ἑλλ. τοῦ σλαβ. προσωπ. *Rajko*. Κατὰ τὸν Malingoudis<sup>6</sup>, τὸ σλαβ. προσωπ. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο \**Rad-ьko*, ἀφοῦ εἶναι γνωστὴ στὴ σερβοκρ. καὶ στὴ βουλγ. ἡ τροπὴ: ὀδοντικοῦ + *-ьko* > *-jko*. Ὡστόσο ἐπειδὴ τὸ σλαβ. προσωπ. συναντιέται ἐπίσης καὶ στὰ ἀνατολικά καὶ δυτικά σλαβικά, ὑποστηρίζει, ὅτι εἶναι προτιμότερη ἡ ἀναγωγὴ τοῦ προσωπ. *Rajko* στὸ σλαβ. οὐσ. *raj* «ὁ παρᾶδειςος».

Τὸ ἴδιο τοπν. παρουσιάζεται καὶ στὴν Μεσσηνία μὲ τοὺς τύπους: *Ράικος, τὸ Ράικο, τοῦ Ράικου* καὶ ἀπὸ τὸ Ζαγ. τοῦ *Ράικου*<sup>7</sup>. Πβ. καὶ τοπν. *Ραϊκόφτσα* (Σιδηρόκ.)<sup>8</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ σλαβ. προσωπ.: *Raja, Rajan, Rajno, Rajna, Rajak, Rajačić, Rajakoníc, Rajica* κλπ.<sup>9</sup>, ὅπως καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Pčeli Raj* (βουλγ.), *Rajac, Rajinac, Rajčevac, Rajkonac, Rajkoníc* (σερβοκρ.), *Rajec* (σλοβ.), *Rajec* (σλοβακ.),

1. Τὸ τοπν. θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ἑλληνικὸς σχηματισμὸς ἀπὸ τὸ ἐπών. *Ράδος* (<σλαβ. προσωπ. *Rad*) + τὴν δάνεια ἀπὸ τὰ σλαβ. ἑλλ. κατάλ. *-οβο* (<σλαβ. *-ονο*).

2. Vasmer, 48, 186 καὶ 221· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 690-691.

3. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 374.

4. Miklosich, *Bildung*, 90-91· Schlimpert, *Slaw. PN*, 112-113.

5. Miklosich, *Bildung*, 169-170· Šmilauer, 151.

6. Malingoudis, *Studien*, 96.

7. Malingoudis, ὁ.π.· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 539.

8. Vasmer, 221.

9. Miklosich, *Bildung*, 92.



*Rájon, Ráje, Rajona, Rajíce* (τσεχ.), *Rajsko* (πολ.), *Raj* (ούκρ.), *Raj* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>.

### **Ραφταναῖοι, οἱ** [sts raftanéus] - (143)

Ὄνομασία κοινότητας στήν περιοχή Μαλακασίου.

Τò τοπν. εἶναι κυριών. καί σχηματίζεται ἀπό τò ἐπών. *Ραφτάνης* ἢ *Ραφτάνος*<sup>2</sup> καί τήν κατάλ. οἰκογενειακῶν -αῖοι, κατάλ. ἢ ὅποια σέ τοπωνυμική χρήση δηλώνει τόν τόπο ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας πού ἀναφέρεται στό θέμα.

Τò ἐπών. *Ραφτάνης* (καί μέ ἐναλλαγή τῆς κατάλ.: *Ραφτάνος*) πρέπει νά ἀποδοθεῖ στό ἐπών. *Ράφτης* (καί *Ράπτης*, ἀπό ἐπαγγελματικό) καί τήν κατάλ. -ανῆ ἢ ὅποια χρησιμοποιεῖται ἀπό τοὺς ἄλβανόφωνους τῆς Ἑλλάδας (τοὺς Ἀρβανίτες) γιά τò σχηματισμό οἰκογενειακῶν: *Dhimitranj, Gjipnanj* κλπ.<sup>3</sup>.

Πβ. καί τò τοπν. τοῦ *Λίμι Ράφτανη* «τò ἀλώνι τῆς οἰκογένειας Ράφτη» (Τριφυλία)<sup>4</sup>.

### **Ραψίστα, ἡ** [zn rapsísta] - (147/167)

Ὄνομασία δύο κοινοτήτων πού εἶναι γνωστές καί μέ τὰ ἐπίσημα ὀνόματά τους *Πλατανούσα* (μετον. 1.4.1927) καί *Πεδινή* (μετον. 11.9.1928) στήν περιοχή Μαλακασίου. Ἡ τελευταία ἀναφέρεται στό χρυσόβουλλο τοῦ 1321 καί χαρακτηρίζεται ἀπό τόν Ἀραβαντινὸς ὡς «...χωρίον ἀξιόλογον τοῦ Μαλακασίου».

Κατὰ τόν Φουρίκη<sup>6</sup> τò τοπν. προέρχεται ἀπό τò ἄλβ. περιεκτ. οὖσ. *par'sist/ë, -a* «ὁ πλατανιάς, τò δάσος πλατάνων», λ. ἢ ὅποια εἶναι σέ παράλληλη χρήση πρὸς ἄλλο περιεκτ. ταυτόσημο οὖσ. *parës, -i* (< *par*,

1. Miklosich, *Bildung*, 170· Šmilauer, 151.

2. Πβ. τόν *Σέργιο Ραφτάνο*, ὁ ὁποῖος ἦταν «τυπογράφος, ἐκδότης καί συγγραφεύς, υἱὸς τοῦ ἐκ Καλαριτῶν τῆς Ἠπείρου, πρόσφυγος εἰς Ζάκυνθο Χριστοδ. Ραφτάνη» (ΜΕΕ). Τò ἴδιο ἐπών. καί στή Ζάκυνθο (βλ. Λ. Ζώνη, *Λεξικόν ἱστορικόν καί λαογραφικόν Ζακύνθου*, Ἀθῆναι 1963, τ. 2, 557).

3. Camaj, *Wortbildung*, 128· Georgakas, *Beiträge* 2, 416, σημ. 2. Μὲ τήν ἴδια κατάλ. σχηματίζονται καί ἔθνικά, ὅπως: *Kolleshani, Lishani, Shpatani, Shulani* κλπ. (βλ. Georgakas, ὁ.π.).

4. Georgakas-McDonald, 326.

5. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308 καί 334.

6. Φουρίκη, *Ἀττική* 41, 156, σημ. 1.



-i «ό πλάτανος + περιεκτ. κατάλ. -ēs(i)¹). Με την αποδοχή της παραπάνω έτυμολόγησης του Φουρίκη πρέπει να δεχτούμε επίσης ότι: α) το *grapsist/ë*, -a σχηματίζεται από το περιεκτ. *grapēs*, -i+την περιεκτ. κατάλ. -*ishtë* (και με όριστικό άρθρο -*ishta*) και β) το περιεκτ. *grapēs*, -i έχασε την περιεκτική του σημασία έτσι ώστε να καταστεί αναγκαία ή προσθήκη και άλλης περιεκτ. κατάλ., της -*ishta*, πράγμα το οποίο δεν εύσταθεϊ. Άς σημειωθεί τέλος πως παράλληλα προς το περιεκτ. *grapēs*, -i βρίσκεται σέ χρήση και το σημασιολογικά όμοιο *grapisht/ë*, -a «ό πλατανιάς»², ένω το \**grap'isist/ë*, -a δέν μαρτυρείται στα λεξικά.

Γι' αυτό όρθά ό Georgacas³, μολονότι περιλαμβάνει τή λ. *grap'sista* στην εξέταση της άλβ. κατάλ. -*ishtë*, χαρακτηρίζει την έτυμολόγηση του τοπν. από την άλβ. ως λανθασμένη, και σημειώνει ως όρθή την άποψη του Jokl, σύμφωνα με τον όποιο το τοπν. της Άλβανίας *Rapshisht* ανάγεται στο σλαβ. *Vrabšišta* από το σλαβ. ουσ. *vorbъ* «ό σπουργίτης» (πβ. βουλγ.: *vtabec*, *gabec*, *vtabče*, σερβοκρ.: *vtabac*, *vtabca* κλπ.)⁴ και τή σλαβ. περιεκτ. κατάλ. -*išta*.

Πβ. και το τοπν. *Ραψίστα* (έπίσημα Γόμφοι) από το Νομό Τρικάλων⁵.

Με τή λ. σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. στο σλαβόφωνο χώρο, όπως: *Vrabcite* (βουλγ.), *Vrapčište* (γιουγκ. Μακ.), *Vrabce*, *Vrabac*, *Vrabekko*, *Završje* (σερβοκρ.), *Vrabče*, *Vrabeljsko Polje* (σλοβ.), *Vrable* (σλοβακ.), *Vrabí*, *Vrabinec*, *Vrabník*, *Vrabče* (τσεχ.), *Wróbel*, *Wroblowa*, *Wroblewice* (πολ.), *Vogobьevka* (ρωσ.) κλπ.⁶.

### Ρεπετίστα, ή [zd rɪpitišta] - (329)

Όνομασία οικισμού που άποσπάστηκε (14.10.1929) από την κοινότητα *Πογδόριανη* (έπίσ. Άνω Παρακάλαμος) και άποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα.

Τό τοπν. πρέπει να θεωρηθεί κυριών. και να άποδοθει στο έπων. *Ρεπετάς*⁷ και τήν άλβ. περιεκτ. κατάλ. -*ishta* (< σλαβ. -*išta*), κατάλ. με τήν

1. Βλ. σχετικά στο τοπν. *Βάρβηση*.

2. *Fjalor*, 1038· Buchholz, 482.

3. Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 4, 31 και σημ. 208.

4. Miklosich, 394, στο λ. *vorbъ* J· Vasmer, *REW* 1, 228· Βουλγαροελλ. λεξ., 122.

5. Κ. Σπανού, «Η ανέκδοτη πρόθεση 39 της Μονής του Δούσικου», *Θεσσαλικό Ημερολόγιο* 20 (1991) 42.

6. Miklosich, *Bildung*, 338· Šmilauer, 192.

7. Τό έπων. είναι γνωστό στην περιοχή Ίωαννίνων.





ὁποία δηλώνεται ὁ τόπος ὅπου βρίσκεται τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πράγμα ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα<sup>1</sup>.

Τὸ ἐπὼν. *Ρεπετάς* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀλβ. ἐπίθ. *perëte (i, e) / perhtë (i, e)* «δριμύς, σφοδρός, ὀξύθυμος (ἐπὶ ἐμψύχων) // τραχύς, ἄγριος, ὀρμητικὸς (ἐπὶ ἀψύχων)»<sup>2</sup>.

### **Ριάχοβο, τὸ [stu riáhuvu] - (304)**

ἽΟνομασία οἰκισμοῦ ποὺ ἀποσπάστηκε (13.7.1947) ἀπὸ τὴν κοινότητα *Γλίζιανης* (ἐπίσημα *Καταρράκτης*) καὶ ἀποτελέσσε ξεχωριστὴ κοινότητα.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. οὖσ. *ogěchъ* «ἡ καρδιά»<sup>4</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ě* μὲ [ia] στὴν ἑλλ. καὶ ἀποβολὴ τοῦ ο- στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ ἄρθρο τό.

Πβ. καὶ τοπν. *Ριάχοβο* «ὄνομα ρύακος καὶ τῶν παρακειμένων ἀγρῶν» (Πογώνι), *Ριάχοβο* (Τρίκ.), *Ρεάχοβα* «ποταμός», *Ρεάχοβον* (Κατερίνη), *Ράχοβο(ν)* (Τρίκ. - Γρεβ.)<sup>5</sup>.

Γιὰ ἄλλα σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο καὶ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. *Ἄραχοβίτσα*.

### **Ριζό, τὸ [stu rızó] - (319)**

ἽΟνομασία χωριοῦ στὶς ὑπῶρειες τοῦ Κασσιδιάρη.

Τοπν. *Ριζό* ὡς ὄνομα χωριοῦ ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1361: «...ὡσαύτως ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων, χωρία ...τὸν Ριζόν, σὺν τῇ τῆς Βεζήτσης...»<sup>6</sup>, χωριὸ τὸ ὁποῖο ταυτίζει ὁ Ἄραβαντινός<sup>7</sup> μὲ τὸ σημερινὸ χωριὸ τῶν Κουρέντων.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ προσηγ. *ριζό*, τὸ «τὸ ριζοβούνι, οἱ ὑπῶρειες τοῦ βουνοῦ»<sup>8</sup>.

1. G. Stadtmüller, «Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορικῆς διερευνήσεως τῆς Ἠπείρου», *HX* 9 (1934) 159· Γεωργακά, *Συμβολή*, 66· Φουρίκη, *Ἄττικὴ* 42, 120· Malingoudis, *Studien*, 154 κέξ.

2. Χριστοφορίδης, 302· *Fjalor*, 1042· Γκίνης, 364.

3. Vasmer, 49.

4. Miklosich, 277, στὸ λ. *gěchъ*.

5. *HE* 2 (1953) 38· Vasmer, 96, 187 καὶ 211· Soustal, 249.

6. Ἄ. Μουστοξύδου, «Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά, φυλλάδια 1-12 (1843-1853)», Ἀθῆναι 1965, 507.

7. Ἄραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 313 καὶ σημ. 4.

8. Μπόγκας 1, 326· Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.



Ἡ λ. ὡς τοπν. καὶ στὸ Ζαγόρι καὶ στὸν τύπο τοῦ πληθ.: τὰ Ριζά<sup>1</sup>.

### **Ρο(υ)μανό(ς), τὸ/ὄ [stun uɾmanó] - (242)**

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχή τῆς Τσαρκοβίστας. Στὸ ΣΣΕΔΚ τὸ χωριὸ παρατίθεται μὲ τὸν τύπο *Ρωμανό(ς)*.

Τὸ τοπν., ποὺ ἀπὸ τοὺς ντόπιους χρησιμοποιεῖται μὲ τὸ φωνητικὸν τύπο [stun uɾmanó], προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπίθ. \*ρουμανός, -ή, -ὄ < ρουμάνι, τὸ «τὸ δάσος» (< τουρκ. *oɾman* «τὸ ἴδιο»)² καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ός, -ή, -ὄ ἢ μὲ μετάθεση τοῦ [ɾ]³ ἢ παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ προσωπ. *Ρομανός* (καὶ *Ρουμανός*)⁴. Ὅπωςδήποτε ἡ γραφή *Ρωμανό*, τὸ /-ός, ὄ μὲ ω παρετυμολογικὰ πρὸς τὴν ἐσφαλμένη γραφή *Ρωμανός* (< λατ. *romanus* «ὁ Ρωμαῖος, ὁ ρωμαϊκός»).

Ἡ ἐπιθετ. κατάλ. -ός, -ή, -ὄ ἀπὸ δηλωτικὴ χρωμάτων: *καστανός*, *λιβανός*, *μελισσό* (βούδι), *χελυός* (γάιδαρος), *φρογὴ* (αἶγα) κλπ. κατέληξε νὰ δηλώνει ὁμοιότητα ἢ ἰδιότητα σχετικὴ μὲ τὴν ἀρχικὴ λέξη⁵.

Πβ. καὶ τοπν. *Ρομανό*, τὸ «τελευταία τοποθεσία τῆς Κονίτσης κατάφυτος»⁶.

### **Ρουμπάτες, οἱ [sts rumbátes] - (342)**

Ὄνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μερόπη* (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Ρουμπάτης*⁷ σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ γιὰ νὰ δηλώσει ἀρχικὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας καὶ ἔπειτα τὸ μέρος ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα.

Τὸ ἐπών. *Ρουμπάτης* προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Ροῦμπος*⁸ καὶ τὴν

1. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 261.

2. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στή λ.

3. Πβ. καὶ τοπν. *Οὔρπάκι* < *Ρουπάκι* στὴν περιοχή Τυρνάβου (Κ. Σπανοῦ, «21 διαλυμένοι οἰκισμοὶ στὴν περιοχή τῆς Λάρισας (1905-2005 αἰ.)», *Ὁμιλος Φίλων τῆς Θεσσαλικῆς Ἱστορίας* 1 [1992] 152).

4. Τὸ προσωπ. ὡς βαφτ. εἶναι ἤδη βυζαντινὸ (βλ. Μπούτουρας, 107). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐτυμολόγηση τοῦ προσωπ. δὲν δικαιολογεῖται ἡ γραφή *Ρωμανός*. Βλ. καὶ σχετικὰ κυριῶν. τοπν. στὸ Georgacas-McDonald, 245.

5. Βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 1, 148.

6. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 13, 170.

7. *ΟΤΕ Ἰωαννίνων*. Βλ. καὶ στὸ λ. *Ποντικάτι*, σ. 251, σημ. 8.

8. Τριανταφυλλίδης, 64· *ΟΤΕ Ἀθ.*



άλβ. κατάλ. -at(i) με την οποία σχηματίζονται όχι μόνο έθνικά, αλλά και όνόματα που δηλώνουν τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας που ἀναφέρεται στο θέμα<sup>1</sup>. Τὸ ἐπών. Ροῦμπος προέρχεται ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. ροῦμπος, ὁ «ὁ μαραζωμένος ἄνθρωπος, ὁ μικροκαμωμένος»<sup>2</sup> —πβ. καὶ τὸ ἐπίσης Ἑπειρωτ. ρόμπος, ὁ «ὁ κόμπος, ἡ γροθιά»<sup>3</sup>— κι αὐτὰ ἀπὸ τὸ σλαβ. *гопъ* «τὸ κουρέλι»<sup>4</sup>.

### Ρουσιά, ἡ [st rupšá] - (335)

ἽΟνομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου κοντὰ στὸν Γορμό, παραπόταμο τοῦ Καλαμᾶ.

Τὸ τοπν. προέρχεται πιθανῶς ἀπὸ τὸ προσηγ. ρουφησιά, ἡ (πβ. καὶ ρουφησέα στὸν Πόντο)<sup>5</sup>, λ. πού εἶναι μεταρρηματικό οὐσ. ἀπὸ τὸ ρ. ρουφῶ (ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἄορ. ἐρούφησα)+τὴν κατάλ. -ιά (πβ. καὶ τὰ ἄλεσιᾶ-ἄλεσα, βαρεσιᾶ-βάρεσα κλπ.) με τροπή τοῦ ἀφηρημένου προσηγ. σὲ συγκεκριμένο γιὰ νὰ ὀνομαστεῖ ὁ τόπος ὅπου πραγματοποιεῖται ἡ ἐνέργεια που δηλώνεται ἀπὸ τὸ μεταρρηματικό οὐσιαστικό, με ἀποβολή τοῦ ἄτονου [i] (ρουφ'σιᾶ) καὶ τροπή (ἀνομοίωση διάρκειας) τοῦ [f] σὲ [p] στὸ συμφων. σύμπλεγμα [fs].

Ἡ σημασία «τόπος που ρουφάει, ρουφήχτρα» εἶναι συχνὴ στὰ τοπωνύμια: πβ. Πιάλα, Πιάλες, Πιαλίτσες κλπ. ἀπὸ τὴ Μάνη (< σλαβ. \**rijalo* <*riti* «πίνω») <sup>6</sup>, Μπιάλες, Μπιάλο στὸ Ζαγόρι <sup>7</sup> κλπ.

Ἡ ἐτυμολόγηση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὴ λ. \*ρουπωσιᾶ<sup>8</sup> (καὶ \*ρουπουσιᾶ με τροπή τοῦ [o] σὲ [u] εἴτε λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ<sup>9</sup> εἴτε ἀπὸ ἀφομοίωση: [u-o > u-u] ἢ ἀπὸ χεῖλωση) που εἶναι μεταρρηματικό οὐσ. τοῦ ρήματος ρουπώνω (ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ ἄορ. ρούπωσα) «κλείνω ρωγ-

1. Φουρίκη, ἸΑττική 41, 171 καὶ σημ. 1, 172· ἸΑμάντου, Γλωσσ. μελ., 58, σημ. 1, ὅπου ἐπών. ἀπὸ τὴν Ἑπειρο σὲ -άτες.

2. Μπόγκας 1, 331.

3. Georgakas, *Beiträge* 1, 373.

4. Miklosich, 281· Vasmer, *REW* 2, 541.

5. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 258.

6. Malingoudis, *Studien*, 84.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 514.

8. Στὸν Ἑπειρωτικό χώρο χρησιμοποιεῖται τὸ μεταρρηματικό οὐσ. ρούπωμα, τό. Πβ. καὶ τίς διπλές, ταυτόσημες παραγωγές μεταρρηματικῶν οὐσιαστικῶν: ἄλεσα: ἄλεσιᾶ / ἄλεσμα, βάρεσα: βαρεσιᾶ / βάρεμα, ἄλλαξα: ἄλλαξιᾶ / ἄλλαγμα κλπ.

9. Βλ. καὶ Κ. Μηνᾶ, «Γλωσσικά ἀπὸ τὸ Πωγωνί τῆς Ἑπείρου», Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου, Θεσσαλονίκη (ΙΜΧΑ) 1983, 197 κέξ.



μή, ιδιαίτερα ξύλινου δοχείου που τρέχει»<sup>1</sup> είναι λιγότερο πιθανή για λόγους σημασιολογικούς και φωνητικούς (ή αποβολή του δευτερογενούς [u] (< [o]) είναι σπάνια στα Ἑπειρωτ. ιδιώματα), αλλά και από το γεγονός ότι ἡ λ. δέν μαρτυρείται.

### Σανοβό, τὸ [stu sanonó] - (38)

Παλιὰ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι γνωστὸ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ἀετόπετρα<sup>2</sup> (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. προέρχεται κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ. τύπο *sěpono* (< σλαβ. *sěpo* «τὰ ξερὰ χόρτα // τὸ δέμα χόρτου»<sup>4</sup> + ἐπιθετ. κατὰλ. -ονο) καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. τονισμένου ἔ με [a] στὴν ἐλληνική<sup>5</sup>.

Ἡ σλαβ. λ. *sěpo* χρησιμοποιεῖται ὡς δάνειο καὶ στὴν ἀλβ. μὲ τὸν τύπο *sap/ě*, -a «ὁ σανὸς»<sup>6</sup> ἀπ' ὅπου καὶ τὰ τοπν. *Sapona*, *Šapono* στὴν Ἀλβανία<sup>7</sup>.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Σιανοβίτσα* (Μάνη), τοῦ *Σανουβᾶ*, *Ράχη Σανοβά* (Πελοπόνν.)<sup>8</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Senono* (βουλγ.), *Senokos* (γιουγκ. Μακ.), *Sena*, *Senica*, *Senice*, *Sjenište*, *Sjeništa* (σερβοκρ.), *Senica* (σλοβ.), *Senograd* (σλοβακ.), *Seník*, *Senec*, *Senice*, *Senecnice* (τσεχ.), *Senica* (πολ.), *Sinožatja*, *Sin'ava*, *Sen'ava* (οὐκρ.), *Sjanno* (λευκορ.), *Sennoe*, *Senožatka* (ρωσ.) κλπ.<sup>9</sup>

### Σαντοβίτσα, ἡ [st saduvítsa] - (201)

Ὄνομασία κοινότητας δυτικὰ τῶν Ἰωαννίνων ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μάρμαρα* (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1319 μὲ τὸν τύπο *Σανδοβίτζα* γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ ὑποσημείωση ἀναφέρει: «*Σαδοβίτσα, χωρίον τῶν Κουρέντων Σαντοβίτσα καλούμενον*»<sup>10</sup>.

1. Μπόγκας, 1, 332.

2. Μὲ τὸ ἴδιο ἐπίσημο ὄνομα εἶναι γνωστὸ καὶ τὸ χωριὸ *Κοσόλιανη* (βλ. τοπν.).

3. Vasmer, 49.

4. Miklosich, 294-295· Vasmer, REW 2, 609.

5. Malingoudis, *Studien*, 136-139.

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 378· *Fjalor*, 1073. Βλ. καὶ N. Jokl, *Linguistisch-kultur-historische Untersuchungen aus dem Bereiche des Albanischen*, Berlin/Leipzig 1923, 108.

7. Seliščen, 238, 297.

8. Malingoudis, *Studien*, 99· Georgacas-McDonald, 343 καὶ 347.

9. Miklosich, *Bildung*, 314· Šmilauer, 160.

10. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 304 καὶ σημ. 6.



Κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *srdь* «τὸ δικαστήριο // ἡ ἀπόφασις, ἡ γνώμη». Κατὰ τὸν Malingoudis<sup>2</sup> ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς τέτοιας ἐρμηνείας ὑποδηλώνει ὅτι οἱ Σλάβοι, οἱ ὅποιοι εἰσέβαλαν ἢ ἐγκαταστάθηκαν στὶς ἑλληνικὰς χώρας, ἱδρυσαν δικαστήριον, πράγμα τὸ ὅποιο δὲν μαρτυρεῖται στὶς πηγές.

Πιθανότερη εἶναι ἡ ἐτυμολόγησις τοῦ Malingoudis<sup>3</sup>, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὅτι τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ τὸ ἀποδίδει στὸν ἐπιθετ.-κτητ. τύπο \**Srdono* (< προσωπ. \**Srdo* πού εἶναι συγκεκριμένον τύπος τῶν προσωπ. \**Srdo-migrь*, \**Srdi-slavь*, \**Srdi-voj* < *srditi* κλπ. «δικάζω, κρίνω»)⁴ καὶ τὴν κατάλ. -ica μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι⁵.

Ὡστόσο τὸ γεγονός ὅτι τὸ τοπν. ἐκφέρεται μὲ ἄρινον [d] (καὶ ὄχι μὲ [nd]), ὅπως θὰ ἦταν ἀναμενόμενον ἀπὸ τὸ σλαβ. ἔρινον ρ) κάνει ἐξίσου πιθανή, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὴν προέλευσιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *sadь* «κῆπος // ἀμπέλι»⁶ + τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ono > \**sadono* + τὴν κατάλ. -ica.

Τὸ ἴδιον τοπν. συναντιέται στὴν ἐπαρχία Γρεβενῶν, ὅπου καὶ τοπν. *Σάντοβο*, καὶ στὴν περιοχὴ Μπερατίου τῆς Ἀλβανίας⁷. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρον τὰ τοπν. *Σαΐδόνα* (Μάνη), *Σαΐδονοῦ*, τοῦ (ἐπαρχία Πυλίας)⁸ καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρον τὰ: *Sadonik* (βουλγ.), *Sadišta* (γιουγκ. Μακ.), *Sadi* (σερβοκρ.), *Sad* (σλοβ.), *Sádečné* (σλοβακ.), *Sádek* (τσεχ.), *Sadow* (πολ.), *Sadki* (οὐκρ.), *Sadki* (ρωσ.)⁹.

### Σέλτση, ἡ [st sél'ts] - (7)

Παλιὰ ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κόνιτσας πού εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ὁξιὰ (μετον. 20.8.1927).

1. Vasmer, 49.
2. Malingoudis, *Studien*, 108 (λ. *Sudenik*).
3. Malingoudis, *Studien*, 109 (λ. *Sudova*).
4. Γιά σχετικὰ προσωπ. καὶ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρον βλ. Miklosich, *Bildung*, 105 καὶ 179· Šmilauer, 168· Schlimpert, *Slaw. PN*, 121-122.
5. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.
6. Miklosich. 289-290· Vasmer, *REW* 2, 567.
7. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 346 καὶ 381· Κ. Σπανοῦ, «Οἱ δυτικομακεδονικοὶ οἰκιμοὶ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεσις 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων (17ος - 19ος αἰ.)», *Μακεδονικά* 28 (1992) 137.
8. Malingoudis, *Studien*, 98-99· Georgacas-McDonald, 246.
9. Šmilauer, 158· Miklosich, *Bildung*, 311-312.



Τὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται μὲ τὸν τύπο *Σέλτζη* σὲ ἰδρυτικὸ ἔγγραφο τῶν ἐτῶν 1326-1328<sup>1</sup> καὶ ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>2</sup>, ὁ ὁποῖος τὸ ἐρμηνεύει ὡς «χωρίδιον», προέρχεται<sup>3</sup> ἀπὸ τὸ σλαβ. ὑποκορ. τύπο *selbce* μὲ ἀποβολὴ τοῦ σλαβ. *ь*. Τὸ ὑποκορ. *selbce* σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὔσ. *selo* «σκηνή, κατοικία // ἀγρὸς» (πβ. βουλγ. *selo* «χωριό, κατοικία» κλπ.)<sup>4</sup> + ὑποκορ. κατάλ. *-bce* (ἄρσ. *-ьсь*, θηλ. *-ьса*)<sup>5</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Σέλιτσα* (Κοζ.), *Σελίτσα* (Ἀχαΐα - Λακ.), *Σελίτσανη* (Λάρισα), *Ἄη-Νικόλα Σέλιτσα*, *Σέλιτσο*, *Σελινίτσα* (Μάνη), *Σέλτσα* (Αἰτωλοακαρν.), *Σέλτσιννα* (Ζαγ.), *Ἀνασελίτσα* (<\*Ἄνω Σελίτσα - Κοζ.)<sup>6</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Selce* (βουλγ.), *Selci* (γιουγκ. Μακ.), *Selce*, *Selca*, *Selbce* (σερβοκρ.), *Selca*, *Selce* (σλοβ.), *Sedlce*, *Selce* (τσεχ.), *Siedlec* (πολ.), *Sel'ce*, *Novoselca* (οὐκρ.) κλπ.<sup>7</sup>.

#### **Σέλτσιανα, τὰ [sta séltšana] - (317)**

Ὀνομασία ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ χωριοῦ Γκρίμποβο.

Ὁ παραπάνω τοπωνυμικὸς σχηματισμὸς προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Selbce* (> *Σέλτση*, βλ. προηγούμενο τοπν.) καὶ τὴν κατάλ. *-jape* μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται οἱ κάτοικοι τοῦ τόπου πού ἀναφέρεται στὸ θέμα τῆς λ.

Μὲ τὴν ἴδια κατάλ. μαρτυροῦνται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν.: *Σέλτσιανα* (Ἰωάνν.), *Σελίτσανη* (Λάρ.), *Σέλτσιανη* (στὴν κοιλάδα τοῦ Ἄωου, 7 χμ. Α-ΒΑ τῆς Κλεισούρας)<sup>8</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Selčani* (σερβοκρ.), *Selčani* (σλοβ.), *Sedlčany* (τσεχ.)<sup>9</sup>.

#### **Σενίκο, τὸ [stu siníku] - (258)**

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Ντουσκάρας.

1. Δ. Ζακηθνοῦ, «Ἀνέκδοτον βυζαντινὸν κτιτορικὸν ἐκ Βορείου Ἠπείρου», *ΕΕΒΣ* 14 (1938), 277-294.

2. Λαμπρίδου, *Πογ.*, 11.

3. Βλ. καὶ Vasmer, 50.

4. Miklosich, 289, λ. *sed*: Vasmer, *REW* 2, 606.

5. Malingoudis, *Studien*, 153.

6. Vasmer, 75, 102, 138, 173, 178, 187: Malingoudis, *Studien*, 99: Οικονόμου, *Ζαγόρι*, 545-546.

7. Miklosich, *Bildung*, 313: Šmilauer, 159.

8. Vasmer, 50, 102: Soustal, 256.

9. Miklosich, *Bildung*, 313.



Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. \**Sěpъnikъ*<sup>1</sup> (ἀπὸ τὸ οὐσ. *sěpo* «χόρτο // δεμάτι χόρτου» - πβ. τοπν. Σανοβό - καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ьпъ* > ἐπίθ. \**sěpъпъ* +κατάλ. -*ikъ* μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι). Πβ. καὶ τσέχ. τοπν. *Senik*. Γιὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. βλ. στὸ τοπν. Σανοβό.

β) ἀπὸ τὸ ἐπίσης σλαβ. τύπο \**Sěpъnikъ*<sup>2</sup> ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο \**sěpъпъ* (<σλαβ. *sěpъ* «σκιά, τόπος μὲ σκιά» + ἐπιθετ. κατάλ. -*ьпъ*) καὶ τὴν κατάλ. -*ikъ*, ὅπως στὴν προηγούμενη περίπτωση.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν. Σενίτσα (Θεσπρωτία)<sup>3</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Sjankovec* (βουλγ.), *Senkarnik* (γιουγκ. Μακ.), *Sjenica* (σερβοκρ.), *Zasenik*, *Senčni Kraji* (σλοβ.), *Zasiane* (πολ.) κλπ.<sup>4</sup>

Μολονότι τὸ τοπν. φωνητικὰ θὰ μπορούσε νὰ ἔχει προέλθει ἐπίσης ἀπὸ τὰ ἀλβ. *šipnik* καὶ *šënik* «μέτρο σιτηρῶν»<sup>5</sup> καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸ ταυτόσημο τουρκ. *şipnik* «παλιὸ μέτρο σιτηρῶν»<sup>6</sup>, λόγοι σημασιολογικοὶ κάνουν πιθανότερη τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. ἀπὸ τὰ σλαβ. προσηγορικά.

### Σερβιανά, τὰ [sta sirvnjaná] - (157)

Ὁνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ Μαλακασίου.

Τὸ τοπν. μαρτυρεῖται ἤδη στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321, ὅπου χαρακτηριστικὰ ἀναφέρεται: «...ἕτερον σιγιλλατίκιον ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Σερβιάνων...»<sup>7</sup>.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς σλαβ. σχηματισμὸς μὲ τὴ βοήθεια τῆς κατάλ. -*jane* μὲ τὴν ὁποία δηλώνονται τόσο οἱ κάτοικοι ἐνὸς τόπου (π.χ. «οἱ κάτοικοι τοῦ τοπν. Σέρβια») ὅσο καὶ τὰ μέλη μιᾶς φυλῆς, μιᾶς οἰκογένειας (π.χ. ἀπὸ τὸ ἔθνικὸ Σέρβος)<sup>8</sup>, σχηματισμὸς ὁ ὁποῖος συμφωνεῖ μὲ τὸν τύπο ποὺ μᾶς παραδίδεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321.

1. Vasmer, 50· τὴν ἴδια προέλευση φαίνεται ὅτι ὑπονοεῖ καὶ ὁ Μουσελίμης (HE 11 [1962] 931), ὅταν ἐτυμολογεῖ τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβ. *σινίκ* «ἀχυρώνας».

2. Malingoudis, *Studien*, 99, στὸ λ. *Sěnovica*.

3. Vasmer, 64.

4. Miklosich, *Bildung*, 314· Šmilauer, 160.

5. Meyer, *EW alb. Spr.*, 406· Γκίνης, 395.

6. Steuerwald, 876.

7. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

8. Vasmer, 50· Georgakas, *Beiträge* 1, 374.



Ὁ μεταπλασμός σὲ οὐδέτερο ἀναλογικὰ πρὸς τὸ γένος τῶν λ. κτήματα, χωράφια κλπ. καὶ τὸ κατέβασμα τοῦ τόνου ἀναλογικὰ πρὸς τὰ ἐπίθετα ποὺ σχηματίζονται μὲ τὴν κατάλ. -(ι)ανός (π.β. κοντακιανός, λειανός κλπ.).

Πβ. καὶ τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Σέρβια (Κοζάνη, Ἡλιδα), Σερβιανὰ (Ἡλιδα)<sup>1</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Serbia*, *Serbiani*, *Serbenica*, *Serbljanica*, *Serbolaska*, *Serbsci* (βουλγ.-γιουγκ. Μακ.), *Sierbowice* (πολ.) κλπ.<sup>2</sup> ὅλα ἀπὸ τὰ σερβοκρ. *srb*, *srbini*, *srblijin* «ὁ Σέρβος» κλπ.<sup>3</sup>

### Σεριζιανὰ, τὰ [sta serizana] - (245)

Ὄνομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας. Κατὰ τὸν Λαμπρίδη<sup>4</sup> στὸ χωριὸ κατοικοῦσαν 16 ἄλβανικὲς οἰκογένειες.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο σαριζιανὰ μὲ παράλειψη τῶν οὐσ. κτήματα, χωράφια κλπ. καὶ τροπὴ τοῦ [a] σε [e] λόγω τῆς γεινιάσῃς του μὲ τὸ ὑγρὸ [r] (πβ. κάμαρα > κάμερα, ραπάνι > ρεπάνι κλπ.).

Τὸ ἐπίθ. σαριζιανός σχηματίζεται ἀπὸ τὸ τοπν. Σάριζα (καὶ στὸν τύπο τοῦ πληθ.: Σάριζες)<sup>5</sup> καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -(ι)ανός<sup>6</sup>.

Τὸ τοπν. Σάριζα προέρχεται ἀπὸ τὸν ἄλβ. τύπο *sharrëza* < ἄλβ. *sharr/ë*, -a «ἡ προιονοταινία // τὸ ἐργοστάσιο ξυλείας»<sup>7</sup> καὶ τὴν κατάλ.

1. Vasmer, 158 καὶ 187.

2. Vasmer, 320.

3. Miklosich, 292· Vasmer, REW 2, 611. ὅπου καὶ ἡ συσχέτιση τοῦ ὀνόματος τοῦ νοτιοσλαβικοῦ φύλου τῶν Σέρβων μὲ τὸ δυτικοσλαβικὸ. ἄνω σερβικὸ καὶ κάτω σερβικὸ, *serb*.

4. Λαμπρίδου, *Κοιν. - Τσαρκ.*, 19, σημ. 3.

5. Βλ. *MEE* γιὰ τὸ τοπν. Σάριζα τῆς Ἄνδρου, ὅπου καὶ ἡ περιφνημὴ πηγὴ μεταλλικοῦ νεροῦ, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου κάνει πιθανὴ τὴν ὑπαρξὴ ἐργοστασίου ξυλείας. Πβ. ἐπίσης καὶ τοπν. Σάριζες στὴν ἐπαρχία Τριφυλίας (Georgacas-McDonald, 347). Τόσο ἡ Ἄνδρος ὅσο καὶ ἡ Τριφυλία καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας, ὅπου τὸ τοπν. Σεριζιανὰ, δέχτηκαν ἄλβανικὲς ἐγκαταστάσεις.

6. Βλ. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ προηγούμενο τοπν. (Σερβιανὰ), τὸ ὁποῖο θεωρεῖται ὡς μιὰ σλαβ. παραγωγὴ μὲ τὴν κατάλ. -jane, τὸ τοπν. Σεριζιανὰ θεωρεῖται ὡς μιὰ ἑλλ. παραγωγὴ μὲ τὴν κατάλ. -ιανὰ (-ιανός, -ιανή, -ιανό) ἀπὸ τοπν. ἄλβ. ἀρχῆς (< *sharrëza*). Καὶ τοῦτο γιὰ τὴν α' περίπτωση ἡ ἴδια ἡ γλῶσσα, ἡ σλαβική, μπορεῖ νὰ δώσει μὲ τὰ δικά της μέσα τὸν τοπωνυμικὸν σχηματισμό, ἐνῶ δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἄλβ. ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. Σεριζιανὰ.

7. Γκίνης, 391· *Fjalor*, 1132· Buchholz, 523. Ἡ λ. ἔχει ἐπίσης ὡς γεωγραφικὸς ὄρος τὴ σημασία «ὄροσειρά».





-za, ή οποία δέν ἔχει μόνο ὑποκοριστική ἀλλά καί περιεκτική σημασία<sup>1</sup>.

### Σιούτιστα, ή [st šút-sta] - (310)

Ἵονομασία συνοικισμοῦ πού ἀποσπάστηκε ἀπό τήν κοινότητα *Ἰερομνήμη* (3.2.1922) καί ἀποτελεῖ σήμερα συνοικισμό τῆς κοινότητας *Μπριγιάνιστα* (ἐπίσημα *Βασιλόπουλο*). Εἶναι γνωστός καί μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Καστρί*<sup>2</sup> (μετον. 9.9.1950).

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup>, ὁ ὁποῖος ἐσφαλμένα νομίζει πῶς ή πληροφορία γιά τὸ τοπν. πού μᾶς δίνει ὁ Λαμπρίδης ἀποδίδεται στό βουνό καί ὄχι τον οἰκισμό<sup>4</sup>, προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *šutъ* «ὁ χωρὶς κέρατα»<sup>5</sup> καί τῆ σλαβ. κατάλ. *-išta*, γιά νὰ δηλώσει «τὸ βουνό μέ τις χωρὶς κέρατα γίδες».

Ἡ ἀρχική λ., ἀπ' ὅπου σχηματίζεται τὸ τοπν. εἶναι γνωστή σὲ πολλές γλώσσες. Πατρίδα της φαίνεται νὰ εἶναι ή Ρουμανία<sup>6</sup> ἀπ' ὅπου μέ τις μετακινήσεις τῶν ρουμάνων βοσκῶν διαδόθηκε σὲ εὐρύτατο γεωγραφικό χῶρο. Ἔτσι ἀπὸ τήν ὑποτιθέμενη ὡς ἀρχική ρουμ. λ. *ciut* «ἀκέρατος», *ciută* «ή ἐλαφίνα»<sup>7</sup> ή λ. ἐμφανίζεται στίς σλαβ. γλώσσες (βουλγ. *šut, šuta, šuto*, σερβ. *šut*, τσεχ. *šutá koza* κλπ.) στά οὐγγρικά (*suta, csuta*)<sup>8</sup>, στά ἀλβ. (*šut* «ἀκέρατος», *šut/ë, -a* «ή ἐλαφίνα»)<sup>9</sup>, στά ἀρομ. (*šut* «ὁ χωρὶς κέρατα» κλπ.), στά μεγλεν. *čūt*<sup>10</sup>, στά Ἰπειρωτ. ἰδιώματα (*šouto, tó* «τὸ χωρὶς κέρατα πρόβατο, κατσίκι ή γελάδι») <sup>11</sup> κλπ.

1. Βλ. σχετικὰ στό τοπν. *Λάλιζα, ή*.

2. Ἡ μετονομασία ὀφείλεται σὲ ὑπολείμματα παρακείμενου ἀρχαίου κάστρου. Τὸ χωριὸ βρῖσκεται σὲ ὑψόμετρο περίπου 1100 μ. στήν πλαγιά ὑψώματος (ὑψόμετρο 1329 μ.) ἀπ' ὅπου κατοπτεύεται σὲ μεγάλο βάθος ή κοιλάδα πού δημιουργεῖ ὁ Καλαμάς.

3. Vasmer, 50.

4. Λαμπρίδου, *Κοιρ. - Τσαρκ.*, 30, ὅπου ἀναφέρεται: «Ἐρείπια τοιαῦτα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Σιούτιστας ὑπερθεν τῆς Γκρίμπιανης, τῆς τοῦ βουνοῦ Ζαγόριανης, κατέναντι τῶν πρώτων...». Γίνεται σαφές πῶς πρόκειται γιά τὰ βουνά, τὰ ὑψώματα ὅπου οἱ οἰκισμοὶ τῆς Σιούτιστας καί τῆς Ζαγόριανης καί ὄχι γιά ὀνόματα τῶν ἰδιῶν τῶν βουνῶν.

5. Miklosich, 345· Vasmer, *REW* 3, 440, στό λ. *šytъi*.

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 420· Tiktin 1, 558.

7. Tiktin, ὀ.π.

8. Miklosich, 345.

9. Meyer, *EW alb. Spr.*, 420.

10. Parahagi, 1161.

11. Μπόγκας 1, 358.



Κατὰ τὸν Parahagi ἢ λ. προέρχεται ἀπὸ τὸ λατ. *ex-sutus*<sup>1</sup> (< *exsuo/exuo*).

Μολονότι ἡ ἔτυμολόγησις ποῦ δίνει στὸ τοπν. ὁ Vasmer εἶναι πιθανὴ θεωρῶ ὡς πιθανότερη τὴν ἔτυμολόγησις ἀπὸ τὸ ἄλβ. *sut/ě*, -a «ἡ ἔλαφίνα» γιὰ λόγους σημασιολογικοῦς, ἀφοῦ εἶναι λογικότερο νὰ ὀνομαστῆ ἓνας τόπος ὡς «ἐλαφότοπος» παρὰ ὡς «τόπος μὲ ἀκέρατες γίδες».

Ἐξάλλου ἡ σλαβ. περιεκτ. κατάλ. -*ista* ἐμφανίζεται μὲ παραγωγικὴ δύναμη καὶ στὴν ἄλβ. γλῶσσα μὲ τὸν τύπο -*ishtë* (καὶ ἔναρθρα -*ishta*).

### Σιράκο, τὸ [stu siráku] - (117)

Ὄνομασία χωριοῦ μὲ βλαχόφωνο πληθυσμό.

Κατὰ τὸν Λαμπρίδῃ<sup>2</sup> «Καὶ τὸ μὲν Σεράκου τόπου σημαντικὸν ὄνομα εἶναι, πτωχείαν δηλοῦν καὶ γυμνότητα», ἐνῶ σὲ σημείωσις ἀναφέρει τὴν ἄποψη τοῦ Ἀραβαντινοῦ ὁ ὁποῖος «...εἰκάζει ὅτι τὸ ὄνομα τούτου προέκυψε ἐξ ὁμωνύμου ἰδιοκτητοῦ αὐτοῦ Ἰωαννίτου...».

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup> τὰ τοπν. *Συράκον* (καὶ *Σίρακον* στὴν Ἄττ.) προέρχονται ἀπὸ τὸ σλαβ. *širokъ* «πλατύς».

Τὸ τοπν. ὡστόσο πρέπει νὰ ἀποδοθῆ στὸ σλαβ. *sirakъ* «φτωχός, ὀρφανός»<sup>4</sup> (< *sirъ* «ὀρφανός»)<sup>5</sup> καί, προκειμένου γιὰ τόπο, «ἄγονος, γυμνός», ὅπως σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὑποστηρίζει ὁ Malingoudis<sup>6</sup>.

Τὸ ἴδιο τοπν. συναντιέται καὶ στὸ Ζαγόρι<sup>7</sup> πβ. καὶ τοπν. *Kroj širakut* (=ἡ πηγὴ τοῦ Σιράκου) ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο<sup>8</sup> καθὼς καὶ τοπν. *Συρορακάταις* ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Δελβίνου<sup>9</sup>. Τῆς ἴδιας ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ προσωπ.: *Sirotan, Sirata, Sirota, Siro-*

1. Parahagi, 1161.

2. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 2. 13 καὶ σημ. 1.

3. Vasmer, 53 καὶ 122.

4. Πβ. καὶ τὴν ταυτόσημη ἑλλ. λ. ὀρφανός, ἡ ὁποία εἶναι συχνὴ στὴν ἑλληνικὴ ὀνοματολογία τόσο ἀπλῆ ὅσο καὶ σύνθετη (βλ. *Λεξικὸν τῶν δῆμων, κοινοτήτων καὶ οἰκιῶν τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1963, 110 καὶ 270).

5. Miklosich, 296.

6. Malingoudis, *Studien*, 110, σημ. 24. ὁ ὁποῖος ὑποθέτει ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ μιὰ κατευθεῖαν ὀνοματοθεσίαν τῶν Σλάβων, ἀλλὰ ὅτι τὸ ὄνομα δόθηκε ἀπὸ Ἀλβανούς, ὑπόθεσις τὴν ὁποία εἶχε ἤδη διατυπώσῃ ὁ Λάμπρος (Λάμπρου, Ἀττικῆ, 191). Βλ. καὶ Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 3, 90-91.

7. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 546-547.

8. Georgacas-McDonald, 317· Georgacas, *Place and other Names*, ZfB 3, 90.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 358.



*slaw* κλπ.<sup>1</sup> και τὰ τοπν.: *Sirakona, Sirakono, Sirča* (σερβοκρ.), *Sirnica* (σλοβ.), *Sirá, Sirejovice, Sirakon* (τσεχ.), *Sierockie, Sirakowo, Sioszewo, Siosławo* (πολ.), *Sira* (οὐκρ.), *Sirotika* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>.

Ἐπὶ τὸ ἐθνικὸ καὶ ἐπὶ τὸν. *Σαρακιώτης*<sup>3</sup>.

Ἐπὶ σημειωθεῖ ἐπίσης ἡ ὑπαρξὴ προσωπ. *Σιράκος*, ὡς βαφτ. καὶ ἐπὶ τὸν., τὸ ὁποῖο σωστά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὁ Ἄνδριώτης<sup>4</sup> συνάπτει μὲ τὸ σλαβ. τοπωνύμιον.

Ἡ ἄποψη ποὺ διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν Κ. Σπανό<sup>5</sup>, ὅτι δηλ. τόσο τὸ *Συράκος* (*Σύρος* + *-άκος* κατὰ τὰ *Γιάννης - Γιαννάκος, Κώστας - Κωστάκος* κλπ.) ὅσο καὶ τὰ *Συράκης, Σύρος, Σύρα, Σύρω, Συρίσκα*, ἀνάγονται στὸ ἐθνικὸ οἰκογενειακὸ<sup>6</sup> *Σύρος*, ἂν καὶ δυνατῆ, ἀποδυναμώνεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι:

α) ὡς ἐθνικὸ τοῦ καταγομένου ἀπὸ τὴ Σύρον συνηθίζονται τὰ: *Συριανός, Συριώτης*<sup>7</sup> ἐνῶ μὲ τὸ ἐθνικὸ *Σύρος* δηλώνεται ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὴ Συρία<sup>8</sup>.

β) τὰ παραπάνω προσωπ. συναντιοῦνται σὲ παλιούς κώδικες ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τῆς Θεσσαλίας (Μολόγουστα Ἐλασσόνας, Γκλίγκοβο, σημ. Σαραντάπορο Ἐλασσόνας, Τύρναβο, Λάρισα).

Νομίζω πῶς τόσο τὸ *Σιράκος* (< σλαβ. *sirakъ*) ὅσο καὶ τὸ *Σίρος* (< σλαβ. *sirъ*) μποροῦν νὰ ἀναχθοῦν κατευθεῖαν στὰ σλαβικά<sup>9</sup>, χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ ἄποψη τοῦ Ἄνδριώτη ὅτι τὸ ἐπὶ τὸν. *Σιράκος*

1. Miklosich, *Bildung*, 96· Schlimpert, *Slaw. PN*, 125.

2. Miklosich, *Bildung*, 174 καὶ 314· Šmilauer, 161.

3. Λαμπρίδου, *Μαλ.* 2, 15, σημ. 1. Βλ. καὶ Μπόγκα 1, 333, ὅπου: *Σαρακιώτ'ς* «ὁ κάτοικος τοῦ Συράκου τῶν Τζουμέρκων, τοῦ *Σεράκου* κατὰ Βηλαρά, ἐπὶ τὸν. *Σαρακιώτης*» μὲ ἐξέλιξη τοῦ [i] (*Σιράκο*) σὲ [e] (*Σεράκο-Σαρακιώτης*) καὶ τοῦ [e] σὲ [a] (*Σαρακιώτης*) ἐξαιτίας τοῦ [r].

4. Ἀντιχάρισμα, 206.

5. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ προέλευση τοῦ ὀνόματος Ἐσπράκος», *ΙΣΤΟΡΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ* 3 (1991) 285-286.

6. Πβ. καὶ Τριανταφυλλίδη, 33· ὑποθέτω πῶς τὸ προσωπ. *Σύρος* ἀνάγεται σὲ ἐθνικὸ, πράγμα ποὺ δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Κ. Σπανό, γιὰ νὰ δηλώσει ὄχι τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὸ νησί Σύρος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ Συρία.

7. Τριανταφυλλίδης, 26· Μπούτουρας, 130.

8. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

9. Πβ. καὶ τὰ ταυτόσημα ἐπὶ τὸν. Ὀρφανός (καὶ Ὀρφανάκος, Ὀρφανάκης, Ὀρφανίδης, Ὀρφανόπουλος κλπ. - βλ. *ΟΤΕ* Ἀθ.), *Μπονιάκος* (<ἀλβ. *bonjak, -u*), *Γετήμ, Γετίμης* (<τουρκ. *yetim*) κλπ.



δημιουργήθηκε από τὸ τοπν. *Σιράκο*, ὅπως τὰ: *Ἄϊβαλῆς*, *Ἄϊδίνης*, *Καλαμπάκας*, *Κέρκυρας*, *Μεσολόγγης* κλπ.<sup>1</sup>, ἂν καὶ ἡ ὑπαρξὴ βαφτ. *Σιράκος* ἀποδυναμώνει τὴν ἄποψη αὐτή.

### Σιστρούνι, τὸ [stu sistrúni] - (241)

Ὀνομασία κοινότητας στὴ Λάκκα Σούλι, στὴν Α πλευρὰ τῶν βουνῶν τοῦ Σουλίου.

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321 μὲ τὸν τύπο *Σεστρούνι*<sup>2</sup> καθὼς ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς τύπους *Σοστρούνι*<sup>3</sup> καὶ *Σειστρούνι*<sup>4</sup>.

Ὁ Vasmer<sup>5</sup> θεωρεῖ παράδοξη τὴ συσχέτιση τοῦ τοπν. μὲ τὸ σερβοκρ. *Sestrunj* καὶ τὸ τσεχ. *Sestruň*.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. *Σιστρούνι* πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ ἀρχ. σλαβ. *sestra* (μὲ τὸν ἴδιο τύπο ἐπίσης στὰ σλοβ., βουλγ. σερβ., τσεχ. οὐκρ., ρωσ.) «ἡ ἀδελφὴ»<sup>6</sup> καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-yri*<sup>7</sup>, ἡ ὁποία προστίθεται σὲ οὐσ. καὶ ἐπίθετα. Σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, ἂν καὶ ὄχι πολὺ συχνά, συνηθίζεται γιὰ τὸ σχηματισμὸ τοπν. πού προέρχονται ἀπὸ συγκεκριμένα προσηγορικά<sup>8</sup>. Ἡ ἐμφάνιση τοῦ [u] στὸ τοπν., ἀντὶ τοῦ ἀναμενόμενου [i], ὀφείλεται στὴν τροπὴ τοῦ [i] (< σλαβ. y)<sup>9</sup> σὲ [u], ὅπως συμβαίνει στὴν ἑλληνικὴ κοντὰ σὲ ὑγρά<sup>10</sup>.

Ὡστόσο δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸν ἐπιθετ. τύπο *sestrinъ*<sup>11</sup> (<*sestra* + ἐπιθετ. κατάλ. *-inъ*) κατὰ παράλειψη

1. Τριανταφυλλίδης, 33-34.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 308.

3. F. Miklosich-J. Müller, *Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana*. Vindobonae 1860, τ. 5, 85.

4. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα* 1, 54.

5. Vasmer, 49-50.

6. Miklosich, 332, στὸ λ. *synъ*. Vasmer, *REW* 2, 618.

7. Κατὰ τὸν Vasmer (σ. 308) μὲ τὴν κατάλ. *-yri* σχηματίζονται ἀρχετὰ τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο. Βλ. καὶ N. Reiter, «U-Stamm-Derivate in süd- und ostslavisches Ortsnamen», *ONOMATA* 12 (1988) 463.

8. Miklosich, *Bildung*, 212. βλ. καὶ Στ. Καρατζᾶ, «Γύρω ἀπὸ τρία νεοελληνικά τοπωνύμια», *Ἑλληνικά* 26 (1973) 105.

9. Malingoudis, *Studien*, 139-140.

10. Πβ. τὰ παραδείγματα: *ζουλεύω*, *ζούλεια*, *ζουλιάρης*, *κρουθάρι* (<*κριθάρι*), *κρουκέλλι* (<*κρικέλλι*), *τρουγυρίζω* (<*τριγυρίζω*), *προυκιά* (<*προικιά*) κλπ. (Βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 292-293· τοῦ ἴδιου, «Φωνητικά», *Ἀθηνᾶ* 24 (1912) 22-23· Φιλίπτα, *Γλωσσογν.* 3, 161 κέξ.

11. Vasmer, *REW* 2, 618, στὸ λ. *sestra*.



του̅ προσδιοριζομένου οὖσ. και τροπή του̅ [i] σε [u] στην ελληνική, ὅπως παραπάνω.

Πβ. και τὰ σχετικά σλαβ. προσωπ.: *Sestřena, Sestrohor, Zetzrogor, Siestrzewal, Siestrzewitowscy* και τὰ τοπν. *Sestroňovice, Sestrouň*<sup>1</sup>.

Ὁ τύπος του̅ τοπν. με̅ ει (Σειστρούνι) πιθανῶς ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὸ ρ. σείω. Πβ. και τοπν. Στρούνι, τό.

### Σκαμνέλι, τὸ [stu skamnéli] - (56)

Ὀνομασία χωριοῦ στὸ βόρειο τμήμα του̅ Κεντρικοῦ Ζαγορίου.

Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. Σκαμνέλης<sup>2</sup> με̅ ἀλλαγὴ του̅ γένους ἀναλογικὰ πρὸς τὰ οὖσ. χωριό, μέρος κλπ.

Τὸ τοπν. Σκαμνέλι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν τύπο \*σκαμνέλι «τὸ μικρὸ σκαμνί», ἀφοῦ ὁ τύπος, μολονότι εἶναι δυνατὸ νὰ σχηματιστεῖ, δὲν χρησιμοποιεῖται καθόλου στὸν Ἡπειρωτικὸ χῶρο, ἢ δὲ ὑποκορ. σημασία τῆς λ. σκαμνί ἐκφράζεται με̅ τὸν τύπο σκαμνάκι.

Τὸ ἴδιο ἰσχύει και γιὰ τὸ ἐπών. Σκαμνέλης (και Σκαμνέλος) τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἀμάρτυρο ὑποκορ. τύπο \*σκαμνέλι, ἀλλά: α) ἀπὸ τὸ ἐπών. \*Σκαμνής (< σκαμνί, πβ. και ἐπών. ἀπὸ ὀξύτονα οὖδ. Βεργής, Γατής, Γουδής κλπ.<sup>3</sup>) και τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. -έλης (πβ. Ἀλεπουδέλης, Πατρινέλης, Τσουκανέλης, Χιωτέλης κλπ.<sup>4</sup>) ἢ β) ἀπὸ τὸ ἀρομ. οὖσ. *scampel* «τὸ σκαμνάκι», ὑποκορ. του̅ *scampu*<sup>5</sup>.

### Σκλίβανη, ἡ [st sklivan] - (149)

Ὀνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας και στὶς δυτικὲς πλαγιὲς του̅ Ξηροβουνίου.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *sliva* «ἡ δαμασκηνιά (*Prunus domestica*)»<sup>6</sup> και τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -αβ<sup>7</sup> με̅ ἀπόδοση του̅ σλαβ. συμφωνικοῦ συμπλέγματος [sl] με̅ [skl] στὴν ελληνική<sup>8</sup>.

1. Miklosich, *Bildung*, 96 και 173.

2. ΟΤΕ Ἀθ.

3. Ἀντιχάρισμα, 174.

4. Τριανταφυλλίδης, 99· Γ. Σταμνόπουλου, *Βόλτες ὀνοματολογικὲς*. Ἀθήνα 1929, 164 κέξ.

5. Papahagi, 1062.

6. Miklosich, 307· Vasmer, *REW* 2, 660.

7. Miklosich, *Bildung*, 211· Šmilauer, 28.

8. Σὲ παλιότερους δανεισμοὺς τὸ σλαβ. [sl] ἀποδίδεται με̅ [stl] ἢ [sβl] στὴν ελληνική, ἐνῶ οἱ ἀποδόσεις του̅ [sl] με̅ [skl] συναντιοῦνται σὲ νεότερους δανεισμοὺς (βλ. Vasmer, 254-255 και Malingoudis, *Studien*, 133).



Πβ. και τὰ ἴδιας ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Σκλίβα (Ἡλεία, Μάνη, Τριφυλία), Σκλήβαινον (Τρίκ.), Σκλιβινίτσα (Φωκίδα) και Σκλιβίτσα (Μάνη)<sup>1</sup> και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Sliven*, *Slivite* (βουλγ.), *Slivjarnik* (γιουγκ. Μακ.), *Slivje*, *Slivovac*, *Slivjak*, *Slivarsko*, *Slivona*, *Slivno* (σερβοκρ.), *Slivnica*, *Slivje*, *Slivica*, *Slivno* (σλοβ.), *Slivnik* (σλοβακ.), *Slivno*, *Slivenec* (τσεχ.), *Białóśliwie* (πολ.), *Słynky*, *Slynyca* (οὐκρ.), *Slivka* (ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>

### Σκλούπος, ὁ [stu sklúpu] - (139)

Παλιὰ ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ ἀρχικὰ μετονομάσθηκε σὲ *Κιδριᾶ* (11.9.1928) και εἶναι γνωστὸ σήμερα και μὲ τὴν ἐπίσημη ὄνομασία Ἄμπελοχώρι (μετον. 2.2.1929).

Τὸ τοπν. ἀποδίδεται ἀπὸ τὸν Vasmer<sup>3</sup> στὸ σλαβ. *stlъpъ* «ἡ κολόνα // ὁ πύργος» (βουλγ. *stlъp*, σερβοκρ. *stup*, σλοβ. *stolp* κλπ.) μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. συμφων. συμπλέγματος [stl] μὲ [skl] στὴν ἑλληνικὴ<sup>4</sup>.

Πβ. και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ τοπν: *Stlъbite* (βουλγ.), *Stolpište* (γιουγκ. Μακ.), *Stup*, *Stupno*, *Stupnik*, *Stlъpъnikъ*, *Stlъpъčanica* (σερβοκρ.), *Stop*, *Stopno*, *Stolbica* (σλοβ.), *Sklený Stír* (σλοβακ.), *Sloup*, *Sloupno*, *Sloupnice* (τσεχ.), *Słup*, *Słupy* (πολ.), *Stolbova* (οὐκρ.), *Stolbište* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>

Ὡστόσο θεωρῶ πιθανότερο τὸ σχηματισμὸ τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἄλβ. ἄρσ. οὐσ. *skllor*, -i «ὁ τόπος μὲ λάσπη, βάλτος»<sup>6</sup> μὲ τροπὴ (χείλωση) τοῦ [ό] σὲ [ύ], ἂν λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι α) τὸ χωριὸ βρισκόταν ἀρχικὰ στὴ θέση *Πολιτσιές*, στὸ μεγαλύτερο πεδινὸ ὁμαλὸ τμήμα τοῦ χωριοῦ κοντὰ στὸν ποταμὸ Ἄραχθο, β) ἡ γέφυρα ἢ ὁποῖα ἐνώνει τὶς δυὸ ὄχθες τοῦ ποταμοῦ λέγεται και σήμερα *γέφυρα τοῦ Σκλούπου* (παράλληλα πρὸς τὴν ὄνομασία: γέφυρα στὶς *Πολιτσιές*)<sup>7</sup> και γ) τὰ γειτονικὰ χωριά *Ρα-*

1. Vasmer, 97, 117, 145, 149· Malingoudis, *Studien*, 101.

2. Miklosich, *Bildung*, 316· Šmilauer, 163.

3. Vasmer, 51.

4. Γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ [stl] σὲ [skl] βλ. M. Triandaphyllidis, *Die Lehnwörter der mittelgriechischen Vulgärliteratur*, Straßburg 1911, 65 (= Ἄπαντα 1, 378)· St. Psaltes, *Grammatik der byzantinischen Chroniken*, Göttingen 1913, 103· Malingoudis, *Studien*, 133· Vasmer, 254, ὅπου και σχετικὰ τοπωνυμικὰ παραδείγματα.

5. Miklosich, *Bildung*, 321· Vasmer, 51· Šmilauer, 173.

6. *Fjalor*, 1096· Buchholz, 507.

7. Κ. Ἀναστασίου, «Τοπωνύμια Ἄμπελοχωρίου», περιοδ. *Καθρέφτης* 30 (Δεκ. 1990) 28-29.



φταναῖοι καὶ Γκούρα (ἐπίσημα Βαπτιστής) ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ τὴν ἄλβανικὴν.

**Σοπουτσέλι, τὸ [stu šuputsél'] - (69)**

Χωριὸ τοῦ Κεντρικοῦ Ζαγορίου, γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Δίλοφο (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἄρομ. οὖσ. *šorut* «ὁ σωλήνας ἀπ' ὅπου χύνεται τὸ νερὸ μιᾶς πηγῆς, ὁ κρουνοῦς, ἡ βρύση»<sup>1</sup> (< σλαβ. *šopotъ* «ὁ σωλήνας // τὸ τρεχούμενο μὲ θόρυβο νερὸ // ἡ πηγὴ, ὁ καταρράκτης»<sup>2</sup>) καὶ τὴν ἄρομ. (καὶ ρουμ.) ὑποκορ. κατάλ. *-el* (< λατ. *-ellum*)<sup>3</sup> μὲ τροπὴ τοῦ *t + e* (ἢ *i*) > *t + e* (ἢ *i*)<sup>4</sup>.

Λιγότερο πιθανὴ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἡ ἐτυμολόγησι τοῦ Vasmer<sup>5</sup> ὁ ὁποῖος ἀποδίδει τὸ τοπν. σὲ συμφυρμὸ τῶν σλαβ. *šopotъ + selo*.

Ἡ λ. συχνὴ ὡς τοπν. τόσο στὴν Ἡπειρὸ (πβ. ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ζαγορίου: Σόποτο (6X), Σοποτούρα, Σοποτσέλια (3X) κλπ.)<sup>6</sup> ὅσο καὶ στὴν ἄλλη Ἑλλάδα<sup>7</sup>.

Πβ. καὶ ἀπὸ βλαχόφωνες περιοχὲς τὰ τοπν.: Σόποτο Κοπάνι, Σόποτο ἂλ Ράτσι, Σουπουτικός, Σουπουτίρι, Σουπουτουράτο (Ζαγόρι), Σουπιτσάλε, Σουμπουτσάλε (Ἀσπροπόταμο)<sup>8</sup>.

**Σουδενά, τὰ Κάτω / Σουδενά, τὰ Πάνω [sta kátu zdiná / sta pánu zdiná] - (63/64)**

Ὀνομασία δύο χωριῶν τοῦ Ζαγορίου ποὺ διαστέλλονται σὲ ἄνω καὶ

1. Parahagi, 1155· Νικολαΐδου, Λεξ., 492.

2. Miklosich, 316, στὸ λ. *šop-*περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὴ λέξη καὶ τὰ σχετικὰ τοπν. ἀπὸ τὶς σλαβόφωνες περιοχὲς βλ. στοῦ Udolph, 499-453. Ἐπὶ τὰ σλαβ. ἢ λ. ὡς δάνειο καὶ σὲ ἄλλες γλῶσσες τῆς Βαλκανικῆς: πβ. ἑλλ. σοποτό, τὸ «μικρὴ λακκούβα νεροῦ // ἀγρὸς μεγάλης ἐκτάσεως», σοποτός, ὁ «ἀγρὸς ποὺ μὲ τὴ βροχὴ γεμίζει νερὸ» καὶ ρ. σοποτάει «κελαρῦζει τὸ νερὸ, ἀκούγεται κάποιος ἐλαφρὸς θόρυβος» (Malingoudis, *Studien*, 102-103· Μπ. 2, 246), τὰ ρουμ. *šopot, šopot, šipot* (G. Murnu, *Rumänische Lehnwörter im Neugriechischen mit historischen Vorbemerkungen*, Bukurești 1977, 41).

3. S. Pușcariu, «Die rumänischen Deminutivsuffixen», *Achter Jahresbericht des Instituts f. rumänische Sprache* (Rumänisches Seminar zu Leipzig) 8. Band (1902) 165.

4. Κατσάνης, 92-93.

5. Vasmer, 53.

6. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 348, 651· Στεργιοπούλου, Κόνιτσα, ΗΧ 13, 173.

7. Malingoudis, *Studien*, 102-103· Vasmer, 50, 60, 76, 102, 138.

8. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 651-652· Χατζηγάκη, Ἀσπροπόταμο, 119.



κάτω, λόγω ύψομετρικής διαφορᾶς. Βρίσκονται στις παρυφές ενός ἄρκετὰ ἐκτεταμένου (γιὰ τὰ δεδομένα τῆς περιοχῆς) ὄροπέδιου (ὕψομ.  $\pm 1000$  μ.), γνωστοῦ μὲ τὸ τοπν. *Βαρκό* (ἢ καὶ *Βαρκά*). Καὶ τὰ δύο μετονομάστηκαν σὲ Ἄνω καὶ Κάτω Πεδινά<sup>1</sup> (μετον. 2-2-1929).

Τὰ χωριά ἀναφέρονται ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1361 σὲ χρυσόβουλλο τοῦ κράλη Συμεὼν πρὸς τὸν Ἰωάννη Τσάφα Οὐρσίνο Δούκα<sup>2</sup>.

Σὲ ἐνθύμηση τοῦ 1627 τὰ χωριά ἀναφέρονται ὡς *Στούδενα* («...παρ' ἐμοῦ τοῦ εὐτελοῦς καὶ ἐλαχίστου Σγούρου ἐκ Κάτω Στουδενῶν») <sup>3</sup> ὃ δὲ Λαμπρίδης ἐρμηνεύοντας τὸ τοπν. *Στούδενα* ὡς «τόπο ψυχρό»<sup>4</sup>, ἀναφέρει ὅτι τὰ χωριά μέχρι τοῦ 1634 ἐλέγοντο *Στούδενα*<sup>5</sup>.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>6</sup>, ὃ ὁποῖος εἶχε ὑπόψη καὶ τοὺς δύο τύπους (*Σουδενά*, *Στούδενα*), τὸ τοπν. *Σουδενά* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. \**Srdьnъ* < *srdь* «τὸ δικαστήριον». Ἐπειδὴ ὁμως λείπουν παραδείγματα τροπῆς

1. Ὅπως συμβαίνει συνήθως, τοπν. πού εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας δὲν σηματοῦν μονολεκτικὰ ἔθνη. Ἔτσι κι ἐδῶ ἡ δήλωση καταγωγῆς ἀπὸ τὰ τοπν. Ἄνω (ἢ Πάνω) καὶ Κάτω Πεδινά γίνεται μὲ περίφραση: [*ími ap ta kátu / ap ta ránu pidińá*] σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν μονολεκτικὸν τύπο ἀπὸ τὸ τοπν. *Σουδενά*: [*ími katuzdin'ót-s / ranuz-din'ót-s*].

2. Στὴν ἐκδοση τοῦ χρυσόβουλλου ἀπὸ τὸν Μουστοξύδη ('Α. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνημῶν ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 [1943-53], Ἀθήνα, 1965, 507) ἀναφέρεται: «ὡσαύτως ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων χωρία Πεδανάτα ἄνω καὶ τὰ κάτω...», τύπος ὃ ὁποῖος πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἐσφαλμένος καὶ νὰ ἀποδοθῆ σὲ λάθος τοῦ γραφέα ἢ τοῦ ἀντιγραφέα, ὃ ὁποῖος συνάπτει τὸ τοπν. *Πεδανά* (πιθανῶς ἀπὸ τὸ ἐπιθ. *πεδινά* καὶ μὲ ἀφομοίωση \**πεδανά*: [*i-a*] > [*α-α*]) μὲ τὸ ἄρθρο *τά*. Τὸ ἴδιο λάθος ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Soustal (σ. 228) ὃ ὁποῖος παραθέτει τοὺς τύπους *Αηῶ* καὶ *Κάτῶ Pedanata*.

Ἐντίθετα στὴν ἐκδοση τοῦ χρυσόβουλλου ἀπὸ τὸν Ἀραβαντινὸ (*Χρονογραφία* 2, 313), διορθώνεται ἀπὸ τὸν ἐκδότη τὸ κείμενο: «ὡσαύτως ἐν τῷ θέματι τῶν Ἰωαννίνων, χωρία τὰ Σουδενά, τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω...» καὶ ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ στὴ σμ. 1 τῆς σ. 313: «Τὸ κείμενον ὡς ἡμαρτημένον διορθωτέον οὕτως, ἀντὶ τοῦ Πεδανάτα ἄνω καὶ κάτω...».

Πότε ἐγίνε ἡ μετονομασία καὶ τί εἶχαν ὑπόψη τοὺς ἐκεῖνοι πού τὴν ἔκαναν εἶναι ἄγνωστο.

3. Δ. Σάρρου, «Ἡπειρωτικαὶ ἐνθυμήσεις ἢ χρονικὰ σημειώματα καὶ ἐπιγραφαί», *ΗΧ* 12 (1937), 108.

4. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 30, σμ. 1, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι: «ἐν τινὶ ἀνασκαφῇ... πρὸς ἀνέγερσιν οἰκίας εὐρέθη σταυρός, ἐν ᾧ Στούδενα («τόπος ψυχρός») ἢ κωμόπολις αὕτη ἀποκαλεῖται».

5. Λαμπρίδου, *Κουρ. - Τσαρκ.*, 24.

6. Vasmer, 51, 139, 323.





τοῦ σλαβ. ρ σὲ ἑλλ. [u] προτιμάει τὴν ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ λατ. *sudis* (ἀπ' ὅπου καὶ τὸ ἑλλ. προσηγ. *σούδα*). Ὁ τύπος *Στουδενά* κατὰ τὸν Vasmer προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *studenъ* «ψυχρός». Κατὰ τὸν Malingoudis τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *srdbъ* ὄχι ὁμως κατευθεῖαν ἀπὸ τὸ προσηγ. ἀλλὰ τὸ κύριο ὄνομα *Suden*<sup>1</sup>.

Ἡ ἔτυμολογία τοῦ τοπν. ἀπὸ τὸ ἐπίθ. \**σουδινός* (< *σούδα* + *κατάλ. -ινός*) καὶ \**σουδινά* (χωράφια, κτήματα κλπ.) πρέπει, κατὰ τὴ γνώμη του, νὰ ἀπορριφθῆ καὶ γιὰ τὸ γεγονός ὅτι προϋποθέτει ἀμάρτυρο τύπο καὶ γιὰ λόγους φωνητικούς, ἀφοῦ ἡ τροπὴ τοῦ [i] σὲ [e] κοντὰ σὲ [n] πραγματοποιεῖται σπάνια, ἐνῶ πραγματοποιεῖται συχνὰ κοντὰ στὰ ὑγρά<sup>2</sup>.

Γι' αὐτὸ νομίζω ὅτι τὸ τοπν. μὲ ἀρχικὸ τύπο *Στούδενα* προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπίθ. *studenъ* «ψυχρός, κρύος» κατὰ παράλειψη τοῦ οὐσ. *selo* «χωριό».

Ὁ τύπος *Σουδενά* προῆλθε μὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδραση τῆς λ. *σούδα* ἀπὸ τὸν τύπο [studena] καὶ [studená] (μὲ μετακίνηση τοῦ τόνου κατὰ τὰ πολλὰ ἐπίθετα σὲ -ινός ἢ ἀπὸ τὸν τύπο *Πεδανά* – βλ. σ. 276, σημ. 2) καὶ [zdiná] σύμφωνα μὲ τὸν βόρειο φωνηεντισμὸ ([u] > ∅, e > i) καὶ ἠχηροποίηση τοῦ [s] στὸ νέο συμφων. σύμπλεγμα [sd] ποὺ προέκυψε μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [u].

Πβ. ἐπίσης ἐπών. *Σουδενός* (ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριὸ Τσερβάρι)<sup>3</sup> καὶ τὰ τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Studena (reka)* «κρῦο ποτάμι» *Studeno (selo)* «κρῦο χωριό», *Studenštica*, *Studenčica*, *Studešnica*, *Studenička reka*, *Studenka*<sup>4</sup>, *Studena* κλπ.<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τὴ Ρουμανία: *Studena*, *Studinița*<sup>6</sup>.

### Σούλι - Ντίνου, τὸ [stu sul' dīnu] - (313)

Παλιὰ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ποὺ εἶναι σήμερα γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Σουλόπουλο*. Τὸ χωριὸ κατὰ καιροὺς εἶχε διαφορετικὰ ὀνόματα, ἀνάλογα, μὲ τοὺς ἰδιοκτήτες του (ἔτσι π.χ. στὰ 1856 ἀναφέ-

1. Malingoudis, *Studien*, 108.

2. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. ε.

3. Πελ. Οἰκονομίδου, Ἐλαφότοπος Ζαγορίου, Ἀθῆναι 1979, 79.

4. Duridanov, 14 καὶ 59-60.

5. Ρορονιέ, 145. Βλ. ἐπίσης σχετικὰ τοπν. τοῦ Miklosich, *Bildung*, 323 καὶ στὸν Šmilauer, 172-173.

6. Jordan, *Topon. român.*, 121.



ρεται ως Σούλι - Πολυχρόνη)<sup>1</sup>. Ἡ παλαιότερη ὀνομασία Σούλι-Ντίνου (ὄπως καὶ ἡ νεότερη: Σούλι-Πολυχρόνη) παρουσιάζει μὲ αὐτὸν τὸν περιφραστικὸ τύπο ἓνα ἄρβανίτικο συντακτικὸ σχῆμα ἐκφορᾶς<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. σχηματίζεται ὑπὸ τὸ τοπν. Σούλι καὶ τὸ προσωπ. (βαφτ. καὶ ἐπών.) Ντίνος (<Κωνσταντίνος) ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Ντιναίων τῆς Παραμυθιάς, στὴν κατοχὴ τῶν ὁποίων εἶχε περιέλθει<sup>3</sup>. Τὸ τοπν. Σούλι, προέρχεται ὑπὸ τὸ ἄλβ. *šul'*, -i «κορμὸς δέντρου, δοκός, στύλος κλπ.»<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν. Σούλιαση (ἐπαρχία Μαργαριτίου), Σουλιάταις, Σούλιου, τοῦ (περιοχὴ Δελβίνου)<sup>5</sup> καὶ Ράχη - Σούλι, ἡ (Τριφυλία)<sup>6</sup>.

Τὸ προσωπ. (βαφτ. καὶ ἐπών.) Σούλης δὲν νομίζω πῶς πρέπει νὰ σχετιστεῖ ἐτυμολογικὰ μὲ τὸ τοπν. Σούλι, ἀλλὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς συγκεκριμένος τύπος τοῦ Ἀθανασούλης<sup>7</sup> (καὶ ὄχι μόνο: μπορεῖ νὰ προέλθει ὑπὸ κάθε βαφτ. μὲ χαρακτηριστὴρα -s-: π.χ. Ἀναστάσιος / Ἀναστασούλης, Βλάσιος / Βλασούλης κλπ.). Ἡ ὑπαρξὴ ἰδιαίτερα βαφτ. Σούλης / Σούλα (<π.χ. Χρυσούλα) γάνει λιγότερο πιθανὴ τὴν προέλευση τοῦ ἐπων. Σούλης ὑπὸ τὸ τοπν. Σούλι<sup>8</sup>.

#### Σουλόπουλο, τὸ (Μικρὸ) [stu sulóplu] - (314)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού κοντὰ στὸ Σούλι - Ντίνου (ἐπίσ. Σουλόπουλο).

Τὸ περιφρ. τοπν. προέρχεται ὑπὸ τὸ ἐπίθ. μικρὸς καὶ τὸ τοπν. Σουλόπουλο (<τοπν. Σούλι + ὑποκορ. κατάλ. -όπουλο). Τὸ Σούλι - Ντίνου (τὸ σημερινὸ δηλ. Σουλόπουλο), ὅταν ἔπαψε νὰ εἶναι ἰδιοκτησία τῶν

1. Μπέττη, Κούρεντα, 422.

2. Πβ. Georgacas-McDonald, 35-36 καὶ τὰ ἄρβανίτικα τοπν.: τοῦ Ἄρα Μπάκαση, τοῦ Ἄρα Διάκου (σ. 291), τοῦ Λάξι Μαντᾶ, τοῦ Λάξι Στάικου, τοῦ Λάξι Σιούλη (σ. 325) κλπ. Γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. Σούλι εἶναι ἐνδεικτικὸς καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἔθνικου μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. -σι(ί). Ἔτσι ἀρχικὰ οἱ κάτοικοι τοῦ Σουλίου ὀνομάζονταν Σουλιάτες καὶ ἄργότερα καὶ Σουλιῶτες (βλ. Π. Φουρίκη, «Πόθεν τὸ ὄνομα Σούλι», Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1922, 407).

3. Μπέττης, δ.π.

4. Γιὰ τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπν. Σούλι βλ. Π. Φουρίκη, «Πόθεν τὸ ὄνομα Σούλι», Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος 1922, 404-420. Στὴν παραπάνω ἐργασία (σ. 404-416) βλ. τίς μέχρι τότε προσπάθειες γιὰ τὴν ἐτυμολόγησιν τοῦ τοπωνυμίου. Γιὰ τὴν ἄλβ. λ. *šul'*, -i βλ. Meyer, *EW alb. Spr.*, 419· Χριστοφορίδης, 348· Γκίνη, 415.

5. Ἀρβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 350, 359, 361.

6. Georgacas-McDonald, 343.

7. Τριανταφυλλίδης, 14.

8. Τριανταφυλλίδης, 35.



Ντιναίων (βλ. προηγούμενο τοπν.), ονομάστηκε *Σουλόπουλο* σέ ἀντιδιαστολή πιθανῶς πρὸς τὸ *Σούλι* τῆς Παραμυθιάς, ἐνῶ ὁ παρακείμενος οἰκισμὸς ονομάστηκε *Μικρὸ Σουλόπουλο* γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ τοπν. *Σουλόπουλο*.

**Σπήλαιο, τὸ [stu spil'u] - (265)**

Μικρὸς οἰκισμὸς στὴν κοινοτική περιοχή τῆς κοινότητας Δέλ(ι)νο. Τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ κοινὸ ΝΕ *σπήλαιο*, τὸ μὲ συνίζηση.

**Σταρίτσανη, ἡ [st starítšan'] - (23)**

Ὄνομασία τῆς κοινότητας πού εἶναι σήμερα γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πουρνιά*<sup>1</sup> (μετον. 12.3.1928).

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>2</sup>, δὲν μαρτυρεῖται ἀντίστοιχο τοπν. στὸ νοτιοσλαβικό χῶρο, παρὰ μόνο στὰ ρωσικά (καὶ τὰ πολωνικά) καὶ ἰδιαίτερα σὲ ὑδρῶν. πού δηλώνουν τὴν «παλιά, ξηραμένη κοίτη ποταμοῦ».

Τὸ τοπν., πού ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Λαμπρίδη<sup>3</sup> μὲ τὸν τύπο *Σταρίτζιανη*, προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Starica* (< σλαβ. *starъ* «παλαιός, ἀρχαῖος»<sup>4</sup> + τὴν κατάλ. *-ica*<sup>5</sup>) καὶ τὴν κατάλ. *-jane* μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται ἔθνικὰ καὶ οἰκογενειακά.

Τῆς ἴδιας ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι καὶ τὰ τοπν.:

α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Σταρίτσανη* (Καστοριά), *Σταρός* (Σιδηρόκ.)<sup>6</sup> καὶ β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Stara Reka* (βουλγ.), *Staricani*, *Stara Mezdra* (γιουγκ. Μακ.), *Starin*, *Starjak*, *Starina*, *Staricina*, *Stara Ves*, *Saryi Gradъ*, *Stara Planina* (σερβοκρ.), *Starka* (σλοβ.), *Starina* (σλοβακ.), *Stará*, *Starý Dub* (τσεχ.), *Starzyca*, *Starosol*, *Sary Grod* (πολ.), *Stara*, *Saryna*, *Starjana* (οὐκρ.), *Starъija Peski* (λευκορ.), *Starica*, *Starinka* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

1. Στὴν κοινοτική περιοχή τοῦ χωριοῦ ὑπάρχει τοπν. *Πουρνιά* στὸ ὁποῖο μᾶλλον ἀφείλει τὴ μετονομασία τῆς ἡ Σταρίτσανη (βλ. καὶ Στεριοπούλου, *Κόνιτσα. ΗΧ 13*, 164).

2. Vasmer, 52. Τὴν ἄποψη τοῦ Vasmer ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Συμεωνίδης (*Εἰσαγωγή*, 46), ὅπου τὸ τοπν. *Σταρίτσανη* < σλαβ. \**Staricane* < \**Starica* «ἀποξηραμένο ποτάμι».

3. Λαμπρίδου, *Ἀγαθοεργήματα 2*, 187.

4. Miklosich, 320.

5. Μὲ τὴν κατάλ. *-ica* σχηματίζονται παράγωγα ἀπὸ οὐσ. καὶ ἐπίθετα. Στὴν πρώτη περίπτωση σχηματίζονται ὑποκοριστικά, ἐνῶ στὴ δεύτερη οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι.

6. Vasmer, 196 καὶ 222.

7. Miklosich, *Bildung*, 320· Šmilauer, 169· Duridanov, 110, 115, 116 κλπ.· Zaimov, *Ethn. Probleme*, 183.



Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρέπει νὰ θεωρηθεῖ καὶ τὸ ἐπὼν. *Στάρας*, ταυτόσημο τῶν ἐπὼν.: *Παλιός*, *Βέκιος* (< ἰταλ. *vecchio*).

**Σταυράκι**, τὸ [stu stavrákʹ] - (203)

Ἵνομασία κοινότητος ΝΔ τῶν Ἰωαννίνων.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Σταυράκης* (καὶ βαφτ. *Σταυράκης*) μὲ μεταπλασμό κατὰ τὸ γένος τῶν παραλειφθέντων οὐσ. *κτῆμα*, *χωράφι*, *χωριό* κλπ.

Τὸ ἐπὼν. *Σταυράκης* σχηματίζεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπὼν. *Σταῦρος* (ἢ *Σταῦρου*)<sup>1</sup> καὶ τὴν ἀνθρωπων. κατάλ. *-άκης*<sup>2</sup> ἢ ἀπὸ τὸ βαφτ. *Σταυράκης* (< βαφτ. *Σταῦρος* + κατάλ. *-άκης*).

**Σταυροσκιάδι**, τὸ [sto stavrosk'ádi] - (345)

Ἵνομασία κοινότητος στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Κατὰ τὸν Ἄναγνωστόπουλο<sup>3</sup> τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὸ προσωπ. *Σταυροσκιάδης* μὲ μεταπλασμό. Τὸ προσωπ. προέρχεται ἀπὸ τὸ *Στραβοσκιάδης*<sup>4</sup> (< \**στραβοσκιάδης* «αὐτὸς ποὺ φορεῖ στραβὰ τὸ σκιάδιον») μὲ μετάθεση τοῦ [r].

Δὲν μπορεῖ ὥστόσο νὰ αποκλειστεῖ ἡ ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὸ προσηγ. \**σταυροσκιάδι(ον)*, <*σταυρός* + *σκιάδι(ον)* «τὸ ἀλεξήλιον // τόπος σκιερός»<sup>5</sup> μὲ τὴ σημασία «τόπος σκιαζόμενος, προστατευόμενος ἀπὸ τὸ σταυρό», ταυτόσημο πρὸς τὴ λ. *σταυροσκίαστος*<sup>6</sup>.

**Στολοβό**, τὸ [stu stulunó] - (75)

Ἵνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τοῦ Ζαγορίου κτισμένου σὲ κορυφὴ ὑψώματος. Εἶναι γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Διπόταμο* (μετον. 30.4.1929).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *stolb* «τραπέζι // κάθισμα // θρόνος» καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴ χρῆση τῆς λ. ὡς γεωγραφικοῦ ὄρου ποὺ δη-

1. ΟΤΕ Ἀθ.

2. Τριανταφυλλίδης, 99.

3. Γ. Ἄναγνωστοπούλου, «Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμιῶν» *ΗΧ* 1 (1926) 101.

4. Τριανταφυλλίδης, 57.

5. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.

6. Δημητράκου, *Λεξ.*, στή λ.



λώνει «περιοχή επίπεδη σαν τραπέζι»<sup>1</sup> και την έπιθετ. κατάλ. -ον<sup>2</sup>. Ήδη ό Λαμπρίδης<sup>3</sup> κάνοντας λόγο για τó χωριό Στολοβό τó έρμηνεύει ώς «είδος τραπέζης».

Τής ίδιας έτυμολογικής άρχής είναι άπό τόν έλληνόφωνο χώρο τó τοπν. Στόλος (Μάνη, Άρκαδία)<sup>4</sup> και άπό τó σλαβόφωνο χώρο τά: *Stolūt, Stolova Planina, Stolnik* (βουλγ.), *Stolo, Kadiostol, Stolec* (γιουγκ. Μακεδ.), *Stol, Stola, Stolovi, Stolac* (σερβοκρ.), *Stolnik* (σλοβ.), *Stolowa Gora, Stolowo* (πολ.), *Stolova, Stolovaja* (ρωσ.) κλπ.<sup>5</sup>.

### Στρατίνιστα, ή [st stratínista] - (360)

Όνομασία κοινότητας στην έπαρχία Πογωνίου.

Για τó τοπν. ό Vasmer<sup>6</sup> δέν βρίσκει συγγενικό τύπο στις σλαβ. γλώσσες, παρά μόνο τó ούκρ. *Stratyn*.

Τó τοπν. πρέπει νά θεωρηθεί σλαβ. σχηματισμός με τή βοήθεια τής πατρων. κατάλ. -*ist-* (<\*-*itj-*)<sup>7</sup> άπό τó σλαβ. προσωπ. *Stratьnь* πού είναι συγκεκριμένος τύπος τών σλαβ. προσωπ. *Strati-mir, Strati-slav* κλπ.<sup>8</sup> με τή βοήθεια τής κατάλ. -*inь* ή -*ьnь*<sup>9</sup> (άρχαιότερη -*ynь* με άπόδοση τού σλαβ. γ με *i* ήδη στα σλαβικά)<sup>10</sup>. Τά σλαβ. προσωπ. σχηματίζονται άπό τó σλαβ. *strat-* «χάνομαι»<sup>11</sup>.

### Στρατσίανη, ή [st strátšan'] - (18)

Όνομασία χωριού στην έπαρχία Κονίτσης πού είναι γνωστό σήμερα και με τó έπίσημο όνομα *Πύργος*<sup>12</sup> (μετον. 29.12.1953).

1. Vasmer, 52· Malingoudis, *Studien*, 106.
2. Miklosich, *Stammbildungslehre*, 229.
3. Λαμπρίδου, *Ζαγ. 1*, 34.
4. Vasmer, 158· Malingoudis, *Studien*, 106.
5. Šmilauer, 170· Malingoudis, *δ.π.*· I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*. Wiesbaden 1960, 171. Πβ. έπίσης σχετικά τοπν. και στοϋ Miklosich, *Bildung*, 321.
6. Vasmer, 52.
7. Miklosich, *Bildung*, 11· Malingoudis, *Studien*, 158.
8. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 102.
9. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 8-9, όπου και άλλα σλαβ. προσωπ. με τήν κατάλ. -*inь*.
10. Malingoudis, *Studien*, 139.
11. Miklosich, *Bildung*, 102.
12. Ή μετονομασία όφείλεται στο τοπν. *Πύργος* με τó όποιο είναι γνωστή ή κορυφή τού ύψώματος πού βρίσκεται πάνω άπό τó χωριό (βλ. και Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα, ΗΧ 13*, 166).



Ὁ Vasmer<sup>1</sup>, κάνοντας λόγο γιὰ τὸ τοπν., ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀποψη τοῦ Hilferding, ὁ ὁποῖος σχετίζει τὸ Ἑπειρωτ. τοπν. μὲ τὸ ἑλλ. *Στρατειανή*. Ὡστόσο λόγοι φωνητικοί<sup>2</sup> κάνουν ἀπίθανη τὴν ἐρμηνεία αὐτή.

Τὸ τοπν., κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Strěz(o)*, ποὺ εἶναι συγκεκομμένος τύπος τῶν ἐπίσης σλαβ. προσωπ. *Strězi-mirь*, *Strězi-slavь* κλπ. (< ρ. \*stergiti «εἶμαι ἄγρυπνος, φρουρῶ»<sup>3</sup> μὲ τὴ δηλωτικὴ τῶν κατοίκων ἑνὸς τόπου ἢ τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογ. σλαβ. κατάλ. -jane καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ἔ με [a] στὴν ἑλληνικὴ, ἢ

β) ἀπὸ τὸ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. *Straža* (< *storža* «τὸ φυλάκιο»<sup>4</sup>) καὶ τὴν κατάλ. -jane, μὲ μετάθεση τοῦ r (*storž* > *strož*).

Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις μὲ τροπὴ τοῦ [ž] σὲ [tš].

Καὶ ἀπὸ τὶς δύο ἐτυμολογικῆς ἐκδοχῆς ἔχουμε σχηματισμοὺς στὶς σλαβ. γλῶσσες:

α) προσωπωνύμια καὶ κυριώνυμα τοπν., ὅπως: (προσωπ.): *Strezo*, *Strezon* (βουλγ.), *Strězo*, *Stregona* (σερβοκρ.), *Střehna*, *Střez(e)na*, *Střezivoj*, *Streza*, *Strěz* (τσεχ.), *Strzeżybor*. *Strzesz* (πολ.) κλπ.<sup>5</sup>, (κυριών. τοπν.): *Srezojenci*, *Strieževica* (σερβ.), *Střehom*, *Střezetice*, *Strahov*, *Strázon*, *Strážkovice* (τσεχ.), *Strzegowo* (πολ.) κλπ.<sup>6</sup>.

β) τοπν., ὅπως: *Stražata* (βουλγ.), *Straža* (γιουγκ. Μακ.), *Straža*, *Stražbenica* (σερβοκρ.). *Straže*, *Stražiše*, *Stražišče* (σλοβ.), *Strážky* (σλοβακ.), *Stráž*, *Stráža*, *Strážnice* (τσεχ.), *Stróža*, *Strožka*, *Strozowka* (πολ.), *Storoža*, *Storoževne* (οὐκρ.), *Storoževoe* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

Πβ. καὶ ἐπών. *Στράτσιανης* ἀπὸ τὸ ἴδιο χωριό.

### **Στριγκανέτσι, τὸ [stu stringanéts] - (357)**

Ὁνομασία συνοικισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα

1. Vasmer, 52, στὸ λ. *Στρατίνιτσα*.

2. Ὁχι μόνο ὁ τόνος ἀλλὰ καὶ ἡ τροπὴ τοῦ [t] σὲ [ts] πρὶν ἀπὸ [i] (μαλάκωμα τοῦ t, βλ. Ἀνδριώτη, Ἑτυμ. λεξ., στὸ λ. τσ), τροπὴ ἢ ὁποῖα εἶναι σπανιότατη στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα (βλ. Μπόγκα 1, 12) κάνουν ἀδύνατη τὴ σύνδεση τοῦ τοπν. μὲ τὸ *Στρατειανή*.

3. Malingoudis, *Studien*, 107 στὸ λ. *Strězov-*.

4. Šmilauer, 170.

5. Miklosich, *Bildung*, 102· Schlimpert, *Slaw. PN*, 133· Malingoudis, *Studien*, 8π.

6. Miklosich, *Bildung*, 102 καὶ 178.

7. Miklosich, *Bildung*, 322· Šmilauer, 170.



Ραδοβίτσι και είναι γνωστός σήμερα και με τὸ επίσημο ὄνομα Διχούνη<sup>1</sup> (μετον. 2.12.1929).

Τὸ τοπν. προέρχεται<sup>2</sup> πιθανῶς ἀπὸ τὸ βουλγ. οὖσ. *strigane* «τὸ κούρεμα»<sup>3</sup> (< ἀρχ. σλαβ. \**strigti*, \**strigo*, ἐκκλ. σλαβ. *strěgъ* «ἡ κουρά» κλπ.)<sup>4</sup> καὶ τὴν κατάλ. -ьсь<sup>5</sup> μετὰ τὴ σημασία «τόπος ὅπου κουρεύουν πρόβατα».

Πβ. καὶ τὰ ἔτυμολογικὰ συγγενῆ τοπν.: *Strgari* (σερβοκρ.), *Strgarji*, *Strugarji* (σλοβ.), *Strhař*, *Strhaře*, *Strehágy* (τσεχ.), *Strhařon*, *Struhaře* (σλοβακ.) κλπ.<sup>6</sup>.

1. Ἡ νέα ὀνομασία τοῦ συνοικισμοῦ ὀφείλεται στὴν παρακείμενη *Μονὴ Διχούνης* ποὺ τιμᾶται στὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Τὸ τοπν. *Διχούνη*, ἢ (κατὰ τὸ *μονή*) καὶ *Διχούνη*, τὸ (κατὰ τὰ *μοναστήρι*, *χωριό* κλπ.) εἶναι δυνατὸ νὰ θεωρηθεῖ:

α) ἄλβ. ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς καὶ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ σύνθεση τοῦ ἄλβ. ἀριθμητικοῦ *dy* «δύο» (Γκίνης, 99) καὶ τοῦ ἄλβ. οὖσ. *hop*, -i «ὁ γκρεμός, τὸ βάραθρο, ἡ ἄβυσσος» (Γκίνης, 163· *Fjalor*. 432) μετὰ τροπὴ (χείλωση) τοῦ [ό] σὲ [ύ] στὴν ἑλληνικὴ. Τὸ ἄλβ. οὖσ. εἶναι δάνειο ἀπὸ τὰ ἑλλ. *χώνη*, ἢ / *χούνη*, ἢ «τόπος βαθύς περικλειόμενος πάντοθεν στενῶς, φάραγξ» (Δημητράκου, Λεξ.). Πβ. καὶ Σπ. Μουσελίμη, «Ἰδιωματισμοὶ καὶ ξενικαὶ λέξεις τῶν Σουλιορειτῶν», *HE* 12 (1963) 127, ὅπου: *χούνη*, ἢ «λακκιά, χαράδρα, φαράγγι (ἄλβ. *χούνη*)». Ἀπὸ τίς λ. δημιουργοῦνται τοπν. στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο (βλ. Φουρίκη, Ἄττικὴ 41, 97 καὶ Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 288, 299-300). Ἡ λ. καὶ στὴν ἀρομ. μετὰ τὸν τύπο *hune* «ἐδαφολογικὴ καθίζηση σὲ μορφὴ χωνιοῦ» (Parahagi, 667).

β) κυριώνυμο σλαβ. ἀρχῆς καὶ νὰ ἀποδοθεῖ στὸ σλαβ. προσωπ. *Tihun* (Miklosich, *Bildung*, 106) < *tihъ* «ἡρεμος, ἡσυχος»+κατάλ. -ушь (Miklosich, ὁ.π., 9) μετὰ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. [t] μετὰ [d] στὴν ἑλληνικὴ (βλ. Vasmer, 293 καὶ τοπν. *Διχομήρι* < προσωπ. *Tichoměrъ*-Vasmer, 58).

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Τιχοπολιανή* (Ἰωάνν.), *Διχομήρι* (Ἄρτα), *Τιχαί* (Τρίκ.), *Τιχότα* (Δράμα) - Vasmer, 53, 58, 98 καὶ 229 ἀντίστοιχα, β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Tihi* *Льг* (βουλγ.), *Tionec* (γιουγκ. Μακ.), *Tišina*, *Tihono* (σερβοκρ.), *Tišina* (σλοβ.), *Tišňony* (σλοβακ.), *Tichá* (τσεχ.), *Cicha Woda* (πολ.), *Tihiī*, *Tycha* (οὐκρ.), *Tihaja* (ρωσ.) κλπ. (Miklosich, *Bildung*, 328· Šmilauer, 181-182), καθὼς καὶ τὰ προσωπ.: *Tiha*, *Tihoměr*, *Tihomira*, *Tihoslav*, *Tihosava*, *Tihoran*, *Tihoranić*, *Tichava* κλπ. (Miklosich, *Bildung*, 106).

2. Βλ. καὶ Vasmer, 52.

3. Βουλγαροελλ. λεξ., 1293.

4. Miklosich, 326, στὸ λ. *strig*-Vasmer, *REW* 3, 27, στὸ λ. *strigy*.

5. Μετὰ τὴν κατάλ. ὑποκορίζονται οὐσιαστικὰ καὶ οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπίθετα. Σὲ μερικὲς ὥστόσο περιπτώσεις μετὰ τὴν κατάλ. δηλώνονται καὶ οἱ κάτοικοι ἑνὸς τόπου (Miklosich, *Bildung*. 209-210).

6. Miklosich, *Bildung*, 323.



**Στρούνι, τὸ [stu strúnʹ] - (102)**

᾽Ονομασία κοινότητας ἢ ὁποία πρὸ δεκαετίας μετονομάστηκε σὲ Ἄμφιθέα. Βρίσκεται στὴ βόρεια ὄχθη τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων, στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸν τοπωνυμικὸ τύπο Σιστρούνι (βλ. τοπν.) μὲ ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i] (λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ) καὶ ἀπλοποίηση τῶν [ss] ποὺ δημιουργήθηκαν μετὰ τὴν ἀποβολὴ τοῦ [i]: [sistrúni > sstrúni > strúni].

**Τεριάχι, τὸ [sto terjáhi] - (367)**

᾽Ονομασία κοινότητας στὴν ἐπαρχία Πογωνίου.

Τὸ τοπν. εἶναι δυνατὸ νὰ προέρχεται:

α) ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Turĭjak* < σλαβ. *turĭ*<sup>1</sup>,

β) ἀπὸ τὸ σλαβ. ἐπιθετ.-κτητ. τύπο *turĭb* (<σλαβ. *turĭb* «ὁ ἄγριος ταῦρος // τὸ ἀγριοκάτσικο»<sup>2</sup>+τὴν κατάλ. -jъ, θηλ. -ja)<sup>3</sup>+ τὴν κατάλ. -akъ μὲ τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι<sup>4</sup>

ἢ γ) ἀπὸ τὸ οὐσ. *turĭ* + τὴν κατάλ. -jakъ, ἢ ὁποία προστίθεται καὶ σὲ οὐσ.<sup>5</sup>

Καὶ στὶς τρεῖς παραπάνω ἐκδοχὲς μέ:

α) τροπὴ τοῦ [u] σὲ [e] στὴν ἑλληνικὴ, τροπὴ ποὺ πραγματοποιεῖται κοντὰ στὰ ὑγρά, ὅπως π.χ.: παλιούρος > ἀπάλιερας, σφουρδούκλι > σφερδούκλι, λουλούδι > λελούδι κλπ.<sup>6</sup>,

1. Βλ. Miklosich, *Bildung*, 107.

2. Miklosich, 365· Vasmer, *REW* 3, 154.

3. Miklosich, *Bildung*, 207· Malingoudis, *Studien*, 156.

4. Miklosich, *Bildung*, 208.

5. Miklosich, *Bildung*, 208, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ὁ διαχωρισμὸς ἀνάμεσα στὶς καταλήξεις -akъ καὶ -jakъ εἶναι τὶς περισσότερες φορὲς ἀβέβαιος.

6. Βλ. Χατζιδάκη, «Φωνητικά», Ἰατρικὴ 24 (1912) 21· Μ. Φιλήντα, *Γραμματικὴ τῆς ρωμαϊκῆς γλώσσας* Ἀθήνα 1907, 78· τοῦ ἴδιου, *Γλωσσολογία*, 2, 205.

Τὰ παραδείγματα τῆς τροπῆς [o/u > e] κοντὰ στὰ ὑγρά μποροῦν νὰ δώσουν περισσότερα παραδείγματα τροπῆς [u > e] σὲ περιοχὲς μὲ βόρειο φωνηεντισμὸ, ὅπου τὸ ἄτονο [o > u] π.χ.: ἀλωπού > ἀλουπού > ἀλεπού / ἀλιπού, ἀντίδωρο > ἀντίδουρου > ἀντίδερου / ἀντίδερου κλπ.

Λιγότερο πιθανὸ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι τὸ τοπν. *Τεριάχι* προέρχεται ἀπὸ σλαβ. τύπο στὸν ὁποῖο ἤδη ἔχει ἀποβληθεῖ τὸ [u]: \*trĭakĭ, \*trĭak κλπ. καὶ νὰ ὑποθέσουμε ἀνάπτυξη ἑνὸς [i] στὸ συμφ. σύμπλεγμα [tr] καὶ τροπὴ τοῦ [i > e] κοντὰ στὸ ὑγρὸ [r], ὅπως π.χ.: μαγειρεῖο > μαγερεῖο, χεῖρ > χέρι κλπ.





β) εξέλιξη του [k'] πρὸς τὸ ἄρθρωτικὰ συγγενές [h'].

Ἡ ἐκδοχή γιὰ τὴν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπὸ προσωπ. ἐνισχύεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Τεριαχάτι* στὴν Ἀλβανία (Δρόπολη)<sup>1</sup> ποὺ σχηματίζεται μὲ τὴν ἄλβ. κατάλ. -*ati*, δηλωτικὴ μελῶν οἰκογενειῶν κλπ.

Πβ. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ κυριῶν. τοπν.: *Turinono Selo* (κροατ.), *Turon*, *Turonice* (τσεχ.), *Tury*, *Turza*, *Turów* (πολ.)<sup>2</sup> καθὼς καὶ τὰ *Turonica* (βουλγ.), *Turja*, *Turono* (γιουγκ. Μακ.), *Turica*, *Turini*, *Turjansko*, *Turija* (σερβοκρ.), *Turjak*, *Turje*, *Turja* (σλοβ.), *Turá Lúka*, *Tuřice* (σλοβακ.), *Tuří*, *Tursko* (τσεχ.), *Turza*, *Turzec*, *Turzyn*, *Turowo*, *Turowice* (πολ.), *Турець* (οὐκρ.), *Тураў* (λευκορ.), *Туронка* (ρωσ.) κλπ.<sup>3</sup>

### Τέροβο, τὸ [stu térunu] - (181)

Ἄνομασία χωριοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Τσαρκοβίστας, στὸ ὑψίπεδο τοῦ Ξηροβουνίου. Τὸ χωριὸ εἶναι γνωστὸ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ Χάνι Τερόβου, ἀριστερὰ τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ Ἰωαννίνων - Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸν Vasmer<sup>4</sup> τὸ τοπν. σχετίζεται μὲ τὸ νοτιοσλαβ. \**Τιπνο* «ἀγκαθότοπος» (<σλαβ. *тыпъ* «ἀγκάθι» καὶ τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -*ονο*) μὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *ь* μὲ [é] στὴν ἑλλ.<sup>5</sup> καὶ τροπὴ (ἀφομοίωση) τοῦ συμφων. συμπλέγματος [m > m > r], τροπὴ ἢ ὁποία πιθανολογεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer ὅτι ὀφείλεται σὲ ἐπίδραση τῆς φωνητικῆς τῆς ἄλβ. γλώσσας<sup>6</sup>.

Ἀπὸ τὸ σλαβ. *тыпъ* σχηματίζονται πολυάριθμα τοπν. τόσο στὸν ἑλληνόφωνο ὅσο καὶ στὸ σλαβόφωνο χῶρο:

1. Βλ. καὶ Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 362.

2. Miklosich, *Bildung*, 107 καὶ 182· βλ. καὶ Schlimpert, *Slaw. PN*, 148.

3. Miklosich, *Bildung*, 332· Šmilauer, 185.

4. Vasmer, 53.

5. Πρόκειται γιὰ ἐξέλιξη τοῦ -*ьг*- > -*г*- καὶ ἀπόδοση τοῦ -*г*- μὲ -*ιρ*- στὴν ἑλλ. καὶ στὴ συνέχεια τροπὴ σὲ -*ερ*- , τροπὴ δηλ. τοῦ [i > e] κοντὰ σὲ ὕγρὸ (Vasmer, 282 κἑξ· Malingoudis, *Studien*, 145).

6. Ἡ τροπὴ τοῦ [m] σὲ [r] στὸ συμφωνικὸ σύμπλεγμα [m] δὲν εἶναι γνώρισμα τῆς φωνητικῆς μόνο τῆς ἄλβ. γλώσσας (πβ. λατ. *computus*, -a, -um, > ἄλβ. *kërrut/ë*, -a, σλαβ. *gornica* > ἄλβ. *gorric/ë*, -a κλπ· βλ. Vasmer, *Schriften*, 926-927· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 368, 600), ἀλλὰ συναντιέται καὶ στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα, ὅπου εἶναι γνωστοὶ οἱ τύποι: *ρίθια*, τὰ (<ὄρνιθια), *σερκό*, τὸ (<σερνικό < ἄρσενικό), *σκεπάρι* τὸ (<σκεπάρνι) *στέρα*, ἢ (<στέρινα), *φοῦρος*, ὁ (<φοῦρνος) κλπ. (βλ. καὶ Κ. Μηνᾶ, «Γλωσσικά ἀπὸ τὸ Πωγῶνι τῆς Ἠπείρου», *Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου*, Θεσσαλονίκη 1983, 201).



Τέρονοβα και Τέροβα (Εύρωτ.), Τουρναβόν (Τρίκ.), Τουρνίκι (Αρ-  
γολ.-Γρεβ.), Τρίνικες (Μάνη), Ντρινίκου (Τριφυλία), Τουρνοβά (Ζαγ.)<sup>1</sup>  
και Τъгново, Тгѣнка, Тгѣница (βουλγ.), Тгноци (γιουγκ. Μακ.), Тгно-  
во, Тгѣчина, Тгѣина, Тгаконас, Тгана (σερβοκρ.), Тгик, Тгике, Тгич,  
Тгиче, Тгана (σλοβ.), Тгновец (σλοβακ.), Тгí, Тгкон, Тгана (τσεχ.),  
Тгпuczyk, Тгпawa, Тгпow, Тгпowiec (πολ.), Тгп (ούκρ.), Тгпонка  
(ρωσ.) κλπ.<sup>2</sup>

Πβ. και από τή Ρουμανία τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς: Тгпана,  
Тгпана, Тгпана Mare, Тгпана Mică, Тгпона, Тгпаниџа κλπ.<sup>3</sup> και από  
τὴ Βόρ. Ἡπειρο Τρενόβα (Πρεμετή)<sup>4</sup>.

Τζέλοβα, ἢ βλ. Ζέλοβα, ἢ

Τζοντίλα, ἢ [zn džudí la / zd dždíla] - (276/72)

Ἵονομασία δύο κοινοτήτων, Δ τῶν Ἰωαννίνων στήν περιοχή τῶν  
Κουρέντων, πού εἶναι γνωστή και μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Ζωοδόχος (με-  
τον. 20.9.1955) και μιᾶς στή ΒΔ πλευρά τοῦ βουνοῦ Μιτσικέλι, πού  
εἶναι γνωστή και μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα Δίκορφο / Δικόρφο(ν) (μετον.  
1.4.1927).

Κατά τήν παράδοση μερικοί ἀπό τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ τῶν  
Κουρέντων, πού βρισκόταν κοντά στήν μεγάλη ὄδική ἀρτηρία ἀπό  
Γιάννινα πρὸς Ἀλβανία, ἀναγκάστηκαν νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν και νὰ  
ἰδρῦσουν τὸ χωριὸ Τζοντίλα τοῦ Ζαγορίου. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ  
κάτοικοι τῆς Τζοντίλας Ζαγορίου ὀνομάζουν ἐκείνη τῶν Κουρέντων μέ  
τὸ τοπν. Παλιοτζ'ντίλα<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀλβ. οὐσ. *çotill/ë*, -a «ἡ σφραγίδα // τὸ  
ξύλο μέ τὸ ὄποιο χτυποῦν τὸ βούτυρο»<sup>6</sup> λ. ἢ ὄποια προέρχεται ἀπὸ τὸ  
οὐσ. *toçill/ë*, -a «ὁ τροχὸς τοῦ ἀγγειοπλάστη» μέ μετάθεση < σλαβ. *toçilo*

1. Vasmer, 84, 98, 127 και 189· Malingoudis, *Studien*, 113-114· Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 558.

2. Miklosich, *Bildung*, 331-332· Vasmer, 53· Šmilauer, 186· Duridanov, 134· Malingou-  
dis, *Studien*, 114.

3. Iordan, *Topon. romîn.*, 480.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 373.

5. Μπέττη, *Κούρεντα*, 431· Κ. Νικολαΐδη, *Ἡ Ζωοδόχος (Τζοντίλα)*, Ἀθήνα 1976,  
335-336.

6. Meyer, *EW alb. Spr.*, 449· Buchholz, 87.



(βουλγ.), *točilj* (σερβ.) «τὸ ἀκόνι»<sup>1</sup>. Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸν τύπο [*tšotíla*] (= *çottila*) μὲ ἠχηροποίηση τοῦ [*tš*] σὲ [*dž*] στὴ συμπροφορὰ τοῦ τοπν. μὲ τὸ [-*n*] τοῦ ἄρθρου στὴν ἐμπρόθετη ἐκφορὰ του: [*zn tšotíla*] > *zn džudí la*, ἀφομοίωση ἠχηρότητας τοῦ [*t*] σὲ [*d*]: [*dž-t*] > [*dž-d*] καὶ στένωση τοῦ ἄτονου [*o*] σὲ [*u*].

Τὴν ἀπόδοση τοῦ τοπν. στὴν ἄλβ. ἐνισχύει καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ: [*dždil'át-s*, *dždil'át-sa*] μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ ἄλβ. κατάλ. -*at(i)* γιὰ τὴ δημιουργία οἰκογενειακῶν καὶ ἐθνικῶν ὀνομάτων.

Πιθανῶς καὶ τὸ τοπν. *Τσοτίλι* (Κοζάνη) πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ στὸ παραπάνω ἄλβ. οὐσιαστικό.

### Τζόρα, ἡ [*zd džóra*] - (107)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα *Γιάμισα* (ἐπίσημα: *Βασιλική*) καὶ ὁ ὁποῖος μετονομάστηκε σὲ *Μαβίλης* (μετον. 9.9.1950).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Τζόρας*<sup>2</sup> μὲ μεταπλασμὸ κι αὐτὸ ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *τζόρας*, ὁ, λ. ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ δηλώσει τὸν «ἀνόητο, τὸν ἀνεπίδεκτο μαθήσεως» (πβ. καὶ παρων. *Τζόρας* στοὺς Κήπους *Ζαγορίου* καὶ τὴ φρ. «ντίπ τζόρας εἰσί;»). Τόσο τὸ παραπάνω οὐσ. ὅσο καὶ τὸ ἐπίσης Ἑπειρωτ. *τζόρα*, ἡ «μεγάλου ραβδί»<sup>3</sup> προέρχονται ἀπὸ τὸ ἄλβ. *xhor/ë*, -*a* «τὸ ρόπαλο, ἡ μαγκούρα // ὁ ἀνόητος ἄνθρωπος»<sup>4</sup>.

ἢ β) ἀπὸ τὸ Ἑπειρωτ. *τζόρα*, ἡ «ἡ ἀνάδοση μεγάλης φλόγας στὸ τζάκι ἢ στὴ μεγάλη φωτιά, τῆς ἀποκριᾶς ἰδιαίτερα»<sup>5</sup>, λ. τῆς ἴδιας ἐτυμολο-

1. Çabej 3, 134· κατὰ τὸν Βαγιέ, 73 ἢ λ. σχετίζεται μὲ τὸ λατ. *quatiō* «σεῖω // κόπτω // κρούω, πλήττω // σπάω κάτι», ἐνῶ ὁ Jokl τὴν παράγει ἀπὸ τὴ λ. *çutër* «τὸ ρέμα, τὸ ποταμάκι» (βλ. Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Leiden-Boston-Köln, 1998, 53).

2. Βλ. στὸν ΟΤΕ Ἀθ., ὅπου τὰ ἐπών.: *Τζ(ι)ώρας / -ης*, *Τζιορίδης / Τζιωρίδης*, *Τζωράκης*, *Τζωρόπουλος* κλπ. Ἡ ὀρθογράφηση μὲ *ω* παρετυμολογικά πιθανῶς πρὸς τὰ *Τζώρσης / Γιώργος*.

3. Μπόγκας 2, 187.

4. *Fjalor*, 1369· Meyer, *EW alb. Spr.*, 82.

5. Μπόγκας 1, 385· γιὰ τὴ φωτιά τῆς ἀποκριᾶς χρησιμοποιεῖται ἡ λ. *τζο(υ)ραμπίνα*. ἢ (Μπόγκας 1, 386). Ἡ λ. προέρχεται μᾶλλον ἀπὸ σύνθεση τῶν ἄλβ. *xhor/ë*, -*a* + *bina* «οἰκοδομή, κτήριο» (< τουρκ. *bina*), ἐδῶ μὲ τὴ σημασία «μεγάλος, ψηλὸς» καὶ μετάθεση τοῦ τόνου. Πβ. καὶ ἀπὸ τὸ *Ζαγόρι* τὴ φράση: «τί μ' στέκ'ς σὰν μπ'νάς;» ἢ λ. *μπινάς*, ὁ μὲ τὴ σημασία «θεμέλιο» στὴ Δρόβιανη τῆς Βορ. Ἑπείρου (Μπόγκας 2, 43) καὶ στὴ Θεσπρωτία (Μπόγκας 2, 154), ἐνῶ στὴν περιοχὴ τῆς Κόνιτσας *μπινάς*, ὁ «τὸ πελώριο σπίτι» (Μπόγκας 2, 232).



γικής προέλευσης με τις παραπάνω. Ἡ σημασία «φωτιά» ἀπό τή σημασία «ξύλο, μαγκούρα» συνεκδοχικά.

**Τοσκεσάκι, τὸ [stu tusk'isák'] - (259)**

Ἵονομασία συνοικισμοῦ τοῦ χωριοῦ Σενίκο πού εἶναι γνωστός σήμερα καί μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Μικροχώρι* (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. εἶναι ἕνας ὑποκορ. σχηματισμός πού προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Τόσκεισι* (βλ. ἐπόμενο τοπν.) καί τὴν ὑποκορ. κατάλ. -άκι.

Ἵο ὑποκορισμός γιὰ νὰ διασταλεῖ τὸ χωριὸ πρὸς τὸ παρακείμενο *Τόσκεισι* στὴν περιοχὴ Τσαρκοβίστας.

**Τόσκεισι, τὸ [stu tósk'is] - (228)**

Ἴ�ρχική ὄνομασία τοῦ χωριοῦ πού εἶναι γνωστό καί μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Ἀχλαδέαι* (μετον. 18.5.1956).

Τὸ τοπν. μπορεῖ νὰ προέρχεται ἢ

α) ἀπὸ τὸ ἐπών. *Τόσκεισης*<sup>1</sup> (<ἐθνικὸ *Τόσκεισης*) μέ μεταπλασμό ἢ

β) ἀπὸ τὸ ἀλβ. *tosk/ë, -a* «ὁ Τόσκας»<sup>2</sup> καί τὴν ἀλβ. περιεκτ. κατάλ. -*ës(i)*<sup>3</sup>.

Πβ. καί ἀπὸ τὸν ἀλβανόφωνο χῶρο τὰ τοπν. *Τόσκισι* (Πρεμετὴ καί Μπεράτι)<sup>4</sup>. Τὸ ἴδιο τοπν. (*Τόσκισι*) καί στὴν περιοχὴ Τρικάλων<sup>5</sup>.

**Τούνοβο, τὸ [sto túnovo] - (3)**

Παλιὰ ὄνομασία χωριοῦ στὴν ἐπαρχία Κονίτισης πού εἶναι γνωστό καί μέ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Γοργοπόταμος*<sup>6</sup> (μετον. 2.12.1929).

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Vasmer<sup>7</sup> εἶναι συγγενικὸ πρὸς τὸ σλαβ. *Τιπνο*, τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς πρὸς τὸ τοπν. *Τέροβο* (βλ. γιὰ τὸ τοπν.

1. ΟΤΕ Ἀθ.: χωρὶς ἀμφιβολία ἢ παραγωγή μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ καί ἀντίστροφα, δηλ. τὸ ἐπών. νὰ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ τοπν. (βλ. Τριανταφυλλίδη, 35-36), ὁπότε ὡς μοναδικὴ δυνατότητα παραγωγῆς τοῦ τοπν. μένει ἐκείνη ἀπὸ τὸ ἀλβ. *tosk/ë, -a* τὴν κατάλ. -*ës(i)*.

2. Γκίνης, 430.

3. Φουρίκη, Ἀττική 41, 157. Βλ. γιὰ τὴν κατάλ. καί στὸ τοπν. *Βάρβεση*. ἢ

4. Ἀραβαντινοῦ, Χρονογραφία 2, 376 καί 391.

5. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ καί τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/1614-1905 αἰώνας», Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο 23/24(1993) 86.

6. Ἡ μετονομασία ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ παραρρέοντα ποταμοῦ, παραπόταμου τοῦ Σαραντάπορου.

7. Vasmer, 54.



παραπάνω) και δηλώνει «ἀγκαθότοπο» (< *тыгы* «ἀγκάθι»<sup>1</sup>+τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο).

Πρόκειται γιὰ ἐξέλιξη τοῦ *тыгы* > *тыгы* (-ыг > -ыг) και ἀπόδοση τοῦ σλαβ. -ыг- με -ουρ- στὴν ἑλληνική<sup>2</sup>.

Γιὰ τοπν. τῆς ἴδιας ἀρχῆς ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο και τὸ σλαβόφωνο χῶρο βλ. στὸ τοπν. *Τέροβο*.

### Τσαραπλανά, τὰ [sta tsaraplaná] - (338)

Ὄνομασία τοῦ χωριοῦ ποῦ εἶναι γνωστὸ και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Βασιλικό* (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ σύνθεση τῶν σλαβ. οὔσ. *ceгы*, γεν. *céga* (<λατ. *cepus*) «ἡ βαλανιδιά»<sup>3</sup> και *planiná* «τὸ βουνό, τὸ ὕψωμα»<sup>4</sup> > [tseraplaniná > tsaraplaná] με ἀφομοίωση: [e-a > a-a] και συλλαβική ἀνομοίωση τῆς συλλαβῆς -ni- (πβ. και τοπν. *Πλανίτσα* στὸ Κιλκίς < *Planinica* με συλλαβ. ἀνομοίωση - Vasmer, 210).

Ἡ ἀποψη τῶν ντόπιων ὅτι τὸ τοπν. σχηματίζεται με ἀ' συνθετικὸ τὸ σλαβ. *caгы* «ὁ αὐτοκράτορας (και ἰδιαίτερα ὁ αὐτοκράτορας τῆς Ρωσίας, ὁ σουλτάνος και τίτλος βουλγάρων ἀρχηγῶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Συμεὼν [917])»<sup>5</sup>, ἀποψη ἡ ὁποία ἐνισχύεται και ἀπὸ τὴ μετονομασία τοῦ χωριοῦ σὲ *Βασιλικό*, νομίζω πὼς εἶναι ὑστερογενής<sup>6</sup>.

Και τὰ δύο συνθετικὰ δίνουν τοπν.

α) *ceгы*: στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: *Τσεροβάς* (Γύθειο), *Τσέροβο* (Φλώρινα)<sup>7</sup>, *Τσέροβα*, *Τσέρος*, *Τσέρια*, *Τσερίτσα* (Λακων.)<sup>8</sup>, *Τσέρος*, *Τζέρος*, *Τζέρα* (Ζαγ.)<sup>9</sup> κλπ.

1. Miklosich, 355· Vasmer, *REW* 3, 98.

2. Vasmer, 282 κέξ.· Malingoudis, *Studien*, 145.

3. Miklosich, 28· Berneker, 122. Ἡ λ. ὡς δάνειο και στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα με τὸν τύπο *τσέρους* (Μπόγκας 1, 399). Κατὰ τὸν Malingoudis (*Studien*, 26, λ. *Cerona*), εἶναι ἀμφίβολο ἂν τὸ ἑλλ. προσηγ. προέρχεται ἀπὸ τὸ δημῶδες λατ. *cepus* ἢ ἀπὸ τὸ σλαβ. *ceгы*.

4. Miklosich, 256, στὸ λ. *роlнь*· Βουλγαροελλ. λεξ., 844

5. Miklosich, 28, στὸ λ. *česarь*· Berneker, 126-127.

6. Πιστεύω πὼς ἡ παρασυσχέτιση τοῦ τοπν. *Τσαραπλανά* με τὸ *caгы* ὀδήγησε στὴ μετονομασία τοῦ χωριοῦ ὡς *Βασιλικό*, μετονομασία ἡ ὁποία στὴ συνέχεια διετεθήθη και ἐνίσχυσε τὴν παράδοση.

7. Vasmer, 174, 196.

8. Malingoudis, *Studien*, 26-27.

9. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 317-318.



και στο σλαβόφωνο χώρο τά: *Cerona, Cerono, Cerovec* (βουλγ.), *Cerono, Cerje* (γιουγκ. Μακ.), *Ceronica, Cerje, Cerovlje, Cerovac, Cerovec* (σερβοκρ.), *Cerone* (τσεχ.), *Cerona* (σλοβακ.) κλπ.<sup>1</sup>. Πβ. και από την Ἀλβανία τὸ τοπν. *Cerona*<sup>2</sup>.

β) *poln-ina* (< *poln-ь*): *Planina* (βουλγ.), *Planinica* (γιουγκ. Μακ.), *Planina, Planinica* (σερβοκρ.), *Planina, Planinica* (σλοβ.), *Pláň, Planiny* (τσεχ.), *Plonina* (πολ.) κλπ.<sup>3</sup>.

**Τσαρκοβίστα, ή [zd dzarkoníšta] - Τσερκοβίστα, ή [zd dzerkoníšta] (194/315)**

Ἀρχική ὀνομασία δύο χωριῶν ποὺ εἶναι σήμερα γνωστὰ μετὰ τὰ ἐπίσημα ὀνόματα *Δωδώνη* (μετον. 1.4.1927) και *Ἐκκλησιοχώρι* (μετον. 12.3.1928). Περισσότερο συχνὸς ὁ τύπος *Τσαρκοβίστα*. Ὁ Ἀραβαντινὸς μετὸν τύπο *Τσερκοβίστα* ἀναφέρει τὸ χωριὸ *Ἐκκλησιοχώρι*, ἐνῶ ὡς *Τσαρκοβίστα* τὸ χωριὸ *Δωδώνη*<sup>4</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται (βλ. και Vasmer, 54) ἀπὸ τὸ σλαβ. *сѣкѣне* «ἡ ἐκκλησία // ἡ συγκέντρωση τῶν πιστῶν» (< *сѣкѣ* «ἐκκλησία»)⁵ και τὴν πληθυντικὴν κατάλ. *-ίστε* μετὸ τροπή:

α) *ьг > г >* ἑλλ. *αρ* (πβ. τοπν.: *Ѡгѣа > Ѡгѣа > Βραμπά, \*Ѡгѣево > Βάρσοβο, \*Сѣгѣа > Τσάρνη* κλπ.)⁶

και β) *ьг > ег* (πβ. τοπν.: *\*сѣгѣь > Σέρβον, Σέρβια, Σερβιανά, \*Ѡгѣица > Βερβίτσα, \*Сѣгѣота > Σερβοτά* κλπ.)⁷.

Πβ. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χώρο τὰ τοπν.: *Τσερκίτσα* (Ἄρτα), *Τσερκοβίαννα* (Πρέβ.), *Τσερκοβοπελιὰ* (Εὐρυτ.), *Τσερκόβιανη* (Ἐδεσσα), *Τσερκιτσέν* (Δράμα)<sup>8</sup>, ἀπὸ τὴν Ἀλβανία τὰ: *Τζαρκοβίτζα* (Δέλβινο), *Τσερκοβίνα* (Αὐλώνα), *Carakovista, Cerkovista*<sup>9</sup> και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χώρο τά: *Cerkovnoto, Ćerkovište, Ćerkovna, Сѣкѣна, Ćerkovo, Ćerk-*

1. Vasmer, 174, 196· Miklosich, *Bildung*, 234· Šmilauer, 47.

2. Seliščev, 232.

3. Miklosich, *Bildung*, 297· Šmilauer, 144.

4. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 330, 338.

5. Berneker, 132, λ. *сѣкѣ*· Miklosich, 28, λ. *cerky*· Vasmer, *REW* 3, λ. *cerkovь*.

6. Vasmer, 283· Malingoudis, *Studien*, 145.

7. Vasmer, 283.

8. Vasmer, 61, 65, 85, 201, 229· Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 326.

9. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 357, 377· Seliščev, 255 και 263· βλ. και Soustal,



vata, Čerkonica (βουλγ.), Crkvinjo (γιουγκ. Μακ.), Crkvenica, Ckrnica, Ckrvina, Crikvenica, Crkovec. Crkoviĵan, Crĵkvenica (σερβοκρ.), Cerknica, Cirkno, Cirknica, Cirknovice, Cĕrkviše (σλοβ.), Cerekve, Cereken, Cerekvice (τσεχ.), Cirkwica, Cerekwica (πολ.), Cerkovište, Cerkónna (οὐκρ.), Carkonišča (λευκορ.), Cerkonka (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup>

### Τσεπέλοβο, το [stu tšipéluvu] (57)

Τὸ μεγαλύτερο καὶ πολυανθρωπότερο ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ Ζαγορίου, διοικητικὸ κέντρο τῆς περιοχῆς ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Κατὰ τὸν Λαμπρίδη<sup>2</sup> τὸ τοπν. Τσεπέλοβο ἐρμηνεύεται ὡς «χωρίον ὑπὸ μαχαιράδων καὶ οὐχὶ εἰς μαχαιρᾶν ἀνήκον», ἐνῶ σὲ σημείωση «...κατ' ἄλλους δὲ ἡ λέξις εἶναι τουρκικὴ σημαίνουσα τόπον πλήρη χόρτων». Κατὰ τὸν Vasmer<sup>3</sup> προέρχεται ἀπὸ κύριο ὄνομα τουρκοταταρικῆς ἀρχῆς καὶ τῆ σλαβ. κατάλ. -ονο.

Κατὰ τὴ γνώμη μου τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. Τσεπέλης (πβ. καὶ Τσεπελίδης, Τσεπέλογλου)<sup>4</sup> καὶ τῆ σλαβ. ἀρχῆς κατάλ. -οβο (< σλαβ. -ονο) ἢ ὁποῖα ἔγινε παραγωγικὴ στὰ ἑλληνικὰ<sup>5</sup> καὶ σχημάτισε τοπν. ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀρχῆς ἐπών., ὅπως: Γιαννάκοβο, Γραμματικόβο, Νίκοβα, Νίκοβο κλπ.<sup>6</sup> Τὸ ἐπών. Τσεπέλης προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *çerel* «βρόμιος, ρυπαρὸς // κακός, δυσάρεστος»<sup>7</sup>, λ. ποὺ ἐμφανίζεται καὶ σὲ νοτιο-σλαβ. τοπν. ὅπως: Čerelica, Čerelovac, (σερβοκρ.), Čerelage (βουλγ.)<sup>8</sup> καὶ τὸ ὕδρων. Čerpelska teka<sup>9</sup>.

<sup>7</sup> Ἀς σημειωθεῖ τέλος πὼς σχετικὰ προσωπ. λείπουν ἀπὸ τὶς νοτιο-σλαβικῆς γλῶσσες, ἐνῶ τὰ δυτικοσλαβ. προσωπ. Čerel (ἀπὸ τὸ 1289), πολ. Czieriel, Czerpil, τσεχ. Čerel κλπ. ποὺ παραθέτει ὁ Schlimpert πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἄλλης ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς (< ἀρχ. τσεχ. *čerel* «ἡ λάμα, ἡ λεπίδα» καὶ ρωσ. *čerel* «σιδερένιο φτυαράκι»)<sup>10</sup>.

1. Miklosich, *Bildung*, 234· Vasmer, 54, 61 καὶ 85· Šmilauer, 47.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 89.

3. Vasmer, 55.

4. ΟΤΕ Ἄθ.

5. Ἀμάντου, *Γλωσσ. μελ.*, 97.

6. Georgakas *Beiträge* 2, 418.

7. Steuerwald, 176.

8. Vasmer, ὁ.π.

9. Duridanov, 113.

10. Schlimpert, *Slaw. PN*, 30.



**Τσερβάρι, τὸ [stu tsirvár] (62)**

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Δυτικοῦ Ζαγορίου σὲ ὑψόμετρο 1000 μ. περίπου, γνωστὸ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα 'Ελαφότοπος' (μετον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ 1361 σὲ χρυσόβουλλο τοῦ Κράλη Συμεῶν πρὸς τὸν Ἰωάννην Τσάφαν Οὐρσίνον Δούκαν μὲ τὸν τύπο *Τζερβάρην*<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρομ. *jerbu* «τὸ ἐλάφι» (< λατ. *cervus*)<sup>3</sup> καὶ τὴν ἀρομ. (καὶ ρουμ.) κατάλ. *-ãrie* ἢ ὁποῖα συνάπτεται ἰδιαίτερα μὲ θέματα λέξεων ποὺ δηλώνουν ζῶα<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ ρουμ. τοπν. *Cerbãgia* καὶ *Vilceaua Cerbagului*<sup>5</sup>, τὸ ὄνομα τοῦ δαλματικοῦ νησιοῦ *Cervania* (Ἰλλυρ. *Βρεττία*, ἑλλ. 'Ελαφοῦσα)<sup>6</sup> καὶ τὸ κατωιταλ. *Cervanu* «τόπος ἐλαφιῶν»<sup>7</sup>.

**Τσέργιανη, ἡ [zd dzéryan] (208)**

Παλιὰ ὀνομασία κοινότητας ποὺ εἶναι γνωστὴ σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Λοφίσκος* (μετον. 29.12.1953).

Τὸ τοπν. σχηματίζεται ἀπὸ τὸν τύπο \**Cerjane* «οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ Τσέρια» (< τοπν. *Cerja* + κατάλ. *-jane*). Τὸ τοπν. *Cerja* (=Τσέρια<sup>8</sup>) προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *ceřь* «ἡ βάλανιδιὰ (*Quercus cerris*)» + τὴν περιεκτικὴν κατάλ. *-ьje*.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὰ τοπν.: *Τσεροβάς* (Λακωνία) καὶ *Τσέροβο* (Φλώρινα)<sup>9</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Ceroves*, *Cerono* (βουλγ.), *Cerje* (γιουγκ. Μακ.), *Cerje*, *Cerovlje*, *Cerovica*, *Ceríc*, *Cerovac*, *Cerina*, *Cerovnik*, *Cerovljani* (σερ-

1. Μιὰ ἀπὸ τίς λίγες μετονομασίες ποὺ ἀποδίδει σωστά τὸ σημασιολογικὸ περιεχόμενο τοῦ ἀρχικοῦ τοπωνυμίου.

2. Ἄ. Μουστοξύδου, *Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμικτα Ἑλληνικά*, φυλλάδια 1-12 (1843-1853), Ἀθῆναι 1965, 507.

3. *Papahagi*, 1218.

4. *Jordan, Topon. romín.*, 418 κέξ.

5. *Jordan, Topon. romín.*, 419.

6. *Georgakas, Beiträge* 2, 407, σημ. 4.

7. *G. Rohlfs, Dizionario Toponomastico e Onomastico della Calabria*, Ravenna 1974, 63.

8. Τὸ τοπν. συναντιέται δύο φορές στὴν Πελοπόννησο (βλ. *Λεξικὸν τῶν δήμων, κοινοτήτων καὶ οἰκισμῶν τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1963, 146 καὶ *MEE*).

9. *Vasmer*, 174 καὶ 196.





βοκρ.), *Cerones, Cerine, Cerono, Cerones* (σλοβ.), *Cerová* (σλοβακ.), *Cerone* (τσεχ.) κλπ.<sup>1</sup>.

### Τσερίτσανα, τὰ [sta tsirítšana] (225)

Ἵονομασία χωριοῦ ποῦ εἶναι σήμερα γνωστό καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Πλατάνια* (μετον. 29.12.1953).

ἽΟ Λαμπρίδης<sup>2</sup> ἀναφέρει τὸ τοπν. μὲ τὸν τύπο *Τσιρίτσανα*.

Τὸ τοπν. κατὰ τὸν Malingoudis<sup>3</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Cerica* (πβ. *Τσερίτσα* στὴ Λακωνία<sup>4</sup>) καὶ τὴν κατάλ. *-ape (-jape)*<sup>5</sup>. Τὸ τοπν. *Cerica* ἀπὸ τὸ σλαβ. οὐσ. *cerъ* «βαλανιδιά» καὶ τὴν κατάλ. *-ica*.

Λιγότερο πιθανὴ ἢ ἐτυμολογικὴ ἐκδοχὴ τοῦ Vasmer<sup>6</sup> ὁ ὁποῖος ἐτυμολογεῖ τὸ τοπν. ἀπὸ τὸ *Съпичани* (< *Съпича* [сгъпъ «μαῦρος» + κατάλ. *-ica*] + κατάλ. *-ape*).

Πβ. καὶ ἐπὼν. *Τζαριτζανιώτης* ἀπὸ ἐθνικό<sup>7</sup>.

Γιὰ σχετικὰ τοπν. βλ. στὸ τοπν. *Τσαραπλανά*.

### Τσερνέσι, τὸ [stu tširnéš] (54)

ἽΈνα ἀπὸ τὰ βλαχόφωνα χωριὰ τοῦ ἽΑνατολικοῦ Ζαγορίου. Εἶναι γνωστό καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα ἽΕλατοχώρι (1.4.1927).

Τὸ τοπν. μνημονεύεται σὲ κτιτορικὸ τοῦ α΄ μισοῦ τοῦ 14. αἰ.<sup>8</sup>.

ἽΗδὴ ὁ Λαμπρίδης<sup>9</sup> κάνοντας λόγο γιὰ τὸ χωριὸ Τσερνέσι ἐρμηνεύει τὸ τοπν. ὡς «μέλινα τόπον». Γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ τοπν. ἔχουν διατυπωθεῖ ἐπίσης οἱ ἀκόλουθες γνῶμες: α) Κατὰ τὸν Weigand καὶ τὸν Jordan τὸ τοπν. ἀνάγεται σὲ ἕναν ἀρομ. τύπο *Cerneš*<sup>10</sup>. β) ἽΟ Φουρίκης ὑποστηρίζει πῶς πρόκειται γιὰ ἀλβ. σχηματισμὸ μὲ τὴν ἀλβ. κατάλ. *-ësi*<sup>11</sup> καὶ γ) κατὰ τὸν Malingoudis<sup>12</sup> τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καὶ προέρχε-

1. Miklosich, *Bildung*, 234· Šmilauer, 47.

2. Λαμπρίδου, ἽΑγαθοεργήματα 2, 69.

3. Malingoudis, *Studien*, 26.

4. Malingoudis, ὁ.π.

5. Vasmer, 302· Miklosich, *Bildung*, 211-212.

6. Vasmer, 55.

7. «ἽΕγράφη τὸ παρὸν διὰ χειρὸς τοῦ παπᾶ Γεωργίου ἽΑθανασίου Τζαριτζανιώτου τοῦ καὶ ἀνεπιοῦ τοῦ ἁγίου Γαρδικίου Παΐσιου» (Lambros 1, 68 [767]).

8. Δ. Ζακυθνοῦ, «Οἱ Σλάβοι ἐν ἽΕλλάδι καὶ αἱ σλαβικαὶ τοπωνυμῖαι» *Νέα ἽΕστία* 35 (1944) 488.

9. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 84.

10. Vasmer, 55· Jordan, *Торон. ромѣн.*, 118, σημ. 11

11. Φουρίκη, ἽΑττικὴ 41, 125, σημ. 8.

12. Malingoudis, *Studien*, 28.



ται από τὸ σλαβ. προσωπ. *Čerpeš*. Ἡ πρώτη ἄποψη δὲν ἔγινε δυνατό νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ ἀπὸ ἀνάλογο προσηγορικό στὰ σχετικά λεξικά. Ἴσως ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ τοπν. ὡς ἄρομουνικοῦ προέρχεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὁ πληθυσμὸς τοῦ χωριοῦ εἶναι βλαχόφωνος.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ Φουρίκη ἀποδυναμώνεται α) ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία σχετικῆς προσηγ. λέξης στὰ ἄλβ. ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ὁποίας μὲ τὴν προσθήκη τῆς ἄλβ. κατάλ. *-ësi* θὰ προερχόταν τὸ ζαγορίσιο τοπν. καὶ β) ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἄλβ. κατάλ. *-ësi* δὲν τονίζεται<sup>1</sup>.

Γι' αὐτὸ πιστεύω πῶς ἀπὸ τὶς παραπάνω ἐτυμολογίες ὀρθὴ εἶναι ἡ τρίτη (Malingoudis), ἀφοῦ στὰ σλαβ. (σερβ.) ἀπαντᾶ προσωπ. *Čerpeš* (καὶ πατρων. *Črpešić*)<sup>2</sup> < σλαβ. *čръпъ* «μαῦρος» (πβ. καὶ βουλγ. *čръп, čръпica* «μουριά», σερβοκρ. *crп, σλοβ. črп* κλπ.)<sup>3</sup> καὶ τὴ σλαβ. κατάλ. *-ešb*<sup>4</sup>.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω σλαβ. προέρχονται: τὸ προσηγ. τῆς ἐλληνικῆς: *τσεράνη* «τὸ μαύρισμα ἀπὸ καπνὸ» καὶ τὸ ρ. *τσερνιάζω* «μαυρίζω»<sup>5</sup>, τὰ ἄρομ.: *τσερνίτσιον* καὶ *τσιρνίτσιον* «συνκάμινος παράγουσα μαῦρα μοῦρα»<sup>6</sup> ὅπως καὶ τὸ ρουμ. *cerni* «μελανιάζω // μαυροφορῶ // πικραίνομαι», *cerneală* «τὸ μελάνι»<sup>7</sup>.

Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι τὰ προσωπ.: *Τσοῦρονος, Τσουρνάβας*<sup>8</sup> καὶ στίς σλαβ. γλῶσσες τά: *Čръпе, Črпna, Črпomir, Črпel, Črпelonić, Črпen, Črпenovic, Črпojević, Črпina, Črпin, Čerпъ, Čerпjata* κλπ.<sup>9</sup>

Πβ. ἀκόμη τὰ τοπν.: α) ἀπὸ τὸν ἐλληνόφωνο χῶρο: *Τσέρνοβες* (Πελοπ.), *Τσερνίλο* (Λάρισα), *Τσερνοβίτι* (Φθιώτιδα), *Τσερνίτσα* (Μεσσην.), *Τσερνολίστα* (Φλώρ.), *Τσέρνα Ρέκα* καὶ *Τσερνέσοβο* (Πέλλα)<sup>10</sup>, β) ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο: *Crп Kamen, Crъnica* (βουλγ.), *Crпac, Crпe, Crпko, Crпica* (σερβοκρ.), *Čierpe* (σλοβακ.), *Černava, Černice, Černin, Černotin* (τσεχ.), *Czarna Woda* (πολ.), *Čerпja, Čorna* (οὐκρ.), *Čornьija Bradьi* (λευ-

1. Camaj, *Lehrbuch*, 56.

2. Miklosich, *Bildung*, 112.

3. Miklosich, 34· Vasmer, *REW* 3, 326.

4. Miklosich, *Bildung*, 18· Miklosich, *Stammbildungslehre*, 343· Vasmer, 304· Duridanov, 300.

5. Weigand, 28.

6. Νικολαΐδου, *Λεξ.*, 549, 556.

7. Κοτολούλης, 109.

8. *ΟΤΕ Ἀθ.*: Τριανταφυλλίδης, 80.

9. Miklosich, *Bildung*, 112· Schlimpert, *Slav. PN*, 32.

10. Vasmer, 102, 108, 164, 196, 201.



κορως.), *Černobyľ, Černica* (ρωσ.) κλπ.<sup>1</sup> και γ) από τη Ρουμανία τά: *Cerna, Cernahora, Cerna Răzăși, Cerna Sat, Coastele Cernei, Cernaia, Cernița, Cernat, Cernișoara* κλπ.<sup>2</sup>

### Τσιφλικόπουλο, τὸ [stu tsiflikóplu] (204)

Ὄνομασία μικροῦ οἰκισμού ΝΔ τῆς πόλης τῶν Ἰωαννίνων ὁ ὁποῖος διοικητικὰ ἀνῆκε στὴν κοινότητα Σταυρακίου. Σήμερα ἔχει ἐνωθεῖ μὲ τὴν πόλη καὶ ἀποτελεῖ συνοικία της.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ τοπν. *Τσιφλίκι* (συνηθίζεται μὲ αὐτὸν τὸν τύπο τὸ χωριὸ ποὺ εἶναι γνωστὸ καὶ ὡς Ἀλιζότ - *Τσιφλίκι* κατὰ παράλειψη τοῦ πάλαι ποτὲ κτήτορα Ἀλιζότ -βλ. σχετικὰ στὸ τοπν.) καὶ τὴν ὑποκορ. κατάλ. -όπουλο<sup>3</sup>.

### Φιτόκο, ἡ [st fitóko] (8)

Ὄνομασία συνοικισμού τοῦ χωριοῦ *Σέλτση* (ἐπίσημα Ὀξιά) στὴν ἐπαρχία Κονίτσης. Εἶναι γνωστὸς καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Θεοτόκος*<sup>4</sup> (μετον. 2.12.1929). Τὸ τοπν. παραδίδεται καὶ μὲ τὸν τύπο *Φυτόκο*.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ *Θεοτόκος* ἀπ' ὅπου ὁ τύπος \**Φιοτόκο* μὲ τροπὴ τοῦ [β] σὲ [f]<sup>5</sup>, τροπὴ τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος [eo] σὲ [io] (κατὰ τὸν φωνητικὸ νόμο ποὺ ἐπιβάλλει κλείσιμο τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὰ

1. Miklosich, *Bildung*, 112, 187, 236· Šmilauer, 51· Duridanov, 391.

2. Jordan, *Topon. romîn.*, 117-118· I. Popović, *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden 1960, 118.

3. Χωρὶς ἀμφιβολία, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γνωστὸ μας σήμερα (Ἀλιζότ) *Τσιφλίκι*, μπορεῖ νὰ ὑπῆρξε καὶ πλησιέστερη πρὸς τὸ *Τσιφλικόπουλο* θέση μὲ τὸ ὄνομα *Τσιφλίκι*, τοπν. ὅμως τὸ ὁποῖο δὲν διασώθηκε μέχρι τίς μέρες μας, ἢ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τὸ ὁποῖο δημιουργήθηκε τὸν ὑποκοριστικὸ τοπωνυμικὸ τύπο μὲ τὴν κατάλ. -όπουλο.

4. Ἡ μετονομασία ἀπὸ τὸ παρακείμενο μοναστήρι τῆς Θεοτόκου.

5. Ἡ τροπὴ τοῦ [β] σὲ [f] εἶναι γνωστὴ ὄχι μόνο σὲ συμφων. συμπλέγματα: [β], βη, βη, βη, βη, βη] > [f, fn, fr, fs]: θηλυκῶνα > φλυκῶνα, στάθνη > στάφνη, θρησκεία > φρησκεία, Γεσθημανή > Γεφσημανή κλπ. (βλ. Φιλήντα, *Γλωσσολογία*, 3, 69), ἀλλὰ καὶ σὲ προ- ἢ μεσοφωηεντικὴ θέση: ἀναφου(φου)λιάζω > ἀναθουλιάζω, θεός > φεός, Θεοτόκης > Φετόκης, Φετοκοῦ, Φετοκάδικον, Φετοκούδικα, Θήβα > Φήβα, θηλιάζω > φηλιάζω, θηκάρη > φηκάρη, Θονκυδίδης > Φ'κυδίδ'ς, θυλακούρα > φ'λακούρα κλπ. (βλ. Χατζιδάκη, *MNE* 2, 420· Ἄ. Παπαδοπούλου, *Γραμματικὴ τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας*, Ἀθήναι 1926, 30· Χρ. Τζιτζιλῆ, «Ἀνάλεκτα ἐτυμολογικά II», *Ἑλληνικά* 36 (1985) 219-220· Ἀνδριώτη, *Ἑτυμ. λεξ.*, στὸ λ. φ). Ἡ τροπὴ ὀφείλεται στὴν ἀρθρωτικὴ συγγένεια καὶ ἀδύναμη ἀρθρωση τῶν [β] καὶ [f]. Ἡ τροπὴ εἶναι γνωστὴ καὶ σὲ ἑλλ. δάνεια τῆς ἀλβανικῆς, ὅπως π.χ.: *frop*, -i (<θρονί), *thel/ë*, -a (<φελί) κλπ. (Γκίνης, 128· Meyer, *EW alb. Spr.*, 113).



δύο συνεχόμενα άνοιχτά φωνήεντα)<sup>1</sup> και άποβολή του [-s] τὸ ὁποῖο ὡς τελικὸ γίνεται αἰσθητὸ ὡς χαρακτηριστικὸ τοῦ ἄρσ. γένους. Στὸν τύπο \*Φιοτόκο ἔχουμε τὴν ἐξέλιξη τοῦ φωνηεντικοῦ συμπλέγματος [io]σὲ [i] μὲ συγκοπὴ τοῦ [o]<sup>2</sup>.

Ὁ τύπος Φυτόκο ἀπὸ παρετυμολογία πρὸς τὴ λ. φυτό.

Πβ. και βαφτ. Φετόκης (<Θεοτόκης) και τὰ τοπν.: Φετόκα ἢ Φυτόκου (σημερινὸ Ἄνθοχώρι Τρικάλων) και Φυτόκου στὴ Μακρινίτσα Πηλίου<sup>3</sup>.

### Φλαμπουράρι, τὸ [stu flamburár] (84)

Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ ἀνατολικοῦ, βλαχόφωνου Ζαγορίου. Κατὰ τὸν Weigand<sup>4</sup> τὸ χωριὸ παλιότερα ἦταν γνωστὸ μὲ τὸ ἄρομ. ὄνομα *Floro* /-u<sup>5</sup>.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. Φλαμπουράρης ἢ ἀπὸ τὸ ἐπαγγελματικὸ φλαμπουράρης (ἀπ' ὅπου και τὸ ἐπών.). Τὸ ἐπαγγελματικὸ φλαμπουράρης (και φλαμπουριάρης)<sup>6</sup> προέρχεται ἀπὸ τὸ οὔσ. φλάμπουρο(ν) «ἢ σημαία» (<φλάμουρον μὲ τροπή: [m] > [b]<sup>7</sup> <φλάμουλον μὲ ἀνομοίωση ὑγροῦ: [l-l] > [l-r]<sup>8</sup> <λατ. *flamulum*, ὑποκορ. τοῦ *flamma*,

1. Βλ. Ἄνδριώτη, Ἐτυμ. λεξ., στὸ λ. ι.

2. Τὸ φαινόμενο παρατηρεῖται ἤδη ἀπὸ τοὺς τελευταίους αἰῶνες τῆς Κοινῆς και ὀλοκληρώνεται στὴ μεσαιωνικὴ περίοδο: κύρις (<κύριος), ἐλάφιν (<ἐλάφιον), ὀψάριν (<ὀψάριον) κλπ. και σὲ προσωπ.: Γιώργης (<Γεώργιος), Ἄντώνης (<Ἀντώνιος) κλπ. Ἐμφανίζεται και σὲ νεοελληνικά ἰδιώματα: ἀγριγκορτζιά (<ἀγριο(ν)γκορτζιά, ἀγριγούρου (<ἀγριο(ν)γούρουνο), παλιπάτ'κου (<παλιο(ν)πάτικο) κλπ. Βλ. Ἄ. Θαβώρη, «Ἡ προέλευση τοῦ ἄρσ. ἄρθρου 'i' τῶν βορείων νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων», Ἐλληνικά 16 [1959] 201).

3. Κ. Σπανοῦ, «Ἡ ἀνέκδοτη πρόθεση 291 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ (18ος αἰ.)», Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο 17 (1990) 57· τοῦ ἴδιου, «Οἱ δυτικομακεδονικοὶ οἰκισμοὶ και τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων (17ος-19ος αἰ.)», Μακεδονικά 28 (1992) 138 και σημ. 1.

4. G. Weigand, *Die Aromunen*. Leipzig 1985, τόμ. 1, 145.

5. Κατὰ τὸν Δ. Ράιο: «Τὸ χωριὸ ὄχι μόνο παλιότερα, ἀλλὰ και σήμερα ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους τῆς περιοχῆς Φλώρου (Floru)...» (Δ. Ραῖου, «Τοπωνυμικά Ι», Δωδώνη: Φιλολογία 19 (1990) 245), τοπν. τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. ἀπὸ τὸ προσωπ. Φλώρος < ἄρομ. *Floru*, -ā «ἀνθισμένος, λαμπρὸς» (Δ. Ραῖος, δ.π.).

6. Τριανταφυλλίδης, 39, 45, 48.

7. Τριανταφυλλίδης, Ἄπαντα Ι, 356· ἡ ἴδια τροπή και στὸ τοπν. Καλαμπάκα (<Καλαμάκα).

8. Τριανταφυλλίδης, δ.π., 381.



-ae «ή φλόγα») και την κατάλ. -άρης (< μεσν. -άρις < μεγν. -άριος < λατ. -arius)<sup>1</sup>.

Πβ. και άρομ. *flambugar* «ό σημαιοφόρος» < άρομ. *flambuga* «ή σημαία»<sup>2</sup> + κατάλ. -ar(i)<sup>3</sup>.

### Φορτώσι, τὸ [stu furtós] (133)

Όνομασία οικισμού στην περιοχή Κατσανοχωρίων ό όποϊος συναποτελεί με τούς οικισμούς *Κωστίτσι*, *Πάτερο* και *Νίστορα* τήν κοινότητα Φορτωσίου.

Κατά τήν παράδοση τὸ χωριό δημιουργήθηκε από μέρος τών κατοίκων του χωριού *Λάτου* τὸ όποϊο είχε εγκαταλειφθεϊ έξ αίτίας πανώλους κατά τὸ έτος 1764. Στή θέση σώζονται έρείπια οικιών μεταξύ τών χωριών Φορτώσι και Κωστίτσι.

Τὸ τοπν. πρέπει νά θεωρηθεϊ κυριών. και νά άποδοθεϊ στο έπών. *Φορτώσης*<sup>4</sup> με μεταπλασμό άνολογικά προς τὸ γένος τών ούσ. *κτῆμα*, *χωράφι*, *χωριό* κλπ. Τὸ έπών. *Φορτώσης* σχηματίζεται από τὸ ρηματικό τύπο *φορτώσει* του ρ. *φορτώνω*<sup>5</sup>.

Τὸ ότι τὸ τοπν. είναι κυριών. ένιχύεται και από τὸ γεγονός ότι οι κάτοικοί του όνομάζονται *Φορτώσηδες*<sup>6</sup>.

### Φούρκα, ή [st fúrka] (12)

Όνομασία ένός από τὰ βλαχόφωνα χωριά στην έπαρχία Κονίτσης.

Τὸ τοπν. προέρχεται ή από τὸ άρομ. *furcă* «τὸ δίκρανο, ή ρόκα»<sup>7</sup> ή από τὸ λατ. δάνειο τῆς κοινῆς ΝΕ *φούρκα*, ή (μεσν. *φούρκα* <λατ. *furca*)<sup>8</sup>.

Όνομασία πιθανώς από τή μορφολογία του έδάφους, δεδομένου

1. Άνδριώτη, Έτυμ. λεξ., στο λ.

2. Parahagi, 555.

3. Για τήν κατάλ. βλ. Jordan, *Τοπον. romín.*, 412 κέξ.

4. ΟΤΕ Άθ.

5. Βλ. Άνδριώτη, *Συμβολή*, 397, όπου και άλλα έπών. που σχηματίζονται από ρηματ. τύπους μέλλοντα και άορίστου: *Βροντήσης*, *Γανώσης*, *Καπνίσσης*, *Κάψης*, *Κλάψης* κλπ.

6. Λαζάνη, *Κατσανοχ. 1*, 1058.

7. Parahagi, 573. Ό λ. συναντιέται με τις ίδιες σημασίες στη ρουμανική: *furcă* (Tiktin 2, 201) και στην άλβανική: *furk/ë*, -a (Γκίνης, 132).

8. Άνδριώτης, Έτυμ. λεξ., στή λ.



ὅτι τὸ χωριό, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, βρισκόταν ἀρχικὰ στὴ θέση *Pa'ũhoágã*, θέση ἢ ὁποία ἔχει τὸ σχῆμα φούρκας ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ δυὸ μικροὺς λάκκους, τὴ *Βίσανη* (πρὸς Β ποὺ χύνεται στὸ *Μέγα Λάκκο*) καὶ τὸ *Λούρι* (πρὸς Ν ποὺ χύνεται στὸ λάκκο τοῦ *Μύλου Χαράβα*).

Ὡστόσο, σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στὶς φοῦρκες ποὺ ἔβαζαν κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου ποὺ ὀδηγοῦσε στὸ χωριό, γιὰ νὰ μὴ χάνονται οἱ πεζοπόροι στὴν πυκνὴ ὀμίχλη καὶ τὶς χιονοθύελλες τῆς περιοχῆς<sup>1</sup>.

### **Φραγκάδες, οἱ [sts frangádis] (79)**

Ἔνα ἀπὸ τὰ χωριὰ τοῦ Ζαγορίου, ποὺ, σύμφωνα μὲ τὸν Λαμπρίδη<sup>2</sup>, συνοικίστηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν ἐρημωμένων σήμερα χωριῶν: *Τσανάδες, Στρουμπέτσικο. Χριστόφορου καὶ Λίνου*.

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. ἀπὸ τὸ ἐπών. *Φράγκος*<sup>3</sup> καὶ τὴν κατάλ. οἰκογενειακῶν -άδες ἀναλογικὰ πρὸς τὰ σὲ -άς, -ας κλπ.<sup>4</sup>. Τὸ ἐπών. *Φράγκος* ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ *Φράγκος* «ξένος, ὄχι ντόπιος // καθολικός, ὄχι ὀρθόδοξος» (< μεσν. *Φράγκος* < λατ. *Franqus*)<sup>5</sup>.

### **Φράστανά, τὰ [sta frástana] (160) / Φραστανά, τὰ [sta frastaná] (340)**

Ὄνομασία ἐνὸς οἰκισμοῦ στὴν περιοχὴ Μαλακασίου (*Φράστανά*) ποὺ εἶναι γνωστὸς σήμερα καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κυπαρίσσια* (με-

1. Χρ. Ἐξάρχου, *Ἡ Φούρκα τῆς Ἡπείρου*, Θεσσαλονίκη 1987, 38.

2. Λαμπρίδου, *Ζαγοριακά*, 59.

3. Κατὰ τὸν Ἰω. Λαμπρίδη (Λαμπρίδου, *Κοιν.-Τσαρκ.*, 24), ὁ ὁποῖος ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ «Χρονικὸν τῆς Βοτσαῆς» (βλ. καὶ Βρανούση, *Χρον. Ἡπείρου*, 190 κέξ.), ἡ ὀνομασία τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται σὲ κάποιον Ἀντώνιον Φράγκον, ὁ ὁποῖος εἶχε δολοφονήσει τὸ δεσπότη τῆς Ἡπείρου Θωμᾶ Πρελοῦμπο.

4. Πληθυντικὸ σὲ -άδες σχηματίζουν συνήθως τὰ προσηγ. ποὺ λήγουν σὲ -άς: *ψωμιάς, -άδες / παράς, -άδες κλπ., σὲ -ας: ρήγας, -άδες / κάλφας, -άδες κλπ., σὲ -ας: τσέλιγκας, -άδες κλπ., σὲ -ῆς: βουτηχτής, -άδες, δουλευτής, -άδες κλπ., παροξύτονα σὲ -ῆς: ράφτης, -άδες / δεσπότης, -άδες, ἀράπης, -άδες, ἀφέντης, -άδες κλπ.*

Ἡ κατάλ. αὕτη χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σχηματισμὸ κυριῶν. τοπν. ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κατάλ. τῶν προσωπ. γιὰ νὰ δηλώσει ἀρχικὰ τὰ μέλη μιᾶς οἰκογένειας καὶ ἔπειτα τὸν τόπο ὅπου αὐτὰ ἦταν ἐγκατεστημένα: *Ἀργυράδες* (< Ἀργυρός), *Γιαννάδες* (< Γιάννης), *Μηλιωτάδες* (< Μηλιώτης), *Νεγράδες* (< Νέγρης) κλπ. (βλ. καὶ Κ. Ἀμάντου, «Τοπωνυμικὰ Σύμμεικτα», Ἀθηνᾶ 22 (1910) 190-191).

5. Ἀνδριώτη, *Ἐτυμ. λεξ.*, στὴ λ. Δημητράκου, *Λεξ.*, στὴ λ.



τον. 11.9.1928) και μιᾶς κοινότητας στην ἐπαρχία Πογωνίου (Φρα-  
στανά) πού εἶναι γνωστή και με τὸ ἐπίσημο ὄνομα *Κάτω Μερόπη*<sup>1</sup> (με-  
τον. 12.3.1928).

Τὸ τοπν. ἀπὸ τὴν περιοχὴ Μαλακασίου ἀναφέρεται ἤδη τόσο στὸ  
χρυσόβουλλο τοῦ 1319 με τὸν τύπο *Φρεάστανα* (ὁ Ἀραβαντινὸς σὲ  
ὑποσημείωση ἐπεξηγεῖ: «*Φραστανά, χωρίον τοῦ Μαλακασίου*») ὅσο και  
στὸ χρυσόβουλλο τοῦ 1321: «...ἕτερον σιγίλλατικιον ἐν τῷ χωρίῳ Φρε-  
αστάνων...»<sup>2</sup>.

Τὸ τοπν. ὅπως ἀναφέρει και ὁ Vasmer<sup>3</sup>, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρχ.  
σλαβ. *hvrastъ* (< *chvorstъ*) «ὁ θάμνος, ἡ λόχμη // τὰ χαμόκλαδα (*Pinus  
pinus* Turpa) // ἡ δρυς»<sup>4</sup> με τὴν προσθήκη ἢ τῆς ἐπιθετ. κατάλ. -*ьпа* ἢ τῆς  
κατάλ. -*йна* με τὴν ὁποία σχηματίζονται προσηγ. πού δηλώνουν τὸν τό-  
πο ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ φυτὰ πού δηλώνονται στὸ θέμα<sup>5</sup>. Τὸ ἀρχικὸ  
[f-] ἀπὸ τὸ συμφων. σύμπλεγμα [hn], τροπὴ πού εἶναι πολὺ διαδεδομέ-  
νη σὲ βουλγαρικὲς διαλέκτους, ὅπως ἀναφέρει ὁ Vasmer<sup>6</sup>. Ἴσως σημειω-  
θεῖ ἐπίσης ἡ τροπὴ τοῦ [e] (< σλαβ. *ь*) ἢ τοῦ [i] (< σλαβ. *ь* ἢ *ι*) τῶν κα-  
ταλ. σὲ [a] ἀπὸ ἀφομοίωση στὴν ἑλληνικὴ: [a - i (e) - a > a-a-a]. Ὁ ὀξύτο-  
νος τύπος *Φραστανά*, ἀναλογικὰ πρὸς τὰ ἐπίθ. τῆς ἑλληνικῆς σὲ -*ιανά*.

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο:  
*Hrastovica* (βουλγ.), *Kaj Rasjeno* (γιουγκ. Μακ.), *Hrastovac, Hrastno,  
Hrastnik, Hrastje, Hrastina, Hrastovica* (σερβοκρ.). *Hrastnica, Hrast,  
Hrastje, Hrastovlje, Hrastenice, Hrastov Dol* (σλοβ.), *Chrašćany* (σλο-  
βακ.), *Chrast, Chrastné, Chrastnice* (τσεχ.), *Chrostowa, Chrosna, Chorošni-  
ca* (πολ.), *Chorostec, Chorostkôn, Nehvorosta* (οὐκρ.), *Syhaja Chvo-  
rostanъ, Chvorosčonka* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

### **Χίνκα, ἡ [st hínka] (261)**

Ἵονομασία κοινότητας στὴν περιοχὴ τῶν Κουρεντοχωρίων.

1. Ἵ μετονομασία *Κάτω Μερόπη* γιὰ νὰ ἀντιδιασταλεῖ πρὸς τὸ χωριὸ *Ρουμπάτες*  
πού μετονομάστηκε σὲ *Μερόπη*.

2. Ἀραβαντινοῦ, *Χρονογραφία* 2, 305 και 308 ἀντίστοιχα.

3. Vasmer, 55.

4. Miklosich, 92· Berneker, 408.

5. Malingoudis, *Studien*, 69-70, στὸ λ. *Mokrina*.

6. Vasmer, 55, 298-299. Ἵ τροπὴ αὐτὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τις βουλγαρικὲς διαλέκτους, συ-  
ναντιέται και στὴ γιουγκ. Μακεδονία, ὅπως δείχνουν τὰ τοπν.: *Fališe* (και βουλγ.  
*Falkovec*) < *chvaliti*, *Fojnica* < *chvoj-a* κλπ. (Šmilauer, 81).

7. Miklosich, *Bildung*, 301· Šmilauer, 81.



Ἐορθά κατά τή γνώμη μου ὁ Vasmer<sup>1</sup> διατυπώνει ἐνδοιασμούς γιά τήν προέλευση τοῦ τοπν. ἀπό τίς σλαβ. γλώσσες καί ἀποφεύγει νά τὸ συνάψει μέ τὸ ἀρχ. σλαβ. *chypъ* καί τὸ ἀρχ. ρωσ. *chypъ*, λέξεις οἱ ὁποῖες σχετίζονται μέ τὸ ὄνομα τῶν Οὔννων.

Τὸ τοπν. πρέπει νά ἀποδοθεῖ στήν ἀλβ. καί νά σχετιστεῖ μέ τὸ θηλ. οὔσ. *hink/ë*, -a «τὸ χωνί» καί ὡς γεωγραφικὸς ὄρος «μεγάλῃ γούβα σὲ μορφὴ κώνου» (ἐπίσης μέ τοὺς τύπους *hing/ë*, -a καί *hon*, -i)<sup>2</sup>, λόγῳ τῆς ἐδαφολογικῆς διαμόρφωσης τῆς περιοχῆς καθὼς τὸ χωριὸ εἶναι χτισμένο στήν κορυφὴ μιᾶς θέσης μέ χοανοειδῆ διαμόρφωση ποὺ εἶναι γνωστὴ μέ τὸ ὄνομα *Βοῖδογκρεμός*. Ἀξιοσημεῖωτη ἡ διατήρηση τοῦ γένους τοῦ ἀλβ. οὔσ. στὸ τοπωνύμιον.

Ἡ λ. ὡς δάνειο ἀπὸ τήν ἀλβ. καί στήν ἀρομ., ὅπου *hincã* «τὸ χωνί»<sup>3</sup>.

Πβ. καί τοπν. *Χίνκα* στήν κοινοτικὴν περιοχὴν τοῦ χωριοῦ Ζίτσα ποὺ περιγράφεται ὡς «ὑψωμα τριγωνικὸν σὰν σφήνα μέ δύο λάκκους ἐνθεν καί ἐνθεν».

#### **Χιονιάδες, οἱ [sts hioníades] (4)**

Ἐνομασία σχεδὸν ἔρημου σήμερα χωριοῦ τῆς ἐπαρχίας Κονίτσης στὰ ἑλληνοαλβανικὰ σύνορα. Εἶναι γνωστὸ ἀπὸ τοὺς περίφημους «χιονιαδίτες ἀγιογράφους».

Τὸ τοπν. εἶναι κυριῶν. καί προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐπών. *Χιονιάς*<sup>4</sup> καί τήν πληθυντικὴν κατάλ. οἰκογενειακῶν -άδες, ἡ ὁποία, σὲ τοπωνυμικὴν χρῆσιν, δηλώνει τὸν τόπον ὅπου εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ποὺ ἀναφέρεται στὸ θέμα.

Τὸ ἐπών. *Χιονιάς* προέρχεται ἢ ἀπὸ τὸ ἐπαγγελματικὸν *χιονιάς*<sup>5</sup> (χιό-

1. Vasmer, 56.

2. *Fjalor*, 427· Γκίνης, 162· Χριστοφορίδης, 136. Βλ. καί στὸ τοπν. *Στριγκανέτσι*, σ. 283, σημ. 1, ὅπου γίνεται λόγος γιά τὸ τοπν. *Διχούνι*.

3. *Parahagi*, 657.

4. *ΟΤΕ Ἀθ.*, ὅπου καί τὰ ἐπών. *Χιονάκης*, *Χιονάκος*, *Χιονάτος* κλπ. Ὅχι ἀπόλυτα ὀρθή, κατά τήν γνώμη μου, ἡ κατάταξις τῶν ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς ἐπων. ποὺ παραθέτει ὁ Τριανταφυλλίδης (57, 186.183) στήν κατηγορίαν τῶν ἐπων. ποὺ προέρχονται ἀπὸ τίς καιρικῆς συνθήκες (π.χ. *Βοριάς*, *Λίβας*, *Σιρόκος*, *Χειμῶνας* κλπ.), ὅπου κατατάσσονται καί τὰ ἐπών. *Χιονίης* καί *Χιονίδης* ἐκ τῶν ὁποίων τὸ α' πρέπει νά ἀποδοθεῖ στὸ δηλωτικὸν χρώματι *χιονίς* καί τὸ δευτέρον νά θεωρηθεῖ ὡς πατρων. ἀπὸ ἐπών. *Χιονάς*, *Χιονίης*, *Χιόνης* κλπ. καί τήν πατρων. κατάλ. -ίδης.

5. Βλ. Στ. Τσιόδουλου, «Ἐκμετάλλευσις χιονιοῦ σὲ ὄρεινές κοινότητες τοῦ Νομοῦ





νι + κατάλ. -ιάς < μεσν. -έας από την αίτ. έν. τών σέ -εύς όνομάτων τής ΑΕ') ή από τó έπών. Χιονέας<sup>2</sup> μέ συνίζηση.

### Χουλιαράδες, οί [sts hul'aradis] (131)

Όνομασία χωριού τής περιοχής Μαλακασίου, σέ απόσταση 35 χμ. περίπου ΝΑ τών Ίωαννίνων.

Τό τοπν. πρέπει<sup>3</sup> νά θεωρηθεί κυριών. και νά αποδοθεί στο έπών. Χουλιαράς (και Χουλιάρας) και τήν πληθυντική κατάλ. -άδες (βλ. προηγούμενο τοπν.).

Τό έπών. Χουλιαράς από τó επαγγελματικό χουλιαράς, ό < χουλιάρι (<χοχλιάριον < κοχλιάριον) και τήν κατάλ. επαγγελματικών -άς.

### Χρυσobίτσα, ή [st hrisunítsa] (91)

Όνομασία χωριού στην έπαρχία Μετσόβου<sup>4</sup>.

Τό τοπν. αναφέρεται ήδη σέ χειρόγραφο του 'Αγίου Όρους μέ τόν τύπο Κορσοβίτζα («...κυρίου κύρ Παΐσίου του Δημάρου Περί τής άγίας εικόνας τής Χρυσobίτζας διήγησις πώς ήλθεν εις τó χωρίον Κορσοβίτζα εις Ίωάννινα»)<sup>5</sup>, μέ τόν τύπο Κουρσοβίτσα από τόν 'Αραβαντινό<sup>6</sup> και μέ τόν τύπο Κρουσιobίτσα από τόν Λαμπρίδη<sup>7</sup>. Κατά τόν Μπόγκα<sup>8</sup> ό τύπος του τοπν. Κουρσουβίτσα είναι παραφθορά του Χρυσobίτσα

Ίωαννίνων», ΗΧ 35 (2001) 197-219, όπου γίνεται έκτενης λόγος για τούς επαγγελματίες αυτούς του παρελθόντος, οί όποιοι κατά τήν άνοιξη και τούς θερινούς μήνες προμήθευαν από τις χιονότρυπες τών Ήπειρωτικών βουνών μέ παγωμένο χιόνι τις άριστοκρατικές οικογένειες και τά καταστήματα τών Ίωαννίνων και τών άλλων άστικών κέντρων του Νομού. Βλ. ιδιαίτερα στη σ. 213, όπου αναφέρεται αυτό τó επαγγελματικό ούσιαστικό.

1. Ανδριώτη, Έτυμ. λεξ., στο λ. -ιάς· Χατζιδάκη, ΜΝΕ 1, 349.

2. ΟΤΕ 'Αθ.· για τήν κατάλ. βλ. 'Ανδριώτη, Έτυμ. λεξ., στο λ.

3. Κατά τήν παράδοση οί κάτοικοι του χωριού, προέρχονται από τó γειτονικό Βασταβέτσι, έγκαταστάθηκαν στην δασωμένη περιοχή, όπου τó σημερινό χωριό, και κατασκεύαζαν προπάντων χουλιάρια καθώς και άλλα σχετικά σκεύη (βλ. Χ. Σούλη, «Τοπωνυμικόν τών Χουλιαράδων», ΗΧ 7 [1932] 220).

4. Κατά τήν παράδοση τó χωριό, που είναι έλληνόφωνο, αρχικά λεγόταν Παλιόμυλος. Από τότε όμως που έφανίστηκε ή εικόνα τής Παναγίας πάνω σέ φτελιά κοντά στο 'Αγιο Βήμα γκρεμισμένης εκκλησιάς, τó χωριό ονομάστηκε Χρυσobίτσα, επειδή στην εικόνα ήταν γραμμένη ή λ. Χρύσοβα.

5. Lambros 1, 227 (2589. 22).

6. 'Αραβαντινού, Χρονογραφία 2, 87 και 179.

7. Όπουδήποτε γίνεται λόγος από τόν Λαμπρίδη για τó χωριό αυτό αναφέρεται ως Κρουσιobίτσα (π.χ. Μαλ. 1, 8 και 35, σημ. 2).

8. Μπόγκας 1, 195.



και συνεχίζει: «Ἡ Κυρά ἢ Κουρσοβίτσα, ἢ Παναγία ἢ τιμωμένη στὴ Χρυσοβίτσα... ὁ κάτοικος Κουρσοβιτσ'νός και ἐπίθ. στὰ Γιάννινα Κουρσοβιτσ'νός (Χρυσοβιτσινός)».

Ἦχι σωστή, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἢ ἄποψη τοῦ Vasmer<sup>1</sup>, ὁ ὁποῖος, ἐπαναλαμβάνοντας παλιότερες ἐρμηνεῖες, ἀποδίδει τὸ τοπν. στὸ ἑλλ. προσωπ. Χρυσός και τὴ σλαβ. κατάλ. -ονο.

Τὸ τοπν. εἶναι φυτῶν. και προέρχεται ἀπὸ τὸν σλαβ. ἐπιθετ. τύπο \**krušono* (<σλαβ. οὐσ. *kruša* -και μετὸν τύπο *gruša* -«ἡ ἀχλαδιά (Pirus complanis)»<sup>2</sup> και τὴν ἐπιθετ. κατάλ. -ονο) + τὴν κατάλ. -ica μετὴν ὁποῖα οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι<sup>3</sup>.

Ὁ τύπος Χρυσοβίτσα παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ ἐπίθ. χρυσός ἀπ' ὅπου και ἡ προσωνυμία τῆς Παναγίας «...ἡ ἁγία, εἰκόνα τῆς Χρυσοβίτσας...», ὅπως ἀναφέρει και τὸ ἁγιορεῖτικο χειρόγραφο (ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ ἐπιθετ. τύπο \*Χρυσοβίτσα μετ' ἀποβολὴ τοῦ ἄτονου [i]- πβ. και τοπν. Καστρίτσα, σ. 209, σημ. 1).

Πβ. και τὰ ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς τοπν. ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο: Κρούσα, ἢ (3 φορές στὴν ἐπαρχία Κονίτσης: Πιρσόγιανη, Βούρμπιανη, Ἄρματα), Κρούσιανα. τὰ (Ζέρμα Κονίτσης)<sup>4</sup>, Κούρσοβο (ἐπίσημα Ἑλληνόκαστρο - Τρίκαλα)<sup>5</sup>, Κρούσοβο (Σιδηρόκαστρο), Κούρσοβο (Διδυμότειχο)<sup>6</sup> και ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο χῶρο τὰ: *Krušonica*, *Krušono* (βουλγ.), *Krušeno* (γιουγκ. Μακ.), *Kruševac*, *Krušeno*, *Hruševac*, *Kruševica*, *Hruškonac*, *Kruševъcъ* (σερβοκρ.), *Hruševac*, *Grušovec*, *Hrušeno*, *Hrušenje*, *Hrušica* (σλοβ.), *Hrušoná* (σλοβακ.), *Hrušice*, *Hrušoná*, *Hrušov* (τσεχ.), *Gruszowiez*, *Gruszcza*, *Kruszwica* (πολ.), *Hrušov*, *Hruška*, *Gryšona* (οὐκρ.), *Gryšeno* (ρωσ.) κλπ.<sup>7</sup>.

### Χρυσόδουλη, ἢ [st hrisóduľ<sup>1</sup>] (370)

Ὄνομασία οἰκισμοῦ ποὺ διοικητικὰ ἀνήκει στὴν κοινότητα Μαυρόπουλο.

1. Vasmer, 56.

2. Miklosich, 80· Berneker, 358.

3. Miklosich, *Bildung*, 210· Malingoudis, *Studien*, 152.

4. Στεργιοπούλου, *Κόνιτσα*, *HX* 12, 226.

5. Κ. Σπανοῦ, «Οἱ θεσσαλικοὶ οἰκισμοὶ και τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν τους στὴν πρόθεση 215 τῆς Μονῆς τοῦ Βαρλαάμ 1613/1614-19ος αἰώνας», *Θεσσαλικὸ Ἡμερολόγιο* 23/24 (1993) 84, 97.

6. Vasmer, 218, 231.

7. Miklosich, *Bildung*, 253· Šmilauer, 73.



Τὸ τοπν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ κυριῶν. καὶ νὰ ἀποδοθεῖ:

α) Στὸ προσωπ. \*Χρυσόδουλη πού εἶναι σύνθετο ἀπὸ τὸ βαφτ. Χρῦσα (πβ. καὶ Χρῦσω καὶ ἄλλα θηλ. βαφτ. ἀπὸ τὸ οὐσ. χρυσός<sup>1</sup>) καὶ τὸ οὐσ. δούλη, ἦ (πβ. γιὰ τὸν τόνο καὶ τὰ σύνθετα: χρυσόβεργα < χρυσός + βέργα, χρυσόβιβλος < χρυσή + βίβλος > κλπ.).

Προσωπ. ἀπὸ τὸ ἐπίθ. χρυσός ἢ σύνθετα μὲ α' συνθετικὸ τὸ παραπάνω ἐπίθ. εἶναι γνωστὰ ἤδη ἀπὸ τὴν ΑΕ περίοδο, ὅπως: Χρῦσης, Χρῦσος, Χρῦσιππος, Χρυσόγονος κλπ. καὶ Χρῦση, Χρυσίλλα, Χρυσίππη, Χρυσογόνη, Χρυσόθεμις, Χρυσοπέλεια κλπ.<sup>2</sup> καθὼς καὶ κατὰ τὸ μεσαίωνα, ὅπως: Χρυσάφιος, Χρυσήλιος, Χρυσορρόας, Χρυσοχοόπουλος, Χρυσολωρᾶς, Χρυσόμαλλος κλπ.<sup>3</sup>

β) Στὸ προσωπ. Χριστόδουλη (πβ. ἄρσ. βαφτ. Χριστόδουλος) μὲ ἀποβολὴ τῶν ἄτονων [i]: [hrstódul'] καὶ ἐξέλιξη τοῦ συμφων. συμπλέγματος [hrst] σὲ [hst] μὲ ἀποβολὴ τοῦ μεσοσυμφωνικοῦ [r]: [hstódul'] (πβ. χρυσός > hsos), κριθάρι > [kβar], Χριστός > [hstos] κλπ.) καὶ ἐξέλιξη<sup>4</sup> τοῦ [st] σὲ [s]: [hsódul'], τύπος ὁ ὁποῖος παραπέμπει στὴ λ. χρυσός (πβ. τὸ φωνητικὸ τύπο [hsos], ὅπως παραπάνω) ἀπ' ὅπου παρετυμολογικὰ σχηματίστηκε ὁ τύπος Χρυσόδουλη.

Εἶναι ἄγνωστη ἡ αἰτία πού δημιούργησε τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ.

### Ψίνα, ἦ [zd bzína] (215)

Ὄνομασία χωριοῦ τῆς περιοχῆς Κουρεντοχωρίων.

Τὸ τοπν. προέρχεται ἀπὸ τὸ σλαβ. *pšepó* «τὸ κεχρὶ» (πβ. ἀρχ. βουλγ., ἀρχ. ρωσ. *pšepo*, σερβοκρ. *pšépa*, σλοβ. *pšépo* κλπ.), ἀπ' ὅπου καὶ

1. Μπούτουρας, 146-147.

2. Ν. Λωρέντη, *Λεξικὸν ἀρχαίων μυθολογικῶν, ἱστορικῶν καὶ γεωγραφικῶν κυριῶν ὀνομάτων*, ἐν Βιέννῃ 1837, 587.

3. Moritz 1, 54.

4. Κατὰ τὸν Μπόγκα (2, 78) ἡ ἐξέλιξη [st] > [s] θεωρεῖται ἀφομοίωση καὶ ἀπλοποίηση τοῦ διπλοῦ [s]. Ὡστόσο μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὸ φαινόμενο ἔχει τὴν ἀρχὴ του σὲ ἀνομοιωτικὴ ἀποβολὴ ἢ στὴν ομάδα λέξεων ἢ στὸ ἐσωτερικὸ ἄλλων: π.χ. σὸν τόπο, στὴν τύχη > σὸν τόπο, σὴν τύχη κλπ., σταχτάρια > σαχτάρια κλπ. ἀπ' ὅπου γενικεύτηκε. Τὸ φαινόμενο τῆς ἐξέλιξης [st] > [s] συναντιέται στὰ ἑλληνικὰ ἰδιώματα τῆς Β. Ἠπειροῦ (βλ. Μπόγκα, *δ.π.*), περιοχὴ πρὸς τὴν ὁποία γειτνιάζει ἡ περιοχὴ τοῦ Πογωνίου.

Ἡ ἀποβολὴ τοῦ [t] ἐμφανίζεται καὶ σὲ ἄλλα ἰδιώματα τοῦ Ἠπειρωτικοῦ χώρου, ἰδιαίτερα σὲ συμφωνικὰ συμπλέγματα πού προέκυψαν μετὰ τὴν ἀποβολὴ τῶν ἄτονων [u] καὶ [i] (βλ. Οἰκονόμου, *Ζαγόρι*, 23).



*ръсеница* «τὸ σιτάρι» (πβ. βουλγ., ρωσ. *ръсеница* κλπ.)<sup>1</sup> με τροπή τοῦ [e] σὲ [i] μᾶλλον λόγῳ τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ<sup>2</sup>.

Ἐκτὸ τὰ σλαβ. καὶ τὸ Ἑπειρωτ. προσηγ. *ψάνα*, ἢ «ὁ καρπὸς τοῦ σιταριοῦ, τῆς βρίζας ἢ τοῦ κριθαριοῦ ἐπάνω στὸ καλάμι του»<sup>3</sup>. Τῆς ἴδιας ἐτυμολογικῆς ἀρχῆς εἶναι τὸ ἐπών. *Ψίνας* (καὶ ὡς παρων. στὸ χωριὸ Βιτσικό, σημ. Βίκος, τῆς περιοχῆς Ζαγορίου)<sup>4</sup>.

Πβ. καὶ τὰ τοπν.: ἀπὸ τὸν ἑλληνόφωνο χῶρο τὸ τοπν.: *Ψιανὰ* (Εὐρυτ.)<sup>5</sup> καὶ ἀπὸ τὸ σλαβόφωνο τά: *Pšeničeno* (βουλγ.), *Pšeničište* (γιουγκ. Μακ.), *Pšenik*, *Pšeničnik* (σερβοκρ.), *Pšenična Polica* (σλοβ.), *Pšon*, *Pšenice* (τσεχ.), *Pszenna*, *Pszonka*, *Pszenicznik* (πολ.), *Pšonnoe*, *Pšenyčnyky*, *Pšenički* (οὐκρ.), *Pšeničište* (ρωσ.) κλπ.<sup>6</sup>.

1. Miklosich, 270. στὸ λ. *pīch-* Vasmer, *REW* 2, 472· *Βουλγαροελλ. λεξ.*, 1086.

2. Vasmer, 268.

3. Μλόγκας 2, 198. Βλ. καὶ Vasmer, 299.

4. *ΟΤΕ Ἀθ.*· *ΟΤΕ Θεσσ.*· *ΟΤΕ Ἰωανν.*, ὅπου τὸ ἐπών. ὀρθογραφεῖται μὲ ἢ ἴσως παρετυμολογικά πρὸς τὸ *ψήνω*. Τὸ ἴδιο παρατηρεῖται καὶ στὸ τοπν., τὸ ὁποῖο ὁ Ἀραβαντινὸς (*Χρονογραφία* 2, 328) ὀρθογραφεῖ σωστά ὡς *Ψίνα*, ἐνῶ στὸ *ΣΣΕΔΚ* καὶ στοὺς χάρτες βρίσκεται μὲ τὸν τύπο *Ψήνα*.

5. Vasmer, 85.

6. Vasmer, 85· Miklosich, *Bildung*, 306· Šmilauer, 150.



### 3. ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

#### 3.1. ΓΕΝΙΚΑ

Ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς φωνητικῆς τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων ἀντιπροσωπεύεται μὲ γλωσσικοὺς τύπους βορείου, ἡμιβορείου καὶ νοτίου φωνηεντισμοῦ<sup>1</sup>. Ὅπως εἶναι γνωστὸ ὁ βόρειος τύπος τῶν ἰδιωμάτων χαρακτηρίζεται α) ἀπὸ τὶς στενώσεις τῶν ἄτονων [e] καὶ [o] σὲ [i] καὶ [u] καὶ β) ἀπὸ τὶς συχνῆς καὶ ὄχι ἀνεξαίρετες ἀποβολές τῶν ἐπίσης ἄτονων [i] καὶ [u]. Στὸν ἡμιβόρειο φωνηεντισμὸ, ποὺ καλύπτει τὰ περισσότερα χωριὰ τῆς ἐπαρχίας Κονίτισης, ἐμφανίζονται οἱ ἀποβολές τῶν ἄτονων [i] καὶ [u], ὄχι ὅμως οἱ τροπές τῶν ἄτονων [e] καὶ [o] σὲ [i] καὶ [u]. Ὅρισμένες περιπτώσεις τροπῆς τῶν [e] καὶ [o] σὲ [i] καὶ u ὀφείλονται σὲ ἄλλες αἰτίες, ὅπως χειλώσεις: *βουή, μουσκάρι* κλπ. ἢ ἀποτελοῦν παλαιότερες ἐξελίξεις τοῦ [o] (=ω) σὲ [u], φαινόμενο τὸ ὁποῖο παρατηρεῖται ἤδη στὴ μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ: *ζουμί, κουδούνη, λουρί, κουνούπι, ἀλούπα* κλπ. (βλ. Ρεμπέλη, 239-240). Νότιο φωνηεντισμὸ, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο μένουν ἀλώβητα ὅλα τὰ φωνήεντα, συναντοῦμε σὲ χωριὰ τῆς ἐπαρχίας Πογωνίου καὶ σὲ χωριὰ τῆς ὁμορφῆς πρὸς τὴ Θεσπρωτία περιοχῆς τοῦ Νομοῦ. Σ' αὐτὲς τὶς περιοχῆς οἱ λιγοστὲς λέξεις ποὺ παρουσιάζουν στενώσεις ἢ ἀποβολές εἶναι σποραδικῆς καὶ δὲν εἶναι ἱκανῆς νὰ χαρακτηρίσουν τὸ γλωσσικὸ τύπο τοῦ Πογωνίου οὔτε ὡς ἡμιβόρειο (βλ. Κ. Μηνᾶ, «Γλωσσικὰ ἀπὸ τὸ Πωγώνι τῆς Ἡπείρου», Β' Συμπόσιο Γλωσσολογίας, Θεσσαλονίκη 1983, 199).

1. Ἡ πληροφόρηση γιὰ τὴ γλωσσικὴ κατάσταση τῶν ἰδιωμάτων τοῦ Νομοῦ ὀφείλεται σὲ σχετικὰ παλιές ἐργασίες (π.χ. Ρεμπέλης, 1953 - Μπόγκας, 1964-66 κλπ.), ἐργασίες οἱ ὁποῖες, ἂν δὲν στηρίζονται σὲ παλαιότερες γλωσσικὲς συλλογές, ὅπως οἱ ἀναφέρονται σὲ γλωσσικὴ κατάσταση ἀρκετὰ παλαιότερη ἀπὸ τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεώς τους.

Ἐκτὸς αὐτοῦ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, λόγω τῶν νέων ἐπικοινωνιακῶν δυνατοτήτων (ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος, εὔκολη μετακίνηση κλπ.) ἡ τάση πρὸς ἀμβλυνση τῶν ἰδιωματικῶν διαφορῶν προχωρᾷ μὲ γοργότερους ρυθμοὺς ἀπ' ὅ,τι σὲ παλαιότερες ἐποχῆς.

Γίνεται ὡς ἐκ τούτου ἀντιληπτὸ τὸ κενὸ ποὺ ὑπάρχει στὸ χῶρο τῆς ἐρευνας αὐτῶν τῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων.



Τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, ὡς γλωσσικό ὕλικό, ὑφίστανται καὶ αὐτὰ τὶς συνέπειες τῶν φωνητικῶν νόμων ποὺ ἰσχύουν στὰ γλωσσικά ἰδιώματα τῆς περιοχῆς. Μὲ βάση τὴ φωνητικὴ ἀπόδοσή τους στὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας, μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἐνδείξεις καὶ τῶν τριῶν φωνητικῶν τύπων τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων ποὺ συναντοῦμε στὸ Νομὸ Ἰωαννίνων (βλ. χάρτη 9).

Ἐκτὴν ἐξέταση τοῦ τοπν. ὕλικου, διαπιστώνουμε στὸ ἐπίπεδο τῆς φωνητικῆς:

1. Φαινόμενα ποὺ πραγματοποιήθηκαν κατὰ τὴ χρήση τῶν οἰκωνυμίων ἀπὸ τοὺς ἐλληνόφωνους κατοίκους τῆς περιοχῆς.

2. Ἀποδόσεις τῶν ξένων φθόγγων στὴν ἐλληνικὴ: α) τῶν σλαβικῶν φθόγγων καὶ β) τῶν ἀλβανικῶν φθόγγων. Δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴν τύχη τῶν ἀρομ. καὶ τουρκ. φθόγγων, ἀφοῦ τὰ λιγοστὰ οἰκωνύμια ποὺ ἀποδίδονται στὴν ἀρομουνικὴ καὶ τὴν τουρκικὴ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ δώσουν πειστικὰ συμπεράσματα γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀντίστοιχων φθόγγων. Ἐὰς σημειώσουμε ἐδῶ ὅτι δὲν εἶναι πάντοτε ἐφικτὸ νὰ χαράξει κανεὶς μιὰ αὐστηρὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ γιὰ φαινόμενα τὰ ὁποῖα πιθανῶς πραγματοποιοῦνται στὴν ἐλληνικὴ, πιθανῶς στὶς ξένες γλῶσσες.

## 3.2. ΦΩΝΗΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

### 3.2.1. ΦΩΝΗΕΝΤΙΣΜΟΣ

#### 3.2.1.1. Ἀποβολὴ ἀρχικοῦ φωνήεντος (στὴ συμπροφορὰ)

Στὰ τοπν. ποὺ ἐξετάσαμε, ἐμφανίζεται ἡ ἀποβολὴ ἀρχικοῦ φωνήεντος ὡς ἀποτέλεσμα τῆς συμπροφορᾶς μὲ τὸ ἀόριστο ἢ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο στὸν κοινὸ ΝΕ τύπο ἢ στὸν τύπο σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμό. Τὸ φαινόμενο, ποὺ παρατηρεῖται ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς ΜΕ, ἔδωσε στὴν ἐλληνικὴ πλῆθος τύπων. Ἐμφανίζεται ὡς ἀποβολὴ τῶν φθόγγων [o-] καὶ [u-]:

[o-]: *Βοστίνα* (< σλαβ. *onost-yna*), *Ριάχοβο* (< *orěchъ+ono*), *Ρομανὸ* (< *orman*).

[u-]: *Λιόκο* (< ἀλβ. *ulok*).

#### 3.2.1.2. Ἀνάπτυξη φωνήεντος

Λόγω τοῦ βόρειου φωνηεντισμοῦ δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι σὲ



όρισμένα συμφωνικά συμπλέγματα έχει αποβληθεί ένα άτονο [o/u] ή [i]. Γι' αυτό το λόγο παρατηρείται η ανάπτυξη ενός φωνήεντος (ἐπένθεση) το οποίο διευκολύνει την προφορά. Τέτοια ανάπτυξη φωνήεντος παρατηρούμε στο τοπν. *Βουτονόσι* (< σλαβ. \**Budnos*). Στο τοπν. *Παΐδου-νια/Παΐτου-νια* (< \**radynja*) ἐμφανίζεται ἐπένθεση ενός [i] που είναι συνηθισμένη στην ἑλλ. μεταξύ [a] ἢ [o] και [d] ὅπως στα προσηγ.: *βόιδι, ρόιδι, χάιδι* κλπ.

### 3.2.1.3. Τροπές φωνηέντων

Οἱ παρακάτω φωνηεντικές τροπές, ὀφείλονται στή γειτνίαση τῶν ἀρχικῶν φθόγγων μὲ τὰ ὑγρά [l], [r]:

[e] < [a]: *Βερνίκο* (< σλαβ. \**varnъkъ*), *Ζαραβούτσι* (< *žeganъ*) *Ζέρμα* (< ἄλβ. *zjarnë*), *Λεπάδι*, (< ἄρομ. *la pãde*), *Σεριζιανά* (< *Σαριζιανά* < ἄλβ. *sharrëza*). Ἡ τροπή εἶναι γνωστή σὲ προσηγ. τόσο τῆς κοινῆς ΝΕ ὅσο καιὶ στὰ Ἑπειρωτ. ἰδιώματα ὅπου: *ρεπάνι* (< *ραπάνι*), *βελάνι* (< *βάλανος*) κλπ.

[e] < [i]: *Ἀρμπορέσι* (< ἄρομ. *Arboris*), *Ντίσπερη* (< ἄλβ. *dëshpërim* < *dëshpërim*). Πβ. καιὶ τὰ προσηγ.: *ξερός* (< *ξηρός*), *σίδερο* (< *σίδηρο*), *θεριό* (< *θηρίο*) κλπ.

[u] < [i]: *Ἀρμπορούσι* (< ἄρομ. *Arboris*), *Σιστρούνι* (< σλαβ. *sestra+* *-yni*, ὅπου σλαβ. *y* > *i* > ἑλλ. *u*). Πβ. καιὶ τὰ: *ξουράφι* (< *ξυράφιον*), *θρούβαλο* (< *θρύβαλο*) κλπ.

[e] < [u]: *Τεριάχι* (< σλαβ. *Turĭjak* < *turъ*), ὅπως καιὶ τὰ *ἀπάλιερας*, (< *παλίουρος*), *σφερδούκλι* (< *σφουρδούκλι*), *λελούδι* (< *λουλούδι*) κλπ.

Παρατηρεῖ κανεὶς στὶς παραπάνω περιπτώσεις ὅτι οἱ ἀρχικοὶ φθόγγοι, μολονότι προέρχονται ἀπὸ διάφορες ξένες λέξεις, προσαρμόζονται σὲ ἐξελίξεις σύμφωνα μὲ τὴν ἑλληνικὴ φωνητική.

### 3.2.1.4. Χειλώσεις

[u] < [e]: *Ζαραβούτσι* (< \**Ζεραβέτσι* < *žeganъ+-ъсь*), *Μουγκλιοί* (< προ-σπ. *Μεγκούλης* < ἄλβ. *mejullë*).



[u] < [i]: Μουσιοτίτσα (< \*Μισιοτίτσα < προσωπ. *Mys-ota*, όπου σλαβ. *y* > *i*).

### 3.2.1.5. Ἀφομοίωση

Ἀποτέλεσμα ἀφομοίωσης εἶναι οἱ τοπωνυμικοὶ τύποι: Βλαχάτανο (< Βλαχ(οκ)άτουνο: [a-a-u > a-a-a]), Λαγάτορας (< προσωπ. \*Λογάτορας: [o-a > a-a]) καὶ Τσαραπλανά (< σλαβ. *cega rlanipá*: [e-a > a-a]).

### 3.2.1.6. Μετάθεση

Μετάθεση τοῦ φωνήεντος [i] πρέπει νὰ δεχτοῦμε στὴν περίπτωση ποὺ τὸ τοπν. Καβάσιλα (< προσωπ. Καβάσιλας) προέρχεται ἀπὸ τὸ τουρκ. *kavash*.

## 3.2.2. ΣΥΜΦΩΝΙΣΜΟΣ

### 3.2.2.1. Ἀποβολὴ ἀρχικοῦ [s-]

Ὡς ἀποτέλεσμα συμπροφορᾶς μὲ τὸ θηλ. ἄρθρο στὴ γεν. ἐν. πρέπει νὰ θεωρηθεῖ τὸ τοπν. Μοκοβίνα ποὺ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ σλαβ. τύπο *smokovina*.

### 3.2.2.2. Ἀνάπτυξη συμφώνου

- [-r]: Ἀνάπτυξη φθόγγου πραγματοποιεῖται στὸ τοπν. Βαδίστρα (ἀλβ. *vadhë+ishta*) ἀπὸ ἀναλογία πρὸς ἐλληνικοὺς σχηματισμοὺς σὲ -στρα.
- ἀλόγου ἐρρίνου: Ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται ἰδιαίτερα πρὶν τοὺς φθόγγους *p, t, k*, παρουσιάζεται στὰ τοπν.: Βεντερίκος (< σλαβ. \**větr-ьn-ikъ*), Μελιγοῖ (< \*μελικός) καὶ Μίντζου (< προσωπ. [Θυ]mitsiu).

### 3.2.2.3. Τροπὲς συμφώνων

- [ʒ] < [ǰ]: Κλαζιάδες (< προσωπ. Κλαδιάς + -άδες).
- [ts] < [s]: Κουτσούφλιανη (< \**kosovljane*).
- [ɣ] < [k]: Γαν(ν)αδ(ε)ιὸ (< \*Κανναβ(ε)ιὸ), Γουλὰς (< γουλὰς / κουλὰς).
- [f] < [β]: Φιτόκο (< Θεοτόκος).
- [ǰ] < [vʝ]: Γαν(ν)αδ(ε)ιὸ (< \*Κανναβ(ε)ιὸ).





### 3.2.2.4. Μετάθεση ύγρῶν

Όπως είναι γνωστό, τὸ φαινόμενο τῆς μετάθεσης ύγρῶν εἶναι ἓνα γενικότερο γλωσσικὸ φαινόμενο τὸ ὁποῖο συναντιέται στὴν ἑλληνικὴ<sup>1</sup>, στὶς σλαβ. γλῶσσες (βλ. σ. 319-320) καὶ στὴν ἀλβανικὴ<sup>2</sup>. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ εἶναι δύσκολο νὰ ἀποδώσει κανεὶς μὲ ἀσφάλεια τὸ φαινόμενο αὐτὸ σὲ μιὰ συγκεκριμένη γλῶσσα. Ὡστόσο μὲ βάση ὀρισμένες ἀρχές γίνεται προσπάθεια ἐδῶ νὰ ἀποδοθεῖ τὸ φαινόμενο στὶς γλῶσσες ποῦ πραγματικὰ ἀνήκει. Εἰδικότερα:

α) Ὄταν στὴ γλῶσσα στὴν ὁποία ἀνάγεται τὸ οἰκωνύμιο δὲν μαρτυρεῖται τύπος προσηγ. μὲ μετάθεση ύγροῦ, πρέπει νὰ υποθέσουμε ὅτι τὸ φαινόμενο πραγματοποιήθηκε στὸν τοπωνυμικὸ τύπο καί, φυσικά, στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο.

β) Σὲ ἀντίθετη περίπτωση, ἂν δηλ. ἡ γλῶσσα στὴν ὁποία ἀποδίδεται τὸ οἰκωνύμιο παρουσιάζει πλάι στὸ ἀρχικὸ προσηγ. (χωρὶς μετάθεση) καὶ προσηγ. μὲ μετάθεση ύγροῦ, τότε μεθοδολογικὰ εἶναι ὀρθὸ νὰ υποθέσει κανεὶς, ὅτι τὸ οἰκωνύμιο, ποῦ παρουσιάζει μετάθεση ύγροῦ, παρουσιάζει φαινόμενο τὸ ὁποῖο εἶχε ἤδη πραγματοποιηθεῖ στὴ γλῶσσα ἀπ' ὅπου ἐτυμολογεῖται. Ἔτσι π.χ. τὸ τοπν. *Βράβορη*, ποῦ ἀποδίδεται στὸ σλαβ. *вѣба*, προσηγ. τὸ ὁποῖο ἐμφανίζει μετάθεση ύγροῦ ἤδη στὶς σλαβ. γλῶσσες καθὼς προέρχεται ἀπὸ ἀρχικὸ τύπο *vbba* (μὲ ἐνδιάμεσο *viba*), δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φωνητικῆς τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας ἀλλὰ τῶν σλαβικῶν γλωσσῶν.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ ἀποκλειστεῖ ἡ προέλευση τοῦ οἰκωνυμίου ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ προσηγ. μὲ μετάθεση τοῦ ύγροῦ στὸν τοπωνυμικὸ τύπο καὶ στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο.

Μὲ βάση τὰ παραπάνω τὰ οἰκωνύμια ποῦ παρουσιάζουν μετάθεση ύγροῦ στὴν χρῆση τους ἀπὸ ἑλληνόφωνους πρέπει νὰ θεωρηθοῦν τὰ ἀκόλουθα:

*Βάρβηση* (< ἄλβ. *bravë*), *Βεντερίκος* (< σλαβ. *\*větr-ьп-икъ*), *Βροδὸ* (< σλαβ. *brodъ*), *Δραμεσιοὶ* (< προσωπ. *Δράμεσης* < ἄλβ. *\*dër(r)mesë*), *Γοβριτσά* (< σλαβ. *grobъ*), *Ζέρμα* (< ἄλβ. *zemra*), *Κουρτίνιστα* (< σλαβ.

1. Γιὰ περιπτώσεις μετάθεσης ύγρῶν στὴν ἑλλ. βλ. στοῦ Meyer, NS 2, 92-95.

2. Πβ. τὸ ἴδιο φαινόμενο καὶ στὰ ἄλβ. δάνεια τῶν Ἑπειρωτ. ἰδιωμάτων: *μότριμες* (< *moitépnë*), *μποῦλντρες* (< *blude*), *πρατσαλάω/προυτσαλίζω* (< *përcëlloj*), *φουλτράω* (< *fluturoj*)· βλ. Οἰκονόμου, Ἄλβ. ἐπίδραση, 87.



κροτѣ), Κράψη (< ἄλβ. *karpësi*), Κρετσούνιστα (? < σλαβ. *kъrčuna*), Μουρκιοί (< προσωπ. Μούρκης < σλαβ. *mrъkъ*), Πιρσόγιανη (< σλαβ. *prisojje*), Πλικάτι (< ἄλβ. *pellg+-ati*).

### 3.2.2.5. Ἀφομοίωση

- Λιγοψά (σλαβ. \**lykon-ica*: [vts] > [pts]), Λούψικο (< σλαβ. *lub-ъskъ*: [bsk] > [psk]), Μοσπίνα (< *most-ina*: [m-t] > [m-p]).
- [rn] > [rr] > [r]: Βεντερίκος (< σλαβ. \**větr-ъn-ikъ*), Τέροβο (< σλαβ. *търѣ + -ovo*).

### 3.2.2.6. Ἀνομοίωση

- ἠχηρότητας: Κουτσούφλιανη (< σλαβ. \**kosovljane*: [vl] > [fl]).
- διάρκειας: Λαψίστα (< ἄλβ. \**lafshë+-ishta*: [fš] > [pš]), Μπρι(γι)άνιστα (< σλαβ. *mrjana*: [mr] > [br]), Ρουσιά (< ρουφ(η)σιά: [fs] > [ps]).

#### 3.2.2.6.1. Ἀνομοιωτική ἀποβολή

- [v]: Περίβλεπτος > [pirí lift]: [vl-pt] > l-ft).
- [ts]: Καλοχώρι < [stu ts(u)kaluhór]: [st-ts] > st-∅).

### 3.2.2.7. Ἀντιμετάθεση

Ἀντιμετάθεση διάρκειας ἔχουμε στὸ τοπν. Βάξια (< ἄλβ. *bahçë*: [h-ts] > k-s] (= ξ).

### 3.2.2.8. Ἀπλολογία

Μὲ ἀπλολογία σχηματίζονται οἱ ἀκόλουθοι τοπωνυμικοὶ τύποι: Βιτσικὸ < Βοβιτσικὸ < σλαβ. *bobъ+-ъskъ/vo-vysokъ*, Βλαχάτανο < Βλαχ(οκ)άτουνο, Καβάσιλα < προσωπ. \*Κα(λο)βάσιλας, Μπουρ(ν)τάρι < ἄλβ. *burdhëtar* καὶ Τσαραπλανὰ < *cegarla(ni)νά*.

1. Μὲ ? δηλώνονται περιπτώσεις ἔτυμολογήσεων πού δὲν εἶναι μοναδικές.



### 3.3. ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΞΕΝΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

Οί περισσότεροι από τούς ξένους φθόγγους που εισέρχονται μέσω των τοπν. στον ελληνόφωνο χώρο, αποδίδονται με τούς ίδιους φθόγγους και στη γλώσσα ύποδοχής. Όστόσο ξένοι φθόγγοι που δεν έχουν αντίστοιχους στη φωνητική της ελληνικής αλλά και άλλοι γλωσσικοί παράγοντες συντελούν ώστε οί ξένοι φθόγγοι να αποδίδονται διαφορετικά στην ελληνική. Αύτες τισ «ἀποκλίσεις» θά προσπαθήσουμε να έντοπίσουμε στα ξενόθετα οίκωνύμια του Νομού Ίωαννίνων με βάση τισ έντυμολογήσεις που δώσαμε σ' αυτά. Θά ασχοληθούμε ιδιαίτερα με την απόδοση των σλαβ. και άλβ. φθόγγων στην ελληνική. Δεν θά ασχοληθούμε, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, με τισ αποδόσεις των φθόγγων των λιγοστών οίκωνυμίων που αποδίδονται στην άρομουνική και την τουρκική.

#### 3.3.1. ΣΛΑΒΙΚΟΙ ΦΘΟΓΓΟΙ

##### 3.3.1.1. Φωνήεντα

— ο

Τόσο κατά τον Vasmer όσο και κατά τον Malingoudis<sup>1</sup> τὸ σλαβ. ο αποδίδεται σὲ παλαιότερα τοπν. τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου με [a] και σὲ νεότερα με [o]. Και τοῦτο γιατί τὸ πρωτοσλαβικὸ ο ἦταν ἓνα ἰσχυρὰ ἀνοιχτὸ φωνῆεν τὸ ὁποῖο ἀκουγόταν, και γι' αὐτὸ ἀποδιδόταν ἀπὸ τούς Ἑλληνας, ὡς [a]. Παράλληλα πρὸς αὐτὴ τὴν ἀπόδοση τὸ σλαβ. ο γνωρίζει τὴν ἀπόδοση στὴν ἑλλ. ὡς [o] σὲ νεότερα γλωσσικὰ στοιχεῖα. Ὡς χρονικὴ τομὴ μεταξύ τῶν δύο ἀποδόσεων θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Malingoudis<sup>2</sup> τὸ χρονικὸ διάστημα μεταξύ τοῦ 810 (post quem: Δραγαμηρός < *Dorgomir*) και τὰ μέσα τοῦ 10. αἰ. (ante quem: βοεβόδας < *vojevoda*).

Ἡ διπλὴ αὐτὴ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο δὲν ἐμφανίζεται στα οίκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, παρὰ μόνο ἢ ἀρχαιότερη: ο > [a].

ο > [a]: Ἀραχοβίτσα (< *orëchono*), Ἀρδομίστα (< \**Ordomъ*), Ἀρδοση (< \**Ordoš[ъ]*), Βασταβέτσι (< *vo+\*stavnъcъ*), Βράβορη (< *bornъ*), Γρανίτσα (< *γρανίτσα* < *gornica*), Γράσδανη (< *gorđъ*), Γρα-

1. Vasmer, 267-268; Malingoudis, *Studien*, 134 κέξ.

2. Malingoudis, *δ.π.*, 135.



τσανά (< *gorǫb*), Ζαβράτσι (< *za+vorta*), Ζαραβίνα (< *za + Roγbna*), Καρίτσα (< *koryto + -bca*), Καστάνιανη (< *kostanb*), Μακρίνο (< *mokrb*), Μπραντουβάρι (< *brodb*), Ραψίστα (< *vorb*), Στράτσιανη (< *storza*).

Στις περιπτώσεις τῶν οἰκωνυμίων Ἄρδομίστα καὶ Ἄρδοση, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀπόδοση τοῦ ἀρχικοῦ σλαβ. ο- μετὰ [a-] ἐμφανίζονται καὶ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. -ο- μετὰ [-o-], πρέπει νὰ θεωρηθεῖ πὼς ἡ β' ἀπόδοση εἶναι δευτερογενής, νὰ ὑποθέσουμε δηλ. πὼς εἶναι τροπή (χείλωση) τοῦ [a > o] στὴν ἑλληνική.

Πρέπει νὰ εἴμαστε πολὺ προσεκτικοὶ γιὰ τὴ χρονολόγηση τῶν οἰκωνυμίων μετὰ βάση τὴ χρονικὴ ὀριοθέτηση τῆς ἐξέλιξης τοῦ σλαβ. ο σὲ [a] ἢ [o], ἀφοῦ γιὰ τὸ σχηματισμὸ τῶν οἰκωνυμίων πιθανῶς ἔχουν ὑπεισέλθει καὶ ἄλλοι δευτερογενεῖς παράγοντες, ὅπως:

α) Νὰ προέρχονται τὰ οἰκωνύμια ἀπὸ δάνεια προσηγ. τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται τὴν ἀρχαιότερη ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μετὰ [a], ἀπόδοση ἢ ὁποῖα ἀφορᾷ τὴν «ἡλικία» τοῦ προσηγ. καὶ ὄχι τοῦ τοπν. πού προέρχεται ἀπὸ αὐτό, τοπν. τὸ ὁποῖο μπορεῖ νὰ εἶναι ἀρκετὰ νεότερο: π.χ. τὸ τοπν. *Γρανίτσα* πού προέρχεται ἀπὸ τὸ προσηγ. *γρανίτσα*, ἢ (< *gornica*) δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἀνήκει στὶς ἀρχαιότερες σλαβ. ὀνοματοθεσίες.

β) Ἡ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο μετὰ [a/o] πού ἐμφανίζεται σὲ μερικὰ τοπν. μπορεῖ νὰ εἶναι δευτερογενής ἐξέλιξη πού ὀφείλεται στὴν ἀναλογία ἢ στὴν παρετυμολογία: π.χ. τὸ οἰκωνύμιο *Καρίτσα* (< *koryto*) ἐμφανίζει [a] πιθανῶς ἀναλογικὰ πρὸς τὸ *καρούτα* ἢ παρετυμολογικὰ πρὸς τὸ *καρυδιά* κλπ. Τὸ οἰκων. *Καστάνιανη* (< *kostanb*) ἐμφανίζει στὴ θέση τοῦ σλαβ. ο > ἑλλ. [a] πιθανῶς ὄχι ὡς ἀπόδοση τοῦ σλαβ. ο, ἀλλὰ ἀναλογικὰ πρὸς τὴ λ. *κάστανο κοκ.*

— ě

Στὴν περιοχὴ μας τὸ σλαβ. ě ἀποδίδεται ἄλλοτε μετὰ [e] καὶ ἄλλοτε μετὰ [(j)a].

Ὁ χρονολογικὸς διαχωρισμὸς τὸν ὁποῖο παραθέτει ὁ Vasmer<sup>1</sup> ἀνάμεσα στὶς δύο ἀποδόσεις (χαρακτηρίζονται ὡς παλαιότερα τὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα πού παρουσιάζουν [e] καὶ νεότερα ὅσα παρουσιάζουν [(j)a] στὴ θέση τοῦ σλαβ. ě) δὲν γίνεται ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸν Malingoudis<sup>2</sup> ὁ

1. Vasmer, 269-272.

2. Malingoudis, *Studien*, 136-139.



όποιος θεωρεί ως καθοριστικό παράγοντα για τη διπλή αυτή εξέλιξη την ύπαρξη ή την απουσία τόνου (τονισμένο *ě* > έλλ. [(j)a] / άτονο *ě* > έλλ. [e]).

Χωρίς να μπορούμε να κάνουμε λόγο για την αρχαιότητα των εξελίξεων αυτών, είναι γεγονός ότι ή άποψη του Malingoudis δικαιώνεται, αφού στις περιπτώσεις των οίκωνυμίων μας που παρουσιάζουν [(j)a] αντιστοιχεί σλαβ. τονισμένο *ě*, ενώ στις περιπτώσεις που παρουσιάζεται [e] αντιστοιχεί σλαβ. άτονο *ě*. Μερικές περιπτώσεις οίκωνυμίων, όπου το τονισμένο *ě* αποδίδεται με [é/í], όφείλονται σε δευτερογενείς εξελίξεις στην έλληνική.

- *ě* > [(j)a]: Άραχοβίτσα (< orěchono), Λιασκοβέτσι (< lěska + -ον -ьсь), Λιβιάχοβο (< Liběchъ), Λιτονιάβιστα (< Litogněv), Μπριάζα (< brěza), Πλάβαλη (< plěvelъ), Πράδαλα (< prě + dělъ), Ριάχοβο (< orěchъ), Σανοβό (< sěno + -ονο), Στράτσιανη (< Strěz[o]).
- *ě* > [e]: Βεντερίκος (< větrьnъ), Βίτσα (< běz-ica), Βρίστοβο (< brěstъ), Γκολεμή (< golěmъ), Δέλινο (< dělъ), Λεβίκιστα (< \*lěvьko), Λεσιανά (< \*Lěšane), Λεσινίτσα (< lěsъ + -ьп-ica), Λεσκάτσι (< lěska + -аць), Μέβγεσδα (< \*medvędja), Μπεζάνι (< bězъ + -апъ), Ντέντσικο (< dēdina + -ьskъ), Σενίκο (< sěno/sěnъ).

#### — y

Τα περισσότερα οίκωνύμια του Νομού Ίωαννίνων παρουσιάζουν στη θέση του σλαβ. y έναν [i] φθόγγο.

Κατά τον Vasmer<sup>1</sup> ή απόδοση του σλαβ. y με [u] στην έλληνική όφείλεται σε παλαιότερους δανεισμούς (πχ. καρούτα < koryto, μαγούλα < pogyla κλπ.). Κατά τον Malingoudis<sup>2</sup> ή εξέλιξη του σλαβ. y σε [i] είχε ήδη ολοκληρωθεί στις σλαβ. γλώσσες, εξέλιξη ή όποια μαρτυρείται σε όλες τις νοτιοσλαβικές γλώσσες. Ύποστηρίζει δε ότι τα τοπν. και προσηγ., στα όποια ό Vasmer παρατηρεί απόδοση του σλαβ. y με [u] στην έλληνική, είτε έτυμολογούνται από σλαβ. προσηγορικά που παρουσιάζουν [u] είτε όφείλεται στην επίδραση της φωνητικής της άλβ. γλώσσας (π.χ. καρούτα < άλβ. karutë < σλαβ. koryto σε αντιδιαστολή προς το κορίτος < σλαβ. koryto).

1. Vasmer, 276-278.

2. Malingoudis, *Studien*, 139-141.



Τὰ σχετικά οίκωνύμια ἀπὸ τὴν περιοχὴ μας εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

*Βίσανη* (< *vys-*), *Βιτσικὸ* (*vo-vysokъ*), *Καρίτσα* (< *koryto + -ьса*), *Κοβίλιανη* (< *kobylyane*), *Κορίτιανη* (< *koryto + -jane*), *Λιγοψὰ* (< *\*lykon-ica*), *Μουσιοτίτσα* (< *\*Μισιοτίτσα* < προσωπ. *Mys-ota < mysъ*), *Παῖδουνιὰ/Παῖτουνια* (< *\*radynja*), *Πιροβίτσα* (< *pytъ*).

Τὰ δύο οίκωνύμια, πὸ φαινομενικὰ ἀποτελοῦν ἐξαιρέσεις καὶ ἀποδίδουν τὸ σλαβ. *y* μὲ δευτερογενὲς [u] εἶναι τὸ *Μουσιοτίτσα*, γιὰ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἐνδιάμεσο τύπο *\*Μισιοτίτσα* μὲ τροπὴ (χέλωση) τοῦ [i] σὲ [u] καὶ τὸ *Παῖδουνιὰ/Παῖτουνια*, ὅπου ἐμφανίζεται [u] ἀντὶ τοῦ ἀναμενομένου [i] παρετυμολογικὰ πρὸς τὴν ἑλλ. περιεκτικὴ τοπωνυμικὴ κατάλ. -ωνιὰ καὶ [-υπ'ά] σύμφωνα μὲ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ.

—  $\bar{u}$  (κυριλλικὸ ю)

Τὸ σλαβ.  $\bar{u}$  (στὴν κυριλλικὴ γραφὴ ю) ἀποδίδεται στὰ σλαβ. τοπν. τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου ὡς [ju/i]<sup>1</sup>.

Ἀπὸ τὶς δύο αὐτὲς δυνατότητες στὰ οίκωνύμια τῆς περιοχῆς μας τὸ σλαβ.  $\bar{u}$  ἐμφανίζεται ὡς [i] στὶς ἐξῆς δύο περιπτώσεις:

*Λιβιάχοβο* (< *Liběchъ < ljubъ*) καὶ *Λιτονιαβιστα* (< *Litogněv < ljutъ + gněvъ*).

— ρ

Τὸ ἔρρινο σλαβ. ρ ἀποδίδεται στὰ σλαβικὰ οίκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων μὲ 3 διαφορετικοὺς τρόπους<sup>2</sup>. Σ' αὐτὲς τὶς διαφορετικὲς ἀποδόσεις δὲν ὑπολογίζονται οἱ δευτερογενεῖς ἐξελίξεις [o > u] πὸν ὀφείλονται ἢ στὸ βόρειο φωνηεντισμὸ, πὸν ἐπικρατεῖ στὸ ἑλλ. ἰδίωμα τῆς περιοχῆς, ἢ σὲ ἄλλες συνδυαστὲς ἀλλαγές.

- ρ > [a] + ἔρρινο: *Κάντσικο* (< *krъ*), *Πράμαντα* (< *pro+morъ*).
- ρ > [o/ u] + ἔρρινο: *Ζάλογγο* (< *za+logъ*), *Λούτζινο* (< *luka*).
- ρ > [o/ u]: *Δουβίζδανα* (< *dobъ*), *Κουρτίνιστα* (< *krъ*), *Λοζέτσι* (< *logъ*), *Λοζιανὰ* (< *logъ*), *Ντόμπρο/-η* (< *dobъ*).

1. Προηγεῖται ἡ ἀπόδοση μὲ [jū], ἡ ὁποία συμβαδίζει μὲ τὴ φωνητικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἑλλ. υ πὸν κατὰ τὴν περίοδο τῆς ΜΕ ἔχει τὴ φωνητικὴ ἀξία [jū] πρὶν ἀκόμη ἰωτακισθεῖ. Παράλληλα κατὰ τὴν ἀντικατάσταση τοῦ γλαγολιτικοῦ ἀλφαβήτου τὸ κυριλλικὸ ю εἶχε τὴ φωνητικὴ ἀξία [jū], δηλ. [jū] μετὰ ἀπὸ [j] ἢ [r]. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ σλαβ. [jū] σὲ [i] στὴν ἑλληνικὴ εἶναι κατανοητὴ ἀπὸ τὴ φωνητικὴ ἐξέλιξη τοῦ [ū > i] γιὰ τὸ ἑλλ. γράμμα υ (βλ. Vasmer, 276· Malingudis, *Studien*, 64, σημ. 13 καὶ 141).

2. Βλ. Vasmer, 272-275· Malingoudis, *Studien*, 142-143.



— ъ, њ

Στά σλαβικά οίκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, ἐμφανίζονται οἱ ἀκόλουθες ἀποδόσεις<sup>1</sup> τῶν σλαβ. κλειστῶν (στρογγυλῶν) φωνηέντων ъ καὶ њ στὴν ἑλληνικῆ:

- ъ > [o / u]: Βομπλό (< vьblь), Μπεζντούνι (< bezdъnъ), Προσβάλα (< pro + sьvala).
- ѓ > [é ]: Βασταβέτσι (< vo+\*stavnъсь), Ζαραβούτσι (< žeravnъ + -ъсь), Λιασκοβέτσι (< lěska + -ov-ъсь), Λοζέτσι (< lozъ + -ъсь), Πεκλάρι (< pekъ), Ραβένια (< ravъnъ + -ja).
- ѓ > [í]: Βοστίνα (< ovošt-ъna), Βρουσίνα (< vьrchъ + -ъna), Γαρδίμι (< gordъ + -ъkъ), Ζαραβίνα (< za+ronъna), Λεβίκισα (< \*lěvъko + -išta), Στρατίνισα (< προσωπ. Stratyъnъ).
- њ > [i / ∅]: Κόν(ι)τσκα (< kopъ + -ъska), Λάζινα (< lazъna), Λεσ(ι)νίτσα (< lěsъ + -ъn-ica), Λούψ(ι)κο (< lubъ + -ъskъ), Μακρίνο (< mokriп-ъno), Μπογοντσ(ι)κό (< \*rogon-ъskъ), Ντέντσ(ι)κο (< dědina + -ъskъ), Πολ(ι)τσά (< polje + -ъca), Σέλτση (< selъce), Σέλτσιανα (< Selъce + -jane).
- њr (> [er]) / rъ > [re]: Κρετσούν+στα (< \*kъrčuna), Ντρεστενίκο (< \*trъstěnikъ).
- њl > [el]: Βελτσίστα (< vьlkъ < vьkъ < \*vьlkъ).
- њr > [er]: Βεντερίκος (< větrъnъ), Τέροβο (< tьrnъ + -ονο), Τσερκοβίστα (< cьrkъve), Τσερνέσι (\*Čьrpešъ).
- њr (> rъ) > [ur (ru)/or(ro)]: Βούρμπιανη (< vьrba), Βρουσίνα (< vьrchъ), Ζάβροχο (< za+vьrchъ), Μουρκοιοί (< προσωπ. Μούρκης < \*mьrkъ), Τούρνοβο (< tьrnъ).
- њr (> rъ) > [ar]: Βράβορη (< vьrba < vьrba), Τσαρκοβίστα (< cьrkъve < cьrkъve).
- ѓl > [él]: Δελβινάκι (< Δέλβινο < dьlva).

Ἐκτὴν παράθεση τῶν παραπάνω ἐξελίξεων τῶν σλαβ. ъ καὶ њ στὰ οίκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, διαπιστώνεται ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς μὲ ἀσφάλεια νὰ ὑποστηρίξει ὅτι προέρχονται κατευθεῖαν ἀπὸ τοὺς σλαβ. φθόγγους ἢ ὀφείλονται σὲ δευτερογενεῖς ἀλλαγές ποὺ πραγματοποιήθηκαν στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο, γιατί:

α) Ἐξελίξεις τῶν њ/њ σὲ [u/∅] μπορεῖ σὲ ἄτονη θέση νὰ εἶναι ἀποτέ-

1. Βλ. Vasmer, 278-287 καὶ Malingoudis, *Studien*, 143-145.



λεσμα ἀρχικῶν ἀποδόσεων σέ [o/i], ἀποδόσεις, οἱ ὁποῖες σύμφωνα μέ τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ μποροῦν νὰ ἐξελιχθοῦν σέ [u/ø], ὅπως παρουσιάζονται στὰ σημερινὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς.

β) Πολλοὶ φθόγγοι τῶν σημερινῶν οἰκωνυμίων μπορεῖ νὰ εἶναι φαινομενικὲς ἀποδόσεις τῶν σλαβ. *ь/ъ*, γιατί εἶναι δυνατό νὰ ἀποδοθοῦν σέ συνδυαστὲς ἀλλαγὲς κοντὰ στὰ ὑγρά: π.χ. [e' > i'] ἢ σέ κλειστοὺς συμφωνικοὺς φθόγγους (χειλώσεις), οἱ ὁποῖες πραγματοποιήθηκαν δευτερογενῶς στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο.

γ) Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ἐπίσης ὅτι σέ περιπτώσεις τοπωνυμίων ξένης ἀρχῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι δυσνόητα ἢ ἀκατανόητα πολλές φορές, ἐμφανίζονται φθόγγοι, ὡς ἀποδόσεις τῶν ξένων φθόγγων, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀναλογίας ἢ τῆς παρετυμολογίας.

δ) Ἀκόμη καὶ οἱ παραλλαγὲς τῶν συνδυασμῶν τῶν *ь/ъ* μέ ὑγρά, ἢ μετάθεση δηλ. τῶν ὑγρῶν, μπορεῖ νὰ χαρακτηρίζει τὶς σλαβ. γλώσσες, εἶναι ὡστόσο φαινόμενο ποὺ πραγματοποιεῖται καὶ στὴν ἑλληνική.

### 3.3.1.2. Σύμφωνα

— Τὰ **b, d, g**

Τὰ ἡχηρὰ στιγμιαῖα σύμφωνα *b, d, g* τῆς σλαβικῆς, ἐμφανίζονται μέ τοὺς ἴδιους χαρακτῆρες ὡς [*b, d, g*] στὴν ἑλληνική (γραφηματικὰ *μπ, ντ, γγ/γκ*):

- **b > [b]**: *Βομπλό, Βούρμπιανη, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Μπεζάνι, Μπεξντούνι, Μπέρκο, Μπλίζγιανη, Μποζανίκο, Μπουράτσα, Μπουρλέσα, Μπράγια, Μπραντουβάρι, Μπριάζα, Ντομπρίνοβο.*
- **d > [d]**: *Ντέντσικο, Ντοβρά, Ντομπρίνοβο, Ντόμπρο.*
- **g > [g]**: *Γκολεμή, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Ζάλογγο, Στριγκανέτσι.*

Ὡστόσο πολλές φορές στὸ πλαίσιο τοῦ λόγιου ἐξελληνισμοῦ ἐμφανίζονται ὡς ἀποδόσεις τῶν σλαβ. ἡχηρῶν στιγμιαίων τὰ ἀντίστοιχα ἐξακολουθητικὰ εἴτε ἄμεσα (ἀπὸ σλαβ. προσηγ. ἢ προσωπ.) εἴτε ἔμμεσα (ἀπὸ σλαβ. δάνεια τῆς ἑλληνικῆς). Ὑποθέτω πὺς οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς δὲν εἶναι γνήσιες ἀποδόσεις, ἀλλὰ προέρχονται ἀπὸ τὸν ἐπίσημο τύπο ποὺ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὶς κρατικὲς ὑπηρεσίες, τύπος ὁ ὁποῖος ἐπιδρᾷ καὶ στὴν καθημερινότητα τῆς λαϊκῆς χρήσης τῶν οἰκωνυμίων.

Ἡ παρετυμολογία ἐπιδρᾷ ἐπίσης καὶ ἐμφανίζονται ὡς [*v, d, γ*] ἀρχικοί [*b, d, g*] σλαβ. φθόγγοι, καθὼς τὰ οἰκωνύμια παρασυσχετίζονται





πρὸς γνωστὲς καὶ οἰκειῆς λέξεις: π.χ. *Βουτονόσι* κατὰ τὰ βότανο/βουτῶ, *Γορίτσα* κατὰ τὰ γούρ(ν)-α/-ίτσα, *Γοργιάνιστα* κατὰ τὸ γοργός, *Γρατσανά* κατὰ τὸ γρατσουνῶ, *Δερβίζιανα* κατὰ τὸ δερβίσης, *Παῖδουνιά* κατὰ τὸ ἀηδόνη (πβ. καὶ τὴ γραφὴ *Παηδονιά*) κλπ.

Ἐὰς σημειώσουμε ὅτι δὲν εἶναι σπάνιες οἱ περιπτώσεις χρήσης τοπωνυμικῶν τύπων μὲ στιγμιαῖα καὶ ἐξακολουθητικὰ ἤχηρὰ σύμφωνα: π.χ. *Δόβρη/Ντόβρη*, *Δοβρίνοβο/Ντομπρίνοβο*, *Δέντσικο/Ντέντσικο* κλπ.

Ἄρκετὲς ἀπὸ τὶς «ἀποδόσεις» τῶν σλαβ. *b, d, g* θὰ μπορούσαν νὰ δικαιολογηθοῦν ὡς τροπὲς (ἀφομοιώσεις) ἀπὸ τὴν ἐπίδραση γειτονικῶν φθόγγων στὴν ἑλληνικὴ.

- **b > [v]**: *Βάλτιστα*, *Βαλτσόρα*, *Βίτσα*, *Βιτσικό* (?), *Βοδίβιστα*, *Βουτονόσι*, *Βράβρη* (< *bragnъ*), *Βράνιστα* (< *branište*), *Βρίστοβο* (< *brěstъ*), *Βροδό*, *Βρουσίνα* (? < *brusъ*), *Δερβίζιανα*, *Δουβίζι-δανα*, *Δοβλά*, *Κοβίλιανη*, *Λιβιάχοβο*, *Ντοβρά* (< *dobra*), *Σερβιανά*.
- **d > [d̥]**: *Αρδομίστα*, ἄρδοση, *Βοδίβιστα*, *Γοβριτσά*, *Δέλινο* (< *děľъ*), *Δερβεντίστα*, *Δοβλά*, *Δολιανά*, *Δόλιανη*, *Δολό*, *Δουβίζιδανα*, *Δραγάρι*, *Δραγοβέτσι*, *Δραγομή*, *Δραγοψά*, *Ραδοβίτσι*, *Ραδοτόβι*, *Σουδενά*.
- **g > [ɣ]**: *Γαρδίκι*, *Γλίζιανη*, *Γοβριτσά*, *Γοργιάνιστα*, *Γορίτσα*, *Γράσδανη*, *Γρατσανά*, *Δραγάρι*, *Δραγοβέτσι*, *Δραγομή*, *Δραγοψά*, *Ζαγόριανη*, *Ζαγόριτσα*, *Μπογοντσικό*, *Πογδορά*, *Πογδόριανη*, *Προσγόλι*.

Ἐὰς σημειώσουμε τέλος πὺς ὑπάρχουν τέσσερα οἰκωνύμια, ὅπου διαπιστώνεται ἡ ἀπόδοση τῶν σλαβ. *d, g*, ἀντὶ τῶν ἀναμενόμενων ἤχηρῶν [*d/d̥, g/ɣ*] μὲ τὰ ἄχηρα [*t, k*]. Πρόκειται γιὰ τὰ: *Βουτονόσι* (< *\*Budnos*), *Καρίτσα* (< *garъ + -ica*), *Μπέρκο* (? < *bergъ*) καὶ *Παῖτουνιά* (< *\*radynia*). Κατὰ τὸν Vasmer<sup>1</sup> οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς ὀφείλονται ἢ σὲ ἀφομοιώσεις: [*p-d > p-t*] ἢ σὲ ἀπλοποιημένες γραφὲς τῶν *μπ, ντ, γκ* μὲ *π, τ, κ*. Νομίζω ὡστόσο πὺς οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς εἶναι ἀποτέλεσμα παρετυμολογίας: *Βουτονόσι*: πρὸς τὸ οὖσ. *βοτάνι*, *Καρίτσα*: πρὸς τὰ *καρυδιά/-ίτσα*, *Μπέρκο*: πρὸς τὰ *μπέκρος/μπεκρής*, *Παῖτουνιά*: πρὸς τὸ *πάτος*.

1. Vasmer, 294-295.



— Τὰ **p, t, k**

Τὰ σλαβ. ἄηχα στιγμιαῖα *p, t, k* ἐμφανίζονται τόσο ὡς ἀρχικά ὅσο καὶ μέσα στὴ λέξη, σὲ συμφωνικά συμπλέγματα ἢ σὲ μεσοφωνηεντική θέση ὡς ἄηχα στιγμιαῖα στὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας:

- **p > [p]**: Πεκλάρι, Πεστά, Πιρσόγιανη, Πλάβαλη, Πλέσια, Πράμαντα, Τσαραπλανά κλπ.
- **t > [t]**: Λιτονιάβιστα, Στολοβό, Στρατίνιστα, Τεριάχι, Τέροβο κλπ.
- **k > [k]**: Καλοτά, Κάντσικο, Κλαζιάδες, Κρετσούνιστα, Μοκοβίνα, Μπέροκο (< ? προσωπ. Βερκο) κλπ.

Ὡστόσο, ιδιαίτερα στὴν ἀρχὴ ἀλλὰ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ μερικῶν οἰκωνυμίων, ἐμφανίζονται καὶ ὡς ἠχηρὰ στιγμιαῖα:

- **p > [b]**: Μπεστιά (< *peštʹ*), Μπογοντσικό (< *rogopʹ*), Μπουχόρι (< *puhati*).
- **t > [d]**: Βεντερίκος (< *větrpʹ*), Ντρεστενίκο (< *trɛstʹ*).

Οἱ ἀποδόσεις αὐτὲς ὀφείλονται σὲ δευτερογενεῖς ἐξελίξεις ποὺ πραγματοποιοῦνται στὴν ἑλληνικὴ καὶ ὀφείλονται στὴ συμπροφορὰ μὲ τὸ ἐμπρόθετο ἄρθρο στὴν αἰτ. (*στόν, στήν*) ἢ σὲ ἀνάπτυξη ἀλόγου ἐρρίνου, ἀνάπτυξη ἢ ὁποία παρατηρεῖται ιδιαίτερα πρὶν ἀπὸ τὰ ἄηχα στιγμιαῖα [*p, t, k*].

Σημειώνουμε τέλος τὴν ἐμφάνιση φθόγγου [*dʹ*] στὴ θέση τοῦ ἀναμενόμενου, μὲ βάση τὶς ἐτυμολογήσεις, φθόγγου [*t*] στὰ οἰκωνύμια: Δερβίζιανα (< *terbežʹ*) καὶ Δομολεσιά (?< *torlʹ*). Οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς ὀφείλονται σὲ ἠχηροποίηση τοῦ [*t*] σὲ [*d*], σύμφωνα μὲ ὅσα ἐλέχθησαν παραπάνω, [*d*] τὸ ὁποῖο ἀκολούθησε στὴ συνέχεια τὴν ἐξέλιξη σὲ [*dʹ*], σύμφωνα μὲ ὅσα ἐλέχθησαν γιὰ τὶς ἀποδόσεις τῶν ἠχηρῶν στιγμιαίων [*b, d, g*] τῆς σλαβικῆς.

— Τὰ σλαβ. **\*tj, \*dj**

Στὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας συναντοῦμε τὴν ἐξέλιξη ἑνὸς ἀρχικοῦ *\*tj* σὲ *št* στὰ κυριώνυμα οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ πατρωνυμικά μὲ τὴν κατάλ. *-išt-* (< *\*-itj-*), ἐξέλιξη ἢ ὁποία χαρακτηρίζεται ὡς «βουλγαρικὴ»<sup>1</sup>. Πρόκειται γιὰ τὰ οἰκωνύμια:

1. Vasmer, 296 κέξ.



Ἄρδομιστα (< *Radomъ* < \**Ordomъ*), Βελτσίστα (? < *Vьlko/Vьlčo*), Βουδίβιστα (< \**Budev*), Βράνιστα (? < *Vran*), Γιάνιστα (< *Jan*), Γοργιάνιστα (< *Gorjan*), Ζόριστα (< *Zor*), Λιτονιάβιστα (< *Litogněv*), Μόλιστα (< ? *Molo/-e*), Μουσιοτίτσα (< \**Myš-ota*), Στρατίνιστα (< *Stratъnъ*).

Τὸ ἀρχικὸ σλαβ. σύμπλεγμα \**dj*, τὸ ὁποῖο στὴ βουλγ. ἔχει τὴν ἐξέλιξη *žd'* ἐμφανίζεται ὡς [*zd*] σὲ μερικὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων:

Γλίζιανη, Γράσδανη (< *gorď + -jane*), Δουβίζδανα (< \**dqbidjane*), Μέβγεσδα (< \**medvędja*).

Δύο οἰκωνύμια παρουσιάζουν [*z*] στὴ θέση τοῦ ἀρχικοῦ σλαβ. \**dj*. Ἀμφισβητεῖται ἂν τὸ [*z*] αὐτὸ ἀποτελεῖ ἐξέλιξη τοῦ ἑλλ. [*zd*] (< σλαβ. *žd* < \**dj*) ἢ ἔχει δημιουργηθεῖ στὶς σλαβ. γλῶσσες ἀπὸ τὸ σλαβ. *žd'*:

Κλαζιάδες (? < *klad-ja-atъ*), Ραδοβίτσι (< *Radovidъ + -jъ*).

### 3.3.1.3. Ἄλλα φαινόμενα

— Ἡ μετάθεση τῶν ὑγρῶν

Τόσο ὁ Vasmer (σ. 287 κέξ.) ὅσο καὶ ὁ Malingoudis (*Studien*, 147-148) δέχονται ὅτι ἡ μετάθεση τῶν ὑγρῶν δὲν εἶχε ὀλοκληρωθεῖ στὶς σλαβ. γλῶσσες κατὰ τὴν κάθοδο τῶν Σλάβων στὴν ἑλληνικὴ χερσόνησο. Μὲ βάση αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ, τὸ ὁποῖο ὀλοκληρώθηκε πρὶν τὴν ἀπόδοση τοῦ σλαβ. *o* ὡς [*o*] στὴν ἑλλ.<sup>3</sup> (τὴ στένωση δηλ. τοῦ ἀνοιχτὰ προφερόμενου πρωτοσλαβικοῦ *o*, τὸ ὁποῖο σὲ παλαιότερες ὀνοματοθεσίες ἀποδίδεται ὡς [*a*] στὴν ἑλλ. - βλ. γιὰ τὴ χρονολόγηση αὐτοῦ τοῦ φαινομένου στὴ σ. 311-312), χρονολογοῦνται τὰ σλαβ. ἀρχῆς τοπν. τοῦ ἑλληνόφωνου χώρου.

Τὰ οἰκωνύμια λοιπὸν ποὺ ἐμφανίζουν ἑλλ. [*a*/*ar*] στὴ θέση τῶν σλαβ. *oi/or* μὲ μεγάλη πιθανότητα ἀνήκουν στὴν παλαιότερη φάση τῆς σλαβ. ὀνοματοθεσίας.

1. Vasmer, δ.π. · Malingoudis, *Studien*, 149.

2. Vasmer, δ.π. · Malingoudis, *Studien*, δ.π.

3. Malingoudis, *Studien*, 147-148.



Ἐπειδὴ ὥστόσο, ὅπως ἀναφέρθηκε καὶ παραπάνω (βλ. 3.2.2.4.), ἡ μετάθεση τῶν ὑγρῶν εἶναι ἓνα γενικότερο γλωσσικὸ φαινόμενο, ποὺ ἐμφανίζεται καὶ στὴν ἑλλ., εἶναι δύσκολο νὰ ἀποτελέσει τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἓνα ἀσφαλὲς κριτήριον χρονολόγησης, ἀφοῦ σὲ πολλὰ περιπτώσεις μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι τὰ τοπν. ἐμφανίζουν «δευτερογενεῖς» μεταθέσεις ὑγρῶν ποὺ πραγματοποιήθηκαν στὴν ἑλληνική.

Ὅπωςδήποτε πάντως στὰ τοπν., τὰ ὁποῖα εἶναι σλαβικῆς ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς καὶ προέρχονται ἀπὸ σλαβ. δάνεια τῆς ἑλλ. τὸ φαινόμενο τῆς μετάθεσης τῶν ὑγρῶν δὲν μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει ὡς χρονολογικὸ κριτήριον τῆς ὀνοματοθεσίας. Πβ. τὸ οἰκωνύμιον *Γρανίτσα* (< *γρανίτσα* < *gornica*).

Μὲ βάση ὅσα λέχθηκαν γιὰ τὴν μετάθεση ὑγρῶν ποὺ πραγματοποιεῖται στὸν ἑλληνόφωνο χῶρο (βλ. 3.2.2.4.), ἐμφανίζουν μετάθεση ὑγρῶν τὰ ἀκόλουθα σλαβ. ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται σὲ σλαβ. προσηγ. ποὺ παρουσιάζουν ἤδη τὸ φαινόμενο:

*Βάλτιστα* (< σλαβ. *blato* < *bolto*), *Βαλτσόρα* (< σλαβ. *blato* < *bolto*), *Βράβορη* (< σλαβ. *vr̥ba* < *v̥rba* < *v̥r̥ba*), *Βρουσίνα* (< σλαβ. *vr̥ch̥* < *v̥rch̥*), *Γαρδίκι* (< σλαβ. *gor̥d̥* πβ. καὶ *grad*), *Γρανίτσα* (< ἑλλ. *γρανίτσα* < σλαβ. *granica* < *gornica*), *Γράσδανη* (< σλαβ. *grad̥* < *gor̥d̥*), *Ζαβράτσι* (< σλαβ. *za + vr̥ata* < *vorta*), *Ραψίστα* (< σλαβ. *vtabec/vtabac* < *vor̥b̥*), *Στράτσιανη* (< σλαβ. *strož* < *stor̥ž*).

— Οὐρανικοποίηση τῶν σλαβ. ὑπερωικῶν **k, g, ch**.

Σὲ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας ἐμφανίζονται οὐρανικοποιημένα τὰ ἀρχικὰ σλαβ. ὑπερωικὰ ὡς ἑξῆς:

- **k + i/j** > [tš+i/j] : *Βελτσίστα* (< *V̥l̥čo* < *V̥lko* + *-išt-*), *Γρατσανά* (< *grad̥k̥ + -jane*), *Λούτζινο* (< *l̥ka + -ip̥*).
- **g + e** (< *ʋ*) > [ž + e] : *Λοζέτσι* (? < *l̥g̥ + -ʋc̥*).
- **g + j** > [ž + j] : *Λοζιανά* (< *l̥g̥ + -jana*), *Μπεζάνι* (< *b̥g̥ + -jane*), *Μποζανίκο* (< προσωπ. *Božan* < *bog̥ + -jan[ʋ]*).
- **ch + i** (< *ʋ'*) > [š + i] : *Βρουσίνα* (< *v̥rch̥ + -ʋna*).
- **ch + i/j** > [š + i/j] : *Ἐλεσνα* (< *jel̥cha + -ina*), *Πλέσια* (< *pl̥ch̥ + -ja*).



— Τροπές σλαβ. συμφωνικῶν συμπλεγμάτων

• **sk > [tsk]:**

Ἡ τροπή αὐτὴ ποὺ θεωρεῖται ἀπὸ τὸν Vasmer (σ. 307) ὡς βουλγαρική ἐμφανίζεται στὰ ἀκόλουθα οἰκωνύμια:

*Βιτσικό* (< *bobъ + -ьskъ*), *Κάντσικο* (< *kqъ + -ьskъ*) *Κόνιτσα* (< *konъ + -ьska*), *Μπογοντσικό* (< *\*rogopъ + -ьskъ*), *Ντέντσικο* (< *dědina + -ьskъ*).

• **hv > [f]:**

*Φράστανα/Φρασανά* (< *hvrastъ < chvorstъ*)

• **stl > [skl]:**

Ἡ τροπή αὐτὴ ποὺ ἐμφανίζεται πιθανῶς στὸ οἰκωνύμιο *Σκλοῦπος* (?< *stlъp*) ὀφείλεται μᾶλλον σὲ ἀπόδοση τοῦ σλαβ. συμφ. συμπλέγματος *stl* μὲ *[skl]* στὴν ἑλληνική ὅπου παρατηροῦνται παρόμοιες τροπές<sup>1</sup>.

— Ἀναπτύξεις συμφώνων

• **vj > [vlj]:** *Κουτσούφλιανη* (< *\*kosovjane*)

• **sk > [skl]:** *Σκλίβανη* (< *sliva*).

### 3.3.2. ΑΛΒΑΝΙΚΟΙ ΦΘΟΓΓΟΙ

#### 3.3.2.1. Φωνήεντα

Ὅπως συμβαίνει στὰ προσηγ. ποὺ ἔχουν εἰσέλθει ὡς δάνεια στὰ Ἑπειρωτ. ιδιώματα, ἔτσι καὶ στὰ ἀλβανόθετα οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας ἐμφανίζονται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο οἱ ἀκόλουθες ἀποδόσεις ἀλβ. φωνηεντικῶν φθόγγων:

• **[ə] (= ë) > [a]:** *Δραμεσιοί* (< προσηγ. *Δράμεσης* < ἀλβ. *\*dër(r)mesë*).

• **[ə > i]:** *Λιγκιάδες* (< *lëngatë*), *Ντίσπερη* (< *dëshpërim*), *Σεριζιανὰ / Σαριζιανὰ* (< *sharrëza*).

• **[ə > ø]:** *Διμοκόρι* (< *Dimokri* < *dy + tokërrë*), *Κουκλέσι* (< προσηγ.

1. Βλ. Vasmer, 51· Βλ. καὶ στὸ λ. *Σκλοῦπος*, σημ. 2.



Κουκλέσης < ἄλβ. *kokēlesh*), Κουκλιοί (? < προσωπ. *Κόκλας* < ἄλβ. *kokēl*), Κράψη (< *karpësi*), Μπουρ(ν)τάρι (< *bur-dhëtar*)<sup>1</sup>.

- [ü] (= y) > [i] : Διμοκόρι (< *dy + mokëre*), Διπαλίτσα (< *dy + palica*).

### 3.3.2.2. Σύμφωνα

— ἄλβ. **b, d, g**

Όπως και στην περίπτωση των σλαβ. έτσι και τα ἄλβ. [b, d, g] αποδίδονται στην ἑλλ. ἄλλοτε με τους ἠχηρούς στιγμικούς φθόγγους (γραφηματικά *μπ, ντ, γκ/γγ*) και ἄλλοτε με τους ἠχηρούς ἑξακολουθητικούς [v, ð, γ] (γραφηματικά *β, δ, γ*).

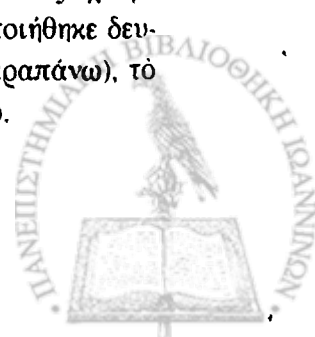
- **b, d, g** > [b, d, g] : Γκουβέρι (< προσωπ. *Γκουβέρης* < ἄλβ. *gubere*), Γκούρα (< *gurrë*), Γκρισμπάνι (< *ngrysje + bapë*), Μπάγια (< *bajë*), Μπαρκμάδι (< *barku + madhi*), Λιγκιάδες (< *lëngatë*), Μέγκουλη (< *Μέγκουλης* < *mjegullë*), Μπλεθούκι (< *mbledhje*), Μπούλτση (< προσωπ. *Μπούλτσης* < *bulçi*), Μπουράτσα (< *Μπουράτσιας* < ἄλβ. *burrac*), Μπουρλέσα (< *burë + lesh*), Μπράγια (? < ἄλβ. *brajë*), Ντίσπερη (< *dëshpërim*), Πάπιγκο (< *pa+peng, -u*).
- **b, d, g** > [v, ð, γ] : Βάξια (< *bahçë*), Βάρβεση (< *bravë*), Βάρδα (< *bardhë*), Γκουβέρι (< προσωπ. *Γκουβέρης* < ἄλβ. *gubere*), Γότιστα (< *gotë*), Δεμάτι (< *Demat*), Δερβεντίστα (? < *dervent*), Διμοκόρι (< *Dimokri* < *dy + mokëre*), Διπαλίτσα (< *dy + palica*).

Οί λόγοι οί ὅποιοι συντέλεσαν στην ἀπόδοση τῶν σλαβ. στιγμιαίων [b, d, g] ὡς ἑξακολουθητικῶν ἠχηρῶν [v, ð, γ] στην ἑλληνική (βλ. σ. 316 κέξ.) ἰσχύουν και για τις ἀποδόσεις τῶν ἀντίστοιχων ἄλβ. φθόγγων.

Ἡ ἐμφάνιση, τέλος, στή θέση τοῦ ἀρχικοῦ ἄλβ. *g*, ἀντί τοῦ ἀναμενόμενου, σύμφωνα με τὰ παραπάνω, ἠχηροῦ [g/γ], ἐνὸς ἄηχου [k] στην ἑλληνική στην περίπτωση τοῦ οἰκωνυμίου:

*Πλικάτι* (< *pellg + -atī*), ὀφείλεται σέ παρετυμολογία πιθανῶς πρὸς τὸ *πλέκω*.

1. Σ' αὐτὲς τίς περιπτώσεις [ə > o] δέν μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποστηρίξει πὼς ἔχουμε κατευθεῖαν ἀποβολή τοῦ ἄλβ. [ə]. Ἡ ἀποβολή αὐτὴ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆκε δευτερογενῶς στην ἑλληνική μετὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ ἄλβ. [ə] με [i] (ὅπως παραπάνω), τὸ ὁποῖο [i] ἀποβλήθηκε σέ ἄτονη θέση σύμφωνα με τὸ βόρειο φωνηεντισμὸ.



## 4. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Στό κεφάλαιο αυτό ταξινομούνται τὰ οίκωνύμια με βάση τὸ γραμματικό εἶδος τῶν ἀρχικῶν λέξεων στίς ὁποῖες ἀνάγονται ἢ τὴν παραγωγική κατάληξη με τὴ βοήθεια τῆς ὁποίας σχηματίζονται. Τὸ κεφάλαιο διαστέλλεται σὲ τρία ὑποκεφάλαια τὰ ὁποῖα περιλαμβάνουν:

1. Οίκωνύμια πού σχηματίζονται κατευθεῖαν ἀπὸ προσηγ. χωρίς καταλήξεις.
2. Οίκωνύμια πού σχηματίζονται με τὴ βοήθεια καταλήξεων.
3. Περιφραστικά καὶ σύνθετα οίκωνύμια.

### 4.1. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΠΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΧΩΡΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

Σ' αὐτὴ τὴν κατηγορία ταξινομοῦνται τὰ τοπν. πού σχηματίζονται κατευθεῖαν ἀπὸ οὐσ. καὶ ἐπίθετα χωρίς τὴ βοήθεια προθημάτων ἢ ἐπιθημάτων, καθὼς ἐπίσης καὶ ὅσα τοπν. ἀνάγονται σὲ προσωπ. χωρίς τὴ βοήθεια τοπωνυμικῶν καταλήξεων, προσωπ. τὰ ὁποῖα ἀνάγονται σὲ προσηγ. ἐπίσης χωρίς τὴ βοήθεια σχετικῶν καταλήξεων. Σὲ κάθε μία γραμματική κατηγορία διαστέλλονται τὰ σχετικά τοπωνυμικά λήμματα κατὰ τὴν ἔτυμολογική προέλευση τῶν ἀρχικῶν λέξεων. Σημειώνεται ἐδῶ ὅτι στὴν ὑποκατηγορία τῶν ἑλληνικῶν ἀρχικῶν λέξεων κατατάσσονται καὶ ξένης ἔτυμολογικῆς ἀρχῆς λέξεις πού ἔχουν εἰσέλθει ὡς δάνεια στὴν ἑλληνική γλώσσα.

#### 4.1.1. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

##### 4.1.1.1. Ἑλληνικά'

Ἀνατολή, Ἀσφάκα, Βοστίνα (<βοστίνα < σλαβ. *onoštъ* + κατάλ. *-yna*), Γορίτσα (? < γκορίτσα < ἄλβ. *goricë*), Γουλὰς (< γουλὰς < ἀραβοτουρκ. *kule*), Γρανίτσα (< γρανίτσα < σλαβ. *granica*), Δερβένι (< δερβένι < τουρκ. *dervent*), Ζίτσα (< ζίτσα / σί-

1. Ἡ σειρά τῶν γλωσσῶν πού συντέλεσαν στὴ δημιουργία τῶν οίκωνυμίων καθορίζεται ἀπὸ τὴ χρονική στιγμή κατὰ τὴν ὁποία οἱ φορεῖς τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ἐμφανίζονται στὸ προσκήνιο τῆς ἱστορίας τῆς Ἠπείρου.



τσα < τουρκ. *şişe*), Κουκούλι (< κουκούλι-κουκούλα < λατ. *cuculla*), Λίπα (< λίπα < σλαβ. *lipa*), Ματσούκι (< ματσούκι-ματσούκα < βεν. *mazzoca*), Μελίσσι, Μούλες (? < μούλα < λατ. *mula*), Πάδες (< πάδη < σλαβ. *padь*), Πέραμα, Πέτρα, Ριζό, Τζόρα (? < τζόρα < άλβ. *xhog/ë, -a*), Φούρκα (? < φούρκα < λατ. *furca*).

#### 4.1.1.2. Σλαβικά

Βομπλό, Βράνιστα (? < *branište*), Βροδό, Δολό, Ίσβορος, Κοπάνη, Μέβγεσδα, Μπέρκο, Ραβένια (2x) Σκλουπος (? < *stlърь*), Ψίνα.

#### 4.1.1.3. Άρομουνικά

Μέρου, Μίντζου (? < *mîndzu*), Φούρκα (? < *furcă* < λατ. *furca*).

#### 4.1.1.4. Άλβανικά

Βάξια, Γκούρα (? < *gurr/ë, -a*), Ζέρμα, Κούρεντα, Κούτσι, Λιγκιάδες, Μάζι (2x), Μάζια, Μέγκουλη (? < *mjegull/ë, -a*), Μούλες (? < *mull/ë, -a*), Μπάγια, Μπράγια (? < *braj/ë, -a*), Ντίσπερη, Σκλουπος (? < *skllor, -i*), Τζοντίλα (2x), Χίνκα.

#### 4.1.1.5. Τουρκικά

##### Μπάφρα

Τὰ περισσότερα οὐσ., ἀπὸ τὰ ὁποῖα σχηματίζονται οἰκωνύμια χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων, δηλώνουν γεωγραφικούς δρους: Βομπλό, Βροδό, Γκούρα, Δολό, Ίσβορος, Πέραμα, Ριζό, Σκλουπος (? < *skllor, -i*), Χίνκα κλπ.

Ἔοσα οἰκωνύμια σχηματίζονται ἀπὸ οὐσ. ποὺ δηλώνουν φυτά, ζῶα ἢ ὑλικά τοῦ φυσικοῦ κόσμου χρησιμοποιοῦνται ὡς οἰκωνύμια πιθανῶς σὲ περιληπτικὸ ἐνικό: Ἀσφάκα, Βράνιστα (? < *branište*), Γορίτσα (? < *γκορίτσα*), Γρανίτσα, Λίπα, Μηλιά-Μέρου κλπ./Μελίσσι, Μίντζου (? < *mîndzu*) κλπ. / Κουκούλι, Πέτρα κλπ.

Στὸ σχηματισμὸ οἰκωνυμίων ἀπὸ οὐσ. χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων περιλαμβάνονται καὶ οὐσ. ποὺ δηλώνουν κτίσματα, ἔργα καὶ δραστηριότητες τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰ ὁποῖα σχηματίζουν οἰκωνύμια ὅπως:





Γουλάς, Δερβέσι, Κοπάνη κλπ. Στην ίδια σημασιολογική κατηγορία πρέπει να καταταγοῦν και οὐσ. πού χρησιμοποιοῦνται συνεκδοχικά στη δημιουργία οἰκωνυμίων, ὅπως τά: *Βοστίνα, Ζίτσα, Ματσούκι, Μοῦλες* (? < *mull/ě, -a*), *Τζοντίλα* (2x) κλπ.

#### 4.1.2. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΟΧΕΣ

##### 4.1.2.1. Ἑλληνικά

*Ἀνήλιο, Βουλιάστα, Βροντισμένη, Λίθινο, Περίβλεπτος.*

##### 4.1.2.2. Σλαβικά

*Ντοβρά, Ντόμπρο* (? < *dobrъ, -ra, -ro*), *Σουδενά.*

##### 4.1.2.3. Ἀρομουνικά

*Κιάρε, Μπριάζα* (? < *vtează*).

##### 4.1.2.4. Ἀλβανικά

*Βάρδα* (? < *bardhë*), *Λάιστα.*

Τὰ ἐπίθετα καὶ οἱ μετοχές σχηματίζουν οἰκωνύμια κατὰ παράλειψη ἑνὸς προσδιοριζόμενου οὐσ., τὸ ὅποιο, τὶς περισσότερες φορές, εἶναι λ. μὲ τὶς σημασίες «χωριὸ//μέρος» ἢ μὲ τὶς σημασίες «θέση//τοποθεσία», λέξεις στὶς ὁποῖες ὀφείλεται καὶ τὸ γένος τοῦ ἐπιθέτου ἢ τῆς μετοχῆς πού σχηματίζει τὸ οἰκωνύμιο.

#### 4.1.3. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΩΝΥΜΙΑ

##### 4.1.3.1. Ἑλληνικά

*Γραμμένο, Ἰερομνήμη, Καβαλάρη, Καβάσιλα* (? < \**Καλοβάσιλας*), *Κοντοβράκι, Κορδολία, Κουτσολιό, Λιάπη, Μανα(σ)σή, Μπάρτζι, Πάτερο, Πρωτόπαπα, Σκαμνέλι, Τζόρα* (? < *Τζόρας* < *τζόρας* < ἄλβ. *xhog/ě, -a*), *Φιτόκο, Φορτώσι, Χρυσόδουλη.*

##### 4.1.3.2. Σλαβικά

*Ἄρδοση, Βουτονόσι, Γκολεμή, Καλοτά, Μπέροκο* (? < προσωπ. *Beško*), *Μπράγια* (? < προσωπ. *Braja*), *Ντόμπρο* (? < προσωπ. *Dobr*), *Πετσάλι, τὸ/-η, ἦ, Ράικο, Τεριάχι* (? < προσωπ. *Tigijak*), *Τσερνέσι.*



#### 4.1.3.3. Ἀρομουνικά

Μετζιτιές, Μίντζου (? < προσωπ. (Θυ)mitsiu ).

#### 4.1.3.4. Ἀλβανικά

Βάρβεση (? < γεν. προσωπ. *Branësë*), Βάρδα (? < προσωπ. Βάρδας < ἄλβ. *bardhë*), Γκουβέρι, Γκούρα (? < Γκούρας < ἄλβ. *gurrë*, -a), Θεριακίσι (? < \*προσωπ. < ἄλβ. *therjakeshë*), Καλέντζι, Κουκλέσι, Λιόκο, Μέγκουλη (? < προσωπ. Μέγκουλης < ἄλβ. *mjegullë*, -a), Μπουράτσα (? < προσωπ. Μπουράτσιας < ἄλβ. *burcas*, -i), Μπούλτση, Μπουρ(ν)τάρι, Περάτη.

Τὰ οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ προσωπ. παρουσιάζονται μὲ ἀλλαγὴ τοῦ γένους. Ὁ μεταπλασμὸς αὐτὸς γίνεται πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν θηλυκῶν (μὲ τὶς καταλ. -α/-η) καὶ τῶν οὐδετέρων (μὲ τὶς καταλ. -ι/-ο). Ἐξαίρεση ἀποτελοῦν τρία οἰκωνύμια: Φιτόκο, ἡ (< Θεοτόκος), Μετζιτιές, ὁ καὶ Μίντζου.

Αἰτία τῶν μεταπλασμῶν αὐτῶν εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ σύγχυση ποὺ ἐπέρχεται ἀπὸ τὸν ἐμπρόθετο τύπο τῆς γενικῆς τοῦ προσωπ., τύπος ποὺ συνηθίζεται στὴν καθημερινὴ ὁμιλία, καὶ ὁ ὁποῖος, λόγῳ τοῦ βορείου φωνηεντισμοῦ, δίνει τὴν ἐντύπωση θηλ. ἢ οὐδ. γένους. Ἔτσι οἱ ἐμπρόθετοι κατὰ γεν. φωνητικοὶ τύποι: [*zd jirumhím*], [*zd bráya*], [*zd várða*] κλπ. καὶ [*st kavalár*], [*st kundunták*] κλπ. (δηλ.: τοῦ Ἱερομνήμου, τοῦ Μπράγια, τοῦ Βάρδα κλπ. καὶ: τοῦ Καβαλάρη, τοῦ Κοντοβράκη κλπ.) παρασυσχετίζονται καὶ ἐκλαμβάνονται ὡς θηλ. γένους: στὴν Ἱερομνήμη, στὴν Μπράγια, στὴν Βάρδα κλπ. ἢ ὡς οὐδ. γένους: στὸ Καβαλάρη, στὸ Κοντοβράκι κλπ. ἀπ' ὅπου καὶ οἱ ὄνομ. Ἱερομνήμη, ἡ - Μπράγια, ἡ - Βάρδα, ἡ κλπ. / Καβαλάρη, τὸ - Κοντοβράκι, τὸ κλπ.

Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ πὼς σὲ μερικές περιπτώσεις, στὶς ὁποῖες ὁ ἐμπρόθετος φωνητικὸς τύπος λήγει σὲ [-i] καὶ ὡς ἐκ τούτου συμπίπτει φωνητικὰ μὲ τὸ θηλ. (-η) καὶ μὲ τὸ οὐδ. (-ι) γένος, ὑπάρχει ἀστάθεια καὶ στὸ γένος τοῦ κυριώνυμου οἰκωνυμίου: ἡ Πετσάλη / τὸ Πετσάλι.

Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ μεταπλασμὸς αὐτὸς ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀναλογία πρὸς τὸ γένος τοῦ οὐσ. ποὺ ἀποτελοῦσε κτῆμα ἢ συνδέθηκε καθ' οἰονδήποτε τρόπο πρὸς τὸν φορέα τοῦ προσωπ. ἀπ' ὅπου προῆλθε τὸ οἰκωνύμιο, δηλ. τὶς λ. χωριὸ/μέρος, θέση/τοποθεσία (ὅπως στὴν προηγούμενη περίπτωση, τῶν οἰκωνυμίων ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἐπίθ. ἢ μετοχές) / βρύση / στάνη κλπ.



Ἐκ τῶν οἰκωνύμων αὐτῆς τῆς κατηγορίας (ἀπὸ προσωπ.) χρησιμοποιοῦνται χωρὶς μεταπλασμὸν τὰ: *Φιτόκο*, ἢ (ἴσως γιὰ τὴν ὑπάρχει συνείδηση τῆς ἐτυμολογικῆς προέλευσης τοῦ οἰκωνυμίου ἀπὸ τὸ *Θεοτόκος*, ἢ) καὶ τὸ οἰκωνύμιον *Μετζίτιές*, ὅ, γιὰ τὴν μορφολογικὰ ἢ κατάλ. -ές (γεν. -έ) δὲν ἐμπίπτει στὸ γνωστὸ καὶ οἰκεῖο μορφολογικὸ σύστημα τῶν θηλ. (μὲ κατάλ. -η/-α) ἢ τῶν οὐδ. (μὲ κατάλ. -ι/-ο). Τὸ τοπν. *Μίντζου*, ποῦ χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τοὺς βλαχόφωνους τοῦ Μετσόβου καὶ τὸ ὁποῖο πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὸ συγκεκριμένον βαφτ. *(Θυ)μίτσιου*, δὲν προσαρμόζεται σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, ἀφοῦ χρησιμοποιεῖται σὲ περιοχὴ, ὅπου ἀκόμη καὶ σήμερον εἶναι ζωντανὴ ἡ ἀρομουνικὴ γλῶσσα.

## 4.2. ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΠΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

### 4.2.1. ΜΕ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

#### 4.2.1.1. Ἐκ οὐσιαστικῶν

##### 4.2.1.1.1. Περιεκτικὰ μὲ τὶς κατάλ.:

- *ειὸ* (< -εῖον): *Γαν(ν)αδ(ε)ιὸ*.
- (*αρ*)*ιά*: *Καμινιά*, *Μεσαριά*, *Μολιβαδιά*.

##### 4.2.1.1.2. «Κτητικὰ» μὲ τὴν κατάλ.:

- ίτης*: *Βαγενίτι*, *Γρεβενίτι* (? < *γρεβενό*).

##### 4.2.1.1.3. Ἐκ ὑποκοριστικῶν:

###### α. Ἐκ οὐσιαστικῶν μὲ τὴν κατάλ.:

- άκι*: *Κομματάκια*.

###### β. Ἐκ τοπν. μὲ τὶς κατάλ.:

- άκι*: *Δελβινάκι*, *Τοσκεσάκι*.
- (*ὀ*)*πούλος*/-(*ο*)*πούλα*: *Γρανιτσοπούλα*, *Μπεξντιονόπουλο*, *Νεοχωρόπουλο*, *Σουλόπουλο*, *Τσιφλικόπουλο*.

##### 4.2.1.1.4. Μὲ τὴ βοήθεια ἄλλων κατάλ.:

- άδα*: *Κουτρολάδες*.
- ιά* (μεταρρηματ. οὐσ.): *Ρουσιιά*.



#### 4.2.1.2. Ἀπὸ ἐπίθετα μὲ τὶς καταλ.:

-**(ι)ανός, -(ι)ανή, -(ι)ανό:** Σεριζιανά.  
-**ός, -ή, -ό:** Ρουμανό(ς).

#### 4.2.1.3. Ἀπὸ ἔθνικὰ μὲ τὶς καταλ.:

-**ίτης:** Καλαρίτες (? < τοπν. Καλάρι).  
-**ιώτης / -ιώτισσα:** Λογγιώτισσα.

#### 4.2.1.4. Ἀπὸ προσωνύμια:

##### 4.2.1.4.1. Τοπν. ἀπὸ προσωπ. μὲ ἀνθρωπων./τοπικὲς<sup>1</sup> καταλήξεις:

-**άδες:** Βαριάδες, Βατατάδες, Δριμάδες (? < Δρίμης/-ας), Κλαζιάδες (? < Κλαδιάς), Κουτρουλάδες (? < Κουτρούλης /-ας), Νεγάδες, Νεγράδες, Φραγκάδες, Χιονιάδες, Χουλιαράδες.

-**αίκα:** Βασαίικα.

-**αῖοι:** Μουζακαῖοι, Ραφταναῖοι.

-**οβο<sup>2</sup>:** Ἀρμάτοβο, Καπέσοβο, Κεράσοβο (3x), Κρυφοβός (? < Κρυφός), Μέτσοβο, Τσεπέλοβο.

##### 4.2.1.4.2. Τοπν. ἀπὸ πατρωνυμικὰ μὲ τὶς καταλ.:

-**άκης:** Μαζαράκι (? < Μάζαρης / Μαζάρης), Σταυράκι.

-**ίτσης:** Καρδαμίτσια, Κωστίτσι, Μιχαλίτσι.

-**όπουλος:** Μαυρόπουλο.

##### 4.2.1.4.3. Τοπν. ἀπὸ ἀνδρωνυμικὰ:

Γαβρισιοί, Δραμεσιοί, Κακουσιοί, Κουκλιοί, Κωντινοί, Μελιγκοί, Μουγκλιοί, Μουρκιοί, Μπαουσιοί.

##### 4.2.1.4.4. Τοπν. ἀπὸ προσωπ. πού προέρχονται:

α. ἀπὸ ἔθνικὰ μὲ τὶς καταλ.:

-**άνος:** Γεωργάνοι.

-**ίτης:** Γρεβενίτι (? < Γρεβενίτης).

1. Οἱ καταλήξεις αὐτῆς τῆς ὁμάδας σὲ τοπωνυμικὴ χρῆση, δηλώνουν τὸν τόπο πού ἀνήκει ἢ τὸν τόπο στὸν ὅποιο εἶναι ἐγκατεστημένα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας ἢ ὁμάδας ἀνθρώπων πού ἀναφέρεται στὸ θέμα.

2. Ἡ κατάλ. -οβο εἶναι δάνεια στὴν ἑλλ. καὶ προέρχεται ἀπὸ τὴ σλαβ. ἐπιθετ. κατάλ. -ονο ἢ ὅποια στὶς σλαβ. τοπωνυμικὲς παραγωγὲς ἀπὸ προσωπ. ἀποκτᾶ κτητικὴ σημασία. Μὲ αὐτὴ τὴ σημασία (κτητικὴ) συναντιέται ἡ κατάλ. ὡς δάνεια στὴν ἑλληνικῆ.



β. από επαγγελματικά με τις καταλ.:

-**άρης**: Γερακάρι, Φλαμπουράρι.

-**άς**: Κατσικά.

-**άτορας**: Λαγάτορας.

γ. από μεγέθυνση με την κατάλ.

-**αράς**: Μποτζαράς.

Όπως μπορεί κανείς να διαπιστώσει από την παράθεση των οίκωνυμίων που σχηματίζονται με τη βοήθεια έλλ. καταλήξεων, θα διαπιστώσει ότι το μεγαλύτερο μέρος τους σχηματίζεται από προσωπ. (συνολικά 43 οίκωνύμια), ενώ μόνο 20 σχηματίζονται από ουσ., επίθ. ή έθνικά με τη βοήθεια διάφορων καταλήξεων.

Άς σημειώσουμε ιδιαίτερα τις συχνότερες άνθρωπων. καταλ. που επανέρχονται τις περισσότερες φορές στο σχηματισμό των οίκωνυμίων:

-**άδες**: Ή κατάλ. -άδες, κατ' αρχήν πληθυντική κατάλ. προσηγ. και προσωπ. με διάφορες καταλ. (-άς, -' -ας, -ής, -' -ης κλπ.), από δηλωτική των μελών μιᾶς οικογένειας, κατέληξε, σε τοπωνυμική χρήση, να δηλώνει τον τόπο όπου τα μέλη της οικογένειας αυτής ήταν εγκατεστημένα. Με την κατάλ. αυτή σχηματίζονται 10 οίκωνύμια στο Νομό Ίωαννίνων.

-**οβο**: Ή σλαβ. κατάλ. -ονο/-ονα κατὰ βάσιν επιθετική, έλαβε, σε παράγωγα από προσωπ., επιθετ. -κτητ. σημασία. Με αυτή τη σημασία χρησιμοποιήθηκε ως δάνεια κατάλ. στην περιοχή του Νομού Ίωαννίνων (και όχι μόνο) και σχημάτισε: α) κυριών. τοπν. από προσωπ. ελληνικής αρχής και β) ανδρων. με το θηλ. τύπο -οβα (< σλαβ. -ονα) από προσωπ. επίσης ελληνικής αρχής. Ή κατάλ. αυτή σε τοπωνυμική χρήση, όπως και ή κατάλ. -άδες, δηλώνει τον τόπο όπου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα. Με αυτή τη δάνεια επιθετ.-κτητ. κατάλ. σχηματίζονται 9 οίκωνύμια.

—Σημαντικός είναι επίσης και ο αριθμός των οίκωνυμίων (10 οίκων.) που σχηματίζονται με βάση ανδρωνυμικά σε -οῦ από αρσ. προσωπ. όχι μόνο ελληνικής αλλά και ξένης ετυμολογικής αρχής. Από τέτοια ανδρων. σε -οῦ προέκυψαν οίκωνύμια σε πληθυντικό τύπο -οί, των οποίων ή αρχή βρίσκεται στην κατὰ γενική εμπρόθετη έκφορα του ανδρωνυμικού, έκφορα ή όποια, λόγω του βορείου φωνηεντισμού, θε-



ωρήθηκε αιτιατική πληθυντικού στο ἄρσ. γένος ἀπ' ὅπου ἡ ὀνομαστική πληθυντικοῦ τῶν οἰκωνυμίων:

π.χ.: ἐπών. *Μελιγκός* → ἀνδρῶν. *Μελιγκοῦ* → [sts milingús] = α) στής *Μελιγκοῦς* (τό χωράφι κλπ.) β) στούς *Μελιγκοῦς* → οἱ *Μελιγκοί*,

ἐπών. *Κακούσης* → ἀνδρῶν. *Κακουσιοῦ* → [sts kak(u)śús] = α) στής *Κακ(ου)σιοῦς* β) στούς *Κακ(ου)σιούς* → οἱ *Κακ(ου)σιοί* κλπ.

Ἐὰς σημειώσουμε ἐδῶ πῶς σέ μιὰ πατριαρχική κοινωνία, ὅπως ἡ ἑλληνική, ξενίζει ἡ ἐμφάνιση οἰκωνυμίων ἀπό ἀνδρωνυμικά (10 οἰκονύμια, δηλ. τὸ 1/4 περίπου τῶν ἑλλ. προελεύσεως κυριώνυμων οἰκωνυμίων), ἀπό ὀνόματα δηλ. γυναικῶν, γιὰ τὴν ὀνοματοδοσία τῶν οἰκισμῶν. Χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πῶς ἔχουμε μιὰ ἔνδειξη ἀλλαγῆς τῆς κοινωνικῆς δομῆς, ὑποδηλώνει ὥστόσο πῶς ἀπὸ ἄρκετὰ παλαιὰ ἢ μετανάστευση, λόγω τοῦ ἀγόνου τῆς περιοχῆς, ὀδήγησε τὸν ἀνδρικό πληθυσμὸ στὴν ξενιτιά. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι φυσικὸ νὰ ἐπιλέγονται τὰ ἀνδρωνυμικά γιὰ τὴν ὀνομασία τῶν οἰκισμῶν, ἀφοῦ οἱ γυναῖκες ἀπέμεναν στὴν περιοχὴ ὡς στηρίγματα τῶν οἰκογενειῶν.

#### 4.2.2. ΜΕ ΣΛΑΒΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

##### 4.2.2.1. Ἀπὸ οὐσιαστικά

###### 4.2.2.1.1. Οὐσιαστικά ἀπὸ οὐσιαστικά μὲ τὶς καταλ.:

- ača (μεγεθ.): *Μπουράτσα* (? < bogъ).
- ačъ: *Λεσκάτσι*.
- albъ: *Πλάβαλη*.
- ina (τοπική): *Ἐλεσνα, Μοκοβίνα, Μοσπίνα*.
- isko: *Βιτσικό* (? < bob-isko).
- išče: *Κρετσούνιστα* (? < gričun).

###### 4.2.2.1.2. Οὐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα μὲ τὶς καταλ.:

- akъ: *Σιράκο*.
- ĕn-ikъ: *Ντρεστενίκο*.
- in-ъnъ: *Μακρίνο*.
- jъ-akъ: *Τεριάχι* (? < tuγъ).
- jъ-ica: *Κόνιτσα* (? < \*kopjъ).



-ον-ica: Άραχοβίτσα, Κοσοβίτσα, Λιγοψά, Σαντοβίτσα, Χρυσοβίτσα.

-ον-ьсь: Λιασκοβέτσι.

-ькь: Βερνίκο.

-ьпъ-ica: Λεσινίτσα.

-ьпъ-ikъ: Βεντερίκος, Σενίκο.

4.2.2.1.3. Ουσιαστικά από κτητικά επίθ. (< προσωπ.) με τις καταλ.:

-ον-ica: Δραγοψά.

-ον-ьсь: Δραγοβέτσι.

4.2.2.1.4. Ύποκοριστικά με τις καταλ.:

-ica: Βίτσα, Γορίτσα (? < goga), Ζαγόριτσα, Καρίτσα, Κόνιτσα, (? < копъ), Όστανίτσα.

-ikъ: Γαρδίκι.

-ьсь: Βασταβέτσι, Ζαβράτσι, Ζαραβούτσι, Κοτόρτσι, Λοζέτσι, Σέλτση, Στριγκανέτσι.

-ькь/-ька: Πιροβίτσα.

4.2.2.1.5. Περιεκτικά με την κατάλ.:

-išta: Βάλτιστα, Βελτσίστα (? < vľkъ), Βράνιστα (? < vnaпa), Γοβριτσά, Δερβεντίστα (? < dervent), Ζελίστα, Ζέλιστα, Κουρτίνιστα, Κρετσούνιστα (? < kьrĉun(a)), Λεβίκιστα, Μπρι(γι)άνιστα, Ραψίστα (2x), Σιούτιστα (? < šutъ), Τσαρκοβίστα, Τσερκοβίστα.

4.2.2.1.6. Με άλλες καταλήξεις:

-огъ: Βαλτσόρα (? < blato), Βράβορη, Μπουχόρι, Νίστορα.

4.2.2.2. Άπό επίθετα

4.2.2.2.1. Επίθετα από ουσιαστικά με τις καταλ.:

-анъ: Βίσανη, Σκλίβανη.

-ονο: Βρίστοβο, Γκρίμποβο, Ζέλοβα, Κρυφοβός (? < κρινъ), Ριάχοβο, Σανοβό, Στολοβό, Τέροβο, Τούρνοβο.

-ynja: Παϊτ(δ)ουνιά.

-ьпъ/-ьпа: Βρουσίνα, Δέλινο, Ζαραβίνα, Λάζινα, Λούτζινο, Σιστρούνι, Στρούνι, Φράστανα, Φραστανά.

-ьskъ: Κάντσικο, Κόνιτσα, Λούψικο, Μπογοντσικό, Ντέντσικο.



4.2.2.2.2. Κτητικά επίθετα από ουσιαστικά με την κατάλ.:

-jъ/-ja: Κόπρα, Μπεστιά, Πεστά, Πλέσια, τὰ / ή.

4.2.2.2.3. Έπίθετα από επίθετα με την κατάλ.:

-atъ: Κλαζιάδες (? < klada)

4.2.2.2.4. Έπίθετα από προσωπ. με την κατάλ.:

-ikъ: Μποζανίκο

4.2.2.3. Από προσωπώνυμα με τις καταλ.:

-eša: Μπουρλέσα (? < \*Borolēsъ).

-išt- (< \*-itj-): Άρδομίστα, Βελτσίστα (? < Vьlko), Βουδίβιστα, Βράνιστα (? < Vran), Γιάνιστα, Γοργιάνιστα, Ζόριστα, Λιτονιάβιστα, Μόλιστα (? < Molo/-e), Μουσιοτίστα, Στρατίνιστα.

-janъ (< -ěпъ): Ζόριανη.

-jъ: Δραγομή, Ραδοβίζι.

-ono: Λιβιάχοβο, Μιλίχοβο, Ντομπρίνοβο, Ραδοτόβι.

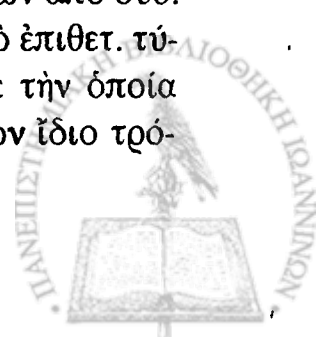
4.2.2.4. Από έθνικά και ούσ. δηλωτικά οικογενειών, φύλων κλπ. με τις καταλ.:

-arъ: Δραγάρι, Μπρα(ν)τουβάρι, Πεκλάρι.

-jane: Βούρμπιανη, Γκρίμπιανη, Γλίζιανη, Γράσδανη, Γρατσανά, Δερβίζιανα, Δολιανά, Δόλιανη, Δουβίζδανα, Ζαγόριανη, Καστάνιανη (2x), Κοβίλιανη, Κορίτιανη, Κοσόλιανη, Κοστάνιανη, Κουτσούφλιανη, Λεσιανά, Λοζιανά, Μπεζάνι, Μπλίζγιανη, Πιρσόγιανη, Πογδόριανη, Σέλτσιανα, Σερβιανά, Σταρίτσανη, Στράτσιανη, Τσέργιανη, Τσερίτσανα.

Τὰ σλαβικῆς ἀρχῆς οἰκωνύμια, διαστέλλονται με βάση τις ἀρχικῆς λέξεις, ἀπ' ὅπου προέρχονται, σὲ 4 κατηγορίες: α) ὅσα προέρχονται ἀπὸ οὐσιαστικά, β) ὅσα προέρχονται ἀπὸ ἐπίθετα, γ) ὅσα προέρχονται ἀπὸ προσωπ. καὶ δ) ὅσα προέρχονται ἀπὸ ἔθνικά.

Ἐπὶ τὴν α' κατηγορία (οἰκωνύμια ἀπὸ οὐσ. - 60 οἰκωνύμια) ἀξίζει νὰ σημειώσουμε τὴν περίπτωση σχηματισμοῦ τῶν οἰκωνυμίων ἀπὸ οὐσ. πού προέρχονται ἀπὸ ἐπιθετικούς τύπους, καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ ἐπιθετ. τύπους σὲ -ον με τὴν προσθήκη τῆς κατάλ. -ica (-ον-ica) με τὴν ὁποία οὐσιαστικοποιοῦνται ἐπιθετ. τύποι (5 οἰκωνύμια). Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο





πο (οὐσιαστικοποίηση ἐπιθετ. τύπων) μὲ τὴ βοήθεια διάφορων καταλ. σχηματίζονται 19 οἰκωνύμια.

Πολὺ συχνὴ ἐπίσης στὸ σχηματισμὸ οἰκωνυμίων ἀπὸ οὐσ. εἶναι ὄσα σχηματίζονται μὲ τὴν περιεκτικὴ κατάλ. *-išta*, μὲ τὴν ὁποία σχηματίζονται 16 οἰκωνύμια.

Στὴ β' κατηγορία, τῶν οἰκωνυμίων ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ ἐπιθετ. τύπους (συνολικὰ 32 οἰκωνύμια), συχνότερες ἐπιθετ. καταλ. εἶναι ἡ *-ονο* καὶ ἡ *-ль, -па* (ἀπὸ 9 οἰκωνύμια ἢ καθεμιά) μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὁποίων σχηματίζονται ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά.

Στὴν γ' κατηγορία, τῶν οἰκωνυμίων δηλ. ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ προσωπ. (20 οἰκωνύμια), συχνότερη εἶναι ἡ πατρων. κατάλ. *-išt-* (11 οἰκων.) καὶ ἡ ἐπιθετ.- κτητ. *-ονο* (4 οἰκωνύμια).

Τέλος ἀπὸ τὰ 32 οἰκωνύμια τῆς δ' κατηγορίας ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ ἔθνικὰ τὰ περισσότερα σχηματίζονται μὲ τὴν κατάλ. *-jape* (29 οἰκωνύμια). Πρόκειται γιὰ τὴ συχνότερα ἀπαντῶμενη κατάλ. στὸ σχηματισμὸ τῶν οἰκωνυμίων.

#### 4.2.3. ΜΕ ΑΡΟΜΟΥΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

##### 4.2.3.1. Ἀπὸ οὐσιαστικά

###### 4.2.3.1.1. Περιεκτικὰ μὲ τὶς καταλ.:

*-ǎrie*: Τσερβάρι.

*-et*: Βραδέτο.

*-iș*: Ἀρμπορέσι, Θεριακίσι (? < *tiriacă*).

*-ișta*: Ἀρίνιστα, Σιούτιστα (? < *șut*).

###### 4.2.3.1.2. Ὑποκοριστικὰ μὲ τὶς καταλ.:

*-el*: Σοποτσέλι.

*-șor*: Βαλτσόρα (? < *baltă*).

###### 4.2.3.2. Ἀπὸ ἐπίθετα μὲ τὴν κατάλ.:

*-oasa*: Μπαϊάσα.

###### 4.2.3.3. Ἀπὸ προσωπ. (ἀνδρῶν.) μὲ τὴν κατάλ.:

*-easa*: Μανολιάσα.

###### 4.2.3.4. Ἀπὸ ἔθνικὰ μὲ τὴν κατάλ.

*-it*: Καλαρίτες (? < τοπν. *Călar + -it*)



#### 4.2.4. ΜΕ ΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

##### 4.2.4.1. Ἀπὸ οὐσιαστικά

##### 4.2.4.1.1. Περιεκτικά με τις καταλ.:

-*ësi*: Βάρβεσι (? < *bravë*), Κράψη, Τόσκεσι.

-*ëza*: Λάλιζα.

-*ishta*: Ἀρτσίστα, Βαδίστρα, Βάνιστα, Γότιστα, Δερβεντίστα (? < *dervent*), Λαψίστα, Λοχάνιστα, Μόλιστα (? < *mollë*).

##### 4.2.4.1.2. Ὑποκοριστικά με τὴν κατάλ.:

-*ëza*: Πρέβεζα.

##### 4.2.4.2. Ἀπὸ ἐπίθετα με τὴν κατάλ.:

-*sor*: Μόσιορη.

##### 4.2.4.3. Ἀπὸ προσωπ. (< ἔθνικὰ) με τις καταλ.:

-*ak*: Μαζαράκι.

-*ishta*: Ρεπετίστα.

##### 4.2.4.4. Ἀπὸ ἔθνικὰ καὶ οὐσ. δηλωτικὰ οἰκογενειῶν, φύλων κλπ. με τις καταλ.:

-*anj*: Λάβδανη.

-*at*: Δεμάτι, Κολονιάτι, Πλικάτι, Ποντικάτι, Ρουμπάτες.

#### 4.2.5. ΜΕ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ:

##### 4.2.5.1. Ἀπὸ προσωπ. (< ἐπαγγελματικὸ) με τὴν κατάλ.:

-*li*: Καβάσιλα (? < *kavas*).

### 4.3. ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΤΑ ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ

Σὲ σχέση με τὴν περίφραση καὶ τὴ σύνθεση στὸ σχηματισμὸ τῶν οἰκωνυμίων ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε τὰ ἀκόλουθα:

α) Περιφραστικά καὶ σύνθετα οἰκωνύμια ποὺ ἀνάγονται στὴν ἑλλ. γλώσσα διατηροῦν τὴν περίφραση ἢ τὴ σύνθεση τῶν προσηγ. καὶ στοὺς τοπωνυμικοὺς τύπους.



β) Σὲ περίπτωση ὁμως σύνθετων ἢ περιφραστικῶν οἰκωνυμίων ποὺ ἀνάγονται σὲ ξένες γλῶσσες, δὲν μπορούμε πάντοτε νὰ χαράξουμε μιὰ αὐστηρὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ μεταξὺ σύνθετων καὶ περιφραστικῶν οἰκωνυμίων. Καὶ τοῦτο γιατί τὰ οἰκωνύμια, ποὺ ἀνάγονται σὲ περιφράσεις προσηγ. στὶς ξένες γλῶσσες, ἐμφανίζονται ὡς σύνθετα στὰ σημερινὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων: π.χ. τὰ ἄλβ. προελεύσεως οἰκωνύμια: *Βαρλάμι*: < *vaɾɫ*, -i + προσωπ. *Λιάμης*, *Μπαρκμάδι*: < *bark*, -u + *madh(i)* κλπ. Ἰδιαίτερα αὐτὴ ἡ «σύνθεση» συναντιέται σὲ σλαβ. ἀρχῆς οἰκων. μὲ α' μέρος μιὰ πρόθεση/πρόθημα: π.χ. *vo-*: *Βασταβέτσι*, *za-*: *Ζαβράτσι*, *Ζάβροχο*, *Ζαγόριτσα*, *Ζάλογγο* κλπ.

Αὐτὸ συμβαίνει γιατί τὰ δύο μέρη τῆς ἀρχικῆς περιφράσεως δὲν γίνονταν αἰσθητὰ ὡς ξεχωριστὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τοὺς ἑλληνόφωνους ποὺ χρησιμοποίησαν τὰ οἰκωνύμια. Γι' αὐτὸ «συντίθενται» καὶ συναποτελοῦν μιὰ λέξη, ἀφοῦ οἱ χρῆστες τους δὲν εἶχαν συνείδηση καὶ τοῦ σημασιολογικοῦ τους περιεχομένου.

Ἐξαίρεση ἀπὸ αὐτὴ τὴ «σύνθεση» ἀποτελοῦν τὰ ἄλβ. ἀρχῆς οἰκων. Ἰλιζότ *Τσιφλίκι* καὶ *Σούλι Ντίνου* γιατί τὸ ἓνα μέρος τῶν περιφραστικῶν αὐτῶν οἰκωνυμίων (ἢ λ. *τσιφλίκι* καὶ τὸ προσωπ. *Ντίνος*) εἶναι γιὰ τοὺς ἑλληνόφωνους χρῆστες γνωστὰ καὶ οἰκεῖα ὡς αὐτόνομα λεξιλογικὰ στοιχεῖα.

γ) Στὰ περιφραστικά καὶ τὰ σύνθετα οἰκωνύμια ἑλληνικῆς ἀρχῆς ὡς β' μέρος τῆς περιφράσεως ἢ ὡς β' συνθετικὸ χρησιμοποιεῖται συνήθως λ. ποὺ ἔχει τὴ σημασία «τόπος ἐγκατάστασης, χωριό»: Ἰλποχώρι (2x), *Βλαχάτανο*, *Γαΐδουροχώρι*, Ἰλευθεροχώρι, *Καλοχώρι*, *Νέα Κατούνα*, *Νεοχώρι*, *Νεοχωρόπουλο*, *Παλιοσέλι*, *Παλιοχώρι* (2x): 12 οἰκωνύμια, καθὼς καὶ λέξεις οἱ ὁποῖες ὡς προσηγ. ἀποτελοῦν γεωγραφικοὺς ὄρους ἢ δηλώνουν εἶδη τοῦ φυσικοῦ κόσμου: *Κακόλακκος*, *Κοκκινόχωμα*, *Κουρουνοράχη*, *Κρουνέρι*, *Μαυροβούνι*, *Μαυρονόρος*, *Μελισσόπετρα*, *Μεσοβούνι* (8 οἰκωνύμια).

Ἡ παράθεση τῶν περιφραστικῶν καὶ σύνθετων οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων ποὺ ἀκολουθεῖ, γίνεται μὲ βάση τὴν ἐμφάνιση τῶν οἰκωνυμίων καὶ ὄχι τὴν ἀρχικὴ μορφή τῶν λέξεων στὶς ὁποῖες ἀνάγονται:

#### Περιφραστικά:

- Ἰλληνικά: Ἰγιος Μηνάς, Νέα Κατούνα.
- Ἰλβανικά: Ἰλιζότ-Τσιφλίκι, Σούλι-Ντίνου.



**Σύνθετα:**

— Ἑλληνικά: *Αλποχώρι (2x), Βλαχάτανο, Γαϊδουροχώρι, Ἐλευθεροχώρι, Κακόλακκος, Καλοχώρι, Κοκκινόχωμα, Κοντοβράκι, Κουρουνοράχη, Κρουνέρι, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Μελισσόπετρα, Μεσοβούνι, Μονοδέντρι, Νεοκαισάρεια, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Παλιοσέλι, Παλιοχώρι (2x).*

• με τὴν πρόθ. *παρα-* : *Παρακάλαμος.*

— Σλαβικά: *Τσαραπλανά.*

• με τὶς προθ.: *bezъ-* : *Μπεξντούνι.*

*do-* : *Δοβλά.*

*o-* : *Ὅστανίτσα.*

*rodъ-* : *Πογδορά.*

*rgě-* : *Πράδαλα.*

*pro-* : *Πράμαντα, Προσβάλα, Προσγόλι.*

*vo-* : *Βασταβέτσι, Βιτσικό.*

*za-* : *Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζαγόριτσα, Ζάλογγο, Ζαραβίνα.*

— Ἀρομουνικά: *Λεπάδι.*

— Ἀλβανικά: *Βαρλάμι, Βαρμπόμπα, Γκρισμπάνι, Διμοκόρι, Διπαλίτσα, Δομολεσιά, Δριμάδες (?), Μπαρκμάδι, Μπλεθούκι, Μποτσιφάρι, Μπουρλέσα.*

• με τὸ μόριο *pa-* : *Πάπιγκο.*

— Τουρκικά: *Κουσμερά.*

Θεωρούμενα ἀπὸ τὴν ἄποψη τῶν μορφολογικῶν στοιχείων τοὺς τὰ σύνθετα / περιφραστικά οἰκωνύμια παρουσιάζουν τοὺς ἑξῆς τύπους:

1. **Ἐπίθ. + οὐσ.:** *Ἐλευθεροχώρι, Κακόλακκος, Καλοχώρι, Κοκκινόχωμα, Κοντοβράκι, Κρουνέρι, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Μεσοβούνι, Μονοδέντρι, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Παλιοσέλι, Παλιοχώρι (2x).*

2. **Οὐσ. + ἐπίθ.:** *Δριμάδες, Μπαρκμάδι.*



- 3α. **Οὐσ. + οὐσ.** (τὸ α' οὐσ. ὡς προσδιορισμὸς τοῦ β'): Ἄλποχώρι (2x), Βλαχάτανο, Γαϊδουροχώρι, Κουρουνοράχη, Μελισσόπετρα / Τσαραπλανά / Γκρισμπάνι / Κουσμερά.
- 3β. **Οὐσ. + οὐσ.** (τὸ β' οὐσ. ὡς προσδιορισμὸς τοῦ α'): Δομολεσιά, Μπλεθούκι, Μπουρλέσα (?).
4. **Οὐσ. + προσωπ.:** Βαρλάμι, Βαρμπόμπα, Σούλι Ντίνου.
5. **Προσωπ. + οὐσ.:** Ἄλιζὸτ Τσιφλίκι, Μποτσιφάρι.
6. **Ἐπίθ. + τοπν.:** Νέα Κατούνα, Νεοκαισάρεια.
7. **Ἐπίθ. + προσωπ.:** Ἅγιος Μηνάς.
8. **Πρόθεση/πρόθημα + προσηγ.:** Παρακάλαμος / Βασταβέτσι, Δοβλά, Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζαγόριτσα, Ζάλογγο, Ζαράβινα, Μπεξντούνι, Ὀστανίτσα, Πογδορά, Πράδαλα, Πράματα, Προσβάλα, Προσγόλι / Λεπάδι / Πάπιγκο.
9. **Ἀριθμητικὸ + οὐσ.:** Διμοκόρι, Διπαλίτσα.



## 5. ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ γίνεται προσπάθεια νὰ ἀποδοθοῦν τὰ οἰκωνύμια τῆς περιοχῆς μας, μὲ βάση τὰ γλωσσικὰ δεδομένα ποὺ παρουσιάζουν, σὲ λαοὺς ἢ φύλα ποὺ κατὰ καιροὺς μὲ ἐπιδρομές, ἐγκαταστάσεις, μὲ πολιτιστικὴ ἢ οἰκονομικὴ ἐπίδραση κλπ., συντέλεσαν στὴ δημιουργία τους. Γι' αὐτὴν ὁμῶς τὴν ἐθνολογικὴ ταξινόμηση πρέπει νὰ τεθοῦν ὀρισμένες ἀρχές μὲ βάση τίς ὁποῖες θὰ γίνεῖ ἡ ἐθνολογικὴ κατανομὴ τῶν οἰκωνυμίων.

Ὡς ἑλληνικὲς ὀνοματοθεσίες θεωροῦνται τὰ οἰκωνύμια τὰ ὁποῖα ἀνάγονται:

1. Σὲ ἑλλ. προσηγ. (τῆς κοινῆς ΝΕ ἢ τῶν Ἑπειρωτ. ἰδιωμάτων), γνήσια ἢ δάνεια: π.χ. Ἀνατολή, Ἀνήλιο, Ἀσφάκα κλπ. / Δερβένι (< δερβένι, τὸ < τουρκ. *dervent*), Λίπα (< λίπα, ἢ < σλαβ. *lipa*) κλπ.

2. Σὲ ἑλλ. παραγωγές ἀπὸ ἑλλ. προσηγ. (γνήσια ἢ δάνεια) μὲ τὴ βοήθεια ἑλλ. παραγωγικῶν καταλήξεων: π.χ. Βαγενίτι, Γερακάρι κλπ.

3. Σὲ ἑλλ. ἀρχῆς προσωπ. + ἑλλ. κατάλ. (γνήσια ἢ δάνεια), ὅπως π.χ.: Κεράσοβο, Κωστίτσι, Μέτσοβο κλπ.

4. Σὲ ξένης ἀρχῆς προσωπ. + ἑλλ. κατάλ. (γνήσια ἢ δάνεια), ὅπως π.χ.: Μουζακαῖοι, Μπαουσιοί κλπ. Ἐδῶ πρέπει νὰ διευκρινισθεῖ πῶς τὸ ξένης ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς προσωπ. δὲν πρέπει νὰ ἀνάγεται στὴν ἴδια γλώσσα ἀπ' ὅπου καὶ ἡ δάνεια κατάλ. τῆς ἑλληνικῆς. Ἔτσι π.χ. τὸ οἰκωνύμιο *Μιλίχοβο* ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ σλαβ. προσωπ. *Milich* καὶ τὴ σλαβ. ἐπιθετ.-κτητικὴ κατάλ. -ονο (ἀπὸ τὴν ὁποῖα καὶ ἡ δάνεια κατάλ. -οβο τῆς ἑλληνικῆς) δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἑλλ. ὀνοματοθεσία, ἀλλὰ σλαβικὴ. Ἀντίθετα τὸ οἰκωνύμιο Ἀρμάτοβο ποὺ σχηματίζεται ἀπὸ τὸ λατινικῆς ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς προσωπ. Ἀρμάτος (< λατ. *armatus*) + τὴν ἑλλ. δάνεια κατάλ. -οβο (καὶ ὄχι τὴ σλαβ. -ονο) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἑλλ. ὀνοματοθεσία, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρξε παράλληλος δανεισμός τῆς σλαβ. κατάλ. -ονο καὶ στὴ λατινικῆ.

5. Σὲ τοπν. (ἑλλ. ἢ ξένης ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς) + ἑλλ. (γνήσια ἢ δάνεια) κατάλ., ὅπως π.χ. Γρανιτσοπούλα, Νεοχωρόπουλο, Τοσχεσάκι κλπ. Καὶ ἐδῶ ἰσχύει ὁ περιορισμός τῆς προηγούμενης περίπτωσης, δηλ. ἂν τὸ τοπν. εἶναι ξένης ἑτυμολογικῆς ἀρχῆς, τὸ οἰκωνύμιο ποὺ σχι-



ματίζεται με δάνεια κατάλ. τῆς ἑλλ., ἢ κατάλ. αὐτὴ νὰ μὴν ἀνάγεται ἐτυμολογικὰ στὴν ἴδια γλῶσσα στὴν ὁποία ἀνάγεται τὸ ἀρχικὸ τοπωνύμιο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς παραπάνω περιπτώσεις, πρέπει νὰ δοθοῦν ὀρισμένες διευκρινίσεις γιὰ τὴν κατάταξη τῶν περιφραστικῶν καὶ τῶν σύνθετων οἰκωνυμίων:

6. Τὰ περιφραστικὰ καὶ τὰ σύνθετα οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ, ἐφόσον παρουσιάζουν περίφραση ἢ σύνθεση τῶν ὁποίων καὶ τὰ δύο μέρη τῆς περίφρασης ἢ τῆς σύνθεσης ἀνάγονται σὲ προσηγ. (γνήσια ἢ δάνεια) ποὺ ἀνήκουν στὴν ἴδια γλῶσσα, θεωροῦνται ὀνοματοθεσίες τῶν φορέων αὐτῶν τῶν γλωσσῶν. Ἔτσι π.χ. τὰ τοπν. Ἄλποχώρι (< ἄλουπού + χωριό), Παλιοσέλι (< παλαιός + σελιό, τὸ [< σλαβ. *selo*]) πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἑλλ. ὀνοματοθεσίες. Ἐπίσης τὸ τοπν. Πράδαλα (< σλαβ. *prě* + σλαβ. οὐσ. *děľ*) πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σλαβ. ὀνοματοθεσία κλπ.

7. Μερικὰ περιφραστικὰ οἰκωνύμια ποὺ ἔχουν ὡς α' μέρος περίφρασης σύνθετο τοπν. (ἀπὸ σύνθετο προσηγ.) καὶ ὡς β' μέρος, ὡς προσδιοριστικὸ, προσωπ. ἢ τοπν., ὅπως π.χ. Ἄλποχώρι Μπότσαρη / Ἄλποχώρι Δωδώνης, Παλιοχώρι Μπότσαρη / Παλιοχώρι Σιράκου κλπ. θεωροῦνται ὡς ἑλληνόθετα, μολονότι τὰ προσδιοριστικὰ (τὰ β' μέρος τῆς περίφρασης) ἀνάγονται ἐτυμολογικὰ σὲ ξένες γλῶσσες.

Ὡς ξένες ὀνοματοθεσίες θεωροῦνται τὰ οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ ξένα προσηγ. ἢ προσωπ. μετὰ τὴ βοήθεια ἢ χωρὶς τὴ βοήθεια ξένων καταλήξεων, δηλ. μετὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀνάγονται σὲ ξένες

1. Μετὰ τὶς παραπάνω μεθοδολογικὲς ἀρχές, συμμορφώνονται κατ' ἀνάγκην καὶ τὰ κυριώνυμα οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ προσωπ. χωρὶς τὴ βοήθεια καταλήξεων, ἀφοῦ ἡ ξένη ἐτυμολογικὴ προέλευση τοῦ προσωπ. δὲν προϋποθέτει κατ' ἀνάγκην καὶ τὴν ἐθνολογικὴ καταγωγή τοῦ φορέα του. Ἡ συμμόρφωση αὐτῆς τῆς κατηγορίας τῶν οἰκωνυμίων στὶς παραπάνω ἀρχές γίνεται μετὰ τὸ σκεπτικὸ ὅτι τὸ ξένο προσωπ. μετὰ τὸ ὁποῖο ὀνόμασε κάποιος τὸν ἑαυτό του ἢ ὀνομάστηκε ἀπὸ ἄλλους, ἀρχικὰ τουλάχιστον, εἶχε ἕνα σαφὲς σημασιολογικὸ περιεχόμενο. Καὶ αὐτὸ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ παρὰ μόνο ἀπὸ φορέα τῆς γλῶσσας στὴν ὁποία ἀνήκει ἐτυμολογικὰ τὸ προσωπωνύμιο. Ἔτσι π.χ. τὰ οἰκωνύμια *Ράικο*, τὸ καὶ *Βάρδα*, ἢ ποὺ ἀνάγονται στὸ σλαβ. ἀρχῆς προσωπ. *Rajko* καὶ στὸ ἄλβ. ἀρχῆς *Βάρδας*: < ἄλβ. ἐπίθ. *bardhë* (*i, e*) δὲν ὑποδηλώνουν καὶ τὴ σλαβ. ἢ ἄλβ. ἀντίστοιχα ἐθνολογικὴ καταγωγή τῶν φορέων τους, ἀπὸ τὰ προσωπ. τῶν ὁποίων δημιουργήθηκαν τὰ οἰκωνύμια. Ὅπωςδήποτε ὁμοίως ἀρχικὰ ὀνόμασε κάποιος τὸν ἑαυτό του ἢ ὀνομάστηκε ἀπὸ ἄλλους ὡς *Ράικος* ἢ *Βάρδας* ἀπὸ φορέα τῆς σλαβ. ἢ τῆς ἄλβ. ἀντίστοιχα, ὁ ὁποῖος κατανοοῦσε τὴ σημασία τῶν λ. μετὰ τὶς ὁποῖες χαρακτηρίζε τὸν *Ράικο* καὶ τὸν *Βάρδα*.



γλώσσες, με βάση τις ιδιομορφίες και τα χαρακτηριστικά των οποίων δημιουργήθηκαν τα οίκωνύμια.

Με την ευκαιρία του τοπν. *Μπάφρα* το οποίο χαρακτηρίζεται ως «τουρκόθετο» πρέπει να σημειώσουμε τα ακόλουθα: Είναι σαφές πώς ο χαρακτηρισμός του παραπάνω οίκωνυμίου είναι συμβατικός αφού είναι γνωστό πώς το οίκωνύμιο δημιουργήθηκε σχετικά πρόσφατα και κάτω από γνωστές ιστορικές συνθήκες, καθώς μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 οι πρόσφυγες της μικρασιατικής Μπάφρας που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή μετέφεραν και το όνομα της παλιάς τους πατρίδας στο νέο τόπο εγκατάστασης. Ός εκ τούτου το πράγματι «τουρκόθετο» οίκωνύμιο ήταν το τοπν. της Μ. Ασίας.

Ωστόσο ο ίδιος τρόπος σχηματισμού των οίκωνυμίων του Νομού (μεταφορά οίκωνυμίων με τη μετακίνηση ομάδων ανθρώπων) μπορεί να ισχύει και για άλλα οίκωνύμια του Νομού Ιωαννίνων. Η δημιουργία όμως με αυτόν τον τρόπο μερικῶν οίκωνυμίων δεν μπορεί να πιστοποιηθεί, αφού αυτές οι ονοματοθεσίες ανάγονται σε παλαιότερες εποχές για τις οποίες η ιστορία σιωπᾶ και οι σχετικές παραδόσεις που επιζούν, πρέπει να λαμβάνονται υπ' ὄψιν με ἐπιφύλαξη. Μόνο μερικές ἐνδείξεις υπάρχουν γι' αυτόν τον τρόπο ονοματοθεσίας, ὅπως κοινοὶ πολιοῦχοι, κοινές γιορτές και πανηγύρια, ὅμοια οἰκογενειακά ὀνόματα κλπ., και φυσικά ἴδιο ἢ παραπλήσιο οίκωνύμιο.

Με ὅσα ἀναφέρθηκαν παραπάνω νομίζω πώς εἶναι σαφές ὅτι ἡ ἐτυμολογική προέλευση τῶν οίκωνυμίων δὲν συμφωνεῖ πάντα με τὴν ἐθνολογική κατανομή και τὴν ἀπόδοσή τους στὸν τάδε ἢ τό δεῖνα λαὸ ἢ φύλο.

Με βάση τις μεθοδολογικές ἀρχές και τις σχετικές ἐπιφυλάξεις που διατυπώθηκαν, τὰ οίκωνύμια του Νομού Ιωαννίνων κατατάσσονται με βάση τους ονοματοθέτες τους σε ἑλληνόθετα, σλαβόθετα κλπ. με τὴ σειρά τῆς ἐμφάνισης τῶν λαῶν στὸ προσκῆνιο τῆς Ἑπειρωτικῆς ἱστορίας (βλ. και χάρτες ἀριθμ. 4, 5, 6, 7, 8).

Ἐπειδὴ ὡστόσο σε πολλὰ οίκωνύμια ὑπάρχει ἄλλοτε σε μεγαλύτερο και ἄλλοτε σε μικρότερο βαθμὸ ἢ πιθανότητα ἐτυμολογικῆς ἀναγωγῆς τους σε περισσότερες τῆς μιᾶς γλώσσες στὴν ἐθνολογική κατάταξη ὑπάρχει ἢ ἐνδειξη (?) γιὰ νὰ δηλωθεῖ αὐτὴ ἢ δυνατότητα διπλῆς ἐτυμολόγησης και τῆς διπλῆς ἀναγωγῆς σε ονοματοθέτες διαφόρων λαῶν ἢ φύλων. Στους σχετικούς χάρτες αὐτὴ ἢ διπλὴ ἀναγωγή δηλώνεται με διαφορετικὸ χρωματισμό.





### 5.1. Έλληνόθετα

Άγιος Μηνάς, Άλποχώρι (Δωδώνης), Άλποχώρι Μπότσαρη, Άνατολή, Άνήλιο, Άρμάτοβο, Άσφάκα, Βαγενίτι, Βαριάδες, Βασαίικα, Βατατάδες, Βλαχάτανο, Βοβούσα, Βοστίνα, Βουλιάστα, Βροντισμένη, Γαβραιοί, Γαΐδουροχώρι, Γαν(ν)αδ(ε)ιό, Γερακάρι, Γεωργάνοι, Γορίτσα (?), Γουλάς, Γραμμένο, Γρανίτσα, Γρανιτσοπούλα, Γρεβενίτι, Δελβινάκι, Δερβένη, Δραμεσιοί, Δριμάδες (?), Έλευθεροχώρι, Ζίτσα, Ίερομνήμη, Καβαλάρι, Καβάσιλα (?), Κακόλακκος, Κακουσιοί (?), Καλοχώρι, Καμινιά, Καπέσοβο, Καρδαμίτσια, Νέα Κατούνα, Κατσικά, Κεράσοβο (3x), Κλαζιάδες (?), Κοκκινόχωμα, Κομματάκια, Κοντοβράκι, Κορδολόια, Κουκλιοί, Κουκούλι, Κουρουνοράχη, Κουτρουλάδα /-ες, Κουτσολιό, Κρυονέρι, Κρυφοβός (?), Κωντινοί, Κωστίτσι, Λαγάτορας, Λιάπη, Λίθινο, Λίπα, Λογγιώτισσα, Μαζαράκι (?), Μανα(σ)σή, Ματσούκι, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Μαυρόπουλο, Μελιγκοί, Μελίσσι, Μελισσόπετρα, Μεσαριά, Μεσοβούνι, Μέτσοβο, Μιχαλίτσι, Μολιβαδιά, Μονοδέντρι, Μουγκλιοί, Μουζακαίοι, Μούλες (?), Μουρκοί, Μπαουσιοί, Μπάρτζι, Μπεζντουνόπουλο, Μποτζαράς, Νεγάδες, Νεγράδες, Νεοκαισάρεια, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Πάδες, Παλιοσέλι, Παλιοχώρι (Μπότσαρη), Παλιοχώρι (Σιράκου), Παρακάλαμος, Πάτερο, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πέτρα, Πρωτόπαπα, Ραφταναίοι, Ριζό, Ρομανός(ς), Ρουσιά, Σεριζιανά, Σκαμνέλι, Σουλόπουλο, Σταυράκι, Τζόρα, Τοσκεσάκι, Τσεπέλοβο, Τσιφλικόπουλο, Φιτόκο, Φλαμπουράρι, Φορτώσι, Φούρκα (?), Φραγκάδες, Χιονιάδες, Χουλιαράδες, Χρυσόδουλη.

### 5.2. Σλαβόθετα

Άραχοβίτσα, Άρδομίστα, Άρδοση, Βάλτιστα, Βαλτσόρα (?), Βασταβέτσι, Βελτσίστα, Βεντερίκος, Βερνίκο, Βίσανη, Βίτσα, Βιτσικό, Βομπλό, Βουδίβιστα, Βούρμπιανη, Βουτονόσι, Βράβορη, Βράνιστα, Βρίστοβο, Βροδό, Βρουσίνα, Γαρδίκι, Γιάνιστα, Γκολεμή, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Γλίζιανη, Γοβριτσά, Γοργιάνιστα, Γορίτσα (?), Γράσδανη, Γρατσανά, Δέλινο, Δερβεντίστα (?), Δερβίζιανα, Δοβλά, Δολιανά, Δόλιανη, Δολό, Δουβίζδανα, Δραγάρι, Δραγοβέτσι, Δραγομή, Δραγοψά, Ξελεσα, Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζαγόριτσα, Ζάλογγο, Ζαράβινα, Ζαραβούτσι, Ζελίστα, Ζέλιστα, Ζέλοβα, Ζόριανη, Ζόριστα, Ίσβορος, Καλοτά, Κάντσικο, Καρίτσα, Καστάνιανη, Κλαζιάδες (?), Κοβίλιανη, Κόνιτσα, Κόνιτσα, Κοπάνη, Κόπρα, Κορίτιανη, Κοσοβίτσα,



Κοσόλιανη, Κοστανιανη, Κοτόρτσι, Κουρτίνιστα, Κουτσούφλιανη, Κρετσούνιστα, Κρυφοβός (?), Λάξινα, Λεβίκιστα, Λεσιανά, Λεσινίτσα, Λεσκάτσι, Λιασκοβέτσι, Λιβιάχοβο, Λιγοψά, Λιτονιάβιστα, Λοζέτσι, Λοζιανά, Λούτζινο, Λούψικο, Μακρίνο, Μέβγεζδα, Μιλίχοβο, Μοκοβίνα, Μόλιστα (?), Μοσπίνα, Μουσιοτίτσα, Μπεζάνι, Μπεζντούνι, Μπέροκο, Μπεστιά, Μπλίζγιανη, Μπογοντσικό, Μποζανίκο, Μπουράτσα (?), Μπουρλέσα (?), Μπουχόρι, Μπράγια (?), Μπραντουβάρι, Μπριάζα (?), Μπρι(γι)άνιστα, Νίστορα, Ντέντσικο, Ντοβρά, Ντομπρίνοβο, Ντόμπρο, Ντρεστενίκο, Όστανίτσα, Παϊτ(δ)ουνιά, Πεκλάρι, Πεστά, Πετσάλη /-ι, Πιροβίτσα, Πιρσόγιανη, Πλάβαλη, Πλέσια ή/τά, Πογδορά, Πογδόριανη, Πολιτσα, Πράδαλα, Πράμαντα, Προσβάλα, Προσγόλι, Ραβένια (3x), Ραδοβίζι, Ραδοτόβι, Ράικο, Ραψίστα (2x), Ριάχοβο, Σανοβό, Σαντοβίτσα, Σέλτση, Σέλτσιανη, Σενίκο, Σερβιανά, Σιούτιστα (?), Σιράκο, Σιστρούνι, Σκλίβανη, Σκλούπος (?), Σουδενά (2x), Σταρίτσανη, Στολοβό, Στρατίνιστα, Στράτσιανη, Στριγκανέτσι, Στρούνι, Τεριάχι, Τέροβο, Τούρνοβο, Τσαραπανά, Τσαρκοβίστα, Τσερκοβίστα, Τσέργιανη, Τσερίτσανη, Τσερνέσι, Φράστανα, Φραστανά, Χρυσοβίτσα, Ψίνα.

### 5.3. Άρομουνόθετα

Άρίνιστα, Άρμπορέσι, Βαλτσόρα (?), Βραδέτο, Θεριακίσι (?), Καλαρίτες, Κιάρε, Λεπάδι, Μανολιάσα, Μέρου, Μετζιτιές, Μίντσου, Μπαϊάσα, Μπριάζα (?), Σοποτσέλι, Τσερβάρι, Φούγκα (?).

### 5.4. Άλβανόθετα

Άλιζότ Τσιφλίκι, Άρτσιστα, Βαδίστρα, Βάνιστα, Βάξια, Βάρβηση, Βάρδα, Βαρλάμι, Βαρμπόμπα, Γκουβέρι, Γκούρα, Γκρισμπάνι, Γότιστα, Δεμάτι, Δερβεντίστα (?), Διμοκόρι, Διπαλίτσα, Δομολεσιά, Δριμάδες (?), Ζέρμα, Θεριακίσι (?), Κακουσιοί (?), Καλέντζι, Κολονιάτι, Κουκλέσι, Κούρεντα, Κούτσι, Κράψη, Λάβδανη, Λάιστα, Λάλιζα, Λαχανόκαστρο, Λαψίστα, Λιγκιάδες, Λιόκο, Λοχάνιστα, Μαζαράκι (?), Μάξι (2x), Μάξια, Μέγκουλη, Μόλιστα (?), Μόσιορη, Μούλες (?), Μπάγια, Μπαρκμάδι, Μπλεθούκι, Μποτσιφάρι, Μπούλτση, Μπουράτσα (?), Μπουρλέσα (?), Μπουρ(ν)τάρι, Μπράγια (?), Ντίσπερη, Πάπιγκο, Περάτη, Πλικάτι, Ποντικάτι, Πρέβεζα, Ρεπετίστα, Ρουμπάτες, Σιούτιστα (?), Σκλούπος (?), Σούλι-Ντίνου, Τζοντίλα (2x), Τόσκεσι, Χίνκα.

### 5.5. Τουρκόθετα

Καβάσιλα (?), Κουσμερά, Μπάφρα.



## 6. ΕΙΔΟΛΟΓΙΚΗ-ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ

Ἡ εἰδολογικὴ-σημασιολογικὴ κατάταξη τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων γίνεται μὲ βάση τὸ εἶδος ἢ τὴ σημασιολογικὴ φόρτιση τῶν ἀρχικῶν λέξεων ποὺ συντέλεσαν στὴ δημιουργία τους. Ὡς ἐκ τούτου ἡ κατάταξη αὐτὴ δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν ποὺ παρουσιάζει ὁ τόπος ποὺ ὀνομάζεται μὲ τὸ σχετικὸ τοπωνύμιον. Ἔτσι π.χ. τὰ τοπν. Γκούρα, Ἰσβορος, Κρουονέρι κλπ. κατατάσσονται στὰ ὑδρωνύμια, μολονότι, πιθανῶς, ἀναφέρονται σὲ περιοχάς, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν ἴχνος νεροῦ κοκ. Μὲ βάση τὰ παραπάνω, τὰ οἰκωνύμια κατατάσσονται στὶς ἀκόλουθες κατηγορίες μὲ βάση τὶς ἀρχικὰς λέξεις οἱ ὁποῖες δηλώνουν:

1. Ἐκκλησίες, εἰκονίσματα, ὀνόματα ἀγίων κλπ. (ἀγιωνύμια).
2. Προσωπωνύμια: βαφτ., ἐπών., παρων. κλπ. (κυριωνύμια).
3. Γεωγραφικοὺς ὄρους, ἐδαφολογικὴ διαμόρφωση, σύσταση τοῦ ἐδάφους, ὑλικά τοῦ φυσικοῦ κόσμου κλπ. (ἐδαφωνύμια).
4. Ζῶα (ζωωνύμια).
5. Φυτὰ, καρποὺς (φυτωνύμια).
6. Ὑπαρξη νεροῦ (ὑδρωνύμια).
7. Καιρικὰ φαινόμενα, κλιματολογικὲς συνθῆκες.
8. Ἐγκαταστάσεις ἢ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου (χωριό, κάστρο, μύλος, γέφυρα κλπ.) ἢ γεωργικὲς καὶ κτηνοτροφικὲς δραστηριότητες (στάνη, ἀγρός, ἐκχέρσωση κλπ.). Τὰ οἰκωνύμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ προσηγ. μὲ τὶς παραπάνω σημασίες θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ χαρακτηρίσουμε ὡς κατεξοχὴν «ἱστορικά».
9. Ἐννοιες ποὺ μένουν ἔξω ἀπὸ τὶς παραπάνω σημασιολογικὲς κατηγορίες (διάφορα).

Πρόβλημα δημιουργεῖ ἡ κατάταξη ὀρισμένων περιφραστικῶν ἢ σύνθετων οἰκωνυμίων, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε κατατάσσονται μὲ βάση τὴ σημασία τοῦ προσδιοριζομένου μέρους τῆς σύνθεσης ἢ τῆς περιφράσεως: π.χ. Παλιοχώρι, Νεοχώρι κλπ. (ποὺ ταξινομοῦνται στὴν κατηγορία 8: ἐγκαταστάσεις κλπ.) καὶ ἄλλοτε μὲ βάση τὴ σημασία τοῦ προσηγ. ποὺ προσδιορίζει τὸ α' ἢ τὸ β' μέρος τῆς σύνθεσης ἢ τῆς περιφράσεως: π.χ.



Ἄλποχώρι, Κουρουνοράχη κλπ. (στήν κατηγορία 5: ζωώνυμα), Μπλεθούκι (στήν ἴδια κατηγορία).

Πρόβλημα δημιουργεῖ ἐπίσης ἡ κατάταξη τῶν οἰκωνυμίων πού προέρχονται ἀπό ἐθνικά, τὰ περισσότερα τῶν ὁποίων σχηματίζονται μέ τή σλαβ. κατάλ. *-jape*. Τά τοπν. αὐτά, μολονότι σχηματίζονται ἀπό ἐθνικά, ὡστόσο ἀνάγονται σέ τοπν., τὰ ὁποία ἀνάγονται σέ κάποιο προσηγ., φορέα συγκεκριμένης σημασίας. Ἔτσι π.χ. τὸ τοπν. *Βούρμπιανη* ἀνάγεται ἄμεσα σὸ ἐθνικὸ *\*Vьrbjape* «ὁ κάτοικος ἑνὸς τόπου μέ τὸ ὄνομα *Vьrba*», τοπν. τὸ ὁποῖο σχηματίζεται ἀπὸ τὸ οὖσ. *vьrba* «ἰτιά». Τὸ ἐρώτημα εἶναι ἂν πρέπει τὸ τοπν. *Βούρμπιανη* νὰ καταταγεῖ σέ ξεχωριστὴ κατηγορία τοπν. πού προέρχονται ἀπὸ ἐθνικά ἢ στὰ φυτωνύμια. Μολονότι ἡ γένεση τοῦ τοπν. ἀνάγεται ἁμεσότερα σὸ ἐθνικὸ, ἐν τούτοις πιστεύω πῶς ἡ θέση τοῦ ἀπὸ ἐθνικὸ προερχόμενου τοπν. εἶναι στή σημασιολογικὴ κατηγορία τοῦ προσηγορικῦ ἀπὸ τὸ ὁποῖο σχηματίζεται τὸ τοπν., δηλ. σὸ προκείμενο στήν κατηγορία τῶν φυτωνυμίων, ἀφοῦ τὰ ἐθνικά εἶναι μιὰ γραμματικὴ καὶ ὄχι σημασιολογικὴ κατηγορία. Τὸ ἴδιο θὰ μπορούσε ἐν μέρει νὰ ὑποστηριχθεῖ καὶ γιὰ τὰ κυριώνυμα τοπωνύμια. Ἐπειδὴ ὡστόσο τὰ προσωπ. τίς περισσότερες φορές προέρχονται κατευθεῖαν ἀπὸ ἄλλα προσωπ. ἢ προσηγ. πού δηλώνουν ψυχικά, σωματικά κλπ. χαρακτηριστικά τῶν φορέων τους, γι' αὐτὸ διαστέλλονται σέ ξεχωριστὴ κατηγορία κυριωνυμίων.

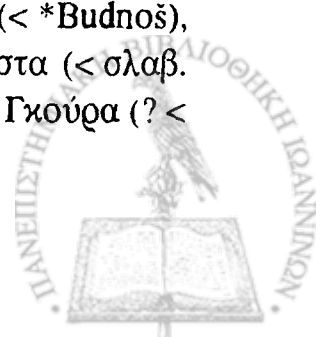
Σύμφωνα λοιπὸν μέ τὰ παραπάνω, τὸ τοπν. *Βούρμπιανη* κατατάσσεται στὰ φυτωνύμια, τὸ *Κοσόλιανη*, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κατάταξή του στὰ κυριωνύμια, εἶναι δυνατό νὰ καταγεῖ στὰ ἔδαφονύμια (< *kosa* «λωρίδα γῆς») ἢ στὰ ζωωνύμια (< *kosъ* «κότσυφας») κοκ.

### 1. Ἄγιωνύμια

Ἄγιος Μηνάς, Φιτόκο.

### 2. Κυριωνύμια

Ἄλιζότ Τσιφλίκι, Ἄρδομιστα (< σλαβ. *\*Ordomъ*), Ἄρδοση (< σλοβ. *Radoša*), Ἄρμάτοβο (< Ἄρμᾶτος + -οβο [< -ονο]), Βάρβηση (? < Μπράβας [< *bravě*] + *-ěsě*), Βάρδα (? < Βάρδας < *bardhë*), Βαριάδες, Βαρλάμι, Βαρμπόμπα, Βασαίικα, Βατατάδες, Βελτσίστα (? < *Vьlko/Vьlco*), Βουδίβιστα (< σλαβ. *Buda*), Βουτονόσι (< *\*Budnosъ*), Βράνιστα (? < σλαβ. *Vran*), Γαβρισιοί, Γερακάρι, Γιάνιστα (< σλαβ. *Jan*), Γκολεμή (< *\*Γκολεμής* < σλαβ. *golěmъ*), Γκουβέρι, Γκούρα (? <



Γκούρας < άλβ. *gurrë*), Γλίζιανη (?), Γοργιάνιστα (< σλαβ. *Gorjan*), Γραμμένο, Γρεβενίτι (?), Δεμάτι, Δραγάρι, Δραγοβέτσι (< σλαβ. *Drag*), Δραγομή (< σλαβ. \**Dragomjъ*), Δραγοψά (< σλαβ. *Drago*), Δραμεσιοί, Δριμάδες (?), Ζόριανη (< σλαβ. *Zorjanъ*), Ζόριστα (< σλαβ. *Zorj*), Θεριακίσι (?), Ίερομνήμη, Καβαλάρι, Καβάσιλα, Κακουσιοί, Καλαρίτες<sup>1</sup>, Καλέντζι, Καπέσοβο, Καρδαμίτσια, Κατσικά, Κεράσοβο (3x), Κλαζιάδες (?), Κολονιάτι (?), Κοντοβράκι, Κορδολία, Κοσόλιανη (? < σλαβ. \**Kosolъ*), Κουκλέσι, Κουκλιοί, Κουτρουλάδες (?), Κουτσολιό, Κρυφοβός (?), Κωντινοί, Κωστίτσι, Λάβδανη (< άλβ. *Lavda + -anj*), Λαγάτορας, Λιάπη, Λιβιάχοβο (< σλαβ. *Liběchъ*), Λιόκο, Λιτονιαβίστα (< σλαβ. *Litogněv*), Λοχάνιστα (? < άλβ. \**Llohanj*), Μαζαράκι, Μανα(σ)σή, Μανολιάσα, Ματσούκι (?), Μαυρόπουλο, Μέγκουλη (?), Μελιγκοί, Μετζιτιές, Μέτσοβο (< Μέτζος/Μέτσος + -οβο), Μιλίχοβο (< σλαβ. *Milich*), Μιχαλίτσι, Μίντζου (? < [Θυ]mitsiu), Μόλιστα (? < σλαβ. *Molo/Mole*), Μουγκλιοί, Μουζακαϊοι, Μουρκιοί, Μουσιοτίτσα (< σλαβ. \**Muš-ota*), Μπαουσιοί, Μπαρκμάδι (?), Μπάρτζι, Μπέροκο (? < σλαβ. *Berko*), Μπλίζγιανη (?), Μποζανίκο (< σλαβ. *Božan*), Μποτζαράς, Μποτσιφάρι, Μπούλτση, Μπουράτσα (?), Μπουρλέσα, Μπουρ(ν)τάρι, Μπράγια (? < σλαβ. *Braja*), Μπραντουβάρι (?), Νεγάδες, Νεγράδες, Ντόμπρο (?), Πάτερο, Περάτη, Πετσάλη, ή /-ι, τό, Ποντικάτι, Πρωτόπαπα, Ραδοβίτσι (< σλαβ. *Radonidъ*), Ραδοτόβι (< σλαβ. *Radota*), Ράικο (< σλαβ. *Rajko*), Ραφταναϊοι, Ρεπετίτσα, Ρουμπάτες, Σαντοβίτσα (?), Σερβιανά (?), Σκαμνέλι, Σούλι-Ντίνου, Στρατίνιστα (< σλαβ. *Stratъnъ*), Στράτσιανη (? < *Strěz[o]*), Τεριάχι (? < *Turijak*), Τζόρα (?), Τοσκεσάκι, Τόσκεσι, Τσεπέλοβο, Τσερνέσι, Φλαμπουράρι, Φορτώσι, Φραγκάδες, Χιονιάδες, Χουλιαράδες, Χρυσόδουλη.

### 3. Έδαφονύμια

Άνατολή, Άνήλιο, Άρίνιστα (?), Βάρδα (?), Βερνίκο (< *vrapъ*), Βίσανη, Βίτσα, Βιτσικό (?), Βρουσίνα, Γοβριτσά, Γορίτσα (?), Γρεβενίτι (?), Δελβινάκι, Δέλινο, Δερβένι, Δερβεντίτσα, Διπαλίτσα, Δοβλά, Δολιανά, Δόλιανη, Δολό, Ζαβράτσι, Ζάβροχο, Ζαγόριανη, Ζέρμα (?),

1. Τò τοπν. όρθότερα σ' αυτήν την κατηγορία, άφοϋ άνάγεται σέ έθνικό *Καλαρίτης/Călarit* άπό τοπν. *Καλάρι/Călar*, τó όποιο προέρχεται άπό τó προσωπ. *Καλάρης/Calar* < άρομ. *călar* «ό καβαλάρης».



Κακόλακκος, Κάντσικο (?), Καρίτσα (?), Κιάρε, Κοκκινόχωμα, Κόνιτσα (?), Κορίτιανη, Κοσόλιανη (?), Κουκούλι, Κουρτίνιστα, Κουτρουλάδες (?), Κούτσι, Κράψη, Κρετσούνιστα (?), Κρυφοβός (?), Λαψίστα, Λεβίκιστα, Λεπάδι, Λίθινο, Λούτζινο, Μαυροβούνι, Μαυρονόρος, Μεσοβούνι, Μπαρκμάδι (?), Μπάφρα, Μπεζντούνι, Μπεζντουνόπουλο, Μπέγκο (?), Μπεστιά, Μπλίζγιανη, Μπογοντσικό, Μπράγια (?), Νίστορα, Ντίσπερη, Πάδες, Παΐδουνιά, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πέτρα, Πεστά, Πιρσόγιανη, Πλέσια, τὰ/ή, Πογδορά, Πογδόριανη, Πράδαλα, Πρέβεζα, Προσγόλι, Ραβένια (3x), Ριζό, Ρουψιά, Σενίκο (?), Σιράκο, Σιστρούνι, Σκλουῦπος (?), Στολοβό, Στρούνι, Φούρκα, Χίνκα.

#### 4. Ζωωνύμια

Ἄλποχώρι (2x), Βελτσίστα (?), Βράβορη (?), Βράνιστα (?), Γαΐδουροχώρι, Ζαραβούτσι, Ζέλοβα, Κάντσικο (?), Κοβίλιανη, Κόνιτσα (?), Κόνιτσα, Κοσοβίτσα, Κοσόλιανη, Κουρουνοράχη, Κουτσούφλιανη, Μέβγεσδα, Μελίσσι, Μελισσόπετρα, Μίντζου (?), Μοῦλες (?) Μπλεθούκι, Μπρι(γι)άνιστα, Ραψίστα (2x), Σιούτιστα, Τεριάχι (?), Τσερβάρι.

#### 5. Φυτωνύμια

Ἄραχοβίτσα, Ἄρίνιστα (?), Ἄρμπορέσι, Ἄρτσιστα, Ἄσφακα, Βαδίστρα, Βιτσικό (?), Βούρμπιανη, Βράβορη (?), Βραδέτο, Βράνιστα (?), Βρίστοβο, Γαν(ν)αδ(ε)ιό, Γκρίμπιανη, Γκρίμποβο, Γορίτσα (?), Γρανίτσα, Γρανιτσοπούλα, Δομολεσιά, Δουβίζδανα, Δριμάδες (?), Ἐλεσνα, Ζάλογγο, Ζελίστα, Ζέλιστα, Θεριακίσι (?), Καστάνιανη (2x), Κλαζιάδες (?), Κόπρα, Κοστάνιανη, Λάλιζα, Λεσιανά, Λεσινίτσα), Λεσκάτσι, Λιασκοβέτσι, Λιγοψά, Λίπα, Λογγιώτισσα, Λοζέτσι, Λοζιανά, Λούψικο, Μέρου, Μηλιά, Μοκοβίνα, Μολιβαδιά, Μόλιστα (?), Μονοδέντρι, Μπουράτσα (?), Μπριάζα, Ντόμπρο (?), Ντρεστενίκο, Παρακάλαμος, Πιροβίτσα, Ριάχοβο, Ρουμανό, Σανοβό, Σενίκο (?), Σκλίβανη, Σουλόπουλο, Τέροβο, Τούρνοβο, Τσαραπλανά, Τσέργιανη, Τσερίτσανα, Φράστανα, Φραστανά, Χρυσοβίτσα, Ψίνα.

#### 6. Ὑδρωνύμια

Βάλιτσα, Βαλτσόρα, Βάνιστα, Βασταβέτσι, Βομπλό, Βουλιάστα,



Βροδό, Γκούρα (?), Ζαραβίνα, Ίσβορος, Κούρεντα, Κρουονέρι, Μακρίνο, Μπάγια, Μπαϊάσα, Μπραντουβάρι (?), Πλάβαλη, Πράμαντα, Προσβάλα, Σοποτσέλι.

7. *Καιρικά φαινόμενα-κλίμα*

Βεντερίκος, Βροντισμένη, Λοχάνιστα (?), Μέγκουλη (?), Σουδενά.

8. *Έγκαταστάσεις-Κτίσματα-Γεωργική/κτηνοτροφική ζωή*

Βάξια, Βάρβηση (?), Βλαχάτανο, Γαρδίκι, Γκριμπάνι, Γλίζιανη, Γουλάς, Γράσδανη, Γρατσανά, Δερβίζιανα, Διμοκόρι, Έλευθεροχώρι, Ζέρμα (?), Καμινιά, Καρίτσα (?), Κολονιάτι (?), Κομματάκια, Κουσμερά, Κρετσούνιστα (?), Λάζινα, Λάιστα, Λαχανόκαστρο, Λιγκιάδες, Μάξι (2x), Μάζια, Ματσούκι (?), Μεσαριά, Μόσιορη, Μοσπίνα, Μοϋλες (?), Μπεζάνι, Νέα Κατούνα, Νεοχώρι, Νεοχωρόπουλο, Ντέντσικο, Όστανίτσα, Παλιοσέλι, Παλιοχώρι (2x), Πάπιγκο, Πεκλάρι, Σαντοβίτσα (?), Σέλτση, Σέλτσιανα, Σερβιανά, Σεριζιανά, Σκλουῦπος (?), Σταρίτσιανη, Στράτσανη, Στριγκανέτσι, Τζοντίλα (2x), Τζόρα (?), Τσαρκοβίστα, Τσερκοβίστα, Τσιφλικόπουλο.

9. *Διάφορα*

Βαγενίτι, Βοστίνα, Γότιστα, Ζίτσα, Καλοχώρι, Κοτόρτσι.



## 7. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

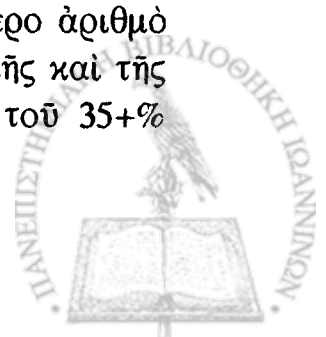
Με βάση την έτυμολόγηση των οίκωνυμιών και τις αρχές που διατυπώθηκαν στα κεφάλαια 5 («Έθνολογική κατανομή των οίκωνυμιών») και 6 («Εϊδολογική-σημασιολογική κατάταξη των οίκωνυμιών») καταρτίστηκε ο πίνακας 1 (βλ. στή σ. 355) στον οποίο διαπιστώνεται τὸ μέγεθος τῆς συμβολῆς τῶν λαῶν ἢ φύλων, πού συντέλεσαν στή δημιουργία τῶν οίκωνυμιῶν τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, σέ συνάρτηση μέ τίς διάφορες σημασιολογικές ομάδες των προσηγορικῶν στά ὅποια ἀνάγονται τὰ οίκωνύμια.

Ὁ συνολικός ἀριθμός τῶν οίκωνυμιῶν πού περιλαμβάνει ὁ πίνακας 1 εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οίκωνυμικῶν λημμάτων πού ἐξετάζονται στήν ἐργασία, ἀριθμός ὁ ὁποῖος παρουσιάζεται αὐξημένος ἐξαιτίας τῆς πιθανότητας διαφορετικῶν ἐτυμολογήσεων ἑνὸς οίκωνυμίου. Αὐτὸ εἶναι δυνατό νά ὀδηγήσει ἀφενὸς σέ προσηγορικά διαφορετικῆς σημασιολογικῆς ομάδας, ἀφετέρου σέ ὀνοματοθέτες διαφορετικῆς ἐθνικότητας.

Σύμφωνα μέ τήν παραπάνω κατάταξη σέ σύνολο 408 οίκωνυμιῶν ἐμφανίζονται ὡς ἑλληνόθετα 124 οίκωνύμια (ποσοστὸ 30,39%), ὡς σλαβόθετα 189 οίκωνύμια (ποσ. 46,32%), ὡς ἀρομουνόθετα 18 οίκωνύμια (ποσ. 4,41%) καὶ ὡς ἀλβανόθετα 74 οίκωνύμια (ποσ. 18,14%).

Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ σύγκριση τῶν παραπάνω ἀριθμῶν καὶ ποσοστῶν μέ τοὺς ἀντίστοιχους ἀριθμούς καὶ ποσοστά:

α) τῶν οίκωνυμιῶν τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, ὅπου, σέ σύνολο 42 οίκωνυμιῶν, 17 εἶναι ἑλληνόθετα (ποσ. 40+%), 15 σλαβόθετα (ποσ. 35,7+%), 3 ἀρομουνόθετα (ποσ. 7,15%) καὶ 7 ἀλβανόθετα (ποσ. 16,65%). Συγκρίνοντας τίς ἐθνολογικές κατανομές (βλ. πίνακα 2) παρατηροῦμε ὅτι τὰ ἀλβανόθετα βρίσκονται στά ἴδια περίπου ποσοστά. Αὐξημένα παρουσιάζονται τὰ ἀρομουνόθετα οίκωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου. Ἡ αὐξηση αὐτὴ εἶναι ἀναμενόμενη καὶ φυσιολογικὴ ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονός ὅτι στήν περιοχή Ζαγορίου ἡ ἀρομουνική γλώσσα εἶναι μιὰ ζωντανὴ γλώσσα σέ ἀναλογικὰ μεγαλύτερο ἀριθμὸ κοινοτήτων. Ἡ διαφορὰ ἐγκείται στά ποσοστά τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς σλαβικῆς ὀνοματοθεσίας: ἀντὶ τοῦ 40% (ἑλληνόθετα) καὶ τοῦ 35+%





(σλαβόθετα) τῶν οἰκωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου τὰ ἀντίστοιχα ποσοστά γιὰ τὸ Νομὸ Ἰωαννίνων σχεδὸν ἀντιστρέφονται: 30% (ἐλληνόθετα) καὶ 46% (σλαβόθετα). Ἄν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψιν τὸ ἀνάγλυφο τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, μπορεῖ νὰ καταλήξει στὸ συμπέρασμα πὼς οἱ σλάβοι ὀνοματοθέτες προτιμοῦσαν τὰ περισσότερα ὄμαλά καὶ πεδινὰ μέρη παρὰ τὶς περιοχὲς μὲ μεγαλύτερα ὑψόμετρα καὶ ἀπότομες ἐδαφικὲς κλίσεις, ὅπως ἡ περιοχὴ τοῦ Ζαγορίου (τὸ ὑψόμετρο τοῦ Ζαγορίου κυμαίνεται ἀπὸ 500 μ. στὴν κοίτη τῶν ποταμῶν μέχρι τὰ 2497 μ. στὴν ψηλότερη κορυφὴ τοῦ βουνοῦ Γκαμήλα). Ἴσως αὐτὴ ἡ ἐπιλογή ὑποδηλώνει καὶ τὴν ἀντίστοιχη χρῆση γῆς χαρακτηρίζοντας τοὺς Σλάβους περισσότερο ὡς γεωργικὸ παρὰ ὡς κτηνοτροφικὸ λαό.

β) Ἐντυπωσιακότερη εἶναι ἡ διαφορὰ τῶν ποσοστῶν ἂν συγκρίνει κανεὶς τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων πρὸς τὰ μικροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου' (βλ. πίνακα 3). Ἔτσι στὰ ποσοστά γιὰ τὰ οἰκωνύμια τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων: 30,39% γιὰ τὰ ἐλληνόθετα, 46,32% γιὰ τὰ σλαβόθετα, 4,41% γιὰ τὰ ἀρομουνόθετα καὶ 18,14% γιὰ τὰ ἀλβανόθετα, ἀντιστοιχοῦν τὰ ἀκόλουθα ποσοστά μικροτοπωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου: 70 + % γιὰ τὰ ἐλληνόθετα, 8,4% γιὰ τὰ σλαβόθετα, 13 + % γιὰ τὰ ἀρομουνόθετα καὶ 5,20% γιὰ τὰ ἀλβανόθετα.

Ἐπειδὴ θεωρῶ ὅτι τὰ μικροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου ἀποτελοῦν ἓνα ἀσφαλὲς δείγμα καὶ γιὰ τὴν εἰκόνα τῶν μικροτοπωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων, μποροῦμε νὰ βασιστοῦμε σ' αὐτὰ γιὰ νὰ διατυπώσουμε ὀρισμένες σκέψεις που ἀπορρέουν ἀπὸ τὴ σύγκριση τῶν ποσοστῶν μικροτοπωνυμίων καὶ οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ Ἰωαννίνων:

1. Ἡ διαφορὰ πού διαπιστώνουμε στὰ ποσοστά τῶν ἐλληνόθετων καὶ σλαβόθετων μικροτοπωνυμίων ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τῶν οἰκωνυμίων ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ εὐλόγη. Τὸ ἀναμενόμενο θὰ ἦταν ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐλλήνων καὶ σλάβων ὀνοματοθετῶν νὰ ἀντιπροσωπεύεται μὲ τὸ ἴδιο ποσοστὸ ἢ μὲ ποσοστά πού παρουσιάζουν μικρὴ ἀπόκλιση τόσο στὴ δημιουργία τῶν μικροτοπωνυμίων ὅσο καὶ τῶν οἰκωνυμίων.

Ἐπομένως τὸ ἐρώτημα πού προκύπτει εἶναι: ποιὸ ποσοστὸ πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὡς περισσότερο ἀξιόπιστο γιὰ τὴ σλαβικὴ π.χ. συμμετοχὴ στὴ δημιουργία τῶν τοπωνυμίων; Τὸ ποσοστὸ τῶν σλαβόθετων μικροτοπωνυμίων ἢ τὸ ποσοστὸ τῶν σλαβόθετων οἰκωνυμίων;

1. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 745 κέξ.



Θεωρώ ότι τα περισσότερα οίκωνύμια της περιοχής ήταν αρχικά μικροτοπωνύμια, τα όποια αργότερα εξελίχθηκαν σε οίκωνύμια. Σύμφωνα με τον Φ. Μαλιγκούδη<sup>1</sup> ή κάθοδος των Σλάβων προς το νότο της Βαλκανικής ήταν αποτέλεσμα της δημογραφικής έκρηξης των σλαβικών λαών. Σκοπός αυτής της καθόδου ήταν η εξεύρεση νέων τόπων για καλλιέργεια. Η δημιουργία νέων καλλιεργήσιμων περιοχών γινόταν έκτακτα με την μέθοδο της «ἐκχέρσωσης διὰ πυρᾶς» δασωμένων ἐκτάσεων, οί όποίες ἐγκαταλείπονταν όταν ἔπαυαν νὰ ἔχουν ἀπόδοση. Αὐτός ο τρόπος καλλιέργειας «...καθορίζει καί τή μορφή τῶν ἐγκαταστάσεων τῶν καλλιεργητῶν: οί περιοχές όπου ἐπικρατεῖ ἡ ἐκχέρσωση διὰ πυρᾶς» εἶναι ἀραιοκατοικημένες (ὁ ἐκτατικός τρόπος καλλιέργειας δέν ἐπιτρέπει τή συγκέντρωση τῶν καλλιεργητῶν σέ μεγάλους οἰκισμούς). Οί συνθήκες τῆς οἰκονομίας αὐτῆς ὑπαγορεύουν ἐπίσης (ὅταν ὑπάρχει δημογραφική αὐξηση σέ μιὰ περιοχή) τή μετακίνηση ἑνὸς μέρους τοῦ πληθυσμοῦ (κατὰ πατριές ἢ φύλα) σέ μακρινότερες περιοχές, οί όποίες προσφέρονται γιά τήν «ἐκχέρσωση διὰ πυρᾶς» καί τήν καλλιέργεια»<sup>2</sup>.

Αὐτή τήν «ἐκχέρσωση διὰ πυρᾶς» μᾶς θυμίζουν τρία ἀπό τὰ οίκωνύμια τῆς περιοχῆς μας. Πρόκειται γιά τὰ οίκωνύμια *Δερβίζιανα*, *Καρίτσα* καί *Κρετσούνιστα* τὰ όποία πιθανῶς ἀνάγονται σέ σλαβ. ρήματα πού δηλώνουν τὸ κάψιμο δασωμένων ἐκτάσεων γιά τήν ἀπόδοσή τους στήν καλλιέργεια.

Σχετική εἶναι καί ἡ πληροφορία τοῦ Προκοπίου γιά τοὺς ἼΑντες καί τοὺς Σκλαβηνοὺς οί όποιοι κατοικοῦσαν «σέ ἄθλιες καλύβες τίς όποίες στήνουν σέ μεγάλη ἀπόσταση τῆ μιὰ ἀπὸ τήν ἄλλη καί ὁ καθένας τους ἀλλάζει συνήθως συχνὰ τὸν τόπο κατοικίας του... καί ἐπειδὴ κατοικοῦν χωριστὰ ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο εἶναι ἐγκατεστημένοι σποραδικὰ στή χώρα τους καί, γιά τὸ λόγο αὐτό, καταλαμβάνουν μιὰ περιοχή μέ μεγάλη ἔκταση»<sup>3</sup>.

ἼΑς σημειωθεῖ ὅτι καί οί ἄλβανοί ὀνοματοθέτες ἐμφανίζονται στήν ἼΗπειρο κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, δηλ. μέ εἰρηνική κάθοδο τίς περισσότερες φορές μετά ἀπὸ πρόσκληση τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας «εἰς τὰς ἀοικήτους περιοχάς» καί στίς «terrenis incultis» γιά τήν ἀναζωογόνηση τῆς γεωργίας καί τῆς οἰκονομίας τῆς περιοχῆς<sup>4</sup>.

1. Φ. Μαλιγκούδη, *Σλάβοι στή μεσαιωνική Ἑλλάδα*, Θεσσαλονίκη 1988, 13 κέξ.

2. Φ. Μαλιγκούδης, *δ.π.*, 27-28.

3. Φ. Μαλιγκούδης, *δ.π.*, 29.

4. Jochalas, *Einwanderung*, 105.



Κάτω από αυτές τις συνθήκες πρέπει να υποθέσουμε ότι η οικιστική διαμόρφωση της περιοχής αρχικά, κατά την εποχή της σλαβικής ονοματοθεσίας, δέν παρουσίαζε τη σημερινή μορφή των οικισμών. Η πορεία της εξέλιξης των εγκαταστάσεων των πατριαρχικών γεωργικών ή κτηνοτροφικών φύλων προς την κατεύθυνση των «αστικοποιημένων» χωριών θα ακολουθήσει.

Αφ' ότου όμως αυτά τα αρχικά μικροτοπωνύμια έγιναν οίκωνύμια, είναι φυσικό να έχουν εξελιχθεί σε γλωσσικά απολιθώματα και να διατηρούνται στο πέρασμα του χρόνου, αφού, ως ονόματα οικισμών πλέον, αποτέλεσαν κατά κάποιο τρόπο ονόματα «ιερά», ονόματα «ταμπού».

Αντίθετα τα μικροτοπωνύμια, τα όποια, σύμφωνα με όσα λέχθηκαν, αντιπροσωπεύονταν αρχικά με το ίδιο ποσοστό προς τα οίκωνύμια σλαβικής ή και αλβανικής συμμετοχής στην ονοματοθεσία της περιοχής, μειώθηκαν και υποχώρησαν σε μεγάλο ποσοστό λόγω της γλωσσικής αφομοίωσης των σλάβων ή των αλβανών ονοματοθετών από τους ελληνόφωνους της περιοχής. Η γλωσσική αυτή αφομοίωση είχε ως αποτέλεσμα την εγκατάλειψη και την αντικατάσταση μεγάλου μέρους των μικροτοπωνυμίων που χρησιμοποιούσαν στις καθημερινές συναναστροφές και ασχολίες οι ελληνόφωνοι πλέον κάτοικοι της περιοχής.

Επομένως από τα παραπάνω συμπεραίνει κανείς ότι το ποσοστό που αντιπροσωπεύει τη σλαβ. και την αλβ. ονοματοθεσία στα οίκωνύμια πρέπει να θεωρηθεί ως το πλέον αξιόπιστο ποσοστό κατά το χρόνο της ονοματοθεσίας.

Το αντίθετο απ' ό,τι συμβαίνει στο ποσοστό της σλαβ. και αλβ. ονοματοθεσίας μικροτοπωνυμίων και οίκωνυμίων (αύξημένο ποσοστό οίκωνυμίων) παρατηρείται στην περίπτωση των αρομούνικων ονοματοθεσιών, όπου στο ποσοστό 4,41% των οίκωνυμίων αντιστοιχεί ποσοστό 13 + % μικροτοπωνυμίων. Αυτό είναι φυσικό για μια περιοχή που κατοικείται από αρομουνόφωνους (δίγλωσσους πλέον αρομouno-ελληνόφωνους σήμερα), οι όποιοι διατήρησαν τα αρομούνικα μικροτοπωνύμια των περιοχών τους. Η ύπαρξη δηλ. φορέων ενός «ζωντανού» γλωσσικού τύπου συντέλεσε στη διατήρηση των αντίστοιχων μικροτοπωνυμίων.

2. Αν συγκρίνει κανείς την κατανομή της ελληνικής και σλαβικής ονοματοθεσίας παρατηρεί ότι τα ελληνόθετα και τα σλαβόθετα οίκωνύμια «συμβιώνουν», «πλέκουν» σχεδόν ομοιόμορφα τόν ιστό των οίκωνυμίων του Νομού. Έξαιρηση αποτελούν οι δμορες προς την



Ἰαλβανία ΒΔ περιοχὲς τοῦ Νομοῦ, ὅπου διαπιστώνεται μεγαλύτερη ἐπίδοση σλαβικῶν παρὰ ἑλληνικῶν οἰκωνυμίων.

Σὲ σχέση μετὴ τῆ σλαβ. ὀνοματοθεσία τῆς περιοχῆς μας μπορεῖ κανεῖς νὰ διαπιστώσει ὅτι αὐτὴ ἐκτείνεται ὁμοιόμορφα σὲ ὄλο τὸ γεωγραφικὸ χῶρο τοῦ Νομοῦ.

3. Τὰ ἀρομονόφωνα χωριὰ ἀνέρχονται σὲ 23, στὰ ὅποια ἀντιστοιχοῦν 26 οἰκωνύμια, ἀφοῦ συνυπολογίζονται καὶ οἱ διπλοὶ τύποι: Βοβούσα/Μπαϊάσα, Ἀνήλιο/Κιάρε, Μηλιά/Μέρου.

Μὲ δεδομένο:

α) ὅτι ἀπὸ τὶς παραπάνω διπλὲς ἑλληνο-αρομουνικὲς ὀνοματοθεσίες, γιὰ τὶς ὅποῖες, ὅπως σημειώθηκε καὶ στὰ οἰκεῖα λήμματα, δὲν γνωρίζουμε ποῖος τύπος εἶναι ὁ ἀρχικὸς καὶ ποῖος ἀποτελεῖ μετάφραση τοῦ ἄλλου,

β) τὶς διπλὲς ἐτυμολογικὲς ἐκδοχὲς στὰ οἰκωνύμια: Καλαρίτες (< ἑλλ. Καλαρίτης / ἀρομ. *Călarit*), Μπριάζα (< σλαβ. *brěza* / ἀρομ. *vtează*), Φούρκα (< ἀρομ. *furgă* / ἑλλ. φούρκα) καὶ

γ) τὰ ἑλληνόθετα: Ἀρμάτοβο (< προσωπ. Ἀρμάτος + -οβο < σλαβ. -ονο), Γρεβενίτι, Ματσούκι, Μέτσοβο, Πάδες (< ἑλλ. πάδη < σλαβ. *radь*), Παλιοσέλι (< παλιὸς + σελιὸ < σλαβ. *selo*), Φλαμπουράρι / τὰ σλαβόθετα: Βουτονόσι, Λεσινίτσα, Ντέντσικο, Ντομπρίνοβο, Προσβάλα, Σιράκο, Τσαραπλανά, Τσερνέσι καὶ τὸ ἀλβανόθετο: Λάιστα,

διαπιστώνεται πῶς μόνο ἓνα οἰκωνύμιο (Μετζιτιές), κι αὐτὸ πιθανῶς κυριώνυμο, εἶναι ἀρομούνικη ὀνοματοθεσία χωριοῦ μετὰ ἀρομονόφωνους κατοίκους.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τῶν οἰκισμῶν ποὺ κατοικοῦνται ἀπὸ Ἀρομούνους τὰ 9 εἶναι σλαβικὲς ὀνοματοθεσίες καὶ ἀπὸ τὰ 7 ἑλληνόθετα τὰ 4 (Ἀρμάτοβο, Μέτσοβο, Πάδες, Παλιοσέλι) σχηματίζονται μετὰ σλαβ. ἀρχῆς λεξιλογικὰ στοιχεῖα, δάνεια στὴν ἑλληνικὴ. Τὸ γεγονός αὐτὸ ὑποδηλώνει ὅτι οἱ ἐγκαταστάσεις τῶν ἀρομονόφωνων πληθυσμῶν ἀκολούθησαν τὴν ἔλευση τῶν σλαβόφωνων ὀνοματοθετῶν καὶ σὲ μεγάλη χρονικὴ ἀπόσταση, ἀφοῦ οἱ τελευταῖοι εἶχαν δώσει ὡς δάνεια στὴν ἑλληνικὴ σλαβικὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα.

4. Ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ (ἀλλὰ καὶ τῶν μικροτοπωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου) διαπιστώνεται ἡ παντελὴς ἀπουσία «ἀρχαιοπινῶν» τοπωνυμίων. Πῶς ἐρμηνεύεται αὐτό; Μήπως ἡ «ρωμαϊκὴ καταστροφή» κατὰ τὴν ὅποια οἱ ρωμαϊκὲς φρουρὲς ἰσοπέδωσαν 70 Ἰπειρωτικὲς πόλεις καὶ ὀδήγησαν 150.000 ἄτομα στὴν



αἰχμαλωσία δὲν εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα μόνον «...πέντε καὶ δέκα ἀνθρώπων ἐξανδραποδισθῆναι μυριάδας, ἑβδομήκοντα δὲ πόλεις πορθηθῆναι, ...» καὶ «νῦν δὲ τὰ πολλὰ μὲν ἐρημία κατέχει, τὰ δ' οἰκούμενα κωμηδὸν καὶ ἐν ἐρειπίοις λείπεται»<sup>1</sup>, ἀλλὰ συμπαρέσυρε σὲ ἀφανισμό καὶ τὰ μέχρι τότε τοπωνύμια;

5. Ἐντύπωση προκαλεῖ ἐπίσης ἡ ὀλοκληρωτικὴ σχεδὸν ἀπουσία ἀγιώνυμων οἰκωνυμίων. Μόνο τὰ οἰκωνύμια Ἱάγιος Μηνᾶς καὶ Φιτόκο μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὡς τέτοια. Ἀντίθετα ὡς ἀγιώνυμα μικροτοπωνύμια συναντιοῦνται 193 μόνον στὴν περιοχὴ Ζαγορίου<sup>2</sup>.

Ἄκόμη καὶ μερικὲς ἀπὸ τὶς μετονομασίες ἀρχικῶν οἰκωνυμίων ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀγίου πολλές φορές δὲν χρησιμοποιοῦνται μὲ τὸ α' μέρος τῆς περιφράσης ἅγιος/ἁγία κλπ.: πβ. Νικάνορας (καὶ ὄχι Ἱάγιος Νικάνορας γιὰ τὸ χωριὸ Κουρτίνιστα), Ἀνάργυροι (καὶ ὄχι Ἱάγιοι Ἀνάργυροι γιὰ τὴν Βράβορη) κλπ., πλᾶι στά: Ἱάγια Ἀναστασία (γιὰ τὰ/τὴν Πλέσια), Ἱάγια Τριάδα (γιὰ τὴν Μπουράτσα) κλπ.

Τὰ δεδομένα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι λιγοστά καὶ δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν μιὰ ἀσφαλὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ποὺ προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀποφυγὴ μιᾶς τέτοιου εἴδους ὀνοματοθεσίας.

6. Σύμφωνα μὲ τὰ ἀριθμητικὰ καὶ στατιστικὰ δεδομένα ὄχι μόνον τῶν οἰκωνυμίων τοῦ Νομοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν μικροτοπωνυμίων τῆς περιοχῆς Ζαγορίου, διαπιστώνεται ὁ πολὺ μικρὸς ἀριθμὸς τουρκόθετων τοπωνυμίων: 3 οἰκωνύμια καὶ 78 μικροτοπωνύμια ἀντίστοιχα. Ἄν μάλιστα σκεφθεῖ κανεὶς ὅτι: α) ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν τουρκόθετων οἰκωνυμίων μόνον 1 (Κουσμερά) εἶναι σαφῶς τουρκόθετο οἰκωνύμιο (τὸ οἰκων. Καβάσιλα πιθανολογεῖται ὅτι προέρχεται ἀπὸ προσωπ. ποὺ ἀνάγεται στὴν τουρκικὴ καὶ τὸ οἰκων. Μπάφρα μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία μαζὶ μὲ τοὺς πρόσφυγες τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς τοῦ 1922) καὶ β) ἀπὸ τὰ 78 «τουρκόθετα» μικροτοπωνύμια τῆς περιοχῆς Ζαγορίου τὰ 65 εἶναι κυριώνυμα τοπν., (βλ. σ. 339, σημ. 1), μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπιστώσει τὴν πενιχρὴ συμβολὴ τῆς τουρκικῆς γλώσσας στὴν ὀνοματοθεσία τῆς περιοχῆς παρὰ τὴν μακραίωνη, γιὰ περίπου 5 αἰῶνες, κατοχὴ τῆς ἀπὸ τοὺς Τούρκους (1430-1913).

Ἄποδεικνύεται λοιπὸν ἀπὸ τὴν περίπτωσή αὐτὴ ὅτι οἱ βίαιες ἐπι-

1. Πολύβιος 30, 15· Στράβων 7, 7, 3 καὶ 7, 7, 9· Πλούταρχος, Αἰμίλιος Παῦλος, 29· πβ. καὶ Σ. Δάκαρη, «Ἡ ρωμαϊκὴ πολιτικὴ στὴν Ἡπειρο», Πρακτικά τοῦ Α' Διεθνoῦς Συμποσίου γιὰ τὴ Νικόπολη (23-29 Σεπτεμβρίου 1984), Πρέβεζα 1987, 11-21.

2. Οἰκονόμου, Ζαγόρι, 60-66.



δρομές και κατακτήσεις δεν δημιουργούν τοπν., αλλά αντίθετα ή ειρηνική συμβίωση ξενόγλωσσων λαών και φύλων με τὸ γηγενές στοιχείο. Αὐτὸ συμβαίνει κατὰ πρῶτο λόγο μετὰ τὰ σλαβικά και κατὰ δεύτερο λόγο μετὰ τὰ ἀλβανικά φύλα. τὰ ὁποῖα κατὰ βάσιν συμβίωσαν εἰρηνικά στις περιοχές τοῦ ἑλληνοφώνου χώρου και τῶν ὁποίων ἡ παρουσία στην περιοχή δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα μόνο συρράξεων και ἐπιδρομῶν, καθὼς ἐγκαθίστανται εἰρηνικά σὲ δημογραφικά ἀποδεκατισμένες περιοχές γιατὴν ἀναζωογόνηση τῆς γεωργίας και τῆς οἰκονομίας. Ἐντίθετα ἡ γλώσσα τοῦ τούρκου δυνάστη-κατακτητῆ δὲν ἔδωσε τοπν. ἀνάλογα πρὸς τὸ χρόνο κατοχῆς. ἀφοῦ ἡ αἱματηρή και βασανιστική παρουσία του στην περιοχή δὲν ἐπέτρεψε στοὺς ὑπόδουλους τὴν ἀποδοχή, τὴν υἱοθέτηση και τὴ διατήρηση τουρκόθετων τοπωνυμίων.

Ἄρα ἡ ξένη ὀνοματοθεσία μιᾶς περιοχῆς δὲν πρέπει νὰ θεωρεῖται ἀποτέλεσμα μακροχρόνιας ἢ ὀλιγοχρόνιας παρουσίας, ἀλλὰ τῆς εἰρηνικῆς ἢ ὄχι συμβίωσης ξενόφωνων λαῶν ἢ φύλων με τοὺς αὐτόχθονες.

7. Μετὰ βάση τοὺς ἐπιμέρους εἰδολογικοὺς-σημασιολογικοὺς πίνακες ποὺ ἀκολουθοῦν (πίνακες 4-9) μποροῦμε νὰ κάνουμε τίς ἑξῆς παρατηρήσεις:

α. Ἡ κατηγορία τῶν κυριωνυμίων (βλ. πίνακα 4) εἶναι ἡ πλουσιότερη. Ἀντιπροσωπεύει τὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ οἰκωνυμίων (131 οἰκωνύμια, ποσοστὸ 32,10%), ἀφοῦ τὰ προσωπωνύμια και ἡ ἔκφραση τῆς κτήσης τοῦ παραγωγοῦ εἶναι ἀρρηκτα δεμένη μετὰ τὸ μέσο παραγωγῆς (ἔδαφος). Στην εἰδολογική αὐτὴ κατηγορία τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ συγκεντρώνουν τὰ ἑλληνοθέτα (58 οἰκωνύμια, ποσ. 44,30%) και τὰ σλαβόθετα (40 οἰκωνύμια, ποσ. 30,50%).

β. Παρατηρώντας τίς εἰδολογικῆς-σημασιολογικῆς κατηγορίες ποὺ ἔχουν σχέση μετὰ τὴ φύση, δηλ. τοὺς ἐδαφολογικοὺς ὄρους, λέξεις ποὺ ἀναφέρονται στην πανίδα, τὴ χλωρίδα και τὴν ὑπαρξὴ νεροῦ, διαπιστώνουμε πὼς ἡ σλαβ. συμμετοχὴ εἶναι ὑπερδιπλάσια τῶν ἄλλων λαῶν ἢ φύλων. Ἔτσι ἡ σλαβ. συμμετοχὴ στὰ ἔδαφονύμια εἶναι 55,15% (μετὰ 48 οἰκωνύμια), στὰ φυτωνύμια 64,25% (μετὰ 45 οἰκωνύμια), στὰ ζωωνύμια 62,06% (μετὰ 18 οἰκωνύμια) και στὰ ὑδρωνύμια μετὰ 57,15% (μετὰ 12 οἰκωνύμια).

γ. Ὑπερέχουν ἐπίσης οἱ σλαβ. ὀνοματοθεσίες τῆς κατηγορίας τῶν οἰκωνυμίων ποὺ δηλώνουν ἐγκαταστάσεις, κτίσματα, γεωργική και κτηνοτροφική χρῆση τῆς γῆς κλπ. μετὰ ποσοστὸ 40,35% (23 οἰκωνύμια) ἔναντι 28,08% (16 οἰκωνύμια) τῶν ἑλλήνων ὀνοματοθετητῶν.



ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΓΙΩΝΥ- ΜΙΑ	ΚΥΡΙΩ- ΝΥΜΙΑ	ΕΛΛΗΦΩ- ΝΥΜΙΑ	ΖΩΩΝΥ- ΜΙΑ	ΦΥΤΩ- ΝΥΜΙΑ	ΥΔΡΩ- ΝΥΜΙΑ	ΚΑΙΡΙΚΑ ΦΑΙΝΟ- ΜΕΝΑ	ΕΙΚΑΤΑΣΤΑ- ΣΕΙΣ ΚΤΙ- ΣΜΑΤΑ κλπ.	ΔΙΑΦΟ- ΡΑ	ΣΥΝΟΛΟ	
										Αριθμός	Ποσοστά %
ΕΛΛΗΝΟΘΕΤΑ	2	58	21	7	13	2	1	16	4	124	30,39+
ΣΛΑΒΟΘΕΤΑ	—	40	48	18	45	12	2	23	1	189	46,32
ΑΡΟΜΟΥΝΟΘΕΤΑ	—	3	4	2	6	3	—	—	—	18	4,41+
ΑΛΒΑΝΟΘΕΤΑ	—	29	13	2	6	4	2	17	1	74	18,14-
ΤΟΥΡΚΟΘΕΤΑ	—	1	1	—	—	—	—	1	—	3	0,73+
Σ Υ Ν Ο Λ Α	2	131	87	29	70	21	5	57	6	408	
ΣΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ											
ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΑ %	0,49	32,11	21,32	7,10+	17,15	5,15-	1,23	13,97	1,47		99,99

### ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Σύγκριση εθνολογικής κατανομής των οίκωνυμίων  
της περιοχής Ζαγορίου και του Νομού Ίωαννίνων

	ΠΕΡΙΟΧΗ ΖΑΓΟΡΙΟΥ		ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	
	Άριθμός	Ποσοστά	Άριθμός	Ποσοστά
Έλληνόθετα	17	40+%	124	30,39+%
Σλαβόθετα	15	35,7+%	189	46,32%
Άρομουνόθετα	3	7,15%	18	4,41%
Άλβανόθετα	4	16,65-%	74	18,14-%
Τουρκόθετα	—	—	3	0,73%
ΣΥΝΟΛΑ	42	99,50%	408	99,99%

### ΠΙΝΑΚΑΣ 3

	ΟΙΚΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ		ΜΙΚΡΟΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΖΑΓΟΡΙΟΥ	
	Άριθμός	Ποσοστά	Άριθμός	Ποσοστά
Έλληνόθετα	124	30,39%	2.455	70+%
Σλαβόθετα	189	46,32%	294	8,4%
Άρομουνόθετα	18	4,41%	459	13+%
Άλβανόθετα	74	18,14%	183	5,2%





**ΠΙΝΑΚΑΣ 4  
ΤΑ ΚΥΡΙΩΝΥΜΙΑ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΚΥΡΙΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	58	44,30	14,15
Σλαβόθετα	40	30,50	9,80
Άρομουνόθετα	3	2,30	0,80
Άλβανόθετα	29	22,15	7,10
Τουρκόθετα	1	0,75	0,25
<b>ΣΥΝΟΛΑ</b>	<b>131</b>	<b>100,00</b>	<b>32,10+</b>

**ΠΙΝΑΚΑΣ 5  
ΤΑ ΕΛΔΑΦΩΝΥΜΙΑ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΕΛΔΑΦΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	21	24,15	5,15
Σλαβόθετα	48	55,15	11,76
Άρομουνόθετα	4	4,60	1
Άλβανόθετα	13	15	3,16
Τουρκόθετα	1	1,10	0,25
<b>ΣΥΝΟΛΑ</b>	<b>87</b>	<b>100,00</b>	<b>21,32</b>

**ΠΙΝΑΚΑΣ 6  
ΤΑ ΦΥΤΩΝΥΜΙΑ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΦΥΤΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	13	18,55	3,18
Σλαβόθετα	45	64,25	11,03
Άρομουνόθετα	6	8,60	1,47
Άλβανόθετα	6	8,60	1,47
Τουρκόθετα	—	—	—
<b>ΣΥΝΟΛΑ</b>	<b>70</b>	<b>100,00</b>	<b>17,15</b>



**ΠΙΝΑΚΑΣ 7**  
**ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ, ΚΤΙΣΜΑΤΑ κλπ.**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΔΗΛΩΤΙΚΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ κλπ.	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	16	28.08	3.92
Σλαβόθετα	23	40.35	5.64
Άρομουνόθετα	—	—	—
Άλβανόθετα	17	29.81	4.16
Τουρκόθετα	1	1.76	0.25
<b>ΣΥΝΟΛΑ</b>	<b>57</b>	<b>100.00</b>	<b>13.97</b>

**ΠΙΝΑΚΑΣ 8**  
**ΖΩΩΝΥΜΙΑ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΖΩΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	7	24.14	1.71
Σλαβόθετα	18	62.06	4.41
Άρομουνόθετα	2	6.90	0.49
Άλβανόθετα	2	6.90	0.49
Τουρκόθετα	—	—	—
<b>ΣΥΝΟΛΑ</b>	<b>29</b>	<b>100.00</b>	<b>7.10</b>

**ΠΙΝΑΚΑΣ 9**  
**ΥΔΡΩΝΥΜΙΑ**

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΤΩΝ	ΑΡΙΘ- ΜΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ	
		ΣΤΑ ΥΔΡΩΝΥΜΙΑ	ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΟΙΚΩΝΥΜΙΩΝ
Έλληνόθετα	2	9.53	0.49
Σλαβόθετα	12	57.15	2.94
Άρομουνόθετα	3	14.28	0.74
Άλβανόθετα	4	19.04	0.98
Τουρκόθετα	—	—	—
<b>ΣΥΝΟΛΑ</b>	<b>21</b>	<b>100.00</b>	<b>5.15</b>



## 8. ΧΑΡΤΕΣ

### 8.1. Ὁδηγίες γιὰ τὴ χρήση τῶν χαρτῶν

Γιὰ τὸ χρῆστη τοῦ βασικοῦ χάρτη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιμέρους χαρτῶν, καταρτίστηκαν δύο βοηθητικὰ εὔρετήρια:

α) Στὸ α' εὔρετήριο τὰ οἰκωνύμια κατατάσσονται ἀλφαβητικὰ τόσο στὸν ἀρχικό τους τύπο ὅσο καὶ στὸν τύπο ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας (ὅπου φυσικὰ ὑπάρχει μετονομασία). Πρὶν ἀπὸ κάθε οἰκωνύμιο προηγεῖται μὲ μαῦρα στοιχεῖα ὁ ἀριθμὸς ποὺ ἀντιστοιχεῖ στὴν ἀρίθμηση τοῦ οἰκωνυμίου πάνω στὸ χάρτη. Μὲ πλάγια γράμματα καταγράφονται τὰ οἰκωνύμια ποὺ ἐτυμολογοῦνται στὴν ἐργασία (πρόκειται γιὰ τὰ ἀρχικὰ ὀνόματα τῶν κοινοτήτων καὶ οἰκισμῶν), ἐνῶ τὰ οἰκωνύμια ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας δίνονται μὲ ὄρθια στοιχεῖα. Ἀκολουθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῆς σελίδας ὅπου γίνεται ἡ γλωσσικὴ ἐξέταση τῶν τύπων ποὺ ἀναφέρονται μὲ πλάγια στοιχεῖα. Μὲ τὴ βοήθεια αὐτοῦ τοῦ εὔρετηρίου καὶ μὲ βάση τὴν ἀλφαβητικὴν κατάταξιν τόσο τῶν ἀρχικῶν οἰκωνυμίων ὅσο καὶ ὅσων εἶναι ἀποτέλεσμα μετονομασίας, ὁδηγεῖται κανεὶς τόσο στὴ θέση τοῦ οἰκωνυμίου στὸ χάρτη, ὅσο καὶ στὴ σελίδα ὅπου γίνεται ἡ γλωσσολογικὴ ἐξέτασή τους.

β) Στὸ β' εὔρετήριο ἡ κατάταξιν γίνεται μὲ βάση τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν. Κάθε ἀριθμὸς ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ κοινότητα ἢ οἰκισμόν τῶν ὁποίων τὸ οἰκωνύμιον παρατίθεται στὸν ἀρχικό του τύπον καί, σὲ παρένθεση, στὸν μετονομασμένον, ὅπου αὐτὸς ὑπάρχει. Μὲ βάση τὸ εὔρετήριο αὐτὸ ὁ χρῆστης, ξεκινῶντας ἀπὸ τὸν ἐνδεικτικὸν ἀριθμὸν τοῦ χάρτη, μπορεῖ νὰ ὁδηγηθεῖ στὸ οἰκωνύμιον.



## 8.1.1. Ἀλφαβητικὸ εὗρετήριο

- 156 Ἀβγό, τὸ (Λεσιανά, τὰ) 169-170
- 216 Ἀγία Ἀναστασία, ἡ (Πλέσια, ἡ/τὰ) 247-248
- 26 Ἀγία Βαρβάρα, ἡ (Πλάβαλη, ἡ) 246-247
- 358 Ἀγία Μαρίνα, ἡ (Κοσοβίτσα, ἡ) 145-146
- 13 Ἀγία Παρασκευή, ἡ (Κεράσοβο, τὸ) 135
- 179 Ἀγία Τριάδα, ἡ (Μπουράτσα, ἡ) 220-221
- 284 Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ (Βάρβεση, ἡ) 46-47
- 164 Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ (Ἀνατολή, ἡ) 34
- 279 Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ (Μπεξντουνόπουλο, τὸ) 213
- 352 Ἅγιος Κοσμάς, ὁ (Κακ(ου)σισί, οἱ) 124-126
- 58 Ἅγιος Μηνάς, ὁ 31
- 219 Ἅγιος Νικόλαος, ὁ (Ζαραβούτσι, τὸ) 114-115
- 1 Ἄετομηλίτσα, ἡ (Ντέντσικο, τὸ) 229-230
- 324 Ἄετόπετρα, ἡ (Κοσόλιανη, ἡ) 146-147
- 38 Ἄετόπετρα, ἡ (Σανοβό, τὸ) 264
- 137 Ἄετοράχη, ἡ (Κοτόρτσι, τὸ) 148-149
- 37 Ἀηδονοχώρι, τὸ (Ὁστανίτσα, ἡ) 234-235
- 337 Ἀλιζότ-Τσιφλίκι, τὸ (Γεροπλάτανος, ὁ) 31-32
- 193 Ἀλποχώρι Δωδώνης, τὸ (Μαντεῖο, τὸ) 32-33
- 243 Ἀλποχώρι Μπότσαρη, τὸ 33-34
- 206 Ἀλώνια, τὰ Παλιὰ (Ντόμπρο, τὸ/-η, ἡ) 232-233
- 17 Ἀμάραντος, ὁ (Ἰσβορος, ὁ) 122-123
- 172 Ἀμπελιά, ἡ (Βουδίβιστα, ἡ) 63-64
- 139 Ἀμπελοχώρι, τὸ (Σκλουῦπος, ὁ) 274-275
- 102 Ἀμφιθέα, ἡ (Στρούνι, τὸ) 284
- 210 Ἀνάργυροι, οἱ (Βράβορη, ἡ) 66
- 164 Ἀνατολή, ἡ (Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ) 34
- 115 Ἀνατολική, ἡ (Λοχάνιστα, ἡ) 181-182
- 94 Ἀνήλιο, τὸ (Κιάρε) 35
- 95 Ἀνθοχώρι, τὸ (Δερεβεντίτσα, ἡ) 96
- 223 Ἀνθοχώρι, τὸ (Κόπρα, ἡ) 143
- 76 Ἀνθρακίτης, ὁ (Καμινιά, ἡ) 128-129
- 272 Ἀραχοβίτσα, ἡ (Λευκοθέα, ἡ) 35-36
- 349 Ἀργυροχώρι, τὸ (Γαΐδουροχώρι, τὸ) 72
- 105 Ἀρδομίτσα, ἡ (Λογγάδες, οἱ) 36-37
- 233 Ἀρδοση, ἡ 37-38
- 328 Ἀρετή, ἡ (Γκρίμπιανη, ἡ) 84-85
- 372 Ἀρίνιστα, ἡ (Κτίσματα, τὰ) 38
- 60 Ἀρίστη, ἡ (Ἀρτσίστα, ἡ) 40-41
- 44 Ἀρματα, τὰ (Ἀρμάτοβο, τὸ) 38-39
- 44 Ἀρμάτοβο, τὸ (Ἄρματα, τὰ) 38-39



- 119 Ἀρμπορέσι, τὸ (Μυστράς, ὁ) 39-40
- 236 Ἀρτοπούλα, ἡ (Ἑλεσνα, ἡ) 108-109
- 60 Ἀρτσίστα, ἡ (Ἀρίστη, ἡ) 40-41
- 200 Ἀσβεστοχώρι, τὸ (Λιόκο, τὸ) 175-176
- 5 Ἀσημοχώρι, τὸ (Λεσκάτσι, τὸ) 170
- 71 Ἀσπράγγελοι, οἱ (Ντοβρά, ἡ) 231
- 224 Ἀσπροχώρι, τὸ (Γρατσανά, τὰ) 92
- 286 Ἀσφάκα, ἡ 41
- 228 Ἀχλαδέαι, αἱ (Τόσκεισι, τὸ) 288
- 209 Βαγενίτι, τὸ 41-42
- 230 Βαδίστρα, ἡ 42-43
- 116 Βαθύπεδο, τὸ (Προσβάλα, ἡ) 254
- 222 Βαλανιδιά, ἡ 43
- 374 Βάλτιστα, ἡ (Χαραυγή, ἡ) 43
- 150 Βαλτσόρα, ἡ (Πηγάδια, τὰ) 44
- 281 Βάνιστα, ἡ (Κρύα, ἡ) 44-45
- 113 Βάξια, ἡ (Δρίσκος, ὁ) 45-46
- 130 Βαπτιστής, ὁ (Γκούρα, ἡ) 84
- 284 Βάρβερση, ἡ (Ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ) 46-47
- 227 Βάρδα, ἡ 47-48
- 191 Βαριάδες, οἱ 48
- 180 Βαρλάμι, τὸ 48-49
- 251 Βαρμπόμπα, ἡ (Πτέρη, ἡ) 49-50
- 177 Βασαίικα, τὰ 50
- 106 Βασιλική, ἡ (Γιάνιστα, ἡ) 74-76
- 338 Βασιλικό, τὸ (Τσαραπλανά, τὰ) 289-290
- 309 Βασιλόπουλο, τὸ (Μπριγιάνιστα, ἡ) 226
- 126 Βασταβέτσι, τὸ (Πετροβούνι, τὸ) 50-51
- 297 Βατατάδες, οἱ 51
- 273 Βελτσίστα, ἡ (Κληματιά, ἡ) 52-53
- 249 Βεντερίκος, ὁ 53-54
- 248 Βερενίκη, ἡ (Βερνίκο, τὸ) 54-55
- 248 Βερνίκο, τὸ (Βερενίκη, ἡ) 54-55
- 61 Βίκος, ὁ (Βιτσικό, τὸ) 57-58
- 353 Βίσανη, ἡ 55-56
- 66 Βίτσα, ἡ 56
- 61 Βιτσικό, τὸ (Βίκος, ὁ) 57-58
- 298 Βλαχάτανο, τὸ 58
- 53 Βοβούσα, ἡ (Μπαϊάσα) 58-60
- 368 Βομπλό, τὸ (Σταυροδρόμι τὸ) 60-61
- 346 Βοστίνα, ἡ (Πογωνιανή, ἡ) 61-63
- 172 Βουδίβιστα, ἡ (Ἀμπελιά, ἡ) 63-64
- 186 Βουλιάστα, ἡ 64
- 277 Βουνοπλαγιά, ἡ (Ζέλοβα, ἡ) 115-116
- 6 Βούρμπιανη, ἡ 64-65
- 92 Βουτονόσι, τὸ 65-66
- 210 Βράβορη, ἡ (Ἀνάργυροι, οἱ) 66
- 49 Βραδέτο, τὸ 66-67
- 29 Βράνιστα, ἡ (Τράπεζα, ἡ) 67-68
- 45 Βριάζα (ἡ), βλ. Μπριάζα, ἡ
- 326 Βρίστοβο, τὸ 68
- 146 Βροδό, τὸ (Μονολίθι, τὸ) 68-69
- 301 Βροντισμένη, ἡ 69
- 253 Βρουσίνα, ἡ 69-71
- 318 Βρυσούλα, ἡ (Κούτσι, τὸ) 154-155
- 50 Βρυσοχώρι, τὸ (Λεσινίτσα, ἡ) 170



- 295 Γαβρισιοί, οί 71-72  
 349 Γαϊδουροχώρι, τὸ (Ἀργυροχώρι, τὸ) 72  
 19 Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ 72-73  
 275 Γαρδίκι, τὸ 73-74  
 111 Γερακάρι, τὸ 74  
 337 Γεροπλάτανος, ὁ (Ἀλιζότ-Τσιφλίκι, τὸ) 31-32  
 185 Γεωργάνοι, οί 74  
 106 Γιάνιστα, ἡ (Βασιλική, ἡ) 74-76  
 165 Γιάννινα, τὰ (Ἰωάννινα, τὰ) 76-83  
 231 Γκολεμή, ἡ (Σμυρτιά, ἡ) 83-84  
 366 Γκουβέρι, τὸ (Φαράγγι, τὸ) 84  
 130 Γκούρα, ἡ (Βαπτιστής, ὁ) 84  
 328 Γκρίμπιανη, ἡ (Ἀρετή, ἡ) 84-85  
 316 Γκρίμποβο, τὸ 85-86  
 41 Γκρισμπάνι, τὸ (Ἐλεύθερο, τὸ) 86  
 303 Γλίξιανη, ἡ (Καταρράκτης, ὁ) 86-87  
 103 Γοβριτσά, ἡ (Κρούβρουση, ἡ) 87  
 266 Γοργιάνιστα, ἡ 87-88  
 3 Γοργοπόταμος, ὁ (Τούρνοβο, τὸ) 288-289  
 46 Γορίτσα, ἡ (Καλλιθέα, ἡ) 88-89  
 99 Γότισσα, ἡ Μεγάλη 89  
 98 Γότισσα, ἡ Μικρὴ 89  
 112 Γουλάς, ὁ (Πλατανιά, ἡ) 89-90  
 211 Γραμμένο, τὸ 90  
 255 Γρανίτσα, ἡ 90-91  
 320 Γρανιτσοπούλα, ἡ 91  
 238 Γράσδανη, ἡ (Καταμάχη, ἡ) 91-92  
 224 Γρατσανά, τὰ (Ἀσπροχώρι, τὸ) 92  
 85 Γρεβενίτι, τὸ 93  
 123 Δαφνούλα, ἡ (Κοντοβράκι, τὸ) 141  
 306 Δαφνόφυτο, τὸ (Μπουρ(ν)τάρι, τὸ) 222-223  
 365 Δελβινάκι, τὸ 94  
 264 Δελβινακόπουλο, τὸ (Δέλινο, τὸ) 94-95  
 264 Δέλινο, τὸ (Δελβινακόπουλο, τὸ) 94-95  
 89 Δεμάτι, τὸ 95  
 1 Δέντσικο, τὸ (Ἄετομηλίτσα, ἡ) 229-230  
 33 Δεοβένι, τὸ 95-96  
 95 Δεοβεντίστα, ἡ (Ἄνθοχώρι, τὸ) 96  
 184 Δεοβίζιανα, τὰ 97  
 321 Δεσποτικό, τὸ (Κρετσούνιστα, ἡ) 158-159  
 72 Δίκορφο, τὸ (Τζοντίλα, ἡ) 286-287  
 69 Δίλοφο, τὸ (Σοπουτσέλι, τὸ) 275  
 357 Διμοκόρι, τὸ 97-98  
 35 Διπαλίτσα, ἡ (Μολυβδοσκεπάστη ἡ) 98-99  
 75 Διπόταμο, τὸ (Στολοβό, τὸ) 280-281  
 45 Δίστρατο, τὸ (Μπριάζα, ἡ) 225-226  
 357 Διχούνη, τὸ (Στριγκανέτσι, τὸ) 282-283  
 250 Δοβλά, ἡ 99  
 333 Δολιανά, τὰ 99-100  
 83 Δόλιανη, ἡ 100  
 350 Δολό, τὸ 101  
 260 Δομολεσιά, ἡ 101-102  
 121 Δουβίζδανα, τὰ (Προσήλιο, τὸ) 102-103



- 82 Δραγάρι τὸ (Καστανών, ὁ) 103-104
- 232 Δραγοβέτσι, τὸ (Ἐλαφος, ἡ) 104
- 312 Δραγομή, ἡ (Παλιουρή, ἡ) 104-105
- 214 Δραγοψά, ἡ 105-106
- 195 Δραμεσιοί, οἱ 106-107
- 344 Δριμάδες, οἱ 107-108
- 113 Δρίσκος, ὁ (Βάξια, ἡ) 45-46
- 11 Δροσοπηγή, ἡ (Κάντσικο, τὸ) 129-130
- 109 Δροσοχώρι, τὸ (Κλαζιάδες, οἱ) 136-137
- 194 Δωδώνη, ἡ (Τσαρκοβίστα, ἡ) 290-291
- 315 Ἐκκλησιοχώρι, τὸ (Τσερκοβίστα, ἡ) 290-291
- 70 Ἐλάτη, ἡ (Μπούλτση, ἡ) 219-220
- 54 Ἐλατοχώρι, τὸ (Τσερνέσι, τὸ) 293-295
- 232 Ἐλαφος, ἡ (Δραγοβέτσι, τὸ) 104
- 62 Ἐλαφότοπος, ὁ (Τσερβάρι, τὸ) 292
- 278 Ἐλεούσα, ἡ (Μπεξντούνι, τὸ) 212-213
- 236 Ἐλεσνα, ἡ (Ἀρτοπούλα, ἡ) 108-109
- 41 Ἐλεύθερο, τὸ (Γκρισμπάνι, τὸ) 86
- 218 Ἐλευθεροχώρι, τὸ 109-110
- 132 Ἐλληνικό, τὸ (Λοζέτσι, τὸ) 179-180
- 28 Ἐξοχή, ἡ (Ζέλιστα, ἡ) 115
- 173 Ἐπισκοπικό, τὸ (Μπάρτζι, τὸ) 209-210
- 127 Ζαβράτσι, τὸ (Κέδρος, ὁ) 110
- 371 Ζάβροχο, τὸ 110-111
- 300 Ζαγόριανη, ἡ (Χρυσόραχη, ἡ) 111
- 217 Ζαγόριτσα, ἡ (Πολύγυρος, ὁ) 112
- 252 Ζάλογγο, τὸ 112-113
- 364 Ζαραβίνα, ἡ (Λίμνη, ἡ) 113-114
- 219 Ζαραβούτσι, τὸ (Ἅγιος Νικόλαος, ὁ) 114-115
- 28 Ζέλιστα, ἡ (Ἐξοχή, ἡ) 115
- 322 Ζελίστα, ἡ (Φωτεινό, τὸ) 115
- 277 Ζέλοβα, ἡ (Βουνοπλαγιά, ἡ) 115-116
- 10 Ζέρμα, ἡ (Πλαγιά, ἡ) 116-117
- 292 Ζίτσα, ἡ 117-119
- 263 Ζόριανη, ἡ 119-120
- 190 Ζόριστα, ἡ (Πεντόλακκος, ὁ) 120-121
- 239 Ζοτικό, τὸ (Λεβίμιστα, ἡ) 168
- 276 Ζωοδόχος, ἡ (Τζοντίλα, ἡ) 286-287
- 110 Ἡλιόκαλη, ἡ (Μουρκιοί, οἱ) 205-206
- 34 Ἡλιόραχη, ἡ (Κουτσούφλιανη, ἡ) 156-157
- 51 Ἡλιοχώρι, τὸ (Ντομπρίνοβο, τὸ) 231-232
- 8 Θεοτόκος, ἡ (Φιτόκο, τὸ) 295
- 175 Θεριακίσι, τὸ 121
- 305 Ἱερομνήμη, ἡ 122
- 17 Ἰσβορος, ὁ (Ἀμάραντος, ὁ) 122-123
- 87 Ἰτέα, ἡ (Λιάπη, ἡ) 171-172
- 165 Ἰωάννινα, τὰ (Γιάννινα, τὰ) 76-83



- 77 Καβαλάρι, τὸ 123  
 30 Καβάσιλα, τὰ 123-124  
 343 Κακόλακκος, ὁ 124  
 352 Κακ(ου)σιοί, οἱ (Ἅγιος Κοσμάς, ὁ) 124-126  
 118 Καλαρίτες, οἱ 126  
 145 Καλέντζι, τὸ 127  
 46 Καλλιθέα, ἡ (Γορίτσα, ἡ) 88-89  
 32 Καλόβρουση, ἡ (Πιροβίτσα, ἡ) 245  
 74 Καλοτά, ἡ 127-128  
 270 Καλοχώρι, τὸ 128  
 76 Καμινιά, ἡ (Ἀνθρακίτης, ὁ) 128-129  
 11 Κάντισκο, τὸ (Δροσοπηγή, ἡ) 129-130  
 67 Καπέσοβο, τὸ 130  
 202 Καρδαμίτσια, τὰ 131  
 291 Καρίτσα, ἡ 131-133  
 100 Καρνές, οἱ (Μουγκλιοί, οἱ) 203-204  
 359 Καστανή, ἡ (Καστάνιανη, ἡ) 133-134  
 15 Καστανέα, ἡ (Καστάνιανη, ἡ) 133-134  
 359 Καστάνιανη, ἡ (Καστανή, ἡ) 133-134  
 15 Καστάνιανη, ἡ (Καστανέα, ἡ) 133-134  
 82 Καστανών, ὁ (Δραγάρι, τὸ) 103-104  
 310 Καστρί, τὸ (Σιούτιστα, ἡ) 269-270  
 108 Καστρίτσα, ἡ (Μπαρκμάδι, τὸ) 209  
 238 Καταμάχη, ἡ (Γράσδανη, ἡ) 91-92  
 303 Καταρράκτης, ὁ (Γλίξιανη, ἡ) 86-87  
 373 Κατούνα, ἡ Νέα (Νεοχώρι, τὸ) 134  
 163 Κατσικά, ἡ 135  
 127 Κέδρος, ὁ (Ζαβράτσι, τὸ) 110  
 246 Κερασέα, ἡ (Κεράσοβο, τὸ) 135  
 362 Κεράσοβο, τὸ 135  
 13 Κεράσοβο, τὸ (Ἅγία Παρασκευή, ἡ) 135  
 246 Κεράσοβο, τὸ (Κερασέα, ἡ) 135  
 339 Κεφαλόβρυσο, τὸ (Μετζιτιές, ὁ) 193-194  
 81 Κῆποι, οἱ (Μπάγια, ἡ) 207-208  
 94 Κιάρε (Ἀνήλιο, τὸ) 136  
 109 Κλαζιάδες, οἱ (Δροσοχώρι, τὸ) 136-137  
 47 Κλειδωνιά, ἡ (Λιτονιαβίστα, ἡ) 177-178  
 273 Κληματιά, ἡ (Βελτσίστα, ἡ) 52-53  
 212 Κοβίλιανη, ἡ (Πολύλοφος, ὁ) 137-138  
 271 Κοκκινόχωμα, τὸ 138-139  
 171 Κολονιάτι, τὸ 139  
 142 Κομματάκια, τὰ 139  
 40 Κόνιτσα, ἡ 139-140  
 205 Κόνιτσα, ἡ 141  
 123 Κοντοβράκι, τὸ (Δαφνούλα, ἡ) 141  
 189 Κοπάνη, ἡ 142  
 223 Κόπρα, ἡ (Ἀνθοχώρι, τὸ) 143  
 161 Κορδολόια, ἡ 143-144  
 153 Κορίτιανη, ἡ 144-145  
 358 Κοσοβίτσα, ἡ (Ἅγία Μαρίνα, ἡ) 145-146  
 324 Κοσόλιανη, ἡ (Ἀετόπετρα, ἡ) 146-147  
 197 Κοστάνιανη, ἡ 148  
 137 Κοτόρτσι, τὸ (Ἀετοράχη, ἡ) 148-149





- 182** Κουκλέσι, τὸ 149  
**327** Κουκλιοί, οἱ 149-150  
**68** Κουκούλι, τὸ 151  
**220** Κουμαριά, ἡ (Μπουρλέσα, ἡ) 221-222  
**267** Κούρεντα, τὰ 151-152  
**323** Κουρουνοράχη, ἡ 152  
**24** Κουρτίνιστα, ἡ (Νικάνωρ, ὁ) 152  
**196** Κουσμερά 153  
**307** Κουτρουλάδα, ἡ / -ες, οἱ (Σακελλαρικό, τὸ) 153-154  
**318** Κούτσι, τὸ (Βρυσούλα, ἡ) 154-155  
**162** Κουτσολιό, τὸ 155-156  
**34** Κουτσούφλιανη, ἡ (Ἡλιόραχη, ἡ) 156-157  
**283** Κρανούλα, ἡ (Μπράγια, ἡ) 224  
**114** Κράψη, ἡ 157-158  
**321** Κρετσούνιστα, ἡ (Δεσποτικό, τὸ) 158-159  
**281** Κρύα, ἡ (Βάνιστα, ἡ) 44-45  
**103** Κρυόβρυση, ἡ (Γοβριτσά, ἡ) 87  
**363** Κρυονέρι, τὸ 159  
**155** Κρυφοβός, ὁ 159-160  
**372** Κτίσματα, τὰ (Ἀρίνιστα, ἡ) 38  
**160** Κυπαρίσσια, τὰ (Φράστανα, τὰ) 298-299  
**124** Κωντινοί, οἱ 160-161  
**134** Κωστίτσι, τὸ 161  
  
**325** Λάβδανη, ἡ 161-162  
**178** Λαγάτορας, ὁ (Μυροδάφνη, ἡ) 162  
**14** Λαγκάδα, ἡ (Μπλιζγιανη, ἡ) 215-216  
**138** Λάξινα, ἡ 162-163  
**52** Λάιστα, ἡ 163-164  
  
**262** Λάλιζα, ἡ 164-165  
**351** Λαχανόκαστρο, τὸ (᾽Ωραιόκαστρο, τὸ) 165-166  
**288** Λαψίστα, ἡ Κάτω 166-168  
**289** Λαψίστα, ἡ Πάνω 166-168  
**239** Λεβίκιστα ἡ (Ζοτικό, τὸ) 168  
**229** Λεπάδι, τὸ 169  
**156** Λεσιανά, τὰ (᾽Αβγό, τὸ) 169-170  
**50** Λεσινίτσα, ἡ (Βρυσοχώρι, τὸ) 170-171  
**5** Λεσκάτσι, τὸ (᾽Ασημοχώρι, τὸ) 170  
**272** Λευκοθέα, ἡ (᾽Αραχοβίτσα, ἡ) 35-36  
**78** Λεφτοκαρυά, ἡ (Λιασκοβέτσι, τὸ) 172  
**87** Λιάπη, ἡ (Ἰτέα, ἡ) 171-172  
**78** Λιασκοβέτσι, τὸ (Λεφτοκαρυά, ἡ) 172  
**235** Λιβιάχοβο, τὸ 172-173  
**101** Λιγκιάδες, οἱ 173-174  
**296** Λιγοψά, ἡ 174-175  
**308** Λίθινο, τὸ 175  
**364** Λίμνη, ἡ (Ζαραβίνα, ἡ) 113-114  
**200** Λιόκο, τὸ (᾽Ασβεστοχώρι, τὸ) 175-176  
**226** Λίπα, ἡ 176  
**47** Λιτονιάβιστα, ἡ (Κλειδωνιά, ἡ) 177-178  
**188** Λογγιώτισσα, ἡ 178-179  
**105** Λογγάδες, οἱ (᾽Αρδομίτσα, ἡ) 36-37  
**132** Λοζέτσι, τὸ (᾽Ελληνικό, τὸ) 179-180  
**247** Λοζιανά, τὰ 180  
**128** Λούτζινο, τὸ (Ποτιστικά, τὰ) 180-181  
**9** Λούψικο, τὸ (Λυκόραχη, ἡ) 181



- 208 Λοφίσκος, ό (Τσέργιανη, ή) 292-293.
- 115 Λοχάνιστα, ή (Ανατολική, ή) 181-182
- 199 Λύγκος, ό (Μοσπίνα, ή) 203  
9 Λυκόραχη, ή (Λούψικο, τó) 181
- 213 Λυκόστανη, ή (Πογδορά, ή) 249-250
- 282 Λυκοτρίχι, τó (Ντίσπερη, ή) 230-231
- 107 Μαβίλης, ό (Τζόρα, ή) 287-288
- 302 Μαζαράκι, τó 182-183
- 254 Μάξι, τó (Πολύδωρο, τó) 183-184  
39 Μάξι, τó 183-184
- 104 Μάξια, ή 183-184  
55 Μακρίνο, τó 184-185  
73 Μανασ(σ)ή, ή 185-186
- 174 Μανολιάσα, ή 186
- 193 Μαντεϊό, τó (Άλποχώρι, τó) 32-33
- 201 Μάρμαρα, τὰ (Σαντοβίτσα, ή) 264-265
- 120 Ματσούκι, τó 186-187
- 336 Μαυροβούνι, τó 187
- 356 Μαυρονόρος, ό 187
- 369 Μαυρόπουλο, τó 188
- 341 Μέβγεσδα, ή (Παλαιόπυργος, ό) 188-189
- 361 Μέγκουλη, ή (Περιστέρι, τó) 189
- 187 Μελιά, ή (Μιλίχοβο, τó) 197
- 192 Μελιγκοί, οί 189-191
- 293 Μελίσσι, τó 191  
31 Μελισσόπετρα, ή 191
- 342 Μερόπη, ή (Ρουμπάτες, οί) 262-263
- 340 Μερόπη, ή Κάτω (Φραστανά, τὰ) 298-299
- 93 Μέρου, α (Μηλιά, ή) 191-192  
20 Μεσαριά, ή 192  
59 Μεσοβούνι, τó 193
- 339 Μετζιτιές, ό (Κεφαλόβρυσο, τó) 193-194  
90 Μέτσοβο, τó (Μίντζου, α) 194-197  
93 Μηλιά, ή (Μέρου, α) 191-192
- 259 Μικροχώρι, τó (Τοσκεσάκι, τó) 288
- 187 Μιλίχοβο, τó (Μελιά, ή) 197
- 129 Μιχαλίτσι, τó 197  
90 Μίντζου, α (Μέτσοβο, τó) 197-199
- 234 Μοκοβίνα, ή 199-200
- 158 Μολιβαδιά, ή 200  
22 Μόλιστα, ή 200-202  
35 Μολυβδοσκεπάστη, ή (Διπαλίτσα, ή) 98-99
- 21 Μοναστήρι, τó (Μποτσιφάρι, τó) 218-219  
65 Μονοδέντρι, τó 202
- 146 Μονολίθι, τó (Βροδό, τó) 68-69
- 355 Μόσιορη, ή (Σιταριά, ή) 202-203
- 199 Μοσπίνα, ή (Λύγκος, ό) 203
- 100 Μουγκλιόι, οί (Καρυές, οί) 203-204
- 159 Μουζακαϊοι, οί 204-205
- 176 Μουϋλες, οί (Πέρδικα, ή) 205
- 110 Μουρκοί, οί (Ήλιόκαλη, ή) 205-206
- 183 Μουσιοτίτσα, ή 206-207  
81 Μπάγια, ή (Κήποι, οί) 207-208  
53 Μπαϊάσα (Βοβούσα) 208
- 221 Μπαουσιόι, οί 208-209



- 108 Μπαρκμάδι, τὸ (Καστρίτσα, ἡ) 209
- 173 Μπάρτζι, τὸ (Ἐπισκοπικό, τὸ) 209-210
- 168 Μπάφρα, ἡ 210
- 170 Μπεζάνι, τὸ 211-212
- 278 Μπεξντούνι, τὸ (Ἐλεούσα, ἡ) 212-213
- 279 Μπεξντουνόπουλο, τὸ (Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ) 213
- 198 Μπέροκο, τὸ 214-215
- 240 Μπεσιτιά, ἡ 215
- 27 Μπλεθούκι, τὸ (Πυξαριά, ἡ) 215
- 14 Μπλίζγιανη, ἡ (Λαγκάδα, ἡ) 215-216
- 36 Μπογοντσικό, τὸ (Πογωνίσκος, ὁ) 216-217
- 348 Μποζανίκο, τὸ (Ὄρεινό, τὸ) 217
- 269 Μποτζαράς, ὁ 217-218
- 21 Μποτσιφάρι, τὸ (Μοναστήρι, τὸ) 218-219
- 148 Μπουκόρι, τὸ (Μπουχόρι, τὸ) 223-224
- 70 Μπούλτση, ἡ (Ἐλάτη, ἡ) 219-220
- 179 Μπουράτσα, ἡ (Ἁγία Τριάδα, ἡ) 220-221
- 220 Μπουρλέσα, ἡ (Κουμαριά, ἡ) 221-222
- 306 Μπουρ(ν)τάρι, τὸ (Δαφνόφυτο, τὸ) 222-223
- 148 Μπουχόρι, τὸ (Μπουκόρι, τὸ) 223-224
- 283 Μπράγια, ἡ (Κρανούλα, ἡ) 224
- 125 Μπραντουβάρι, τὸ (Χαροκόπι, τὸ) 225
- 45 Μπριάζα, ἡ (Δίστρατο, τὸ) 225-226
- 309 Μπριγιάνισα, ἡ (Βασιλόπουλο, τὸ) 226
- 178 Μυροδάφνη, ἡ (Λαγάτορας, ὁ) 162
- 119 Μυστράς, ὁ (Ἄρμπορέσι, τὸ) 39-40
- 80 Νεγάδες, οἱ 226-227
- 299 Νεγράδες, οἱ 227-228
- 169 Νεοκαισάρεια, ἡ 228
- 290 Νεοχώρι, τὸ 228-229
- 373 Νεοχώρι, τὸ (Κατούνα, ἡ Νέα) 134
- 166 Νεοχωρόπουλο, τὸ 229
- 24 Νικάνωρ, ὁ (Κουρτίνισα, ἡ) 152
- 136 Νίστορα, ἡ 229
- 1 Ντέντσικο, τὸ (Ἄετομηλίτσα, ἡ) 229-230
- 282 Ντίσπερη, ἡ (Λυκοτρίχι, τὸ) 230-231
- 71 Ντοβρά, ἡ (Ἀσπράγγελοι, οἱ) 231
- 51 Ντομπρίνοβο, τὸ (Ἡλιοχώρι, τὸ) 231-232
- 206 Ντόμπρο, τὸ /-η, ἡ (Παλιὰ Ἀλώνια, τὰ) 232-233
- 86 Ντρεστενίκο, τὸ (Τρίστενο, τὸ) 233-234
- 7 Ὄξιá, ἡ (Σέλτση, ἡ) 265-266
- 348 Ὄρεινό, τὸ (Μποζανίκο, τὸ) 217
- 37 Ὄσανίτσα, ἡ (Ἀηδονοχώρι, τὸ) 234-235
- 43 Πάδες, οἱ 235-236



- 332 Παίδουριά/Παΐτουριά, ή 236-237
- 341 Παλαιόπυργος, ό (Μέβγεσδα, ή) 188-189
- 42 Παλιοσέλι, τó 247
- 312 Παλιουρή, ή (Δραγομή, ή) 140-105
- 244 Παλιοχώρι Μπότσαρη, τó 237-238
- 122 Παλιοχώρι Σιράκου, τó 238
- 48 Πάπιγκο, τó 238-239
- 330 Παρακάλαμος, ό 239-240
- 331 Παρακάλαμος, ό Άνω (Πογδόριανη, ή) 250
- 237 Παρδαλίτσα, ή (Πράδαλα, τά) 251-252
- 135 Πάτερο, τó 240-241
- 64 Πεδινά, τά Άνω (Σουδενά, τά Άνω) 275-277
- 63 Πεδινά, τά Κάτω (Σουδενά, τά Κάτω) 275-277
- 167 Πεδινή, ή (Ραψίστα, ή) 259-260
- 25 Πεκλάρι, τó (Πηγή, ή) 241-242
- 190 Πεντόλακκος, ό (Ζόριστα, ή) 120-121
- 280 Πέραμα, τó 242
- 207 Περάτη, ή 242-243
- 176 Πέρδικα, ή (Μοϋλες, οί) 205
- 285 Περίβλεπτος, ή 243-244
- 361 Περιστέρι, τó (Μέγκουλη, ή) 189
- 97 Περιστέρι, τó Μεγάλο (Προσγόλι, τó Μεγάλο) 254-255
- 96 Περιστέρι, τó Μικρό (Προσγόλι, τó Μικρό) 254-255
- 152 Πεστά, τά 244
- 88 Πέτρα, ή 244
- 206 Πετράλωνα, τά (βλ. Άλώνια, τά Παλιά) 232-233
- 126 Πετροβούνι, τó (Βασταβέτσι, τó) 50-51
- 287 Πετσάλη, ή / -ι, τó 244-245
- 268 Πετσάλη, ή / -ι, τó 244-245
- 150 Πηγάδια, τά (Βαλτσόρα, ή) 44
- 25 Πηγή, ή (Πεκλάρι, τó) 241-242
- 32 Πιροβίτσα, ή (Καλόβρυση, ή) 245
- 16 Πιρσόγιανη, ή 246
- 26 Πλάβαλη, ή (Άγία Βαρβάρα, ή) 246-247
- 10 Πλαγιά, ή (Ζέρμα, ή) 116-117
- 112 Πλατανιά, ή (Γουλάς, ό) 89-90
- 225 Πλατάνια, τά (Τσερίτσανα, τά) 293
- 140 Πλατανούσα, ή (Πολιτσά, ή) 250-251
- 147 Πλατανούσα, ή (Ραψίστα, ή) 259-260
- 151 Πλέσια, τά 247-248
- 216 Πλέσια, ή / τά (Άγία Άναστασία, ή) 247-248
- 2 Πλικάτι, τó 248-249
- 213 Πογδορά, ή (Λυκόστανη, ή) 249-250
- 331 Πογδόριανη, ή (Άνω Παρακάλαμος, ό) 250
- 346 Πογωνιανή, ή (Βοστίνα, ή) 61-63
- 36 Πογωνίσκος (Μπογοντσικό, τó) 216-217
- 140 Πολιτσά, ή (Πλατανούσα, ή) 251-252
- 217 Πολύγυρος, ό (Ζαγόρτσα, ή) 112
- 254 Πολύδωρο, τó (Μάζι, τó) 183-184



- 212 Πολύλοφος, ό (Κοβίλιανη, ή) 137-138
- 347 Ποντικάτι, τό 251
- 128 Ποτιστικά, τὰ (Λούτζινο, τό) 180-181
- 23 Πουρνιά, ή (Σταρίτσανη, ή) 279-280
- 237 Πράδαλα, τὰ (Παρδαλίτσα, ή) 251-252
- 141 Πράμαντα, ή / τὰ 252
- 144 Πρέβεζα, ή 252-253
- 116 Προσβάλα, ή (Βαθύπεδο, τό) 254
- 97 Προσγόλι, τό Μεγάλο (Περιστερί, τό Μεγάλο) 254-255
- 96 Προσγόλι, τό Μικρό (Περιστερι, τό Μικρό) 254-255
- 121 Προσήλιο, τό (Δουβίζδανα, τὰ) 102-103
- 294 Πρωτόπαππα, ή 255
- 251 Πτέρη, ή (Βαρμπόμπα, ή) 49-50
- 27 Πυξαριά, ή (Μπλεθούκι, τό) 215
- 18 Πύργος, ό (Στράτσανη, ή) 281-282
- 154 Ραβένια, τὰ 256
- 334 Ραβένια, τὰ Πάνω 256
- 354 Ραβένια, τὰ Κάτω 256
- 256 Ραδοβίζι, τό 256-257
- 274 Ραδοτόβι, τό (Ροδοτόπι, τό) 257-258
- 311 Ράικο, τό 258-259
- 143 Ραφταναϊοι, οί 259
- 167 Ραψίστα, ή (Πεδινή, ή) 259-260
- 147 Ραψίστα, ή (Πλατανούσα, ή) 259-260
- 329 Ρεπετίστα, ή 260-261
- 304 Ριάχοβο, τό 261
- 319 Ριζό, τό 261
- 274 Ροδοτόπι, τό (Ραδοτόβι, τό) 257-258
- 242 Ρουμανό(ς), τό/ό 262
- 342 Ρουμπάτες, οί (Μερόπη, ή) 262-263
- 335 Ρουψιά, ή 263-264
- 307 Σακελλαρικό, τό (Κουτρολάδα, ή/-ες, οί) 153-154
- 38 Σανοβό, τό (Αετόπετρα, ή) 264
- 201 Σαντοβίτσα, ή (Μάρμαρα, τὰ) 264-265
- 7 Σέλτση, ή (Όξιά, ή) 265-266
- 317 Σέλτσιανα, τὰ 266
- 258 Σενίκο, τό 266-267
- 157 Σερβιανά, τὰ 267-268
- 245 Σεριζιανά, τὰ 268
- 310 Σιούτιστα, ή (Καστρί, τό) 269-270
- 117 Σιράκο, τό 270-272
- 241 Σιστρούνι, τό 272-273
- 355 Σιταριά, ή (Μόσιορη, ή) 202-203
- 56 Σκαμνέλι, τό 273
- 149 Σκλίβανη, ή 273-274
- 139 Σκλοῦπος, ό (Αμπελοχώρι, τό) 274-275
- 231 Σμυρτιά, ή (Γκουλεμή, ή) 83-84
- 69 Σοπουτσέλι, τό (Δίλοφο, τό) 275
- 63 Σουδενά, τὰ Κάτω (Πεδινά, τὰ Κάτω) 275-277
- 64 Σουδενά, τὰ Πάνω (Πεδινά, τὰ Άνω) 275-277
- 313 Σούλι-Ντίνου, τό (Σουλόπουλο, τό) 277-278
- 313 Σουλόπουλο, τό (Σούλι-Ντί-νου, τό) 277-278





### 8.1.2. Ἀριθμητικὸ εὐρετήριο

- |                                      |                                       |
|--------------------------------------|---------------------------------------|
| 1. Ντέντσικο, τὸ (Ἄετομηλίτσα, ἦ)    | 32. Πιροβίτσα, ἦ (Καλόβρουση, ἦ)      |
| 2. Πλικάτι                           | 33. Δερβένι, τὸ                       |
| 3. Τούρνοβο, τὸ (Γοργοπόταμος, ὀ)    | 34. Κουτσούφλιανη, ἦ (Ἡλιόραχη, ἦ)    |
| 4. Χιονιάδες, οἱ                     | 35. Διπαλίτσα, ἦ (Μολυβδοσκεπάστη, ἦ) |
| 5. Λεσκάτσι, τὸ (Ἄσημοχώρι, τὸ)      | 36. Μπογοντσικό, τὸ (Πογωνίσκος, ὀ)   |
| 6. Βούρμπιανη, ἦ                     | 37. Ὁστανίτσα, ἦ (Ἄηδονοχώρι, τὸ)     |
| 7. Σέλτση, ἦ (Ὁξιὰ, ἦ)               | 38. Σανοβό, τὸ (Ἄετόπετρα, ἦ)         |
| 8. Φιτόκο, ἦ (Θεοτόκος, ἦ)           | 39. Μάζι, τὸ                          |
| 9. Λούψικο, τὸ (Λυκόραχη, ἦ)         | 40. Κόνιτσα, ἦ                        |
| 10. Ζέρμα, ἦ (Πλαγιά, ἦ)             | 41. Γκρισμπάνι, τὸ (Ἐλεύθερο, τὸ)     |
| 11. Κάντσικο, τὸ (Δροσοπηγή, ἦ)      | 42. Παλιοσέλι, τὸ                     |
| 12. Φούρκα, ἦ                        | 43. Πάδες, οἱ                         |
| 13. Κεράσοβο, τὸ (Ἄγία Παρασκευή, ἦ) | 44. Ἀρμάτοβο, τὸ (Ἄρματα, τὰ)         |
| 14. Μπλίζγιανη, ἦ (Λαγγάδα, ἦ)       | 45. Μπριάτσα, ἦ (Δίστρατο, τὸ)        |
| 15. Καστάνιανη, ἦ (Καστανιά, ἦ)      | 46. Γορίτσα, ἦ (Καλλιθέα, ἦ)          |
| 16. Πιρσόγιανη, ἦ                    | 47. Λιτονιάβιστα, ἦ (Κλειδωνιά, ἦ)    |
| 17. Ἰσβορος, ὀ (Ἄμάραντος, ὀ)        | 48. Πάπιγκο, τὸ                       |
| 18. Στράτσιανη, ἦ (Πύργος, ὀ)        | 49. Βραδέτο, τὸ                       |
| 19. Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ                | 50. Λεσινίτσα, ἦ (Βρυσσοχώρι, τὸ)     |
| 20. Μεσαριά, ἦ                       | 51. Ντομπρίνοβο, τὸ (Ἡλιοχώρι, τὸ)    |
| 21. Μποτσιφάρι, τὸ (Μοναστήρι, τὸ)   | 52. Λάιστα, ἦ                         |
| 22. Μόλιστα, ἦ                       | 53. Βοβούσα, ἦ - Μπαϊάσα              |
| 23. Σταρίτσανη, ἦ (Πουρνιά, ἦ)       | 54. Τσερνέσι, τὸ (Ἐλατοχώρι, τὸ)      |
| 24. Κουρτίνιστα, ἦ (Νικάνωρ, ὀ)      | 55. Μακρίνο, τὸ                       |
| 25. Πεκλάρι, τὸ (Πηγὴ, ἦ)            | 56. Σκαμνέλι, τὸ                      |
| 26. Πλάβαλη, ἦ (Ἄγία Βαρβάρα, ἦ)     | 57. Τσεπέλοβο, τὸ                     |
| 27. Μπλεθούκι, τὸ (Πυξαριά, ἦ)       | 58. Ἄγιος Μηνάς, ὀ                    |
| 28. Ζέλιστα, ἦ (Ἐξοχή, ἦ)            | 59. Μεσοβούνι, τὸ                     |
| 29. Βράνιστα, ἦ (Τράπεζα, ἦ)         | 60. Ἀρτσίστα, ἦ (Ἀρίστη, ἦ)           |
| 30. Καβάσιλα, τὰ                     | 61. Βιτσικό, τὸ (Βίκος, ὀ)            |
| 31. Μελισσόπετρα, ἦ                  |                                       |



62. Τσερβάρι, τὸ (Ἐλαφότοπος, ὄ)
63. Κάτω Σουδενά, τὰ (Κάτω Πεδινά, τὰ)
64. Πάνω Σουδενά, τὰ (Ἄνω Πεδινά, τὰ)
65. Μονοδέντρι, τὸ
66. Βίτσα, ἡ
67. Καπέσοβο, τὸ
68. Κουκούλι, τὸ
69. Σοπουτσέλι, τὸ (Δίλοφο, τὸ)
70. Μπούλτση, ἡ (Ἐλάτη, ἡ)
71. Ντοβρά, ἡ (Ἀσπράγγελοι, οἱ)
72. Τζοντίλα, ἡ (Δίκορφο, τὸ)
73. Μανασ(σ)ή, ἡ
74. Καλοτά, ἡ
75. Στολοβό, τὸ (Διπόταμο, τὸ)
76. Καμινιά, ἡ (Ἀνθρακίτης, ὄ)
77. Καβαλάρι, τὸ
78. Λιασκοβέτσι, τὸ (Λεφτοκαρυά, ἡ)
79. Φραγκάδες, οἱ
80. Νεγάδες, οἱ
81. Μπάγια, ἡ (Κῆποι, οἱ)
82. Δραγάρι, τὸ (Καστανών, ὄ)
83. Δόλιανη, ἡ
84. Φλαμπουράρι, τὸ
85. Γρεβενίτι, τὸ
86. Ντρεστενίκο, τὸ (Τρίστενο, τὸ)
87. Λιάπη, ἡ (Ἰτέα, ἡ)
88. Πέτρα, ἡ
89. Δεμάτι, τὸ
90. Μέτσοβο, τὸ- Μίντσου
91. Χρυσοβίτσα, ἡ
92. Βουτονόσι, τὸ
93. Μηλιά, ἡ - Μέρου
94. Ἀνήλιο, τὸ - Κιάρε
95. Δερβεντίστα, ἡ (Ἀνθοχώρι, τὸ)
96. Μικρὸ Προσγόλι, τὸ (Μικρὸ Περιστέρι, τὸ)
97. Μεγάλο Προσγόλι, τὸ (Μεγάλο Περιστέρι, τὸ)
98. Μικρὴ Γότιστα, ἡ
98. Μεγάλη Γότιστα, ἡ
100. Μουγκλιοί, οἱ (Καρυές, οἱ)
101. Λιγκιάδες, οἱ
102. Στρούνι, τὸ (Ἀμφιθέα, ἡ)
103. Γοβριτσά, ἡ (Κρουόβρουση, ἡ)
104. Μάζια, ἡ
105. Ἄρδομίστα, ἡ (Λογγάδες, οἱ)
106. Γιάνιστα, ἡ (Βασιλική, ἡ)
107. Τζόρα, ἡ (Μαβίλης, ὄ)
108. Μπαρκμάδι, τὸ (Καστρίτσα, ἡ)
109. Κλαζιάδες, οἱ (Δροσοχώρι, τὸ)
110. Μουρκοί, οἱ (Ἡλιόκαλη, ἡ)
111. Γερακάρι, τὸ
112. Γουλάς, ὄ (Πλατανιά, ἡ)
113. Βάξια, ἡ (Δρίσκος, ὄ)
114. Κράψη, ἡ
115. Λοχάνιστα, ἡ (Ἀνατολική, ἡ)
116. Προσβάλα, ἡ (Βαθύπεδο, τὸ)
117. Σιράκο, τὸ
118. Καλαρίτες, οἱ
119. Ἄρμπορέσι, τὸ (Μυστράς, ὄ)
120. Ματσούκι, τὸ
121. Δουβίσδανα, τὰ (Προσήλιο, τὸ)
122. Παλιοχώρι Σιράκου, τὸ
123. Κοντοβράκι, τὸ (Δαφνούλα, ἡ)
124. Κωντινοί, οἱ
125. Μπραντουβάρι, τὸ (Χαροκόπι, τὸ)
126. Βασταβέτσι, τὸ (Πετροβούνι, τὸ)
127. Ζαβράτσι, τὸ (Κέδρος, ὄ)
128. Λούτζινο, τὸ (Ποτιστικά, τὰ)





129. Μιχαλίτσι, τὸ  
 130. Γκούρα, ἡ (Βαπτιστής, ὁ)  
 131. Χουλιαράδες, οἱ  
 132. Λοζέτσι, τὸ (Ἑλληνικό, τὸ)  
 133. Φορτώσι, τὸ  
 134. Κωστίτσι, τὸ  
 135. Πάτερο, τὸ  
 136. Νίστορα, ἡ  
 137. Κοτόρτσι, τὸ (Ἄετοράχη, ἡ)  
 138. Λάζινα, ἡ  
 139. Σκλουῦπος, ὁ (Ἄμπελοχώρι, τὸ)  
 140. Πολιτσά, ἡ (Πλατανούσα, ἡ)  
 141. Πράμαντα, τὰ-ἡ  
 142. Κομματάκια, τὰ  
 143. Ραφταναῖοι, οἱ  
 144. Πρέβεζα, ἡ  
 145. Καλέντζι, τὸ  
 146. Βροδό, τὸ (Μονολίθι, τὸ)  
 147. Ραψίστα, ἡ (Πλατανούσα, ἡ)  
 148. Μπουχόρι, τὸ (Μπουκόρι, τὸ)  
 149. Σκλίβανη, ἡ  
 150. Βαλτσόρα, ἡ (Πηγάδια, τὰ)  
 151. Πλέσια, ἡ / τὰ  
 152. Πεστά, τὰ  
 153. Κορίτιανη, ἡ  
 154. Ραβένια, τὰ  
 155. Κρυφοβός, ὁ  
 156. Λεσιανά, τὰ (Ἄβγό, τὸ)  
 157. Σερβιανά, τὰ  
 158. Μολιβαδιά, ἡ  
 159. Μουζακαῖοι, οἱ  
 160. Φράσταντα, τὰ (Κυπαρίσσια, τὰ)  
 161. Κορδολόια, ἡ  
 162. Κουτσολιό, τὸ  
 163. Κατσικά, ἡ  
 164. Ἄνατολή, ἡ (Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ)  
 165. Γιάννινα, τὰ (Ἰωάννινα, τὰ)  
 166. Νεοχωρόπουλο, τὸ  
 167. Ραψίστα, ἡ (Πεδινή, ἡ)  
 168. Μπάφρα, ἡ  
 169. Νεοκαισάρεια, ἡ  
 170. Μπεζάνι, τὸ  
 171. Κολονιάτι, τὸ  
 172. Βουδίβιστα, ἡ (Ἄμπελιά, ἡ)  
 173. Μπάρτζι, τὸ (Ἐπισκοπικό, τὸ)  
 174. Μανολιάσα, ἡ  
 175. Θεριακίσι, τὸ  
 176. Μοῦλες, οἱ (Πέρδικα, ἡ)  
 177. Βασαίικα, τὰ  
 178. Λαγάτορας, ὁ (Μυροδάφνη, ἡ)  
 179. Μπουράτσα, ἡ (Ἄγία Τριάδα, ἡ)  
 180. Βαρλάμι, τὸ  
 181. Τέροβο, τὸ  
 182. Κουκλέσι, τὸ  
 183. Μουσιοτίτσα, ἡ  
 184. Δερβίζιανα, τὰ  
 185. Γεωργάνοι, οἱ  
 186. Βουλιάστα, ἡ  
 187. Μιλίχοβο, ἡ (Μελιά, ἡ)  
 188. Λογγιώτισσα, ἡ  
 189. Κοπάνη, ἡ  
 190. Ζόριστα, ἡ (Πεντόλακκος, ὁ)  
 191. Βαριάδες, οἱ  
 192. Μελιγκοί, οἱ  
 193. Ἄλποχώρι Δωδώνης, τὸ (Μαντεῖο, τὸ)  
 194. Τσαρκοβίστα, ἡ (Δωδώνη, ἡ)  
 195. Δραμεσιοί, οἱ  
 196. Κουσμερά, ἡ  
 197. Κοστάνιανη, ἡ  
 198. Μπέρκο, τὸ  
 199. Μοσπίνα, ἡ (Λύγκος, ὁ)



200. Λιόκο, τὸ (Ἄσβεστοχώρι, τὸ)  
 201. Σαντοβέτσα, ἡ (Μάρμαρα, τὰ)  
 202. Καρδαμίτσια, τὰ  
 203. Σταυράκι, τὸ  
 204. Τσιφλικόπουλο, τὸ  
 205. Κόνιτσα, ἡ  
 206. Ντόμπρη, ἡ/-ο, τὸ (Παλιά Ἄλωνα, τὰ - Πετράλωνα, τὰ)  
 207. Περάτη, ἡ  
 208. Τσέργιανη, ἡ (Λοφίσκος, ὁ)  
 209. Βαγενίτι, τὸ  
 210. Βράβορη, ἡ (Ἄνάργυροι, οἱ)  
 211. Γραμμένο, τὸ  
 212. Κοβίλιανη, ἡ (Πολύλοφος, ὁ)  
 213. Πογδορά, ἡ (Λυκόστανη, ἡ)  
 214. Δραγοψά, ἡ  
 215. Ψίνα, ἡ  
 216. Πλέσια, ἡ / τὰ (Ἁγία Ἄναστασία, ἡ)  
 217. Ζαγόριτσα, ἡ (Πολύγυρος, ὁ)  
 218. Ἐλευθεροχώρι, τὸ  
 219. Ζαραβούτσι, τὸ (Ἅγιος Νικόλαος, ὁ)  
 220. Μπουρλέσια, ἡ (Κουμαριά, ἡ)  
 221. Μπαουσιοί, οἱ  
 222. Βαλανιδιά, ἡ  
 223. Κόπρα, ἡ (Ἄνθοχώρι, τὸ)  
 224. Γρατσανά, τὰ (Ἄσπροχώρι, τὸ)  
 225. Τσερίτσιανα, τὰ (Πλατάνια, τὰ)  
 226. Λίπα, ἡ  
 227. Βάρδα, ἡ  
 228. Τόσκεσι, τὸ  
 229. Λεπάδι, τὸ  
 230. Βαδίστρα, ἡ  
 231. Γκολεμή, ἡ (Σμυρτιά, ἡ)  
 232. Δραγοβέτσι, τὸ (Ἐλαφος, ἡ)  
 233. Ἄρδοση, ἡ  
 234. Μοκοβίνα, ἡ  
 235. Λιβιάχοβο, τὸ  
 236. Ἐλεσνα, ἡ (Ἄρτοπούλα, ἡ)  
 237. Πράδαλα, τὰ (Παρδαλίτσα, ἡ)  
 238. Γράσδανη, ἡ (Καταμάχη, ἡ)  
 239. Λεβίκιστα, ἡ (Ζοτικό, τὸ)  
 240. Μπεστιά, ἡ  
 241. Σιστρούνι, τὸ  
 242. Ρουμανό, τὸ  
 243. Ἄλποχώρι Μπότσαρη, τὸ  
 244. Παλιοχώρι Μπότσαρη, τὸ  
 245. Σεριζιανά, τὰ  
 246. Κεράσοβο, τὸ (Κερασέα, ἡ)  
 247. Λοζιανά, τὰ  
 248. Βερνίκο, τὸ (Βερενίκη, ἡ)  
 249. Βεντερίκος, ὁ  
 250. Δοβλά, ἡ  
 251. Βαρμπόμπα, ἡ (Πτέρη, ἡ)  
 252. Ζάλογγο, τὸ  
 253. Βρουσίνα, ἡ  
 254. Μάζι, τὸ (Πολύδωρο, τὸ)  
 255. Γρανίτσα, ἡ  
 256. Ραδοβίζι, τὸ  
 257. Στριγκανέτσι, τὸ (Διχούνι, τὸ)  
 258. Σενίκο, τὸ  
 259. Τοσκεσάκι, τὸ (Μικροχώριον, τὸ)  
 260. Δομολεσιά, ἡ  
 261. Χίνκα, ἡ  
 262. Λάλιζα, ἡ  
 263. Ζόριανη, ἡ  
 264. Δέλινο, τὸ (Δελβινακόπουλο, τὸ)  
 265. Σπήλαιο, τὸ  
 266. Γοργιάνιστα, ἡ  
 267. Κούρεντα, τὰ  
 268. Πετσάλι, τό/-η, ἡ



269. Μποτζαράς, ό  
 270. Καλοχώρι, τó  
 271. Κοκκινόχωμα, τó  
 272. Άραχοβίτσα, ή (Λευκοθέα, ή)  
 273. Βελτσίστα, ή (Κληματιά, ή)  
 274. Ραδοτόβι, τó (Ροδοτόπι, τó)  
 275. Γαρδίκι, τó  
 276. Τζοντίλα, ή (Ζωοδόχος, ή)  
 277. Ζέλοβα, ή (Βουνοπλαγιά, ή)  
 278. Μπεζντούνι, τó (Έλεούσα, ή)  
 279. Μπεζντουνόπουλο, τó (Άγιος  
 Ίωάννης, ό)  
 280. Πέραμα, τó  
 281. Βάνιστα, ή (Κρύα, ή)  
 282. Ντίσπερη, ή (Λυκοτρίχι, τó)  
 283. Μπράγια, ή (Κρανούλα, ή)  
 284. Βάρβεση, ή (Άγιοι Άπόστολοι,  
 οί)  
 285. Περίβλεπτος, ή  
 286. Άσφάκα, ή  
 287. Πετσάλη, ή / -ι, τó  
 288. Κάτω Λαψίστα, ή  
 289. Πάνω Λαψίστα, ή  
 290. Νεοχώρι, τó  
 291. Καρίτσα, ή  
 292. Ζίτσα, ή  
 293. Μελίσσι, τó  
 294. Πρωτόπαπα, ή  
 295. Γαβρισιοί, οί  
 296. Λιγοψά, ή  
 297. Βατατάδες, οί  
 298. Βλαχάτανο, τó  
 299. Νεγράδες, οί  
 300. Ζαγόριανη, ή (Χρυσόραχη, ή)  
 301. Βροντισμένη, ή  
 302. Μαζαράκι, τó  
 303. Γλίζιανη, ή (Καταρράκτης, ό)  
 304. Ριάχοβο, τó  
 305. Ίερομνήμη, ή  
 306. Μπουρ(ν)τάρι, τó (Δαφνόφυτο,  
 τó)  
 307. Κουτρουλάδα, ή / -ες, οί (Σα-  
 κελλαρικό, τó)  
 308. Λίθινο, τó  
 309. Μπριγιάνιστα, ή (Βασιλόπου-  
 λο, τó)  
 310. Σιούτιστα, ή (Καστρί, τó)  
 311. Ράικο, τó  
 312. Δραγομή, ή (Παλιουρή, ή)  
 313. Σούλι Ντίνου, τó (Σουλόπουλο,  
 τó)  
 314. Μικρό Σουλόπουλο, τó  
 315. Τσερκοβίστα, ή (Έκκλησιοχώρι,  
 τó)  
 316. Γκρίμποβο, τó  
 317. Σέλτσιανα, τὰ  
 318. Κούτσι, τó (Βρυσούλα, ή)  
 319. Ριζό, τó  
 320. Γρανιτσοπούλα, ή  
 321. Κρετσούνιστα, ή (Δεσποτικό,  
 τó)  
 322. Ζελίστα, ή (Φωτεινό, τó)  
 323. Κουρουνοράχη, ή  
 324. Κοσόλιανη, ή (Άετόπετρα, ή)  
 325. Λάβδανη, ή  
 326. Βρίστοβο, τó  
 327. Κουκλιοί, οί  
 328. Γκρίμπιανη, ή (Άρετή, ή)  
 329. Ρεπετίστα, ή  
 330. Παρακάλαμος, ό  
 331. Πογδόριανη, ή (Άνω Παρακά-  
 λαμος, ό)  
 332. Πατ(δ)ουνιά, ή (Παηδονιά, ή)  
 333. Δολιανά, τὰ



334. Πάνω Ραβένια, τὰ  
 335. Ρουψιά, ἡ  
 336. Μαυροβούνι, τὸ  
 337. (Ἄλιζὸτ) Τσιφλίκι, τὸ (Γερο-  
 πλάτανος, ὁ)  
 338. Τσαραπλανά, τὰ (Βασιλικό, τὸ)  
 339. Μετζιτιές, ὁ (Κεφαλόβρυσος, τὸ)  
 340. Φραστανά, τὰ (Κάτω Μερόπη,  
 ἡ)  
 341. Μέβγεσδα, ἡ (Παλαιόπυργος, ὁ)  
 342. Ρουμπάτες, οἱ (Μερόπη, ἡ)  
 343. Κακόλακος, ὁ  
 344. Δριμάδες, οἱ  
 345. Σταυροσκιάδι, τὸ  
 346. Βοστίνα, ἡ (Πογωνιανή, ἡ)  
 347. Ποντικάτι, τὸ (Ποντικάτες, οἱ)  
 348. Μποζανίκο, τὸ (Ὅρεινό, τὸ)  
 349. Γαϊδουροχώρι, τὸ (Ἀργυροχώ-  
 ρι, τὸ)  
 350. Δολό, τὸ  
 351. Λαχανόκαστρο, τὸ (Ὠραιόκα-  
 στρο, τὸ)  
 352. Κακ(ου)σιοί, οἱ (Ἅγιος Κο-  
 σμάς, ὁ)  
 353. Βίσανη, ἡ  
 354. Κάτω Ραβένια, τὰ  
 355. Μόσιορη, ἡ (Σιταριά, ἡ)  
 356. Μαυρονόρος, ὁ  
 357. Διμοκόρι, τὸ  
 358. Κοσοβίτσα, ἡ (Ἁγία Μαρίνα, ἡ)  
 359. Καστάνιανη, ἡ (Καστανή, ἡ)  
 360. Στρατίνισα, ἡ  
 361. Μέγκουλη, ἡ (Περιστέρι, τὸ)  
 362. Κεράσοβο, τὸ  
 363. Κρουονέρι, τὸ  
 364. Ζαραβίνα, ἡ (Λίμνη, ἡ)  
 365. Δελβινάκι, τὸ  
 366. Γκουβέρι, τὸ (Φαράγγι, τὸ)  
 367. Τεριάχι, τὸ  
 368. Βομπλό, τὸ (Σταυροδρόμι, τὸ)  
 369. Μαυρόπουλο, τὸ  
 370. Χρυσόδουλη, ἡ  
 371. Ζάβροχο, τὸ  
 372. Ἀρίνισα, ἡ (Κτίσματα, τὰ)  
 373. Νέα Κατούνα, ἡ (Νεοχώρι, τὸ)  
 374. Βάλτισα, ἡ (Χαραυγή, ἡ)



ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

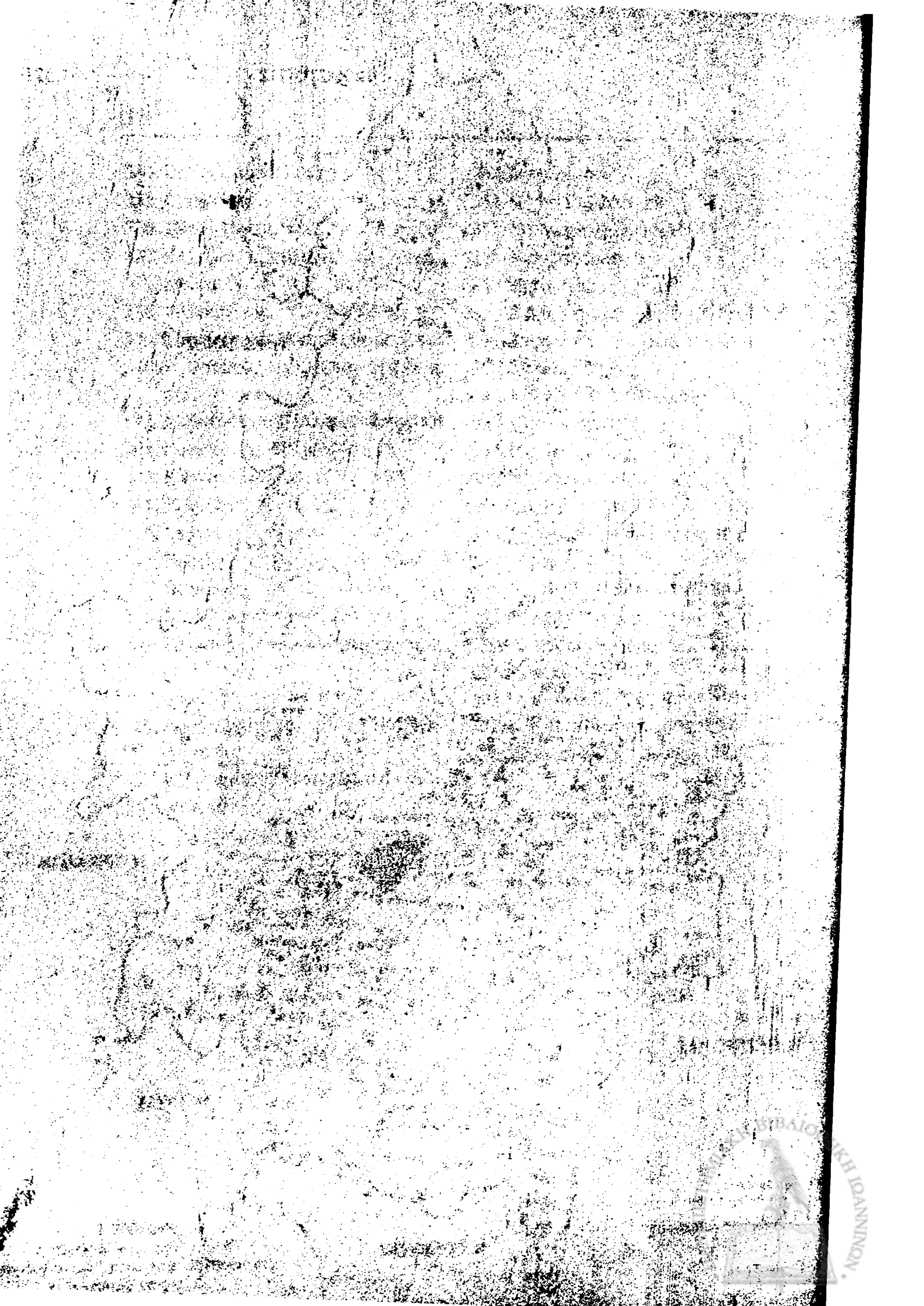
ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- ⊙ Πρωτεύουσες επαρχιών
- Κοινότητες
- Οικισμοί

ΧΑΡΤΗΣ 1

Οι κοινότητες και οι οικισμοί του Νομού Ιωαννίνων, με τις κοινοτικές περιοχές τους





ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

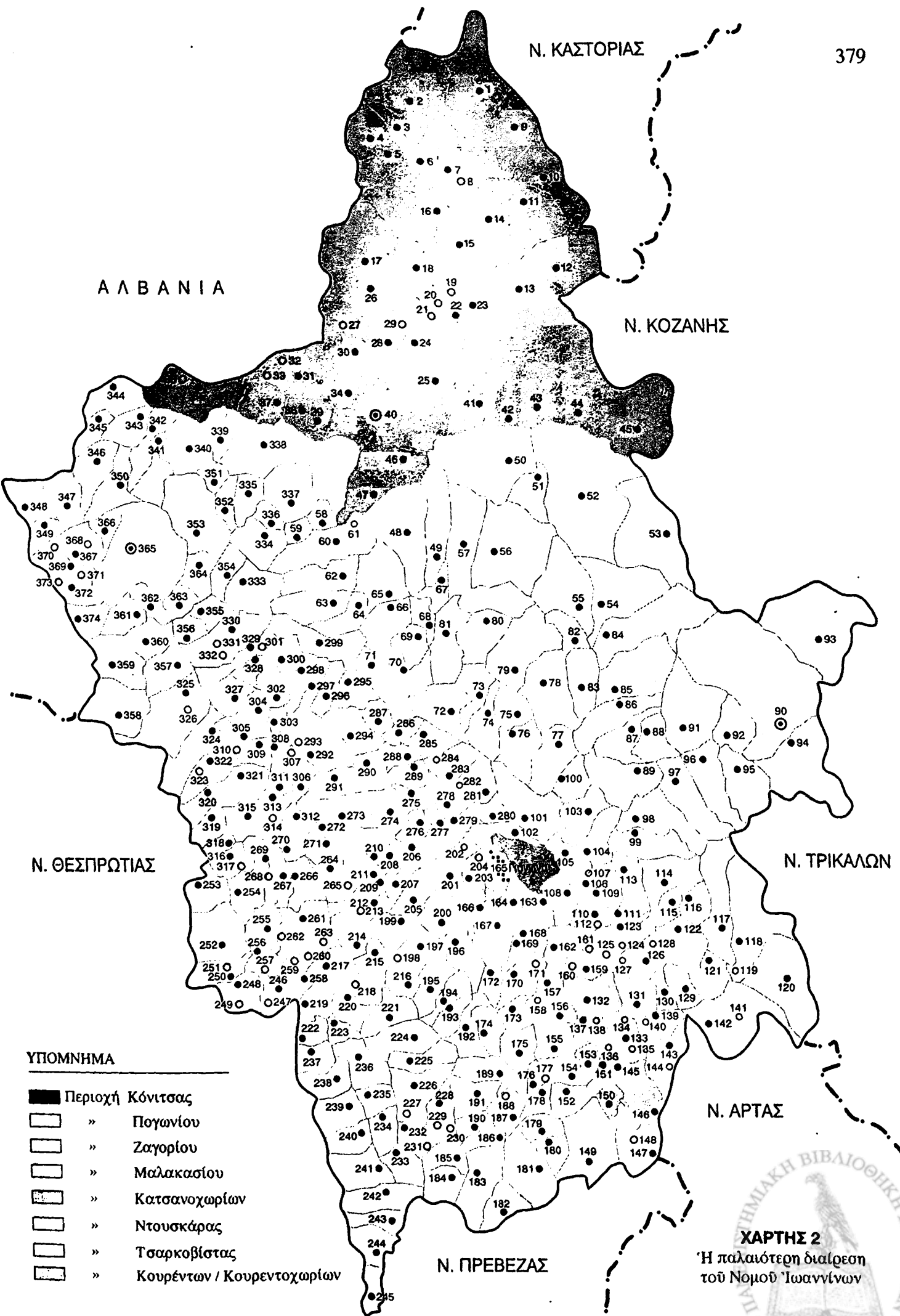
Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Περιοχή Κόνιτσας
- » Πογανίου
- » Ζαγορίου
- » Μαλακασίου
- » Κατσανοχωριών
- » Ντουσκάρας
- » Τσαρκοβίστας
- » Κουρέντων / Κουρεντοχωριών

ΧΑΡΤΗΣ 2  
'Η παλαιότερη διαίρεση  
του Νομού 'Ιωαννίνων

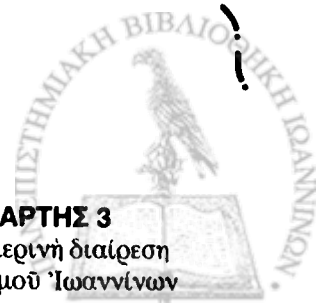








- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- Έπαρχία Κόνιτςα
  - » Μετοσόβου
  - » Πογωνίου
  - » Δωδώνης



**ΧΑΡΤΗΣ 3**  
 Η σημερινή διαίρεση  
 του Νομού Ίωαννίνων



Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

ΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

**ΜΝΗΜΑ**

Ελληνόθετα οικωνύμια

λαβόθετα »

αλβανόθετα »

αρομουνόθετα »

ϊουρκόθετα »

Ελληνο-αρομουνικά οικωνύμια

Μικτικοί κύκλοι τών οικωνυμιών, έχουν δύο χρωματικές ενδείξεις (•), βλάνουν έτυμολόγηση που είναι δυνατή ηγεί σέ όνοματοθέτες μέ διαφορετική ογική ταυτότητα.

•δειξη κοινότητας

•δειξη οικισμοί

**ΧΑΡΤΗΣ 4**  
Έθνολογική κατανομή  
τών οικωνυμιών του Νομού Ίωαννίνων





**ΧΑΡΤΗΣ 5**  
Τά ελληνόθετα οικονύμια  
του Νομού Ιωαννίνων



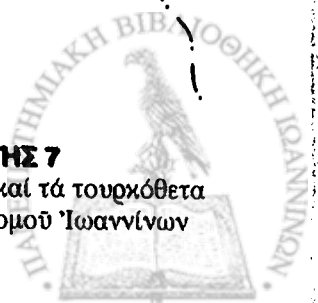
**ΧΑΡΤΗΣ 6**  
Τά σλαβόθετα οικονύμια  
του Νομού Ίωαννίνων

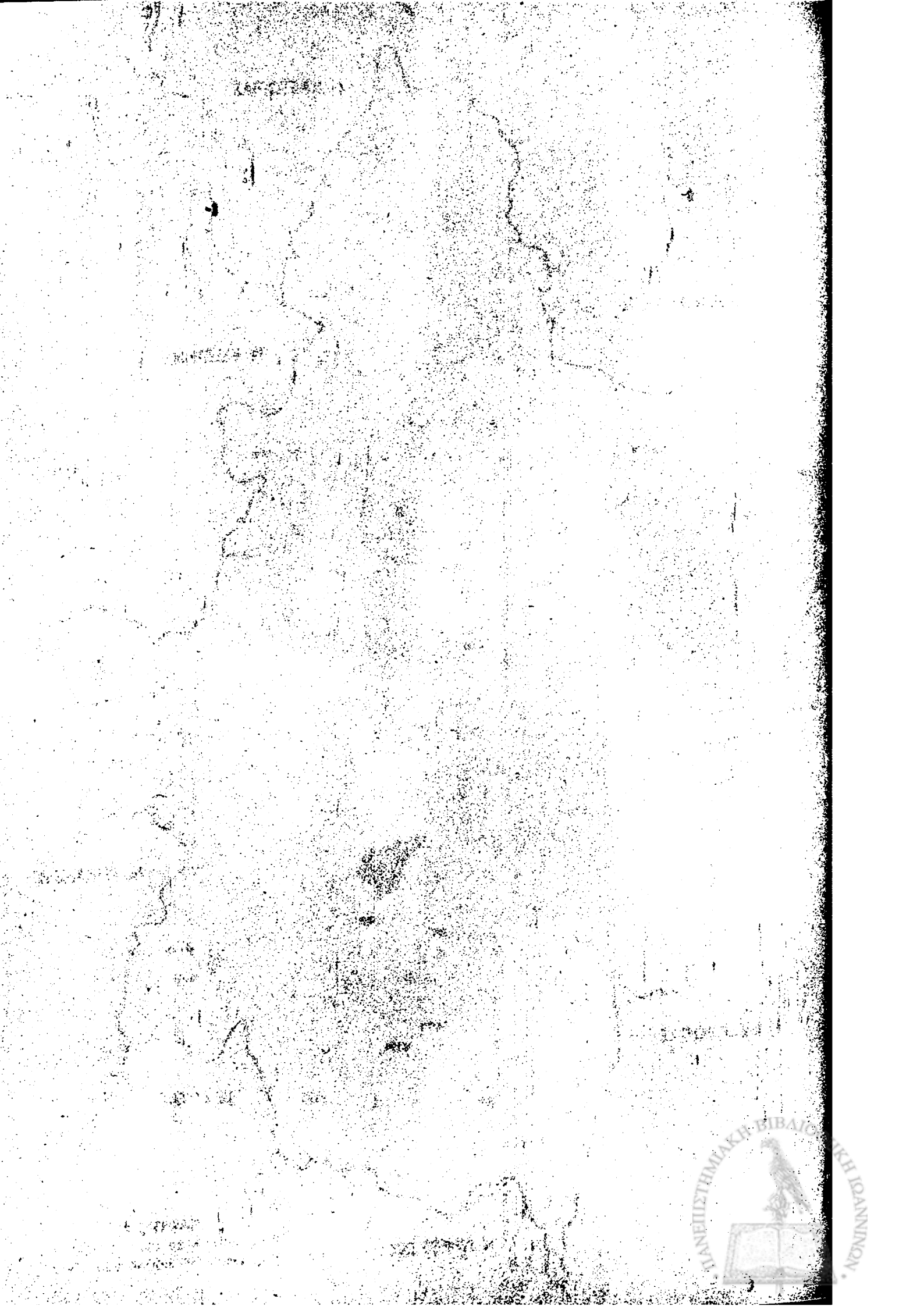




**ΧΑΡΤΗΣ 7**

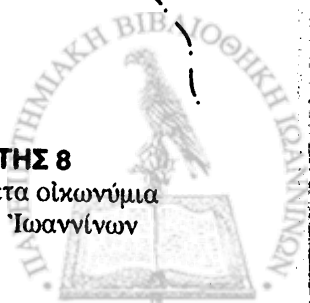
Τά άρομονόθετα καί τά τουρχόθετα  
οίκωνύμα του Νομού Ίωαννίνων







**ΧΑΡΤΗΣ 8**  
 Τά αλβανόθετα οικονύμια  
 του Νομού Ίωαννίνων







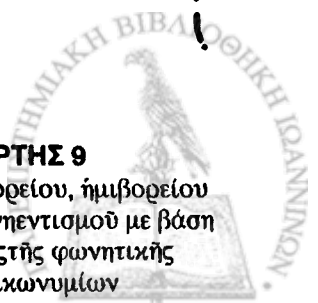


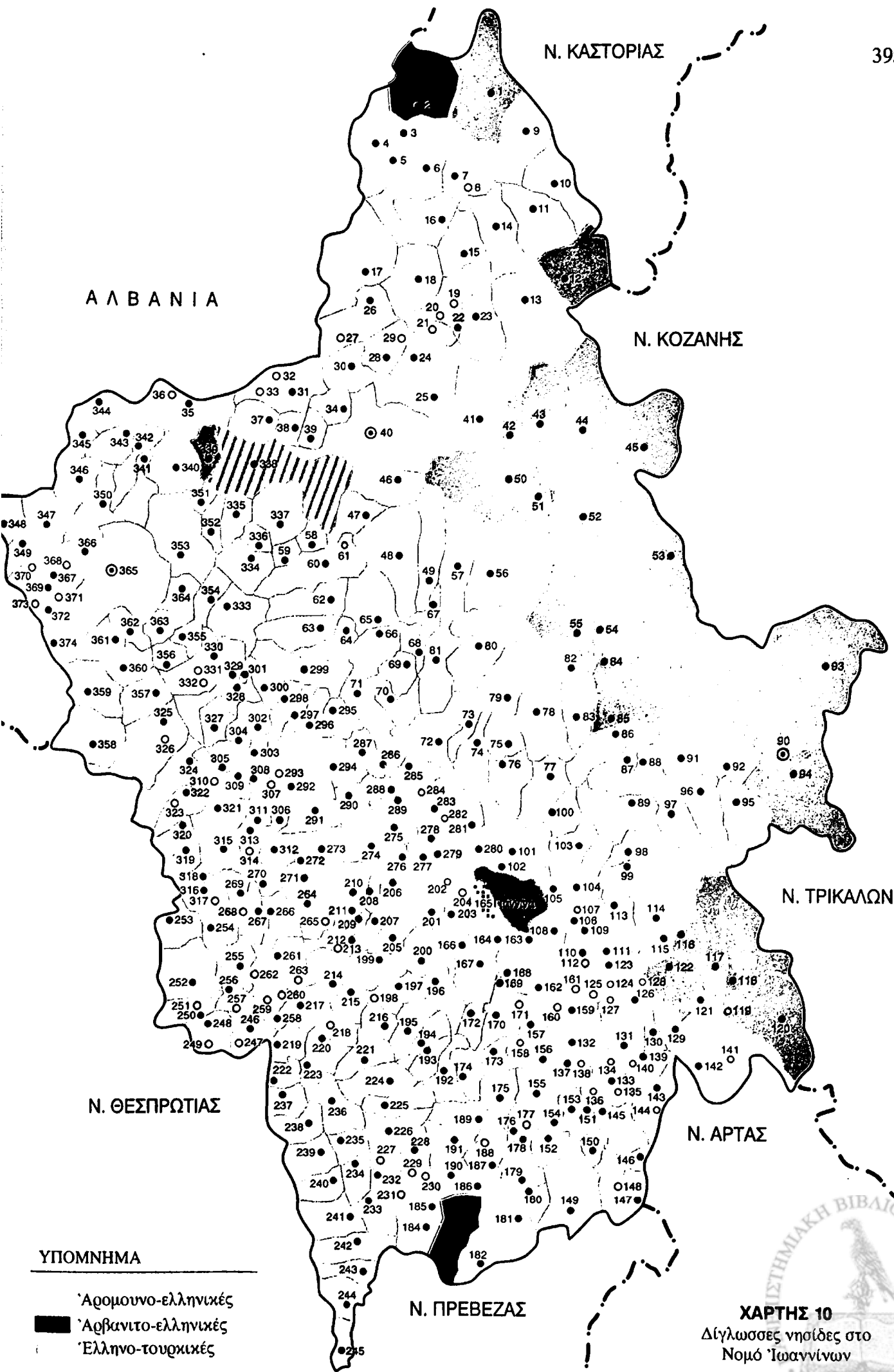
**ΥΠΟΜΝΗΜΑ**

- ☐ βόρειος φωνηεντισμός
- ☐ ήμιβόρειος »
- ☐ νότιος »

**ΧΑΡΤΗΣ 9**

Ίσόγλωσσα βόρειου, ήμιβόρειου και νοτίου φωνηεντισμού με βάση τις ένδειξεις της φωνητικής των οίκωνυμων





- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- Άρομοινο-ελληνικές
  - Άρβανιτο-ελληνικές
  - ◐ Έλληνο-τουρκικές

**ΧΑΡΤΗΣ 10**  
 Δίγλωσσες νησίδες στο  
 Νομό Ίωαννίνων





ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

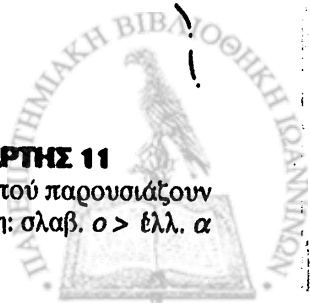
Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Ν. ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ

**ΧΑΡΤΗΣ 11**

Οικωνύμα που παρουσιάζουν την απόδοση: σλαβ. ο > έλλ. α



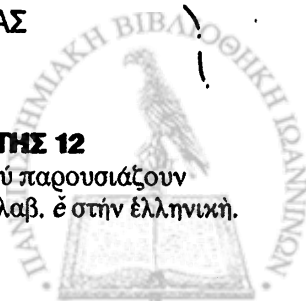


**ΥΠΟΜΝΗΜΑ**

- έ > (j) α
- έ > e

**ΧΑΡΤΗΣ 12**

Οικωνύμια που παρουσιάζουν  
τήν απόδοση του σλαβ. έ στην ελληνική.





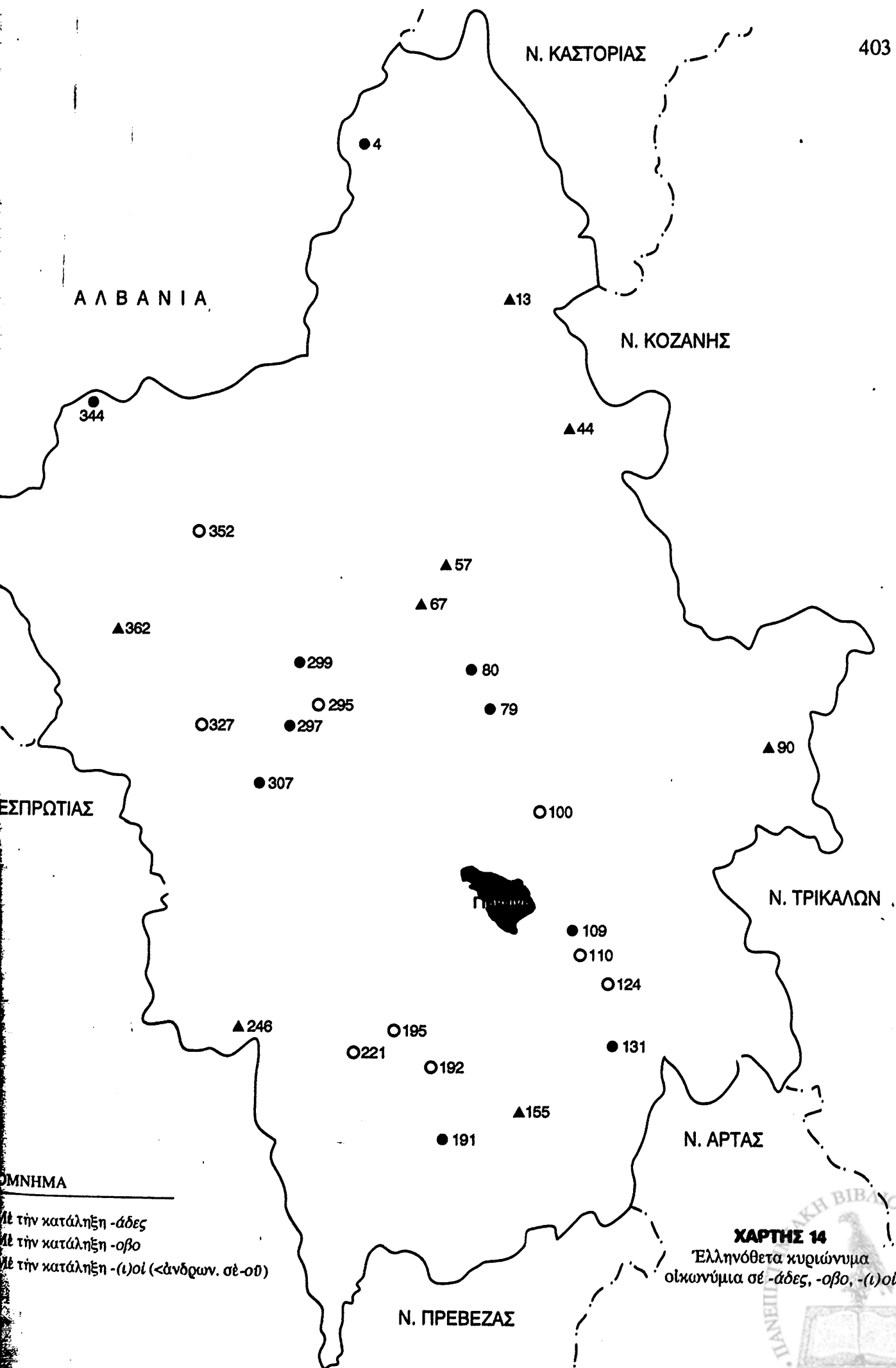
**ΥΠΟΜΝΗΜΑ**

- άλβ. ë > έλλ. α
- ⊙ άλβ. ë > έλλ. ι
- άλβ. ë > έλλ. φ

**ΧΑΡΤΗΣ 13**

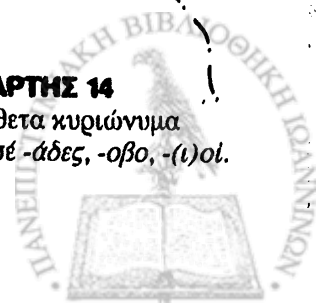
Οικωνύμια που παρουσιάζουν την απόδοση του άλβ. ë στην ελληνική

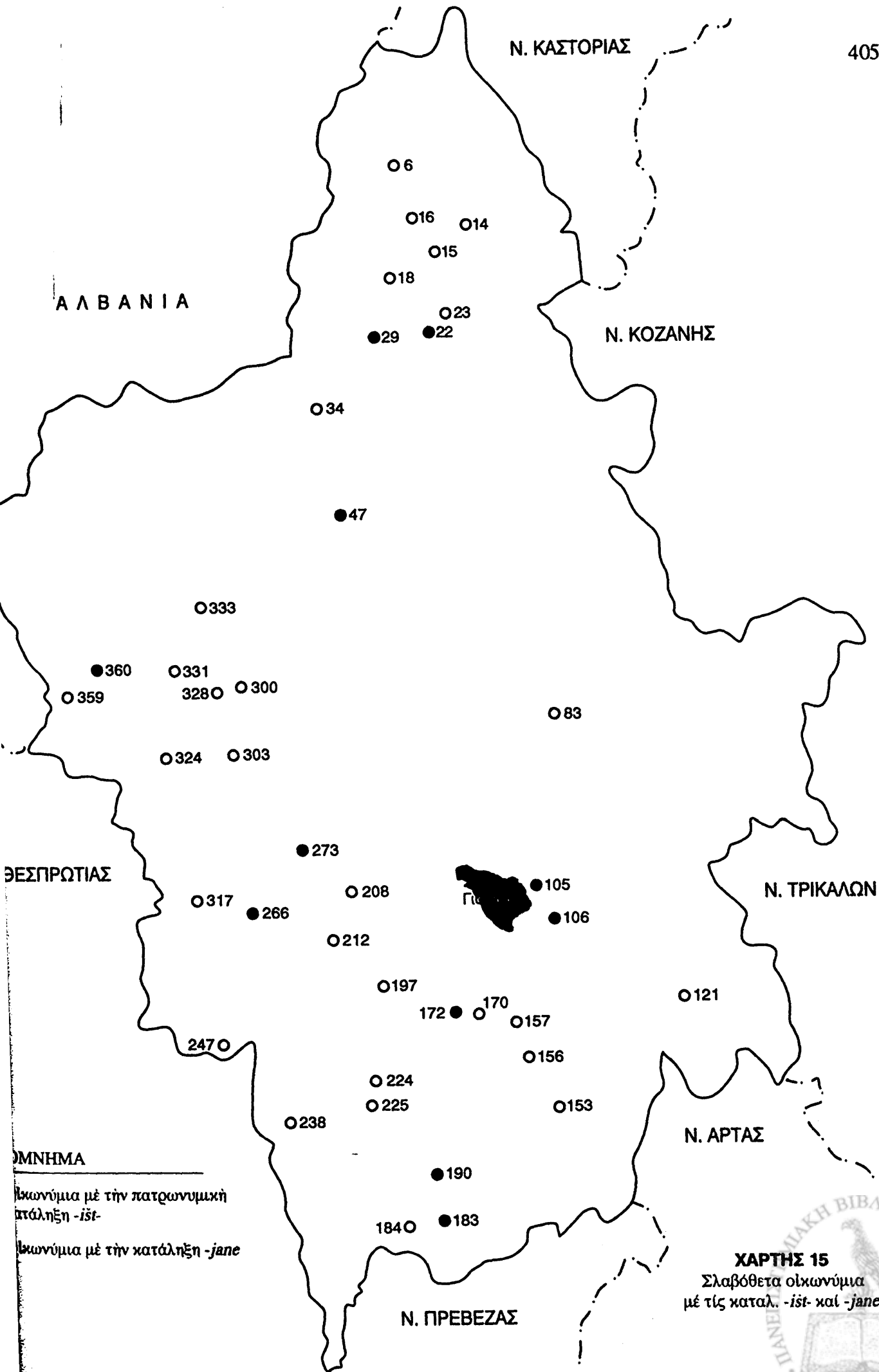




με την κατάληξη -άδες  
 με την κατάληξη -οβο  
 με την κατάληξη -(ι)οί (<άνδρων. σέ-οθ)

**ΧΑΡΤΗΣ 14**  
 Έλληνόθετα κυριώνυμα  
 οικωνύμια σέ -άδες, -οβο, -(ι)οί.





ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Ν. ΑΡΤΑΣ

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ

ΔΟΜΗΜΑ

Οικονύμια με την πατρωνυμική κατάληξη -ist-

Οικονύμια με την κατάληξη -jane

**ΧΑΡΤΗΣ 15**  
Σλαβόθετα οικονύμια  
μέ τις καταλ. -ist- και -jane.





Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ

● 28 ● 29 ● 24

○ 22

○ 60

● 374

● 322 ● 310 ● 309 ● 321

○ 288 ○ 289

● 273

○ 281

● 103

○ 98 ○ 99

● 95

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ

Γιάννη

○ 115

● 167

Ν. ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ

Ν. ΑΡΤΑΣ

● 239

○ 230

● 147

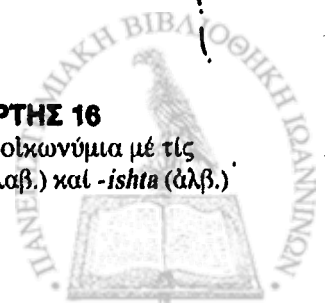
ΟΜΗΜΑ

λαβική κατάληξη -*ista*  
αλβανική κατάληξη -*ishta*

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ

**ΧΑΡΤΗΣ 16**

Περιεκτικά οικονόμια με τις  
καταλ. -*ista* (σλαβ.) και -*ishta* (άλβ.)



## 9. ΠΙΝΑΚΕΣ

### 9.1. Ἑλληνικῶν\* προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωνυμίων κλπ.

- Ἄβγό, τὸ (τοπν.) 169  
Ἄγαμέμν-ων (προσωπ.) 122, 156 / -ος  
(προσωπ.) 122, 156  
Ἄγγελῆς (προσωπ.) 83  
ἀγγουρ-ιά, ἡ 48.4 / -ιάς (προσωπ.) 48.4  
Ἄγία Ἀναστασία, ἡ (τοπν.) 247, 353  
Ἄγία Βαρβάρα, ἡ (τοπν.) 246  
Ἄγία Μαρίνα, ἡ (τοπν.) 2.1, 146  
Ἄγία Παρασκευή, ἡ (τοπν.) 135  
Ἄγία Τριάδα, ἡ (τοπν.) 220, 353  
Ἄγιοι Ἀπόστολοι, οἱ (τοπν.) 46  
Ἄγιος Ἰωάννης, ὁ (τοπν.) 34, 77, 213  
Ἄγιος Κοσμάς, ὁ (τοπν.) 125  
Ἄγιος Μηνάς, ὁ (τοπν.) 31, 335, 337,  
341, 344, 353  
Ἄγιος Νικόλαος, ὁ (τοπν.) 114  
\*Ἀγιωάνν-εια, τὰ (τοπν.) 77 / \*-ινά,  
τὰ (τοπν.) 78 / \*-ινα, τὰ (τοπν.) 77  
Ἄγκαθ-ερά, τὰ (τοπν.) 153.3 / -ίτης, ὁ  
42, 93  
Ἄγκλιστή, ἡ (τοπν.) 87.6, 175.1  
Ἄγόριανη, ἡ (τοπν.) 61.9  
ἀγρι-γκουρτζιά, ἡ 296.2 / -γούρνου, τὸ  
296.2  
Ἀγρίμης (προσωπ.) 135  
ἀγριο(υ)-γκο(υ)ρτζιά, ἡ 296.2 / -γου-  
ρουνο, τὸ 296.2  
ἀγριο-βαλανιδιά, ἡ 91.2 / -βούνι, τὸ  
187 / -λαζος, ὁ (τοπν.) 163  
ἀγύγι, τὸ 119.8  
ἄδρακτίτης, ὁ 42  
Ἄετο-μηλίτσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 229/  
-πέτρα, ἡ (τοπν.) 147, 264 / -ράχη,  
ἡ (τοπν.) 148  
Ἄηδονοχώρι, τὸ (τοπν.) 234  
Ἄθανασούλης (προσωπ.) 278  
Ἄϊβαλῆς (προσωπ.) 272  
Ἄϊδίνης (προσωπ.) 272  
ἄκαρδος, ὁ 240  
ἀλατ-άρης, ὁ 192 / -αριά, ἡ 192  
Ἄλέξανδρ-ος (προσωπ.) 228.4 / -εία, ἡ  
(τοπν.) 228.4  
ἀλεπού, ἡ 284.6 / -δέλης (προσωπ.)  
273  
ἄλεσ-α 263, 263.8 / -ιά, ἡ 263, 263.8 /  
-μα, τὸ 81, 263.8  
Ἄλιζότ (προσωπ.) 32, 295 / —Τσιφλί-  
κι, τὸ (τοπν.) 32, 295, 335, 337, 342,  
344  
ἀλιπού, ἡ 284.6  
Ἄλιτόμιρα, ἡ (τοπν.) 178  
ἄλλα-Ξα 263.8 / -ξιά, ἡ 263.8 / -γμα, τὸ  
263.8  
Ἄλμπορέσι μίζράς, τὸ (τοπν.) / 39.5  
Ἄλογόδρομος, ὁ (τοπν.) 199  
Ἄλουνίσιο, τὸ (τοπν.) 121.5  
ἄλουπού, ἡ 32, 33, 284.6, 339  
Ἄλποχώρι (Δωδώνης), τὸ (τοπν.) 32,  
33, 335, 336, 337, 339, 341, 346 / —  
Μπότσαρη, τὸ (τοπν.) 32, 33, 339,  
341  
Ἄλώνια, τὰ Παλιά (τοπν.) 232

\* Μὲ τοὺς ὄρους ἑλληνικῆς καὶ ξένες λέξεις χαρακτηρίζονται ὅσες καταγράφονται  
στὸ ἑλληνικὸ ἢ σὲ ξένο (μὲ βάση τὸ λατινικὸ) ἀλφάβητο. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ χαρακτη-  
ρισμὸς τῶν λέξεων ὡς ἑλληνικῶν ἢ ξένων δὲν ὑπονοεῖ πάντα καὶ τὴν ἐτυμολογικὴ προ-  
έλευσὴ τους.



- ἀλώπ-ηξ, ἡ 32 / -ού, ἡ 284.6 / -ώ, ἡ 32  
 ἀμαθ-ής, ὁ 214.4 / -ός, ὁ 214.4  
 Ἄμαραντος, ὁ (τοπν.) 122  
 Ἀμαρούσιο, τὸ Νέο (τοπν.) 100.4  
 Ἀμπελ-εῖα, ἡ (τοπν.) 63 / -ιά, ἡ (τοπν.)  
 63  
 Ἀμπελοχώρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 274  
 ἄμπ-λας, ὁ 60 / (τοπν.) 60/ -λιανη, ἡ  
 (τοπν.) 61 / -λίστρα, ἡ (τοπν.) 61 /  
 -ουλας, ὁ (τοπν.) 60 / -ουλος, ὁ  
 (τοπν.) 60  
 Ἀμφιθέα, ἡ (τοπν.) 284  
 Ἀναγνώστ-ης (προσωπ.) 218 / -αράς  
 (προσωπ.) 218  
 ἀναθουλιάζω 295.5  
 ἀναιμία, ἡ 81  
 Ἀνάργυροι, οἱ (τοπν.) 66, 353  
 Ἀνασελίτσα, ἡ (τοπν.) 266  
 Ἀναστάσ-ιος (προσωπ.) 278 / -οβα, ἡ  
 (τοπν.) 160, 196 / -ούλης (προσωπ.)  
 278  
 ἀνατολ-ή, ἡ 34 / -ῆ (προσωπ.) 34 / -ή,  
 ἡ (τοπν.) 34, 323, 338, 341, 345 /  
 -ική, ἡ (τοπν.) 181, 181.8  
 ἀναφου(φου)λιάζω 295.5  
 ἀνήλιο, τὸ 35 / (τοπν.) 2.1, 35, 136,  
 198, 325, 338, 341, 345, 352  
 ἀνθ-ός, ὁ 187.5 / -ός, τὸ 187.5 /  
 -οχώρι, τὸ (τοπν.) 96, 143  
 Ἀνθρακίτης, ὁ (τοπν.) 128  
 ἀντίδ-ωρο, τὸ 284.6 / -ερο, τὸ 284.6 /  
 -ιρου, τοῦ 284.6 / -ουρου, τοῦ 284.6  
 Ἀντώνι(ος) (προσωπ.) 296.2  
 ἀπάλιερας, ὁ 284, 307  
 ἀπάνεμος 80  
 ἀπλώστρα, ἡ 42, 42.9  
 ἀπογών-ι, τὸ 61.9 / -ίτσα, ἡ (τοπν.)  
 61.9 / -ό, τὸ 61.9  
 Ἀπόστολ-ος (προσωπ.) 183 / -άρης  
 (προσωπ.) 183  
 ἀπουγκώνα (ἐπίρρ.) 61.9  
 ἀπρεπ-ής, ὁ 214.4 / -ός, ὁ 214.4  
 Ἄρα Διάκου, τοῦ (τοπν.) 278.2 / —  
 Μπάκαση, τοῦ (τοπν.) 278.2  
 Ἀραβν-ά, τὰ (τοπν.) 256 / -ές, οἱ  
 (τοπν.) 256  
 Ἄραϊ-μάδε, τοῦ (τοπν.) 107  
 Ἀραμάδ-α, ἡ (τοπν.) 107/ -ι, τὸ (τοπν.)  
 107  
 Ἀραμνά, τὰ (τοπν.) 256  
 Ἀρατο(υ)β(ι)νός, -(ι)νή (ἔθν.) 257.5  
 Ἀράχοβ-α, ἡ (τοπν.) 36, 36.4, / -ίτζα, ἡ  
 (τοπν.) 35 / -ίτικα, τὰ (τοπν.) 36 /  
 -ίτσα, ἡ (τοπν.) 35, 36.4, 311, 313,  
 331, 341, 346  
 Ἀργυρ-ός (προσωπ.) 107.3, 298.4 /  
 -άδες, οἱ (τοπν.) 107.3, 298.4 /  
 -οχώρι, τὸ (τοπν.) 72  
 Ἄρδ-αμη, ἡ (τοπν.) 37 / -ἄγαστος  
 (προσωπ.) 37 / -αμέρι, τὸ (τοπν.)  
 37 / -ουβίστα, ἡ (τοπν.) 37 / -οῦνια,  
 τὰ (τοπν.) 37  
 Ἄρδιλοβίστα, ἡ (τοπν.) 35  
 Ἄρδομηστία, ἡ (τοπν.) 37  
 Ἄρδομ-ίστα, ἡ (τοπν.) 36, 37, 311, 312,  
 317, 319, 332, 341, 344, / -ιστινός,  
 -ιστινή (ἔθν.) 37  
 Ἄρδοση, ἡ (τοπν.) 37, 311, 312, 317,  
 325, 341, 344  
 Ἄρετή, ἡ (τοπν.) 84  
 Ἄρζα, ἡ (τοπν.) 40  
 Ἄριν-ι (τοπν.) 38 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 38,  
 333, 342, 345, 346  
 Ἄρίστη, ἡ (τοπν.) 40  
 ἀρμάτ-ος, ὁ 39 / (προσωπ.) 38, 39, 338,  
 344, 352 / -α, τὰ (τοπν.) 2.1, 38 /  
 -οβα, ἡ (τοπν.) 39 / -οβο, τὸ (τοπν.)  
 2.1, 38, 328, 338, 341, 344, 352  
 Ἄρμπο(υ)ρ-έσι, τὸ (τοπν.) 39, 39.4, 40,  
 307, 333, 342, 346 / -έτα, ἡ (τοπν.)  
 40/ \*-ίσι, τὸ (τοπν.) 39 / -οῦσι, τὸ  
 (τοπν.) 39, 40, 307



- άρμυρ-ός, ό 161 / -'α, ή 161  
 άρσενικό, τό 54.1, 285.6  
 Άρτ-α, ή (τοπν.) 108.4 / -οπούλα, ή  
 (τοπν.) 108, 108.4 / -ος, ό (τοπν.)  
 108.4 / -ος, ό Άγριος (τοπν.) 108.4  
 / -ος, ό Πάνω (τοπν.) 108.4  
 άρτάς 108.4  
 Άρτζ-α, ή (τοπν.) 40, 41 / -ίστα, ή  
 (τοπν.) 40  
 άρτζουάλι, τό 208  
 Άρτοτίνα, ή (τοπν.) 37  
 Άρτσ-ες, οί (τοπν.) 41, 41.1 -ίστα, ή  
 (τοπν.) 40, 334, 342, 346  
 άρχ-ων, ό 122 / -ος, ό 122  
 άσβεστ-άρης, ό 192 / -αριά, ή 192 /  
 -οχώρι, τό (τοπν.) 175  
 Άσημοχώρι, τό (τοπν.) 170  
 Άσπρ-ος (προσωπ.) 47 / -άγγελοι, οί  
 (τοπν.) 231 / -ούδης (προσωπ.) 47 /  
 -οχώρι, τό (τοπν.) 92  
 άσ(τ)ραπή, ή 166.2  
 άσφάκα, ή 41 / (τοπν.) 41, 323, 324,  
 338, 341, 346  
 άσφενδαμνίτης, ό 93  
 άφέντ-ης, ό 154.2, 298.4 / -άδες, οί  
 154.2, 298.4 / -ες, οί 154.2 / -ηδες,  
 οί 154.2  
 Άχλαδέαι, αί (τοπν.) 288  
 άχν-ίζω 143.1 / -'α, ή 143.1  
 Άώος (τοπν.) 59
- Βαγγελής** (προσωπ.) 83  
 βαγ-ένι, τό 41, 41.6 / (τοπν.) 42 / -ένια,  
 τὰ (τοπν.) 42 / -ενίτι, τό (τοπν.) 41,  
 42, 327, 338, 341, 347 / -ενιτία, ή  
 (τοπν.) 41 / -οίνιον, τό 41.6  
 Βάγι-α (προσωπ.) 207.8 / -ας (προ-  
 σωπ.) 207, 207.8  
 Βαδ-ίστρα, ή (τοπν.) 42, 308, 334, 342,  
 346 / -ίζα, ή (τοπν.) 43  
 Βάθ-ι / -η, τό / ή (τοπν.) 51 / -η Καλο-  
 γέριτ (τοπν.) 51.7 / -ια (τοπν.)  
 51.7  
 Βαθύπεδο, τό (τοπν.) 254  
 Βα(ϊ)δενίτσα, ή (τοπν.) 236.8  
 Βαϊουνίται, οί (έθν.) 41  
 Βαϊτσ-ης (προσωπ.) 196 / -ος (προ-  
 σωπ.) 196  
 βαλάν-ι, τό 55, / -ιδιά, ή 43 / -ιδιά, ή  
 (τοπν.) 43, / -' -ος, ή 307  
 Βαλκουβίνα, ή (τοπν.) 53  
 Βάλτιστα, ή (τοπν.) 43, 317, 320, 331,  
 341, 346  
 βάλτος, ό 43  
 Βάλτσ-α, ή (τοπν.) 44 / -η, ή (τοπν.) 44  
 / -όρα, ή(τοπν.) 44, 44.1, 317, 320,  
 331, 333, 341, 342, 346  
 Βάν-ια, ή (τοπν.) 45 / -ιτζα, ή (τοπν.)  
 44.9 / -ίστα, ή (τοπν.) 44, 44.9, 45,  
 334, 342, 346, / -ίστα, ή Άνω  
 (τοπν.) 45 / -ίστα, ή Κάτω (τοπν.)  
 45  
 βανν-ίζα, τὰ 137.1 / -ίδια, τὰ 137.1  
 Βάξια, ή (τοπν.) 45, 310, 322, 324, 342,  
 347  
 Βαπτιστής, ό (τοπν.) 2.1, 84  
 Βαρ-Γιαννάκη, τοῦ (τοπν.) 49 / —  
 Γιάννη, στοῦ (τοπν.) 49 / —Γιαν-  
 νούλα, ή (τοπν.) 50 / —Γκίνη, τοῦ  
 (τοπν.) 50 / -ι Άντρειωμένη, ή  
 (τοπν.) 49 / -ι Καυκαλίδη, τοῦ  
 (τοπν.) 50 / -ιμπόμπη, ή (τοπν.) 49  
 / -ιμπόπη, ή (τοπν.) 49 / -ιμπόπης  
 (προσωπ.) 49 / -λάμι, τό (τοπν.) 48,  
 335, 336, 337, 342, 344 / —Μπάτζ'  
 (τοπν.) 50 / -μπόμπα, ή (τοπν.) 49,  
 336, 337, 342, 344 / -μπόπι, τό (το-  
 πν.) 50 / —Τζιομπάν', τό (τοπν.)  
 50  
 Βάρβες-η, ή (τοπν.) 46, 309, 322, 326,  
 334, 342, 344, 347 / -ιώτης (προ-  
 σωπ.) 47



- Βαρβιτσιώτ-ης (προσωπ.) 47 / -ικες  
 Κάναλες, οί (τοπν.) 47  
 Βάρδ-α, ή (τοπν.) 47, 48, 322, 325, 326,  
 339.1, 342, 344, 345 / -άκης (προ-  
 σωπ.) 47.3 / -άκος (προσωπ.) 47.3 /  
 -ας (προσωπ.) 47, 47.3, 326, 339.1,  
 344  
 βαρ-έα, ή 48 / -ιά, ή 48 / -ιάδες, οί  
 (τοπν.) 48, 328, 341, 344 / -ιάς  
 (προσωπ.) 48  
 βαρελάς, ό 240  
 βάρε-σα 263, 263.8 / -μα, τó 263.8 /  
 -σιά, ή 263, 263.8  
 Βαρλαάμ (προσωπ.) 48, 49  
 Βαρνήκι, τó (τοπν.) 54, 54.6  
 Βάρνοβα, ή (τοπν.) 68  
 Βαρπόβα, ή (τοπν.) 49  
 Βάρσοβο, τó (τοπν.) 290  
 Βαρτζιώτης (προσωπ.) 210  
 Βαρυμπόπη, ή (τοπν.) 49  
 Βάσ-(ι)ος (προσωπ.) 50 / -αίοι, οί  
 (προσωπ.) 50 / -αίκα, τὰ 50 / -αί-  
 κα, τὰ (τοπν.) 50, 51.6, 328, 341,  
 344 / -ιλαράς (προσωπ.) 218 / -ιλα-  
 ρης (προσωπ.) 218 / -ίλας (προ-  
 σωπ.) 124 / -ίλειος (προσωπ.) 50 /  
 -ίλης (προσωπ.) 124, 150.3, 160,  
 190.4, 206, 218 / -ιλοῦ (προσωπ.)  
 125, 150.3, 160, 190.4, 206  
 Βασιλ-ική, ή (τοπν.) 74 / -ικό, τó  
 (τοπν.) 2.1, 289, 289.6  
 Βασιλόπουλο, τó (τοπν.) 226  
 Βασταβέτσι, τó (τοπν.) 50, 311, 315,  
 331, 335, 336, 337, 341, 346  
 βαστάζ-ων, ό 122 / -ος, ό 122  
 \*Βατάτ-ης (προσωπ.) 51 / -άδες, οί  
 (τοπν.) 51, 328, 341, 344  
 Βατερά, τὰ (τοπν.) 153.3  
 Βάφρα, ή (τοπν.) 210  
 Βεζ-ήτσα, ή (τοπν.) 56 / -ίτσα, ή  
 (τοπν.) 56  
 Βεϊτσα, ή (τοπν.) 56  
 Βέκιος (προσωπ.) 280  
 Βεκρής (προσωπ.) 214.4  
 βελάνι, τó 55, 307 / -δότοπος, ό 102  
 Βελιτσές, οί (τοπν.) 175.1  
 βελον-ιά, ή 48.4 / -ιάς (προσωπ.) 48.4  
 Βελτζίστ-α, ή (τοπν.) 35, 52 / -η, ή  
 (τοπν.) 53  
 Βέλτσ-ι, τó (τοπν.) 52 / -ης (προσωπ.)  
 52, / -ίστα, ή (τοπν.) 52, 315, 319,  
 320, 331, 332, 341, 344, 346, /  
 -ίστας (προσωπ.) 53, 53.5 / -ος  
 (προσωπ.) 52  
 Βενετ-ία, ή (τοπν.) 128.6 / -ιά (προ-  
 σωπ.) 128.6  
 Βενετσάνος (προσωπ.) 74.7  
 Βεντερίκος, ό (τοπν.) 53, 308, 309,  
 310, 313, 315, 318, 331, 341, 347  
 βεράτ-ι, τó 243.2 / -λήδες, οί 243.2  
 Βέρβ-α, ή (τοπν.) 65 / -ίτσα, ή (τοπν.)  
 65, 290  
 Βεργής (προσωπ.) 273  
 Βερενίκη (προσωπ.) 54 / (τοπν.) 54  
 Βερεστιά, ή (τοπν.) 68  
 Βέρμπανη, ή (τοπν.) 65  
 Βερνίκο, τó (τοπν.) 54, 307, 331, 341,  
 345  
 Βετερίκου, τοῦ (τοπν.) 54  
 Βετερνίκιον, τó (τοπν.) 54  
 Βέτρινα, ή (τοπν.) 54  
 βῆσ-α, ή 55 / -ιανη, ή (τοπν.) 55  
 Βίρμπενη, ή (τοπν.) 65  
 Βίσ-ανη, ή (τοπν.) 55, 61.9, 314, 331,  
 341, 345 / -ιανη, ή (τοπν.) 55 / -ικό,  
 τó (τοπν.) 55 / -όκα, ή (τοπν.) 55,  
 57 / -οκά, τὰ (τοπν.) 55, 57, / -οκό,  
 τó (τοπν.) 55, 57 / -οτσάνη, ή  
 (τοπν.) 55, 57  
 Βίτσα, ή (τοπν.) 56, 313, 317, 331, 341,  
 345  
 Βιτσιό, τó (τοπν.) 57, 310, 314, 317,



- 321, 330, 336, 341, 345, 346  
 Βλάσ-ιος (προσωπ.) 278 / -ιούλης (προσωπ.) 278  
 Βλαστάρης (προσωπ.) 135  
 Βλάχ-ος (έθν.) 58 / -άτανο, τὸ (τοπν.) 58, 308, 310, 335, 336, 337, 341, 347 / -άτουνο, τὸ (τοπν.) 58 / \*-οκά-τουνο, τὸ (τοπν.) 58, 308, 310  
 βλή-γων, ὁ 157.2 / -σκούνι, τὸ 157.2  
 βοάνος, ὁ 168.1  
 Βοβητικόν, τὸ (τοπν.) 57  
 Βοβητικόν, τὸ (τοπν.) 57  
 Βοβητικόν, τὸ (τοπν.) 57  
 Βοβούσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 58, 208, 341, 352  
 Βοδεντικόν, τὸ (τοπν.) 229  
 Βοδίβιστα, ἡ (τοπν.) 317  
 βοεάνος, ὁ 168.1  
 βοεβόδας, ὁ 311  
 βό(ι)δ-ι, τὸ 236.8, 307 / -ομάτης, ὁ (τοπν.) 236.8  
 Βολάδα, ἡ (τοπν.) 154.5  
 Βομπλ-ό, τὸ (τοπν.) 60, 315, 316, 324, 341, 346 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 60 / -ιανή, ἡ (τοπν.) 60 / -ιτζού, ἡ (τοπν.) 60  
 Βοόση (τοπν.) 59, 59.2  
 Βοοῦσα (τοπν.) 59, 59.1  
 Βόουσα (τοπν.) 59  
 Βοριάς (προσωπ.) 300.4  
 Βορμπόβι, τὸ (τοπν.) 65  
 βοστίνα, ἡ 62, 63, 63.1, 323 / (τοπν.) 61, 62, 63, 306, 315, 323, 325, 341, 347  
 Βοτίβιστα, ἡ (τοπν.) 63  
 Βότσ-ης (προσωπ.) 34, 217, 218, 219 / -αρης (προσωπ.) 33, 218 / -αράς (προσωπ.) 218 / -η-φάρι, τὸ (τοπν.) 219  
 Βο(υ)δίβιστα, ἡ (τοπν.) 63, 319, 332, 341, 344  
 Βουζίσσι, τὸ (τοπν.) 121.5  
 βουλ-ιάζω 42, 64 / -ιαστά, τὰ 64 / -ιάστα, ἡ (τοπν.) 64, 325, 341, 346 / -ίστρα, ἡ 42, 43  
 Βούλκ-οβο, τὸ (τοπν.) 53 / -ογιάνοβο, τὸ (τοπν.) 53  
 Βούλ-τσης (προσωπ.) 220 / -τζάτης (προσωπ.) 220 / -τζιώτης (προσωπ.) 220 / -τσιος (προσωπ.) 220 / -τσος (προσωπ.) 220  
 βουν-ό, τὸ 32.4 187 / -οπλαγιά, ἡ (τοπν.) 115 / -ός, ὁ 187, 193  
 Βουρβά, τὰ (τοπν.) 65  
 βουρβουλιά, ἡ 40  
 Βουρδῶ, ἡ (τοπν.) 69  
 Βούρμπ-α, ἡ (τοπν.) 65 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 2.1, 61.9, 64, 315, 316, 332, 341, 344, 346 / -οβο, τὸ (τοπν.) 65  
 Βουρσίνα, ἡ (τοπν.) 35, 70  
 βουτηχτ-ής, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4  
 Βουτονόσι, τὸ (τοπν.) 2.1, 65, 307, 317, 325, 341, 344, 352  
 Βουτσαράς (προσωπ.) 217  
 Βοῶσα (τοπν.) 59  
 Βράβορη, ἡ (τοπν.) 66, 309, 311, 315, 317, 320, 331, 341, 346, 353  
 Βραδέτο, τὸ (τοπν.) 66, 333, 342, 346  
 βράθυ, -υος, τὸ 66  
 βρακί, τὸ 141  
 Βραμπά, τὰ (τοπν.) 65, 290  
 Βράν-α, ἡ (τοπν.) 68 / -ια, τὰ (τοπν.) 68 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 68 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 67, 68, 75, 75.5, 317, 319, 324, 331, 332, 341, 344, 346  
 Βραν-άς (προσωπ.) 67.8/ -ος (προσωπ.) 67.8, 75.5  
 Βράστ-οβο, τὸ (τοπν.) 68 / -οβές, οἱ (τοπν.) 68  
 Βράτσ-ι, τὸ (τοπν.) 110 / -ινο, τὸ (τοπν.) 110  
 βράχος, ὁ / τὸ 187.5 / -οβούνι, τὸ 193



- Βρεστ-ά, τὰ (τοπν.) 68 / -ένα, τὰ (τοπν.) 68 / -ενίτσα, ἡ (τοπν.) 68 / -όν, τὸ (τοπν.) 68
- Βρίμπ-ιανη, ἡ (τοπν.) 85 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 65
- Βρίστοβο, τὸ (τοπν.) 68, 313, 317, 331, 341, 346
- Βρίχ-ος, ὁ (τοπν.) 70, 111 / -ο, ἡ Λούτσα στὸ (τοπν.) 70
- Βροδό, τὸ (τοπν.) 68, 309, 317, 324, 341, 347
- βροντ-ίζω 69 / -ήσης (προσωπ.) 135, 297.5 / -ισμένη, ἡ 69 / -ισμένη, ἡ (τοπν.) 69, 325, 341, 347 / -ῶ 69
- Βρουπ-ίτσα, ἡ (τοπν.) 65 / -ιστά, τὰ (τοπν.) 65
- Βρουσίνα, ἡ (τοπν.) 69, 315, 317, 320, 331, 341, 345
- Βρυάνιστα, ἡ (τοπν.) 226
- βρύσ-η, ἡ 70 / -ίνα, ἡ (τοπν.) 70 / -ούλα, ἡ (τοπν.) 154 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 170
- Βρυσίνα, ἡ (τοπν.) 70
- βυζ-ί, τὸ 56.7, 257 / -άστρα, ἡ 42 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 56
- Βυθός, ὁ (τοπν.) 100.2
- Βυσοκά, τὰ (τοπν.) 57
- βύσσ-ινο, τὸ 55, 55.7 / -άνη, ἡ (τοπν.) 55.3 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 55
- Βυτζίτσα, ἡ (τοπν.) 56
- γάβρ-ος, ὁ 75.5 / \*-έσης (προσωπ.) 71 / -έσι, τὸ (τοπν.) 71 / -εσοῦ (προσωπ.) 71 / -ισιοί, οἱ (τοπν.) 71, 328, 341, 344 / \*-ίσιοι (ἔθν.) 71 / -ισιῶ, ἡ (τοπν.) 71 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 75 / \*-ος, ὁ (τοπν.) 71
- Γαδαροχώρι, τὸ (τοπν.) 72
- γάιδ-αρος, ὁ 72 / (τοπν.) 199 / -αρογούστερα, ἡ 72 / -ουρόβηχας, ὁ 72 / -ουρόγαλα, τὸ 72 / -ουροελιά, ἡ 72 / -ουροκαβαλ(λ)αρία, ἡ 72 / -ουροκαλόκαιρο, τὸ 72 / -ουροκυλίστρα, ἡ 72 / -ουροφόρτωμα, τὸ / -ουροχώρι, τὸ (τοπν.) 72, 335, 336, 337, 341, 346
- Γαμπρέση (τοπν.) 71
- Γαν(ν)αδ(ε)ιό, τὸ (τοπν.) 72, 308, 327, 341, 346
- γαν-ώνω 161.4 / -ά, ἡ 161.4 / -άδα, ἡ 73 / -άδι, τὸ 73 / -ώσης (προσωπ.) 135, 297.5
- Γαργαλεβός, ὁ (τοπν.) 104
- Γαρδίκ-ι, τὸ (τοπν.) 73, 315, 317, 320, 331, 341, 347 / -άκι, τὸ (τοπν.) 74
- γαρίδα, ἡ 73.2
- γάσ(τ)ρα, ἡ 166.2
- Γατῆς (προσωπ.) 273
- Γελάσης (προσωπ.) 135
- γεννήτ-ωρ, ὁ 229 / -ορας, ὁ 229
- γενν-ῶ 72 / -αδιό, τὸ (τοπν.) 72
- γεράκ-ι, τὸ 74 / -άρης, ὁ 74 / -άρης (προσωπ.) 74 / -άρι, τὸ (τοπν.) 74, 329, 338, 341, 344
- γέρμα, τὸ 116
- Γερομνήμ-ος (προσωπ.) 122 / -ι, τὸ (τοπν.) 122 / -ου, τοῦ (τοπν.) 122
- γέρ-ων, ὁ 122 / -οπλάτανος, ὁ (τοπν.) 31 / -ος, ὁ 122
- Γεσθημανή, ἡ (προσωπ.) 295.5
- Γετ-ῆμ (προσωπ.) 271.9 / -ίμης (προσωπ.) 271.9
- Γεφσημανή, ἡ (προσωπ.) 295.5
- γεώργ-ιον, τὸ 74 / -άν', ἡ Βρύση τοῦ (τοπν.) 74 / -άνας (προσωπ.) 74 / -άνης (προσωπ.) 74 / -άνοι, οἱ (τοπν.) 74, 328, 341 / -ανόπουλος (προσωπ.) 74 / -άνος (προσωπ.) 74 / -ανούδης (προσωπ.) 74
- Γεώργ-ιος (προσωπ.) 296.2 / -ίτσης (προσωπ.) 161
- Γιαγκίνια, τὰ (τοπν.) 117.3



- Γιάγκουλ-ας (προσωπ.) 83 / -ας (προσωπ.) 83  
γιακάς, ό 240  
Γιάν-ιστα, ή (τοπν.) 74, 75, 319, 332, 341, 344 / -τιστα, ή (τοπν.) 76  
Γιάνν-ης (προσωπ.) 34, 75, 76.3, 83, 183, 218, 271, 298.4 / -α (προσωπ.) 83 / -άδες, οί (τοπν.) 298.4 / -αινα (προσωπ.) 78, 81 / \*-αίνου, τοῦ (τοπν.) 79 / \*-αίνων, τῶν (τοπν.) 79 / -άκοβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 196, 291 / -άκος (προσωπ.), 271 / -αράς (προσωπ.) 218 / -αρης (προσωπ.) 34, 183, 218 / -εια, τὰ (τοπν.) 77 / -ενα, τὰ (τοπν.) 79 / -ια, τὰ (τοπν.) 79 / -ίκος (προσωπ.) 83 / -ίνα, τὰ (τοπν.) 80 / -ινα, τὰ (τοπν.) 76, 77, 79, 80, 81, 82 / -ιναν, τήν (τοπν.) 79, 81 / -ινιώται (έθν.) 77 / -ίνου, τοῦ (τοπν.) 77 / -ίνου, τοῦ κάστρου τ' (τοπν.) 77 / -ίνου, ή λίμν' τ' (τοπν.) 77 / -ίτης (προσωπ.) 83, 161 / -ιώται (έθν.) 77 / -ος (προσωπ.) 83 / -ούλης (προσωπ.) 83 / -ούσης (προσωπ.) 83  
Γιάσος (προσωπ.) 156  
Γιβάντζα, ή (τοπν.) 44.9  
γιδάς, ό 240  
Γιόκ-ας (προσωπ.) 183 / -αρης (προσωπ.) 183  
Γιουργάν-ιστα, ή (τοπν.) 87 / -ιτσα, ή (τοπν.) 87  
Γιώργ-ος (προσωπ.) 34 / -αρης (προσωπ.) 34 / -ης (προσωπ.) 296.2 / -ι (προσωπ.) 83  
Γιωτοπαλαίικα, τὰ (τοπν.) 51.6  
Γκάβροβο, τὸ (τοπν.) 71  
Γκαμπρέσι, τὸ (τοπν.) 71  
Γκολέμ-ης (προσωπ.) 83 / -ή, ή (τοπν.) 83, 313, 316, 325, 341, 344 / \*-ής (προσωπ.) 83, 344 / -ι, τὸ (τοπν.) 83  
γκόλ-ιος, ό 255.3 / -εσάνη, ή (τοπν.) 255 / -ιάδες, οί (τοπν.) 255 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 255 / -ιο, τὸ (τοπν.) 255 / -ιος, ό (τοπν.) 255 / -ο Σέλο, τὸ (τοπν.) 255  
Γκορίλα, ή (τοπν.) 117.3  
γκορίτσ-α, ή 89, 323, 324 / (τοπν.) 89.1 / -ες, οί (τοπν.) 89.1  
Γκουβέρ-ης (προσωπ.) 84, 84.2, 322 / -ι, τὸ (τοπν.) 84, 322, 326, 342, 344 / -ος (έπών.) 84  
Γκουλιάμ-α, ή (τοπν.) 83 / -ες, οί (τοπν.) 83  
Γκούρ-α, ή (τοπν.) 2.1, 84, 322, 324, 326, 342, 344, 347 / -ας (προσωπ.) 84, 326, 345 / -ης (προσωπ.) 84 / -ι-μάδι (τοπν.) 107 / -(ι)ζα, ή (τοπν.) 84 / -μάδι (τοπν.) 107 / -τζιες, οί (τοπν.) 84  
Γκριμπ-άνος, ό (τοπν.) 85 / -ιανη, ή (τοπν.) 61.9, 84, 85, 316, 332, 341, 346 / -οβο, τὸ (τοπν.) 85, 316, 331, 341, 346 / -ουνίτσα, ή (τοπν.) 85  
Γκρισμπάνι, τὸ (τοπν.) 86, 322, 336, 337, 342, 347  
Γκρισπ-άνη, ή (τοπν.) 86 / -ιανη, ή (τοπν.) 86  
Γκρουμόρια, τὰ (τοπν.) 66.3  
Γκωντ-ής (προσωπ.) 160 / -ίνας (προσωπ.) 160 / -ίνος (προσωπ.) 160  
(γ)λάρος, ό 177.8  
(γ)λήμη, ή 177.8  
Γλητονιαβιστα, ή (τοπν.) 177  
Γλίζιανη, ή (τοπν.) 86, 317, 319, 332, 341, 345, 347  
Γλουμιστή, ή (τοπν.) 175.1  
Γλύζιανη, ή (τοπν.) 86  
γλυτ-ώνω 177, 177.8 / -ουνιάφστα, ή (τοπν.) 177  
Γλυφάδα, ή (τοπν.) 154.5  
Γλωμιστές, οί (τοπν.) 87.6





- γνωρ-ίζω 143.1 / -'α, ή 143.1  
 Γοβριτσά, ή (τοπν.) 87, 309, 317, 331, 341, 345  
 Γολ-έμης (προσωπ.) 83, 212.3 / -έμη, τοῦ (τοπν.) 83 / -έμι, τὸ (τοπν.) 83 / -ιάμης (προσωπ.) 83  
 Γολούσιες, οί (τοπν.) 255  
 γομαράγκαθο, τὸ 33  
 Γοργοπόταμος, ὁ (τοπν.) 288  
 Γόρ-ιανη, ή (τοπν.) 61.9 / -γιάνιστα, ή (τοπν.) 87, 317, 319, 332, 341, 345 / -ίτζα, ή (τοπν.) 88 / -ίτσα, ή (τοπν.) 88, 89, 89.1, 317, 323, 324, 331, 341, 345, 346 / -ίτσα Παλιούρ (τοπν.) 89.1  
 Γότιστα, ή (τοπν.) 89, 322, 334, 342, 347  
 Γουδής (προσωπ.) 273  
 γουλάς, ὁ 89, 308, 323, 341, 347 / (τοπν.) 89, 308, 323, 325, 341  
 Γουργιανά, τὰ (τοπν.) 88  
 Γούρ-ιτζα, ή (τοπν.) 89.1 / -ίτσα, ή (τοπν.) 89.1  
 γουρνί-δια, τὰ 137.1 / -ζα, τὰ 137.1  
 Γραμματίκοβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 133.9, 160, 196, 291  
 γραμματόσημο, τὸ 58.7  
 γραμμέν-ος, ὁ 90 / -η (προσωπ.) 90 / -ο, τὸ (τοπν.) 90, 325, 341, 345 / -ος (προσωπ.) 90  
 γράμπανα, τὰ 93.2  
 γρανίτσ-α, ή 91, 312, 320, 323, 324 / (τοπν.) 90, 91, 311, 312, 320, 323, 341, 346 / -οπούλα, ή (τοπν.) 91, 327, 338, 341, 346  
 Γράσδανη, ή (τοπν.) 61.9, 91, 311, 317, 319, 320, 332, 341, 347  
 Γρατσαν-ά, τὰ (τοπν.) 92, 311, 317, 320, 332, 341, 347 / -ίτης (προσωπ.) 92  
 γρατσ-ουνῶ 92.5 / \*-ανὰς (προσωπ.) 92.5  
 Γράψη, ή (τοπν.) 157  
 γρεβεν-ὸ, τὸ 93, 327 / -' - α, τὰ 93.2 / -ά, τὰ (τοπν.) 93 / -ή, ή (τοπν.) 93 / -ισκά, τὰ (τοπν.) 93 / -ίτης, ὁ 93 / -ίτης (έθν.) 93, 328 / -ίτης, ὁ (τοπν.) 93 / -ίτι, τὸ (τοπν.) 2.1, 93, 327, 328, 341, 345, 352, / -ὸ(ν) (τοπν.) 93  
 γρέμπαν-ος, ὁ 93.2 / -ότοπος, ὁ 93.2  
 Γρεμπενή, ή (τοπν.) 93  
 Γριβιτσά (τοπν.) 87.6  
 Γρίμπ-οβο, τὸ (τοπν.) 85 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 85  
 (γ)ρίπος, ὁ 177.8  
 γρν-πός, ὁ 85 / -μπός, ὁ 85 / -'μπιανη, ή (τοπν.) 85  
 γυρ-ίζω 143.1 / -'α, ή 143.1  
 γωβιός, ὁ 73.2  
 Δαφν-ούλα, ή (τοπν.) 141 / -όφυτο, τὸ (τοπν.) 222  
 Δέλβιν-ο, τὸ (τοπν.) 94, 315 / -άκι, τὸ (τοπν.) 94, 94.5, 315, 327, 341, 345 / -ακόπουλο, τὸ (τοπν.) 94  
 Δέλ-ινο, τὸ (τοπν.) 94, 313, 317, 331, 341, 345 / -νο, τὸ (τοπν.) 94 / -νιῶτες, -νιῶτισσες (έθν.) 94  
 δεμ-άτι, τὸ 95 / (τοπν.) 95, 322, 334, 342, 345 / -ατάτης, -ατάτισσα (έθν.) 95 / -ατάτης (προσωπ.) 95 / -'ος (προσωπ.) 95  
 δένδρ-ον, τὸ 202 / -ιον, τὸ 202 / -ιον, τὸ 202 / -ίτης, ὁ 42, 93  
 δέντρ-ο, τὸ 91.2, 202 / -ί, τὸ 202 / -ότοπος, ὁ 102  
 Δέντσικο, τὸ (τοπν.) 95, 317  
 δερβέν-ι, τὸ 96, 323, 338 / (τοπν.) 95, 96, 323, 325, 338, 341, 345 / -ης (προσωπ.) 96 / -τίστα, ή (τοπν.) 96,



- 96.3, 317, 322, 331, 334, 341, 342, 345  
 Δερβί-ξιάνα, τὰ (τοπν.) 97, 317, 318, 332, 341, 347, 350 / -ξιάνα, τὰ (τοπν.) 97 / -τσιάνη, ἡ (τοπν.) 97.7  
 Δερμπούνη, τό (τοπν.) 97  
 δεσπότης, ὁ 154.2, 296.4 / -άδες, οἱ 154.2, 296.4 / -ες, οἱ 154.2 / -ηδες, οἱ 154.2 / -ικό, τὸ (τοπν.) 158  
 Δηλίβινον, τὸ (τοπν.) 94  
 Δῆμ-ος (προσωπ.) 97, 98 / -όκορη, ἡ (τοπν.) 97 / -οκόρι, τὸ (τοπν.) 97  
 διαβάζω 137.1  
 διάκ-ων, ὁ 122 / -ος, ὁ 122  
 Διαφανίσκος, ὁ (τοπν.) 216.6  
 Δίκορφο, τό (τοπν.) 286  
 Δικόρυφο(ν), τὸ (τοπν.) 286  
 Δίλοφο, τὸ (τοπν.) 275  
 Διμοκόρι(ον), τὸ (τοπν.) 97, 321, 322, 336, 337, 342, 347  
 διοπίζω 137.1  
 Διπαλ-ίτζα, ἡ (τοπν.) 98 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 98, 322, 336, 337, 342, 345  
 Διπόταμο, τὸ (τοπν.) 280  
 Δίστρατο, τὸ (τοπν.) 2.1, 225  
 διύγρα, ἡ 137.1  
 δυλίζω 137.1  
 Διχομήρι, τὸ (τοπν.) 283.1  
 Διχούν-η, ἡ (τοπν.) 283.1 / -ης, ἡ Μονή (τοπν.) 283.1 / -ι, τὸ (τοπν.) 283, 283.1  
 Δοβλά, ἡ (τοπν.) 99, 317, 336, 337, 341, 345  
 Δόβρ-ον, τὸ (τοπν.) 232 / -άνη, ἡ (τοπν.) 232 / -άτοβο, τὸ (τοπν.) 232 / -η, ἡ (τοπν.) 317 / -ίνοβο, τὸ (τοπν.) 317 / -οί, τὸ (τοπν.) 232  
 Δολ-ό, τὸ (τοπν.) 101, 317, 324, 341, 345 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 99, 100, 317, 332, 341, 345 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 61.9, 99, 100, 317, 341, 345  
 Δομολεσιά, ἡ (τοπν.) 101, 318, 336, 337, 342, 346  
 Δομπράβα, ἡ (τοπν.) 233  
 Δουβ-ιανά, τὰ (τοπν.) 103 / -ίξδανα, τὰ (τοπν.) 102, 314, 317, 319, 332, 341, 346 / -νιτζα, ἡ (τοπν.) 103  
 δουλευτ-ής, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4  
 Δουλιάνε, ἡ (τοπν.) 99, 100  
 Δουμπιά, τὰ (τοπν.) 103  
 Δραγ-αί, τὸ (τοπν.) 103 / -αλεβός, ὁ (τοπν.) 104 / -αμηρός (προσωπ.) 311 / -άνον, τὸ (τοπν.) 104 / -άρι, τὸ (τοπν.) 103, 317, 332, 341, 345 / -οβάστα, ἡ (τοπν.) 104 / -οβέτσι, τὸ (τοπν.) 104, 317, 331, 341, 344 / -οβίστα, ἡ (τοπν.) 104 / -οβουστίτσα, ἡ (τοπν.) 104 / -όσι, τὸ (τοπν.) 104 / -οτίν, τὸ (τοπν.) 104  
 Δραγομή, ἡ (τοπν.) 35, 104, 317, 332, 341, 345  
 Δραγοψά, ἡ (τοπν.) 105, 106, 168.1, 317, 331, 341, 345  
 δρακοντόκαστρο, τὸ 165  
 Δράμ-εσης (προσωπ.) 106, 107, 309, 321 / -άξι, τὸ (τοπν.) 107 / -εση, τοῦ (τοπν.) 107 / -εσι, τὸ (τοπν.) 107 / -εσιοί, οἱ (τοπν.) 106, 309, 321, 328, 341, 345 / -εσοῦ (προσωπ.) 106 / -οῦς (τοπν.) 106  
 Δρεαβοψά, ἡ (τοπν.) 106, 168.1  
 Δρεστενά, τὰ (τοπν.) 234  
 Δρίμ-ας (προσωπ.) 107, 328 / -άδες, οἱ (τοπν.) 107, 328, 336, 341, 342, 345, 346 / -ης (προσωπ.) 107, 328  
 Δρίσκος, ὁ (τοπν.) 45, 45.6  
 δροσ-ιά, ἡ 48.4 / -ιάς (προσωπ.) 48.4 / -οπηγή, ἡ (τοπν.) 2.1, 129 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 136, 293  
 Δρύμ-ης (προσωπ.) 107 / -άδες, οἱ



- (τοπν.) 107  
 Δρύμισκος, ό (τοπν.) 216.6  
 Δωδώνη, ή (τοπν.) 290
- Ἐκκλησιά, ή Μεγάλη (τοπν.) 31  
 Ἐκκλησιοχώρι, τό (τοπν.) 290  
 Ἐλάτ-η, ή (τοπν.) 219 / -οχώρι, τό (τοπν.) 2.1, 293  
 Ἐλαφ-ος, ή (τοπν.) 104 / -ότοπος, ό (τοπν.) 292  
 Ἐλεούσα, ή (τοπν.) 212  
 Ἐλεσν-α, ή (τοπν.) 108, 320, 330, 341, 346 / -ίτσα, ή (τοπν.) 109  
 ἐλεύθερ-ος, ό 110 / -ο, τό (τοπν.) 86 / -οχώρι, τό (τοπν.) 109, 335, 336, 341, 347  
 Ἐλιζνα, ή (τοπν.) 108  
 Ἐλισσα, ή 109  
 Ἐλληνικό, τό (τοπν.) 179  
 Ἐλσ-η, ή (τοπν.) 109 / -ανη, ή (τοπν.) 109 / -ίνοβον, τό (τοπν.) 109  
 Ἐξοχή, ή (τοπν.) 115  
 Ἐπισκοπικό, τό (τοπν.) 209  
 ἔρχομαι 33  
 ἔσοχάδα, ή 118.6  
 Εὐρώπη (τοπν., προσωπ.) 128.6  
 ἐφτάκοιλος, ό 240
- Ζαβράτσι, τό (τοπν.) 110, 312, 320, 331, 335, 337, 341, 345  
 Ζάβρ-οχο, τό (τοπν.) 110, 315, 335, 337, 341, 345 / -οῦχο, τό (τοπν.) 111  
 Ζαγορ-ά, ή (τοπν.) 111 / -ήσιοι (ἔθν.) 71 / -ί, τό (τοπν.) 71 / -ία, τὰ (τοπν.) 61.9 / -ίανη, ή (τοπν.) 111, 317, 332, 336, 337, 341, 345 / -ίτσα, ή (τοπν.) 112, 317, 331, 335, 336, 337, 341 / -ιτάνη, ή (τοπν.) 111  
 ζαῖρες, ό 208
- Ζάλογγο, τό (τοπν.) 112, 314, 316, 335, 336, 337, 341, 346  
 ζαμποῦκος, ό 118.6  
 Ζαραβίνα, ή (τοπν.) 113, 312, 315, 331, 336, 337, 341, 347  
 Ζαραβού-τζι, τό (τοπν.) 114, 307, 315, 331, 341, 346 / -τσι, τό (τοπν.) 114, 307  
 ζαργάνα, ή 118.6  
 Ζάροβ-α, ή (τοπν.) 114 / -ίνα, ή (τοπν.) 113, 113.4, 114  
 ζαφίρι, τό 118.6  
 ζάχαρη, ή 118.6  
 ζβαῖχου 137.1  
 Ζέζας (προσωπ.) 188.3  
 Ζελεστό, τό (τοπν.) 170  
 Ζέλ-η, ή (τοπν.) 115 / -ίνα, ή (τοπν.) 115 / -ίνη, ή (τοπν.) 115  
 Ζελ-ίστα, ή (τοπν.) 115, 331, 341, 346 / -ίτσα, ή (τοπν.) 115, 331, 341, 346  
 Ζέλοβα, ή (τοπν.) 115, 331, 341, 346  
 Ζέρμ-α, ή (τοπν.) 2.1, 116, 117, 307, 309, 324, 342, 345, 347 / -ατινός, -ατινή (ἔθν.) 116 / -ανη, ή (τοπν.) 117 / -ή, ή (τοπν.) 117, 117.6 / \*-ιάτης, \*-ιάτισσα (ἔθν.) 116 / \*-ινός, \*-ινή (ἔθν.) 117  
 ζηλεύω 40  
 Ζιούλ-ης (προσωπ.) 168.3 / -ιάτι, τό (τοπν.) 168.3  
 ζίτσα, ή 118, 323 / (τοπν.) 117, 118, 119.5, 323, 325, 341, 347  
 Ζίτσ-α (προσωπ.) 117, 117.7, 119.5 / -ας (προσωπ.) 119  
 Ζόρ-ιανη, ή (τοπν.) 119, 332, 341, 345 / -ιάνι, τό (τοπν.) 120 / -γιάνια, τὰ (τοπν.) 120 / -γιάν(ν)ος (προσωπ.) 120  
 Ζόριστα, ή (τοπν.) 120, 319, 332, 341, 345  
 ζότ-ης, ό 168.3 / -ι, τό 168.3 / -ικάτης



- (έθν.) 168.3 / -ικό, τὸ (τοπν.) 168.3 / -ος (προσωπ.) 168.3  
 ζουλ-εύω 40, 272.10 / -εία, ἡ 272.10 / -ιάρης, ὁ 272.10  
 ζουλίζω 137.1  
 ζουμί, τὸ 33.1, 305  
 ζουπίζω 137.1  
 ζούφιος, ὁ 118.6  
 ζοφ-ός, ὁ 118.6  
 ζοχάδα, ἡ 118.6  
 ζόχος, ὁ 118.6  
 ζύγρα, ἡ 137.1  
 Ζω-ἡ (προσωπ.) 118 / -ίτσα (προσωπ.) 117.7, 118, 119.5  
 ζωμός, ὁ 33.1  
 Ζωοδόχος, ἡ (τοπν.) 286  
 Ζώρ-ιαν(ν)η, ἡ (τοπν.) 119 / -ιάν(ν)ος (προσωπ.) 120 / -ιάννου, τοῦ (τοπν.) 119 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 120  
 Ζῶτ-ος (προσωπ.) 168.3 / -ικός 168.3 / -ικό, τὸ (τοπν.) 168, 168.3
- ἠλιόκαλη, ἡ 205.8 / (τοπν.) 205  
 Ἡλιόραχη, ἡ (τοπν.) 156  
 Ἡλιοχώρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 231
- θελιά, ἡ 40, 115, 191, 197  
 θελύκι, τὸ 191  
 θελυκό, τὸ 191, 197  
 θεός, ὁ 295.5  
 Θεοτόκ-ος, ἡ (τοπν.) 295, 308, 326, 327 / -ης (προσωπ.) 295.5, 296  
 Θεριακίσι-ι, τὸ (τοπν.) 121, 326, 333, 342, 345, 346 / -ια, τὰ (τοπν.) 121  
 θεριό, τὸ 40, 307  
 Θήβα, ἡ (τοπν.) 295.5  
 θηκάρι, τὸ 295.5  
 θηλ-ιά, ἡ 40, 115, 191, 197 / -ιάζω 295.5  
 θηλύκ-ι, τὸ 191 / -ώνω 295.5  
 θηλυκό, τὸ 191, 197
- θηρ-ίο, τὸ 40, 307 / -ιακός, -ἡ, -ὸ(ν) 121.3  
 Θοδωρι (προσωπ.) 83  
 Θουκυδίδης (προσωπ.) 295.5  
 θρησκεία, ἡ 295.5  
 θρονί, τὸ 295.5  
 θρούβαλο, τὸ 307  
 θρύβαλο, τὸ 307  
 θυλακούρα, ἡ 295.5  
 Θωμ-άς (προσωπ.) 196 / -έττος (προσωπ.) 196, 198
- Ἰάσων (προσωπ.) 156  
 Ἰβάν (προσωπ.) 80  
 ἱερομνήμ-ων, ὁ 122 / -η, ἡ (τοπν.) 122, 325, 326, 341, 345 / -ος (προσωπ.) 122 / -ων (προσωπ.) 122  
 Ἰσβαρη, ἡ (τοπν.) 122  
 Ἰσβορ (τοπν.) 122 / -ον, τὸ (τοπν.) 122 / -ος, ὁ (τοπν.) 122, 324, 341, 347  
 ἴτς 209  
 Ἰωάνν-ης (προσωπ.) 76.3, 78, 82, 83 / -αινα (προσωπ.) 78 / \*-αίνης, τῆς (τοπν.) 79 / \*-αίνων, τῶν (τοπν.) 79 / -ια, τὰ (τοπν.) 79 / -ινά, τὰ (τοπν.) 78 / \*-ίνα, ἡ (τοπν.) 76, 77 / -ίνα, τὰ (τοπν.) 76, 77, 79 / \*-ίνη, ἡ (τοπν.) 76, 77 / ἴνης, τῆς (τοπν.) 76, 77, 78, 79, 82 / -ινιώται (έθν.) 76 / -ίνων, τῶν (τοπν.) 76 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 75 / -ῖται (έθν.) 76
- καβαλ-λάρης, ὁ 123 / -άρης, ὁ 123 / -άρης (προσωπ.) 123 / -άρι, τὸ (τοπν.) 123, 325, 326, 341, 345  
 Καβάσαλα, τὰ (τοπν.) 124  
 καβάσης, ὁ 124  
 Καβάσιλ-ας (προσωπ.) 123, 124, 308 / -α, τὰ (τοπν.) 123, 308, 310, 325, 334, 341, 342, 345, 353 / -ας (τοπν.) 124



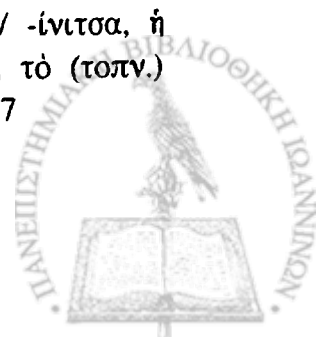
- Καίσαρ-ας (προσωπ.) 228 / -εία, ή (τοπν.) 228 / -είος, -εία, 228
- Κακαβ-άς (προσωπ.) 190.4 / -οῦ (προσωπ.) 190.4
- Κακιούσης (προσωπ.) 125.4
- κακ-ός, ό 124 / -όκαρδος, ό 240 / -όλακκος, ό (τοπν.) 124, 335, 336, 341, 346
- Κακ-ούσης (προσωπ.) 125, 330 / -οσι, τó (τοπν.) 125 / -οσιοί, οί (τοπν.) 125 / -ούση, τοῦ (τοπν.) 125 / -ουσιοί, οί (τοπν.) 124, 328, 341, 342, 345 / -ουσιοῦ (προσωπ.) 125, 330 / -οιοί, οί (τοπν.) 125, 330
- κάκ-ω, ή 125 / (προσωπ.) 125 / -ος (προσωπ.) 125, 125.5
- Καλάβρυτα, τὰ (τοπν.) 126. 152
- καλάμ-ι, τó 240 / -άκα, ή (τοπν.) 296.7 / -άς, ό (τοπν.) 240 / -ιά, ή 240 / -ί-ος, ό 240
- Καλαμπάκ-α, ή (τοπν.) 296.7 / -ας (προσωπ.) 272
- Καλάρ-ης (προσωπ.) 126, 345.1 / -άταις, οί (τοπν.) 126 / -ι, τó (τοπν.) 126, 126.4, 328, 345.1 / -ίτες, οί (τοπν.) 2.1, 126, 328, 333, 342, 345, 352 / -ίτης (έθν.) 345.1, 352
- Καλαρ-ύτα, ή (τοπν.) 126 / -ρῦται (-ες), οί (τοπν.) 126, 126.4 / -ρύτη, ή (τοπν.) 126
- Καλατζής (προσωπ.) 127.5
- Καλέντζ-ης (προσωπ.) 127 / -η, τοῦ (τοπν.) 127 / -ι, τó (τοπν.) 127, 326, 342, 345
- Καλέντσι, τó (τοπν.) 127
- Καλέτζη, τοῦ (τοπν.) 127
- Κάλιανη, ή (τοπν.) 61.9
- Καλκάνης (προσωπ.) 135
- Καλλιθέα, ή (τοπν.) 88
- καλ-ός 124 / \*-οβάσιλας (προσωπ.) 124, 310, 325 / -όβρυση, ή (τοπν.) 245 / -οϊωάννης (προσωπ.) 124 / -όκαρδος, ό 240 / -οχώρι, τó (τοπν.) 128, 310, 335, 336, 341, 347
- Καλοτ-ά, ή (τοπν.) 127, 318, 325, 341 / —, ή Κιουτσούκ (τοπν.) 128 / -ίνα (προσωπ.) 128.6
- κάμφ-ας, ό 154.2. 298.4 / -άδες, οί 154.2, 298.4
- Καλωτ-ά, ή (τοπν.) 127 / -άς (προσωπ.) 127
- κάμαρα, ή 55, 268
- Καμένα, τὰ (τοπν.) 117.3
- κάμερα, ή 55, 268
- κάμιν-ος, ή 129 / -εία, ή 129 / -ί, τó 129 / -ιά, ή 129 / -ιά, ή (τοπν.) 128, 327, 341, 347
- Καμνίσκιν, τó (τοπν.) 216.6
- καμπαέτι, τó 209
- Καμπίσκιν, τó (τοπν.) 216.6
- κανθός, ό 134.7
- καννάβ-ι, τó 73 / \*(ε)ιό, τó (τοπν.) 73, 308
- Κάντσικο, τó (τοπν.) 2.1, 129, 314, 318, 321, 331, 341, 346
- Καξοί, οί (τοπν.) 125
- Καπέ-σης (προσωπ.) 130 / -οβο (τοπν.) 130, 328. 341. 345 / -της (προσωπ.) 130
- Καπνίσης (προσωπ.) 135, 297.5
- Καραντά-ι, τó (τοπν.) 187 / -ιλίτικο, τó 187
- καράς, ό 188.3 / (προσωπ.) 188.3
- κάρδαμ-ον, τó 131 / -ίσης (προσωπ.) 131 / -ίτσια, τὰ (τοπν.) 131, 328, 341, 345 / -ος (προσωπ.) 131
- καρδιά, ή 240
- Καρέτσ-ης (προσωπ.) 196 / -ος (προσωπ.) 196
- καρίς, ή 73.2
- Καρ-ίτζα, ή (τοπν.) 131, 132 / -ίτσα, ή



- (τοπν.) 131, 132, 312, 314, 317, 331, 341, 346, 347, 350
- Καρνέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
- Καροπλέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
- καρούτ-α, ἡ 132, 144.7, 145, 313 / -ες, οἱ (τοπν.) 144 / -ι, τὸ 145 / -ια, τὰ (τοπν.) 144
- Καρπούζης (προσωπ.) 135
- καρυ-(δι)ά, ἡ 48.4, 131, 132, 312, 317 / -ῆς (προσωπ.) 135 / -διάς (προσωπ.) 48.4 / -δίτσα, ἡ 132, 317 / -δούλα, ἡ 132 / -ές, οἱ (τοπν.) 203
- Καρύτ-αινα, ἡ (τοπν.) 144 / -ια, τὰ (τοπν.) 144
- Καρύτσα, ἡ (τοπν.) 131, 132
- Κασνέσι, τὸ (τοπν.) 130.6
- κασραβίτσα, ἡ 166.2
- κασταν-ιά, ἡ 133 / -έα, ἡ (τοπν.) 133 / -ῆ, ἡ (τοπν.) 133 / -ῆς ιανη, ἡ (τοπν.) 133, 312, 332, 341, 346 / -ίκο(υ)βο, τὸ 195 / -ίσκιν, τὸ (τοπν.) 216.6 / -ῆς ο, τὸ 133 / -ὸς 262 / -ών, ὁ (τοπν.) 103
- καστρ-ο, τὸ 165, 166 / -ί, τὸ (τοπν.) 269 / \*-ίτισσα (προσωπ.) 209.1 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 209, 209.1
- Καταμάχη, ἡ (τοπν.) 91, 91.5
- Καταρράκτης, ὁ (τοπν.) 86
- κατηφής, ὁ 40
- κατούν-α, ἡ 58, 58.6, 134 / (τοπν.) 134 / —, ἡ Νέα (τοπν.) 134, 335, 337, 341, 347 / -άκια, τὰ (τοπν.) 134 / -ες, οἱ (τοπν.) 134 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 134 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 134
- κατσίκ-ι, τὸ 135 / -ά, ἡ (τοπν.) 135, 329, 341, 345 / -άς, ὁ 135, 135.2 / -άς (προσωπ.) 135 / -άς, ὁ (τοπν.) 135 / -οβον, τὸ (τοπν.) 196
- κατσούφης, ὁ 40
- κατώγι, τὸ 119.8
- Καψάλ-α, ἡ (τοπν.) 117.3 / -ῆς - α, τὰ (τοπν.) 117.3
- Κάψης (προσωπ.) 297.5
- Κέδρος, ὁ (τοπν.) 110
- Κελέσοβο, τὸ (τοπν.) 130
- Κεραμιδέζα, ἡ (τοπν.) 165.1
- κεράσ-ι, τὸ 135 / -έα, ἡ (τοπν.) 135 / \*-ῆς (προσωπ.) 135 / -ιος (προσωπ.) 135.4 / -οβάκι, τὸ (τοπν.) 135 / -οβο, τὸ (τοπν.) 135, 196, 328, 338, 341, 345 / -οβο, τὸ Ἄνω (τοπν.) 135 / -οβο, τὸ Κάτω (τοπν.) 135 / \*-ῆς -ος (προσωπ.) 135
- Κέρκυρας (προσωπ.) 272
- κερνῶ 135
- Κεφαλ-όβρυσο, τὸ (τοπν.) 2.1, 193 / -οχώρι, τὸ 237 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 181
- κέφι, τὸ 124
- Κῆποι, οἱ (τοπν.) 207
- Κιάρε (τοπν.) 35, 136, 198, 325, 342, 346, 352
- Κιλίνα, ἡ (τοπν.) 39
- Κίτσ-ος (προσωπ.) 183 / -άρης (προσωπ.) 183
- κλάδ-ος, ὁ 136, 136.5 / -άς (προσωπ.) 136.5 / -ερά, τὰ (τοπν.) 153.3 / -ερή, ἡ 153.3 / -εύω 136.5 / -ί, τὸ 136.5 / -ιάς (προσωπ.) 136, 136.5, 137, 308, 328 / -ιάδες (προσωπ.) 137
- Κλαζιάδες, οἱ (τοπν.) 136, 308, 318, 319, 328, 332, 341, 345, 346
- Κλάψης (προσωπ.) 297.5
- κλειδ-ί, τὸ 177, 178.1 / -ί, τὸ (τοπν.) 177.7 / -ονάβιστα, ἡ (τοπν.) 177 / -ονιάουστα, ἡ (τοπν.) 177 / -ωνιά, ἡ (τοπν.) 177 / -ώνω 177
- κλεφτογιδίας, ὁ 240
- Κληματ-ερέ, ἡ (τοπν.) 153.3 / -ιά, ἡ (τοπν.) 52, 52.1
- Κλιτονιάβιστα, ἡ (τοπν.) 177
- Κοβίλιανη, ἡ (τοπν.) 137, 314, 317,



- 332, 341, 346  
 κοιλ-ιά, ή 240 / -αράς (προσωπ.) 209  
 Κοιμήσης (προσωπ.) 135  
 κόκκιν-ος 138 / -όχωμα, τὸ 138 / -όχω-  
 μα, τὸ (τοπν.) 138, 138.5, 335, 336,  
 341, 346  
 \*Κοκκινομαχ-ιάς, ὁ (τοπν.) 139 /  
 -ίτης, -ίτισσα (ἔθν.) 138, 138.5, 139  
 Κόκλ-ας (προσωπ.) 150, 322 / -α, ή /  
 τὸ (τοπν.) 150 / -α, τὸ Πηγάδι τοῦ  
 (τοπν.) 150 / -α, τὸ Χάνι τοῦ  
 (τοπν.) 150 / -αῖοι (ἔθν.) 150 /  
 -αῖοι, οἱ (τοπν.) 150 / -άτι, τὸ  
 (τοπν.) 150 / -οί, οἱ (τοπν.) 150 /  
 -οῦ (προσωπ.) 150  
 Κολι-ός (προσωπ.) 190.4 / -οῦ (προ-  
 σωπ.) 190.4  
 Κολόν-ια, ή (τοπν.) 139 / -ία, ή (τοπν.)  
 139 / -ιας (προσωπ.) 139 / -ιάτες, οἱ  
 (τοπν.) 139 / -ιάτι, τὸ (τοπν.) 139,  
 334, 342, 345, 347  
 Κολων-ιάτη, τοῦ (τοπν.) 139 / -ιάτιον,  
 τὸ (τοπν.) 139  
 κομεντούρης, ὁ 41.6  
 κομμάτ-ι, τὸ 139 / -άκι, τὸ 139 / -άκι,  
 τὸ (τοπν.) 139 / -άκια, τὰ (τοπν.)  
 139, 327, 341, 347  
 Κόν-ιαβη, ή (τοπν.) 129.10 / -ιάκος, ὁ  
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ιάρη, τοῦ / ή  
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ιασή, ή  
 (τοπν.) 129.10 / -ίκοβον, τὸ (τοπν.)  
 129.10 / -ισκα, ή (τοπν.) 129.10, 140  
 / -ίσκια, τὰ (τοπν.) 140 / -ισκός, ὁ  
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ίπολις, ή  
 (τοπν.) 129.10, 140 / -ιτσα, ή  
 (τοπν.) 139, 129.10, 330, 331, 341,  
 346 / -ιτσακα, ή (τοπν.) 140, 141,  
 315, 321, 331, 341, 346 / -τζκα, ή  
 (τοπν.) 141 / -τσικόν, τὸ (τοπν.)  
 129.10, 140  
 κοντιν-ός, ὁ 161  
 κοντο- 141, 141.9 / - βραδο. τὸ 141.9 /  
 -βράκης (προσωπ.) 141 / -βράκι, τὸ  
 141 / -βράκι, τὸ (τοπν.) 141, 325,  
 326, 336, 341, 345 / - γεμος, ὁ 141.9  
 / -γιάννης (προσωπ.) 141.9 / -γιώρ-  
 γης (προσωπ.) 141.9 / -δήμας (προ-  
 σωπ.) 141.9 / -ζυγώνω 141.9 / -κλά-  
 δι, τὸ 141.9 / -λαίμης, ὁ 141.9 /  
 / -πηδῶ 141.9 / -στέκω 141.9  
 Κοπάν-η, ή (τοπν.) 142, 324, 325, 341  
 / -ες, οἱ (τοπν.) 142 / - ιτσα, ή  
 (τοπν.) 142 / - ος (προσωπ.) 142 /  
 -ός, ὁ (τοπν.) 142  
 κόπρα, ή 143.1  
 Κόπρ-α, ή (τοπν.) 143, 332, 341, 346 /  
 -ίβα, ή (τοπν.) 143 / -ίβα, ή (τοπν.)  
 143 / -ινίτσα, ή (τοπν.) 143  
 κοπρ-ίζω 143.1 / - α, ή 143.1  
 κόπρ-ος, ή 143.1 / \*-α, ή 143.1  
 κόπ-τω 142.2 / -ανον, τὸ 142.2  
 κορδο- 145 / -γιάννης (προσωπ.) 145 /  
 -κούλης (προσωπ.) 145 / -λαίμης  
 (προσωπ.) 145 / \*-λόγιας (προ-  
 σωπ.) 144 / -λόια, ή (τοπν.) 143,  
 325, 341, 345  
 κορδώνομαι 144  
 Κορίστ-ιανη, ή (τοπν.) 145 / -ινός,  
 -ινή (ἔθν.) 145  
 κορίτ-ος, ὁ 144.7, 145, 313 / -α, ή  
 (τοπν.) 144 / -ες, οἱ (τοπν.) 144 /  
 -ιανη, ή (τοπν.) 144, 144.7, 145,  
 314, 332, 341, 346 / -ο, τὸ (τοπν.)  
 144  
 Κορνέσι, τὸ (τοπν.) 130.6  
 Κορνίσι, τὸ (τοπν.) 121.5  
 Κορσοβίτσα, ή (τοπν.) 301  
 Κορύτιανη, ή (τοπν.) 144  
 κορώνη, ή 152  
 Κοσ-ίνα, ή (τοπν.) 147 / -ίνιτσα, ή  
 (τοπν.) 147 / -ίνοβον, τὸ (τοπν.)  
 147 / - να, ή (τοπν.) 147



- Κοσμηρά, ή (τοπν.) 153  
 Κοσ-όβα, ή (τοπν.) 146 / -οβίστα, ή (τοπν.) 146 / -οβίτζα, ή (τοπν.) 146 / -οβίτσα, ή (τοπν.) 2.1, 145, 146, 331, 341, 346  
 Κοσόλιανη, ή (τοπν.) 146, 332, 342, 345, 346  
 Κόσσυφος (προσωπ.) 146  
 Κοσάνιανη, ή (τοπν.) 148, 332, 342, 346  
 Κόστιανη, ή (τοπν.) 133  
 Κοτόρτσι, τὸ (τοπν.) 148, 331, 342, 347  
 κουδούνι, τὸ 33.1  
 \*Κουκλ-έσης (προσωπ.) 149, 322 / -ές, τὸ (τοπν.) 149 / -έση, στοῦ (τοπν.) 149 / -έσι, τὸ (τοπν.) 149, 321, 326, 342, 345 / -ιοί, οί (τοπν.) 149, 150, 322, 328, 341, 345  
 κουκούλ-α, ή 150, 151, 324 / -ας (προσωπ.) 151 / -ης (προσωπ.) 150, 151 / -ι, τὸ 150, 151, 324 / -ι, τὸ (τοπν.) 150, 151, 324, 341, 346 / -ιοί, οί (τοπν.) 150 / -ιοῦ (προσωπ.) 150 / -ιοῦς (προσωπ.) 150 / -οῦς, τῆς (τοπν.) 150  
 Κουκλιοί, οί (τοπν.) 149, 150  
 κούλ-α, ή 89 / -άς, ὁ 89, 90, 308 / -ές, ὁ 89, 90  
 Κουμαρ-ιά, ή (τοπν.) 221 / -όκρασο, τὸ 41.6  
 κουπούζ 130  
 Κούρεντ-ας (προσωπ.) 151 / -α, τὰ (τοπν.) 151, 324, 342, 347  
 Κουρμάδι, τὸ (τοπν.) 107  
 κουρούν-α, ή 152 / -οράχη, ή (τοπν.) 152, 335, 336, 337, 341, 346 / -όραχη, ή (τοπν.) 152  
 Κουρσ-οβίτσα, ή (τοπν.) 301, 302 / -όβο, τὸ (τοπν.) 302  
 Κουρτίνιστα, ή (τοπν.) 152, 309, 314, 331, 342, 346, 353  
 Κουσμερά, ή (τοπν.) 153, 336, 337, 342, 347, 353  
 Κούσοβ-ο, τὸ (τοπν.) 146 / -οβίτζα, ή (τοπν.) 146 / -οβίτσας (προσωπ.) 146 / -οβιτσινός (προσωπ.) 146  
 Κούτζι, τὸ (τοπν.) 154  
 Κουτζουφλ-άνη, ή (τοπν.) 157 / -'οιανη, ή (τοπν.) 156, 157  
 κουτί, τὸ 202  
 κουτρούλ-α, ή 154 / -ας (προσωπ.) 154, 328 / -άδα, ή (τοπν.) 153, 341 / -άδες, οί (τοπν.) 153, 327, 328, 341, 345, 346 / -αίωνε τὸ Ποτάμι, τῶν (τοπν.) 154 / -ούλη, τοῦ (τοπν.) 154 / -'η, ή (τοπν.) 154 / -ης, ὁ 154 / -ης (προσωπ.) 154, 328 / -ι, τὸ (τοπν.) 154 / -ιεζα, ή (τοπν.) 154  
 Κουτσαλέξης (προσωπ.) 156.1  
 Κουτσελιό, τὸ (τοπν.) 155, 156  
 κούτσ-ι, τὸ 155 / -ι, τὸ (τοπν.) 154, 155, 324, 342, 346 / -ης (προσωπ.) 155 / -η, τοῦ (τοπν.) 155 / -η ή Πέτρα, τοῦ (τοπν.) 155 / -η τὸ Ποτάμι, τοῦ (τοπν.) 155 / -η ή Ράχη, τοῦ (τοπν.) 155 / -η ή Ρεματιά, τοῦ (τοπν.) 155 / -ιθι, τὸ (τοπν.) 155 / -ιμάδι, τὸ (τοπν.) 155  
 κούτσ(ι), τὸ 155.5  
 κουτσο- 156 / -γιάννης (προσωπ.) 156.1, 176.2 / -γιαννόπουλος (προσωπ.) 156.1 / -δῆμος (προσωπ.) 176.2 / -λιό, τὸ (τοπν.) 155, 325, 341, 345 / -λιός (προσωπ.) 155, 156 / -νίκας (προσωπ.) 176.2 / -'ς 176.2 / -(υ)λιό, τὸ (τοπν.) 155, 341, 345  
 Κουτσούφλ-ενη, ή (τοπν.) 156 / -ιανη, ή (τοπν.) 156, 157, 308, 310, 321, 332, 342, 346  
 Κρανούλα, ή (τοπν.) 224  
 κρασοβαρελάς, ὁ 240





- Κράψ-η, ή (τοπν.) 157, 158, 181, 181.8, 310, 322, 334, 342, 346 / -ι, τὸ (τοπν.) 157 / -ίτης (προσωπ.) 158
- Κρεϊμάδι (τοπν.) 107
- κρεμάστρα, ή 42
- Κρεμμύδης (προσωπ.) 135
- Κρετζούνιστα, ή (τοπν.) 35, 158
- Κρετσούνιστα, ή (τοπν.) 158, 310, 315, 318, 330, 331, 342, 346, 347, 350
- Κρεχοβός, ό (τοπν.) 159
- κριθάρι, τὸ 272.10, 303
- κρικέλλι, τὸ 272.10
- Κριτζίνηστα, ή (τοπν.) 159
- Κροϊμάδι (τοπν.) 108
- κρουθάρι, τὸ 272.10
- κρουκέλλι, τὸ 272.10
- Κρούσ-α, ή (τοπν.) 302 / -ιανα, τὰ (τοπν.) 302 / -ι οβίτσα, ή (τοπν.) 301, 301.7 / -οβο, τὸ (τοπν.) 302
- Κρο(υ)τίνηστα, ή (τοπν.) 152
- Κρύ-α, ή (τοπν.) 45 / -όβρουση, ή (τοπν.) 87 / -ονέρι, τὸ (τοπν.) 159, 335, 336, 341, 347
- κρυφ-ός, ό 160 / (προσωπ.) 130, 160, 328 / -οβον, τὸ (τοπν.) 130, 159 / -οβό(ς) τὸ/ό (τοπν.) 159, 160, 196, 328, 331, 341, 342, 345, 346
- Κτίσματα, τὰ (τοπν.) 38
- κυνήγι, τὸ 119.8
- Κυπαρίσσια, τὰ (τοπν.) 298
- Κυριάκος (προσωπ.) 125.5
- κύρι(ο)ς, ό 296.2
- Κυρίτης (προσωπ.) 161
- κωβιός, ό 73.2
- κώδων, ό 33.1
- Κωνσταντ-ίνος (προσωπ.) 148, 160, 277 / -ής (προσωπ.) 160
- Κωντίν-ος (προσωπ.) 160 / -άκης (προσωπ.) 160 / -ας (προσωπ.) 160 / -οί, οί (τοπν.) 160, 328, 341, 345 / -οῦ (προσωπ.) 160, 161 / -οῦς, τῆς (τοπν.) 160
- Κώστ-ας (προσωπ.) 148, 148.6, 161, 196, 271 / -άκος (προσωπ.) 271 / -άνιανη, ή (τοπν.) 148 / -έτσος (προσωπ.) 196 / \*-ιανη, ή (τοπν.) 148.6 / -ίτης (προσωπ.) 161 / -ίτσι, τὸ (τοπν.) 161, 328, 338, 341 / -οβα (προσωπ.) 39, 133.9, 195
- \*λάβδ-α, ή 161, 161.4 / (τοπν.) 161 / -ανη, ή (τοπν.) 161, 162, 334, 342, 345 / -ανη, ή Κάτω (τοπν.) 161 / -ας (προσωπ.) 161 / -ός, ό 161.4 / \*-ῶ 161.4 / -ωμα, τὸ 161.4
- λάβρ-ος, ό 161 / -α, ή 161
- λαγαρ-ός, ό 161 / -α, ή 161
- Λαγάτορ-ας, ό (τοπν.) 162, 308, 329, 341, 345 / -ου, τοῦ (τοπν.) 162
- Λάγκ-α, ή (τοπν.) 180 / -άδα, ή (τοπν.) 216
- Λάζαν, ή (τοπν.) 162
- Λάξι Μαντᾶ, τοῦ (τοπν.) 278.2 / —Σι-ούλη, τοῦ (τοπν.) 278.2—Στάικου, τοῦ (τοπν.) 278.2 /
- Λαξιμάδι (τοπν.) 108
- Λάζ-ος (προσωπ.) 34, 163 / -ινα (προσωπ.) 163 / -ινα, ή (τοπν.) 163 / -αρης (προσωπ.) 34
- λάξ-ος, ό 163 / -ενη, ή (τοπν.) 163 / -ινα, ή 163 / -ινα, ή (τοπν.) 162, 315, 331, 342, 347 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 163 / -ίνα, ή (τοπν.) 163 / -ινιά, ή (τοπν.) 163 / -ινιές, οί (τοπν.) 163 / -οι, οί (τοπν.) 163 / -ος, ό (τοπν.) 163 / -ος τῆς Μάρως, ό (τοπν.) 163
- λαιμός, ό 81
- λαιός, ό 168.4
- Λάιστα, ή (τοπν.) 2.1, 163, 325, 342,



- 347, 352  
λάκ-(κ)α, ή 33.2 / (τοπν.) 164.2 / -αμά-  
δα (τοπν.) 108 / -α μάδι (τοπν.) 108  
/ -κος, ό 124  
Λάλ-ιζα, ή (τοπν.) 164, 334, 342, 346 /  
-εζα Καργιά, ή (τοπν.) 165 /  
-ουζα, ή (τοπν.) 164.6, 165  
λαμπρ-ός, ό 191 / -ός (προσωπ.) 191  
Λάσστε (τοπν.) 164  
λαυρ-εάτον, τó 168.1 / -άτον, τó 168.1  
Λαυσίτσα, ή (τοπν.) 167  
λάχαν-ο, τó 165 / -όκαστρο, τó  
(τοπν.) 165, 166, 342, 347 / -όκη-  
πος, ό 165 / -όπιτα, ή 165 / -όσπο-  
ρος, ό 165 / -φυτεία, ή 165  
Λαψίστα, ή Άνω (τοπν.) 166, 167,  
168, 310, 334, 342, 346 / —, ή Κά-  
τω (τοπν.) 166  
Λεαυσίτσα, ή (τοπν.) 166, 167  
Λέβ-ιτσα, ή (τοπν.) 168 / -ίκιστα, ή  
(τοπν.) 168, 313, 315, 331, 342, 346  
λέλεκας, ό 81  
λελούδι, τó 284, 307  
Λεπάδι, τó (τοπν.) 169, 307, 336, 337,  
342, 346  
λερ-ώνω 161.4 / -ά, ή 161.4 / -ωμένος,  
ό 81  
Λεσ-ιά, ή (τοπν.) 102 / -ιανά, τά  
(τοπν.) 169, 313, 332, 342, 346 /  
-ινίτσα, ή (τοπν.) 2.1, 170, 313, 315,  
331, 342, 346, 352 / -νίτσα, ή  
(τοπν.) 170, 171 / -νίτσα, ή (τοπν.)  
171 / —, ή Άνω (τοπν.) 170, 171 /  
—, ή Κάτω (τοπν.) 170, 171 / -τό-  
ρι, τó (τοπν.) 102  
Λέσκ-α, ή (τοπν.) 170 / -άτζι, τó  
(τοπν.) 170 / -άτσι, τó (τοπν.) 170,  
313, 330, 342, 346 / -οβετς, τó  
(τοπν.) 170 / -οβον, τó (τοπν.) 170  
Λευκοθέα, ή (τοπν.) 35  
Λευτεροχώρι, τó (τοπν.) 109  
Λεφτοκαρυά, ή (τοπν.) 172  
Λέ-ων (προσωπ.) 156 / -ος (προσωπ.)  
156  
Λητωνιάβιστα, ή (τοπν.) 177  
Λ(ι)άμης (προσωπ.) 49, 335  
Λιάπ-η, ή (τοπν.) 171, 241.3, 325, 341,  
345 / -άτης, -άτισσα (έθν.) 172 / -ης  
(έθν.) 171 / -ης (προσωπ.) 171 / -η,  
στοῦ (τοπν.) 241.3  
Λιασκοβέτσι, τó (τοπν.) 170, 172, 313,  
315, 331, 342, 346  
λιάστρα, ή 42.9  
λιβαδίτης, ό 42  
λιβανός, ό 104.8, 262  
Λίβας (προσωπ.) 300.4  
Λιβιάχοβο, τó (τοπν.) 172, 313, 314,  
317, 332, 342, 345  
Λιγκιάδες, οί (τοπν.) 173, 321, 322,  
324, 342, 347  
Λιγοψά, ή (τοπν.) 174, 310, 314, 331,  
342, 346  
λίθιν-ος, ό 175 / -ο, τó (τοπν.) 175,  
325, 341, 346  
λίμνη, ή 32.4 / (τοπν.) 113  
Λιμπ-άχοβα (τοπν.) 172 / -όχοβα, ή  
(τοπν.) 172 / -όχοβο, τó (τοπν.) 172  
Λίντοβο, τó (τοπν.) 178  
Λιόκ-ας (προσωπ.) 176 / -άτης, -άτισ-  
σα (έθν.) 176 / -άτης (προσωπ.) 176  
/ -ο, τó (τοπν.) 175, 306, 326, 342,  
345 / -ος (προσωπ.) 176  
λιόκια, τά 176.2  
Λιός (προσωπ.) 156  
Λιούπτζκα, ή (τοπν.) 181  
λίπ-α, ή 176, 324, 338 / -α, ή (τοπν.)  
176, 324, 338, 341, 346 / -ες, οί  
(τοπν.) 176 / -ιανά, τά (τοπν.) 176 /  
-νίτζα, ή (τοπν.) 176 / -οχώρι, τó  
(τοπν.) 176  
λιπαρ-ά, ή 64 / -ρα, ή (τοπν.) 64  
Λισέ (τοπν.) 102



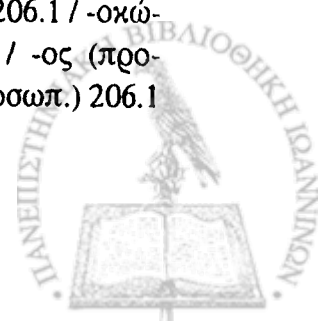
- Λιτο - βόκ, τὸ (τοπν.) 178 / -βιάνιστα, ἡ (τοπν.) 177, 178 / -νιάβιστα, ἡ (τοπν.) 146.1, 177, 178, 313, 314, 318, 319, 332, 342, 345 / -σίλο, τὸ (τοπν.) 178
- Λιῶκ-ο, τὸ (τοπν.) 175 / -ου, τοῦ (τοπν.) 175
- λογάτορας, ὁ 162 / \*(προσωπ.) 162, 308
- λόγγ-ος, ὁ 112, 113.1, 179 / -ά, τὰ (τοπν.) 113.1, 179, 180 / -άδες, οἱ (τοπν.) 37 / -άκι, τὸ (τοπν.) 113.1 / -άρι, τὸ (τοπν.) 113.1 / -ιώτισσα (ἔθν.) 179 / -ιώτισσα, ἡ (τοπν.) 178, 328, 341, 346 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 113.1 / -ος, ὁ (τοπν.) 113.1, 179
- λόγι-α, τὰ 145 / -ας (προσωπ.) 145
- Λοῦξ-έτσι, τὸ (τοπν.) 179, 314, 315, 320, 331, 342, 346 / -έτζη, τοῦ (τοπν.) 179 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 180, 314, 320, 332, 342, 346 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 180
- Λόκκα, ἡ (τοπν.) 180
- Λοντζ-ιάνη, ἡ (τοπν.) 180 / -ιανο, τὸ (τοπν.) 180
- Λουγκου-μάδι, τὸ (τοπν.) 108
- Λουζιανή, ἡ (τοπν.) 180
- Λουζιαν-ά, τὰ (τοπν.) 180 / -ἡ, ἡ (τοπν.) 180
- Λουκ-ὰς (προσωπ.) 71, 160, 190.4 / -οῦ (προσωπ.) 71, 125, 160, 190.4
- λουλούδι, τὸ 284, 307
- Λουμπίστα, ἡ (τοπν.) 181
- Λούτζινο, τὸ (τοπν.) 180, 314, 320, 331, 342, 346
- λούτσα, ἡ 179.8
- Λούψ-ικο, τὸ (τοπν.) 2.1, 181, 310, 315, 331, 342, 346 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 181
- Λοφίσκος, ὁ (τοπν.) 292
- Λοχάνιστα, ἡ (τοπν.) 181, 334, 342, 345, 347
- Λύγκος, ὁ (τοπν.) 173, 203, 203.2
- λύκ-ος, ὁ 175 / -όβη, ἡ (τοπν.) 175 / -οβίστα, ἡ (τοπν.) 175 / οβίστι, τὸ (τοπν.) 175 / -όραχη, ἡ (τοπν.) 2.1, 181 / -ος (προσωπ.) 52 / -οσάνη, ἡ (τοπν.) 249 / -όστανη, ἡ (τοπν.) 249.3 / -οσάνης, ἡ Μονή (τοπν.) 249.3 / -οτριχι, τὸ (τοπν.) 230
- Μαβίλης, ὁ (τοπν.) 287
- μαγειρεῖο, τὸ 284.6
- μαγερειό, τὸ 284.6
- μαγούλα, ἡ 313
- μαδαρ-ά, ἡ 64 / -'α, ἡ (τοπν.) 64
- Μάζ-ι, τὸ (τοπν.) 183, 183.4, 184, 324, 342, 347 / -αράκης (προσωπ.) 182, 182.4, 183 / -αράκι, τὸ (τοπν.) 182, 328, 334, 341, 342, 345 / -αρης (προσωπ.) 183, 328 / -άρης (προσωπ.) 183, 328 / -ης (προσωπ.) 183, 184 / -ια, ἡ (τοπν.) 183, 324, 342, 347 / -ιας (προσωπ.) 184 / -ιο, τὸ (τοπν.) 183.4
- Μακρίνο, τὸ (τοπν.) 184, 312, 315, 330, 342, 347 / -η, ἡ (τοπν.) 184, 184.8 / -ι, τὸ (τοπν.) 184, 184.7
- Μάκρισες, οἱ (τοπν.) 185
- Μακρύν-ον, τὸ (τοπν.) 184 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 185
- μάλλινος 80
- μαναδέντρι, τὸ 202
- Μανασ(σ)-ή, ἡ (τοπν.) 185, 186, 325, 341, 345 / -ἡ, ὁ Ἄρες τοῦ (τοπν.) 186 / -ῆς (προσωπ.) 185, 185.6
- Μάνθο(υ)βα (προσωπ.) 39, 133.9, 160, 195
- Μάνινα, τὰ (τοπν.) 81
- Μαν-όλης (προσωπ.) 218 / -έτσος



- (προσωπ.) 196 / -ολαράς (προσωπ.) 218 / -όλαρης (προσωπ.) 218 / -ός (προσωπ.) 196  
Μανολιάσα, ή (τοπν.) 186, 333, 342, 345  
Μαντίνα, ή (τοπν.) 252  
Μάρμαρα, τὰ (τοπν.) 264  
ματσ-ούκι, τὸ 186, 324 / -ούκα, ή 186, 186.5, 324 / -ούκας, ὁ 186 / -ούκας (προσωπ.) 186, 187 / -ούκης (προσωπ.) 187 / -ούκι, τὸ (τοπν.) 2.1, 186, 324, 325, 341, 345, 347, 352 / -ούτσ' (τοπν.) 186 / -ούτσ'λι (τοπν.) / 186  
μαῦρ-ος, ὁ 187 / -αγκαθιά, ή 40 / -οβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 160, 196 / -οβού-νι, τὸ (τοπν.) 187, 335, 336, 341, 346 / -ονόρος, ὁ (τοπν.) 187, 335, 336, 341, 346 / -όπουλο, τὸ (τοπν.) 188, 328, 341, 345 / -όπουλος (προσωπ.) 188 / -ος (προσωπ.) 130, 188  
μαχ-ές, ὁ 138 / -ιά, ή 138 / -ιάς, ὁ 138  
Μέβγεσδα, ή (τοπν.) 188, 313, 319, 324, 342, 346  
Μεγκούλ-ας (προσωπ.) 189 / -ή, ή (τοπν.) 189, 322, 324, 326, 342, 345, 347 / -η, ή Ράχη τοῦ (τοπν.) 189 / -ης (προσωπ.) 189, 204, 307, 322, 326  
Μεξέξιος (προσωπ.) 196  
Μέθανα, τὰ (τοπν.) 41.6  
Μέθενα, τὰ (τοπν.) 41.6  
Μεληγοῦ, ή (τοπν.) 190  
μέλ-ι, τὸ 190, 197 / -ιγκό, τὸ 190 / -ιγκιά γίδα, ή 190 / -ιγκιά μέλισσα, ή 190 / \*-ικός, ὁ 190, 308  
Μελιά, ή (τοπν.) 197  
μελίγγι, τὸ 115, 191, 197  
Μελίγγοι, οἱ (τοπν.) 190  
μελιγγόνι, τὸ 190.5  
Μελιγκ-άκος (προσωπ.) 190 / -όβα, ή (τοπν.) 190 / -οί, οἱ (τοπν.) 189, 190, 190.7, 308, 328, 330, 341, 345 / \*-ός, ὁ 191 / -ός (προσωπ.) 190, 190.4, 330 / -ός (προσωπ.) 190, 190.4, 191 / -οῦ (προσωπ.) 189, 190, 190.4, 330 / -οῦς, τῆς (τοπν.) 189  
Μέλιγ-ος, ὁ (τοπν.) 190 / -οί, οἱ (τοπν.) 190  
μελίσσ-ι, τὸ 191 / -ι, τὸ (τοπν.) 191, 324, 341, 346 / -όπετρα, ή (τοπν.) 191, 335, 336, 337, 341, 346 / -ός, ὁ 262  
μελιτζανός, ὁ 104.8  
Μενδενίτσα, ή (τοπν.) 252  
Μένιος (προσωπ.) 156  
Μερ-ά, ή (τοπν.) 153 / -άς, ὁ Μεγάλος (τοπν.) 153 / -άς, ὁ Μικρός (τοπν.) 153  
μεράδι, τὸ 91.2  
Μερίσι, τὸ (τοπν.) 121.5  
μερόνυχτο, τὸ 58.7  
Μερόπη, ή (τοπν.) 262 / —, ή Κάτω (τοπν.) 299  
μέρ<sup>ου</sup> 192 / (τοπν.) 191, 198, 324, 342, 346, 352  
μέσ-ος, ὁ 192 / -αριά, ή 192, 193 / -αριά, ή (τοπν.) 192, 327, 341, 347 / -άρις, ὁ 192 / -οβούνι, τὸ (τοπν.) 193, 335, 336, 341, 346 / -όβουνον, τὸ (τοπν.) 195 / -ολόγγης (προσωπ.) 272 / -ολούρι, τὸ 193  
Μετζηδιές (προσωπ.) 194.1  
Μετζητάκος (προσωπ.) 194.1  
μετζητιές, ὁ 193.5  
Μετζιδάκης (προσωπ.) 193.5  
Μέτζ-(ι)ος (προσωπ.) 196, 198, 345 / -οβον, τὸ (τοπν.) 194  
Μετζιτιές (προσωπ.) 194 / (τοπν.) 2.1, 193, 326, 327, 342, 345, 352  
μέτρον, τὸ 203



- Μέτσ-(ι)ος (προσωπ.) 196, 198, 345 / -ης (προσωπ.) 196 / -οβο, τὸ (τοπν.) 2.1, 194, 195, 196, 197, 198, 328, 338, 341, 345, 352 / -οβο, ἡ Βρύση στὸ (τοπν.) 197
- Μεύγεσδα, ἡ (τοπν.) 188
- Μεύγισδα, ἡ (τοπν.) 188
- Μηλ-ιά, ἡ (τοπν.) 2.1, 192, 198, 324, 346, 352 / -ιωτάδες, οἱ (τοπν.) 107.4, 298.4 / -ιώτης (προσωπ.) 107.4, 298.4
- μηλίγγι, τὸ 115, 197
- Μηλιγκοῦς, τῆς (τοπν.) 189
- μῆνι-γξ, ὁ 191 / -γγι, τὸ 191
- Μήτζ-ιος (προσωπ.) 198 / -ικας (προσωπ.) 198
- Μίγκουλη, ἡ (τοπν.) 189
- μιζράς, ὁ 39.4
- Μικροχώρι, τὸ (τοπν.) 288
- Μιλίχοβο, τὸ (τοπν.) 197, 332, 338, 342, 345
- Μίντζης (προσωπ.) 198.5
- μιράς, ὁ 153
- Μιχ-αήλ (προσωπ.) 197 / -οβα (προσωπ.) 39, 196
- Μιχάλ-ης (προσωπ.) 71, 130, 150.3, 160, 190.4, 197, 206 / -ίτης (προσωπ.) 197 / -ίτσι, τὸ (τοπν.) 2.1, 197, 328, 341, 345 / -οβα (προσωπ.) 39 / -οβο, τὸ (τοπν.) 38, 130, 196 / -οῦ (προσωπ.) 71, 125, 150.3, 160, 190.4, 206
- μάντζου 198
- Μίντζου (τοπν.) 194, 197, 198.2, 308, 324, 326, 327, 342, 345, 346
- Μοκοβίνα, ἡ (τοπν.) 199, 308, 318, 330, 342, 346
- Μόλ-α, ἡ (τοπν.) 201 / -εζα, ἡ (τοπν.) 201 / -ιζα, ἡ (τοπν.) 201 / -ιστα, ἡ (τοπν.) 200, 218, 319, 332, 334, 342, 345, 346 / -ίτσι, τὸ (τοπν.) 201
- μολίβ-ι, τὸ 200 / -άδα, ἡ 200 / -άδα, ἡ (τοπν.) 200 / -άδες, οἱ (τοπν.) 200 / -αδιά, ἡ 200 / -αδιά, ἡ (τοπν.) 200, 327, 341, 346
- Μολυβ-άδα, ἡ (τοπν.) 200 / -δοσκέπαστη, ἡ (τοπν.) 98 / -δοσκέπαστο, τὸ (τοπν.) 98.3
- Μοναστήρι, τὸ (τοπν.) 218
- μονοδέντρι, τὸ 202 / (τοπν.) 202, 336, 346, 341, 346
- Μονολίθι, τὸ (τοπν.) 69
- Μόσιορη, ἡ (τοπν.) 202, 334, 342, 347
- Μοσπίνα, ἡ (τοπν.) 203, 310, 330, 342, 347
- Μοστ-ίτσι, τὸ (τοπν.) 203 / -ενίτσα, ἡ (τοπν.) 203
- μότριμες, οἱ 309.2
- Μουγκ-ός (προσωπ.) 204 / \*-ούλης (προσωπ.) 204 / -ουλιοί, οἱ (τοπν.) 203, 204, 204.4, 307, 328, 341, 345 / -ουλιοῦ (προσωπ.) 204
- μούζ-α, ἡ 204 / -ακαίικα, τὰ (τοπν.) 205 / -ακαῖοι, οἱ (τοπν.) 204, 328, 338, 341, 345 / -άκη, οἱ Κερασιές τοῦ (τοπν.) 205 / -άκης (προσωπ.) 205 / -άκι, τὸ (τοπν.) 204 / -άκια, τὰ (τοπν.) 205 / -άκιον, τὸ 204, 204.4, 204.6 / -ας (προσωπ.) 204
- μούλ-α, ἡ 205, 324 / (τοπν.) 199 / -άρι, τὸ Καρτέρι στὸ (τοπν.) 199 / -ες, οἱ (τοπν.) 205, 324, 325, 341, 342, 346, 347
- Μουντινίτσα, ἡ (τοπν.) 252
- Μούρκ-ας (προσωπ.) 206 / -ης (προσωπ.) 206, 310, 315 / -ιοί, οἱ (τοπν.) 205, 206, 310, 315, 328, 341, 345 / -ιοῦ (προσωπ.) 205 / -ιώτης (προσωπ.) 206.1 / -όβα, ἡ 206, 206.3 / -ογιάννης (προσωπ.) 206.1 / -οκώστας (προσωπ.) 206.1 / -ος (προσωπ.) 206 / -ούσης (προσωπ.) 206.1



- Μουσ-ίνα, τὰ (τοπν.) 207 / -ιοτίσα, ἡ (τοπν.) 2.1, 206, 207, 308, 314, 319, 332, 342, 345
- Μπάγι-α, ἡ (τοπν.) 207, 207.9, 322, 324, 342, 347 / -ας (προσωπ.) 207 / -ος (προσωπ.) 207.9
- Μπάια, ἡ (τοπν.) 208
- Μπαϊάσα (τοπν.) 208, 333, 342, 347, 352
- Μπάλιτζα, ἡ (τοπν.) 44
- Μπάλιτσ-α, ἡ (τοπν.) 44 / -ι, τὸ (τοπν.) 44
- Μπάν-η, ἡ (τοπν.) 44 / -ια, ἡ (τοπν.) 45 / -ιτσα, ἡ (τοπν.) 45
- μπαξές, ὁ 46
- Μπαούσ-ης (προσωπ.) 208 / -ιοί, οἱ (τοπν.) 208, 328, 338, 341, 345 / -ιοῦ (προσωπ.) 208
- Μπάρκ-ας (προσωπ.) 209 / -μάδι, τὸ (τοπν.) 209, 322, 335, 336, 342, 345, 346 / -ουμάδης (προσωπ.) 209
- μπάρτζ-ο, τὸ 210 / -η, τοῦ (τοπν.) 209, 210 / -η, οἱ Στεφάνες τοῦ (τοπν.) 210 / -ης (προσωπ.) 209, 209.7 / -ης, ὁ (τοπν.) 210 / -ι, τὸ (τοπν.) 209, 210, 325, 341, 345 / -ια, τὰ (τοπν.) 210 / -ιώτης (προσωπ.) 210 / -ος (προσωπ.) 210
- Μπάφρα, ἡ (τοπν.) 2.1, 210, 324, 340, 342, 346, 353 / —, ἡ Νέα (τοπν.) 210
- Μπεζά-νι, τὸ (τοπν.) 211, 212, 313, 316, 320, 332, 342, 347 / -νης (προσωπ.) 212 / -νίδης (προσωπ.) 212 / -νίτης (προσωπ.) 212 / -νοι, οἱ (τοπν.) 211 / -νου, τοῦ (τοπν.) 211 / -της (προσωπ.) 212
- Μπέζντ-ιανες, οἱ (τοπν.) 213 / -οῦνι, τὸ (τοπν.) 212, 213, 315, 316, 336, 337, 342, 346 / -ουνόπουλο, τὸ (τοπν.) 213, 327, 341, 346
- μπέκρ-ος, ὁ 214.4, 317 / -ής ὁ / 214.4, 317 / -ής (προσωπ.) 214.4
- Μπέλκο, τὸ (τοπν.) 215
- Μπέλος (προσωπ.) 212.1
- μπεράτ-ι, τὸ 243.2 / -λήδες, οἱ 243.2
- Μπέρκ-ης (προσωπ.) 214 / -ο, τὸ (τοπν.) 214, 316, 317, 318, 324, 325, 342, 345, 346 / -οβίτς (προσωπ.) 214 / \*-ος, ὁ 214.4 / -ος (προσωπ.) 214, 214.4 / -ος, ὁ (τοπν.) 214
- Μπεστιά, ἡ (τοπν.) 215, 318, 332, 342, 346
- Μπιάλ-ες, οἱ (τοπν.) 263 / -ο, τὸ (τοπν.) 263
- μπιζάν-ι, τὸ 211.3 / -η, τοῦ (τοπν.) 211 / -ι, τὸ (τοπν.) 211
- Μπιζντένης, ὁ (τοπν.) 213
- μπινάς, ὁ 287.5
- Μπισάνι, τὸ (τοπν.) 211
- Μπισ-δούνι, τὸ (τοπν.) 213 / -τένι, τὸ (τοπν.) 213
- Μπλεθούκι, τὸ (τοπν.) 215, 322, 336, 337, 342, 346
- Μπληζιώτης (προσωπ.) 216
- Μπλίζ-γιανη, ἡ (τοπν.) 215, 316, 332, 342, 345, 346 / -ιώτης (προσωπ.) 216 / -ος (προσωπ.) 216
- Μπογον-ίτσα, ἡ (τοπν.) 61.9 / -τσικό, τὸ (τοπν.) 216, 315, 317, 318, 321, 331, 342, 346
- Μποζανίκο, τὸ (τοπν.) 217, 316, 320, 332, 342, 345
- Μπόκ-οβο, τὸ (τοπν.) 199 / -οβικόν, τὸ (τοπν.) 199 / -οβίνα, ἡ (τοπν.) 199
- Μπολέτς-ης (προσωπ.) 196 / -ος (προσωπ.) 196
- Μπόμπ-ας (προσωπ.) 49 / -ης (προσωπ.) 49
- Μπόμπ-ιτσα, ἡ (τοπν.) 58 / -ιτσος, ὁ (τοπν.) 58
- Μπονιάκος (προσωπ.) 271.9



- Μπόρ-οβο, τὸ (τοπν.) 221 / -ιανη, ἡ (τοπν.) 221 / -οβίκον, τὸ (τοπν.) 221 / -οβίκος, ὁ (τοπν.) 221 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 221
- Μποτζαράς, ὁ (τοπν.) 34, 217, 329, 341, 345
- μπότσ-α, ἡ 34, 218 / -αράς (προσωπ.) 217, 218 / -αρης (προσωπ.) 33, 218, 237 / -ας (προσωπ.) 34 / -έας (προσωπ.) 34 / -ης (προσωπ.) 34, 217, 218, 219, 238 / -ιφάρι, τὸ (τοπν.) 218, 336, 337, 342, 345
- Μπούκ-οβο, τὸ (τοπν.) 199 / -οβίνα, ἡ (τοπν.) 199 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 199
- Μπούκορ-η, ἡ (τοπν.) 223 / -όρι(ον), τὸ (τοπν.) 223
- \*μπούκουρ-ος, ὁ 224.1 / \*-ας, ὁ 224.1 / -ας (προσωπ.) 223 / -ης (προσωπ.) 223 / -ής (προσωπ.) 223
- μποῦλντρεις, οἱ 309.2
- Μπούλ-τση, ἡ (τοπν.) 219, 220, 322, 326, 342, 345 / -τσάτης, -άτισσα (ἔθν.) 220 / -τσης (προσωπ.) 220, 322 / -ω (προσωπ.) 220
- Μπουράτς-ιας (προσωπ.) 220, 322, 326 / -(ι)α, ἡ (τοπν.) 220, 316, 322, 326, 330, 342, 345, 346, 353
- μπούρδα, ἡ 223
- Μπουρλέσ-ας (προσωπ.) 221 / -α, ἡ (τοπν.) 221, 316, 322, 332, 336, 337, 342, 345 / -ης (προσωπ.) 221
- Μπουρ(ν)τάρι, τὸ (τοπν.) 222, 310, 322, 326, 342, 345
- Μπουχόρι, τὸ (τοπν.) 223, 318, 331, 342
- Μπράβ-ας (προσωπ.) 47, 344 / -άκης (προσωπ.) 47 / -άκος (προσωπ.) 47 / -ης (προσωπ.) 47 / -ίδης (προσωπ.) 47
- Μπράγια, ἡ (τοπν.) 224, 316, 322, 324, 325, 326, 342, 345, 346
- Μπραντουβάρη, τὸ (τοπν.) 225, 225.4, 312, 316, 332, 342, 345, 347
- Μπρεξιούνα, ἡ (τοπν.) 226
- Μπριάζα, ἡ (τοπν.) 2.1, 225, 313, 316, 325, 342, 346, 352
- μπριάνα, ἡ 226
- Μπριάσκοβο, τὸ (τοπν.) 226
- Μπρι(γι)άν(ν)ιστα, ἡ (τοπν.) 226, 310, 331, 342, 346
- μπροστινός, ὁ 37.1, 145
- Μπρυσόγιαννη, ἡ (τοπν.) 246
- Μπωγωνιά, ἡ (τοπν.) 61.9
- μυζήθρ-εις, οἱ 39.5 / -άς, ὁ (τοπν.) 39.5
- Μυροδάφνη, ἡ 162
- Μυστράς, ὁ (τοπν.) 39, 39.5
- Νάσιο(υ)βα (προσωπ.) 160
- Νεβόλιανη, ἡ (τοπν.) 61.9
- Νέγ-ας (προσωπ.) 107.4, 226, 227, 228.1 / -άδες, οἱ (τοπν.) 51.6, 107.4, 226, 228.1, 328, 341, 345
- Νεγκαράδες, οἱ (τοπν.) 227
- Νέγκας (προσωπ.) 227
- Νέγρ-ης (προσωπ.) 188.3, 228, 298.4 / -άδες, οἱ (τοπν.) 227, 298.4, 328, 341, 345
- νέ-ος, ὁ 229 / -οκαισάρεια, ἡ (τοπν.) 2.1, 228, 336, 337, 341 / -οχώρι, τὸ (τοπν.) 134, 228, 229, 335, 336, 341, 347 / -οχωρόπουλο, τὸ (τοπν.) 229, 327, 335, 336, 338, 341, 347
- νεραϊδόκαστρο, τὸ 165
- νερό, τὸ 81
- νησ-ί, τὸ 75 / -ίστα, ἡ (τοπν.) 75
- νηστ(ι)κός, ὁ 37.1, 145
- Νιάουστα, ἡ (τοπν.) 178.1
- Νιαύστα, ἡ (τοπν.) 178.1
- Νικάνωρ, ὁ (τοπν.) 152, 353
- Νικόβ-α, ἡ (τοπν.) 196, 291 / -ο, τὸ (τοπν.) 133.9, 196, 291
- Νικόδημος (προσωπ.) 228.4



- Νικομήδεια, ή (τοπν.) 228.4  
 Νίσβαρη, ή (τοπν.) 122  
 Νιστ-ά, τὰ (τοπν.) 229 / -ες, οί (τοπν.) 229 / -ορα, ή (τοπν.) 229, 331, 342, 346 / -ορας, ό (τοπν.) 229  
 Ντάρδα-μάδε (τοπν.) 107  
 Ντέμος (προσωπ.) 95  
 Ντένισκου, λα (τοπν.) 229  
 Ντέντσικο, τὸ 2.1, 229, 313, 315, 316, 317, 321, 331, 342, 347, 352  
 Ντερβέν-ι, τὸ (τοπν.) 96 / -ης (προσωπ.) 96 / -άκια, τὰ (τοπν.) 96 / -ια, τὰ (τοπν.) 96  
 Ντίνος (προσωπ.) 277, 335  
 Ντίσπερη, ή (τοπν.) 230, 307, 321, 322, 324, 342, 346  
 Ντοβίσδενα, τὰ (τοπν.) 102  
 Ντοβλ-ά, ή (τοπν.) 99 / -'α, ή (τοπν.) 99  
 Ντοβρ-ά, ή (τοπν.) 231, 232, 316, 317, 325, 342 / -ες, οί (τοπν.) 232 / -'η, ή (τοπν.) 233, 317  
 Ντόλιαν (τοπν.) 100  
 Ντόλου, τὸ (τοπν.) 100  
 Ντομολισά, ή (τοπν.) 101  
 ντόμπρ-ος, ό 232.5 / -η, ή (τοπν.) 232 / -ίνοβο, τὸ (τοπν.) 2.1, 231, 232, 316, 317, 332, 342, 352 / -ο, τὸ (τοπν.) 232, 314, 316, 325, 342, 345, 346 / -οβιτς (προσωπ.) 232.5 / -ος (προσωπ.) 232.5  
 Ντουλιάνε, ή (τοπν.) 100  
 ντουνιάς, ό 240  
 Ντρεστενίκο, τὸ (τοπν.) 233, 233.7, 234, 315, 318, 330, 342, 346  
 Ντρινίκου (τοπν.) 286  
 Ντρίσκος, ό (τοπν.) 45.6  
 Ντριστενίκου, τὸ (τοπν.) 233.7  
 νύχτα, ή 58.7  
 ξερός, ό 40, 307 / -οβούνι, τὸ 187, 307  
 ξηρός, ό 40, 307  
 Ξουράφι, τὸ 307  
 Ξυλή, ή 104.8  
 Ξυράφι(ον), τὸ 307  
 οῖνος, ό 41.6  
 ὄνειδος, ό/τὸ 187.5  
 Ὄξιά, ή (τοπν.) 265  
 Ὄρεινό, τὸ (τοπν.) 217  
 ὄρνίθια, τὰ 54.1, 285.6  
 ὄρος, ό/τὸ 187  
 ὄρφαν-ός, ό 270.4 / -άκης (προσωπ.) 271.9 / -άκος (προσωπ.) 271.9 / -ίδης (προσωπ.) 271.9 / -όπουλος (προσωπ.) 271.9 / -ός (προσωπ.) 271.9  
 Ὄστανίτσα, ή (τοπν.) 234, 331, 336, 337, 342, 347  
 Οὐρπάκι, τὸ (τοπν.) 262.3  
 Οὐρσα ντί Βάλια Κάλντα (τοπν.) 195.2 / —ντί λά Φάλε (τοπν.) 195.2  
 ὄψαρι(ον), τὸ 296.2  
 πὰδ-η, ή 169, 235, 236, 324, 352 / -ε (τοπν.) 236 / -ες, οί (τοπν.) 2.1, 235, 324, 341, 346, 352 / -η, ή (τοπν.) 236 / -η, τὸ Γεφύρι στήν (τοπν.) 236 / -η τοῦ Σιώτα, ή (τοπν.) 236 / -ίτσα, ή (τοπν.) 236  
 Παηδονιά, ή (τοπν.) 236, 237, 317  
 παιδί, τὸ 202  
 Παῖδουνιά, ή (τοπν.) 236, 307, 314, 317, 331, 342, 346  
 Παῖτουνιά, ή (τοπν.) 236, 307, 314, 317, 331, 342  
 Παλαιο-γαρδίκι, τὸ (τοπν.) 74 / -'πυργος, ό (τοπν.) 188  
 παλι-ός, ό 237, 339, 352 / -όκαστρο, τὸ 165 / -οκούτι, τὸ 193, 202 / -όμαζο, τὸ (τοπν.) 183.4 / -οντουνιάς, ό 240 / -οπαίδι, τὸ 193, 202 / -ός (προσωπ.) 280 / -οσέλι, τὸ (τοπν.) 2.1,





- 237, 335, 336, 339, 341, 347, 352 / -οτζ'ντίλα, ή (τοπν.) 286 / -ο(υ)πά-  
 τικου, τὸ 296.2 / -οχώρι, τὸ 237 /  
 -οχώρι, τὸ (τοπν.) 238.1, 335, 336,  
 341, 347 / -οχώρι Μπότσαρη, τὸ  
 (τοπν.) 237, 339, 341 / -οχώρι Σι-  
 ράκου, τὸ (τοπν.) 2.1, 238, 339, 341  
 παλίουρο-ος, ὁ 284, 307 / -ή, ή (τοπν.)  
 104, 104.8 / -ί, τὸ 104.8 / -ωτό, τὸ  
 (τοπν.) 104.8  
 παλιπάτ'κου, τὸ 296.2  
 Παλτινίσι, τὸ (τοπν.) 121.5  
 πάνινος, ὁ 77, 80  
 Πάν-ος (προσωπ.) 196 / -άγος (προ-  
 σωπ.) 204 / -αγούλης (προσωπ.)  
 204 / -έτσος (προσωπ.) 196  
 Πάντ-ε Ἀρμπινέσου (τοπν.) 236 / -ε  
 ἄλ Δαγγόπουλου (τοπν.) 236 / -ε ἄλ  
 Μούσκα (τοπν.) 236 / -ε ἄλ Ντού-  
 μα (τοπν.) 236 / -ε Λισόρλουι  
 (τοπν.) 236 / -ε Λούγκα (τοπν.) 236  
 / -ε Μάρε (τοπν.) 236 / -ε Σαντάν-  
 λουι (τοπν.) 236 / -ίκα (τοπν.)  
 236  
 Παντόφλας (προσωπ.) 204.6  
 πανωπροίκι, τὸ 237  
 Πάπιγκο, τὸ (τοπν.) 238, 238.3, 322,  
 336, 337, 342, 347 / -ί, τὸ (τοπν.)  
 239  
 Παππίκ-ιος (προσωπ.) 239.1 / -ιον  
 (ὄρος), τὸ (τοπν.) 239.1  
 \*Παρακαλαμ-άς, ὁ (τοπν.) 240 / - - ος,  
 ὁ (τοπν.) 239, 240, 336, 337, 341,  
 346 / - - ος, ὁ Ἄνω (τοπν.) 240, 250  
 παρ-άς, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4  
 Παρδαλίτσα, ή (τοπν.) 251  
 Πάτερ, ή (τοπν.) 241 / -ηρ, ή (τοπν.)  
 241  
 πάτ-ος, ὁ 241 / -ερο, τὸ 241, 241.4 /  
 -ερο, τὸ (τοπν.) 240, 325, 341, 345 /  
 -ερόν, τὸ 241 / -ερος (προσωπ.) 241  
 / -ερου ή Βρούση, τοῦ (τοπν.) 241.3  
 Πατρινέλης (προσωπ.) 273  
 Παῦλο(υ)βα (προσωπ.) 160  
 Πάφρα, ή (τοπν.) 210  
 Πεδανά, τὰ (τοπν.) 276.2, 277  
 Πεδινά, τὰ Ἄνω (τοπν.) 276, 276.1 /  
 —, τὰ Κάτω (τοπν.) 276, 276.1  
 Πεδινή, ή (τοπν.) 259  
 Πεζιάνι, τὸ (τοπν.) 211  
 Πεκλάρι, τὸ (τοπν.) 241, 315, 318, 332,  
 342, 347  
 Πεντόλακκος, ὁ (τοπν.) 120  
 Περάτ-η, ή (τοπν.) 242, 326, 342, 345 /  
 -ης (προσωπ.) 242, 243 / -άτης,  
 -άτισσα (ἔθν.) 242, 242.4, 243 / -ιώ-  
 της, -ιώτισσα (ἔθν.) 242.4  
 Πέρδικα, ή (τοπν.) 205  
 περιβλεπτ-ος, ὁ / ή 243 / -ος, ή  
 (τοπν.) 243, 310, 325, 341, 346  
 Περιστέρι, τὸ (τοπν.) 189 / —, τὸ Με-  
 γάλο (τοπν.) 254 / —, τὸ Μικρὸ  
 (τοπν.) 254  
 περ-ῶ 242, 242.2 / -ίμα, τὸ 242 /  
 -ίμα, τὸ (τοπν.) 242, 324, 341, 346  
 / -αμιώτης, -αμιώτισσα (ἔθν.) 242 /  
 -ατής, ὁ 242.2 / -άτης, ὁ 242.2 /  
 -άτης (ἔθν.) 242.2  
 Πεστ-ά, τὰ (τοπν.) 244, 318, 332, 342,  
 346 / -ίανη, ή (τοπν.) 244 / -ιά, τὰ  
 (τοπν.) 244 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 244 /  
 -ίανη, ή (τοπν.) 244  
 πέτρ-α, ή 153, 244, 324 / -α, ή (τοπν.)  
 244, 324, 341, 346 / -άλωνα, τὰ  
 (τοπν.) 232 / -ινος, 77 / -ίτης, ὁ 42,  
 43 / -οβούνι, τὸ 187 / -οβούνι, τὸ  
 (τοπν.) 50  
 Πετριτίσης (προσωπ.) 161  
 Πετσάλ-ης (προσωπ.) 219.5, 245 / -η, ή  
 (τοπν.) 244, 325, 326, 342, 345 /  
 -ι, τὸ (τοπν.) 244, 325, 326, 342,  
 345



- πευκ-ίτης, ό 42 / -οβούνι, τό 187  
 Πηγ-ή, ή (τοπν.) 241 / -άδια, τὰ (τοπν.) 44 / -αδίσκια, τὰ (τοπν.) 216.6  
 Πιάλ-α, ή (τοπν.) 263 / -ες, οί (τοπν.) 263 / -ίτσες, οί (τοπν.) 263  
 Πιντιλάγια (τοπν.) 236  
 Πιροβίτσκα, ή (τοπν.) 245, 314, 331, 342, 346  
 Πιρσόγιανη, ή (τοπν.) 2.1, 246, 310, 318, 332, 342, 346  
 Πλάβαλη, ή (τοπν.) 246, 313, 318, 330, 342, 347  
 Πλαγιά, ή (τοπν.) 2.1, 116  
 πλαίσια, τὰ 247 / (τοπν.) 247  
 Πλακ-αριά, ή (τοπν.) 192 / -ίσι, τό (τοπν.) 121.5  
 Πλανίτσα, ή (τοπν.) 289  
 Πλατάν-ια, τὰ (τοπν.) 293 / -ιά, ή (τοπν.) 89 / -ούσα, ή (τοπν.) 250, 259  
 Πλέσ-ια ή/τὰ (τοπν.) 247, 318, 320, 332, 342, 346, 353 / -ιας (προσωπ.) 248 / -ιώτης (προσωπ.) 248 / -σα, τὰ (τοπν.) 248 / -(σ)ας (προσωπ.) 248  
 Πληκάτι, τό (τοπν.) 248, 249  
 Πλησίβιστα, ή (τοπν.) 248  
 Πλικάτι, τό (τοπν.) 2.1, 248, 310, 322, 334, 342  
 Πλυταριά, ή (τοπν.) 192  
 Πογδορ-ά, ή (τοπν.) 249, 317, 336, 337, 342, 346 / -ιανή, ή (τοπν.) 250 / -ιανη, ή (τοπν.) 240, 250, 317, 332, 342, 346  
 Πογονίτσα, ή (τοπν.) 61.9  
 Πογών-ι, τό (τοπν.) 61.9, 216.6 / -ια, τὰ (τοπν.) 61.9 / -ιανή, ή 61.9 / -ιανή, ή (τοπν.) 61, 61.9 / -ίσκος, ό (τοπν.) 216, 216.6  
 ποδεμή, ή 104.8  
 Ποδογορ-ά, ή (τοπν.) 249 / -ά, ή (τοπν.) 249.8  
 πόλεμος, ό 80  
 Πόλιτσα-α ή (τοπν.) 250 / -ά, ή (τοπν.) 250, 342 / -'α, ή (τοπν.) 315 / -'ανη, ή (τοπν.) 250 / -ές, οί (τοπν.) 175.1, 251  
 Πολύγυρος, ό (τοπν.) 112  
 Πολύδωρο, τό (τοπν.) 183  
 Πολύλοφος, ό (τοπν.) 137  
 ποντίκ-ι, τό 251 / -ας (προσωπ.) 251 / -άτι, τό (τοπν.) 251, 334, 342, 345 / -άτες, οί (τοπν.) 251 / -ης (προσωπ.) 251 / -ός (προσωπ.) 251  
 Ποροβ-ός, ό (τοπν.) 114 / -ίτσα, ή (τοπν.) 114  
 ποτάμι, τό 32.4  
 Ποτιστικά, τὰ (τοπν.) 180  
 Πουλίτσι, τό (τοπν.) 251  
 Πουρνιά, ή (τοπν.) 279, 279.1  
 Πράδαλα, τὰ (τοπν.) 94, 251, 313, 336, 337, 339, 342, 346  
 πράκτ-ωρ, ό 229 / -ορας, ό 229  
 Πράμαντα, ή/τὰ (τοπν.) 252, 314, 318, 336, 337, 342, 347  
 Πράσ-ος (προσωπ.) 204 / -ούλης (προσωπ.) 204  
 πρατσαλάω 309.2  
 Πρέβεξ-α, ή (τοπν.) 252, 253, 334, 342, 346 / -άνος (προσωπ.) 74.7  
 Πρισόγιανη, ή (τοπν.) 246  
 προικι-ό, τό 237 / -ά, τὰ 272.10  
 πρόπαντη, ή 235.7  
 Προσβάλα, ή (τοπν.) 2.1, 254, 315, 336, 337, 342, 347, 352  
 Προσγόλι, τό Μεγάλο (τοπν.) 254, 317, 336, 337, 342, 346 / —, τό Μικρό (τοπν.) 254  
 Προσήλιο, τό (τοπν.) 35, 102  
 προυκιά, τὰ 272.10  
 προυτσαλίζω 309.2  
 πρωτόπαπ-ας, ό 255 / -α, ή (τοπν.)



- 255, 325, 341, 345 / -άς, ὁ 255 /  
-ας (προσωπ.) 255
- Πτέρη. ἡ (τοπν.) 49
- Πτινίσιο. τὸ (τοπν.) 121.5
- Πυξαριά. ἡ (τοπν.) 215
- Πύργος. ὁ (τοπν.) 2.1, 281, 281.11
- Πυροβίτσικα. ἡ (τοπν.) 245
- πυρός, ὁ 245
- Πυροσόγιαννη. ἡ (τοπν.) 246
- Πωγω-ιαν(ν)ή, ἡ (τοπν.) 61.9 / -νη. ἡ  
Κάτω (τοπν.) 61.9 / -νη. ἡ Πάνω  
(τοπν.) 61.9 / -νιά, ἡ (τοπν.) 61.9 /  
-νιανή, ἡ 61.9
- Ραβέν-ια, τὰ (τοπν.) 256, 256.3, 315,  
324, 342, 346 / -ια. τὰ Ἄνω  
(τοπν.) 256 / -ια. τὰ Κάτω (τοπν.)  
256 / -ιας. ἡ Μονή (τοπν.) 256
- Ραβ-νά. τὰ (τοπν.) 256 / -ά. ἡ (τοπν.)  
256 / -ένικα. τὰ (τοπν.) 256
- Ραδο-βίξι, τὸ (τοπν.) 256, 257, 317,  
319, 332, 342, 345 / -βίσδι. τὸ  
(τοπν.) 257 / -βίσι. τὸ (τοπν.) 257  
/ -βο. τὸ (τοπν.) 257 / -βόλη. ἡ  
(τοπν.) 258 / -λίβος. τὸ (τοπν.) 258  
/ -ς (προσωπ.) 258.1 / -σίσιστα. ἡ  
(τοπν.) 257 / -τόβι. τὸ (τοπν.) 257,  
317, 332, 342, 345 / -τοβινός. -το-  
βινή (ἔθν.) 257.5
- Ραδοβίξι. τὸ (τοπν.) 257
- Ράικ-ος (προσωπ.) 258, 339.1 / -ο, τὸ  
(τοπν.) 258, 325, 339.1, 342, 345 /  
-ος. ὁ (τοπν.) 258 / -ου, τοῦ (τοπν.)  
258 / -όφτσα, ἡ (τοπν.) 258
- Ράντ-ινα, ἡ (τοπν.) 258 / -οβάνι. τὸ  
(τοπν.) 258
- ραπάνι. τὸ 55, 268, 307
- Ράπτης (προσωπ.) 259
- Ρατοβίτσα. ἡ (τοπν.) 258
- ράφτ-ης, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
- Ράφτ-ης (προσωπ.) 259 / -αναῖοι, οἱ  
(τοπν.) 2.1, 259, 328, 341, 345 /  
-άνης (προσωπ.) 259 / -ανι, τοῦ Λί-  
μι (τοπν.) 259 / -άνος (προσωπ.)  
259, 259.2
- ράχη. ἡ 152
- Ράχοβ-ο(ν), τὸ (τοπν.) 36, 261 / -ίτσα,  
ἡ (τοπν.) 36
- Ραψίστα. ἡ (τοπν.) 259, 260, 312, 320,  
331, 342, 346
- Ρεάχοβ-ον. τὸ (τοπν.) 261 / -α. ἡ  
(τοπν.) 261
- ρεπάνι. τὸ 55, 268, 307
- Ρεπετ-άς (προσωπ.) 260, 261 / -ίστα. ἡ  
(τοπν.) 260, 334, 342, 345
- Ρέτσιανη. ἡ (τοπν.) 61.9
- ρήγ-ας, ὁ 298.4 / -άδες, οἱ 298.4
- ρήτ-ωρ, ὁ 229 / -ορας, ὁ 229
- Ριάχοβο. τὸ (τοπν.) 261, 306, 313, 331,  
342, 346
- ριξ-ό, τὸ 261 / -ά. τὰ (τοπν.) 262 /  
-ό. τὸ (τοπν.) 261, 324, 341, 346 /  
-οβούνι. τὸ 193 / -όκαστρο. τὸ 165
- ρίθια. τὰ 54.1, 285.6
- ρόδ-ο, τὸ 257 / -οβίξι. τὸ (τοπν.) 257 /  
-οτόβι, τὸ (τοπν.) 257, 332 / -οτόπι.  
τὸ (τοπν.) 257
- ρό(ι)δι. τὸ 236.8, 307
- Ρομαν-ό, τὸ (τοπν.) 262, 306
- ρόμπος, ὁ 263
- ροτσόκι. τὸ 91.2
- ρουμάν-ι. τὸ 262 / -ός, -ή, -ὸ 262 / -ὸς  
(προσωπ.) 262 / -ό(ς), τὸ / ὁ (τοπν.)  
262, 328, 341, 346
- ρουμπ-ος, ὁ 263 / -άτες, οἱ (τοπν.) 262,  
334, 342, 345 / -άτης (προσωπ.) 262  
/ -ος (προσωπ.) 262
- ρουπάκι. τὸ 91.2 / (τοπν.) 262.3
- ρουπ-ώνω 263 / \*-ουσιά. ἡ 263 / -ῶμα,  
τὸ 263.8 / \*-ωσιά. ἡ 263
- ρουφ-ῶ 263 / -ησέα. ἡ 263 / -ησιά, ἡ  
263, 310



- ρουχή, ή 104.8  
 Ρουψιά, ή (τοπν.) 263, 310, 327, 341, 346  
 Ρωμανός, ό (τοπν.) 262  
  
 σαγγάριος, ό 157.3  
 Σαδοβίστα, ή (τοπν.) 264  
 Σα(ι)δόν-α, ή (τοπν.) 236.8, 265 / -νοῦ, τοῦ (τοπν.) 265  
 Σακελλαρικό, τό (τοπν.) 153  
 Σανδοβίτζα, ή (τοπν.) 264  
 Σανοβ-ό, τό (τοπν.) 264, 313, 331, 342, 346 / -ᾶ, ή Ράχη (τοπν.) 264  
 Σάντοβο, τό (τοπν.) 265 / -οβίτσα, ή (τοπν.) 264, 331, 342, 345, 347  
 σαντούκι, τό 41.6  
 Σαρακιώτης, -ιώτισσα (έθν.) 271.3  
 σαργάνη, ή 118.6  
 σαρδέλα, ή 157.3  
 Σαρδίνινα, τὰ (τοπν.) 81  
 Σάριζ-α, ή (τοπν.) 268, 268.5 / -ες, οί (τοπν.) 268 / -ιανά, τὰ 268, 307, 321  
 Σαρπίσκια, τὰ (τοπν.) 216.6  
 σάχαρι, τό 118.6  
 Σε(ι)στρούνι, τό (τοπν.) 272  
 \*σέκουρις 157.3  
 Σέλευκ-ος (προσωπ.) 228.4 / -εια, ή (τοπν.) 228.4  
 Σελ-ινίτσα, ή (τοπν.) 266 / -ίτσα, ή (τοπν.) 266 / -ίτσα, ό Ἄη Νικόλα (τοπν.) 266 / -ίτσανη, ή (τοπν.) 266 / -ίτσο, τό (τοπν.) 266 / -τζη, ή (τοπν.) 266 / -τσα, ή (τοπν.) 266 / -τση, ή (τοπν.) 266, 315, 331, 342, 347 / -(τ)σιανα, τὰ (τοπν.) 266, 315, 332, 342, 347 / -ίτσιανη, ή (τοπν.) 266 / -ίτσινα, τὰ (τοπν.) 266  
 σελ-ιό, τό 237, 339, 352 / -ιά, τὰ (τοπν.) 237 / -ιό, τό (τοπν.) 237  
 σεμν-ή, ή 191 / -ή (προσωπ.) 191  
 Σεν-ίκο, τό (τοπν.) 266, 313, 331, 342, 346 / -ίτσα, ή (τοπν.) 267  
 σεντούκι, τό 41.6  
 Σεράκ-ο, τό (τοπν.) 270, 271.3 / -ιώτης (έθν.) 271, 271.3  
 Σέρβ-ια, τὰ (τοπν.) 267, 268, 290 / -ιανά, τὰ (τοπν.) 267, 268, 290, 317, 332, 342, 345, 347 / -ον, τό (τοπν.) 290 / -ος (έθν.) 267  
 Σερβοτά, τὰ (τοπν.) 290  
 σέρβουλον, τό 157.3  
 Σεριζιανά, τὰ (τοπν.) 268, 268.5, 268.6, 307, 321, 328, 341, 347  
 σερ(νι)κό, τό 54.1, 285.6  
 σήμα, τό 58.7  
 Σιανοβίτσα, ή (τοπν.) 264  
 σίδ-ηρο, τό 307 / -ερο, τό 307  
 σιοῦτ-ο, τό 269 / -ισα, ή (τοπν.) 269, 269.4, 331, 333, 342, 346  
 Σιρόκος (προσωπ.) 300.4  
 Σίρ-ος (προσωπ.) 271 / -άκο, τό (τοπν.) 2.1, 270, 271.3, 272, 330, 342, 346, 352 / -ακον, τό (τοπν.) 270 / -άκος (προσωπ.) 271  
 Σιστρούνι, τό (τοπν.) 272, 284, 307, 331, 342, 346  
 Σιταριά, ή (τοπν.) 202  
 σίτσα, ή 118, 119, 323  
 σκαμν-ί, τό 273 / -άκι, τό 273 / -έλης (προσωπ.) 273 / \*-έλι, τό 273 / (τοπν.) 273, 325, 341, 345 / -έλος (προσωπ.) 273 / \*-ής (προσωπ.) 273  
 Σκαρπινάκης (προσωπ.) 204.6  
 σκεπάρ(ν)ι, τό 285.6  
 σκιάδιον, τό 280  
 Σκλήβαινον, τό (τοπν.) 274  
 Σκλίβ-α, ή (τοπν.) 274 / -ανη, ή (τοπν.) 273, 321, 331, 342, 346 / -ινίτσα, ή (τοπν.) 274 / -ίτσα, ή (τοπν.) 274  
 Σκλούπ-ος, ό (τοπν.) 2.1, 274, 321,



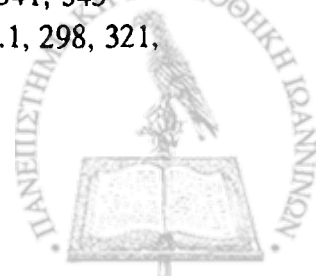
- 324, 342, 346, 347 / -ου, ή Γέφυρα  
του (τοπν.) 274
- Σμόκοβ-ο, τὸ (τοπν.) 200 / -ίνα, ή  
(τοπν.) 200
- Σμύρνη, ή (τοπν.) 166.2
- Σμυρτιά, ή (τοπν.) 83
- σόγχος, ὁ 118.6
- Σόλ-ων (προσωπ.) 122, 156 / -ος (προ-  
σωπ.) 122, 156
- σομφός, ὁ 118.6
- σοποτ-ό, τὸ 275.2 / -άει 275.2 / -ο, τὸ  
(τοπν.) 275 / —Κοπάνι (τοπν.) 275  
/ —άλ Ράτσι (τοπν.) 275 / -ός, ὁ  
275.2 / -ούρα, ή (τοπν.) 275
- Σοπουτσέλ-ι, τὸ (τοπν.), 275, 333, 342,  
347 / -ια, τὰ (τοπν.) 275
- Σοστρούνι, τὸ (τοπν.) 272
- σουβάλ-α, ή 254.3 / -α, ή (τοπν.) 254 /  
-α (ἐπίρρ.) 254.3
- σούδ-α, ή 277 / \*-ινός 277
- Σουδεν-ά, τὰ (τοπν.) 275, 276, 277,  
317, 325, 342, 347 / -ός (προσωπ.)  
277
- Σούλ-ης (προσωπ.) 278 / -α (προσωπ.)  
278
- Σούλ-ι, τὸ (τοπν.) 277, 278, 278.2,  
278.4 / —Ντίνου, τὸ (τοπν.) 277,  
335, 337, 342, 345 / —Πολυχρόνη,  
τὸ (τοπν.) 277 / —, ή Ράχη (τοπν.)  
278 / -ιαση, ή (τοπν.) 278 / -ιάταις,  
οί (τοπν.) 278 / -ιάτες (ἐθν.) 278.2 /  
-ιου, τοῦ (τοπν.) 278 / -ιώτες (ἐθν.)  
278.2 / -όπουλο, τὸ (τοπν.) 277,  
278, 279, 327, 341, 346 / -όπουλο,  
τὸ Μικρὸ (τοπν.) 278
- Σουμπουτσάλε (τοπν.) 275
- Σουποτ-ίκος, ὁ (τοπν.) 275 / -ίρι, τὸ  
(τοπν.) 275 / -ουράτο, τὸ (τοπν.)  
275
- Σπάρτη, ή (τοπν.) 166.2 / (προσωπ.)  
128.6
- Σπελαδίσκιν, τὸ (τοπν.) 216.6
- σπέντζα, ή 63.1
- σπήλαιο, τὸ 279 / (τοπν.) 279
- στάθνη, ή 235.5
- Στάρ-ας (προσωπ.) 280 / -ίτζιανη, ή  
(τοπν.) 279 / -ίτσανη, ή (τοπν.) 279,  
279.2, 342, 347 / -ός, ὁ (τοπν.) 279
- σταρίκο(υ)βο, τὸ 195
- Σταῦρ-ος (προσωπ.) 280 / -άκης (προ-  
σωπ.) 280 / -άκι, τὸ (τοπν.) 280,  
328, 341 / -ου (προσωπ.) 280
- σταυρ-ός, ὁ 280 / -οδρόμι, τὸ (τοπν.)  
60 / -οσκιάδης (προσωπ.) 280 /  
-οσκιάδι, τὸ (τοπν.) 280 / \*-οσκιά-  
διον, τὸ 280 / -οσκίαστος, ὁ 280
- σταφιδόκρασο, τὸ 41.6
- στάφνη, ή 295.5
- στ(α)χτάρια, τὰ 303.4
- στέρ(ν)α, ή 54.1, 285.6
- Στεφανής (προσωπ.) 83
- Στολ-οβό, τὸ (τοπν.) 280, 318, 331,  
342, 346 / -ός, ὁ (τοπν.) 281
- Στομπόρια, τὰ (τοπν.) 66.3
- Στούδεν-α, τὰ (τοπν.) 276, 277 / -ά, τὰ  
(τοπν.) 277
- \*στραβοσκιάδης, ὁ 280 / (προσωπ.)  
280
- Στρατειανή (προσωπ.) 282
- Στρατίνιστα, ή (τοπν.) 281, 315, 318,  
319, 332, 342, 345
- Στράτσιανη, ή (τοπν.) 2.1, 281, 312,  
313, 320, 332, 342, 345, 347 / -ιανης  
(προσωπ.) 282
- Στριγκανέτσι, τὸ (τοπν.) 282, 316, 331,  
342, 347
- Στρούνι, τὸ (τοπν.) 284, 331, 342, 346
- Συρ-ία, ή (τοπν.) 271 / -ός (ἐθν.) 271,  
271.6
- Σύρ-ος (προσωπ.) 271 / -α (προσωπ.)  
271 / -άκης (προσωπ.) 271 / (ρ)ακά-  
ταις, οί (τοπν.) 270 / -άκον, τὸ



- (τοπν.) 270 / -άκος (προσωπ.) 271 / -ίσκα (προσωπ.) 271 / -ω (προσωπ.) 271
- Σύρ-ος, ή (τοπν.) 271 / -ιανός (έθν.) 271 / -ιώτης (έθν.) 271
- σφερδούκλι, τὸ 284, 307
- σφουρδούκλι, τὸ 284, 307
- Τακούνης (προσωπ.) 204.6
- τέλος, ὁ / τὸ 187.5
- Τερζ-ής (προσωπ.) 204 / -ούλης (προσωπ.) 204
- Τεριάχ-ι, τὸ (τοπν.) 284, 284.6, 307, 318, 325, 330, 342, 345, 346 / -άτι, τὸ (τοπν.) 285
- Τερμπούνι, τὸ (τοπν.) 97
- Τέρ-οβο, τὸ (τοπν.) 285, 288, 310, 315, 318, 331, 342, 346 / - (ν)οβα, ή (τοπν.) 286
- τέσσ-αρα 55 / -ερα 55
- Τζαριτζανιώτης (προσωπ.) 293
- Τζαρχοβίτζα, ή (τοπν.) 290
- Τζέλοβα, ή (τοπν.) 115, 286
- τζερβουλιανός, ὁ 157.3
- Τζέρ-ος, ὁ (τοπν.) 289 / -α, τὰ (τοπν.) 289
- Τζιορίδης (προσωπ.) 287.2
- Τζ(ι)ώρ-ας (προσωπ.) 287.2 / -άκης (προσωπ.) 287.2 / -ίδης (προσωπ.) 287.2 / -όπουλος (προσωπ.) 287.2
- Τζοντίλ-α, ή (τοπν.) 286, 324, 325, 342, 347 / -ιάτης, -ιάτισσα (έθν.) 287
- τζόρ-α, ή 287, 324 / -α, ή (τοπν.) 287, 324, 325, 341, 345, 347 / -ας, ὁ 287 / -ας (προσωπ.) 287, 325
- τζο(υ)ραμπίνα, ή 287.5
- Τιχ-άι, τὸ (τοπν.) 283.1 / -οπολιανή, ή (τοπν.) 283.1 / -ότα, ή (τοπν.) 283.1
- \*τοιχ-οαρμάριν, τὸ 168.1 / -αρμάριν, τὸ 168.1
- Τόμαρος, ὁ (τοπν.) 239.5
- Τομπλεσά, ή (τοπν.) 101
- Τόπλ-ιανη, ή (τοπν.) 101.6 / -ιτζα, ή (τοπν.) 101.6 / -ιτζός, ὁ (τοπν.) 101.6 / -ίτσα, ή (τοπν.) 101.6
- Τόσκεσ-ι, τὸ (τοπν.) 288, 334, 342, 345 / -άκι, τὸ (τοπν.) 288, 327, 338, 341, 345 / -ης (προσωπ.) 288
- Τόσκισι, τὸ (τοπν.) 288
- Τουρν-αβόν, τὸ (τοπν.) 286 / -ίκι, τὸ (τοπν.) 286 / -οβά, τὰ (τοπν.) 286 / -οβο, τὸ (τοπν.) 288, 315, 331, 342, 346
- Τράπεζ-α, ή (τοπν.) 67, 67.5 / -ίτσα, ή (τοπν.) 67.5
- Τρέμπανο, τὸ (τοπν.) 97
- Τρενόβα, ή (τοπν.) 286
- Τρέστ-αινα (τοπν.) 234 / -ενά, τὰ (τοπν.) 234 / -ενικ, τὸ (τοπν.) 234 / -ενίκα, Μετόχιον (τοπν.) 234 / -ενίτσα, ή (τοπν.) 234
- τριγυρίζω 272.10
- Τρίνικες, οἱ (τοπν.) 286
- Τρισεανίκον, τὸ (τοπν.) 234
- Τριστενίκου, τὸ Μετόχιον τοῦ (τοπν.) 234
- τρίστενο, τὸ 233.7 / (τοπν.) 233
- τρουγυρίζω 272.10
- τρύγος, ὁ 187.5
- τσαγγάρης, ὁ 157.3
- Τσάνν-ας (προσωπ.) 107.4 / -άδες, οἱ (τοπν.) 107.4
- Τσαρακοβίστα, ή (τοπν.) 290
- Τσαραπλανά, τὰ (τοπν.) 2.1, 289, 289.6, 308, 310, 318, 336, 337, 342, 346, 352
- Τσαρκοβίστα, ή (τοπν.) 290, 315, 331, 342, 347
- Τσάρνη, ή (τοπν.) 290
- Τσαρούχης (προσωπ.) 204.6
- τσεκούρι, τὸ 157.3
- τσέλιγκας, ὁ 154.2, 298.4 / -άδες, οἱ



- 154.2, 298.4  
 Τσεπέλ-οβο, τὸ (τοπν.) 291, 328, 341, 345 / -ης (προσωπ.) 291 / -ίδης (προσωπ.) 291 / -ογλου (προσωπ.) 291  
 Τσερβάρι, τὸ (τοπν.) 292, 333, 342, 346  
 τσερβούλι, τὸ 157.3  
 Τσέρ-γιανη, ἡ (τοπν.) 292, 332, 342, 346 / -οβάς, ὁ (τοπν.) 292 / -οβο, τὸ (τοπν.) 292  
 τσερδέλα, ἡ 157.3  
 Τσέρ-ια, τὰ (τοπν.) 289 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 289, 293 / -οβα, ἡ (τοπν.) 289 / -οβάς, ὁ (τοπν.) 289 / -οβο, τὸ (τοπν.) 289 / -ος, ὁ (τοπν.) 289 / -ο(υ)ς, ὁ 289.3  
 Τσερίτσανα, τὰ (τοπν.) 293, 332, 342, 346  
 Τσερκ-ιτσέν (τοπν.) 290 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 290 / -όβιανη, ἡ (τοπν.) 290 / -οβίνα, ἡ (τοπν.) 290 / -οβίστα, ἡ (τοπν.) 290, 315, 347 / -οβοπτελιά, ἡ (τοπν.) 290 / -ούβιανα, τὰ (τοπν.) 290  
 Τσέρν-α Ρέκα, ἡ (τοπν.) 293 / -έσι, τὸ (τοπν.) 2.1, 293, 315, 325, 342, 345, 352 / -έσοβο, τὸ (τοπν.) 294 / -ιάζω 294 / -ίλο, τὸ (τοπν.) 294 / -ίτσα, ἡ (τοπν.) 294 / -'οβες, οἱ (τοπν.) 294 / -οβίτι, τὸ (τοπν.) 294 / -ολίστα, ἡ (τοπν.) 294  
 τσερνίτσιον (ἄρομ.) 294  
 τσιρνίτσιον (ἄρομ.) 294  
 τσιφλίκ-ι, τὸ 32.1, 335 / (τοπν.) 31, 295, 295.3 / -όπουλο, τὸ (τοπν.) 295, 295.3, 327, 341, 347  
 Τσοτίλι, τὸ (τοπν.) 287  
 τσούκ-(κ)α, ἡ 154 / -αλοχώρι, τὸ (τοπν.) 128 / -αρνιάσα, ἡ (τοπν.) 38  
 Τσουκανέλης (προσωπ.) 273  
 Τσοῦρν-ος (προσωπ.) 188.3, 212.3, 294 / -άβας (προσωπ.) 294  
 τυρομυζήθρες, οἱ 39.5  
 φαιδρ-ός, ὁ 191 / -'ος, ὁ (προσωπ.) 191  
 φανερώνω, 81  
 φάρα, ἡ 219.2  
 Φαράγγι, τὸ (τοπν.) 84  
 φελί, τὸ 295.5  
 φεός, ὁ 295.5  
 Φετόκ-α, ἡ (τοπν.) 296 / -άδικον (τοπν.) 295.5 / -ης (προσωπ.) 295.5, 296 / -οῦ (προσωπ.) 295.5 / -οῦδικα (τοπν.) 295.5  
 Φήβα, ἡ (τοπν.) 295.5  
 φηκάρι, τὸ 295.5  
 φηλιάζω 295.5  
 Φιτόκο, ἡ (τοπν.) 295, 308, 325, 326, 327, 341, 344, 353  
 Φ'κυδίδης (προσωπ.) 295.5  
 φ'λακούρα, ἡ 295.5  
 φλάμουλον, τὸ 296  
 φλαμπουρ-άρης, ὁ 296 / (προσωπ.) 296 / -άρι, τὸ (τοπν.) 2.1, 296, 329, 341, 345, 352 / -ιάρης, ὁ 296 / -ο(ν), τὸ (τοπν.) 296  
 φληκώνω 295.5  
 φλησκούνι, τὸ 157.2  
 φλοιός, ὁ 157  
 Φλώρ-ος (προσωπ.) 296.5 / -ου (τοπν.) 296.5  
 φορτ-ώνω 297 / -ώσηδες (ἔθν.) 297 / -ώσης (προσωπ.) 297 / -ώσι, τὸ (τοπν.) 297, 325, 341, 345  
 φουλτράω 309.2  
 φούρκα, ἡ 297, 324, 352 / (τοπν.) 2.1, 297, 324, 341, 342, 346, 352  
 φοῦρ(ν)ος, ὁ 54.1, 285.6  
 Φράγκ-ος (ἔθν.) 298 / (προσωπ.) 107.4, 228.1, 298 / -άδες, οἱ (τοπν.) 51.6, 107.4, 228.1, 298, 328, 341, 345  
 Φράσταν-α, τὰ (τοπν.) 168.1, 298, 321,



- 331, 342, 346 / -ά, τὰ (τοπν.) 298, 299, 321, 331, 342, 346
- Φρεάστανα, τὰ (τοπν.) 168.1, 299
- φρησκαία, ἡ 295.5
- φρογή, ἡ 262
- Φροσύνα, ἡ (τοπν.) 70
- Φυτόκ-ο, ἡ (τοπν.) 295, 296 / -ου (τοπν.) 296
- Φωτεινό, τὸ (τοπν.) 115
- Φώτ-ης (προσωπ.) 196 / -έτσος (προσωπ.) 196
- χά(ι)δι, τὸ 236.8, 307
- χαλαρ-ά, τὰ 64, 191 / -ά, τὰ (τοπν.) 64, 191 / -ός, ὁ 191
- χαλκι-άς, ὁ 154.2 / -άδες, οἱ 154.2
- Χαράλαμπος (προσωπ.) 49
- Χαραυγή, ἡ (τοπν.) 43
- Χαρίτ-ων (προσωπ.) 122 / -ος (προσωπ.) 122
- χαροκόπ-ι, τὸ 225.1 / -ης (προσωπ.) 225.1 / -ι, τὸ (τοπν.) 225 / -ος, ὁ 225.1 / -ος (προσωπ.) 225.1
- χαρτογιακάς, ὁ 240
- Χειμώνας (προσωπ.) 300.4
- χείρ, ἡ 284.6
- χελυός, ὁ 104.8, 262
- χέρι, τὸ 284.6
- Χίνκα, ἡ (τοπν.) 299, 300, 324, 342, 346
- χιόν-ι, τὸ 300 / -άκης (προσωπ.) 300.4 / -άκος (προσωπ.) 300.4 / -άς (προσωπ.) 300.4 / -άτος (προσωπ.) 300.4 / -έας (προσωπ.) 301 / -ῆς (προσωπ.) 300 / -ιάδες, οἱ (τοπν.) 300.4, 328, 341, 345 / -ιάς, ὁ 300 / -ιάς (προσωπ.) 300 / -ίδης (προσωπ.) 300.4 / -ίς, ὁ 300.4
- Χιωτέλης (προσωπ.) 273
- χουλιάρ-ι, τὸ 301 / -άδες, οἱ (τοπν.) 2.1, 301, 328, 341, 345 / -άς, ὁ 301 / -άς (προσωπ.) 301 / -'ας (προσωπ.) 301
- χούνη, ἡ 283.1
- Χριστ-ός (προσωπ.) 303 / -όδουλη (προσωπ.) 303 / -όδουλος (προσωπ.) 303
- χρυσ-ός, ὁ 303 / -'α (προσωπ.) 303 / -άφιος (προσωπ.) 303 / -'η (προσωπ.) 303 / -ῆλιος (προσωπ.) 303 / -ης (προσωπ.) 303 / -ίλλα (προσωπ.) 303 / -ίππη (προσωπ.) 303 / -'ιππος (προσωπ.) 303 / -'οβα (προσωπ.) 301.4 / -όβεργα, ἡ 303 / -βιβλος, ἡ 303 / \*-οβίτισσα 302 / -οβίτσα, ἡ (τοπν.) 301, 301.4, 302, 331, 342, 346 / -ογόνη (προσωπ.) 303 / -όγονος (προσωπ.) 303 / \*-όδουλη (προσωπ.) 302, 303 / -όδουλη, ἡ (τοπν.) 302, 325, 341, 345 / -όθεμις (προσωπ.) 303 / -ολωρᾶς (προσωπ.) 303 / -όμαλλος (προσωπ.) 303 / -οπέλεια (προσωπ.) 303 / -όραχη, ἡ (τοπν.) 111 / -ορράας (προσωπ.) 303 / -'ος (προσωπ.) 303 / -ός (προσωπ.) 302 / -ούλα (προσωπ.) 278 / -οχοόπουλος (προσωπ.) 303 / -ω (προσωπ.) 303
- χώνη, ἡ 283.1
- Χώρα, ἡ Κάτω (τοπν.) 35
- χωριό, τὸ 32, 33, 72, 110, 155, 229, 237, 339
- ψάνα, ἡ 304
- Ψιανά, τὰ (τοπν.) 304
- Ψίν-α, ἡ (τοπν.) 303, 304.4, 324, 342, 346 / -ας (προσωπ.) 304
- ψωμ-άς, ὁ 154.2, 298.4 / -άδες, οἱ 154.2, 298.4
- Ψραιόκαστρο, τὸ (τοπν.) 165, 166





## 9.2. Ξένων προσηγ. λέξεων, τοπωνυμίων, προσωπωνυμίων κλπ.\*

aftësi (άλβ.) 239.2	Baia (τοπν.) 208 / -a Episkope (τοπν.) 208 / -a Fier (τοπν.) 208 / -a Mare (τοπν.) 208 / -a Noua (τοπν.) 208 / -ă (τοπν.) 208 / -u (προσωπ.) 207.9
Ali (προσωπ.) 32	baje (ρουμ.) 207, 208
al(i)nus (λατ.) 38	bajë (άλβ.) 207, 322
alună (άρομ.) 121.5	baj-o (σλαβ.) 207.9 / -a (σλαβ.) 207.9 / -am (σλαβ.) 207.9 / -o (προσωπ.) 207.9 / -oslan (προσωπ.) 207.9 / -u (σλαβ.) 207.9
Альһоӱка (τοπν.) 109	balneum (λατ.) 208
Amiré, l' (τοπν.) 153 / Amiré, l' Arbinesli dit (τοπν.) 153	balt-ă (ρουμ. άρομ. μεγλεν.) 43, 44, 333 / -ε (ιστρορουμ.) 43 / -ë (άλβ.) 43
anë (άλβ.) 239.2	ban (άλβ.) 86 / -ă (άρομ.) 86.2 / -esë (άλβ.) 86, 106.7 / -ë (άλβ.) 86, 322 / -oj 106.7
arb-or (λατ.) 39 / -ora (τοπν.) 40 / -ore (τοπν.) 40 / -orea (τοπν.) 40 / -orig (τοπν.) 307 / -ur (άρομ.) 39 / -ure (άρομ.) 39	banja (σλαβ.) 45, 207, 208
arena (λατ.) 38	bardh -ë (i, e) (άλβ.) 47, 322, 325, 326, 339.1, 344 / -ak (άλβ.) 47.3
arin (άρομ.) 38	bardzu, -ă (άρομ.) 209.7, 210
arin-ă (άρομ.) 38 / -aşul (τοπν.) 38 / -i (τοπν.) 38 / -ilog, Valea (τοπν.) 38 / -iş (τοπν.) 38 / -işul (τοπν.) 33	barxhë (άλβ.) 209.7
armatus (λατ.) 39, 338	bark (άλβ.) 209, 322, 335
Arta - (άρχ. περσ.) 108.4	Baştevo (τοπν.) 50
artë (i, e) (άλβ.) 108.4	Băeasă (τοπν.) 59
Artosino (τοπν.) 37	Băioasa (τοπν.) 208
arzuhal (τουρκ.) 208	băias-ă (άρομ.) 208 / -a (τοπν.) 59, 208 / -a Schitul (τοπν.) 208
arrç, -i (άλβ.) 40	bălt-oc (άρομ.) 43 / -os (άρομ.) 43
arr-ë (άλβ.) 108.4 / -të (i, e) (άλβ.) 108.4	Bd-a (προσωπ.) 64 / -in (τοπν.) 64
bahç -e (τουρκ.) 46 / -ë (άλβ.) 46, 310, 322	
bahnovate (σλαβ.) 137.5	
bahuş (τουρκ.) 208	

\* Τα Ξένα λήμματα κατατάσσονται με βάση το λατινικό αλφάβητο. Πολλές φορές παρατίθενται σε παρένθεση στοιχεία που αποτελούν γραφικές παραστάσεις ίδιων ή περίπου ίδιων φθόγγων σε διάφορες γλώσσες.

Η αλφαβητική αυτή κατάταξη γίνεται με την ακόλουθη σειρά:

a, ä, b, c, ç (ç), é, d, dh (ð), dz (x), e, ë, ë, e, f, g, gj, γ (ğ), ğ (xh), h, ch, i, î, î (â, î), j, k, ł, l (ll), l', m, n, nj (n'), o, ö, o, p, q, r, ř, rr, s, š (sh, ş), t, th (θ), ț, u, ü, ü, v, w, x, z, ž (zh), ž, zj, ъ, y (ы), ъ.



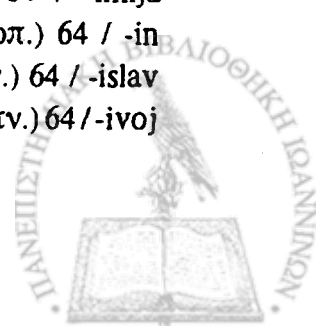
- Beguňka (τοπν.) 212  
 bekri (τουρκ.) 214.4  
 Belčište (τοπν.) 52  
 Bellësë, Fusha e (τοπν.) 46  
 Ber-astovica (τοπν.) 68 / -estok (τοπν.) 68 / -estova (τοπν.) 68 / -estovaja (τοπν.) 68 / -estovo (τοπν.) 68 / -ezivka (τοπν.) 226 / -ezna (τοπν.) 226 / -ezovka (τοπν.) 226 / -ezovъ (τοπν.) 226  
 berat-i (άλβ.) 243.2 / -i (τοπν.) 243, 243.2 / -ti (τουρκ.) 243.2  
 Beražno (τοπν.) 214  
 Bereg (τοπν.) 214  
 ber-ek (ρωσ.) 214 / -ëka (ρωσ.) 214  
 Berežan-ka (τοπν.) 214 / -y (τοπν.) 214  
 bergъ (σλαβ.) 214, 215, 317  
 \*berkъ (σλαβ.) 214  
 berstъ (σλαβ.) 68  
 ber-ъ (σλαβ.) 214 / -an (προσωπ.) 214 / -anov (τοπν.) 214 / -awa (τοπν.) 214 / -etines (τοπν.) 214 / -ilo (προσωπ.) 214 / -isava (τοπν.) 214 / -islav (προσωπ.) 214 / -ivojević (προσωπ.) 214 / -iĭko (προσωπ.) 214 / -ka (προσωπ.) 214 / -kasovo (τοπν.) 214 / -ko (προσωπ.) 214, 318, 325, 345 / -konci (τοπν.) 214 / -kъ (σλαβ.) 214 / -nov (τοπν.) 214 / -oje (προσωπ.) 214 / -ojević (προσωπ.) 214 / -oš (προσωπ.) 214  
 Beř-ice (τοπν.) 214 / -kovice (τοπν.) 214  
 Bezdedov (τοπν.) 230  
 bez-ďъпъ (σλαβ.) 213, 315 / -dan (τοπν.) 213 / -den (τοπν.) 213 / -denica (τοπν.) 213 / -dna (τοπν.) 213 / -dno (τοπν.) 213 / -ednice (τοπν.) 213 / -edné (τοπν.) 213 / -odnja (τοπν.) 213  
 bez-ъ (σλαβ.) 213, 336 / -brydi (τοπν.) 213 / -děkon (τοπν.) 213 / -djanka (τοπν.) 213 / -doř (τοπν.) 213 / -chlebie (τοπν.) 213 / -kloroty (τοπν.) 213 / -vodnica (τοπν.) 213 / -vodnoe (τοπν.) 213  
 Bež-anija (τοπν.) 211 / -enska Mahla (τοπν.) 212  
 bēg-ъ (σλαβ.) 56, 212, 313, 320 / (προσωπ.) 212 / -ati (σλαβ.) 56, 211, 212 / -iĭ (προσωπ.) 212  
 Bēh-an (προσωπ.) 212 / -ar (προσωπ.) 212 / -ařovice (τοπν.) 212  
 bēľъ (σλαβ.) 212.3  
 bēž-о (σλαβ.) 212, 313 / -an (προσωπ.) 212 / -aniĭci (τοπν.) 212 / -anija (τοπν.) 212 / -anъ (τοπν.) 212 / -ati (σλαβ.) 56, 212 / -ic (προσωπ.) 212 / -iĭ (τοπν.) 212 / -k(a) (προσωπ.) 212  
 Białośliwie (τοπν.) 274  
 Bierzyno (τοπν.) 214  
 bina (τουρκ.) 287.5  
 Biusa (τοπν.) 59  
 Bizati (τοπν.) 211  
 Biž (τοπν.) 212  
 Bjaroza (τοπν.) 226  
 Błota (τοπν.) 43  
 Blac-a (τοπν.) 44 / \*-e (τοπν.) 44 / -e, Mało (τοπν.) 44 / -e, Sredno (τοπν.) 44  
 blat-o (σλαβ.) 43, 44, 320, 331 / -a (τοπν.) 43 / -ce (τοπν.) 44 / -ec (τοπν.) 44 / -en (τοπν.) 43 / -ina (τοπν.) 43 / -nica (τοπν.) 43 / -nice (τοπν.) 43 / -nik (τοπν.) 43 / -no (τοπν.) 43 / -o (τοπν.) 43 / -oto (τοπν.) 43 / -ъce (τοπν.) 43  
 bliz-ъ (σλαβ.) 216 / \*(προσωπ.) 216 / \*(τοπν.) 216 / -aĭ (προσωπ.) 216 / -anci (τοπν.) 216 / -bor(ic) (προσωπ.) 216 / -ek (προσωπ.) 216 / \*-jane (έθν.) 216 / -kija Dol (τοπν.) 216 / -kon (τοπν.) 216 / -mer (προσωπ.) 216 / -né (σλαβ.) 216 / -nice (τοπν.) 216 / -ny (τοπν.) 216



- bliž-e (σλαβ.) 216 / -ejon (τοπν.) 216 /  
-ice (τοπν.) 216 / -ná (τοπν.) 216 /  
-nii (τοπν.) 216 / -nii Нyтor (τοπν.)  
216 / -ný Jarok (τοπν.) 216
- blude (άλβ.) 309.2
- Blysboricze (προσωπ.) 216
- bob-ъ (σλαβ.) 57, 310, 321, 330 / -iška  
Reka (τοπν.) 58 / - išta (τοπν.) 58 /  
-nice (τοπν.) 58 / -on Dol (τοπν.) 58 /  
-ova (τοπν.) 58 / -ovac (τοπν.) 58 /  
-ovica (τοπν.) 58 / -ovisko (τοπν.) 58  
/ -onišće (τοπν.) 58 / -onje (τοπν.) 58  
/ -onoe (τοπν.) 58 / -onšek (τοπν.) 58  
/ -owiska (τοπν.) 58
- boc-a (σλαβ.) 34, 218 / -ar (άλβ.) 33 /  
-arung (άλβ.) 34 / -ë (άλβ.) 33, 218
- Bočar (τοπν.) 218
- Bočar (προσωπ.) 217, 218
- bog-ъ (σλαβ.) 217, 217.3, 320 / -dan  
(τοπν.) 217 / -omolje (τοπν.) 217 /  
-orodička (τοπν.) 217 / -orodsk  
(τοπν.) 217
- Bohuliby (τοπν.) 173
- bol-to (σλαβ.) 43, 320 / -otce (τοπν.) 44 /  
-otna (τοπν.) 43 / -otnaja (τοπν.) 43 /  
\*-tьca (τοπν.) 44 / -tьce (τοπν.) 44
- Bondikati (τοπν.) 251
- bonjak (άλβ.) 271.9
- borđa (σλαβ.) 209.7
- bor-iti (σλαβ.) 222 / -il (προσωπ.) 222 /  
\*-oleša (προσωπ.) 222 / -ъ (προ-  
σωπ.) 222
- Borovčana (τοπν.) 66
- borъ (σλαβ.) 66, 311, 317
- bor-ъ (σλαβ.) 221, 222, 330 / -ač (τοπν.)  
221 / -če (τοπν.) 221 / -ek (τοπν.) 221  
/ -ije (σλαβ.) 221 / -je (τοπν.) 221 /  
-kovac (τοπν.) 221 / -kow (τοπν.)  
221 / \*-olěsъ (τοπν.) 221, 332 / -ova  
(τοπν.) 221 / -oná (τοπν.) 221 / -ovac  
(τοπν.) 221 / -ovčani (τοπν.) 221 /  
-oné (τοπν.) 221 / -o(ν)ec (τοπν.) 221  
/ -ovica (τοπν.) 221 / -ovna (τοπν.)  
221 / -ovnica (τοπν.) 221 / -ono  
(τοπν.) 221 / -onoe (τοπν.) 221 /  
-onyča (τοπν.) 221 / -ownica (τοπν.)  
221 / -yna (τοπν.) 221 / -ье (τοπν.)  
221
- bořã (άρομ.) 34, 218
- bozza (βεν.) 34, 218
- bož-anikъ (σλαβ.) 217 / -an (προσωπ.)  
217, 320, 345 / -ana (προσωπ.) 217 /  
-anon (τοπν.) 217 / -ejewo (τοπν.)  
217 / -ejon (τοπν.) 217 / -ejovice  
(τοπν.) 217 / -evac (τοπν.) 217 / -i  
Dol (τοπν.) 217 / -in (προσωπ.) 232 /  
-ja, Matka (τοπν.) 217 / -jakono  
(τοπν.) 217 / -ji Vrh (τοπν.) 217 /  
-kon (τοπν.) 217
- brad (άρομ., ρουμ.) 66
- brada (σλαβ.) 209.7
- braj-a (σερβ.) 224 / -a (προσωπ.) 224,  
325, 345 / -an (προσωπ.) 224 / -ilo  
(προσωπ.) 224 / -inovac (τοπν.) 224 /  
-ko (προσωπ.) 224 / -o (σερβ.) 224
- brajě (άλβ.) 224, 322, 324
- branište (σλαβ.) 67, 317, 324
- brat-(r)ъ (σλαβ.) 224, 225 / (προσωπ.)  
224, 225 / -an (προσωπ.) 224 / -ija  
(προσωπ.) 224 / -in (προσωπ.) 224 /  
-in Dol (τοπν.) 224 / -ina (προσωπ.)  
224 / -inci (τοπν.) 224 / -kova Njiva  
(τοπν.) 224 / -kovec (τοπν.) 224 /  
-kow (τοπν.) 224 / -nica (τοπν.) 224 /  
-oj (προσωπ.) 224 / -ojević (προ-  
σωπ.) 224 / -oljub (προσωπ.) 173 /  
-omil (προσωπ.) 224 / -oněg (προ-  
σωπ.) 224 / -oslav (προσωπ.) 224 /  
-ostowo (τοπν.) 224 / -ovka (τοπν.)  
224 / \*-ovo (τοπν.) 225 / -řejon  
(τοπν.) 224 / -řice (τοπν.) 224 / -řinon  
(τοπν.) 224 / -řonon (τοπν.) 224 /



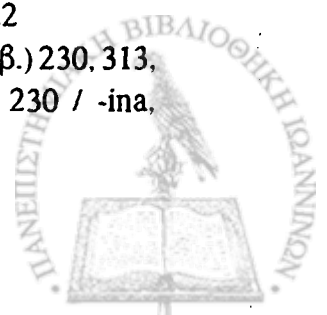
- skii Lis (τοπν.) 224  
 brathy, -yqs (λατ.) 66  
 brav-(a) (σλαβ.) 66 / -äcovo (τοπν.) 66 /  
 -ec (τοπν.) 66 / -inné (τοπν.) 66 /  
 -sko (τοπν.) 66  
 brav-ë (άλβ.) 46, 47, 309, 322, 334, 344 /  
 -ëšë (προσωπ.) 326  
 brã d-et (ρουμ.) 67 / -ã țelul (τοπν.) 67 /  
 -et(ul) (τοπν.) 67 / -etului (τοπν.) 67 /  
 -etului, Valea (τοπν.) 67  
 breană (όρομ.) 226  
 Bre-ãza (τοπν.) 226 / -zila (τοπν.) 226 /  
 -zoaia (τοπν.) 226 / -zoi (τοπν.) 226  
 bredh, -i (άλβ.) 67  
 Breg-a (τοπν.) 214 / -ana (τοπν.) 214 /  
 -ane (τοπν.) 214 / -anica (τοπν.) 214 /  
 -i (τοπν.) 214 / -ovas (τοπν.) 214 /  
 -o(v)i (τοπν.) 214 / -ovnik (τοπν.)  
 214  
 Brehy (τοπν.) 214  
 brek (σλοβ.) 214 / -a (σλοβ.) 214 / -inja  
 (σερβοκρ.) 214  
 Brest (τοπν.) 68 / -aka (τοπν.) 68 / -je  
 (τοπν.) 68 / -ona Draga (τοπν.) 68 /  
 -ovas (τοπν.) 68 / -ovany (τοπν.) 68 /  
 -ovec (τοπν.) 68 / -ovica (τοπν.) 68 /  
 -ovo (τοπν.) 68  
 Brez-a (τοπν.) 226 / -je (τοπν.) 226 /  
 -nica (τοπν.) 226 / -nik (τοπν.) 226 /  
 -no (τοπν.) 213, 226 / -ovica (τοπν.)  
 226 / -ovo (τοπν.) 226  
 Brezd-anica (τοπν.) 213 / -edov (τοπν.)  
 213  
 brëkin'a (βουλγ.) 214  
 brëst-ъ (σλαβ.) 68, 313, 317 / -ovica  
 (τοπν.) 68 / -ovo (τοπν.) 68 / -ovъсь  
 (τοπν.) 68  
 brëz-a (σλαβ.) 225, 226, 313, 352 / -a  
 (τοπν.) 226 / -onje (τοπν.) 226  
 Břid (τοπν.) 69, 225  
 brjaz (σλαβ.) 225  
 brod-ъ (σλαβ.) 69, 225, 309, 312 / (τοπν.)  
 69, 225 / -ac (τοπν.) 69, 225 / -agevo  
 (τοπν.) 69, 225 / -agъ (τοπν.) 69, 225  
 / -e (τοπν.) 225 / -ec (τοπν.) 69, 225 /  
 -ečno (τοπν.) 69 / -išče (τοπν.) 69,  
 225 / -iti (σλαβ.) 69 / -nica (τοπν.) 69,  
 225 / -niczka (τοπν.) 69, 225 / -ok  
 (τοπν.) 225 / \*-ovo (τοπν.) 225 / -ské  
 (τοπν.) 69, 225 / -y (τοπν.) 69, 225 /  
 -ъпъси (τοπν.) 69  
 Brozany (τοπν.) 225  
 Bruchnicja (τοπν.) 71  
 Brůdek (τοπν.) 69, 225  
 brus-ъ (σλαβ.) 70, 71, 317 / -ek (τοπν.)  
 71 / -na (τοπν.) 71 / -nica (τοπν.) 71 /  
 -nice (τοπν.) 71 / -nik (τοπν.) 71 /  
 -no (τοπν.) 71 / -on (τοπν.) 71 / -y  
 (τοπν.) 71 / -ъ (τοπν.) 71  
 Brušane (τοπν.) 71  
 Brzegi (τοπν.) 214  
 Brzezic (τοπν.) 226  
 Brzostek (τοπν.) 68  
 Bry-hica (τοπν.) 71 / -sovo (τοπν.) 71  
 Břehuně (τοπν.) 214  
 Břeste (τοπν.) 68  
 Březenec (τοπν.) 226  
 Břiz-a (τοπν.) 226 / -ka (τοπν.) 226  
 Bucisțea (τοπν.) 38.3  
 bud (σλαβ.) 64 / -a (προσωπ.) 64, 344 /  
 -alín (προσωπ.) 64 / -alina (προσωπ.)  
 64 / -ek (προσωπ.) 64 / -elja (προ-  
 σωπ.) 64 / -en (προσωπ.) 64 / -etin  
 (τοπν.) 64 / \*-ev (προσωπ.) 64, 319 /  
 \*-evišť (προσωπ.) 64 / -ějovice  
 (τοπν.) 64 / -ic (προσωπ.) 64 / -ikon  
 (τοπν.) 64 / -il (προσωπ.) 64 /  
 -ilov (προσωπ.) 64 / -ilovac (τοπν.)  
 64 / -imig (προσωπ.) 64 / -imlja  
 (τοπν.) 64 / -in (προσωπ.) 64 / -in  
 (τοπν.) 64 / -inice (τοπν.) 64 / -islav  
 (προσωπ.) 64 / -išov (τοπν.) 64 / -ivoj



- (προσωπ.) 64 / -ον (τοπν.) 64  
 \*Budnoš (προσωπ.) 65, 307, 317, 344  
 Buijița (τοπν.) 56  
 bukur (i, e) (άλβ.) 224, 224.2  
 buk-ъ (σλαβ.) 199 / -ovina (τοπν.) 199  
 bulçi (άλβ.) 322  
 bur-d (άραβ.) 222 / -dā (άρομ.) 223 /  
 -dhë (άλβ.) 222 / -dhëtar (άλβ.) 222,  
 310, 322  
 burr-ë (άλβ.) 220, 221, 322 / -ac (άλβ.)  
 220, 322, 326  
 Butko (προσωπ.) 64  
 buz-ë (άλβ.) 46 / -ës (άλβ.) 46  
 бѹd (σλαβ.) 64  
 byden, -dna, -dno (σλαβ.) 65, 66  
 bytka (σλαβ.) 66  
 \*byrd-o (σλαβ.) 54 / -ъnikъ (τοπν.) 54  
  
 caballarius (λατ.) 123, 126.6  
 cal (άρομ.) 126.6  
 Camin-i (τοπν.) 129 / -éa (τοπν.) 129 /  
 -ia (τοπν.) 129  
 cantone (ιταλ.) 134, 134.7  
 Carakon-ica (τοπν.) 291 / -išča (τοπν.)  
 291 / -ista (τοπν.) 290  
 Caribob (τοπν.) 225  
 Caribrod (τοπν.) 69  
 carъ (σλαβ.) 113.4, 289, 289.6  
 catun (ρουμ.) 134  
 că l-ar (άρομ.) 126, 126.6, 345.1 / -ar  
 (τοπν.) 126, 333, 345.1 / -ă rit (έθν.)  
 345.1, 352  
 Călimăneasa (προσωπ.) 186.3  
 Căpriniștea (τοπν.) 38.3  
 cătună (άρομ.) 134  
 căvălar (άρομ.) 123  
 Cerbarului, Vîlceaia (τοπν.) 292  
 Cerbăria (τοπν.) 292  
 Cerek-en (τοπν.) 291 / -ve (τοπν.) 291 /  
 -vice (τοπν.) 291 / -wica (τοπν.) 291  
 Cerk-nica (τοπν.) 291 / -ovista (τοπν.)  
 290 / -ovište (τοπν.) 291 / -ovka  
 (τοπν.) 291 / -ovna (τοπν.) 291 /  
 -ovnoto (τοπν.) 290  
 cern-eală (ρουμ.) 294 / -a (τοπν.) 295 / -a  
 Răzăși (τοπν.) 295 / -a Sat (τοπν.) 295  
 / -ahora (τοπν.) 295 / -aia (τοπν.) 295  
 / -at (τοπν.) 295 / -ei, Coastele  
 (τοπν.) 295 / -i (ρουμ.) 294 / -ișoara  
 (τοπν.) 295 / -ița (τοπν.) 295  
 Cernesi (άρομ. τοπν.) 294  
 cernus (λατ.) 289, 289.3  
 Cernari-a (τοπν.) 292 / -u (τοπν.) 292  
 cernus (λατ.) 292  
 cer-ъ (σλαβ.) 114, 289, 289.3, 292, 293,  
 308 / -ica (τοπν.) 293 / -ic (τοπν.) 292  
 / -ina (τοπν.) 292 / -ine (τοπν.) 293 /  
 -ja (τοπν.) 292 / -jane (τοπν.) 292 / -je  
 (τοπν.) 290, 292 / -ova (τοπν.) 290,  
 292 / -ovac (τοπν.) 290, 292 / -ove  
 (τοπν.) 290, 293 / -ovec (τοπν.) 290,  
 292, 293 / -ovica (τοπν.) 290, 292 /  
 -ovljani (τοπν.) 292 / -ovlje (τοπν.)  
 290, 292 / -ovnik (τοπν.) 292 / -ono  
 (τοπν.) 290, 293  
 Cërkviše (τοπν.) 291  
 Cierławodka (τοπν.) 101.6  
 Cicha Woda (τοπν.) 283.1  
 Cirk-nica (τοπν.) 291 / -no (τοπν.) 291 /  
 -novice (τοπν.) 291 / -wica (τοπν.)  
 291  
 ciut (ρουμ.) 269 / -ă (ρουμ.) 269  
 cočiun, -ă (άρομ.) 156  
 commandour 41.6  
 coraie (ρουμ.) 142.2  
 corn-u (άρομ.) 121.5 / -iștea (τοπν.) 38.3  
 cornutus, -a, -um (λατ.) 285.6  
 cotar (άρομ.) 149  
 coțof-ana (ρουμ.) 156, 156.5 / -eni  
 (τοπν.) 156, 156.5  
 Crıkvenica (τοπν.) 291  
 Crk-ovec (τοπν.) 291 / -ovljan (τοπν.)



- 291/ -venica (τοπν.) 291/ -vica (τοπν.) 291 / -vina (τοπν.) 291 / -vino (τοπν.) 291  
 cr-n (σλαβ.) 294 / — Kamen (τοπν.) 294 / -nac (τοπν.) 294 / -ne (τοπν.) 294 / -nica (τοπν.) 294 / -nko (τοπν.) 294 / -ъnica (τοπν.) 294 / -ъпъ (σλαβ.) 293  
 Cъrkvenica (τοπν.) 291  
 cъrkъve (σλαβ.) 315  
 csuta (οὐγγρ.) 269  
 Cucci (προσωπ.) 155  
 cuculīŭ (άρομ.) 151  
 cuculla (λατ.) 150, 151, 324  
 culă (άρομ.) 90  
 cupană (άρομ.) 142.2  
 cutag (άρομ.) 149  
 Czarna Voda (τοπν.) 294  
 Czerpil (προσωπ.) 291  
 Czierpiel (προσωπ.) 291  
 Cъrkva (τοπν.) 290  
 Cъrpičani (τοπν.) 293  
 cъrk-ъve (σλαβ.) 290, 315 / -y (σλαβ.) 290  
 \*Cъrna (τοπν.) 290  
 cъsaгъ (σλαβ.) 113.4
- čelnik (σλαβ.) 190.7  
 çerel (τουρκ.) 291  
 čerel (σλαβ.) 291 / (προσωπ.) 291  
 Čerel-age (τοπν.) 291 / -ica (τοπν.) 291 / -ovac (τοπν.) 291 / -ska reka (τοπν.) 291  
 Čerk-onica (τοπν.) 291 / -onište (τοπν.) 290 / -ονπα (τοπν.) 290 / -ονο (τοπν.) 290 / -vata (τοπν.) 290  
 Čern-ava (τοπν.) 294 / -eš (προσωπ.) 294 / -ica (τοπν.) 295 / -ice (τοπν.) 294 / -in (προσωπ.) 294 / -ja (τοπν.) 294 / -jata (προσωπ.) 294 / -o Gora (τοπν.) 187 / -obyľ (τοπν.) 295 / -otin (τοπν.) 294 / -ь (προσωπ.) 294
- Čierne (τοπν.) 294  
 çiflik, -u (άλβ.) 32  
 çiftlik (τουρκ.) 32  
 čičut (μεγλεν.) 269  
 Čorn-a (τοπν.) 294 / -ыja Bpadы (τοπν.) 294  
 çotillë (άλβ.) 286  
 čr-n (σλαβ.) 188.3, 294 / -enovic (προσωπ.) 294 / -ina (προσωπ.) 294 / -nel (προσωπ.) 294 / -neloníc (προσωπ.) 294 / -nen (προσωπ.) 294 / -nešíc (προσωπ.) 294 / -nojević (προσωπ.) 294 / -nomir (προσωπ.) 294 / -una (προσωπ.) 294 / -unica (σλαβ.) 294 / -ъn (σλαβ.) 294 / -ъne (προσωπ.) 294 / -ъnica (βουλγ.) 294 / -ъпъ (σλαβ.) 128.1, 212.3, 294  
 čutër (άλβ.) 287.1  
 Čьmešъ (προσωπ.) 315
- Dabje (τοπν.) 103  
 dağ (τουρκ.) 187  
 Dalina. Suhaja (τοπν.) 100  
 dardhishtë, -a (άλβ.) 40.10  
 Dargomer (προσωπ.) 104  
 Ded-ina (τοπν.) 230 / -ina Reka (τοπν.) 230 / -inky (τοπν.) 230 / -ino (τοπν.) 230 / -inono (τοπν.) 230 / -onka (τοπν.) 230 / -ušak (τοπν.) 230  
 Del-ani (τοπν.) 95 / -ce (τοπν.) 95, 252 / -eni (τοπν.) 95 / -nica (τοπν.) 95, 252 / -niža (τοπν.) 95 / -oni (τοπν.) 95, 252  
 dem, -i (άλβ.) 95 / — (προσωπ.) 95 / -at (προσωπ.) 95, 322  
 derbend (τουρκ.) 96  
 derven-d (άλβ.) 96, 322 / -di (τοπν.) 96 / -t (τουρκ.-βουλγ.) 96, 323, 331, 334, 338  
 det (άλβ.) 222 / -ar (άλβ.) 222  
 dëd-ъ (σλαβ.) 230 / -ina (σλαβ.) 230, 313, 315, 321 / -ina (τοπν.) 230 / -ina,



- Nova (τοπν.) 230 / -inьskъ (σλαβ.) 230 / -ovice (τοπν.) 230
- Dël (τοπν.) 95, 252
- dël-ъ (σλαβ.) 94, 251, 313, 317, 339 / -ъ, Grunovъ (τοπν.) 95, 252 / -ъ, Bogъ-sukovъ (τοπν.) 95
- dër(r)m-oj (άλβ.) 106 / -esë (άλβ.) 106, 309, 321
- dëshpër-oj (άλβ.) 230 / -im (άλβ.) 230, 307, 321, 322 / -uar (άλβ.) 230
- Didiv (τοπν.) 230
- Di-el (τοπν.) 95, 252 / -ı Bodnarev (τοπν.) 252 / -ı Vysokyi (τοπν.) 252 / -ıon Verch (τοπν.) 252 / -ı (τοπν.) 95, 252 / -ı, Dubov (τοπν.) 252 / -ıce (τοπν.) 95, 252 / -ıok (τοπν.) 95, 252
- dij-e (άλβ.) 182 / -etar (άλβ.) 182
- Dimokri (τοπν.) 97, 321, 322
- disperare (ιταλ.) 230
- Djadova Mogyła (τοπν.) 230
- Djedov Do (τοπν.) 230
- Dno (τοπν.) 213 / -voda (τοπν.) 213
- do (σλαβ.) 99, 336 / — Duba (τοπν.) 99 / -mislica (τοπν.) 99 / — Perekorpa (τοπν.) 99 / — Potoka (τοπν.) 99 / -vezenci (τοπν.) 99 / — Vodenicata (τοπν.) 99 / -widy (τοπν.) 99
- \*dobi-djane (σλαβ.) 102 / \*-tjane (σλαβ.) 102
- Dobr-aia (ρουμ. τοπν.) 233 / -ana (ρουμ. τοπν.) 232 / -ei (ρουμ. τοπν.) 232 / -icul (ρουμ. τοπν.) 232 / -in, Pîrîiul lui (ρουμ. τοπν.) 232 / -ina (ρουμ. τοπν.) 232 / -incă (ρουμ. τοπν.) 232
- Dobr-ava (τοπν.) 233 / -avnica (τοπν.) 233 / -ija (τοπν.) 233 / -ijah (τοπν.) 233 / -ije (τοπν.) 233
- Dobr-eni (άλβ. τοπν.) 232 / -oniku (άλβ. τοπν.) 232 / -una (άλβ. τοπν.) 232 / -usha (άλβ. τοπν.) 232 / -usha (άλβ. τοπν.) 232
- Dobruteasa (προσωπ.) 186.3
- Dobje (τοπν.) 103
- dobr-ъ (σλαβ.) 231, 232, 232.5, 317, 325 / (προσωπ.) 232, 233, 325 / -a (τοπν.) 232, 233 / -a Voda (τοπν.) 233 / -ača (τοπν.) 233 / -an (προσωπ.) 233 / -ata (προσωπ.) 233 / -ec (τοπν.) 233 / -enovíc (προσωπ.) 233 / -i Dol (τοπν.) 233 / -ica (τοπν.) 233 / -iéc (τοπν.) 233 / -ijevíc (προσωπ.) 233 / -in (προσωπ.) 232, 233 / -inja (τοπν.) 233 / -inka (τοπν.) 233 / -oje (προσωπ.) 233 / -omir (προσωπ.) 232 / -orolje (τοπν.) 233 / -oslan (προσωπ.) 232 / -onodka (τοπν.) 233 / -ııi Bor (τοπν.) 233
- Dobř-any (τοπν.) 233 / -ev (τοπν.) 233
- dol-ъ (σλαβ.) 99, 100, 101 / —, Golem (τοπν.) 100 / —, Kozi (τοπν.) 100 / -any (τοπν.) 100 / -ce (τοπν.) 100 / -ec (τοπν.) 100 / -enja (τοπν.) 100 / -ina (τοπν.) 100 / -ina Gola (τοπν.) 100 / -ină (ρουμ.) 100 / -jan (τοπν.) 100 / -jana (τοπν.) 100 / -jane (έθν.) 99, 100 / -jani (τοπν.) 100 / -je (τοπν.) 100 / -ski Potok (τοπν.) 100 / -sko (τοπν.) 100
- dombъ (σλαβ.) 102
- domovitъ (σλαβ.) 102.8
- dor-ë (άλβ.) 46, 219 / -ësë (άλβ.) 46 / -eshkrim (άλβ.) 219
- dorga (σλαβ.) 103
- Dorgomir (προσωπ.) 311
- dorgъ (σλαβ.) 103
- Dorogo-milov (τοπν.) 104 / -žiči (τοπν.) 104
- dorb-ъ (σλαβ.) 101, 102, 233, 314 / \*-idjane (έθν.) 102, 319 / -itъ (σλαβ.) 102 / \*-olésъ (τοπν.) 101 / -гъ (σλαβ.) 233, 314
- drag-a (σλαβ.) 103 / — (τοπν.) 103 / -a



- Carona (τοπν.) 103 / -a Vodena (τοπν.) 103 / -anje (τοπν.) 103 / -e (τοπν.) 103  
 drag-ъ (σλαβ.) 103, 104 / (προσωπ.) 104, 345 / -a (προσωπ.) 104 / -ac (τοπν.) 104 / -an (προσωπ.) 104 / -ana (προσωπ.) 104 / -anje (τοπν.) 104 / \*-agъ (σλαβ.) 103 / -ijevica (τοπν.) 104 / -o (προσωπ.) 104, 106, 345 / -oj (προσωπ.) 104 / -ojevac (τοπν.) 104 / -ol (τοπν.) 104 / -omigъ (προσωπ.) 104, 105 / \*-omjъ (προσωπ.) 105, 345 / -oslavъ (προσωπ.) 104, 106 / -ota (προσωπ.) 104 / -otin (τοπν.) 104 / -ona (τοπν.) 104 / -ovac (τοπν.) 104 / \*-ovica (τοπν.) 106 / -onić (προσωπ.) 104 / \*-ovca (τοπν.) 106 / -ovid (προσωπ.) 104 / -ovit (προσωπ.) 104 / -ono (τοπν.) 104, 106 / -un (προσωπ.) 104 / \*-ъсь (τοπν.) 104, 106  
 Drah-a (τοπν.) 103 / -y (τοπν.) 103  
 Drahon (τοπν.) 104  
 Drazon (τοπν.) 104  
 Draž-ešnica (τοπν.) 103 / -ica (τοπν.) 103 / -ice (τοπν.) 103 / -ina (τοπν.) 103  
 Draž-ice (τοπν.) 104 / -ilo (προσωπ.) 104 / -oje (προσωπ.) 104 / -ojević 104  
 Drăgăneasa (προσωπ.) 186.3  
 Dresteniky (άλβ. τοπν.) 234  
 dris-k, -ka (σλοβ.) 45.6 / -ka (τοπν.) 45.6 / -kam (βουλγ.) 45.6 / -kati (σερβοκρ.) 45.6 / -ъk (σλαβ.) 45.6  
 Drog-ač (προσωπ.) 104 / -uš (προσωπ.) 104  
 Drohost (προσωπ.) 104  
 Drusla (τοπν.) 45.6  
 Dub-ečno (τοπν.) 103 / -ica (τοπν.) 103 / -ie (τοπν.) 103 / -nica (τοπν.) 103 / -no (τοπν.) 103 / -ovac (τοπν.) 103 / -ovica (τοπν.) 103  
 Dubr-ava (τοπν.) 233 / -avica (τοπν.) 233 / -avka (τοπν.) 233 / -п'όν (τοπν.) 233 / -ona (τοπν.) 233 / -ončan (τοπν.) 233 / -ono (τοπν.) 233  
 Dzedaŭka (τοπν.) 230  
 Dziadaki (τοπν.) 230  
 Działy (τοπν.) 95, 252  
 Dziedzinka (τοπν.) 230  
 Dzielec (τοπν.) 95, 252  
 \*дъb-оль (σλαβ.) 99 / -ль (σλαβ.) 99  
 Dъbono (τοπν.) 102  
 Dъbr-ava (τοπν.) 233 / -avitě (τοπν.) 233  
 dъno (σλαβ.) 213  
 dy (άλβ.) 98, 283.1, 321, 322  
 Dyb-na (τοπν.) 103 / -ona (τοπν.) 103 / -ono (τοπν.) 103  
 Dybronljani (τοπν.) 233  
 dyll (άλβ.) 219 / -vesh (άλβ.) 219  
 dъlva (σλαβ.) 94, 315  
 dъly (σλαβ.) 94  
 Dhimitranj (προσωπ.) 259  
 dhomë (άλβ.) 102  
 dhri (άλβ.) 107  
 Ele-ška (τοπν.) 109 / -šnica (τοπν.) 109  
 Elhono (τοπν.) 109  
 Elšica (τοπν.) 109  
 Evloec (τοπν.) 109  
 ex(s)u-o (λατ.) 270 / -tus (λατ.) 270  
 Fal-iše (τοπν.) 299.6 / -kovec (τοπν.) 299.6  
 far-ă (άρομ.) 219.2 / -ë (άλβ.) 219  
 fark-ë (άλβ.) 33.6 / -ëtar (άλβ.) 33.6  
 fat (άλβ.) 239.2  
 flambug-a (άρομ.) 297 / -ar (άρομ.) 297  
 flamm-a (λατ.) 296 / -ulum (λατ.) 296  
 flor-u, -ă (άρομ.) 296.5 / -o (άρομ. τοπν.) 296





- fluturoj (άλβ.) 309.2  
 Francus (έθν.) 298  
 fron (άλβ.) 295.5  
 fshat (άλβ.) 202  
 furc-a (λατ.) 297, 324 / -ã (άρουμ.) 297, 324, 352  
 fush-ë (άλβ.) 183 / -arak (άλβ.) 183  
  
 gab-ъг (σλαβ.) 71 / -geš(ъ) (προσωπ.) 71 / -rika (τοπν.) 71 / -rono (τοπν.) 71 / -гъ (σλαβ.) 75.5  
 Garadziška (τοπν.) 74  
 gar-ъ (σλαβ.) 132, 317 / -ica (τοπν.) 133 / -išta (τοπν.) 133 / -ištata (τοπν.) 133 / -ki (τοπν.) 133 / -ska Reka (τοπν.) 133  
 Girka (τοπν.) 88  
 Gliesnitz (τοπν.) 87  
 glist-a (σλαβ.) 86 / -aja (τοπν.) 87 / -avec (τοπν.) 87 / -enka (τοπν.) 87 / -nica (τοπν.) 87 / -owka (τοπν.) 87  
 Globište (τοπν.) 87.6  
 glogъ (σλαβ.) 86.3  
 gněнь (σλαβ.) 178, 314  
 \*gobrišta (σλαβ.) 87  
 Gołoborze (τοπν.) 255  
 Golem (τοπν.) 84 / -a Rečica (τοπν.) 84 / -i Dol (τοπν.) 84 / -o (τοπν.) 84  
 gol-ěmъ (σλαβ.) 83, 212.3, 313, 344 / -ěm (τοπν.) 83 / -ěma (τοπν.) 83 / -ěmi Izvor (τοπν.) 83 / -ěmo (τοπν.) 83 / -ěmo Selo (τοπν.) 83 / -jam Dol (τοπν.) 83  
 gol-ъ (σλαβ.) 255 / -a (τοπν.) 255 / -a Dolina (τοπν.) 255 / -a Glava (τοπν.) 255 / -a Krasta (τοπν.) 255 / -avščica (τοπν.) 255 / -i Vrh (τοπν.) 255 / -ičъ (τοπν.) 255 / -ija (τοπν.) 255 / -ina (τοπν.) 255 / -inja (τοπν.) 255 / -inka (τοπν.) 255 / -išъ (τοπν.) 255 / -o Čelo (τοπν.) 255 / -onъhъ (τοπν.) 255 /  
 -ъi Bor (τοπν.) 255  
 gon-ъ (σλαβ.) 61.9 / -iti (σλαβ.) 61.9  
 gor- (σλαβ.) 88 / -ačeno (τοπν.) 88 / -ačic'i (τοπν.) 88 / -etić (τοπν.) 88 / -ěn (προσωπ.) 88 / -ěti (σλαβ.) 88, 132 / -ica (τοπν.) 89.1 / -islav (προσωπ.) 88 / -islava (προσωπ.) 88 / -islavić (προσωπ.) 88 / -jan (προσωπ.) 88 / -janović (προσωπ.) 88 / -oj (προσωπ.) 88 / -ović (τοπν.) 88 / -zewo (τοπν.) 88 / -zow (τοπν.) 88  
 gor-a (σλαβ.) 88, 112, 131, 132, 249, 250, 331 / -a, Dokrina (τοπν.) 88 / -ačica (τοπν.) 88 / -anec (τοπν.) 88 / -ica (σλαβ.) 88 / -ica (τοπν.) 88, 112 / -ice (τοπν.) 88 / -ičan (τοπν.) 88 / -ičica (τοπν.) 88 / -ičine (τοπν.) 88 / -jan (προσωπ.) 88, 345 / \*-jane (έθν.) 88, 88.2, 319 / -janište (τοπν.) 88 / -je (τοπν.) 88 / -ki (τοπν.) 88 / -sk (τοπν.) 69  
 gorđъ (σλαβ.) 73, 92, 311, 312, 315, 319, 320  
 gornica (σλαβ.) 89, 91, 285.6, 311, 312, 320  
 Goro-dobaja (τοπν.) 74 / -dok (τοπν.) 74 / -žanka (τοπν.) 74  
 gor-icě (άλβ.) 89, 285.6, 323 / -ishtë (άλβ.) 40.10  
 got-ě (άλβ.) 89, 322 / -to (ιταλ.) 89  
 Grab-arje (τοπν.) 71 / -e (τοπν.) 72 / -ereg (τοπν.) 71 / -onica (τοπν.) 71 / -onka (τοπν.) 72 / -ronnica (τοπν.) 71  
 grad-ъ (σλαβ.) 73, 92, 227, 320 / -ac (τοπν.) 74 / -ec (τοπν.) 74 / -(d)čan (τοπν.) 92 / -išče (τοπν.) 74 / -ište (τοπν.) 74 / -onlje (τοπν.) 74 / \*-ъčan (έθν.) 92 / -ъkъ (σλαβ.) 92 / -ъkъ (σλαβ.) 92, 320  
 granica (σλαβ.) 91, 320, 323 / (τοπν.) 91  
 \*Grażdan-e (έθν.) 92 / -i (τοπν.) 92



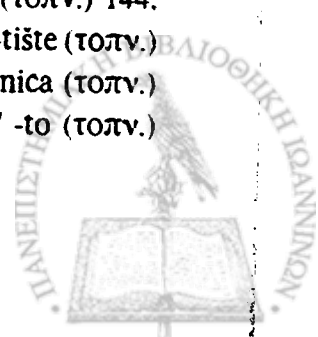
- Grbeš (προσωπ.) 71
- greb-ень (σλαβ.) 93 / -aṭ (τοπν.) 93 / -ãnoaga (τοπν.) 93 / -ãnoasa (τοπν.) 93 / -ãnul (τοπν.) 93 / -en (τοπν.) 93 / -enac (τοπν.) 93 / -enaṭ (τοπν.) 93 / -enc (τοπν.) 93 / -eneč (τοπν.) 93 / -enele (τοπν.) 93 / -eni (τοπν.) 93 / -enitsl'i (έθν.) 93 / -enje (τοπν.) 93 / -enk (τοπν.) 93
- grib-ъ (σλαβ.) 85 / -i (τοπν.) 85 / -ivci (τοπν.) 85 / \*-jane (έθν.) 85 / -lje (τοπν.) 85 / -ono (σλαβ.) 85 / -ono (τοπν.) 85 / -ut (τοπν.) 85
- grič (σλαβ.) 158 / (τοπν.) 158 / -i (τοπν.) 158 / -un (σλαβ.) 158, 330
- grob-ъ (σλαβ.) 87, 309 / (τοπν.) 87 / -ak (τοπν.) 87 / -ica (τοπν.) 87 / -išta (τοπν.) 87 / -ište, Rimsko (τοπν.) 87 / -lje (τοπν.) 87 / -nica (τοπν.) 87 / -nik (τοπν.) 87 / -njača (τοπν.) 87 / -ovka (τοπν.) 87 / -še (τοπν.) 87
- Grodkov (τοπν.) 74
- gromoiimenitъ (σλαβ.) 102.8
- Gruż-eczka (τοπν.) 302 / -owiez (τοπν.) 302
- gruš-a (σλαβ.) 302 / -ovec (τοπν.) 302
- Grzyb-ki (τοπν.) 85 / -owa (τοπν.) 85 / -owice (τοπν.) 85
- Gruš-evo (τοπν.) 302 / -ova (τοπν.) 302
- grъmonata (σλαβ.) 137.5
- gub-a (σερβοκρ.) 84 / -er (βουλγ.) 84 / -ere (άλβ.) 84, 322
- gul-a (λατ.) 84 / -ã (άρομ.-ρουμ.) 84
- gur-ë (άλβ.) 219 / -ëzjarm (άλβ.) 219
- gurr-ë (άλβ.) 84, 89.1, 322, 324, 326, 345 / -ëza (άλβ.) 89.1
- Gjinanj (προσωπ.) 182.3
- Gjirokastrit (έθν.) 158.2
- gjykat-ë (άλβ.) 130.6 / -ës (άλβ.) 130.6
- gjys-ë (άλβ.) 219 / -amîni (άλβ.) 219
- xhorë (άλβ.) 287, 287.5, 324, 325
- herë (άλβ.) 219
- hiç (τουρκ.) 209
- hin-cã (άρομ.) 300 / -gë (άλβ.) 300 / -kë (άλβ.) 300
- Hoblik (τοπν.) 61, 99
- Hol-e (τοπν.) 255 / -eška (τοπν.) 255 / -ohlavy (τοπν.) 255
- Hol'a (τοπν.) 255
- hon (άλβ.) 283.1, 300
- Hôg-ka (τοπν.) 88 / -nice (τοπν.) 88
- Hoř-ice (τοπν.) 88 / -ivoj (τοπν.) 88 / -ovice (τοπν.) 88
- Hrabovka (τοπν.) 72
- Hrad-ec (τοπν.) 74 / -ečnica (τοπν.) 74 / -isko (τοπν.) 74
- Hrast (τοπν.) 299 / -enice (τοπν.) 299 / -ina (τοπν.) 299 / -je (τοπν.) 299 / -nica (τοπν.) 299 / -nik (τοπν.) 299 / -no (τοπν.) 299 / -on Dol (τοπν.) 299 / -ovac (τοπν.) 299 / -ovica (τοπν.) 299 / -ovlje (τοπν.) 299
- Hrîbovec (τοπν.) 85
- Hričon (τοπν.) 158
- Hrob (τοπν.) 87 / -ce (τοπν.) 87 / -čic (τοπν.) 87 / -ica (τοπν.) 302 / -ice (τοπν.) 87 / -ičany (τοπν.) 87 / -y (τοπν.) 87
- Hruš-avec (τοπν.) 302 / -evje (τοπν.) 302 / -evo (τοπν.) 302 / -ice (τοπν.) 302 / -ka (τοπν.) 302 / -kovac (τοπν.) 302 / -on (τοπν.) 302 / -oná (τοπν.) 302
- Hřib-ojedy (τοπν.) 85 / -ovec (τοπν.) 85 / -sko (τοπν.) 85 / -y (τοπν.) 85
- hund-ë (άλβ.) 46 / -ës (άλβ.) 46
- hune (άρομ.) 283.1
- hvrastъ (σλαβ.) 299, 321
- Chlistov (τοπν.) 87



- Choro-s'nica (τοπν.) 299 / -steć (τοπν.) 299 / -stkǫn (τοπν.) 299
- Chr-ast (τοπν.) 299 / -astné (τοπν.) 299 / -astnice (τοπν.) 299 / -ašt'any (τοπν.) 299 / -osna (τοπν.) 299 / -ostowa (τοπν.) 299
- chvaliti (σλαβ.) 299.6
- chvoja (σλαβ.) 299.6
- Chvoro-stań, Syhaja (τοπν.) 299 / -ščonka (τοπν.) 299
- chvorst' (σλαβ.) 299, 321
- chyn' (σλαβ.) 300
- imenit' (σλαβ.) 102.8
- Isparta (τοπν.) 166.2
- Isrácani (τοπν.) 166.2
- Isradiniste (τοπν.) 166.2
- Istanbul (τοπν.) 166.2
- Ivan (προσωπ.) 76, 83 / -a (προσωπ.) 76, 83 / -ka (προσωπ.) 76 / -ko (προσωπ.) 76, 83
- Ivaško (προσωπ.) 76
- Ivo (προσωπ.) 76
- iz-gaγ' (σλαβ.) 133.1
- Izmir (τοπν.) 166.2
- izvog-ъ (σλαβ.) 122 / (τοπν.) 123 / -a (τοπν.) 123 / -ac (τοπν.) 123 / -ica (τοπν.) 123 / -ite (τοπν.) 123
- iz (ъ) (σλαβ.) 122
- în (ἀρομ.) 136
- Jablišta (τοπν.) 61
- Jalšov-ec (τοπν.) 109 / -nica (τοπν.) 109
- jam-a (σλαβ.) 75 / -išta (τοπν.) 75 / -ište (τοπν.) 75
- Jan (προσ.) 75, 76, 80, 83, 319, 344 / -a (προσωπ.) 76, 79, 82, 83 / -čišta (τοπν.) 76 / -ica (προσωπ.) 75, 83 / -ik (προσωπ.) 83 / -ika (προσωπ.) 83 / -īko (προσωπ.) 83 / -jevo (τοπν.) 83 / -(j)ina (τοπν.) 79, 83 / -kol (προσωπ.) 83 / -kon (τοπν.) 83 / -kova klisura (τοπν.) 83 / -kovice (τοπν.) 83 / -ković (τοπν.) 83 / -kowa (τοπν.) 83 / -kul (προσωπ.) 83 / -o (προσωπ.) 76, 83 / -ocin (τοπν.) 83 / -ovac (τοπν.) 83 / -ovice (τοπν.) 83 / -ul (προσωπ.) 76, 83 / -uš (προσωπ.) 76, 83
- Jel-ašnica (τοπν.) 109 / -šava (τοπν.) 109
- jeļcha (σλαβ.) 109, 320
- Jovan-a (προσωπ.) 79 / -čo (προσωπ.) 76 / -ica (προσωπ.) 76
- kabahat (τουρκ.) 209
- Kadiostol (τοπν.) 281
- Kaj Rasjeno (τοπν.) 299
- kakushë (άλβ.) 125 / (προσωπ.) 125.3
- Kałow (τοπν.) 128
- kal-ъ (σλαβ.) 127, 128 / -ek (προσωπ.) 128 / -eньсь (σλαβ.) 127 / -ik (προσωπ.) 128 / -iman (προσωπ.) 128 / -imanići (τοπν.) 128 / -in (προσωπ.) 128 / -ja (προσωπ.) 128 / -ka (προσωπ.) 128 / -omigъc (τοπν.) 128 / -ota (προσωπ.) 128 / -otina (τοπν.) 128 / -ъсь (σλαβ.) 127
- kap (άλβ.) 130.6 / -mak (τουρκ.) 130.6
- \*kap-a (σλαβ.) 130 / \*-eš (σλαβ.) 130
- karusъ (σλαβ.) 130
- Kaqush (προσωπ.) 125.4 / -ë (άλβ.) 125.4
- kara (τουρκ.) 187, 188.3
- Karczowisko (τοπν.) 159
- karр-ë (άλβ.) 157 / -ësi (άλβ.) 157, 310, 322
- karutë (άλβ.) 132, 313
- Kaγitnee (τοπν.) 145
- Kasilavčy (τοπν.) 147



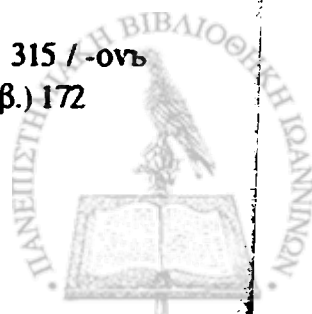
- kastravec (άλβ.) 166.2  
 katan (τουρκ.) 134.7  
 Katun (τοπν.) 134 / -d (άλβ.) 134, 202 /  
 -di (τοπν.) 134 / -išta (τοπν.) 134 /  
 -ište (τοπν.) 134 / -ъ (σλαβ.) 134  
 kavas (τουρκ.) 124, 334 / -il (τουρκ.) 124  
 / -li (τουρκ.) 124, 308  
 kăbäs 130  
 Kätu (τοπν.) 130  
 keare (άρομ.) 136  
 keg (άρομ.) 136  
 keramidhezë (άλβ.) 165.1  
 keyif (τουρκ.) 124  
 këmb-ë (άλβ.) 46 / -ësë (άλβ.) 46  
 kënd-oj (άλβ.) 46 / -uës (άλβ.) 46  
 këng-ë (άλβ.) 222 / -ëtar (άλβ.) 222  
 Kerrutë (άλβ.) 285.6  
 kirъ (σλαβ.) 39.4  
 kla-da (σλαβ.) 136.5, 137, 332 / \*-djatъ  
 (σλαβ.) 319 / \*-ža (σλαβ.) 137 / \*-žatъ  
 (σλαβ.) 137  
 Kobil-ek (τοπν.) 137 / -ice (τοπν.) 137 /  
 -ja (τοπν.) 137 / -jak (τοπν.) 137 / -je  
 (τοπν.) 137 / -jevo (τοπν.) 137 / -ka  
 (τοπν.) 137 / -no (τοπν.) 137 /  
 -ska (τοπν.) 137  
 kobył-a (σλαβ.) 137 / -á (τοπν.) 137 /  
 -anka (τοπν.) 137 / -any (τοπν.) 137 /  
 -an'ý (τοπν.) 137 / -é (τοπν.) 137 / -ec  
 (τοπν.) 137 / -iarka (τοπν.) 137 / -ice  
 (τοπν.) 137 / -jane (έθν.) 137, 314  
 Kobyl-ki (τοπν.) 137 / -bščyna (τοπν.)  
 137  
 kok-ë (άλβ.) 149 / -ël (άλβ.) 150, 322 /  
 -ëlesh (άλβ.) 149, 322  
 kokoš-ъ (σλαβ.) 126 / -i (τοπν.) 125  
 kolda (σλαβ.) 137  
 Kolleshani (έθν.) 259.3  
 Koloniat (έθν.) 139  
 kolonyтъ (σλαβ.) 126  
 \*kop-ъ (σλαβ.) 140, 330, 331 / -ac  
 (σλαβ.) 139 / -ačnik (τοπν.) 140 / -ci  
 (τοπν.) 140 / -cica (σλαβ.) 139 / -ča  
 (τοπν.) 139 / -činka (τοπν.) 140 /  
 -činy (τοπν.) 140 / -čistá (τοπν.) 140  
 / -ec (σλαβ.) 140 / -ec Hudi (τοπν.)  
 140 / -ečna (τοπν.) 140 / -ečnik  
 (τοπν.) 140 / -iče (τοπν.) 139 / -iespol  
 (τοπν.) 140  
 kop'ъ (σλαβ.) 140, 141, 315, 321 / -evo  
 (τοπν.) 140 / -евъ Богъ (τοπν.) 140 /  
 -ëlury (τοπν.) 140 / -ice (τοπν.) 140 /  
 -ik (τοπν.) 140 / -iskoe (τοπν.) 140 /  
 -j (τοπν.) 140 / -jca (τοπν.) 140 /  
 -jsko (τοπν.) 140, 141 / -jsko Brdo  
 (τοπν.) 140 / -jsko Jezero (τοπν.) 140  
 / -jiščica (τοπν.) 140 / -jščna (τοπν.)  
 140 / -otop (τοπν.) 140 / -ska (τοπν.)  
 140, 141 / -skie (τοπν.) 140 / \*-jъ  
 (σλαβ.) 140, 267 / -ьпъ 140.4  
 kopa-пъ (σλαβ.) 142, 142.2 / -čni Do  
 (τοπν.) 142 / -čnica (τοπν.) 142 /  
 -čyi (τοπν.) 142 / -п (άλβ.) 142.2 /  
 -nće Trat (τοπν.) 142 / -nica (τοπν.)  
 142 / -nina (τοπν.) 142 / -ninata  
 (τοπν.) 142 / -niny (τοπν.) 142 /  
 -nište (τοπν.) 142 / -nja (σλαβ.) 142.2  
 / -пky (τοπν.) 142 / -п' (τοπν.) 142 /  
 -ti (σλαβ.) 142  
 Kopaга (τοπν.) 143  
 kopг-ъ (σλαβ.) 143, 143.4 / -iva (σλαβ.)  
 143.4 / -ki (τοπν.) 143 / -nik (τοπν.)  
 143 / -no (τοπν.) 143 / -oná (τοπν.)  
 143 / -oná Dolina (τοπν.) 143 / -ьпикъ  
 (τοπν.) 143  
 Kopç-a (τοπν.) 33.6 / -ar (έθν.) 33.6  
 Kopčivci (τοπν.) 159  
 Kori-čani (τοπν.) 145 / -ta (τοπν.) 144,  
 145 / -tata (τοπν.) 144 / -tište (τοπν.)  
 144 / -tnia (τοπν.) 145 / -tnica (τοπν.)  
 144 / -tno (τοπν.) 145 / -to (τοπν.)



- 144, 144.7, 145 / -toto (τοπν.) 145  
 kory-to (σλαβ.) 132, 144, 144.7, 145,  
 312, 313, 314 / -čany (τοπν.) 144, 145  
 / -ta (τοπν.) 145 / \*-tjane (έθν.) 144 /  
 -tka (τοπν.) 145 / -tko (τοπν.) 145 /  
 -tné (τοπν.) 145 / -tova (τοπν.) 145 /  
 -tьca (τοπν.) 145  
 Κογίtn-a (τοπν.) 145 / -ee (τοπν.) 145  
 kos-a (σλαβ.) 147 / -a (προσωπ.) 147 /  
 -ana (προσωπ.) 147 / -ančíc (προ-  
 σωπ.) 147 / -ανονíc (προσωπ.) 147 /  
 -ice (τοπν.) 147 / -ořice (τοπν.) 147 /  
 -ořin (τοπν.) 147 / -ον (τοπν.) 147 /  
 -ónka (τοπν.) 147 / -ów (τοπν.) 147 /  
 -oweé (τοπν.) 147  
 kos-a (σλαβ.) 147, 147.5 / -a (τοπν.) 147 /  
 -ač (τοπν.) 147 / -ez (τοπν.) 147 / -ezi  
 (τοπν.) 147 / -ica (τοπν.) 147 / -nica  
 (τοπν.) 147 / -obaz (τοπν.) 147 / -om  
 (τοπν.) 147 / -orin (τοπν.) 147  
 kostan-ъ (σλαβ.) 133, 148, 312 / -j  
 (τοπν.) 133, 134, 148 / -jane (έθν.)  
 133, 148 / -jek (τοπν.) 134, 148 /  
 -jevéc (τοπν.) 134 / -jevica (τοπν.)  
 134, 148  
 kos-ъ (σλαβ.) 146, 147, 147.5, 156 /  
 \*-olъ (προσωπ.) 147, 345 / \*-olъ  
 (τοπν.) 147 / -ον (τοπν.) 146 / -ona  
 Poljana (τοπν.) 146 / -ovac (τοπν.)  
 146 / -ovec (τοπν.) 146 / -ovica  
 (τοπν.) 146 / \*-onljane (σλαβ.) 146,  
 308, 310, 321 / \*-ono (σλαβ.) 146 /  
 -ono (τοπν.) 146, 156 / -ono Polje  
 (τοπν.) 146 / -owo (τοπν.) 146  
 kotar-ъ (σλαβ.) 148 / (τοπν.) 149 / -i  
 (τοπν.) 149 / -ice (τοπν.) 149  
 Kot-i (τοπν.) 130 / -iče (τοπν.) 130 / -je  
 (τοπν.) 130 / -nica (τοπν.) 130  
 kot-ъ (σλαβ.) 129, 314, 321 / \*-ъsko  
 (τοπν.) 129  
 Krč (τοπν.) 159 / -ava (τοπν.) 159 /  
 -enik (τοπν.) 159 / -in (τοπν.) 159 /  
 -ovina (τοπν.) 159  
 kreshtë (άλβ.) 167  
 Kręta (τοπν.) 152  
 krij-oi (άλβ.) 106.7 / -esë (άλβ.) 106.7  
 kriv-ъ (σλαβ.) 159, 160, 331 / -a (τοπν.)  
 159 / -a Reka (τοπν.) 159 / -ač (προ-  
 σωπ.) 159 / -aja Poljana (τοπν.) 160 /  
 -čenič (προσωπ.) 159 / -é (τοπν.) 159  
 / -ec (προσωπ.) 159 / -i Kamen  
 (τοπν.) 159 / -ic (προσωπ.) 159 / -ica  
 (τοπν.) 159 / -odoi (τοπν.) 159 /  
 -oglavce (τοπν.) 159 / \*-ono (σλαβ.)  
 159 / \*-ono (τοπν.) 159  
 kror-a (σλαβ.) 143 / -a (τοπν.) 143 /  
 -áčona Vrutice (τοπν.) 143 / -injak  
 (τοπν.) 143 / -iti (σλαβ.) 143  
 krot-ъ (σλαβ.) 152, 310, 314 / \*-ina  
 (σλαβ.) 152  
 Kruszwica (τοπν.) 302  
 kruš-a (σλαβ.) 302 / -evac (τοπν.) 302 /  
 -evica (τοπν.) 302 / -evo (τοπν.) 302 /  
 -evъcъ (τοπν.) 302 / -ovica (τοπν.)  
 302 / \*-ono (σλαβ.) 302 / -ono (τοπν.)  
 302  
 Krut-a (τοπν.) 152 / -e (τοπν.) 152 /  
 -enicí (τοπν.) 152 / -y (τοπν.) 152 /  
 -yi Bereh (τοπν.) 152  
 Krzywce (τοπν.) 160  
 kryeqytet (άλβ.) 219  
 kryq (άλβ.) 219  
 Kryt-aja (τοπν.) 152 / -iī Mistok  
 (τοπν.) 152 / -ki (τοπν.) 152  
 Kъivаносъi (τοπν.) 160  
 Křiv-ek (προσωπ.) 159 / -enice (τοπν.)  
 159 / -ice (τοπν.) 159  
 kuç (άλβ.) 154, 155, 155.5  
 kuç (άλβ.) 155.5  
 kul-a (βουλγ.) 90 / -ata (τοπν.) 90 / -e  
 (άραβοτουρκ.) 90, 323 / -lë (άλβ.) 90,  
 323



- Kuraní, la (τοπν.) 142.2  
 kurent, -i (άλβ.) 151  
 kutan (τουρκ.) 134.7  
 Kut-e (τοπν.) 130 / -cí (τοπν.) 130 / -i (τοπν.) 130 / -ina (τοπν.) 130 / -oni (τοπν.) 130 / -y (τοπν.) 130 / -yšče (τοπν.) 130  
 kuzu (τουρκ.) 153  
 кьгѣ-ь (σλαβ.) 158 / \*-ino (τοπν.) 159 / -iti (σλαβ.) 158 / -φ (σλαβ.) 158 / \*-un(a) (σλαβ.) 158, 310, 315, 331  
 Kyt, Zpiiv (τοπν.) 130  
 Kytok (τοπν.) 130  
  
 Łazy (τοπν.) 163  
 Łonka (τοπν.) 181  
 Łoz-ova (τοπν.) 180 / -onaja (τοπν.) 180 / -y (τοπν.) 180  
 Łub-jana (τοπν.) 181 / -n (τοπν.) 181 / -nica (τοπν.) 181 / -yna (τοπν.) 181  
 Łuž-any (τοπν.) 180 / -ek (τοπν.) 180 / -ok (τοπν.) 180  
 Łuczyno (τοπν.) 175  
  
 Ia (άρομ.) 169  
 Lab, -i (έθν.) 171  
 laevus (λατ.) 168.4  
 lafshë (άλβ.) 167, 310  
 Lag (τοπν.) 113 / -a (τοπν.) 113  
 Lahtaka-sgi (τοπν.) 166 / -stro (τοπν.) 166 / -sru (τοπν.) 166  
 Lahtar (άλβ.) 166 / -i (άλβ.) 166 / -is (άλβ.) 166  
 Lahtokasru (τοπν.) 166  
 laĩ (άρομ.) 164  
 Laka-jca (τοπν.) 181 / -ta (τοπν.) 180  
 lale (άλβ.) 164  
 lalë (άλβ.) 164 / -za (άλβ.) 164.6  
 langu-ere (λατ.) 173.5 / -idus (λατ.) 173.5  
 Lapšišta (τοπν.) 167  
 Laseština (τοπν.) 163  
  
 Laski (τοπν.) 170, 171  
 lashtë (i, e) (άλβ.) 164  
 lavd (άλβ.) 162 / -a (προσωπ.) 161, 162, 345 / -ar (τοπν.) 162 / -ar i Korçës (τοπν.) 162 / -ar i Oparit (τοπν.) 162 / -agi (τοπν.) 162 / -ëresë (άλβ.) 162 / -i (άλβ.) 162 / -ishëm (άλβ.) 162  
 llazinë (άλβ.) 163  
 laz-ь (σλαβ.) 163 / (τοπν.) 163 / -ac (τοπν.) 163 / -ene (τοπν.) 163 / -i Stari (τοπν.) 163 / -iči (τοπν.) 163 / -ina (τοπν.) 163 / -ine (τοπν.) 163 / -ištë (τοπν.) 163 / -onka (τοπν.) 163 / -y (τοπν.) 163 / -ь, Kovačev (τοπν.) 163 / -ьna (σλαβ.) 163, 315  
 Lepšić (τοπν.) 137  
 lesé (άλβ.) 102  
 Les-ec (τοπν.) 170 / -na (τοπν.) 171 / -naja (τοπν.) 170, 171 / -nica (τοπν.) 170, 171 / -novo (τοπν.) 170  
 Les-je (τοπν.) 170 / -kar (τοπν.) 170 / -kovec (τοπν.) 170 / -kovića (τοπν.) 170 / -kovo (τοπν.) 170 / -kowice (τοπν.) 170 / -no (τοπν.) 170  
 lesh (άλβ.) 149, 221, 322  
 Leš-ane (τοπν.) 170 / -ani (τοπν.) 170, 171 / -any (τοπν.) 170 / -nica (τοπν.) 170, 171 / -niğa (τοπν.) 171  
 Leš-čevje (τοπν.) 170 / -tinovka (τοπν.) 170 / -tnice (τοπν.) 170  
 Leshnësë, Çuka e (τοπν.) 46  
 Lev (προσωπ.) 168 / -a Reka (τοπν.) 168 / -aja Rossoš (τοπν.) 168 / -ica (τοπν.) 168 / -ice (προσωπ.) 168 / -jce (τοπν.) 168 / -unov (προσωπ.) 168 / -ý Hradec (τοπν.) 168  
 Lew-in (προσωπ.) 168 / -ice (τοπν.) 168  
 lëp (σλαβ.) 167, 167.3  
 lëśá (σλαβ.) 101  
 lësk-a (σλαβ.) 170, 172, 313, 315 / -onь (σλαβ.) 172 / -onьсь (σλαβ.) 172



- lēs-ъ (σλαβ.) 101, 169, 170, 222, 313, 315 / -i (τοπν.) 171 / -nica (τοπν.) 171 / -ьпъ (σλαβ.) 171
- \*Lěš-ane (έθν.) 169, 171, 313 / -ani (τοπν.) 171 / -ěnica (τοπν.) 171 / -nic (σλαβ.) 171
- Lěvšišče (τοπν.) 167
- lěv-ъ (σλαβ.) 168 / \*-ъko (σλαβ.) 168, 313, 315
- lěngátě (άλβ.) 173, 321, 322
- lěng-ýer (άλβ.) 173.5 / -jyre (άλβ.) 173.5
- Lęka (τοπν.) 181
- Lib (προσωπ.) 172 / \*-ěchъ (προσωπ.) 172, 313, 314, 345 / -omir (προσωπ.) 173 / -omirъ (προσωπ.) 172
- liber (λατ.) 181.3
- Lič-je (τοπν.) 175 / -no (τοπν.) 175
- Li-eskoné (τοπν.) 170 / -jeska (τοπν.) 170 / -sky (τοπν.) 170 / -ščyna (τοπν.) 170 / -šina (τοπν.) 170
- Li-jesi (τοπν.) 170, 171 / -ešnica (τοπν.) 171 / -sniki (τοπν.) 171 / -sov (τοπν.) 170 / -sovaža (τοπν.) 170
- Lik-arnicata (τοπν.) 175 / -o (τοπν.) 175 / -odra (τοπν.) 175
- limonatoie (σλαβ.) 137.5
- lip-a (σλαβ.) 176, 324, 338 / -a (τοπν.) 176 / -ă (άρομ.) 176 / -ě (άλβ.) 176 / -ica (τοπν.) 176 / -ie (τοπν.) 176 / -ik (τοπν.) 176 / -je (τοπν.) 176 / -lěyka (τοπν.) 176 / -nica (τοπν.) 176 / -nik (τοπν.) 176 / -oná (τοπν.) 176 / -ovac (τοπν.) 176 / -ončani (τοπν.) 176 / -ovec (τοπν.) 176 / -ovica (τοπν.) 176 / -ono (τοπν.) 176 / -ono Polje (τοπν.) 176
- lis (άλβ.) 102.2 / -é (άλβ.) 102
- lisk-ovate (σλαβ.) 137.5
- Listota (προσωπ.) 128.3
- Lishani (έθν.) 259.3
- Lišna (τοπν.) 170
- lit (σλαβ.) 178.4 / -in (τοπν.) 178 / -obor (προσωπ.) 178 / -ogněv (προσωπ.) 178, 313, 314, 319, 345 / -ohrady (τοπν.) 178 / -ochovice (τοπν.) 178 / -ovice (τοπν.) 178 / -oženca (τοπν.) 178
- līngoare (ρουμ. - μεγλεν.) 173.5
- Lj-askavičyi (τοπν.) 170 / -eskonac (τοπν.) 170 / -eštani (τοπν.) 170
- ljis (άλβ.) 102.2 / -é (άλβ.) 102
- Ljob-ima (τοπν.) 173 / -iž (τοπν.) 173 / -imig (τοπν.) 173 / -ovka (τοπν.) 173
- Ljot-a (τοπν.) 178 / -ka (τοπν.) 178
- ljub-ъ (σλαβ.) 172, 314 / (προσωπ.) 172 / -a (προσωπ.) 172 / -a Vodica (τοπν.) 173 / -ava (προσωπ.) 172 / -enci (τοπν.) 173 / -ičica (τοπν.) 173 / -obrat (προσωπ.) 172 / -omirъ (προσωπ.) 172 / -ostin (τοπν.) 173 / -ota (προσωπ.) 172 / -onoj (προσωπ.) 173
- ljut-ъ (σλαβ.) 178, 178.4, 314 / (προσωπ.) 178 / -a (προσωπ.) 178 / -ava (τοπν.) 178 / -ica (προσωπ.) 178 / -ice (τοπν.) 178 / -ka (προσωπ.) 178 / -obor (προσωπ.) 178 / -ogněv (προσωπ.) 178 / -omir (προσωπ.) 178 / -on (τοπν.) 178 / -ono (τοπν.) 178
- \*Lloh-a (τοπν.) 182 / \*-ani (άλβ.) 182 / \*-anj (προσωπ.) 182 / -ě (άλβ.) 182
- Loka (τοπν.) 181
- lomonatoie (σλαβ.) 137.5
- loqe (άλβ.) 176.2
- loz-a (σλαβ.) 179, 180 / -a (τοπν.) 179 / -anj (τοπν.) 180 / -en (τοπν.) 179 / -je (τοπν.) 179 / -ica (τοπν.) 180 / -nica (τοπν.) 180 / -ova (τοπν.) 180 / -ovka (τοπν.) 180
- Lôzi (τοπν.) 180
- Lož-ani (τοπν.) 179 / -nica (τοπν.) 113, 180



- loꝝbъ (σλαβ.) 112, 113.1, 179, 180, 314, 315, 320  
 loꝝka (σλαβ.) 180, 314, 320  
 Lub-ica (τοπν.) 173 / -ochon (τοπν.) 173  
 Lub-ko (προσωπ.) 167 / -čište (προσωπ.) 167  
 lub-ъ (σλαβ.) 181, 315 / -enki (τοπν.) 181 / -ina (τοπν.) 181 / -nica (τοπν.) 181 / -nice (τοπν.) 181 / -no (τοπν.) 181 / -ojedy (τοπν.) 181 / -opoc (τοπν.) 181 / -y (τοπν.) 181 / -ъskъ (σλαβ.) 310  
 llucë (άλβ.) 179.8  
 Luč-ane (τοπν.) 181 / -any (τοπν.) 181 / -ina (τοπν.) 181 / -ka (τοπν.) 181 / -no (τοπν.) 181 / -ъnica (τοπν.) 181  
 luft-ë (άλβ.) 222 / -ëtar (άλβ.) 222  
 Lugovaja (τοπν.) 113  
 Lúk-a Turá (τοπν.) 181 / -y (τοπν.) 181  
 Lut-en (προσωπ.) 178 / -ëta (προσωπ.) 178 / -ibog (προσωπ.) 178 / -ica (τοπν.) 142 / -ogniew (προσωπ.) 178 / -ohněv (προσωπ.) 178 / -ynia (τοπν.) 178  
 Luzi (τοπν.) 180  
 luž-a (σλαβ.) 179.8 / -a (τοπν.) 179.8 / -ane (τοπν.) 179.8 / -e (τοπν.) 179.8 / -nica (τοπν.) 179.8 / -nice (τοπν.) 179.8 / -onica (τοπν.) 179.8  
 Luž-an (τοπν.) 180 / -ane (τοπν.) 180 / -ani (τοπν.) 180 / -na' (τοπν.) 113, 180 / -nica (τοπν.) 180 / -ъnica (τοπν.) 180  
 Lžene (τοπν.) 180  
 Lžičanka (τοπν.) 175  
 lybъ (σλαβ.) 181  
 lyk-o (σλαβ.) 174, 175 / \*-onica (σλαβ.) 310, 314 / \*-ono (σλαβ.) 174  
 lъstъ (σλαβ.) 128.3  
 Gabë (άλβ.) 181.3  
 L'ear (άρομ.) 172  
 Ĵingat (άλβ.) 173  
 Ĵok (άλβ.) 176.2  
 L'ubovŋa (τοπν.) 173  
 mac-iučǎroum.) 186.5 / -ukë (άλβ.) 186.5  
 Macra-deul (τοπν.) 185 / -diul (τοπν.) 185  
 Mačono (τοπν.) 198  
 madh(i) / -e (e) (άλβ.) 107, 209, 322, 335  
 mahi (άλβ.) 138.5  
 Mali i Zi (τοπν.) 147  
 mal-ъ (σλαβ.) 128.3 / -ota (προσωπ.) 128.3  
 \*mandius (λατ.) 199  
 Manol (προσωπ.) 186 / -easa (προσωπ.) 186  
 mat (άλβ.) 46 / -ës (άλβ.) 46  
 mati (σλαβ.) 236.8  
 maz-i (άλβ.) 182, 183, 183.3 / \*-ar (άλβ.) 182, 183.3 / -ëna (άλβ.) 182.5 / -ëraku (τοπν.) 182.5 / -i (προσωπ.) 184 / -i (τοπν.) 184  
 mazzoca (βεν.) 186.5, 324  
 Măcǎina (τοπν.) 185  
 măčiu-cǎ (άρομ.) 186, 186.5 / -te (άρομ.) 186  
 Măneasa (προσωπ.) 186.3  
 mărucǎ (άρομ.) 186.5  
 mble-dh (άλβ.) 215 / -dhje (άλβ.) 215, 322 / -θ (άλβ.) 215  
 mbul-oj (άλβ.) 106.7 / -esë (άλβ.) 106.7  
 mecidî (τουρκ.) 194  
 meç (τουρκ.) 196  
 meč - (σλαβ.) 195 / -e (σλαβ.) 195 / -i Dol (τοπν.) 195 / -ka (σλαβ.) 195 / -ka Rjaka (τοπν.) 188 / -kin Kamen (τοπν.) 195 / -kovac (τοπν.) 195 / -ъk (σλαβ.) 195  
 med-ъ (σλαβ.) 188 / -ved (τοπν.) 188 / -vedica (τοπν.) 188 / -vedja (τοπν.)

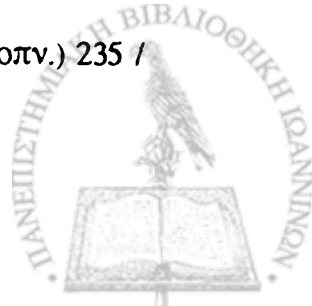




- 188 / -vedje Brdo (τοπν.) 188 / -vejek (τοπν.) 188 / -vedzie (τοπν.) 188 / \*-vĕdja (σλαβ.) 188, 313, 319 / \*-vĕďь (σλαβ.) 188, 195 / -veža (τοπν.) 189 / -vĕzí (τοπν.) 188 / -viďь (τοπν.) 189 / -vigje (τοπν.) 188 / -vižje (τοπν.) 189
- meġid-ié (άρομ.) 194 / -ie (άρομ.) 194
- mexhidjé (άλβ.) 193.5
- melum (λατ.) 201
- menkul (τουρκ.) 189.2
- mer (άρομ.) 121.5, 192 / -u (τοπν.) 192
- mer-a (τουρκ.) 153 / -á (άλβ.) 153
- petior (λατ.) 203
- Mezi-hoří (τοπν.) 88 / -luži (τοπν.) 113, 180
- Mëkin Kamen (τοπν.) 188
- mĕl-ъ (σλαβ.) 190.7 / -nik (τοπν.) 190.7
- \*Mečono (τοπν.) 195
- Meţna (τοπν.) 252
- Miže (τοπν.) 197
- milingtonë (άλβ.) 190.5
- mil-ъ (σλαβ.) 191, 197 / (προσωπ.) 197 / -á (τοπν.) 197 / -adinov Zaselik (τοπν.) 197 / -ahna (προσωπ.) 197 / -apovac (τοπν.) 197 / -echna (προσωπ.) 197 / -eiki (τοπν.) 197 / -ekono Selo (τοπν.) 197 / -etina (τοπν.) 197 / -evo (τοπν.) 197 / -ich (προσωπ.) 197, 338, 345 / -ikon (τοπν.) 197 / -ina (τοπν.) 197 / -inka (προσωπ.) 191 / -inko (προσωπ.) 191 / -inon (τοπν.) 197 / -igost (προσωπ.) 197 / -ihna (προσωπ.) 197 / -ka (τοπν.) 197 / -kow (τοπν.) 197 / -ochon (τοπν.) 197 / -ograd (προσωπ.) 197 / -oslav (προσωπ.) 197 / -on (τοπν.) 197 / -onka (τοπν.) 197 / -ъce (τοπν.) 197
- Mincio (τοπν.) 198, 198.2
- Misji Dol (τοπν.) 207 / — Potok (τοπν.) 207
- Miš-ek (τοπν.) 207 / -i (τοπν.) 207 / -inci (τοπν.) 207 / -kivka (τοπν.) 207
- mîndzu (άρομ.) 198, 324
- Mîndž-u (τοπν.) 197, 198, 198.2 / -ani (έθν.) 197
- mîni (άλβ.) 219
- mînz-u (άρομ.) 198, 199 / -a (τοπν.) 199 / -ica (τοπν.) 199
- Mjadzvedzičyi (τοπν.) 189
- mjegullë (άλβ.) 189, 204, 307, 322, 324, 326
- Mocг-a (τοπν.) 185 / -ea (τοπν.) 185 / -in (τοπν.) 185
- Modil (προσωπ.) 202
- modl-a (σλαβ.) 201 / -any (τοπν.) 202 / -ena (προσωπ.) 202 / -ica (τοπν.) 202 / -ik (προσωπ.) 202 / -in (τοπν.) 202 / -ine (τοπν.) 202 / -inow (τοπν.) 202 / -igad (προσωπ.) 202 / -iti (σλαβ.) 201 / -o (προσωπ.) 202
- Modyl (προσωπ.) 202
- mogyla (σλαβ.) 313
- mokër (άλβ.) 98.2 / -ë (άλβ.) 98, 321, 322
- mokг-ъ (σλαβ.) 185, 312 / -a Syra (τοπν.) 185 / -ad (τοπν.) 185 / -aja (τοπν.) 185 / -ani (τοπν.) 185 / -ata Reka (τοπν.) 185 / -ica (τοπν.) 185 / -ino (σλαβ.) 185 / -inъno (σλαβ.) 185, 315
- Mokřice (τοπν.) 185
- Mol-e (προσωπ.) 201, 319, 332, 345 / -enka (τοπν.) 202 / -ié (τοπν.) 202 / -ište (τοπν.) 202 / -o (προσωπ.) 201, 319, 332, 345
- moll-ë (άλβ.) 201, 334 / -ëzë (άλβ.) 201 / -ishte (άλβ.) 201.2
- most-ъ (σλαβ.) 203 / (τοπν.) 203 / -a (τοπν.) 203 / -ane (τοπν.) 203 / -ec (τοπν.) 203 / -ek (τοπν.) 203 / -ica (τοπν.) 203 / -ina (τοπν.) 203, 310 / -ine (τοπν.) 203 / -ište (τοπν.) 203 /



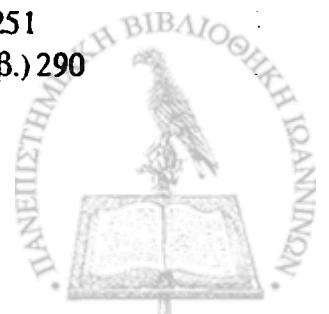
- kon (τοπν.) 203 / -on (τοπν.) 203 /  
-on (τοπν.) 203 / -y (τοπν.) 203
- Moš-čepica (τοπν.) 203 / -čipica (τοπν.)  
203 / -tanica (τοπν.) 203 / -tenica  
(τοπν.) 203 / -tēnice (τοπν.) 203
- mosh-ë (άλβ.) 202, 203 / \*-ot (άλβ.) 202
- mo-šu (άρομ., μεγλεν., ίστροορ.) 203 /  
-aşă (άρομ., μεγλεν., ίστροορ.) 203
- mot (άλβ.) 203 / -së (άλβ.) 203 / -shë  
(άλβ.) 203
- motërmë (άλβ.) 309.2
- Motn-ica (τοπν.) 252 / -ik (τοπν.) 252
- mot-ъ (σλαβ.) 252, 314 / -iti (σλαβ.) 252
- Mrč-ajevac (τοπν.) 206 / -evac (τοπν.)  
206 / -evo (τοπν.) 206 / -ić (προσωπ.)  
206 / -ić (τοπν.) 206
- mreană (άρομ.) 226
- mrjana (βουλγ.) 226, 310
- Mrk-aja (προσωπ.) 206 / -ajlo (προ-  
σωπ.) 206 / -ajlonić (προσωπ.) 206 /  
-oje (προσωπ.) 206 / -onja (προ-  
σωπ.) 206 / -ota (προσωπ.) 206 /  
-otin (τοπν.) 206
- mrъkъ (σλαβ.) 128.1, 206, 310
- mul-a (λατ.) 205, 324 / -ă (άρομ.) 205.3 /  
-ë (άλβ.) 205.3 / -ъ (σλαβ.) 205.3
- mullë (άλβ.) 205, 324, 325
- murar (άρομ.) 223.4
- murġani (άλβ.) 182.2
- Mut-anj (τοπν.) 252 / -ēnice (τοπν.) 252  
/ -ná (τοπν.) 252 / -na Reka (τοπν.)  
252 / -né (τοπν.) 252 / -nica (τοπν.)  
252 / -nik (τοπν.) 252
- Muzaki (προσωπ.) 205
- muzaqi (άλβ.) 204
- Mъtnica (τοπν.) 252
- Mycyn'ce (τοπν.) 207
- myš-ъ (σλαβ.) 206, 314 / - í Dol (τοπν.)  
207 / \*-ota (προσωπ.) 206, 308, 314,  
319, 345 / -tice (τοπν.) 207
- Myt-ičiv (τοπν.) 252 / -naja (τοπν.) 252
- Mыšelovka (τοπν.) 207
- \*mrъkъ (σλαβ.) 315
- Naberežnoe (τοπν.) 214
- Nadogožna (τοπν.) 103
- partë (i, e) (άλβ.) 108.4
- ndryshk (άλβ.) 45.6
- (n)dryshk (άλβ.) 45.6
- ne- (σλαβ.) 227, 227.8 / \*-gradъ (τοπν.)  
227 / -dobron (προσωπ.) 233
- Neg (προσωπ.) 227 / -onič (προσωπ.)  
227
- Neg/ë, -a (προσωπ.) 227.2
- negr-o (ίταλ.) 188.3, 228 / -i (προσωπ.)  
228
- negr-u (ρουμ., άρομ.) 164, 228 / -a (προ-  
σωπ.) 228 / -evo (τοπν.) 228 / -evska  
Reka (τοπν.) 228 / -u (προσωπ.) 228
- Nehvorošta (τοπν.) 299
- Nekosenica (τοπν.) 147
- nëg-a (σλαβ.) 227 / (προσωπ.) 227 / -a  
(προσωπ.) 227 / -oj (προσωπ.) 227 /  
-oje (προσωπ.) 227 / -ojevič (προ-  
σωπ.) 227 / -ota (προσωπ.) 227 /  
-otin (προσωπ.) 227
- ngark-oj (άλβ.) 106.7 / -esë (άλβ.) 106.7
- ngrys (άλβ.) 86 / -je (άλβ.) 86, 322
- Niedź w-iady (τοπν.) 188 / -iedź (τοπν.)  
188 / -iedza (τοπν.) 189
- nisty (σλαβ.) 229
- novo- (σλαβ.) 227 / -selca (τοπν.) 266 /  
-selka (τοπν.) 237 / -selo (τοπν.) 237
- o- (σλαβ.) 235, 336 / -granička (τοπν.)  
235 / -chodnica (τοπν.) 235 / -sla-  
vovec (τοπν.) 235
- obl-ъ (σλαβ.) 61, 99 / -a (τοπν.) 61, 99 /  
-a Golica (τοπν.) 61, 99 / -ica (τοπν.)  
61, 99 / -o Brdo (τοπν.) 61, 99 / -ovka  
(τοπν.) 61, 99
- ob-ъ (σλαβ.) 235 / -livok (τοπν.) 235 /



- oki (τοπν.) 235 / -ozerskaja (τοπν.) 235 / -ozna (τοπν.) 235 / -rež (τοπν.) 235 / -ršani (τοπν.) 235 / -režje (τοπν.) 235 / -rh (τοπν.) 235
- обыль (σλαβ.) 61
- ogaгъкъ (σλαβ.) 133.1
- Olešnja (τοπν.) 109
- Olsze (τοπν.) 109
- Olšany (τοπν.) 109
- Ольшанный (τοπν.) 109
- Ol'šany (τοπν.) 109
- Orahon-ac (τοπν.) 36 / -ec (τοπν.) 36 / -o (τοπν.) 36
- \*Ordo-тъ (προσωπ.) 37, 311, 319, 344 / -š (ъ) (προσωπ.) 38, 311
- Ore-hova (τοπν.) 36 / -hova Gorica (τοπν.) 36 / -hovica (τοπν.) 36 / -chovno (τοπν.) 36 / -он Доl (τοπν.) 36
- orē-чъ (σλαβ.) 36, 261, 306, 313 / -chovno (σλαβ.) 36, 311, 313 / -hovec (τοπν.) 36 / -hovica (τοπν.) 36
- Ori-hova (τοπν.) 36 / -chovec (τοπν.) 36
- Orlin (προσωπ.) 232
- orman (τουρκ.) 262, 306
- Ozzechów (τοπν.) 36 / -ice (τοπν.) 36
- Ořech (τοπν.) 36
- os-a (σλαβ.) 206.7 / -ota (προσωπ.) 206.7
- onošt-ъ (σλαβ.) 63, 306, 315, 323 / -nik (τοπν.) 63
- оръль (σλαβ.) 61
- Oglište (τοπν.) 87.6
- pa (άλβ.) 239, 322, 336 / -aftesi (άλβ.) 239.2 / -anë (άλβ.) 239.2 / -fat (άλβ.) 239.2 / -siguri (άλβ.) 239.2 / -shpirt (άλβ.) 239.2
- pad- (σλαβ.) 236 / -e (άρομ.) 169, 235 / -lesse (τοπν.) 250 / \*-ynja (σλαβ.) 307, 314, 317 / -ъ (σλαβ.) 169, 235, 236, 324, 352
- Pahrob (τοπν.) 87
- Pakl-ena (τοπν.) 241 / -enica (τοπν.) 241 / -enjača (τοπν.) 241 / -enje (τοπν.) 241 / -je (τοπν.) 241
- Palesse (τοπν.) 250
- pal-ë (άλβ.) 98 / -ica (άλβ.) 98, 322
- paltin (άρομ.) 121.5
- palýre (i,e) (άλβ.) 104.8
- Paringut, Maja e (τοπν.) 239, 239.5
- pād-e (άρομ.) 235, 307 / -z (τοπν.) 235
- Pčeničište (τοπν.) 304
- Pec, Smolná (τοπν.) 244
- Peć (τοπν.) 244
- Peč (τοπν.) 244 / —, Vranja (τοπν.) 244 / -ane (τοπν.) 244 / -i (τοπν.) 244 / -ka (τοπν.) 244 / -nik (τοπν.) 244 / -onje (τοπν.) 244
- pečalь (σλαβ.) 245
- Pek-el (τοπν.) 241 / -elъnaja (τοπν.) 242 / -lena (τοπν.) 241.5 / -lene (τοπν.) 241.5 / -lenica (τοπν.) 241, 241.5 / -lina (τοπν.) 241 / -lino (τοπν.) 242 / -lo (τοπν.) 242 / -olnik (τοπν.) 241
- pektь (σλαβ.) 215, 244
- pellg (άλβ.) 248, 322 / -ati (έθν.) 248, 310 / -u i Korçës (τοπν.) 249 / -u i Shkodrës (τοπν.) 249
- penk(g)u (άλβ.) 239, 322
- per (σλαβ.) 253
- Perabroddze (τοπν.) 69, 225
- Pere-delka (τοπν.) 253 / -vod (τοπν.) 253 / -voz (τοπν.) 253 / -vozec (τοπν.) 253
- perire (λατ.) 136
- Pern-ica (τοπν.) 245 / -ice (τοπν.) 245
- pešt-ъ (σλαβ.) 215, 244, 318 / -ane (τοπν.) 244 / -ani (τοπν.) 244
- përcëlloj (άλβ.) 309.2
- picurar (άρομ.) 126.6, 223.4
- Pidpilyka (τοπν.) 250
- Piec, Czartowy (τοπν.) 244 / -ky (τοπν.)



- 244  
 Piek-ieŃnica (τοπν.) 242 / -Ńo (τοπν.) 242  
 pignus (λατ.) 239.3  
 \*rijalo (σλαβ.) 263  
 Pir-eja (τοπν.) 245 / -ovec (τοπν.) 245 / -ovka (τοπν.) 245  
 Pisano (προσωπ.) 211  
 piti (σλαβ.) 263  
 Pizani (προσωπ.) 212  
 PŃa-vje (τοπν.) 247 / -wa (τοπν.) 247 / -wna (τοπν.) 247 / -wy (τοπν.) 247  
 PŃonina (τοπν.) 290  
 placã (άρουμ.) 121.5  
 Plaň (τοπν.) 290  
 plan-ina (σλαβ.) 289, 308 / -ina (τοπν.) 290 / -inica (τοπν.) 289, 290 / -iny (τοπν.) 290  
 plav-ъ (σλαβ.) 247 / (τοπν.) 247 / -a (τοπν.) 247 / -ci (τοπν.) 247 / -ec (τοπν.) 247 / -ica (τοπν.) 247 / -iti (σλαβ.) 247 / -janka (τοπν.) 247 / -nica (τοπν.) 247 / -nice (τοπν.) 247 / -no (τοπν.) 247 / -uš (τοπν.) 247  
 Pleaș-a (τοπν.) 248 / -ovul (τοπν.) 248  
 \*pllegati (άλβ.) 249  
 Pleszew (τοπν.) 248  
 Pleš (τοπν.) 248 / -a (τοπν.) 248 / -avka (τοπν.) 248 / -evica (τοπν.) 248 / -evina (τοπν.) 248 / -ina (τοπν.) 248 / -ivac (τοπν.) 248 / -ivec (τοπν.) 248 / -je (τοπν.) 248 / -ki (τοπν.) 248 / -nice (τοπν.) 248 / -nik (τοπν.) 248 / -ovec (τοπν.) 248  
 pleș-(uv) (ρουμ.) 248 / -a (τοπν.) 248 / -acea Goala (τοπν.) 248 / -ca (τοπν.) 248  
 plěchъ (σλαβ.) 247, 248, 320  
 plěvelъ (σλαβ.) 246, 313  
 Plěševica (τοπν.) 248  
 plic-are (λατ.) 248.7 / -at, -atã (άρουμ.) 248.7  
 Plišta (τοπν.) 248  
 Plješevica (τοπν.) 248  
 PŃišky (τοπν.) 248  
 po-(d) (σλαβ.) 61.9 / -bieg (τοπν.) 212 / -draga (τοπν.) 103 / -gopъ (σλαβ.) 61.9, 216, 318, 321 / \*-gopъskъ (σλαβ.) 217, 315  
 po-dъ (σλαβ.) 249, 336 / -buka (τοπν.) 250 / -d Baba (τοπν.) 250 / -dbaba (τοπν.) 250 / -dbreg (τοπν.) 214 / -ddybovka (τοπν.) 250 / -dgora (τοπν.) 249 / -dgorač (τοπν.) 249 / -dgorani (τοπν.) 249 / -dgorci (τοπν.) 249 / -dgorjani (τοπν.) 249 / -dgorje (τοπν.) 249 / -dgorņaja (τοπν.) 88 / -dgorzany (τοπν.) 249 / -dgorze (τοπν.) 249 / -dgorzyno (τοπν.) 249 / -drolje (τοπν.) 251 / -dhora (τοπν.) 249 / -dhorci (τοπν.) 250 / -dhorky (τοπν.) 249 / -dhoŃi (τοπν.) 249 / -d Kolonoz (τοπν.) 253 / -dlesi (τοπν.) 170 / -dol (τοπν.) 250 / -dolce (τοπν.) 100 / -d Rid (τοπν.) 250 / -dselo (τοπν.) 237 / -dturen (τοπν.) 250 / -dvtch (τοπν.) 250 / -dъgorjane (έθν.) 250 / -dъgora (τοπν.) 249 / -rečie (τοπν.) 250 / -riččja (τοπν.) 250 / -riči (τοπν.) 250 / -važská Bystrica (τοπν.) 250 / -vrišje (τοπν.) 250  
 Rogar (τοπν.) 133  
 rogor-ъ (σλαβ.) 216 / \*-ъskъ (σλαβ.) 217, 315 / -(ъ)skъ (σλαβ.) 217  
 rol-je (σλαβ.) 251, 315 / -ica (τοπν.) 251 / -icko (τοπν.) 251 / -ičane (τοπν.) 251 / -ičata (τοπν.) 251 / -ičice (τοπν.) 251 / -ičja (τοπν.) 251 / -ička (τοπν.) 251 / -jaci (τοπν.) 251 / -je (τοπν.) 251 / -jica (τοπν.) 251 / -jice (τοπν.) 251 / -jna (τοπν.) 251  
 poln-ъ (σλαβ.) 290 / -ina (σλαβ.) 290



- Rozkorana (τοπν.) 142  
 Rfanoz (τοπν.) 253  
 Pre-bien Gabъг (τοπν.) 253 / -del (τοπν.) 95, 252 / -lez (τοπν.) 253 / -log (τοπν.) 253 / -loščica (τοπν.) 253 / -lon (τοπν.) 253 / -γον (τοπν.) 114  
 Predvranica (τοπν.) 110  
 pres (άλβ.) 182 / -tar (άλβ.) 33.6, 182  
 prev-ë (άλβ.) 253, 253.5 / -a e lumit (άλβ.) 253.5 / -ëza (άλβ.) 253 / \*-ëzë (άλβ.) 253  
 prë (σλαβ.) 251, 313, 336, 339 / -borog (τοπν.) 253 / -dělъ (τοπν.) 251 / -vozъ (σλαβ.) 253  
 pri (σλαβ.) 246.4 / — Klanicata (τοπν.) 246.4 / -boj (τοπν.) 246.4 / -dolžka (τοπν.) 246.4 / -dorožniī (τοπν.) 103 / -dvor (τοπν.) 246.4 / -kol (τοπν.) 246.4 / -lyka (τοπν.) 181 / -soije (σλαβ.) 246, 310 / -soje (τοπν.) 246 / -sojnik (τοπν.) 246 / -sojnika (τοπν.) 246  
 Prië-kopa (τοπν.) 142, 253 / -vidza (τοπν.) 252, 254 / -voz (τοπν.) 253  
 pro (σλαβ.) 252, 254, 255, 314, 315, 336 / -biīna (τοπν.) 252, 254 / -chod (τοπν.) 252, 254 / -log (τοπν.) 252, 254 / -luka (τοπν.) 252, 254 / -pađь (σλαβ.) 235.7 / -polen (τοπν.) 252, 254 / -rva (τοπν.) 252, 254  
 Prz-erytka (τοπν.) 252 / -edewrotnia (τοπν.) 110 / -ybrod (τοπν.) 246.4  
 Pŕ-eron (τοπν.) 114 / -íhrazny (τοπν.) 246.4 / -ivoz (τοπν.) 253 / -ýlesse (τοπν.) 246.4  
 Psz-enicznik (τοπν.) 304 / -enna (τοπν.) 304 / -onka (τοπν.) 304  
 pŕen-ó (σλαβ.) 303 / -ice (τοπν.) 304 / -ičeво (τοπν.) 304 / -ičište (τοπν.) 304 / -ički (τοπν.) 304 / -ična Polica (τοπν.) 304 / -ičnik (τοπν.) 304 / -ik (τοπν.) 304 / -yčnyky (τοπν.) 304  
 Pŕo-nnoe (τοπν.) 304 / -v (τοπν.) 304  
 ruh-atí (σλαβ.) 223, 318 / -or (σλαβ.) 223  
 runo-j (άλβ.) 130.6 / -jës (άλβ.) 130.6  
 rutinã (άρομ.) 121.5  
 Pŕklenica (τοπν.) 241  
 pyr-ъ (σλαβ.) 245, 314 / -onica (σλαβ.) 245 / -ono (σλαβ.) 245 / -zowa Gora (τοπν.) 245 / -zowice (τοπν.) 245 / -zyce (τοπν.) 245  
 pŕkl-ъ (σλαβ.) 241, 315 / -aгъ (σλαβ.) 241  
 pŕs-ъ (σλαβ.) 206.7 / \*-ota (προσωπ.) 206.7  
 pŕŕen-o (ρωσ.) 303 / -ica (ρωσ.) 304  
 quatiō (λατ.) 287.1  
 rabec (σλαβ.) 260  
 rađ-ъ (σλαβ.) 257 / (προσωπ.) 257, 258.1 / -an (προσωπ.) 258 / -eja (τοπν.) 258 / -enon (τοπν.) 258 / -eša (προσωπ.) 258 / -ice (τοπν.) 258 / -ijevo (τοπν.) 258 / -ila (προσωπ.) 258 / -ilov Gorodíc (τοπν.) 258 / -ina (τοπν.) 258 / -inovo Brdo (τοπν.) 258 / -iš (προσωπ.) 258 / -iša (τοπν.) 258 / -oj (προσωπ.) 258 / -ojko (προσωπ.) 258 / -om (προσωπ.) 37 / -omilъ (προσωπ.) 37 / -omir (προσωπ.) 258 / -omirъ (προσωπ.) 37 / -omlje (προσωπ.) 37 / -omъ (προσωπ.) 37, 319 / -oňon (τοπν.) 258 / -oslav (προσωπ.) 258 / -ostavka (τοπν.) 258 / -òstka (τοπν.) 258 / -ostówka (τοπν.) 258 / -oš (προσωπ.) 38, 258 / -oša (προσωπ.) 38, 258, 344 / -oše (τοπν.) 37 / -ota (προσωπ.) 257, 345 / -otin (τοπν.) 258 / -otin Potok (τοπν.) 258 / -otono (σλαβ.) 257 / -ovan (προσωπ.) 258 / -ovani (τοπν.) 258 / -onivë



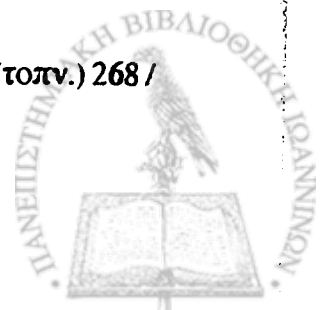
- (τοπν.) 258 / -ovidь (προσωπ.) 257, 319, 345 / -ovižďь (τοπν.) 257, 319, 345 / \*-ьko (προσωπ.) 258
- ra-i (σλαβ.) 258 / -j (τοπν.) 259 / -j, Pčeli (τοπν.) 258 / -ja (προσωπ.) 258 / -jac (τοπν.) 258 / -jačić (προσωπ.) 258 / -jak (προσωπ.) 258 / -jaković (προσωπ.) 258 / -jan (προσωπ.) 258 / -jčevac (τοπν.) 258 / -je (τοπν.) 259 / -jec (τοπν.) 258 / -jica (προσωπ.) 258 / -jice (τοπν.) 259 / -jinas (τοπν.) 258 / -jko (προσωπ.) 258, 339.1, 345 / -jkovac (τοπν.) 258 / -jković (τοπν.) 258 / -jna (προσωπ.) 258 / -jno (προσωπ.) 258 / -jon (τοπν.) 259 / -jova (τοπν.) 259 / -jsko (τοπν.) 259
- Ramn-a (τοπν.) 256 / -a Reka (τοπν.) 256
- Rani Dol (τοπν.) 256
- Rapshisht (τοπν.) 260
- ran-ъпъ (σλαβ.) 256, 315 / -anica (τοπν.) 256 / -ensca (ρουμ. τοπν.) 256 / -enska Reka (τοπν.) 256 / -enšica (τοπν.) 256 / -ljane (τοπν.) 256 / -na (τοπν.) 256 / -ni Potok (τοπν.) 256 / -nica (τοπν.) 256 / -nice (τοπν.) 256 / -nik (τοπν.) 256 / -nje (τοπν.) 256 / -no (τοπν.) 256 / -ъnije (τοπν.) 256 / -ъnja (σλαβ.) 256 / -ъно (τοπν.) 256
- Revište (τοπν.) 114
- Riv, Gniliī (τοπν.) 114
- Robok (τοπν.) 114
- romanus (λατ.) 262
- rõmbъ (σλαβ.) 263
- Rovn-a (τοπν.) 256 / -á (τοπν.) 256 / -é (τοπν.) 256 / -ý (τοπν.) 256
- rov-ъ (σλαβ.) 113 / -ac (τοπν.) 114 / -an (τοπν.) 114 / -ine (τοπν.) 114 / -inje (τοπν.) 114 / -išče (τοπν.) 114 / -iše (τοπν.) 114 / -iška (τοπν.) 114 / -ištanī (τοπν.) 114 / -ne (τοπν.) 114 / -ъna (τοπν.) 113, 312, 315
- Rowiec (τοπν.) 114
- rt (σλαβ.) 108.4 / -a (σλαβ.) 108.4
- řta (σανσκρ.) 108.4
- řrap, -i (άλβ.) 259 / -ës (άλβ.) 259, 260 / -ishtë (άλβ.) 260 / -'sistë (άλβ.) 259, 260
- řrep(ë)të (i, e) (άλβ.) 261
- řrug-ë (άλβ.) 219 / -ekryq (άλβ.) 219
- sad-ъ (σλαβ.) 265 / (τοπν.) 265 / -ečné (τοπν.) 265 / -ek (τοπν.) 265 / -i (τοπν.) 265 / -išta (τοπν.) 265 / -ki (τοπν.) 265 / -ovnik (τοπν.) 265 / -ono (σλαβ.) 265 / -ow (τοπν.) 265
- saffiro (ιταλ.) 118.6
- sambucus (λατ.) 118.6
- sap-ë (άλβ.) 264 / -ona (τοπν.) 264
- saraylı (τουρκ.) 124
- scamn-u (άρομ.) 273 / -el (άρομ.) 273
- Sedl-ec (τοπν.) 237 / -ce (τοπν.) 266 / -čany (τοπν.) 266 / -ice (τοπν.) 237 / -ičná (τοπν.) 237 / -o (τοπν.) 237
- sel-o (σλαβ.) 237, 266, 275, 277, 339, 352 / -a (τοπν.) 237 / -ca (τοπν.) 266 / -ce (τοπν.) 237, 266 / -ci (τοπν.) 237, 266 / -čani (τοπν.) 237, 266 / -ište (τοπν.) 237 / -nica (τοπν.) 237 / -nik (τοπν.) 237 / \*-o, Staro (τοπν.) 237 / -o, Veliko (τοπν.) 237 / -ъčani (τοπν.) 266 / -ъce (σλαβ.) 266, 315 / -ъce (τοπν.) 266, 315 / -ъna (τοπν.) 237
- Seľce (τοπν.) 266
- Sen-a (τοπν.) 264 / -ec (τοπν.) 264 / -ečnice (τοπν.) 264 / -ica (τοπν.) 264 / -ice (τοπν.) 264 / -ik (τοπν.) 264, 267 / -poe (τοπν.) 264 / -ohrad (τοπν.) 264 / -okos (τοπν.) 264 / -ono (τοπν.) 264 / -ožatka (τοπν.) 264
- Sen-čni Kraj (τοπν.) 267 / -karnik (τοπν.) 267



- Sen'ava (τοπν.) 264  
 Seoštica (τοπν.) 237  
 sestr-a (σλαβ.) 272, 307 / -inъ (σλαβ.)  
 272 / -ohog (προσωπ.) 273 / -oňovice  
 (τοπν.) 273 / -ouň (τοπν.) 273  
 Sestr-unj (τοπν.) 272 / -uň (τοπν.) 272  
 Sestřena (προσωπ.) 273  
 sěp-o (σλαβ.) 264, 267, 313 / -ono  
 (σλαβ.) 264 / \*-ьпникъ (τοπν.) 267 /  
 -ьпъ (σλαβ.) 267  
 sěp-ъ (σλαβ.) 267, 313 / \*-ьникъ (τοπν.)  
 267 / \*-ьпъ (σλαβ.) 267  
 Siedlec (τοπν.) 237, 266  
 Sienica (τοπν.) 264  
 Sierbowice (τοπν.) 268  
 Sierockie (τοπν.) 271  
 Siestrzew-al (προσωπ.) 273 / -itowscy  
 (προσωπ.) 273  
 siguri (άλβ.) 239.2  
 Sinožatja (τοπν.) 264  
 Sin'ava (τοπν.) 264  
 sig-ъ (σλαβ.) 270, 271 / -á (τοπν.) 271 /  
 -akov (τοπν.) 271 / -akova (τοπν.)  
 271 / -akovo (τοπν.) 218 / -akowo  
 (τοπν.) 271 / -акъ (σλαβ.) 270, 271 /  
 -ata (προσωπ.) 270 / -ča (τοπν.) 271 /  
 -nica (τοπν.) 271 / -oslaw (προσωπ.)  
 270 / -oslawe (τοπν.) 271 / -oszewo  
 (τοπν.) 271 / -ota (προσωπ.) 270 /  
 -otan (προσωπ.) 270 / -otinka  
 (τοπν.) 271  
 Siřejovice (τοπν.) 271  
 Sjalo, Staroe (τοπν.) 237  
 Sjankovec (τοπν.) 267  
 Sjanno (τοπν.) 264  
 Sjenica (τοπν.) 267  
 Sjeništ-a (τοπν.) 264 / -e (τοπν.) 264  
 Sklený (τοπν.) 274  
 skillor (άλβ.) 274, 324  
 Skъt (τοπν.) 130  
 Słup (τοπν.) 274 / -y (τοπν.) 274  
 Słyn-ky (τοπν.) 274 / -nyča (τοπν.) 274  
 sliv-a (σλαβ.) 273, 321 / -arsko (τοπν.)  
 274 / -en (τοπν.) 274 / -enec (τοπν.)  
 274 / -ica (τοπν.) 274 / -ite (τοπν.)  
 274 / -jak (τοπν.) 274 / -jarnik  
 (τοπν.) 274 / -je (τοπν.) 274 / -ka  
 (τοπν.) 274 / -nica (τοπν.) 274 / -nik  
 (τοπν.) 274 / -no (τοπν.) 274 / -ova  
 (τοπν.) 274 / -ovac (τοπν.) 274 /  
 -ьпо (τοπν.) 274  
 Sloup (τοπν.) 274 / -nice (τοπν.) 274 /  
 -no (τοπν.) 274  
 smok-y (σλαβ.) 199 / -ovina (τοπν.) 200,  
 308 / -ovljani (τοπν.) 200 / -ono  
 (σλαβ.) 199 / -ono (τοπν.) 200 / -vica  
 (τοπν.) 200  
 sorotъ (σλαβ.) 275  
 sqd-ъ (σλαβ.) 265, 276, 277 / \*-islavъ  
 (προσωπ.) 265 / -iti (σλαβ.) 265 /  
 \*-ivoj (προσωπ.) 265 / \*-o (προ-  
 σωπ.) 265 / \*-omigъ (προσωπ.) 265 /  
 \*-ono (τοπν.) 265 / \*-ьпъ (σλαβ.)  
 276  
 srb (σερβοκρ.) 268 / -in (σερβοκρ.) 268 /  
 -ljin (σερβοκρ.) 268  
 Srezojevci (τοπν.) 282  
 stan-ъ (σλαβ.) 235 / (τοπν.) 235 / —,  
 Karalěy (τοπν.) 235 / -ci (τοπν.) 235  
 / -ica (σλαβ.) 235 / -ica (τοπν.) 235 /  
 -ič (τοπν.) 235 / -iše (τοπν.) 235 / -ište  
 (τοπν.) 235 / -ovec (τοπν.) 235 /  
 -oviště (τοπν.) 235 / -ono (τοπν.) 235  
 / -onoe (τοπν.) 235 / -owice (τοπν.)  
 235 / -owisko (τοπν.) 235 / -y (τοπν.)  
 235  
 \*Staric-a (τοπν.) 279.2 / -ane (τοπν.)  
 279.2  
 star-ъ (σλαβ.) 279 / -a (τοπν.) 279 / -á  
 (τοπν.) 279 / -a Mezdra (τοπν.) 279 /  
 -a Planina (τοπν.) 279 / -a Reka  
 (τοπν.) 279 / -a Ves (τοπν.) 279 /



- ica (τοπν.) 279 / -ičani (τοπν.) 279 /  
 -ičina (τοπν.) 279 / -in (τοπν.) 279 /  
 -ina (τοπν.) 279 / -inka (τοπν.) 279 /  
 -jak (τοπν.) 279 / -jana (τοπν.) 279 /  
 -ka (τοπν.) 279 / -ogrod (τοπν.) 74 /  
 -osol (τοπν.) 279 / -zyca (τοπν.) 279 /  
 -ý Dub (τοπν.) 279 / -y Grod (τοπν.)  
 279 / -yi Gradъ (τοπν.) 279 / -yna  
 (τοπν.) 279 / -ыja Peski (τοπν.) 279  
 stav-ъ (σλαβ.) 51 / (τοπν.) 51 / -a (τοπν.)  
 51 / -čany (τοπν.) 51 / -e (τοπν.) 51 /  
 -ica (τοπν.) 51 / -iská (τοπν.) 51 / -ka  
 (τοπν.) 51 / -ok (τοπν.) 51 / \*-ъсь  
 (σλαβ.) 51, 311 / -ы (τοπν.) 51  
 Staw-ka (τοπν.) 51 / -y (τοπν.) 51  
 \*stergti (σλαβ.) 282  
 Stip, Sklený (τοπν.) 274  
 stl-ърр (βουλγ.) 274, 321 / -ърр (σλαβ.)  
 274, 324 / -ъррčanica (τοπν.) 274 /  
 -ъррникъ (τοπν.) 274  
 stol-p (σλοβ.) 274 / -bica (τοπν.) 274 /  
 -bište (τοπν.) 274 / -bona (τοπν.) 274  
 / -pište (τοπν.) 274  
 stol-ъ (σλαβ.) 280 (τοπν.) 281 / -a (τοπν.)  
 281 / -ac (τοπν.) / -ec (τοπν.) 281 /  
 -nik (τοπν.) 281 / -o (τοπν.) 281 /  
 -ova (τοπν.) 281 / -ova Planina  
 (τοπν.) 281 / -onaja (τοπν.) 281 / -ovi  
 (τοπν.) 281 / -wa Gora (τοπν.) 281 /  
 -owo (τοπν.) 281  
 Stop (τοπν.) 274 / -no (τοπν.) 274  
 Storož-a (τοπν.) 282 / -eve (τοπν.) 282 /  
 -evoe (τοπν.) 282  
 storž (a) (σλαβ.) 282, 312, 320  
 Stra-hov (τοπν.) 282 / -zon (τοπν.) 282 /  
 -žkovice (τοπν.) 282  
 strat- (σλαβ.) 281 / -imir (προσωπ.) 281 /  
 -islav (προσωπ.) 281 / -уп (προσωπ.)  
 281 / -ъпъ (προσωπ.) 281, 315, 319,  
 345  
 Straž (τοπν.) 282 / -a (τοπν.) 282 / -ata  
 (τοπν.) 282 / -benica (τοπν.) 282 /  
 -e (τοπν.) 282 / -išče (τοπν.) 282 /  
 -iše (τοπν.) 282 / -kovice (τοπν.) 282  
 / -ky (τοπν.) 282 / -nice (τοπν.) 282  
 Stregona (προσωπ.) 282  
 Strehare (τοπν.) 283  
 Strez-a (προσωπ.) 282 / -ojevci (τοπν.)  
 282  
 strě-gъ (σλαβ.) 283 / -zimigъ (προσωπ.)  
 282 / -zislavъ (προσωπ.) 282 / -z(o)  
 (προσωπ.) 282, 313, 345  
 Strgar-i (τοπν.) 283 / -ji (τοπν.) 283  
 Strhař (τοπν.) 283 / -e (τοπν.) 283 / -on  
 (τοπν.) 283  
 \*strig-о (σλαβ.) 283 / -ane (σλαβ.) 283 /  
 \*-ti (σλαβ.) 283  
 Strozowka (τοπν.) 282  
 strož (σλαβ.) 282, 320 / -ka (τοπν.) 282  
 Stroža (τοπν.) 282  
 Stru-garji (τοπν.) 283 / -haře (τοπν.) 283  
 Strze-gowo (τοπν.) 282 / -sz (προσωπ.)  
 282 / -žybor (προσωπ.) 282  
 Strě-hna (προσωπ.) 282 / -hom (τοπν.)  
 282 / -z(e)na (προσωπ.) 282 / -zetice  
 (τοπν.) 282 / -zivoj (προσωπ.) 282  
 Strěz (προσωπ.) 282  
 Studen-a (ρουμ. τοπν.) 277 / -ița (ρουμ.  
 τοπν.) 277  
 stud-енъ (σλαβ.) 277 / -ena (τοπν.) 277 /  
 -ena (reka) (τοπν.) 277 / -enička  
 (τοπν.) 277 / -enička reka (τοπν.) 277  
 / -enka (τοπν.) 277 / -eno (selo)  
 (τοπν.) 277 / -enštica (τοπν.) 277 /  
 -ešnica (τοπν.) 277  
 stup (σερβοкр.) 274 / (τοπν.) 274 / -nik  
 (τοπν.) 274 / -no (τοπν.) 274  
 Stъlbite (τοπν.) 274  
 Suden (προσωπ.) 277  
 suta (οὐγγρ.) 269  
 съ (σλαβ.) 254.3  
 Съгъ-ci (τοπν.) 268 / -enica (τοπν.) 268 /





- ica (τοπν.) 268 / -jani (τοπν.) 268 /  
-ljanica (τοπν.) 268 / -olaška (τοπν.)  
268  
sъvala (σλαβ.) 254, 254.3, 315  
Syho-dil (τοπν.) 100 / -zgar (τοπν.) 133  
\*Sъrbota (τοπν.) 290  
\*sъrbъ (σλαβ.) 290
- Šanovo (τοπν.) 264  
sharrë (άλβ.) 268 / -ëza (άλβ.) 268,  
268.6, 307, 321  
shes (άλβ.) 46  
Shëngjergi (άλβ.) 219  
šënik (άλβ.) 267  
šinik (άλβ.) 267  
šinik (τουρκ.) 267  
šipot (άρομ.) 275.2  
Širakut, Kgoj (τοπν.) 270  
širokъ (σλαβ.) 270  
šiș-e (τουρκ.-άρομ.) 119, 324 / -u (άρομ.)  
119  
shishe (άλβ.) 119  
shitës (άλβ.) 46  
shkru-e (άλβ.) 130.6 / -es (άλβ.) 130.6  
šop-ot (ρουμ.) 275.2 / -ut (ρουμ.) 275.2  
šoput (άρομ.) 275  
Shpat (τοπν.) 183 / -ani (έθν.) 259.3 /  
-arak (έθν.) 183  
shpirt (άλβ.) 239.2  
šul (άλβ.) 278, 278.4  
Shulani (έθν.) 259.3  
šut (σλαβ.) 269 / -a (σλαβ.) 269 / -a' koza  
(σλαβ.) 269 / -ë (άλβ.) 270 / -o (σλαβ.)  
269  
šut, -ă (άρομ.) 269, 333  
šutъ (σλαβ.) 269, 331  
Schwarzwald (τοπν.) 187
- Tarn-awa (τοπν.) 286 / -ow (τοπν.) 286 /  
-owiec (τοπν.) 286 / -uczyk (τοπν.)  
286
- Terĭyi (τοπν.) 101.6  
Terl-ice (τοπν.) 101.6 / -ička (τοπν.)  
101.6 / -oe (τοπν.) 101.6  
terb-iti (σλαβ.) 97, 97.7 / -ežъ (σλαβ.) 97,  
318  
Tereb-ište (τοπν.) 97 / -ka (τοπν.) 97 /  
-la (τοπν.) 97 / -onъ (τοπν.) 97  
terjaqi (άλβ.) 121  
Tern (τοπν.) 286 / -onka (τοπν.) 286  
Tersteniko (τοπν.) 234  
tih-ъ (σλαβ.) 283.1 / -a (προσωπ.) 283.1 /  
-aja (τοπν.) 283.1 / -i Lug (τοπν.)  
283.1 / -iĭ (τοπν.) 283.1 / -omër (προ-  
σωπ.) 283.1 / -omira (προσωπ.)  
283.1 / -oran (προσωπ.) 283.1 /  
-oranić (προσωπ.) 283.1 / -osava  
(προσωπ.) 283.1 / -oslan (προσωπ.)  
283.1 / -ono (τοπν.) 283.1 / -un  
(τοπν.) 283.1  
Tich-á (τοπν.) 283.1 / -ava (προσωπ.)  
283.1  
Tiovec (τοπν.) 283.1  
tigracă (άρομ.) 121, 333  
tirjaqi (άλβ.) 121  
Tirnavá (ρουμ. τοπν.) 286  
Tiš-ina (τοπν.) 283.1 / -ňovy (τοπν.)  
283.1  
tibbiyeli (τουρκ.) 124  
Tîrnáv-a (ρουμ. τοπν.) 286 / -a Mare  
(ρουμ. τοπν.) 286 / -a Mică (ρουμ.  
τοπν.) 286 / -avița (ρουμ. τοπν.) 286  
Tîrnova (ρουμ. τοπν.) 286  
toçillë (άλβ.) 286  
točil-o (σλαβ.) 286 / -j (σλαβ.) 287  
Tomog (τοπν.) 239.5  
topl-ъ (σλαβ.) 100, 318 / -a (τοπν.) 101.6  
/ -á (τοπν.) 101.6 / -a Reber (τοπν.)  
101.6 / -i Do (τοπν.) 101.6 / -i Vrh  
(τοπν.) 101.6 / -ica (τοπν.) 101.6 /  
-ičani (τοπν.) 101.6 / -ičice (τοπν.)  
101.6 / -ik (τοπν.) 101.6 / -ika (τοπν.)



- 101.6 / -ikъ (τοπν.) 101.6 / -uha (τοπν.) 101.6  
 topъl (σλαβ.) 101  
 toskë (άλβ.) 288, 288.1  
 trap (άλβ.) 67.5  
 Třeb-arjevo (τοπν.) 97 / -enik (τοπν.) 97 / -eništa (τοπν.) 97 / -ež (τοπν.) 97 / -eža (τοπν.) 97 / -ežo (τοπν.) 97 / -inja (τοπν.) 97 / -nik (τοπν.) 97 / -ovec (τοπν.) 97  
 Trest-enicul (ρουμ. τοπν.) 234 / -iei (τοπν.) 234 / -ioaga (τοπν.) 234  
 treve (άλβ.) 253.5  
 Trěb-enj (τοπν.) 97 / -ič (τοπν.) 97 / -inje (τοπν.) 97 / -no (τοπν.) 97 / -onlje (τοπν.) 97  
 Tribunalj (τοπν.) 97  
 trivium (λατ.) 253.5  
 Tm-akonas (τοπν.) 286 / -ava (τοπν.) 286 / -čina (τοπν.) 286 / -i (τοπν.) 286 / -ič (τοπν.) 286 / -iče (τοπν.) 286 / -ičina (τοπν.) 286 / -ik (τοπν.) 286 / -ike (τοπν.) 286 / -kon (τοπν.) 286 / -ovci (τοπν.) 286 / -ovec (τοπν.) 286 / -ono (τοπν.) 286  
 \*Tmovo (τοπν.) 285, 288  
 Trostjanka (τοπν.) 234  
 Trsten-ica (τοπν.) 234 / -iče (τοπν.) 234 / -ička Reka (τοπν.) 234 / -ik (τοπν.) 234 / -o (τοπν.) 234  
 Trŭn-ica (τοπν.) 286 / -kata (τοπν.) 286  
 Trzci-ana (τοπν.) 234 / -nka (τοπν.) 234  
 Trzebawa (τοπν.) 97  
 trъst-ъ (σλαβ.) 234, 318 / -a (τοπν.) 234 / -enik (τοπν.) 234 / \*-ěnikъ (σλαβ.) 234, 315 / -ěnikъ (τοπν.) 234 / -ěнь (σλαβ.) 234  
 Třeb-eš (τοπν.) 97 / -išťe (τοπν.) 97 / -ova (τοπν.) 97 / -ovle (τοπν.) 97  
 Třiti (τοπν.) 234  
 Tserabina (τοπν.) 113, 113.4  
 Tserabina (τοπν.) 113, 113.4, 114  
 tur-ъ (σλαβ.) 284, 307, 330 / -á Luka (τοπν.) 285 / -ica (τοπν.) 285 / -ija (τοπν.) 285 / -ini (τοπν.) 285 / -ipono Selo (τοπν.) 285 / -ijak (προσωπ.) 284, 307, 325, 345 / -ja (τοπν.) 285 / -jak (τοπν.) 285 / -jansko (τοπν.) 285 / -je (τοπν.) 285 / -jъ (σλαβ.) 285 / -on (τοπν.) 285 / -ovice (τοπν.) 285 / -ono (τοπν.) 285 / -ów (τοπν.) 285 / -owice (τοπν.) 285 / -owo (τοπν.) 285 / -sko (τοπν.) 285 / -za (τοπν.) 285 / -zec (τοπν.) 285 / -zyn (τοπν.) 285 / -y (τοπν.) 285  
 Tuř-í (τοπν.) 285 / -ice (τοπν.) 285  
 тъm-ъ (σλαβ.) 289 / -ono (τοπν.) 286  
 Tycha (τοπν.) 283.1  
 Turg-aŭ (τοπν.) 285 / -ecъ (τοπν.) 285 / -onka (τοπν.) 285  
 тъmъ (σλαβ.) 285, 289, 310, 315  
 theľe (άλβ.) 295.5  
 therjakeshë (άλβ.) 121, 326  
 Ūmitsiu (προσωπ.) 198, 308, 326, 327, 345  
 řerbu (άρουμ.) 292  
 Ubežici (τοπν.) 212  
 Ubla (τοπν.) 61  
 Ubl'á (τοπν.) 61  
 udhë (άλβ.) 182, 222 / -tar 182, 222  
 u-gaгъ (σλαβ.) 133.1  
 ujë (άλβ.) 46 / -s (άλβ.) 46  
 ujk (άλβ.) 215  
 Ukrop (τοπν.) 143  
 ulok (άλβ.) 176, 176.2, 306  
 ul'k (άλβ.) 215  
 va (σλαβ.) 51  
 V Zelnén (τοπν.) 115



- vacar (άρουμ.) 223.4  
 vadhë (άλβ.) 42, 308 / -za (άλβ.) 43  
 vafir (τουρκ.) 210  
 vagapъ (σλαβ.) 41, 41.6, 42  
 Vaiusa (τοπν.) 59  
 Vajusa (τοπν.) 59  
 Valtice (τοπν.) 43  
 valъ (σλαβ.) 254.3  
 vanë (άλβ.) 45  
 \*Varibo-bъ (προσωπ.) 49 / -pi (προσωπ.) 50  
 \*varпъкъ (σλαβ.) 54, 307  
 varг (άλβ.) 49, 49.1, 335  
 \*vatat (έθν.) 51  
 vath-ë (άλβ.) 51 / -at (άλβ.) 51  
 väcar (άρουμ.) 126.6  
 vecchio (ίταλ.) 280  
 Velc-an (προσωπ.) 53 / -e (προσωπ.) 53 / -o (προσωπ.) 53  
 Verb-avičъi (τοπν.) 65 / -ka (τοπν.) 65 / -onka (τοπν.) 65  
 verh (ρωσ.) 111  
 Verch-Cochova (τοπν.) 70  
 Veršini (τοπν.) 70  
 Veselin (προσωπ.) 232  
 vesh (άλβ.) 219  
 Vete-гá Poruba (τοπν.) 54 / -гnica (τοπν.) 54 / -гnik (τοπν.) 54 / -гsko (τοπν.) 54  
 Vetr-еньii (τοπν.) 54 / -ovica (τοπν.) 54  
 Větřní (τοπν.) 54  
 větr-ъ (σλαβ.) 53 / -en (τοπν.) 54 / -nik (τοπν.) 54 / -no (τοπν.) 54 / -on (τοπν.) 54 / -ono (τοπν.) 54 / \*-ьп-ikъ (σλαβ.) 53, 308, 309, 310 / -ьпъ (σλαβ.) 53, 313, 315, 318  
 vijosj-e (άλβ.) 59 / -a (άλβ.) 59  
 Viozza (τοπν.) 59  
 viso-k (σλαβ.) 57 / -čani (τοπν.) 56 / -čany (τοπν.) 56 / -čnica (τοπν.) 56, 57 / -ka (τοπν.) 56, 57 / -ka Maala (τοπν.) 56 / -ke (τοπν.) 56 / -ko (τοπν.) 56, 57  
 Viš-an (τοπν.) 55 / -evac (τοπν.) 56  
 Vitrivci (τοπν.) 54  
 \*vivosus (λατ.) 60  
 Vjarhi (τοπν.) 70  
 Vjosë (τοπν.) 59  
 Vlč-ata (προσωπ.) 53 / -ek (προσωπ.) 53 / -eta (προσωπ.) 53 / -eníc (προσωπ.) 53 / -i Dúl (τοπν.) 53 / -ic (προσωπ.) 53 / -ihna (προσωπ.) 53 / -inec (τοπν.) 53 / -ьko (προσωπ.) 53  
 Vlk (προσωπ.) 53 / -an (προσωπ.) 53 / -av (τοπν.) 53 / -once (τοπν.) 53  
 vlкъ (σλαβ.) 206.7  
 Vlп-ë (τοπν.) 182 / -arak (έθν.) 182  
 Vlъč-an (προσωπ.) 53 / -ijakъ (τοπν.) 53  
 vlък-ъ (σλαβ.) 52, 53, 215, 331 / -an (προσωπ.) 53 / -o (προσωπ.) 53 / -ul (προσωπ.) 53  
 vlъкъ (σλαβ.) 315  
 v(o) (σλαβ.) 51, 57, 61, 311, 314, 315, 335, 336  
 voc (άλβ.) 218  
 Voc-a (τοπν.) 63 / -anica (τοπν.) 63 / -in (τοπν.) 63 / -nik (τοπν.) 63 / -njak (τοπν.) 63  
 voda (σλαβ.) 236.8  
 Voden-a Draga (τοπν.) 230 / -ci (τοπν.) 230 / -i Do (τοπν.) 230 / \*-sko (τοπν.) 229  
 vojevoda (σλαβ.) 311  
 Vojuša (τοπν.) 59  
 Volč-anka (τοπν.) 53 / -e (τοπν.) 53 / -i Dol (τοπν.) 53 / -ja Draga (τοπν.) 53 / -je (τοπν.) 53  
 vorъ (σλαβ.) 260, 312  
 Vorobъenka (τοπν.) 260  
 Voron (προσωπ.) 67 / -a (προσωπ.) 55,



- 67 / -a (τοπν.) 55, 68 / -ava (τοπν.) 55, 68 / -ina (τοπν.) 55 / -ka (τοπν.) 55, 68 / -ki (τοπν.) 55, 68 / -oī (τοπν.) 68 / -onyca (τοπν.) 55, 68  
 vorot-a (ρωσ.) 110 / -ovka (τοπν.) 110  
 vorra (σλαβ.) 110, 312, 320  
 vorъ (σλαβ.) 122  
 \*voskъ (σλαβ.) 63  
 voština (σλαβ.) 63  
 Vonk (τοπν.) 53  
 voz-ъ (σλαβ.) 253 / -arci (τοπν.) 253 / -nice (τοπν.) 253 / -nja (τοπν.) 253 / -yī (τοπν.) 253  
 (v)ob(ъ)ъ 60  
 (v)rab-ec (βουλγ.) 260, 320 / -ac (σερβοκρ.) 260, 320 / -ac (τοπν.) 260 / -ca (σερβοκρ.) 260 / -ce (τοπν.) 260 / -cite (τοπν.) 260 / -če (βουλγ.) 260 / -če (τοπν.) 260 / -ečko (τοπν.) 260 / -eljsko Polje (τοπν.) 260 / -í (τοπν.) 260 / -inac (τοπν.) 260 / -le (τοπν.) 260 / -nik (τοπν.) 260 / -šišta (τοπν.) 260  
 Vraca (τοπν.) 110  
 Vrajpica (τοπν.) 55, 68  
 vrap-ъ (σλαβ.) 54, 55, 345 / (προσωπ.) 67, 75.5, 319, 332, 344 / -a (σλαβ.) 55, 67, 331 / -a (προσωπ.) 55, 67 / -a (τοπν.) 55, 68 / -ata Voda (τοπν.) 68 / -eš (προσωπ.) 55, 67 / -ica (τοπν.) 55, 68 / -ik (τοπν.) 55 / -in (τοπν.) 55, 68 / -ina (τοπν.) 68 / -ište (τοπν.) 55, 68 / -ja (τοπν.) 55 / -ja Stena (τοπν.) 55, 68 / -jak (τοπν.) 55, 68 / -jalic (προσωπ.) 55, 67 / -jska (τοπν.) 68 / -on (τοπν.) 55, 68 / -onъсь (τοπν.) 68 / -ščak (τοπν.) 55, 68 / -šica (τοπν.) 68 / -y (τοπν.) 55  
 Vrapčište (τοπν.) 260  
 vrat-á (βουλγ.) 110 / -a (σερβοκρ.) 110, 320 / -a (τοπν.) 110 / -ca (τοπν.) 110 / -na Dolina (τοπν.) 110 / -na, Mala (τοπν.) 110 / -na Ves (τοπν.) 110 / -nica (τοπν.) 110 / -nik (τοπν.) 110 / -no (τοπν.) 110 / -ъca (τοπν.) 110  
 Vrb-a (τοπν.) 65 / -ica (τοπν.) 65 / -ice (τοπν.) 65 / -jani (τοπν.) 65 / -je (τοπν.) 65 / -ka (τοπν.) 65 / -nica (τοπν.) 65 / -nik (τοπν.) 54 / -no (τοπν.) 65 / -ova (τοπν.) 65 / -ovce (τοπν.) 65 / -ovci (τοπν.) 65 / -ovec (τοπν.) 65 / -ono (τοπν.) 65  
 vreaje (άρομ.) 226  
 vreažă (άρομ.) 226, 325, 352  
 Vrh Bosna (τοπν.) 70 / -ovac (τοπν.) 70 / -ovec (τοπν.) 70 / -ovi (τοπν.) 70 / -ovljani (τοπν.) 70 / -ovlje (τοπν.) 70 / -polje (τοπν.) 70  
 Vrch-labí (τοπν.) 70 / -ona (τοπν.) 70 / -ovina (τοπν.) 70 / -oviny (τοπν.) 70  
 Vršinja (τοπν.) 70  
 Vrn (τοπν.) 70  
 vrbh (βουλγ.) 111  
 vrb-a (σλαβ.) 309, 320 / -ica (τοπν.) 65 / -ičani (τοπν.) 65  
 vrbъ (σλαβ.) 320  
 Vrbšije (τοπν.) 70  
 Vrnjika (τοπν.) 54  
 Vrba (τοπν.) 290, 309, 315, 320  
 vrh (σλαβ.) 111  
 Vředobré (τοπν.) 233  
 Vuč-ica (τοπν.) 53 / -ji Dol (τοπν.) 53  
 vuj-e (άρομ.) 121.5 / -ù (άρομ.) 121.5  
 Vul-čo (προσωπ.) 52, 319 / -ek (προσωπ.) 53 / -ko (προσωπ.) 52, 319, 320 / -kono (τοπν.) 53, 320 / -kъ (σλαβ.) 315  
 Vьb-el (τοπν.) 61 / -li (τοπν.) 61 / -lъ (σλαβ.) 315  
 Vьl-čo (προσωπ.) 320, 344 / -ko (προ-



- σωπ.) 320, 332, 344  
 \*vьlkъ (σλαβ.) 53 / (προσωπ.) 52  
 Vьrbovec (τοπν.) 65  
 vьrчъ (σλαβ.) 320  
 Vьršek (τοπν.) 70  
 vuso-kъ (σλαβ.) 57, 310, 314 / -čany (τοπν.) 57 / -čica (τοπν.) 56 / -ká (τοπν.) 56, 57 / -kij (τοπν.) 57 / -koje (τοπν.) 57  
 Vьisok-ae (τοπν.) 56 / -oe (τοπν.) 56  
 vуš- (σλαβ.) 55, 314 / \*-an (τοπν.) 55 / -ehrad (τοπν.) 56  
 \*vьlk-ъ (σλαβ.) 315 / \*-ota (προσωπ.) 206.7  
 vьrb-a (σλαβ.) 46.3, 65, 66, 309, 315 / -a (τοπν.) 65, 290 / \*-ica (τοπν.) 290 / -ьnikъ (τοπν.) 54  
 vьrчъ (σλαβ.) 70, 315, 320  
 \*Vьrševo (τοπν.) 290  
 Wierzb-ica (τοπν.) 65 / -ow (τοπν.) 65 / -owa (τοπν.) 65  
 Wierzchowiec (τοπν.) 70  
 Wietrzyca (τοπν.) 54  
 Wil-cza (τοπν.) 53 / — Goga (τοπν.) 53 / -kow (τοπν.) 53  
 Wilkan (προσωπ.) 53  
 Wirzch (τοπν.) 70  
 Woźniki (τοπν.) 253  
 Wrób-el (τοπν.) 260 / -lewiec (τοπν.) 260 / -lowa (τοπν.) 260  
 Wrona (τοπν.) 55, 68  
 wrota (πολ.) 110  
 Wysokie (τοπν.) 56, 57  
 za (σλαβ.) 110, 111, 112, 113, 312, 314, 315, 320, 335, 336  
 Zabalocce (τοπν.) 43  
 Záběhlá (τοπν.) 212  
 Zabor'e (τοπν.) 221  
 Zad-el (τοπν.) 95, 252 / -iel (τοπν.) 95, 252  
 Zadražany (τοπν.) 103  
 Zagor-a (τοπν.) 111 / -ani (τοπν.) 88, 111 / -ica (τοπν.) 111, 112 / -ičane (τοπν.) 111, 112 / \*-jane (έθν.) 111, 119 / -je (τοπν.) 111  
 Zagrad (τοπν.) 74 / -čani (τοπν.) 92  
 zahire (τουρκ.) 208  
 Zahōr-je (τοπν.) 111 / -očko (τοπν.) 111  
 Záhōř-í (τοπν.) 111 / -íčko (τοπν.) 111  
 Záhrobi (τοπν.) 87  
 Zákouti (τοπν.) 130  
 Zał-eže (τοπν.) 113 / -uh (τοπν.) 113 / -už (τοπν.) 113, 180  
 Zales-ie (τοπν.) 170 / -se (τοπν.) 170  
 Zalog (τοπν.) 113 / \*-ъ (τοπν.) 112  
 Za Logam (τοπν.) 113  
 Zal-ug (τοπν.) 113 / -užje (τοπν.) 113  
 Zamos-ce (τοπν.) 203 / -tje (τοπν.) 203  
 Zarobina (τοπν.) 113, 113.4  
 Zarów-ie (τοπν.) 114 / -nie (τοπν.) 114  
 Zas-enk (τοπν.) 267 / -iane (τοπν.) 267  
 Zavrāt-ce (τοπν.) 110 / -y (τοπν.) 110  
 Završje (τοπν.) 260  
 Zawrocie (τοπν.) 110  
 zel-ьje (σλαβ.) 115, 116 / -inje (τοπν.) 115 / -inová Dolina (τοπν.) 115 / -jarniko (τοπν.) 115  
 zem-ër (άλβ.) 117 / -ra (άλβ.) 309  
 zežë (άλβ.) 188.3  
 Zeztrogor (προσωπ.) 273  
 zëmër (άλβ.) 219 / -herë (άλβ.) 219  
 Zhor-ec (τοπν.) 111 / -ný (τοπν.) 111  
 Zhoř (τοπν.) 111  
 Zielnice (τοπν.) 115  
 Zimnadroga (τοπν.) 103  
 zjarm (άλβ.) 219  
 zjarmë (άλβ.) 117, 307  
 Zlatokosić (προσωπ.) 147  
 zor (άλβ.) 120  
 zor-ъ (σλαβ.) 119, 121 / (προσωπ.) 121,



- 319 / -a (προσωπ.) 120 / -an (προσωπ.) 120 / -ana (προσωπ.) 120 / -ava (προσωπ.) 120 / -ena (προσωπ.) 120 / -etići (τοπν.) 120 / -ićići (τοπν.) 120 / -jaпъ (προσωπ.) 119, / -ka (προσωπ.) 120 / -konci (τοπν.) 120 / -upovac (τοπν.) 120
- zotĕ (άλβ.) 120
- zot, -i (άλβ.) 32, 168.3
- zucca (ιταλ.) 154
- Zvog (τοπν.) 123 / -ec (τοπν.) 123
- žel-y (σλαβ.) 116 / -karnik (τοπν.) 116 / -ona (σλαβ.) 116 / -va (τοπν.) 116 / -varkin Dol (τοπν.) 116 / -vice (τοπν.) 116
- žerav-ь (σλαβ.) 114, 307, 315 / -ina (τοπν.) 115 / -ines (τοπν.) 115 / -ino (τοπν.) 115 / -nica (τοπν.) 115 / -ьсь (τοπν.) 114
- Žerj-av (τοπν.) 115 / -avineč (τοπν.) 115
- žiča (σλαβ.) 118, 119.5 / (τοπν.) 118
- žilišt-a (σλαβ.) 115 / -e (σλαβ.) 115
- Žolovinka (τοπν.) 116
- Žoravka (τοπν.) 115
- Žyγav-elъ (τοπν.) 115 / -inka (τοπν.) 115 / -ka (τοπν.) 115 / -levo (τοπν.) 115
- Žołwiatop' (τοπν.) 116
- Žurawno (τοπν.) 115
- yetim (τουρκ.) 271.9
- Ykrop (τοπν.) 143





ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ  
Γ. ΔΟΥΒΑΛΗΣ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.

28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 41 (ΣΤΟΑ ΚΑΜΠΕΡΗ) 454 44, ΙΩΑΝΝΙΝΑ  
ΤΗΛ.: 06510. 27845, FAX: 06510.24672,  
e-mail: info@douvalis-apostolou.com

